

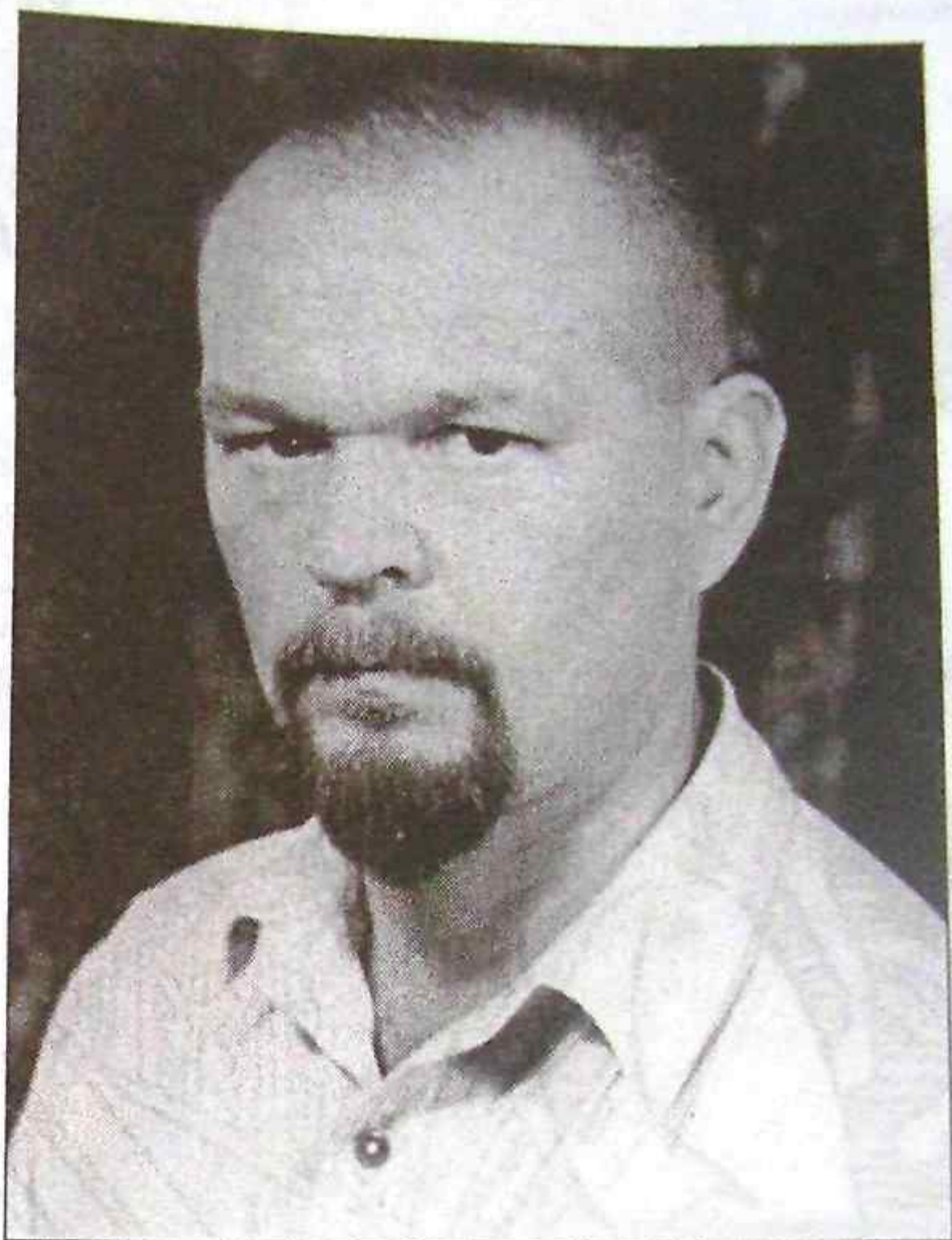
ВОЛОДИМИР ПИЛАТ

БОЙЛОВИЙ

ПОПАК

ЗДОРОВА МОЛОДЬ - МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ!

Пилат Володимир Степанович — дослідник бойового мистецтва лицарів України, Верховний Учитель Бойового Гопака, Голова Ради Учителів, Голова Правління Центральної Школи Бойового Гопака, Осавул „Прикарпатської Січі“ Українського Козацтва, полковник Війська Козацького, голова фольклорно-спортивної асоціації „Галицька Січ“, співавтор книги „Традиції української національної фізичної культури“ (частини 1), автор книги „Бойовий Гопак“ (1994).

Лицарям України
присвячується

Малюнок О.Ноги

Володимир Пилат

ВГСПО "Тризуб"
ІМ. СТЕПАНА БАНДЕРИ
Чернівецька
ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
М. Чернівці в. Ломоносова, 2
ТЕЛ: (03722) 28301
ФАКС: (0372) 553308

БОЙОВИЙ ГОПАК

Навчально-методичний підручник
для учнів Центральної Школи
Бойового Гопака

ЦЕНТРАЛЬНА ШКОЛА
БОЙОВОГО ГОПАКА

79000, м. Львів,
вул. Стефаника, 8/10

Пилат В.С.

Видавництво «Логос»
Львів — 1999

ББК 75.715.9

ПЗ2

Пилат В. Бойовий Гопак. — Львів: Галицька видавнича спілка, 1999. — 336с.

У книзі розглядаються історичні, технічні та світоглядні проблеми українського бойового мистецтва.

Автор на підставі вивчення багаточисленних історичних друкованих джерел, аналізу матеріалів національного фольклору й стародавніх вірувань частково відродив і пристосував до сьогодення один із різновидів бойового вишколу лицарів України — Гопак. Висвітлено особливості світогляду воїв Гопака. Технічні елементи подані у такий спосіб, щоб кожен бажаючий міг самотужки вивчити головну техніку бойового Гопака. Правила змагань і вимоги на рівні майстерності допоможуть зрозуміти особливості бойового вишколу.

Книга є навчально-методичним підручником для учнів Центральної Школи Бойового Гопака, а також розрахована на фахівців бойових мистецтв і спорту, військово-службовців Збройних Сил України, працівників органів безпеки і правопорядку в Україні, істориків, мистецтвознавців; на усіх свідомих українців, що відчувають у собі Дух Воїна.

Книга видана з метою реалізації статутних завдань Центральної Школи Бойового Гопака.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Приступа Є. Н.;

доктор педагогічних наук, професор Шиян Б. М.

ISBN 966-7379-21-3

© Володимир Пилат, 1999 р.
© Малюнки, Ігор Кацаба, 1999 р.

Рецензії

Ігор Мар'янович ПИЛИПЧУК,
*Народний депутат України, полковник міліції,
Президент Асоціації бойових видів мистецтв Сходу і Заходу.*

Кожен народ у процесі свого розвитку збагачує своїми здобутками культурні та духовні скарбниці світу. У багатотисячолітній історії людства до цивілізованого життя чималий внесок і нашого народу, його величких досягнень. Незважаючи на те, що впродовж кількох століть Україна була позбавлена державності, у третє тисячоліття ми все ж входимо з гідно піднесеною головою, як рівні серед рівних у світовій сім'ї народів. За роки незалежності значно прискорилися процеси відродження, і сьогодні ми можемо впевнено сказати, що культура українського народу поволі повертається із забуття. Завдячувати цьому ми повинні численним фахівцям та ентузіастам, що жертвовно віддані збереженню та відновленню власної національної культури. Безперечно, до таких людей належить і автор цієї книги. Його праця по відродженню козацького лицарського мистецтва вимагала титанічних зусиль, фанатичної відданості та непохитної віри в реалізацію поставленої мети. Представлена увазі читачів книга є вже третьою ґрунтовною науковою працею Володимира Пилата за 14 років роботи по дослідженню і відродженню нашої бойової культури.

На сьогодні навчально-методичний підручник "Бойовий Гопак" — книга, орієнтована насамперед на учнів Центральної Школи Бойового Гопака. Проте, проаналізувавши написане, я дійшов висновку, що дана праця може мати набагато ширше використання, в тому числі і серед працівників правоохоронних органів. Бойова культура кожного народу передбачає перш за все виховання лицарського стану. Після розвалу радянського союзу і утвердження національних держав гостро постала проблема виховання кадрів в Збройних Силах, Міністерстві Внутрішніх Справ, Службі Безпеки України та інших силових відомствах. Подібних посібників на даний момент практично немає, і саме праця Володимира Пилата може заповнити той вакуум, що утворився в галузі моральної підготовки кадрів. На значний інтерес у цьому аспекті заслуговує і розділ, де висвітлюється історія розвитку лицарської культури України, оскільки ця галузь історії у багатьох підручниках або перекинуто, або замовчується.

Мій власний багаторічний досвід вивчення різних бойових видів мистецтв дозволяє мені ствердити, що техніка Бойового Гопака є високоефективною і дає Гопаку повне право сміливо суперничати зі стилями, що завоювали велику популярність у світі. Більше того, нові технічні елементи та цілі рухові комплекси Бойового Гопака можуть достойно доповнити системи бойового вишколу, які практикуються сьогодні серед працівників правоохоронних органів.

Державницько-патріотичний дух книги, акцент на правозахисні аспекти роблять її актуальним підручником для молодих правоохоронців, дозволять краще виховувати в них патріотизм та почуття відповідальності перед народом, на захисті прав якого ми стоїмо.

Юрій Зеновійович КРИВОРУЧКО,
Народний депутат України,
секретар Комісії Верховної Ради з питань молодіжної
політики, Президент Фонду "Молода Україна",
Голова Західно-Українського Молодіжного Конгресу.

Майбутнє України багато в чому визначається тим, якою є і якою буде наша молодь. Чимало зусиль докладають органи державоуправління на різних рівнях для впорядкування державобудівничих та державотворчих процесів, серед яких молодіжний рух є одним із найактивніших. Це підтверджує і той факт, що у найвищому законодавчому органі Держави – Верховній Раді України – постійно діє Комітет з питань молоді, спорту і туризму, яким розроблено чимало законів, що регулюють молодіжні питання у відповідності із потребами і проблемами сучасної молоді. Виконавча влада, виходячи з умов перехідного періоду, всіляко намагається реалізувати поставлені перед нею завдання і виконує їх настільки, наскільки це можливо в нинішніх умовах.

Молодь – це найактивніша частина суспільства, яка дуже емоційно сприймає зміни політичної чи економічної ситуації і надзвичайно гостро реагує на процеси та явища, які в тій чи іншій мірі не задовільняють її вимог та потреб. Наслідком цього є створення місцевих, регіональних та всеукраїнських об'єднань, які намагаються прискорити вирішення молодіжних проблем.

Дієвість того чи іншого молодіжного угруповання чи об'єднання насамперед залежить від особистих якостей лідера, який ним керує, його порядності та наполегливості.

Із Верховним Учителем Бойового Гопака Володимиром Пилатом ми знайомі вже протягом багатьох років і тому можу сміливо стверджувати, що завдяки його зусиллям молодіжний рух на Львівщині, а згодом і по всій Україні отримав потужний стимул для розвитку. Уже від початку свого розвитку Бойовий Гопак привернув до себе увагу активної, національно свідомої молоді. Багато молодіжних організацій так чи інакше сприяли його становленню та утвердженню, бачачи велику перспективність Бойового Гопака як виховної та об'єднуючої системи, долучали до вивчення Гопака своїх членів. Але глибоке переконання у важливості своєї справи не дозволило Володимирі Пилату обмежити коло прихильників Гопака лише членами однієї чи кількох організацій. "Бойовий Гопак, як величезний пласт лицарської культури України, повинен стати надбанням всього українського народу" – це основне життєве кредо автора цієї книги. Отже, результатом багаторічних зусиль стало нарешті видання двох наукових праць про відродження бойової культури нашого народу та створення у 1997 році Центральної Школи Бойового Гопака, що займається поширенням Гопака та координацією роботи усіх гопаківських осередків в Україні та за її межами. Сьогодні ми вітаємо автора з виходом у світ третьої книги – нового, переробленого і доповненого підручника "Бойовий Гопак".

Я глибоко переконаний, що підручник "Бойовий Гопак" буде корисним не лише для учнів Центральної Школи Бойового Гопака, але і для значно ширших кіл української молоді. Я вірю, що майбутнє України – саме за цими юнаками та дівчатами, що зараз опановують у Школі Бойового Гопака не лише мистецтво двобою, але і значно складніші і важливіші знання – вміння виборювати для себе і свого народу місце під сонцем, вміння відстоювати правду, вміння працювати пліч-о-пліч із своїми побратимами, вміння бути дисциплінованими та ініціативними, і, що найголовніше – вміння понад власні інтереси і понад власне життя поставити волю, славу і велич своєї Держави і свого Народу.

Євген ПРИСТУПА,
доктор педагогічних наук, професор, м. Львів.

В сучасній соціокультурній ситуації, коли не лише помітно зросло прагнення народів до національного відродження, а й значно посилюється світовий рух до національного самовизначення, невідкладним завданням нашої науки стає розпізнання найістотніших ознак феномену національного у всіх його барвах. Саме цій важливій проблемі присвячена праця Володимира Пилата. Адже саме в універсальній закономірності Бойового Гопака, а саме у змагальності, видовищності, суттєвій педагогічній та оздоровчій ефективності закладені ті фактори, що приваблюють українську молодь. Слід наголосити і те, що Бойовий Гопак прищеплює любов до української культури, зборює комплекс меншовартості, навертає асимільованих українців до нашої Матері-України; навчає бути сильними, незламними, незборимими. "Боріться – поборете" – сказав великий пророк Тарас Шевченко. У своїй праці Володимир Пилат говорить: "Любіть волю! Де немає волі, там неволя. Виборюйте волю. Творіть волю. Воля – це Божа благодать, вона творить – неволя руйнує. Сила волі – творить людину. З доброї волі народжуються добрі душевні якості. Тож натхненно виборюйте собі місце під сонцем. З любов'ю до волі знищуйте ворогів свого народу. Очищуйте Батьківщину від зайшлих лиходіїв."

Загальновідомо, що стан національного буття визначається багатьма чинниками матеріальної та духовної культури. Визначальним критерієм здоров'я нації є наявність національного ідеалу – духовної та тілесної гармонії конкретної особистості, здатність її до героїчного чину. Національний ідеал не виступає раз і назавжди застиглою моделлю, він має здатність трансформуватися, прилаштовуватися до конкретних умов і вимог часу. У той же час національний ідеал потрібно формувати на державному рівні всіма доступними засобами освіти, виховання та культури. Одним із найважливіших чинників формування гармонійної особистості є саме національний спорт. Видатний мислитель Ортега-і-Гассет у свій час навіть висував і досить глибоко обґрунтував теорію спортивного походження держави. Автор цієї книги стверджує, що саме сильні, саме досконалі особистості творили величні здвиги в історії людства. Саме гармонійно розвинені утверджували і прискорювали поступ націй до вершин світового визнання.

Прагнення людини до співставлення і визначення у цьому світі через універсальний принцип змагальності є таким же древнім, як і сама людина. Універсалізм змагальності, як системофункціонуючого чинника спорту досить ефективно використовується сьогодні у високорозвинутих державах з метою позитивного впливу не тільки на тілесне, а й на духовне здоров'я нації. На моє глибоке переконання, саме спорт з його феноменологічними властивостями здатен стати одним із консолідуючих чинників у формуванні української нації. Адже нація у її політичному розумінні і формах її організованої життєдіяльності це не лише матеріалізовані атрибути – кордони, військо, економіка тощо, а в першу чергу – самоусвідомлення населення країни як окремих, самодостатньої людської спільноти. Враховуючи особливості історичного розвитку етнічних українських земель, які зумовили формування особливостей світоглядних цінностей, необхідною передумовою адекватного розвитку суспільства є вироблення консолідуючої ідеї. Як свідчить багаторічний досвід педагогічної та наукової діяльності Володимира Пилата, саме інтерес української молоді до славних традицій бойового мистецтва наших пращурів – Бойового Гопака, мо-

же стати, а вірніше – уже став важливим елементом консолідації українців Запоріжжя, Донбасу, Волині, Галичини та інших українських земель. Героїчна історична традиція та природній потяг молоді до національного бойового мистецтва є визначальними чинниками популярності Бойового Гопака.

Героїчні епоси доносять до нас дуже багато описів давнього українського мистецтва двобою з ворогом. Найкращим прикладом може бути двобій дrevлянського вождя Доброгоста, який викликав на герць тридцятьох професійних дружинників, проти яких пішов зовсім безбройний, і – мов блискавка спалахнула. Худий, здавалося б, зовсім немічний Доброгост порозкидав дружинників, кількох скалічив, а одного вбив. Зброєю йому слугували ноги й руки." Боротьба за торжество правди надихала автора книги до праці. Володимир Пилат присвятив своє життя відтворенню та педагогічній реконструкції давнього українського бойового мистецтва, вивів його до рівня сучасних вимог та умов, утвердив Бойовий Гопак, як достойний лицарський стиль серед інших бойових систем народів Сходу і Заходу. Авторські погляди на проблему розвитку Бойового Гопака у деяких випадках є дискусійними, та це й не дивує, адже одній людині не завжди під силу зрушити такий титанічний пласт культури, як бойова культура народу. Вірю, що з часом до розвитку Бойового Гопака долучаться не тільки послідовники Володимира Пилата, а й вищі учбові та науково-дослідні заклади, що зосередять увагу на чотирьох напрямках розвитку Бойового Гопака – оздоровчому, фольклорно-мистецькому, спортивному і бойовому. Хтось повинен був розпочати відродження лицарського мистецтва українців, і Володимир Пилат успішно це зробив. На сьогодні в Україні Бойовий Гопак – одна із перших і досить вдала спроба відродження українського бойового мистецтва, образу національного героя-козака, його філософії, способу мислення та світобачення і, що особливо важливо, адекватної трансформації його духовних та тілесних якостей у сьогодення. Володимир Пилат завбачливо заявляє, що підручник "Бойовий Гопак" розрахований тільки на учнів Центральної Школи Бойового Гопака, і хоча я розумію, що в даному випадку було би некоректно говорити про весь український народ чи всю українську молодь, я все-таки вважаю, що Бойовий Гопак зможе охопити набагато ширше коло прихильників лицарських систем гарту, якщо почне розвиватися і поширюватися у силових структурах і відомствах нашої держави, в елітарних школах та вищих закладах освіти. Саме там зараз є найбільша потреба у підготовці гармонійно розвинутих, національно свідомих кадрів.

Підручник "Бойовий Гопак" комплексно висвітлює історичні закономірності становлення і розвитку козацького лицарського мистецтва, викладає основи техніки та технічної підготовки, дає досконалий виклад виховання духовних, тілесних та свіоглядних якостей людини. У підручнику також визначено коло специфічних термінів, чим зроблено великий внесок у становлення сучасної спортивної термінології. Надзвичайно важливим є те, що у Бойовому Гопаку тісно переплетена глибока віра в Бога, традиціоналізм, тілесний гарт і національно-патріотичне виховання. Саме таке об'єднання окреслює великі перспективи розвитку Бойового Гопака від загальноукраїнського до олімпійського виду спорту.

У час масового відчуження української молоді від рідної культури, її тотального захоплення східними бойовими мистецтвами, переорієнтації на чужинські символи лицарів і героїв праця Володимира Пилата стане важливим навчальним посібником не тільки для учнів Центральної Школи Бойового Гопака, але і для популяризації українського національного виду спорту серед широких верств нашої молоді.

Дмитро КРВАВИЧ,

Народний депутат України,

лауреат Державної Премії України ім. Тараса Шевченка,
професор, проректор з наукової роботи Львівської Академії Мистецтв,
скульптор, дослідник мистецтва.

Книга "Бойовий Гопак" за своїм призначенням є навчально-методичним підручником для учнів Центральної Школи Бойового Гопака та всіх бажаючих вивчати козацьке бойове мистецтво.

Основною метою Бойового Гопака є монолітне духовно-фізичне формування сучасного молодого покоління українців. Автор, видатний фахівець у ділянці бойових мистецтв, в результаті ґрунтовного теоретичного дослідження, ставить собі за мету розкриття винятково глибоких і давніх коренів духовно-фізичної моделі виховання, як у багатьох Народів Світу, так і у прадавніх традиціях народів української землі.

Як всяка біологічна поодинокі і збірні форми, крім багатьох подібних якостей, які забезпечують її існування у просторі і часі, має свій імунітет виживання. Ми знаємо із відносно недавнього тисячолітнього минулого Центральної і Східної Європи, що поруч із князю Руссю-Україною, існували такі колосальні держави, як Хазарський каганат, Велика Боровська держава, які у IX – XI ст. перестали існувати як державні структури і тоді ж зникли із лиця землі їх народи. Український народ, незважаючи на втрату державного суверенітету у XIV ст., продовжував існувати майже 700 років і зберіг себе як етнічну одиницю, як народ. Якраз оцей, національний імунітет, який склала велика, як духовна, так і фізична сила сумарної національної підсвідомості, національних формованих тисячоліттями засад, стали гарантом незнищенності української нації.

Високі, фізичні і духовні якості людини, якості народного героя, оспівані в українському народному казковому епосі, в народних думах і піснях, зверифіковані у літописній традиції – назвати хоча б такі образи, як Кирило Кожум'яка, князі Святослав Завойовник, Мстислав Удалий, що у двобої між військами поконав касожського кагана і силача Редедю тощо. Окрему тривалу історично-героїчну традицію має українське козацтво і Запорізька Січ. Сьогодні вже можна бути певним, що ця лицарська структура заснована на якихось 500 років раніше від Січі на острові Хортиці. У XVI ст. ця структура фіксується вже як чітко організований у духовно-етичному, ідейному і військовому плані, самостійно діючий, типово лицарський орден, гарантом якого за відсутності держави є беззастережна підтримка широких мас закріпаченого народу і з високим рівнем національної свідомості.

Якраз у цих прадавніх лицарських, глибоко духовних і глибоко моральних традиціях закодована сильна ідеологія, формована століттями бойового, досконалого за своїм рівнем мистецтва. Така структура, фізично й філософськи монолітна концепція духовності, сили і самозахисту, не могла сформуватись впродовж якихось десятків років, тут потрібна була традиція цілих століть. Бойовий Гопак, як закодована формула вправ, як своєрідне табу записаного об'єднання, щось типу варязького "менербунду", "мужеського гурту", міг колись виконувати роль ритуального танцю перед бойовими діями, тощо. Англійський дослідник Д. Тейлор, у своїй роботі про первісне суспільство "Символ і ритуал", досліджуючи форми ритуалів народів Центральної Африки, каже про їх бінарний характер, тобто, що вони нерозривно включають у себе фізичні й духовні частини, і в цьому їх сила. Така бінарність сильно

відчувається і в контексті танцю Гопак. Людина, яка виконує цей танець, демонструючи свою силу, вправність, бойову готовність, своїми рухами наче говорять якійсь космічній силі: „Це я, Господи“.

Сила Гопака як танцю і Бойового Гопака як українського національного бойового мистецтва у її духовності, у тому, що вона органічно наша національна, українська, як характерні своєю духовністю інші національні єдиноборства.

Наскрізна проблема книги В. Пилата полягає у сучасній адаптації цього виду українського національного бойового мистецтва. Сам Володимир Пилат є відомим фахівцем у ділянці бойових мистецтв як теоретик і практик, він сам особисто прекрасно володіє Бойовим Гопаком і є досвідченим педагогом у цій ділянці. Великим позитивним чинником появи цього дослідження є те, що ми маємо дуже мало випадків, коли високопрофесійні фахівці у якійсь ділянці науки, мистецтва, педагогіки чи фізичного виховання пишуть про це в обширному аргументованому науковому тексті, як це зробив Володимир Пилат. Книга заслуговує великої оцінки, як твір, який дає молодому поколінню науку високої моралі, патріотизму, філософії, фізичної вправності. Підручник має всі підстави для того, щоб бути схваленим і рекомендованим для включення у навчальні програми загальних шкіл, військових училищ, спортивних клубів, громадських молодіжних товариств.

Юрій СОРОЧИК,

*Голова Львівської обласної організації
Християнсько-демократичної партії України,
член Ради Львівської обласної організації Української
Спілки Ветеранів Війни в Афганістані.*

Шановний читачу! Ти тримаєш у руках унікальне видання – навчально-методичний підручник "Бойовий Гопак". Його автор – Володимир Пилат за чотирнадцять років наполегливої праці утвердив Бойовий Гопак як одну із найпотужніших систем козацького двобою. Ти маєш прекрасну нагоду поринути в історію виникнення, простежити шлях розвитку та утвердження козацької боротьби. Ця книга – вже третя праця, присвячена Гопаку. Саме в ній найбільш глибоко висвітлені основні засади українського бойового мистецтва. Перший розділ підручника – історична довідка – це спроба поринути у незнану глибину тисячоліть і розгорнути витoki бойової культури українців. Разом із міфологічним дослідженням етимології слова "Гопак", вміщеним у наступному розділі, вона суттєво доповнює вітчизняні літописні джерела, значна частина яких на сьогодні вже безповоротно втрачена. У третьому розділі, де викладена основна техніка Бойового Гопака, бачимо, як майстерно поєднав автор свій власний 28-річний досвід у бойових мистецтвах із національною руховою спадщиною, збереженою до наших днів у танці Гопак. Наскільки вдалим вийшло це поєднання, показав час. На сьогодні в Україні майже в половині областей діють секції Бойового Гопака, що об'єднують більше семи з половиною тисяч юнаків та дівчат. Наступні розділи книги висвітлюють особливості світогляду воїв Гопака, Правила змагань з Бойового Гопака і детально розроблені вимоги на рівні майстерності, що засвідчує, що Бойовий Гопак впевнено займає належне собі гідне місце серед інших бойових систем Сходу та Заходу. Знайшли своє висвітлення в підручнику і основні закони життя лицаря, його призначення та шлях у майбуття.

Підручник "Бойовий Гопак" в першу чергу адресований учням Центральної Школи Бойового Гопака, але на мою думку, не менше він буде в пригоді і працівникам правоохоронних органів, і науковцям, і широкому загалу молоді. Автор вправі розставляти акценти по-своєму, але я вважаю, що в період тотального відчуження молоді від рідної культури дана книга повинна заповнити вакуум у вихованні юнацтва, що утворився після розвалу більшовицької держави і прийти на допомогу педагогам молоді України. Саме зараз, від того, як ми виховаємо нашу молодь, залежить, якою буде наша держава в майбутньому. Тому книга "Бойовий Гопак" може і повинна стати неабияким доповненням до недавно затверджених програм національно-патріотичного виховання підростаючого покоління. Вдале поєднання тілесного гарту із духовним сприятиме формуванню здорової, свідомої, закоханої у свою Батьківщину молоді.

Дуже прикро визнавати, але незаперечним фактом є, що надто мало державні інституції та посадові особи докладають зусиль, щоби втілити у життя цей величезний потенціал. Мало того – деякі недоброзичливо проголошують, що мовляв, не було би вільної України – не було би і Бойового Гопака. Я авторитетно заявляю, що це не так. Ще у 1987 році Володимир Пилат штурмував Львівський міський комітет комсомолу. Напрацьована ним концепція виховання та оздоровлення молоді отримала підтримку. Я, як голова

Львівської міської організації ветеранів війни в Афганістані, також докладав усіх зусиль, щоби посприяти засновнику нового стилю у отриманні спортивних залів та створенні секцій Бойового Гопака.

Я переконаний, що незалежно від ходу глобальних суспільно-політичних подій, Бойовий Гопак продовжував би розвиватися і за будь-яких умов здобув би підтримку і населення, і офіційної влади. Можливо, дещо видозміненна була би світоглядна доктрина, адже не про все тоді можна було говорити вголос, але Гопак мав би усі шанси утвердитись так само, як "рукопашний бій" Кадочнікова чи "славяно-горецька боротьба" О. Белова. На превеликий жаль, у вільній Україні, на дев'ятому році незалежності, книга виходить в світ без найменшого сприяння органів державної влади. В час, коли актуальність цього підручника беззаперечна, його видання здійснюється зусиллями однієї людини – його автора Володимира Пилата. Впродовж року він самотужки вищує кошти для друку підручника. Фінансують видання жертводавці та меценати, в основному зі сфери приватного бізнесу. Виникає питання: невже сучасним державникам байдуже, яким виросте нове покоління; невже не потрібні Україні конструктивні державобудівничі програми?

Українське відродження триває, кожен його крок дається з великими зусиллями. Один із цих кроків – Бойовий Гопак. Я переконаний, він вже давно потрібний нашому народові, і пора вже державі робити перші кроки назустріч фахівцю і ентузіасту відродження рідного лицарського мистецтва. Хіба стало би карате відомим в усьому світі, якби свого часу японська держава не підтримала засновника стилю – Гічіна Фунакоші? Звичайно ж, ні. Володимир Пилат переконаний, що Бойовий Гопак може стати Олімпійським видом спорту. Але на шляху до вершин світового визнання Гопаку не обійтись без підтримки Української держави. Вірю – навіть якщо сучасні можновладці не зможуть оцінити величі цієї справи, державна програма сприяння розвитку Бойового Гопака рано чи пізно постане з ініціативи нової генерації українських державників.

Передмова

Військове мистецтво та бойова культура кожного народу викристалізуються і формуються від початку усвідомлення його етнічної окремішності і впродовж усього подальшого історичного розвитку. Однак доля бойового мистецтва українського народу має свою певну специфіку, воно неначе випало із цього закономірного процесу.

Ласий шмат української землі з давніх-давен приваблював варварські племена. Привітність нашого люду притягала різних зайд, породжувала у них хіть підкорити наш народ. Зрозуміло, що кожен такий напад ворогів спричинював великі спустошення сіл та руйнацію міст. Літописна спадщина, як завжди, горіла у вогні. Вчені мужі, урядовці, жреці та вої зазнавали жорстоких переслідувань та винищення.

На порозі третього тисячоліття опісля народження Христа ми, українці, маємо дуже бідно відтворену на папері історію. Причин для цього аж забагато – тут і безперервні війни, і переселення народів, і тисячолітнє духове рабство, і втрата державності сім століть тому, і трьохсотрічна московська окупація, і сім десятків років більшовицького терору. Отож, маємо таку історію, котра гідна поневоленого народу. Якраз таку історію, яка необхідна для формування у нас комплексу меншевартості. Писали для нас її люди, котрі саме такого хотіли, люди, вражені хворобою великодержавного шовінізму, а також християнські місіонери-літописці, які тлумачили та різали нашу історію на візантійський лад.

Правда, дещо писали про нас і літописці сусідніх держав, але не все те, писане, до нас дійшло, не все нам відоме. У скандинавських, грецьких, римських, арабських, турецьких, семітських та індійських літописах є чимало інформації про наш народ, його військову силу, торговельні спромоги, вірування, звичаї та культуру. Тому, починаючи опис історії бойової культури нашого народу, я змушений робити посилання на історичні джерела сусідніх держав, бо вони часто-густо більш об'єктивні, аніж „вітчизняні“ або ж російські. Щоб скласти загальну картину рівня багатотисячолітнього розвитку культури нашого народу, окрім матеріалу суто бойового характеру, хочу подати також майже не знані нинішнім читачам витримки із праць археологів, палеонтологів, етнографів та лінгвістів.

Автор

I. Історія розвитку бойового мистецтва України

*Спочатку меч, Земле,
що кордони твої окреслить,
а тоді вже ремесла та пісня.*

Марія ШУНЬ,
„Знаки перших протослов'ян“

Боротьба за місце під сонцем — ось першовизначний виток історичних суспільств, та й, зрештою, всього суцього у світі, починаючи від найменшої клітини, комахи, звіра, закінчуючи homo sapiens.

А вже згодом на відвойованому для себе місці переможець може створювати різновиддя мистецтв — тобто закохано відтворювати свій етнічний світ у барвах, звуках і танцях, складати епоси на честь героїв, боротися і прославляти боротьбу.

Отже — боротьба, з неї все і розпочалось. Відколи? У кожного народу свій відлік. В історії людства відомі як народи-творці, так і народи-загарбники. Важливими чинниками тут були і клімат, і сама територія, і, звичайно ж, спосіб життя племен — кочівний чи осідлий. І клімат, і територія нашого народу були вельми вигідними для всіх. Отож, народ жив у постійній боротьбі. Історія бойової культури нашого народу така ж давня, як і він сам, і кров'ю виписана на пергаменті людства. Ця історія бере свій початок ще із родово-общинного ладу, розвивається і вдосконалюється паралельно із процесом цементування нації, яка вже починає самостверджувати себе серед розмаїття інших етносів.

Узагальнити, що процес культурного розвитку і формування нашої нації розпочався із приходом християнства — значить злицемірити. Жоден історик світу сьогодні не наважиться проголосити, що нашому народу тільки одна тисяча років. Те, що обрядова культура наших предків має багато тисяч літ, ні в кого із науковців не викликає сумніву.

Найновіші археологічні дослідження показують, що територія сучасної України була центром розселення індо-європейської спільноти, яка розповсюджувала свою культуру на всі боки від материка осідлості. Автохтонне населення України на протязі багатьох десятиків тисячоліть ніколи різко не змінювалося, починаючи від

мізинців, людей військових сокир, трипільців, арійців, венедів, кельтів, скитів, сарматів, аланів, етрусків, гунів, антів, русів — аж до українців. Змінювалися тільки назви, народ в основі своїй залишався той самий. Мізинські узорі, зроблені на мамонтовій кістці багато тисяч років тому, майже нічим не відрізняються від сучасних гуцульських чи полтавських. Розкопки промовляють до нас слідами стоянок і поховань довкола Києва, над Дніпром, Дністром, на Поділлі, Волині, у Криму, на Кубані, в Карпатах, у гирлі Дунаю — наче розповідають свою буремну минувшину.

У 1974 році палеонтологи АН УРСР під час розкопок у Закарпатті поблизу селища Королеве на горі Сар дослідили, що на теренах України півтора мільйона років тому вже був первісно-общинний лад, племена якого займались мисливством і освоєнням під житла-сховища кам'яних або земляних печер на випадок негоди чи від хижаків. Вже тоді, у ті далекі часи, людина, борючись за своє існування, змушена була захищатися від диких тварин чи недругів із роду людського. До боротьби із звіриною людина швидко пристосувалась, після чого дичина стала невід'ємною частиною її їжі. Боротьба людини із людиною теж постійно вдосконалювалася. Кожне плем'я чи община накопичували свій арсенал ефективної бойової техніки — техніки у значенні прийомів ведення бою, які забезпечували їм збереження своєї самобутності. Тогочасна боротьба за життя йшла на смерть, тому кожен невдалий чи необдуманий рух був рівнозначний смерті або довічному приниженню у полоні. Так суто природнім методом відбору відшліфовувалась і накопичувалась найкраща бойова техніка, завдяки якій воїни племені могли захищати свій рід і його подальший розвиток.

Ашельська та Мустьєрська доба, перша від 300 000 до 100 000 років до Христа, друга від 100 000 до 40 000 років до Христа — вже характеризуються вдосконаленням мисливської зброї. Тут, поряд із кам'яними сокирами, у вжитку були кремінні списи та шкребачки, якими користувались, як ножем. Вперше людина використовує далекобійну зброю — пращу.

Оріньяцька доба в Україні (40 000 — 23 000 років до Христа) ознаменувалась бурхливим культурним розвитком нашої людності. Це епоха найбільших відкриттів. Вже тоді наші предки навчилися видобувати вогонь, зберігати його і використовувати для опалення та освітлення жител, приготування їжі.

У нашій столиці, м. Києві, на вул. Кирилівській видатний український археолог В. Хвойка відкопав селище оріньяцької доби. Тогочасна людина вже не боялася звірів, покидала печери і жила у будиночках круглої форми, каркасом для яких служили кістки мамонта, а дахом і стінами — його шкіра. На будівництво такого будиночка потрібно було назбирати кісток хоча б із 70—100 мамонтів. А для цього їх треба було вполювати...

Оріньяцька доба в Україні характерна початком віри у надприродну силу — у Бога, появою культу жінки-Матері (початком матриархату), культу загробного життя (поховання небіжчиків неподалік жител), виникненням різновидів мистецтв. Про це свідчать розкопки Ф. Вовка у селищі Мізині над Десною. Тут знайдені кістяні орнаментовані вироби. Особливо цікавими є браслети із кістки мамонта, орнаментовані меандром — єдині такого роду у світі. І досі у побуті українського народу зберігаються статуетки жінок, тварин, пташок (із тіста на короваях), зразки меандрових композицій (на писанках), точнісінько такі, якими були прикрашені браслети із Мізиня. Перераховуючи знахідки Мізиня, історик Дж. Кембел у книзі „Маски богів“, виданій у Нью-Йорку у 1959 р., пише: „Найкращий зразок свастики, відомий нам, знайдено (біля Києва) у селищі Мізинь. Ця свастика викарбувана на фігурі летючої птиці, зробленої із мамонтової кістки“. В українських вишивках і до сьогодні збереглися свастикоподібні хрестики, які еднають нас із далекими предками, що жили 40 000 років тому. Свастика у розумінні наших предків — це символ вогню, сонячних променів, символ касті воїнів — лицарів Сонця. Орел (птах) із розпростертими крилами — це також символ воїна. Отож, першопочатки виникнення касті воїнів на Україні сягають корінням своїм у 40 000-літню історію цивілізованого життя нашого народу.

Із оріньяцької доби ми маємо збережені малюнки на стіні печери, яка знаходиться біля Мелітополя. Ці малюнки вважаються найстарішими у світі. У Києві під час розкопок Кирилівських узгір'їв, знайдено мамонтове ікло, на якому вирізьблені: ставок, хвилі води, очерет, птах і черепаха на березі. Такі вироби міг виготовляти тільки такий народ, у якого проблема захисту від напасників була вирішена, і він мав змогу спокійно творити.

У селищі Межиріччя, над річкою Рось, археологи розкопали першу на планеті Земля карту, викарбувану на кістці мамонта, і стверджують, що їй щонайменше 17 тисяч років. Отже, нашим предкам була відома і картографія.

Оріньяцьких людей — праоріїв слід вважати за найдавніших предків України і Південної Європи. Археологи С. Райнах, Й. Баєр (німці), Г. Грей (англієць), М. Буль (француз) та Ю. Полянський (українець) вважають, що саме оріньяцька людина прийшла в Європу із Протоукраїни. Оріньяцька людина проживала по всій тодішній Україні від Карпат до Волги [40].

У XII-X тисячоліттях до Христа первісно-общинний лад на теренах Праукраїни сягнув свого епогею. Сучасні вчені доводять, що вже у ті далекі часи наші предки мали астрологічні знання, писемність, знали математику, лічництво, філософію, етику і т. п. Канадський вчений В. Ренер у книзі „Колиска культури людства“ обґрунтовано доводить, що українська земля — колиска культури

людства [50, с. 77-111]. Ось тільки деякі приклади: „На Україні геометрію вживано ще 40 000 років до народження Христа. Була відома і широко застосовувана теорема $a^2 + b^2 = c^2$, яка через багато тисячоліть опісля стала називатись теоремою Піфагора“ [64].

У Мадленську добу (25 000 — 8 000 років до Христа) людина із Праукраїни вже заселяє всю Європу. Приблизно 10 000 років до Христа наші предки винайшли лук і стріли — епохальний винахід далекобійної зброї, кращий від списа і пращі, який проіснував аж до винаходу вогнепальної зброї [40].

У Кампінську добу (8 000 — 5 000 років до Христа) на просторах басейну Дністра з'являється гончарство. Кераміка ямно-гребінцевого стилю цієї доби стала основою пізнішої трипільської кераміки [39].

Великі цивілізації світу не можуть постати там, де до того не було осілого життя і великих культурних надбань. Одним із перших таких осередків із високою культурою у басейні рік Дністра та Дніпра було Трипільля — відома в цілому світі „Трипільська культура“, названа так у 1890 р. археологом В. Хвойкою (від назви села Трипілья, що поблизу Києва) [50].

Зараз трипільська культура визнана однією із найдавніших у світі. 1993 рік ЮНЕСКО оголосило роком трипільської культури. Цю культуру також називають ще „культурою української мальованої кераміки“, яка в Праукраїні квітла протягом довгого часу, принаймні від 7 000 років до Христа, про що говорить селище в садибі Зівалля у Києві. На час свого розквіту трипільська культура була єдиною у Європі. В ній спостерігаємо такі високі і такі нові надбання і відкриття, яких не мала жодна із пізніших культур. Це була культура розвинутого землеробства і скотарства, полювання і рибальства, культура високомистецького гончарства та станкового ткацтва, а найголовніше — культура широкого міжплеменного обміну та торгівлі із Малою Азією, з Грецією, із Семигородом, з Надвіслою, з Кавказом. У давнішній фазі суспільства широко використовувалось кремінне і кам'яне знаряддя, в молодшій — мідне, траплялось і срібло. Трипільська культура часу розквіту відзначалася високим розвитком будівництва. Будівлі були з дерева, устатковані конструкціями із випаленої глини. Мали цегляні долівки, двері на бігунах із порогами, вікна, призьби, печі із припичком і коминами назовні, комори для збіжжя. З подивом оглядаєш ці семитисячолітні конструкції і багатокімнатні будівлі типу мегарона із окремими господарськими сховищами [40].

Біля села Майданецького на Черкащині археологи розкопали руїни великого міста. Комплекс споруд обіймав 300 гектарів площі, а саме місто існувало 5 000 років тому, було побудоване колом, із радіально прокладеними від центрального капища вулицями і валами довкола міста. Місто нараховувало 1 500 будівель із дерева, каменю і випаленої глини, замешкувало його коло 20 000 людей. І все це ще 1 000 років до Вавилону.

Відомий історик М. Іванченко у книзі „Дивосвіт прадавніх слов'ян“ пише: „Якщо провести паралель між Єгиптом, Близьким Сходом і стародавньою землею наших предків, то 5 000 років тому міста на теренах Протоукраїни мали площу 200–300 гектарів, і на той же час єгипетські та месопотамські міста займали не більше 100 гектарів кожне, а причорноморська Ольвія лише 33 гектари, Троя – тільки 10 гектарів“.

4 000 – 5 000 років до Христа правобережна Триполіанна-Оріяна була набагато густіше заселена, ніж сьогодні. Варто лише глянути на історичну карту, виконану на основі розкопок, аби побачити, що на невеликій частині Трипілья (Уманщині) було понад 253 поселення (на сучасній карті поки що зазначено 130) [40].

Археолог К. Шишкін, аналізуючи дані археологічних розкопок та аерозйомок, прийшов до висновку, що 5 000 років тому місцевість між Уманню і Тальни була досить густо заселена, на один квадратний кілометр припадало близько 200 чоловік. Велика заселеність і високий рівень тогочасної культури є головними доказами того, що наші предки мали високорозвинену бойову культуру.

Щодо вищеподаного матеріалу, можна скептично зауважити, що пам'ять землі дуже скромна і оповідає про людське життя в узагальнених рисах, і що жоден горщик не розкаже про народ стільки, скільки художній твір чи документальна хроніка, а викопана зброя не дасть уявлення про рівень тогочасного бойового мистецтва. Частково це правда. Але теперішнє життя народу, який відірваний від своїх пракоренів, приречене, і тому потрібен пошук та аналіз найрізноманітніших відомостей, пов'язаних із давньою історією нашого народу.

Опис історії можна вважати об'єктивним лише тоді, коли він робиться методом порівняльного аналізу, на базі різнорідних народів якоїсь певної епохи. Якщо взяти в руки „Історію стародавнього Світу“ Коровкіна, на якій упродовж останніх десятиліть виростала молодь України, то складається таке враження, що цивілізація вперше виникла у Єгипті. Дивує те, що книга повторно перевидана у 1984 році без найменших змін чи доповнень. Вже у цей час всім історикам світу було відомо, що до Єгипту був Шумер, згодом Вавілон. Як і було відомо, що Шумер заснували люди, які прийшли із Півночі. У 1960 році історик Фольф Шнайдер у своїй книзі „Вавілон є всюди“ писав, що сумеріяни (шумерці) – перші цивілізовані люди на Землі. Вони перші створили культуру міського життя, письмо, торгівельні відносини і цим завоювали Світ. Засновано шумерську державу було 4 000 років до Христа. Відомо, що до приходу сумерів (шумерів) у Межиріччя там не було цивілізованого життя.

У 1965 році англійські історики Г. Кларк та С. Пігот довели, що „5 500 років тому Середній та Близький Схід були колонізо-

вані племенами, які як автохтони жили на багатих землях між Карпатами і Кавказом“. Отже, тільки після приходу наших предків на Близький Схід тут розпочалося культурне життя.

Ще у 1961 році Р. Г. Боне у своїй книзі „Стародавня історія“ писав: „шумери в Месопотамію прийшли із Півночі“, та й автор „П'ятикнижжя Мойсея“ знав, що „шумери прийшли на родючі долини Тігру і Євфрату і перетворили Месопотамію в Едем (тобто рай на землі)“ [50, с. 77-125].

Коли хоч трохи знаєш про давню історію людства, то мимоволі задаєш собі запитання: чому до сих пір все замовчувалось? Чому не було об'єктивного підходу до історії світової культури у російських, доморощених українських та загалом радянських вчених? Кому вигідно, аби ми росли невігласами? Відповідь одна – доки за українців їхню історію писатимуть чужорідні шовіністи та заїди, то ніякого правдивого висвітлення історії не буде. І не буде до тих пір, поки Україна справді, а не лише на папері, стане незалежною державою. Потихенько піднімається металева завіса – і ми дізнаємося, що американський історик Г. Дж. Мюлер у своїй книзі „Воля у Стародавньому Світі“ пише: „Вчені тепер вважають Україну найбільш правдоподібною батьківщиною індо-європейців“; щоправда Україну він називає „південною Росією“ – ось вам наслідок імперської пропаганди лженауковців товариства „Знання“.

Факт визнання трипільської культури найдавнішою у світі є доказом того, що Шумер був заснований саме нашими предками, а це дає нам можливість хоча б частково, шляхом зіставлення материнської і дочірньої культур, відновити ту культуру, яка існувала на Україні ще 5 000 років до Христа.

Л. Вуллі у книзі „Ур халдеїв“ пише: „Зброя шумерів і по формі, і по виготовленню набагато перевершувала все те, чим воювали інші народи в ті часи і навіть набагато пізніше, принаймні упродовж двох тисячоліть. По зображенню на „штандарті“ можна судити і про організацію шумерської армії. У ті часи це була всепереможна сила. Шумерійці володіли колісницями, які навіть через дві тисячі років наводили священний страх на євреїв біблейських часів, а їхній бойовий стрій був праобразом всепереможної фаланги Олександра Македонського. Тому немає нічого дивного в тому, що шумери майже не зустрічали опору до того часу, поки сусідні народи поступово не перейняли їхній досвід“. І далі: „Шумерська армія була чудово організована, і майже всі чоловіки вміли писати і читати“, „...шумерійці чудово виготовляли залізну зброю“. Виплавлення металу та виготовлення зброї у ті давні часи потребували не одного століття навиків, у Шумер вони були привнесені протоукраїнськими племенами із лівої притоки Дніпра – Самари. Підтверджує це дослідницька праця київського історика О. Знойка „Таємниця стародавнього Донбасу“, у якій він пише: „Вже 6 000 років тому наші предки самі видобували

і виплавляли чорнову мідь і виготовляли із неї вироби. Саме тут (у Донбасі) визрівало і виробництво бронзи. І це тоді, коли ще ні Європа, ні Китай, ні Єгипет, ні Африка міді та бронзи не знали. В Україні археологами знайдені вироби із арсенової бронзи: шила, ножі давньоаямної культури (4 000 — 5 000 рр. до Хр.) [14].

Враховуючи те, що шумерці були спокрівленими із нашими предками-трипільцями, можна провести між ними паралель і довести, що тогочасна культура Шумеру відповідала тогочасній культурі Протоукраїни, і що трипільці мали подібні до Межиріччя військові формування та зброю. Л. Вуллі, щоправда, не описує, як проводився вишкіл воїнів Шумеру, та ми сміливо можемо стверджувати, що він особливо не відрізнявся від трипільського. У стародавні часи каста воїнів готувала своє підростаюче покоління з раннього дитинства, а кожен юнак продовжував його під час військової служби.

Перекладач шумерських табличок І. Дьяконов у книзі „На ріках Вавілонських“ так описує зброю шумерських воїнів: „Зброя — найпростіша: мідний кинджал (*різновид короткого меча. — Прим. авт.*), дротик або спис, кам'яна булава, мідний келеп — перероблена для бою мотика. Шолом, винайдений на початку третього тисячоліття, але панцирів ще нема. Їх заміняють валяні плащі — накидки із нашитими мідними бляхами. У легкоозброєного воїна щита не було зовсім, зате в нього, окрім келепа або списа і короткого меча, могла бути сітка, щоб заплутувати супротивника; лише фаланга важко озброєних воїнів загороджувалась тяжкими прямокутними щитами: їх тримали щитоносці, а списоносці у проміжки між щитами кололи ворога піками“.

Як може зауважити читач, бойова наука із використанням холодної зброї проходила початкові стадії свого розвитку. Кожен воїн бойової лави мусив бути чудовим знавцем боротьби зброєю, навкулачки, навручки, навхрест, на ременях, добре володіти ногами, тобто знати копанку, мусив знати танцювальні рухи, бо без них бойовий рух лави неможливий. Зрозуміло, що вже в ті далекі часи надзвичайно велика увага приділялася досконалому володінню тілом, бо це було запорукою виживання; тому все, що оточувало людину, повинно було навіювати воїну натхнення до бойового вишколу. Яскравими прикладами такого впливу є тогочасні барельєфи і фрески мурів, орнаменти та малюнки баталій на посуді, кам'яні та бронзові скульптурки, які відтворюють сцени двобоїв і боротьби, військових дій чи полювання на звірів.

У Межиріччі знайдено бронзову скульптуру епохи шумерського правління: два змагуни, обхопившись за пояси, намагаються збороти один одного [25]. Фахівці вважають, що ця скульптурна композиція увічнила боротьбу на поясах, і це дає нам право вважати, що подібний вид боротьби на поясах чи на ременях був і на Протоукраїні 6 000 років тому, включаючи і більш пізні часи, аж поки

Московщина майже повністю не винищила цю ділянку боротьби, цілеспрямовано проводячи тактику запровадження всього чужого. Яскравим прикладом цієї шовіністичної політики є біографія Івана Піддубного, багаторазового чемпіона світу із французької боротьби, котрий, як відомо, був неперевершеним бійцем із боротьби власне на поясах, але згодом під тиском московських менеджерів змушений був переключитися на французьку боротьбу.

Звичайно, прикро, що на Україні виявлено дуже мало скульптурних композицій, які б відтворювали боротьбу, однак так склалися історичні обставини, які часто були невблаганними щодо пам'яток цієї землі.

Загальновідомо, що найдавніші у світі піраміди були збудовані на Україні і простягалися вони обабіч берега Дніпра, у Криму та на Кубані. Це про них із гіркою писав Т. Шевченко:

І могили мої милі москаль розриває...

Нехай рие, розкопує, не своє шукає...

Варварське пограбування найдавніших у світі могил зробило історію нашого краю жорстоко обкраденою. Відомі випадки, коли дворянами Росії безцінні скарби людства, викопані із давніх могил, переплавлялись на злитки золота. Як і відомо те, що величезні багатства скіфських курганів були вивезені до Ленінграда чи Москви. Нахабству нема меж — на весь світ росіяни заявляють, що це їхня історична спадщина, забуваючи сказати про те, що найбільше збагачення Московського князівства відбулося у період занепаду Київської Русі після монгольського нашествия, а потім після так званого „воз'єднання“. Благо — час є найкращим суддею, а правду важко знищити.

Але повернемося у давніші часи. Під час розкопок руїн Вавіло-ну археологи знайшли величезну кількість експонатів, які промовисто свідчать про те, що бойова культура вавілонян була запозичена у шумерів та їхніх наддніпрянських предків. На одному із вавілонських барельєфів зображено сцену боротьби навкулачки. Розглядаючи її, дивуєшся, якщо вже у ті часи у Межиріччі були популярні такі види змагу, то чому вони відсутні там зараз? Відповідь проста — змаги навкулачки — це частка привнесеної, а не автохтонної бойової культури, привнесеної іззовні нашими предками. І хоча на теренах України не знайдено подібних барельєфів, однак дух воя та жага змагу, в тому числі і навкулачки, завжди є живучими серед нашого народу. Ще Т. Шевченко у своїх творах згадував, що часто по селах ходили бійці і влаштовували змаги навкулачки. І це, незважаючи на анафему християнської церкви, яка називала народну боротьбу „бісівськими грищами“, незважаючи на заборони московських та польських окупантів. Особливу наполегливість у винищенні всього українського проявляла московська верхівка. Так званий „золотий вік Росії“ за Петра I і Катерини II

для України був найстрашнішим етапом виживання, адже було видано сотні указів, які присікали все національне і одночасно запроваджували чужинське. Ось приклад — православна церква відлучає людей від церкви за змаги навкулачки, а Московщина в той же самий час запроваджує англійський бокс. Для чого це робилося? Зрозуміло, що для того, аби ми zdeградували до рівня свого північного сусіда, будучи позбавленими бойової спадщини. Однак, важко знищити народ із багатотисячолітньою історією, так як важко сховати шило в мішку.

У період занепаду шумерської держави на берегах Нілу почала формуватися Єгипетська держава (2 600 — 2 300 рр. до Хр.), яка частково стала спадкоємицею своєї попередниці. Єгипетський фараон приклав чимало зусиль, щоб розповсюдити у своїй країні шумерську культуру, в тому числі і бойову.

Далеким відголоском шумерської культури в Єгипті є зображення бійців, бігунів, змагунів навкулачки на єгипетських вазах, барельєфах будинків, в усипальницях фараонів [25]. Але, як показав час, корінні єгиптяни так і не адаптували повністю ті різновиди спорту, які на початку створення їхньої держави так інтенсивно пропагувалися. Сьогоднішні єгиптяни на Олімпійських іграх не виборюють призових місць із тих видів спорту, які були розвинуті і культивовані у добу фараонів.

Зараз історикам відомо, що 3 800 років тому наші предки-саки прийшли у Межиріччя, аби розквитатися із семітськими племенами за те, що вони захопили владу у Валівоні [39]. Частина сакських (скитських) військ рушила на Єгипет. Довідавшись про це, єгипетський фараон наказав не чинити жодного опору і здатися без бою славним нащадкам шумерів. У ті часи єгиптяни називали наших предків гестидами, гаттами, хаттами або гіксонами (гека-ксаге), що означало „чужі пани“. Гіксони започаткували нову династію єгипетських фараонів, їхні імена і нині нам зрозумілі та близькі, наприклад — „Киян“ чи „Шилик“. Відомо, що ім'я Кий — це символ царського походження і означає держителя владичного кия.

Влада шумерських нащадків на африканському континенті не обмежилася лише Єгиптом. Частина їх рушила далі на південь Африки, де започаткувала велику цивілізацію. Долю цієї цивілізації вирішила кліматична катастрофа. Тому на місці колись могутньої держави є пустеля Сахара. Але і зараз там живе кочуючий, трьохсоттисячний народ туарегів, котрі у спадок від своїх попередників гарамантів отримали білу шкіру, високий ріст, рівні носи арійського типу і світлі очі. Цікаво, що й досі у туарегів збереглася зачіска, притаманна аріям-воїнам — пасмо волосся на голові, яке виростає із маківки. Таку ж зачіску носили і хети (хатти), і скити, а згодом, і київські князі та їхні нащадки-козаки. Про туарегів, як і про шумерів, хаттів і скитів ходила слава неперевершених воїнів,

тому і до сьогодні їх величають володарями пустелі [64]. Кочуючи по Сахарі, туареги час від часу відвідують зруйновані катастрофою, колись квітучі, а зараз засипані пісками свої міста. Вони, як священні охоронці, бережуть для людства ще недосліджені скарби.

В період найбільшої могутності праукраїнської держави поселення нашої людності знаходимо в Європі, Малій та Середній Азії, Африці, Індії, Китаї та на Далекому Сході. Наші предки залишили після себе величезну кількість топонімів та гідронімів, розшифрування та етимологія яких може бути вельми корисна для наших істориків, і, в цілому, для нашої історії, такої обкраденої... Безперечно, залишили також слова та корені своєї мови, і, в першу чергу, свою багатющу культуру, в тім числі і бойову. Залишили після себе легенди та перекази...

Тепер від часів давнього Шумеру та Єгипту перейдемо до більш пізніх, а саме — до Греції. Вивчаючи „Історію Стародавнього Світу“ та читаючи багато разів перевидані „Міфи давньої Греції“, у наших школярів складається таке враження, що Греція — це чи не найдавніша держава, і взагалі, колиска культури в Європі.

Сьогодні, коли історична наука у всьому світі перенасичена відкриттями, які безпосередньо стосуються нас і нашої праісторії, викликає подив намагання деяких істориків шукати витoki історії бойової культури і спорту українців у Греції. А ще смішнішою, на фоні останніх відкриттів, є байка про „колиску трьох братніх народів“ та твердження, що українці як етнос сформувались тільки в XVI ст. Десь загубили псевдоісторики Москви чехів, словаків, ляхів, хорватів, сербів, литвинів, словенів та русинів, які мають набагато більше прав, ніж московити, вважати Київську Русь своєю материнською землею.

Однобокість та необ'єктивність у висвітленні історії України призвели до того, що вирости цілі покоління українців-невігласів. Фальш у викладенні історії Стародавнього Світу створила ілюзію відсутності нашого народу у творенні багатотисячолітньої бойової культури людства. А чи насправді так було?

Високорозвинене еллінське суспільство залишило після себе багату культурну спадщину. Ексцентрична грецька нація шанобливо ставилася до своєї історичної спадщини, ще й прикрашала її за рахунок запозиченої. Надзвичайно велику роль у збереженні та популяризації історії Греції зіграла також християнська церква.

Багато науковців, погоджуючись, в головному, із християнськими писцями історії, все ж таки шукали, звідки на теренах Греції взялася така висока культура? Хто її започаткував? Зараз історики та археологи мають багато фактичного матеріалу, який свідчить про те, що антична протокультура греків своїм корінням виростається у культуру їхніх попередників пелазгів, лелегів, фрігійців, ілотів, кімерійців — всі ці племена були спокривленими із протоукраїнцями.

Про це знали і греки, тільки із невідомих причин історики замовчували цей факт.

Якщо уважно читати Геродота, то можна довідатися, що на землях майбутньої Греції у більш давні часи жили племена пелазгів (чорногузів), яких частково витіснили варварські племена іонійців, еолійців, дорійців та ахейців. Геродот засвідчує, що прийшли племена не розуміли мови пелазгів, „божественних пелазгів“. „Батько історії“ добре знав, що Греція перед приходом греків називалася Пеласгією. У його „Другій книжці“ читаємо: „Греція чи Пеласгія, як вона тоді звалась“. Пеласги прийшлих варварів називали „граки“, бо вони мали темне волосся. Старі фінікійці догрецьку Грецію теж називали Пеласгією. Англійський історик Ц. Тірава у своїх працях довів, що народ, який заселяв Грецію перед вторгненням туди греків, називався пелазгіянами, „і в ті часи Греція звалась Пеласгією“ [50].

Варварські племена іонійців, еолійців, ахейців та дорійців вподобали собі культуру пелазгів і їхнє вміння обробляти землю, плекати худобу. Сприйняли вони й пеласгійських богів, храми, театри, вміння виховувати дітей. Отож вони багато дечого запозичили в аборигенів, пристосувались до їх віковичних надбань, які згодом вже видавали за свої. Фальмаєр стверджує, „що сучасні греки по суті лише помісь іллірійців і слов'ян. До самого Криту зустрічаються назви гір, річок і поселень по-слов'янськи. Наш вплив ще більше помітний в одязі, полюванні, війських звичках та способі життя греків“ [23].

Професор Миллован доводить, що перші жителі Греції і Криту не були греками [50, с. 278].

Під час археологічних розкопок під керівництвом вченого Ернеса Куртіуса і археолога Генріха Шлімана під руїнами античної Греції знайдено рештки переделліністичної культури, яка набагато перевищує еллінську, наприклад, у наданні свободи жінкам — їм дозволялося не тільки бути присутніми, але й самим брати участь в іграх. На малюнках, які дійшли до нас із того часу, видно, що ще у двохтисячному році до народження Христа широко практикувалися різні змагання, в тому числі кулачні бої і танці [43, с. 68-69].

У 1905 році німецький історик і філолог В. Дерпфелд розпочав розкопки храму богині Гери і вівтаря Пелопса, які завершилися у 1929 році. Отримані результати засвідчили те, що Олімпія стала святим місцем набагато раніше, аніж вважалося досі. Археологи розкопали багато глиняних ідолів, статуй вершників, а також колісниць, які походять приблизно із 1 800 року до Христа [43, с. 13-15].

Крито-мікенська цивілізація досягла апогею свого розвитку між 1 400 — 1 200 рр. до Хр. Саме на цей час припадав розквіт фортець у Мікенах та Тірінфі. Троянська війна між 1 099 — 1 083 рр. до Хр. поклала край цьому розквіту. Метою війни для ахейців, іонійців та еолійців було встановити контроль над виходом у Чорне море. Приблизно у той же час із півночі відбувається нашествя войовничих

дорійців, котрі, розгромивши на своєму шляху ослаблені багаторічними війнами еллінські народи, поступово завоювали всю Елладу. Мікенська культура занепала [43, с.13].

Сьогодні загальновідомо, що перші грекомовні племена з'явилися на території Греції в XI ст. до Хр., і вони знищили „діамантову“ пеласгійську (мікенську) культуру. „Ахейці (греки) вторглися на Крит і завдали діамантовій культурі катастрофічного знищення“, — так писали Георг. Штайндорф і Кейс С. Сіл у книзі „Коли Єгипет володів Сходом“ [50, с. 279].

Історик Роберт Г. Боне у книзі „Стародавня Греція“, оперуючи археологічними даними, відзначає, що греки (ахейці, дорійці) спалили і знищили чарівні скарби людства.

Історик Дж.Поттер у праці „Археологія Греції“ пише: „Пеласгіяни, які прийшли в Грецію із Русі...“ [50, 279]. Він ніби підсумовує твердження багатьох вчених про те, що протоукраїнська земля була колискою цивілізації людства.

В. Січинський у книзі „Історія української культури“ пише: „Трипільська культура поширилася на Балкани по Егейському морю і спричинилася до Егейської та Мікенської культур, які стали основою античної культури Греції“. Писав він так тому, що був ознайомлений із твердженням археологів, які, оглядаючи руїни Мікенії і Криту, визначили, що палаци були побудовані ще задовго до приходу греків [50, с. 278].

Історик Г. Чайлд пише: „Наша сучасна гіпотеза вказує на міграцію зі степів (причорноморських) не тільки на південний схід у Месопотамію, але й на південний захід — на Балкани та Трою й Анатолію, а також на північ, захід і північний захід, на що є дуже багато доказів“ [39, с. 19]. Безперечно, він мав на увазі трипільські племена. Тепер потрохи стає зрозуміло, кому саме належала Троя, і чому її зруйнували прийшли племена варварів. Зрозуміло і те, чому Апполон разом із троянцями боровся проти греків.

Загартовані суворим життям, жорстокі та дикі мисливці із півночі вторглися в Пеласгію через Альпи. Вони палили і нищили мирні селища та міста пелазгів. Знамениті палаци Мікенії дорійці присвоїли собі. Зараз жоден освічений грек все-таки не завжди наважиться стверджувати, що мікенська культура — витвір греків. Процес присвоєння і запозичення дорійцями культури пелазгів поширився на всі галузі життя. Припали до вподоби грекам і Олімпійські ігри, а разом із ними і цілий пантеон богів. Те, що донині зберегли греки, є мова і культура протоукраїнців, щоправда, частково трансформована через грецький менталітет.

Гармонійний розвиток, виховання та навчання дітей пелазгів були комплексно пов'язані із їхньою релігією. Запозичені греками боги пелазгів отримали переключені на грецький лад назви, а то й зовсім замінені. Так, наприклад, грецький бог Зевс є похідним від староук-

раїнського Перуна (Стрільця, Громовика) — верховного бога, котрий символізував рушійну силу творення. Грецький Аполлон — бог Сонця, світла і правди, любові та молодості — відповідає староукраїнському Купалі (Купалону) [32]. Багато визначних істориків, порівнюючи грецькі та давньоукраїнські вірування, дійшли до висновку, що спорідненість між ними обумовлена тим, що греки запозичили більш первинні вірування наших прародичів пеласгів.

Київський історик О. Знойко, досліджуючи вірування ранніх греків, писав: „Дуже цікавим є топонім Арта — назва столиці одного із царства на Русі... про яке повідомляють арабські географи IX—XI століть як про одне із державних утворень Давньої Русі. Поряд із Артанією згадують Славію і Куявію із столицею Куявою“ (Куявою араби називали стародавній Київ). Академік Б. Греков вважав, що Артанія — це Причорноморська і Приазовська Русь. Однак саме Чернігів володів землями лівобережного Дніпра до Тмутаракані, включаючи і Приазов'я. Артанія — це не що інше, як Ратанія або Ортанія, яка походить від староукраїнського слова „ратай“, „оратай“ (рос. пахарь). З Арти греки могли запозичити культ Артеміди: фракійської, кіммерійської, пеласгійської Мендіди — Великої Богині Місяця. Але місто під назвою Арта було і є на території давніх пеласгів, а пізніше фракійців Пелопоннесу. Богиню кохання Афродіту там же у давнину кликали Лада-генес, тобто „Лада-жона“. Давні елліни пояснювали це тим, що начебто вона народилася на річці Ладон. На Наддніпрянщині також є річка Лада, притока Танви (Тану-Дану). Як і в міфології Русі, Лада — мати близнят Лелі і Полея. Із приходом на Пелопоннес дорійців і утвердженням держави Спарти місцеві пеласги-елліни (хлібороби) стають рабами. Згодом вони відомі під назвою ілотів, а якщо відкинути грецький префікс „і“, то отримаємо „і-лотів“. Спартанська молодь виховувалася офіційними наставниками під час полювань на лотів, як на живу дичину. Пеласгів-фракійців-лотів вистежували під час роботи в полі й убивали, пильнуючи, аби скоєні злочини не мали розголосу. Багатьом лотам довелося рятуватися втечею. Жорстоке панування греків призвело до того, що пізніше етнонім „лоти“ ми зустрічаємо на Наддніпрянщині — ско-лоти (самоназва скитів-скіфів). Далі цей етнонім з'являється у Прибалтиці — лот-ва (Литва). Мабуть, пересування етноніма на Північ відбулося ще у часи мовної єдності протоілотів і прусів (п-русів) на Дніпрі. Це дозволяє датувати запозичення протослов'янської богині Місяця Артеміди — вона була відома грекам вже під час Троянської війни [13].

Прикладів запозичення греками пеласгійських богів є чимало, зокрема: Арос, котрий згідно грецької міфології започаткував землеробство. Арес або Арей — бог війни, Аріадна — внучка Сонця, Аристей — син Аполлона і нимфи Кірені, Аркас — син Зевса і нимфи Калісто, цар Аркадії — цей список можна продовжити і

далі, але це справа компетенції віроснавців. Наше завдання — відшукати у греків ті залишки бойової культури пеласгів, яку вони у них запозичили. Складність полягає у тому, що всі відомості про спорт і бойовий вишкіл у греків пов'язані з міфологією. Для прикладу, бог Аполлон — син Зевса і богині Літо — є братом Артеміди. Аполлон — це олімпійський бог, котрий часто ототожнювався із Сонцем. Він — величний воїн, учасник війни із гігантами, переможець циклопів, чудовий стрілець, непереможний змагун навкучки і покровитель гімнастичних ігор.

Багатьох науковців, починаючи від Платона, цікавила постать Аполлона. Довкола цього божества завжди точилися суперечки. У багатьох викликало подив те, що Аполлона іноді зображували в одязі скіфа [34]. Греки, які з такою самоповагою ставилися до всього свого і з такою зверхністю до чужого — зображують бога в чужинському одязі... В одязі кочівника-варвара, як на грецьку думку. Однобічний підхід до стародавньої історії та вкрай обмежене висвітлення історії нашого краю призвели до того, що більшість науковців відганяли від себе навіть думку про те, що Аполлон міг бути скіфом. Сьогодні історики схильні вважати грецьку історіографію ближчою до художніх творів, аніж до наукових праць.

Зараз вже всім відомо, що скіфи (скити) і гіпербореї — поняття тотожні — це назви давніх українців. Інформація про скіфів часто протирічить відомостям про гіперборейців. У давнину греки вважали гіперборейців народом „що належить до народів, близьких до богів“. Діодор Сіцилійський писав, що гіпербореї у своїх гімнах постійно оспівують Аполлона. Все життя гіперборейців — це суцільні веселощі, пісні, танці, музика і шанобливі молитви до Аполлона. Життя гіперборейців греки вважали райським. Вони писали, що гіпербореї навіть помирають від перенасичення життям. Гімелій у своїй книзі „Мови“ писав, що Аполлон часто навідував Гіперборею, бо надзвичайно любив цей божественний народ. Геродот і Гімелій писали, що мудреці Аполлона Абарис і Аристей були вихідцями із Гіпербореї, і що вони навчили греків різним наукам. Знаменитого Геракла, згідно легенди, навчав влучно поціляти із лука скіф на ймення Тевтар. Тепер напрошується логічне запитання: то яким же грекам більше вірити, тим, котрі пишуть, що „скіфи“, чи тим, що відносять гіперборейців до „божественного народу“? Київський історик С. Наливайко у своїй праці „Таври, поляни, русь... шлях до розгадки“ проводить паралелі і доводить, що Аполлон і український Купало (Купалон) — божества тотожні. Отже, всі риси і набуті знання Аполлона притаманні і Купалону [33], а це шлях до розгадки і відродження втраченої бойової спадщини.

Стародавні вірування, наука і мистецтво, спорт і бойовий вишкіл протоукраїнців лягли в основу творення античної культури Греції. Зрозуміло, що із приходом ахейців та дорійців протоук-

раїнська культура на теренах Греції припинила свій розвиток, але цілком логічно, що на своїй материковій землі в Україні вона і далі продовжувала розвиватись. Як і в Греції, так і, мабуть, у Протоукраїні існувала ціла система бойового вишколу, невід'ємною рисою якої було проведення змагань, турнірів та герців. Всі вони проводилися на честь богів. І хоча до сьогоденних днів на Україні не збереглося жодних літописних джерел, які засвідчують це, ми можемо, спираючись на величезну кількість досліджень істориків, археологів, палеонтологів, етнографів, лінгвістів і теологів, дати ствердну відповідь, що на теренах Протоукраїни, в період розквіту античної культури Греції і ще задовго до її виникнення, існувала високорозвинена цивілізація, а відповідно і висока бойова культура.

У 648 році до Хр. на Олімпіаді вперше було проведено турнір із боротьби плебеїв — панкратіону. Доречно наголосити, що плебеями у Греції називали селян — простодушних і чесних хліборобів, котрі коренем своїм походили від пеласгів. Право виходу на арену аристократичного спорту панкратіон отримав завдяки своїй досконалій техніці боротьби як руками, так і ногами. І як не дивно, грецька знать у більшості своїй була просто закохана у боротьбу плебеїв — панкратіон [43].

Філострат вважав панкратіон найгарнішою і найвидовищнішою боротьбою у всій Олімпії. Фукідід настільки був закоханий у панкратіон, що кожному Олімпіаду називав іменем переможця із боротьби панкратіон. Відомості про боротьбу навкулачки на Україні збереглися і до сьогодні, а от про боротьбу ногами немає жодних згадок. Принаймні, письмових. Але ми добре знаємо, що те, що не могло зберегтися, в силу історичних обставин, на папері, збереглося у народній пам'яті, а саме у піснях, думах, баладах, заговорах та віршах. І танцях, бо рухова спадщина людства важче піддається як знищенню, так і описанню. Танець — це комплекс закодованих рухів, і в давнину про це добре знали. Платон, споглядаючи танці озброєних воїнів, відзначав, що танці легіонерів нагадують захисні рухи, стрибки назад та вбоки, а також елементи наступу. Всі танцювальні рухи легіонери виконували під звуки флейти. Військові стратеги Греції розглядали танці, як військові маневри, бо танцювальні рухи могли об'єднувати ціле військо у єдину військову одиницю. Рух бойової фаланги був би неможливим, якби піші воїни не володіли танцювальними рухами.

Те, що у Протоукраїні була подібна до грецької система бойового вишколу, ні в кого, здається, не викликає сумніву. На Запорізькій Січі, аж до її остаточного знищення, існувала традиція вивчення бойового мистецтва у танцях. Відомо, що кошовий Сірко їздив у Францію, аби навчити короля мушкетерів танцю „козачок“. Танець „козачок“ сьогодні занесений у книгу кращих європейських танців. Велика рухова спадщина із елементами, в яких закодована

староукраїнська боротьба ногами, збережена у наших народних танцях, таких як „аркан“, „метелиця“, „гопак“ та інших. Танцювальна манера ведення двобою існувала у козаків і пізніше, аж до більшовицької революції, про це розповідають емігранти-козаки, які зараз проживають за кордоном. Козаки часто ототожнювали війну із танцем, і ця традиція збереглася у Січових стрільців, тому не даремно у пісні „Червона калина“ співають:

*Виступають Стрільці Січові у кривавий тан —
визволяти братів українців з московських кайдан.*

Танець — це найкращий спосіб вишколу рухів ногами. Завдяки танцям у ногах з'являється легкість, а це дає можливість протистояти декільком ворогам. Зараз відомо, що майже кожен козак міг зарубати десятох польських легіонерів або ж десять московських чи татарських вояків. Серйозними воїнами для козаків були тільки турецькі яничари, але і їх кожен козарлюга брав по чотири на себе. Слава про воїнів-козаків і досі ходить по світу. Відомо, що Брюс Лі в Америці відшукував козаків і вчився у них боротьби із шаблею. Подиву і жалю гідне те, що десь по світах бродить слава про наших предків-воїнів, а в самій Україні засилля чужих бойових культур. Все робиться, принаймні, робилось для того, аби ми раптом не усвідомили, хто ми такі і не возгордилися.

А тоді децо в світі зміниться...

Для того, щоб хоч трохи висвітлити праісторію України у контексті інших, на той час, народів, приведу спогади історика Діодора Сицилійського, котрий у своїй „Історичній бібліотеці“ дав перегляд усіх доступних йому історичних праць і написав таке: „Тепер з черги будемо говорити про скитів (сколотів), сусідів індів. Вони колись посідали вузьку територію, але поволі стали сильнішими і своєю міццю та змаганням, поширюючи свої кордони в довжину і ширину, довели свою націю до великої могутньої імперії і слави... а маючи одних із найстаріших і найбільш войовничих королів із надзвичайним вмінням володарювання, вони прилучили до своїх територій всі гористі землі аж до Кавказу, так само і долини (поля) аж до Океану (Атлантики), мекляків Меотиди (Азовського моря) та інші землі над Доном уздовж ріки... Тоді повернули зброю в інший бік і дійшли аж до Єгипетського Нілу. Після перемоги над багатьма великими народами скитська (сколотська) держава сягала аж до Східного океану (Паціфіка). Величні діла створила ця нація і мала князів гідних пам'яті“ (Історична бібліотека-11, гл. 43, ст. 113—114). Князі наші гідні пам'яті — так говорять чужі мужі історії. За що ж вони їх поважали? Чому так велично описували їхні діяння? Земний матеріальний світ характерний побудовою стосунків між людьми та народами із позиції, в першу чергу, сили. Вже споконвіків взаємовідносини між державами будувалися із врахуванням сили, чи то фізичної, мілітарної, а чи економічної, ро-

зумової та ідеологічної. В будь-якому випадку певні переваги та зверхність давали право підкоряти когось. Той факт, що наші предки завоювали половину світу, є яскравим свідченням того, що вони були досконалі не тільки своєю бойовою культурою, а й розумом, духом, ідеологією і вмінням не тільки підкоряти, але й будувати нові державні утворення.

Римський історик Помпей Трог (I ст. до Хр.), автор „Історії Світу“ у 44 томах, писав: „Сколоти — це найстаріша нація світу... Історія скотів (скитів) дуже багата і величава. Вони (сколоти) мали славний початок, а також імперію із величавими подвигами їхніх мужів та чеснотами жінок... Вони заснували Парфію та Бактрію, а їхні жінки Королівство амазонок...“ І далі: „Ця нація (скитів) плекає справедливість із вродженого нахилу, а не під примусом законів“, „...Сколоти — нація славна із подвигів та воєн, сколоти величезної фізичної будови, не бояться жодних невдач, а коли були переможцями, то задовільнялися лише славою...“, „Три рази наступала Сколотія (Скитія, Сакія) на азійські імперії, але жодного разу ні одна із тих потуг не відважилася напасти на них, не могла їх звоювати. Вони розбили і змусили до втечі єгипетського фараона Сосостріса (Рамзеса II), коли він наважився наступити на Сколотію...“, „Вони знищили Кіра з цілою його армією (Томира)“, „...Змусили до безсоромної втечі зі Сколотії перського царя Дарія (513–512 рр. до Хр.). Перемогли Зопіріона, генерала Олександра Македонського, розгромивши дощенту його армію“. „Вони завоювали Азію і наклали на неї трибут — невеликий, радше як символ визначення їхнього завоювання опісля перемоги. Азія сплачувала цей трибут 1500 років, аж король Нінус (3000 років до Хр.) відмовився платити цю данину“, тобто Азія була завойована нашими предками 4500 років до Хр. [39].

Зрозуміло кожному, що той, хто нічого не петрає у військовому мистецтві, нічого ніколи не завоює. Всепереможні експансії упродовж тисячоліть наші предки могли здійснювати тільки завдяки високій бойовій культурі та організації війська. Отже, як бачимо, зразкова бойова школа у Праукраїні була і 4 500 тому, і 6 000 років до Хр. і щезнути безслідно за 1000 років духовного рабства і 750 років бездержавного існування вона не могла, так само як не зуміли ми, українці, розчинитися у безлічі інших народів, бо десь у глибинах, у генах нашої крові закодовано все те, що знали і могли наші предки. Зараз нам потрібно повернути свій погляд у минуле і зачерпнути мудрості у наших високих предків. Тоді і про нас писатимуть чужинські історики так, як писав колись Геродот про наших рушів історії: „Всі народи навколо Понту (Чорного моря) належать до найбільш некультурних, окрім скотів, вони мудріші від будь-якої нації на землі і винахідливіші, бо унеможливили ворогам напасти на їхню землю та винищують кожного, хто відважиться на таку спробу“ [39].

У підручниках „Історії Стародавнього Світу“, написаних шовіністично навченими московськими істориками, подібної інформації не прочитаєш. Зараз, на мою думку, прийшов час переосмислити нашу вітчизняну історію і відродити минулу славу, віру і бойову культуру наших предків.

Опісля Греції хочу звернути увагу на Схід. Вивчення бойової культури нашого народу неможливе без вивчення стосунків та взаємовпливів між Азією та Україною.

Для більш повної уяви подій, які відбулись у сиву давнину, пропоную читачеві наступний матеріал.

Відомі у світі історики Джордж Гавке та Леонард Вуллі у книзі „Історія творення культури і поява науки“, у підрозділі „Праісторія і початок цивілізації“, помістили карту мандрів народів світу в епоху бронзи. На карті зазначено назви народів, які, вийшовши із Оріяни (Праукраїни) через Кавказ прямують на Південь. Ідуть племена сумеріян (самарів, кіммерійців-шумерійців), мітанів, касситів, персів (по-русів), гіттіїв (гетів). Всі вони діти Оріяни, їхня мова — первісний санскрит [50].

Прибулі з Праукраїни в Індію племена мали декілька назв, з них найчастіше вживана „осаки“, тобто „скити“ (скіфи), або „арії“ (орії), тобто „орачі“. Країна аріїв мала назву Аріяварта або ж Сакія.

Історик Георг Біббі у книзі „Чотири тисячі років тому“ помістив „Карту правітчизни народів“, на якій зображена територія сучасної України. Саме із теренів сучасної України вимандрували у ті далекі часи — врізнобіч — численні народи: мітани, кассити, гіттії тощо.

Історик О. Шредер у книзі „Праісторична стародавність арійського народу“ пише: „Південна Росія в Європі — це оригінальний індоєвропейський дім“ [50]. О. Шредер, як бачимо, споконвічні українські землі називає Південною Росією — як наслідок московської імпернауки. І хоча на географічних картах світу ніде немає такої держави, як Південна Росія, все ж у наукових колах, з легкої, однак наполегливої руки Москви, вона побутує.

Історик Л. Спраг де Кемп у книзі „Стародавні руїни і археологія“ пише: „Оріяни, підкоряючи на своєму шляху племена за племенами, вважали себе пануючим народом“. Вони підкорили в Індії монгольські племена, а на Середньому Сході семітські [50].

Французький дослідник Р. Седійо твердить: „500 років до Хр. індоєвропейці (орії) були панамі цілого Заходу і Сходу від Атлантики до Гангесу, Алтаю і Манджурії“. І далі: „З тих розсіяних груп однакового походження і постали великі народи світу“ [39].

Славнозвісний мовознавець та історик А. С. Діамонт у книзі „Історія і оригінальність мови“ пише: „У степах Східної Європи започаткувалася більше як 5000 років тому індо-європейська мова, її діалекти роз'єдналися на мови, які поширили багато народів світу“.

Історики Р. С. Маюмдар і А. Д. Пузалкер у книзі „Історія і культура індійського народу“ пишуть: „Україна більше, як всі інші країни Європи та Азії може претендувати бути землею арійів“, „Германська домашня теорія дуже популярна в багатьох європейських школах для расового виправдання“. На основі цієї „німецької домашньої теорії“ Адольф Гітлер переконував німців, що вони є „вищою расою“, бо, мовляв, Німеччина є вітчизною індо-європейською раси. Благо, що багато вчених знайшли аргументовані заперечення німецькій расовій теорії. Але щось подібне „месіанське“ зараз відбувається в Росії. Московське „Ведическое общество“ кричить на весь світ, що тільки росіяни є справжніми арійцями, забуваючи при цьому додати, що Росія ніякого відношення до України не має. А те, що вона сама себе оголосила „колискою трьох братніх народів“, ще не є підставою для висунування територіальних чи історичних претензій до споконвічних українських земель.

Отже, повертаючись до розселення арійців, бачимо що більше як 5000 років тому протоукраїнські племена прийшли в Індію. Зараз вже істориками встановлено, що арійці на протязі кількох тисяч років, хвилями, поступово заселяли індійську землю. Таких хвиль найчисленніших було 30. Наші предки-орачі принесли в Індію високу культуру землеробства, скотарства, ремісництва, науки, філософії, принесли свої вірування, лічництво та бойову культуру. Більше, ніж 200 років аріяам було заборонено брати шлюби із тубільним населенням. Після скасування заборони вихідцям із Протоукраїни було дозволено одружуватись тільки із представниками шляхетних родів індусів. Спільні шлюби давали змогу корінному населенню Індії більш поглиблено переймати культуру пришельців. Із змішаних арійських та індійської мов постав санскрит. Санскритом — цією священною мовою Індії — написані усі найдавніші пам'ятки індійської культури. І, як вважає багато вчених, саме із теренів давньої України 5000—3000 рр. до Хр. ці ведичні знання були привнесені в Індію.

Відомі історики Грегем Кларк та Стюарт Піггот у книзі „Праісторичні суспільства“, досліджуючи рослинний і тваринний світ, оспіваний у гімнах „Рігведи“, прийшли до висновку, що „світ означених дерев: береза, дуб, верба, бук; і звірів: вовк, ведмідь, рись; світ риб: лососі і подібні до них великорічкові риби; бджоли, оси — це все належить просторові, що лежить на Захід від Уралу. Смуга земель на північ від Чорного моря якраз цілком відповідає всім цим означеним факторам“. У „Ведах“ немає згадок про пальми, оази, банани, цитрини, оливки та пустелі. Як і немає згадок про крокодилів, жирафів чи верблюдів. У „Ведах“ оспівані чотири пори року — весна, літо, осінь та зима, які в Індії не таким чітко окреслені, як у нас [50, с. 121].

Історик-сходознавець Август Карл Райшавера у книзі „Наукова праця про японський буддизм“ стверджує, що „оріанські завойов-

ники, які вторглися до Індії 5000 років тому, мали із собою вже готові релігійні пісні — „Веди“ [50, с. 117].

Знаменитий індійський філософ С. Радгакрішнан у книзі „Індійська філософія“ пише: „Оріяни принесли із собою визначні поняття і вірування, які вони продовжили розвивати в Індії [50, с. 119].

Народ, який подарував людству найдавнішу пам'ятку людського розуму — священні „Веди“, і до сьогодні живе над берегами Дніпра і носить нове ім'я „українці“, тому що північні „сусіди“ присвоїли собі його попередній паспорт „Русь“.

Можна іще проводити приклади на підтвердження того, що саме наші предки створили „Веди“ і принесли їх в Індію, але я думаю, що і цього достатньо, аби читач зрозумів, що Індія — це теж ключ до розгадки і відновлення культури наших геніальних попередників, в тому числі і бойової.

В Індію, окрім „Вед“, арії принесли кастовий поділ суспільства. Жреці-брахмани в арійів займали ведуче становище. Вони ж і поділили прийшло і тубільне населення на чотири касты: брахмани, кшатрії, вайш'я і шудри.

Брахмани монополювали володіли езотеричними знаннями, наукою і відповідали за освіту. Кшатрії — каста воїнів — виконували накази брахманів і правили князівствами. Всі свої дії кшатрії узгожували із брахманами. Вайш'ї і шудри виробляли, вирощували і продавали все те, що необхідне для життя і харчування.

Каста воїнів в Індії, окрім царювання, постійно вдосконалювала бойовий вишкіл. Бойова культура арійців передавалась із роду в рід із уст в уста. Віднайти літописи з описом тогочасної бойової техніки майже неможливо. Кожен кіш кшатріїв мав свої особливості у викладанні бойового мистецтва. Спільним для всіх без винятку кшатріїв було те, що вишкіл розпочинався із трьох років, а освячення і обрядові постриження відбувались у 15 років. Подальший вишкіл кшатріїв продовжував, несучи службу охорони всіх інших каст від загарбників.

До третьої касты вайш'я відносились землероби, скотарі, ремісники. Четверту касту шудрів складало корінне населення Індії, яке виконувало найпростішу роботу. На відміну від перших трьох каст, вважалося, що шудри мають колективну душу, і тому на них не розповсюджувались закони перевтілення душі.

На початку завоювання Індії оріянами реальна влада була в руках воїнів-кшатріїв. Саме із їхнього середовища виходили урядовці і царі. Упродовж багатьох століть запроваджені брахманами закони каст та табу, накладене на вивчення „Вед“, ревно виконувались. Кастовий поділ довгий час оберігав наших предків-орійців від змішувань із темношкірими аборигенами.

На думку кшатріїв, не все у брахманському вченні було досконалим і правильним. Згідно із брахманським вченням, воїни-кшатрії

вважались, по праву народження, нижчими від жреців-брахманів. За ведійським вченням душа є безсмертною, і після смерті одного тіла вона переселяється в інше. Однак переселення душ відбувається із урахуванням законів карми. Кожна каста мала свій власний закон карми. Дотримання кастових законів передбачало переселення душі у більш високу касту, а порушення їх — в нижчу. Брахмани стверджували, що життя на землі і переселення із одного тіла в інше супроводжується муками і стражданнями, і тому припинення переселень душі і злиття її із Всесвітом вважалось за благо. Але таке щастя було доступним лише касті жреців. Воїни-кшатрії, хоча і мали владу у своїх руках, однак були позбавлені цього найвищого блага, і це стало причиною незадоволення та розбрату між правлячими кастами. Численні суперечки між брахманами і кшатріями ускладнювали життя, а вносити зміни у „Веди“ було категорично заборонено. Тому воїни кшатрії знайшли шлях вирішення цієї проблеми, створивши в рамках брахманського вчення своє таємне вчення, яке мало на меті задовільнити потреби „ображених“ каст. Це вчення зробило доступним припинення перероджень для кшатріїв та вайш'їв, шудри ж були оголошені „без душі“ і прирівнювалися до тварин.

Нове вчення надало різним кастам багато спільного, і це знову ж не сподобалося кшатріям. Тому вони у лоні старого потаємного вчення створили нове і назвали його „шляхом воїна“. Але навіть і таке вирішення проблеми не дало бажаного результату. Антибрахманський рух набирив нової сили, що і призвело до виникнення у 624 р. до Хр. нової віри — буддизму. Найбільш об'ємні відомості про буддизм можна віднайти у збірнику „Типі-така“ (це означає „три кошики“). Рукописи цього збірника були виготовлені на пальмових листках і займали справді три кошики.

Основоположником буддизму став Гаутама Будда, котрий народився у 563 році у сім'ї царя Суддгодана, що на конях та возах із своїм військом прибув із Оріяни (Праукраїни) в Індію. Прийшовши в Індію, неподалік від Гімалаїв і Гангесу батько Будди заснував нове царство і назвав його Сакія [50, с. 705].

Суддгодан — цар Сакії. А ми пам'ятаємо, що саки — це скити. Так говорять, без винятку, історики Індії та Європи. Зокрема, історик Б. Лендчитром у книзі „Розшуки для Індії“ пише: „Скити відомі як саки [50, с. 206]. Історик-дослідник Д. Гаттападагая у книзі „Історія індуської філософії“ говорить, що „Будда належав до племені скитів. Він ніколи не переставав гордитися своїм походженням.“ У скитів (оріїв) тризуб — священний символ. І той же ж тризуб — святий символ Будди [50, с. 206].

Із раннього дитинства Гаутама Будда вивчав „Веди“ і дивувався свого вчителя Вишнамитру великим знанням „Вед“ і вмінням ясно висловлювати свою думку. Як син кшатрія, Будда змалку вже вив-

чав бойове мистецтво аріїв. Він любив влаштувати військові забави і легко в бою перемагав своїх суперників. Коли йому виповнилось п'ятнадцять років, він разом із іншою аристократичною молоддю сакського царства був обрядово переведений у стан косаків [50, с. 209]. Неодмінною відзнакою арійських воїнів-кшатріїв був чупер, або як його ще іноді називали „коса“ — пасмо волосся, яке виростало із маківки голови (по-нашому „оселедець“). Ця особлива зачіска зустрічається завжди там, де побували наші предки арії. У Малій Азії серед хаттів і гіттіїв, в Африці у гіксонів та туарегів, в Індії у кшатріїв, в Японії в айнів та самураїв. Те, що Будда був посвячений на кшатрія і переведений у стан косаків, підтверджується і символом касты воїнів — свастикою, завжди присутньою на статуях та зображеннях Будди.

Будда навчав, що „брахман не той, хто брахман від народження, а той, хто на шляху пізнання себе і Всесвіту досягнув найвищого щабелю знань і гармонії і став святим“. Такого стану міг досягнути лише праведний кшатрій. У подальшому своєму розвитку буддизм одним із перших утвердив закон причинності і наслідковості. Згідно цього закону, немає ніякої незмінної душі. Душа — це лише становлення свідомості, тому кожна нова комбінація станів передбачає попередню. При чому для цього не обов'язково чекати наступного переродження, а можна здійснити перехід до більш якісного стану в одному житті.

Невід'ємною складовою часткою у вченні Будди є бойовий вишкіл. За останні 2500 років виникло надзвичайно багато течій буддизму, але всі вони мають свою систему гартування душі і тіла. В Індії, на відміну від Греції, Олімпійські ігри не проводились, але, як і там, спорт та бойовий вишкіл були нерозривно пов'язані із вірою та обрядами. Згодом у Європі з приходом християнства дух став відірваним від тіла, що і призвело до втрати духовності спорту в цілому та тотального занепаду бойової культури як засобу вдосконалення душі.

Споглядаючи із вершини тисячоліть на давні події, ми, українці, бачимо лиш залишки розповсюдженої нашими предками бойової культури. Зараз ми не можемо повністю стверджувати, що вся ота, розкидана на шляхах завоювання інших земель, спадщина належить нам, але відшукувати своє і пишатись причетністю наших предків до розвитку бойової культури світу ми маємо повне право.

До речі, всесвітньовідомий митець та знавець Індії М. Реріх, вирушивши в подорож містами Високої Азії, теж зауважував, що, наприклад, „мечі сіверян, жителів Трансгімалаїв, можуть бути виїняті із могили південноруських степів“. І ще серед жителів гірських вершин він ніби бачив древніх представників українських степів: „Ті ж скіфи, ті ж шапки, ті ж півкаптани“ — як на вазах, знайдених на Херсонщині. Древні святилища вогнепоклонників нагадували йому знищені церквою капища дохристиянської Київської Русі.

Відомий український історик-санскритолог С. Наливайко, котрий більшу частину свого життя віддав пошуку коренів нашої давньої історії, вірувань і культури, зробив певні цікаві відкриття, а саме: перекладаючи „Рігведу“, він простежив шлях п'яти протоукраїнських племен із України в Індію. Кілька тисяч років тому оріїські племена Ядави, Турвану, Ану, Друх'ю та Пуру на індійській землі заснували п'ять великих князівств. Я зупинюсь тільки на тому племені, яке частково допоможе нам висвітлити витoki бойового мистецтва „Гопак“. Плем'я ядавів прославив на цілий світ його виходець, а згодом і цар, на ймення Кришна. Вчення Кришни набуло широкого розмаху в Індії, а зараз воно повернулося до нас у трансформованому через індійський менталітет і національну специфіку вигляді. І заповонило голови багатьох молодих українців, котрі і не підозрюють, не знаючи давньої української міфології, що колись у нас було відоме божество Кришан, тобто „Той, хто креше“, викрешує вогонь. У Греції це божество отримало назву Прометея, тобто „Того, що промені метає“. В Індії ж Кришан отримав назву Кришна. С. Наливайко у своїй статті „Таври: індійське плем'я в Криму?“ гіпотетично стверджує, що батьківщиною Кришни була Волинська земля, околиці неподалік озера Свитязь. Таке враження, наче деякі волинські топоніми живцем перенесені в „Махабхарату“ та „Бхагавадгіту“. В Індії Кришна вважався аватарою бога Вішну. Божество із найменням Вишень теж відоме давній Україні. Ще й досі майже біля кожної української хати ростуть вишні, які мають функцію оберегів родини — як священні дерева Бога Вишня, як відлуння стародавньої віри... В Індії бог Вішну є захисником всього, що створено світлим богом Брахмою (Рамою), а бог Шива є руйнівником. Аватара давньоукраїнського Вишня Кришан теж мав кільканадцять імен, одне із яких Гопало. Згідно досліджень С. Наливайка, ймення Гопало складається із двох частин „го“ і „пал“, і якщо перекладати їх із санскриту, то „го“ означає „бик“, „корова“, а „пал“ — „захисник“, „охоронець“, а якщо коротко, то „пастух“. У багатьох юнаків таке тлумачення може викликати лишень посмішку. І не дивно, бо в сучасній молоді слово „пастух“ асоціюється виключно із недалекою людиною, що крутить бикам хвост, оскільки ні на що розумніше не здатна. Теперішнього пастуха, звичайно, не зрівняєш із тим, котрий пас худобу 5000 років тому, і на котрого покладалася велика надія і безліч обов'язків щодо виживання роду, бо худоба в епоху відсутності грошей, коли панував лише натуральний обмін товару на товар, власне і була товаром, тобто величезним багатством. Чим більші табуни, стада і отари мав цар, тим більше його вивановували. Стародавній пастух, окрім випасу коней, корів, волів та кіз, повинен був уміти захистити цю худобу від звірів чи заблукалих у пошуках наживи кочових племен. Отже, тодішній пастух мусив бути воїном не абияким, а кращим із кращих.

Але це тільки одна із ліній розшифрування кореня „го“. Є ще й інша. Якщо розглядати суть кореня „го“ крізь призму давньої міфології, то бачимо, що „го“ — королева — це годувальниця, яку часто ще ототожнювали із землею, краєм, отже, цілком імовірно, що ймення „Гопало“ означало „охоронець землі, краю“ — тобто „цар“. Якщо ж до цього додати, що каста вайш'їв та шудрів, начебто, мали колективну душу (прирівнювались до тварин), і, не дивлячись на свою багато-чисельність, не могли самі себе захистити від чужинців, то їм теж потрібен був пастух, охоронець, цар.

Звідси випливає те, що тепер ми можемо цілком по-новому поглянути на наш козацький танець „Гопак“. Перш за все, козак — це воїн. Ми вже знаємо, що „Гопало“ символізував „захисника“, „охоронця“, тобто приналежного до стану воїнів. Бог Кришна (Кришан-Гопало) носив на голові відзнаку воїна — чупер. Козаки теж полюбляли цю зачіску. Танці у всіх системах бойового вишколу арійців займали важливе місце. Відомо, що Кришна-Гопало полюбляв танцювати із своїми пастушками, яких називав „голі“. Козаки теж частенько полюбляли танцювати, „кресати“ гопака. Отже, можна допустити, що танець „Гопак“ у давнину був обрядовим танцем воїнів-кшатріїв-косаків.

Згідно із дослідженнями С. Наливайка, грецький Аполлон, індійський Гопало та український Купало — божества абсолютно тотожні.

Гопало і Купало... У санскриті слово „ку“ означає „земля, край“ і може взаємозамінюватися із „го“. Отже не дивно, що Гопало поступово став Купалом. У давній Україні цей бог, Купало, теж був Сонячним Богом і, як його родичі в Індії та Греції, вважався захисником, охоронцем, воїном. Навіть крізь тисячоліття, незважаючи на утиски та заборони з боку християнської церкви, купальські свята, як бачимо, зберегли свій первісний зміст. Як колись, так і тепер молодь очищається з допомогою води, повітря і вогню. Хлопці та дівчата посолонь (за рухом сонця) водять хороводи. Хлопці влаштовують ігрища, танцюють, звичайно, далеко не так, як це проводилося на Олімпі, але суть збережена. Кожен юнак демонструє готовність свого тіла до боротьби із силами Зла.

Тепер прослікуємо за іншим вектором міграційного руху наших сонячних предків оріїв. Малодослідженою стороною міграцій був шлях у Тунгусію, Маньчжурію, Китай, Далекий Схід та Японські острови. Спробуємо хоч трохи висвітлити цю тему, оскільки вона багатьом прихильникам східних видів багатоборств змогла б допомогти переосмислити своє ставлення до рідного.

Підкорення Китаю, так само, як і Індії, проводилося оріями в декілька етапів. На відміну від Індії, в Китаї була вже сформована расова та національно-етнічна свідомість аборигенів. Відомо, що під найбільший вплив арійської культури підпали Тунгуський та Маньчжурський регіони Китаю. Далеким відголоском тих часів є повір'я

китайців, що лелека — символ смерті, а ми пам'ятаємо, що, починаючи від трипільців, у нас птах лелека — священний тотем, символ сімейного щастя. І досі діткам розповідають казки, що їх приніс лелека. Самі назви наших давніх племен (пеласги — черногузи, лелеки, бусли) і чимало повсюдно розкиданих топонімів підтверджують те, що лелека — наш одвічний оберіг.

Відомий канадський історик В. Паїк у своїй праці „Велика Скитія“, аналізуючи стосунки наших предків із китайцями, пише: „Із сильного центру в Алтаї і Монголії (сьогодні пустеля Гобі) сколоти напали на Китай (Сіне) і довгий час володіти його територіями (мова про евталітів — пізніших гунів), про що говорять китайські хроніки, археологічні знахідки трипільської культури та могили із своїми багатствами (Алтай) [39]. Отже, монгольська земля була форпостом Протоукраїни на китайських кордонах. Саме слово „монгол“ може служити ключем до розгадки, в котрій саме час відбулася ота експансія нашої людності у Китай. На мою думку, „мон“ — це видозмінене „мен“, що в індоарійських народів означало „чоловік“, а „го“ (про це йшлося вище) — володар, захисник, верховний Гор чи Гог. Тому ймовірно, що монголи — це суміш аборигенів Китаю із білими пришельцями. Зараз відомо, що більш давня назва монголів — сяньбійці. Про подібні змішування нам відомо із семітських джерел, де згадуються таємничі „гоги“ із країни „Магог“ із царем Гогом. Саме про них йдеться у біблійному плачі Єремії — із наріканнями на народ гога (сколотів), який зруйнував Єрусалим і розбив царя юдеїв Цідкія (586 р. до Хр.). У єгипетських літописах згадується цар Гор, який заснував династії фараонів. В Середній Азії відома країна Хоремз (Горезм), на півночі Індії була країна Хорасан (Горасан). В Монголії арійські племена постійно перебували в місцевості, яка сьогодні називається Гобі.

Чимало науковців світу присвятили свої праці вивченню історії Китаю і впливу на його розвиток індоарійських племен. Ще й досі точаться жваві дискусії довкола великої кількості назв племен наших предків, які поступово присвоїло собі аборигенне населення Китаю. Серед цього різноманіття зустрічаємо куїв, куявів, оріїв, аріїв, ороців, хуннів, гуннів, тагарців, татгачів, самарів, сумерів, ойнів, айнів тощо. Це обумовлене тим, що наші предки підкорили собі на міграційному шляху немало етносів, кожен із яких по-різному називав прийшлих панів. Пізніше цим вдало скористалися імперські історики. Яскравим прикладом таких фальсифікацій є суперечки довкола гуннів.

Починаючи від Пріска Панійського — візантійського тенденційного історика, і закінчуючи Л. Н. Гумільовим — російським міфосториком, не згадуючи вже про інших численних компіляторів, ким тільки не були наші гунни! Аж із півночі Китаю прийшли на нашу землю, щоправда, нічого китайського в нашому етногенезі так до

сих пір і не знайшли... Відомий український історик Г. К. Василенко у книзі „Велика Скитія“ вичент розгромив ці фальсифікації і переконливо довів, що гунни — це скити і є автохтонним населенням України. Отже, не із території Китаю гунни забрели до нас, а якраз навпаки. Археологами досліджено, що найдавніші скитські могили знаходяться саме в Україні, а вже від них урізнобіч розгалужуються у часі та просторі молодші поховання. Велику кількість гунських могил бачимо на півдні України. Канадський історик В. Паїк у праці „Велика Скитія“ пише: „Крім українських земель, сколотські (скитські) могили є на північ від Китаю (Маньчжурія), в Алтаї, в Індії, в Афганістані (в одній із них знайдено 20000 предметів сколотської роботи), в Малій Азії (Завіє) та в північній Німеччині... Отже, археологічні знахідки від Німеччини до Алтаю доводять, що існування сколотської держави тривало не кілька століть, а кілька тисячоліть“. Такий довготривалий період панування наших предків, звичайно, призводив до взаємообміну та взаємозапозичень всього кращого, що було, як з одного, так і з другого боку; зокрема, і між західними та східними школами бойового мистецтва.

Для прикладу щодо вищесказаного можна привести цікаву легенду китайських майстрів Кунг-фу. У книзі „Кунг-фу форми Шоу-Дао“ М. Н. Медведєв подає відомості про витоки Кунг-фу у Китаї, які він отримав від свого вчителя Лі Н., а саме: „Витоками вчення Шоу-Дао було невелике язичницьке плем'я білих людей, що проживало десь на півночі Європи. Люди цього племені поклонялися Дереву. Вони досконало володіли зброєю, зробленою із дерева... Вперше плем'я розколось у сиву давнину. Частина його пішла у Єгипет, інша в Індію. Невідомо, що трапилося із єгипетською гілкою племені, але існує легенда, згідно якої таємне вчення Шоу стане цілісним (повним) лише тоді, як з'єднаються знання двох гілок племені, того, що пішло в Єгипет, і того, яке пішло в Індію та Китай. Це возз'єднання таємних знань має принести людству велику користь“ [28].

Із наведеної легенди невідомо, яку назву мала гілка племені, що пішло у Єгипет, зате відомо, що в Індії вона мала назву „Гілки Дерева“. „Після приходу в Китай плем'я „Гілки Дерева“ почало називати себе „Спокійними“. А з'явилися „спокійні“ в Китаї ще задовго до виникнення буддизму і приходу туди Бодхидхарми.

Як бачимо, легенда, яку переказав майстер Кунг-фу, багато в чому перегукується із відомостями про мандри протоукраїнських племен у Єгипет, Індію та Китай. А відомості про поклоніння Дереву перегукуються із прадавнім культом поклоніння Священному Дубу, залишки якого збереглися в Україні аж до XVI ст. по Хр.

Час по-своєму розпорядився долями народів. Багато відомостей про бойову культуру наших предків втрачено, велику кількість їх пристосовано під національні особливості бойових культур абори-

генних народів і новоутверних (змішаних). Та все ж зерна істини відшукати можна, якщо йти шляхом вічного — до вічного я віднесу віру у Бога. Бо тільки вона формує або ж руйнує нації. Віра наших предків була постійною творчою наснагою, була світлотворчою. Вивчаючи шляхи розповсюдження стародавньої віри протоукраїнців і тих віровчень, що виникли на основі „Вед“, можна частково простежити і запозичення бойової культури.

Буддизм, який виник на основі Ведійського вчення, після свого поширення в Індії поступово почав проникати і в Китай, Лаос, Корею та В'єтнам. У Китай віра воїнів-патріотів потрапила у 65 році по Хр. На той час бойове мистецтво аріїв, їхні вірування, філософські, наукові та медичні знання мали вже багатотисячолітню практику, а китайські школи багато в чому поступалися арійським. Тому вчення та культура наших предків були прийняті в Китаї і отримали широке визнання та розповсюдження.

У стародавніх китайських літописах про арійське вчення сказано, що священні сутри були привезені у Небеса на білому коні. Тому перший буддійський монастир в Китаї, заснований неподалік міста Лоян, отримав назву „Баймаси“ (Білий кінь).

З історії буддизму відомо, що це віра касты воїнів. Буддизм і є невід'ємною складовою частиною бойового вишколу. Широкого розвитку буддизм, а разом із ним і бойова культура аріїв, набули із виникненням і популяризацією потужної течії у рамках буддизму під назвою „махаяну“. Класична форма бойового вишколу арійських воїнів вимагала самоізоляції і тому розвивалася у монастирях. „Махаяну“ припало до вподоби китайцям, оскільки розширювало можливості духовного спасіння.

Величезна роль у розвитку та розповсюдженні буддизму у Китаї належить індійському воїну-просвітителю Бодхидхармі. Прибувши у Китай, він поселився у монастирі Шаолінь, збудованому у 495 р. по Хр. Бодхидхарма приніс у Китай нову течію буддійського вчення під назвою „чань“, яка санскритом звучить „дж'яна“, а у сучасній інтерпретації „дзен“. Ця система віри та вишколу і досі вважається однією із найдосконаліших. Згідно цієї філософії воїн може вдосконалювати душу і тіло, не відмовляючись від суспільного життя, а це робить „шлях воїна“ більш доступним для загалу і більш живучим у сьогоденні.

Бодхидхарма, як і всі неординарні люди, особистість загадкова і потребує всебічного підходу. Я приведу лишень мізерні відомості про нього, але й вони змусять читача зрозуміти витоки знань легендарного Бодхидхарми. Відомо, що він виходець із Індії. Батько його, Суганджи, належав до касты воїнів-кшатріїв. Мав титул Царя на теренах південної Індії. Бодхидхарма як син воїна із раннього дитинства вивчав бойове мистецтво — ваджрамукті і ведійське вчення, трансформоване через світогляд Будди. Бодхидхарма, як і

всі арійські воїни, мав стати володарем, тому, окрім військової справи, вивчав науку царювання, і ці знання знадобилися згодом йому у Китаї. Що змусило його покинути завойовану прадідами землю і відмовитись від царювання, досі невідомо. Зате достеменно відомо, що Бодхидхарма особливу увагу звертав на розвиток сили м'язів, духу і розуму, а також на боротьбу навкулачки, на копанку, на танець та прорух внутрішньої енергії під час їхнього виконання. Медитація у поєднанні із активною роботою м'язів і лягла в основу вчення Бодхидхарми, що дало змогу збільшити кількість його послідовників.

Шаоліньська школа бойового мистецтва широко відома у всьому світі. Багато точиться балачок довкола буддизму, самого Гаутами Будди та Бодхидхарми, але мало хто із промовців згадує, що буддизм заснований на Ведійському вченні, а Будда і Бодхидхарма були вихідцями із арійського середовища кшатріїв. Бодхидхарма вчив воїнів: „Через досконалість тіла до досконалості душі“. Будда стверджував, що кожен, хто хоче досягнути найвищого духовного та тілесного розвитку, при бажанні це може зробити.

У Шаоліньському монастирі Бодхидхарма написав трактат „Основи перетворення м'язів“, у якому є 33 розділи, які дають нам змогу уявити собі рівень тогочасних знань арійських воїнів у лічництві, розвитку м'язів та суглобів, проруху внутрішньої енергії тощо. У бойовому вишколі циклічність навантажень пов'язувалась із фазами місяця. Подібний підхід у вишколі був притаманний і козацькій системі навчання. А це є ще одним підтвердженням спорідненості бойових шкіл Сходу і Заходу, бо в них однакова основа — ведійське вчення і арійський бойовий вишкіл.

Китайці, живучи упродовж останніх століть без війн і без втрати державності, пристосували до себе все краще, що запозичили у наших предків, і створили свою самобутню китайську культуру. Українці ж за останню тисячу років, відколи ведійське вчення змінилось християнством, пережили тисячі нападів різноманітних ворогів, втратили свою державність, розгубили тисячоліттями збрану предками бойову культуру, а тепер, на порозі нового тисячоліття, починають відшукувати своє коріння. Жорстоко карає Господь Даждбог відступників від своєї віри.

Благо, що є у світі об'єктивні історики, і ми можемо по крихтах збирати втрачене і відродити його у всій величч.

Також важко зараз уявити пересічному українцеві, що в давнину Далекий Схід, Курильські і Японські острови теж були заселені протоукраїнськими племенами.

На цей рахунок цікавими є дослідження історика-сходознавця Святополка Шумського, який стверджує, що 7000–5000 років тому із Протоукраїни на Далекий Схід пішло чимало різних племен, які начебто, згідно закону „божого призначення“ мали поширювати

цивілізований спосіб життя. Вони творили нові культури, мови та нації. Всюди, де ступала їх нога, збережені спогади про них у переказах, а також у назвах гір, річок, озер тощо. С. Шумський дійшов до висновку, що всі міста, де замешкували арійці і в яких були владні структури, містять у своїй назві корінь „кий“. Кий — це символ влади. Володар кия мав право чинити суд. Кий — це матеріальне втілення Права для врівноваження світів Наву і Яву. У всіх державах, які заснували наші предки, „владний кий“ залишився символом влади надовго, навіть тоді, коли чистокровних арійців на цих землях не залишилось.

С. Шумський доводить, що наша столиця Київ (Кий-ів) була заселена ще 25000—8000 років до Хр. і відома жителям Мадленської доби. Вже тоді наша столиця була центром влади у тогочасному світі. За тисячоліттями заведеною традицією наші предки у місцях міграцій засновували стольні міста, у назві яких був корінь „кий“. Яскравим прикладом цього можуть служити назви міст на Японських островах: Кийама, Кийамакі, Кийокава, Кийосана, Кіото тощо. Всі ці назви беруть свій початок від назви столиці арійців на Японських островах-Кийото, яка, можливо, перед китайсько-корейською окупацією була більш подібною до нашої столиці у дохристиянську добу [64]. Кільканадцять міст, які містять у своїй назві корінь „кий“ і досі відомі на острові Окінава. Загальновідомо, що острів Окінава вважається батьківщиною карате. Довгий час на ньому зберігались віковічні самурайські традиції і висока бойова культура. Святополк Шумський навіть у Бірмі віднайшов спогади про прихід арійських племен і їхню бойову майстерність. Він схильний вважати, що назва касти воїнів „самураї“ бере своє коріння ще із тих далеких часів, коли наші предки заснували Щумерську державу у межиріччі Тігру і Євфрату.

Видатний канадський історик В. Паїк у своїй праці „Корінь безсмертної України і українського народу“ подає таку інформацію: „Геродот пише, що були дві самарсько-кімерійські держави: царських і хліборобсько-кочових західних кімерів та кочових східних. Це підтверджують дві назви рік: Самари — лівобережної притоки Дніпра і Волги (Ра). Назву „самар“ зустрічаємо: самари в долині Іраку, самари в Палестині, самари-хмери в Камбоджі, дві назви самар на Філіпінах, самураї в Японії, самари-кімбри в Шотландії. Все це вихідці із Праукраїни, які з різних причин залишили свою матірню землю [39].

Але повернемося знову до Японії. Науковий світ знає, що Японська держава почала формуватися п'ять віків тому. До в'єтнамо-корейської окупації японських островів ці терени замешкували зовсім інші люди, світлошкірі, з абсолютно не монголоїдними рисами. Китайці називали їх „куї“, філіпінці „самари“, а всі сходознавці зійшлися на назвах „едзо“, „курули“ або „айни“. Більшість таки пристала до назви „айни“, тому я зупинюсь саме на цій назві. Аїнське

питання давно цікавить істориків-сходознавців. Існує чимало досліджень щодо айнів, які часом протилежні одне одному. Найбільші протиріччя зустрічаємо між істориками Заходу та Японії.

Н. В. Крюнер писав, що у японців існує дві думки щодо походження айнів. Згідно першої — айни не японці, а нащадки аборигенів Японських островів. За другою — айни — це японці, які з плином часу відокремилися від японської раси.

М. Г. Левін у книзі „Етнічна антропология Японії“, критикуючи упереджених японських науковців, писав, що немає жодних переконливих доказів приналежності протокультури айнів (10-4 тисячоліття) до південної. Відмінності у будівництві, землеробстві, звичаях, віруваннях, зовнішньому вигляді та одязі айнів свідчать про те, що айни є жителями західного регіону і відгалуженням протоарійської культури.

Р. С. Василевський та С. Л. Лавров у книзі „Чан Су Бу“ пишуть: „Є доведеним те, що землеробство на Японських островах з'явилося задовго до приходу туди японців“. Декотрі науковці вважають, що землеробство на Японських островах з'явилося 5000 років тому. Археологічні розкопки на острові Хокайдо показали, що вже 6000 років тому у цій місцевості айни вирощували гречку [55].

Найімовірніше, гречку на Японські острови привнесли із собою прийшли племена із Наддніпрянщини, яка є батьківщиною гречки та бджіл, японським же завойовникам гречка не припала до вподоби. Тотальне винищення айнів та їхніх посівів і експансивне запровадження китайської культури землеробства призвели до переорієнтації селян на вирощення рису.

Дослідники історії айнів Ч. М. Такасамі та В. Д. Косарев у книзі „Кто вы, айны?“ дійшли до висновку, що у мові айнів є багато елементів, які властиві мовам, що відносяться до індоарійських.

Японські завойовники, прийшовши на острови, заселені айнами, розпочали непримиренну боротьбу із ними. Вони називали айнів хитами або хитаками. Доречно нагадати, що на Близькому Сході одна із назв наших предків була „хатти“. Оскільки верховним божеством хаттів був Хата, а звичне помешкання (хата) служила водночас за храм, то не дивно, що в українській мові є слово хата, яке завдячує своїм походженням самому богу.

Іх плином часу японці давали айнам різні презирливі назвиська. Одне із них „емісі“ — тобто „варвари“, „розбійники“. Інше „едзо“, що означає те ж саме.

Айни вражали японців своєю зовнішністю — високий зріст, світла шкіра, густий заріст на обличчі, великі очі, зовсім не азіатського розрізу, прямий довгий ніс.

В одному із найстаріших японських літописів „Ніхонгу“ про стосунки японців із айнами написано так: „27 рік Кейко, 2 місяць

12 день Такегіку – Сукуне повернувся із Східних (від Китаю) земель і доповів царю: „Серед диких східних земель є країна, яка називається Хитаками. Люди цієї країни, як чоловіки так і жінки, зв'язують волосся на голові у формі ступочки і татуюють свої тіла. Вони дуже жорстокі і носять загальну назву – емісі“ [55]. А у офіційній історії Японії ці ж відомості подаються у такому вигляді: „У 25 році імператора Кейко (тобто 95 році по Хр. – Прим. авт.) Такемуці-но Сукуне робив об'їзд східних земель... і, повернувшись у 27 році, доповів: „На східних землях є країна, яка називається Хитаками. Землі там родючі і просторі, народ зветься едзо. Необхідно скоїти на нього напад і відібрати землю“. Як і в першому, так і в другому випадку зрозуміло, що землі, на які прийшли загарбники із Кореї, Китаю та В'єтнаму, ніколи до того їм не належали.

Професор токійського університету Б. Х. Чемберлен, стверджуючи вплив айнів та їхньої культури і мови на японців, писав: „Можна впевнено сказати, що імена айнівського походження простежуються по всьому головному острові Японії, по Сикоку та Кюсю. Їх досить багато навіть у найвіддаленішій провінції Осумі та по той бік моря на островах Ікі та Цусіма. Наявність тут цих назв говорить про те, що айни були тубільним населенням“ [55].

Дуже багато коренів слів айнівської мови збереглися у назвах міст острова Окінава. На цьому острові майже до XVII ст. ще існували звичаї, вірування та бойова культура айнів.

Російський сходознавець Кафаров, вивчаючи історію айнів, переклав чимало стародавніх китайських літописів. І зробив висновок, що китайські літописи більш об'єктивні від японських. Китайці називали айнів „куї“ – по прізвищу, яке їм дали тунгусо-манджурські племена. „Куї, – пишуть китайські літописи, – різко відрізняються від довколишніх народів пишними шапками хвилястого волосся та густим заростом на обличчі. Зимою вони одягаються у ведмежі кожухи, а влітку у прикрашені яскравими узорами тканини. Куї – небезпечні суперники, бо вціляють із лука затруєними стрілами, які викликають раптову смерть [55]. Грецький історик Прокопій, описуючи стародавніх слов'янських воїнів, теж зазначував, що вони використовують затруєні стріли. У битвах діяли швидко, зненацька і відзначалися надзвичайною хоробрістю [43].

Боротьба колонізаторів-японців із нащадками індоарійців йшла із попереми́ним успіхом. У всіх випадках айни показували приклад благородного лицарства, чого не можна було сказати про японців. Проти айнів японці споряджали війська, які в кільканадцять разів перевищували чисельність айнів. Айни боролися відчайдушно, бо воліли вмерти, аніж жити у рабстві. У японській історії є засвідчений такий факт. „У 660 р. н. е. японський полководець Абе-но Хирафу на 200 кораблях напав на острів, заселений айнами, Хонсю. Битва була жорстокою, але набагато чисельніші сили японців взя-

ли гору, і айни опинилися в оточенні. Щоб не потрапити у полон, айни самі собі заподіяли смерть, не віддавши у полон жодної людини, ні дітей, ні жінок [55]. Саме тоді японці вперше взяли про обряд самознищення, який згодом стали називати харакірі. Для японських колонізаторів така смерть була дивною і незрозумілою. Вони ніяк не могли усвідомити, чому айни у такий спосіб розпорядилися своїм життям. А мені на згадку приходять постулати стародавньої української віри, згідно яких вільна людина після смерті відходить у Вирай на Сонце, а полонена зникає у Тьмі, таким чином розриваючи зв'язок із священними світлоносними предками.

Не всі битви айнів з японцями закінчувалися самознищенням. Багато племен айнів покидали віками обжиті родючі землі і йшли у гори. Упродовж століть гірські айни вели непримиренну війну із колонізаторами. Головною причиною поразок айнів дослідники історії вважають родову подрібненість, яку монголоїди вмело використовували. У боротьбі із айнами вони не цуралися підкупу, нацькування, розпалювання ворожнечі між племенами, що звичайно призводило до ослаблення сил супротивника. Послідовне винищення айнів упродовж століть і до сьогодні нагадує про себе жахливими пам'ятками минувшини. Д. Н. Позднеев у своїй праці про айнів пише: „Сучасні мандрівники можуть ще і нині побачити цілі гори із кісток айнів у північній частині головного острова Хонсю, які залишилися після нищівних походів японських завоювників. Біля міста Моріока у селищі Рікуцю є вал, який містить у собі безліч кісток вбитих айнів. Цей пам'ятник відноситься до „подвигів“ японського полководця Саханоцено Тамурамаро у IX ст. по Хр.“ [55].

Японська народність, яка інтенсивно формувалася із монголоїдного конгломерату, із жадобою поглинала нові і нові громади вцілілих айнів, асимілювала їх, присвоюючи собі їхні культурні надбання. В історії взаємовідносин айнів та японців відомо безліч фактів змішування шляхетних родів айнів із шляхетними родинами японців. Також відомо чимало фактів штучного змішування айнів шляхом депортації невеличких родин у великі японські поселення для пришвидшеної асиміляції.

В. Н. Крюнер у своїх працях писав: „Деякі вожді айнів, які скорились, увійшли в японську феодальну верхівку і стали князівцями. Багато шляхетних айнів стали урядовцями. Виникла велика кількість змішаних шлюбів“. А про середняків та бідноту Н. В. Крюнер писав: „Підкорені айни перетворювались у землеробів, утворюючи цілі поселення... Поступово айни змішувались із монголоїдами, залишаючи помітний слід у фізичному типі населення цих районів.“ [55].

Змішування цілком протилежних рас та культур призвело до виникнення якісно нової етнічної спільноти та її культури. Уже зараз японським науковцям важко заперечувати докази позитивного впливу культури айнів на утворення японської. Припала до вподо-

би японцям і бойова культура айнів, і це засвідчують їхні історичні джерела, як, наприклад, „Сказання про Есіцуне“, перекладене та опрацьоване Д. Н. Позднесвим у праці „Матеріали з історії північної Японії та її ставлення до материків Азії і Росії“. В цій легенді описується, як молодий японець Сіцуне підступно увійшов у довір'я знатної родини айнів, одружився із їхньою дочкою, а потім викрав священні книги, в яких було описане айнівське бойове мистецтво, віра, історія та інші науки.

На мою думку, військово-шляхетний титул „самурай“ має те ж змістовне навантаження, що лицар, воїн, кшатрій, козак і є запозиченим японцями в айнів. Визначальним є і те, що невід'ємною ознакою самураїв, кшатрійів і козаків був чупер, тобто чуб, який згодом отримав назви „коса“ чи „оселедець“. Звичайно, зараз важко було би переконати японців у тому, що „самурай“ має арійське походження. Та я і не ставлю перед собою такої мети. Ще одним, і досить цікавим, на мою думку, є звук-вигук, який поєднується із завершальним стусаном чи копняком — „кий-я“. Відомо, що кий — це титул володаря. Якщо врахувати те, що у сиву давнину арійці панували на всій землі, то вимовлення цього звуку при завершенні двобою підтверджувало арійське походження воїна.

Якщо розглядати етимологію слова „самурай“, то виявиться, що самурай — це воїн, шляхтич, напівбог, про це говорять складові цього слова — сам у рай. Кожен, прочитавши це слово у розкладеному вигляді, зрозуміє, що таку назву міг отримати лише той, хто зумів досягнути стану атману, зрівнявся із Богом і сам може вступити у рай. Словом „самурай“ японці і досі величають кращих серед кращих у стані воїнів. Самураям, як і колись характерникам, приписуються надлюдські здібності. Вдало використане японцями слово „самурай“ плідно возвеличує японську бойову культуру. Але ми пам'ятаємо, що все те, чим пишаються японські самураї, у сиву давнину, та ще навіть декілька століть тому, було відоме нашим козакам-характерникам та їхнім попередникам-волхвам-жерцям. Самураї, сьогодні вже повністю з'японізовані, пишаються пасмом волосся на виголеній голові. Хоча, коли їхні предки вперше прибули на Японські острови, то дивувалися такій „зачісці“. Згодом символом найвищої честі воїна став обряд самознищення — харакірі. А декілька століть тому у предків японців він викликав подив.

Первісна бойова культура японців була досить невибагливою, про що промовисто свідчить „Сказання про Есіцуне“: „Самураї не любили вступати у межі володінь айнів, якщо не мали багаточисельної переваги...“ Була поширена віра, що айни знають магію, з допомогою якої „Могли творити туман, напускати осінню імлу, щільними днями ховатись на дні річки або у морських хвилях“.

Відомо, що наші козаки теж уміли замовляти кулі, стріли та шаблю, перетворюватися у вовкулак, ходити по воді, а також годи-

нами перебувати під водою, дихаючи крізь очеретину. Про це розповідають нам козацькі легенди про характерників.

З початку тридцятих років XVIII ст. Японія стає закритою для всього світу країною. Доля айнів та культури ніде не висвітлювалась. Геноцид індо-арійських племен активно тривав під умілим керівництвом пануючого класу. На початку XIX ст. японський уряд дає дозвіл на контакти із іншими державами. На той час була повністю сформована японська нація. Стерлися відмінності між культурою і мовою айнів та японців. Менш чисельні айни піддалися сильній асиміляції. Зараз важко віднайти у японській масі чистокрового айна, який знає свою мову. А сама мова айнів настільки сильно засмітилася японською, що у ній залишилися тільки залишки коренів та слів індоарійського походження. Хоча ці залишки можуть бути цікавими для нас. Наведу декілька прикладів. Айнівською мовою „коїкі“ означає вбити або зробити щось гвалтовно. Українське „коїти“, „скоїти“ несе аналогічне змістовне навантаження („скоїти злочин“). А айнів „рай“ означає вмирати — у нас „рай“ посмертне житло. Про людину, яка згасає, кажуть „вмирає“ (в-ми-рає). Козаки, йдучи у смертній бій, кричали „ура“ (у-Ра), символізуючи цим своє бажання піти на Сонце — Ра. Айнівське „утарі“ означає громаду людей або стадо худоби — українською „отара“ означає теж стадо. „Камур“ в айнів означає схованка або „ховати“ — українською „комора“ — місце, де ховають, а „камера“ — схов. Мовою айнів пісня називається „ойна“ — багато українських пісень і донині починаються із „Ой“ або „ой на...“ Так само, як і в нас, в айнів були кобзарі. До речі, кобзарі в Азії з'явилися після приходу туди арійських племен. Кобзар в айнів зветься „юкаркуру“ або „г'юкаркуру“, де „юкар“ або „г'юкар“ — це лірична пісня (український аналог — гуки, гукати), а „куру“ — вчитель або поважна особа. „Куру“ перекликається із санскритським „гуру“. Птах в айнів зветься „кур“ — українською маємо „куріпка“, „курка“, „курликати“. Священним птахом-тотемом в айнів був журавель — в українців він залишився і до сьогодні. Мовою айнів „каранке“ означає суд — в українській „кара“ — це вирок суду. Корінь „ка“ у складі дієслів мови айнів означає виконання роботи, тому слово „кара“ і означає „виконання якоїсь роботи“ або просто „робота“. Слово „такі“ в айнів означає „рука“, отже „куратекі“ айнівською мовою означає „виконання роботи руками [55]“. Роздумуючи над змістом слова „карате“, я дійшов до висновку, що воно містить у собі два види смислового навантаження — „суд“ і „кара“. Виходячи саме із такого розуміння японського слова „карате“, розумієш, що право вивчати прийоми цього бойового мистецтва має тільки той, хто сягнув вершин духовної та тілесної досконалості, бо тільки така людина має право чинити суд і кару.

У шестидесятих роках XX ст. карате вийшло поза кордони Японії і заповонило серця найактивнішої частини молоді у всьому сві-

ті. Закономірно, і на Україні теж. Відірване від свого національного коріння, „карате“ втратило свою міфологічну суть. Філософія воїна звелась лишень до захисту егоїстичної душеньки та нікчемного тіла. Якась дивовижна сила вимила із кодексу воїна велич нації, задав вічності якої він і зобов'язаний жертвувати собою. Чомусь дуротворне витіснило першорядне — і такий парадокс усіх влаштує. На мою думку, причиною цього є те, що у світі панують надзвичайно молоді нації, які часто-густо чужі культурні надбання не завжди гідно оцінюють і переробляють під себе.

Бойова культура айнів і до сьогодні покрита таємничістю — японські науковці не поспішають відкривати перед людством, звідки беруться витoki бойового мистецтва, яке у світі давно вже вважається японським.

Вивчаючи бойові мистецтва Сходу, я неодноразово наштотувався на речі, які змушували мене задумуватись над визначенням, що таке „карате“, і над офіційною політикою японської влади щодо нього.

Будучи віддавна великим шанувальником „карате“, я вважав його суто японським і десь у глибині душі заздрив цьому народу, бо він має чим пишатись. Але коли я побачив фільм „Геній дзюдо“, закрався сумнів щодо японського походження цього бойового мистецтва. Мене надзвичайно вразило те, з яким неприхованим презирством на екрані демонструється зневага офіційної влади Японії щодо „карате“. Каратист, на відміну від майстра „дзюдо“, герой вкрай негативний, худий, немичний і одночасно тваринно жорсткий — нагадує психічно хвору людину. А геній „дзюдо“ такий собі добряк, чесний, справедливий, сильний та непереможний. У роз'язці фільму звичайно ж добрий дзюдоїст перемагає поганого каратиста. Японська політика ігнорування та несприяння щодо айнівського бойового мистецтва живе і сьогодні. Мої товариші, які були в Японії у центральній школі дзюдо-Кодокані, цікавились ставленням дзюдоїстів до каратистів, і їх вражало те презирство, з яким дзюдоїсти підходять до „карате“.

Причини такої відрази починаєш розуміти лише тоді, коли читаєш історію виникнення „дзюдо“. Із неї дізнаєшся, що корінням своїм „дзюдо“ вростається у „джіу-джитсу“, яке традиційно вважалося бойовим мистецтвом японської шляхти. Відомо, що „джіу-джитсу“ — надзвичайно травматичний вид боротьби і тому мало невеличку кількість прихильників. Для більшої популяризації боротьби японської шляхти „джіу-джитсу“ було поділено на бойовий та суто спортивний різновиди. Спортивний варіант отримав назву „дзюдо“ і мав величезну підтримку з боку держави — і, як наслідок, зараз є одним із найпопулярніших видів боротьби. Сили самооборони Японії поглиблено вивчають бойовий розділ „дзюдо“, який містить у собі багато елементів, характерних для „карате“. І тут немає нічого дивного, бо будь-яка агресія чи окупація суировод-

жується асиміляційними процесами. Але, тим не менше, переможець, перейнявши децю із бойової культури переможеного, все одно на кожному кроці буде відмежовувати себе від цього та із зневагою ставитись до аборигенних видів боротьби, хоча вони вже давно знані у світі як „японські“.

Як бачимо, бойова культура айнів збагатила японські види боротьби і прославила їхню націю на весь світ. Але по цей день феномен так і не отримав об'єктивного висвітлення науковцями. Яскравим прикладом цього є Гічин Фунакоши. Це саме він упорядкував рухову спадщину, отриману від своїх вчителів, у цілісну програму бойового вишколу і створив новий різновид боротьби — „карате-до“. Особистість Г. Фунакоши здавна цікавила. Хотілося знати абсолютно все про його життя. Справжнім одкровенням для мене стала його книга „Нариси карате“, видана у Токіо в 1956 р.

Народився він на острові Окінава у родині урядовця самурайського походження. З раннього дитинства батько віддав Гічина у школу „карате“ до славнозвісного вчителя — самурая Азато. Вивчення бойового мистецтва сильно захопило Гічина, а надалі вирішило його долю.

Для кращого розуміння особистості Г. Фунакоши хочу навести декілька цитат із його книги. „У перші два роки правління молоді династії Мейджи було проведено чимало реформ і серед них — заборона традиційної зачіски, яка була невід'ємною частиною у житті японців. Ця зачіска мала вигляд пасма волосся, яке збиралося на потилиці. Особливо поважалася ця зачіска на Окінаві, де означала не тільки символ зрілості, а й мужності“.

Для роз'яснення походження цієї зачіски наведу описи, зроблені двома сходознавцями. Л. Я. Штернберг у книзі „Гіаки, орочі, гольди, нічедашці, айни“ зазначає, що зачіску айнів можна вважати реліктовою. Чоловіки мали звичку голити волосся на потилиці, над чолом та скронях, залишаючи пасмо волосся на маківці [55]. Н. В. Крюнер описує зачіску айнів так: „Чоловіки голили волосся над чолом, на потилиці та скронях“. Обидва описи підтверджують те, що зачіска-чупер характерна тільки для айнів. Пересічний чоловік зрозуміє, що ця зачіска подібна до козацького чуба-оселедя. Подібні зачіски можна зустріти у всіх місцях міграцій наших предків-оріїв. Айнівські самураї — це частка протоукраїнської військової касти, яка втратила зв'язки із материнською землею і піддалася жорсткій асиміляції. Спільним фактором для всіх арійських племен, які втратили зв'язок із своєю батьківщиною, є те, що всі поневолювачі забороняли їм носити чуба. А в себе, на своїй рідній землі, ми дожились до того, що і поляки, і московити почали переслідувати козаків за цю зачіску, а хто відмовлявся, того вбивали. Носіння чуприни означало приналежність до касти воїнів найдавнішого народу у світі, а це дуже не подобалось творцям нових

націй. Японія тут не виняток. Японське гоніння на аборигенів-айнів — явище закономірне.

Далі у своїй книзі Г. Фунакоши пише: „Заборона носити чупер, яка була розповсюджена на всю країну, викликала сильний спротив, але я думаю, що ніде інде опозиція не була такою сильною, як на Окінаві. Між тими, хто вірив, що для майбутнього щастя Японії необхідно прийняти європейські звичаї, та тими, хто вірив у протилежне, постійно виникали суперечки із причин кожної реформи, яку провадив у життя японський уряд. Однак здавалося, що ніщо так сильно не дратувало жителів Окінави, як заборона носити чупер. В більшості своїй до опозиції належали люди привілейованого прошарку — шляхтичі (шизоку), а в ролі захисників „декрету про чуприну“ виступали люди непривілейованого — хеймін і невеличка частка шизоку... Протягом життя моя сім'я належала до прошарку дрібних урядовців, котрі беззаперечно та наполегливо підтримували опозицію. Розлучення із чупером для кожного члена моєї сім'ї було справою зовсім неможливою, в той час як я не дотримувався поглядів жодної із партій. І тому змушений був виконати волю своїх батьків, а оскільки ті, хто носив чупер, у школу не приймалися, то моє подальше життя склалось не так, як я того хотів... і все через ось таку незначну річ як шмат волосся на маківці“ [59]. Гічин Фунакоши з раннього дитинства мріяв стати лікарем, але в медучилище його також не прийняли через оту зачіску нескорених айнів. Далі у своїй книзі „Нариси карате“ він пише: „Оскільки чуприна не дозволяла мені стати лікарем, я змушений був влаштувати своє життя по-іншому. У 1888 р., коли мені був 21 рік, я склав кваліфікаційний іспит і отримав місце інструктора асистента з бойових мистецтв у початковій школі. Тут знову виникла проблема у зв'язку із зачіскою, оскільки для того, щоб отримати посаду вчителя, необхідно було виконати постанову уряду — зголити чуприну, що мені здавалось цілком звичайним, але тим не менше, думка про те, що скажуть мої родичі, змушувала мене час від часу здригатися“. Зголивши чуприну та отримавши посаду вчителя, Гічин провідує батьків — їхня реакція була жахливою. Згадуючи цей день, Г. Фунакоши пише: „Мій батько не міг повірити своїм очам: „Що ти з собою зробив? — роздратовано запитав він, — ти ж син самурая“. Мати була розгнівана ще гірше і навіть відмовилася зі мною говорити. Вона розвернулася і вийшла з хати через задні двері та пішла до своїх батьків“.

Порушення віковичних традицій у всі часи вважалось зрадою свого роду і народу. Але у всіх випадках причиною зради було імперське виховання.

Далі Г. Фунакоши пише: „Не дивлячись на вперті заперечення своїх батьків, я все ж таки вибрав професію вчителя, якій віддав тридцять років свого життя“. Опіраючись на знання бойового мис-

тецтва, отримані ним від найкращих майстрів тогочасної Японії Азато та Ітосу, та збагативши їх своїми власними розробками бойових танців (кат), Г. Фунакоши створив різновид бойового мистецтва, назвавши його „карате-до“ (шлях карате).

Важко було Гічину Фунакоши у пошуках історичних коренів бойового мистецтва, отриманого ним у спадок від предків. Підручників не було, а літописні згадки носили скоріше художньо-описовий характер. Тому історія карате-до опиралась на дидактичні домисли. Подібна ситуація складається довкола нашого „Юпака“. Тому-то і хочу навести ще одну цитату із книги Г. Фунакоши: „Згідно моїх спостережень, у народних танцях Окінави... виконуються рухи, дуже схожі до рухів „карате“. Причиною цього, мені так видається, є те, що майстри „карате“ ввели його елементи у танці для того, щоби ще сильніше заплутати урядовців. Справді, кожен, хто уважно спостерігає за рухами у народних танцях Окінави (а зараз вони дуже популярні у великих містах), зауважить, що вони помітно відрізняються від більш граціозних рухів у танцях, поширених на інших островах. Рухи ніг та рук окінавських танцюристів (чоловіків та жінок) більш енергійні, а початок і кінець виконання танців нагадує початок і кінець кожної кати в „карате“. Стосовно назви бойового мистецтва — „карате“, то Г. Фунакоши говорить так: „Справді, на Окінаві ми використали слово „карате“, але частіше вживаємо просто „те“ або „бусі но-те“, (що означає „рука воїна“), так ми могли говорити про людину, яка практикувала бойове мистецтво“. Про те, що колись на Окінаві словом „карате“ називалось бойове мистецтво, я не наслідуюсь навіть думати, бо не існує ніяких письмових джерел, які могли би дати хоча найменший натяк (не кажучи вже про правдиві відомості), бо ієрогліфами воно означає „порожній“, „китайський“. Після довгих дебатів Г. Фунакоши зупиняється на визначенні ієрогліфа „кара“ як „порожній“. Тому його варіант назви бойового мистецтва „карате“ — „порожня рука“. Повна назва „карате-до“ означала ж „шлях порожньої руки“. Як бачимо, з'японізований айн Г. Фунакоши не наважився витлумачити „карате“ в айнівському його розумінні, де „кара“ — це „суд“, або ж „робота“. Але все таки його вчинок не змінив ставлення японського уряду до бойового мистецтва айнів.

Сьогодні „карате“ на Україні стало надзвичайно популярним. Цьому сприяє величезна кількість японських бойовиків, які наводнили наші кінотеатри. Вихована у космополітичному дусі, наша молодь втратила шану до рідного і з великим задоволенням поринає у чуже, вивчає мову протилежної нам раси, носить національний одяг японців. На мою думку, на чужих землях бойова цінність „карате“ дуже мізерна. Хто сумнівається у цьому, то нехай перевірить техніку „карате“ у реальних умовах двобою.

В умовах відродження української державності популяризація „карате“ приносить велику шкоду, оскільки наша молода держава

ще не встигла „втягнути“ на екрани кіно та телебачення свої власні українські бойовики із національним героєм в образі козака-воїна. А ті „лицарі“ кінострічок із чужою ментальністю, які зараз у прокаті, сумнівно чи виховують у підростаючого покоління любов до батьківщини. А любов до батьківщини — це першочерговий обов'язок воїна. Найсвідоміша частина української молоді, яка прийде у „Юлак“, повинна знати прадавню історію бойової культури і шляхи її розповсюдження нашими предками в інші країни. Впливу протоукраїнської бойової культури піддалися майже всі бойові школи світу, і цим ми повинні пишатись.

Відродження бойового мистецтва українців на основі народних танців на сьогодні вже встигло показати себе як більш довершена система вишколу, аніж привнесені сюди бойові мистецтва Сходу. Духовна частина вишколу базується на давній язичницькій вірі і дає змогу плекати в українців глибоку повагу і любов до рідного.

Тепер від Далекого Сходу повернемося, читату, трохи ближче до нас, у Європу, від якої упродовж багатьох десятиліть Україна була відірвана — в силу історичних обставин. Нас щільно замотали у „колиску трьох братніх народів“, і тому все, що стосувалося Заходу, подавалося нам через призму світогляду „старшого брата“. Булька про три братні народи тріскається, як тільки довідуєшся, що хорвати, серби, чехи і ляхи, словени і словаки розмовляють подібними до української мовами і є нашими спокривленими родичами, не меншими братами, аніж нав'язаний нам „старший“ брат. Коли заглиблюєшся у давню історію Європи, то знаходиш іще більше зв'язків із Україною, оскільки наші предки внесли величезний вклад у творення нових, як на той час, етносів у Європі. Але почнемо із Етрурії, цієї попередниці Римської імперії, колонією якої довгий час була майже ціла Європа.

О. П. Знойко у книзі „Міфи Київської землі і події стародавні“ пише: „Багато хто з археологів та істориків вважає, що деякими культурними й державними успіхами римляни завдячують своїм попередникам — етрускам, цьому видатному народові давнини, який прийшов на Апенінський півострів не раніше VIII–VII ст. до н. е.“ [13, с. 131]. Німецький історик Г. Ерлінх у книзі „Пеласги і етруски“ пише: „Пеласги мають багато спільного із етрусками“ [50, с. 280]. Як зазначувалось вище, пеласги — це предки українців, які заселяли землі сучасної Греції.

У 1944 р. академік М. Державін у книзі „История русского народа“ (мабуть, зі своїх суто шовіністичних міркувань, обігруючи слова „руський“ і „русский“) висловлює впевненість, що слово „русь“ (рос) пов'язане із етнонімом „етруск“. А етрускознавець З. Маяні у книзі „Етруски починають говорити“, виданій у 1962 р., подає етрусський словник. Він хотів би знати, мову якого народу хоч трохи нагадує мова етрусків. Для прикладу наведу декілька слів із цього

словника. Подаю спершу українське, а потім етрусське слово: пити — пева, солоний — сла, сон — сну, вовк — вк, воліти — волоте, вразити — враз, жар — зар, іти — уті, тулити — гул. [50, с. 280]. Окрім подібності у мовах, є ще багато спільного у будівництві хат, веденні сільського господарства, віруваннях тощо.

Відомий український історик, літературознавець, лінгвіст, краєзнавець та етнограф С. Плачинда у „Словнику давньоукраїнської міфології“, розглядаючи слово „етруски“, пише: „Етруски (русини, руси, „з русинів“) — давньоукраїнське плем'я, що переселилося із Прикарпаття та Галичини до північної Італії й утворило державу Етрурію за 1 300 років до н. е.“

За свідченням античних авторів (Схимн Хіоський, Страбон, Плутарх, Юстин та ін.), у творенні високоцивілізованої Етрурії значну роль відіграли двадцять племен Лідів, яких об'єднав воєвода Лід. На думку сучасний етнологів, Лід („крижаний чоловік“ повів дванадцять молодих общин росів і полян із-над Росі й Дніпра спочатку до Малої Азії, а звідти до північної Італії. Є припущення, що Лід — один із засновників Етрурії.

За свідченнями Страбона, в розбудові Етрурії взяли участь й „інші пелазгійські племена“, зокрема ті пелазги, що мешкали на островах Лемносі та Імбромі. Цих островитян Страбон, Плутарх та інші автори називають тиренами (сиренами), а море, на березі якого вони жили — Тиренським.

Об'єднавшись, всі ці давньоукраїнські племена й громади утворили цивілізовану державу Етрурію, яку було поділено на дванадцять округів (за кількістю лідійських племен).

За описом Т. Лівія, „головного воєводу Етрурії обирали всі дванадцять племен і округів. На чолі кожного округу стояв старшина. Мешканці Етрурії називалися етрусками. Кожна округа мала своє племінне віче, і, водночас, своє місто. Найбільшим містом Етрурії була Вія, що „за розмірами дорівнювала Афінам“ (Галікарнаський) і „не поступалася Риму ні засобами оборони, ні міццю своїх стін“ (Плутарх). Коли почався занепад Етрурії, римляни десять років штурмували Вію і ледве спромоглися її здобути. Плутарх називає Вію „столицею всієї Тиренії“. Інші великі етрусські міста: Кордон (Cordona), Курінь (Kairea), Порусія (Perusia), Коса (Kosa), Лука (Luca), Оратанія (Artana), Оріана (Aurina), Русалія (Russellum), Кума (Cuma) та інші.

За описом Страбона, етруски свої житла називали „курені“, бо в кожному житлі стояла піч, що куріла, через те античні автори часто-густо етрусків називали куританами (Kaertani).

За свідченнями цих же авторів, етруски принесли в північну Італію культуру землеробства й осілого тваринництва.

Малочисельні автохтонні племена Італії вперше побачили вози на чотирьох колесах, залізні плуги, вершників на конях, а також насіння пшениці, проса, гречки та жита.

Етруски навчили місцевих жителів орати, сіяти, прясти, ткати, ковалювати, колісникувати, стельмахувати, ознайомили із гончарним кругом, з металургійною справою тощо.

Водночас етруски розвивали свою етнокультуру.

Так була утворена велика і могутня держава Етрурія, до якої приєднувалися інші пелазгічні та автохтонні племена, що населяли Італію. Зокрема, до Етрурії увійшло могутнє державне утворення стародавнього українського племені Обричів зі своїми трьомастами містами (Одра, Дола, Гостра та ін.).

Від берегів Тібру й до Альпійський гір, від одного моря до другого — все було заселене етрусськими племенами (Т. Лівій).

Це була перша федеральна держава у світі.

Проте з часом Етрурія розпалася на 12 республік. Це, на думку Страбона, послабило державу, на неї почали нападати сусіди.

Першими віроломно напали на етрурів їхні найближчі родичі-галли (стародавні галичани). За описами Плутарха, Страбона, Лівія й Полібія, галли (їх античні автори називали кельтами) не лише захопили значну територію Етрурії, а й вигнали етрусків за межі своїх володінь (за 600 років до Хр.). 420 р. до Хр. на етрусське місто Капую напало давньоукраїнське плем'я компанійців й вирізало етрусків до ноги. У 417 році поляни, що мешкали на терені Італії, підступно захопили етрусське місто Куму.

Особливо великого удару по Етрурії завдали галли у 388 р. до Хр. Вони перейшли Альпи через ущелину в напрямку міста Турин і на річці Тичина розбили головні сили етрусського війська, захопили місто Мілан і нещадно пограбували його. Того ж року римські легіони також напали на Етрурію, захопили в полон 8 000 чоловік, жорстоко пограбували мирне населення. Наступні нашествия галлів (кельтів) 363-го, 358-го, 355-го, 347-го і 343-го років до Хр. остаточно зруйнували Етрурію як державу і водночас зміцнили автохтонний, державний, на кістках давніх українців збудований, Рим, що поглинув етрусків та їхню культуру.

Розбрат між давніми українськими племенами на терені Італії — трагічна сторінка в історії українського народу. Першим про це сказав Страбон: „Якби етруски не розділились на окремі племінні управління, то вони не лише могли б дати відсіч усім нападникам, а й самі нападати й вести щасливі війни“.

На багатій етрусській (давньоукраїнській) культурі виросла антична культура Еллади й Риму. Велику роль відіграла Етрурія в розвитку української міфології, що спричинилося до народження античної міфології.

Твердження С. Плачинди доповнює талановитий київський історик О. П. Звойко. У книзі „Міфи Київської землі і події стародавній“ він пише: „До етрусків і навіть далі у глибину віків — до пелазгів сягають багато наших народних прикмет і прислів'їв. Розси-

пати сіль — до сварки; чхнула людина — побажай „на здоров'я“. А споконвічні, здавалося б, український борщ, ковбаса, підсмажений біб у давньому Римі були традиційними стравами. Отже, всі вони мають спільну першооснову“ [13, с. 131]. Латиняни талановито сприймали етрусський спосіб життя, їхню віру і обряди, а особливо уважно вивчали бойову культуру. І хоча племена латинів мали нижчу цивілізацію, у них була вроджена тяга до державобудування. Вміло маневруючи між постійно воюючими племенами пелазгів, венеців, етрусків та галлів, латини зміцнили, і підкорили собі всі ці неспокійні і недружні племена. Вже у I ст. до Хр. держава етрусків втратила своє значення. Підкорені латинянами етруски поступово асимілюються і стають у проводі латинського життя. Забувши свою мову, говорять латинською [50, с. 281].

У 147 р. до Хр. римляни завоювали Грецію. Грецька цивілізація теж вплинула на римлян. Поговорювали навіть, що Рим завоював Грецію шляхом війни, а Греція підкорила Рим своєю культурою [43].

В період розквіту Римської імперії надзвичайно велике значення надавалося вихованню молоді у дусі любові до батьківщини і освоєнню нею мілітарних ігор, забав та різновидів спорту. Виховання молоді було святим обов'язком для батьків. Під наглядом батьків діти отримували першооснови бойового мистецтва, а далі вдосконалювали його на змаганнях, у війську та на війні.

Позитивним чинником у розвитку бойового мистецтва було те, що вірування і бойова культура у комплексі творили цілу систему фізичного і духовного вдосконалення. Всі змаги і турніри в Римі мали релігійний характер.

У травні в Римі проводились ігри „квітів“, присвячені богині Флорі, в яких окрім змагів-герців, проводились також театралізовані дійства. Зараз у римлян це пішло в забуття. А на Україні ще й досі навесні молодь святкує гаївки та гаїлки, які супроводжуються піснями, іграми, забавами та змаганнями.

У Римі та Греції у червні проводилися ігрища на честь бога Аполлона, до обрядної частини яких входили скачки, заїзди на колісницях, біг, силова боротьба навкулачки та панкратіон.

Червень на Україні славний своїми Зеленими святами і святом Купала, який, як ми пам'ятаємо, є українським відповідником Аполлону. Зелені свята — це стародавній обряд обоження природи. Ці свята переплітаються зі святами Русалій і далі переходять у купальські. Триобрядові свята головною своєю метою мали очищення тіла вогнем, водою і повітрям. У давнину на Україні червневі свята проводили біля річок та священних гаїв. Хороводи, ігри, змаги, герці і театралізовані дійства поєднували у собі очищу дію трьох стихій і міфологію — ставали своєрідним іспитом на гармонійність розвитку духу і тіла. Якщо продовжувати і далі аналогії у віруваннях та обрядах між Римом, Грецією та Україною, то все

це можна виразно простежити на теологічному рівні — ці культури споріднені між собою і мають спільну першооснову своїх витоків. Якщо ж врахувати, що бойова культура була невід'ємною складовою частиною віри та обрядів — як і в римлян, так і в наших предків — то, закономірно, можна стверджувати, що постійно, упродовж віків, між цими народами відбувався взаємообмін найефективнішими методами боротьби, а звідси впливає, що загальний рівень бойової культури і спорту як в римлян, так і в праукраїнців у ті далекі часи мало чим відрізнявся.

У IV ст. н. е. Римська імперія утвердила християнське вчення як основу для державної віри. Це спричинило велику руйнацію сформованої тисячоліттями системи бойового вишколу, яка була немислима без язичницької віри. Все, що не було християнським, сприймалося вороже і нарікалося „поганським“ (тобто сільським). У 394 р. по Хр. римський імператор оголосив про закриття Олімпійських Ігор. А в 426 р. імператор Риму Феодосій II наказав спалити всі язичницькі храми у своїх володіннях. Того ж року в Олімпії знищено храм Зевса. Звісно, що такі ганебні глумління християн над римлянами повинні були залишити по собі якийсь слід. І він цікаво простежується у відносинах між Римською імперією і нашою, ще не хрещеною, батьківщиною, яку римляни і візантійці називали Скитією. У період з 433 року до 447 року могутня візантійська імперія була данницею Скитії (Скіфії) [6, с. 34-37]. Наші предки скити рівнем бойової культури набагато перевершували лицарів тогочасної Візантії. Як підтвердження цього звучать слова українського історика Е. В. Ігнатовича у його праці „Україна — terra incognita“: „Мир після поразки греків у 447 р. був укладений в тому ж році. Чотири рази Аттіла посилав до Феодосія II своїх послів, яких останній щедро обдарував, бо римляни підкорялися кожній вимозі Аттіли: „на усяке з його боку спонукання дивилися як на наказ володаря“ [15, с. 37].

Подібні факти є промовистими свідченнями того, що бойова культура і бойовий вишкіл нашого народу були на найвищому рівні у тогочасному світі.

Видатий український історик Г. К. Василенко пише: „У слов'янських військах були загони пластунів, які володіли мистецтвом вести поєдинок в умовах ночі“, [6, с. 41], а це означає, що була своя школа бойового вишколу спеціалізованих військових підрозділів, яка тоді була найкращою в світі.

Яскравим прикладом високого рівня бойової культури наших предків є факт запозичення скандинавами, німцями та англійцями нашого способу боротьби.

Історикам світу відомо, що міграції нашої людності активно відбувались як на Захід, так і на Північний Захід та Північ від України. Згадки про прихід наших предків у скандинавські країни віднайшов Г. К. Василенко. У книзі „Велика Скіфія“ він пише: „Пер-

ші згадки про наявність спадкової влади у східних слов'ян зустрічаємо в історичних переказах скандинавських народів. Зокрема, „Heimskringla“ (Коло земне) стверджує, що родоначальником королівської династії інглінгів був князь Один, який в I ст. до н. е. переселився із частиною свого племені в Скандинавію. Наводимо текст: „З гір, які служать межею населеної на півночі землі, витікає недалеко від країни Switiod mikla (Велика Швеція) річка Танаїс (Дніпро) і тече далеко на південь в Чорне море. Країна, яка зрошується рукавами цієї річки, називається Wanaland або Wanaheip. На східному боці річки Танаїс знаходиться земля Asaland, в головному місті якої, що називається Ashard було відоме капище. В цьому місті володарем був Один“.

Хто ж він, Один? Чому скандинави, англійці, німці та інші народи з такою шаною відкликаються про нього? Цар-Бог? На це можна отримати відповідь, ознайомившись із „Словником давньоукраїнської міфології“ С. Плачинди. На сторінці 39 він пише: „Один (Одін) — бог світла, добра й розуму у давніх скандинавів. За дослідженнями П. Шафарика та давніми скандинавськими переказами, Один — історична особа, український воєвода — II—III ст. по Хр. — повів свою молоду общину з-над Дніпра у пошуках „нових земель“ не на південь, як це робили всі його попередники, а на північ до Скандинавії, „де люди жили в дикості“ [6, с. 28]. Один приніс їм писемність, освіту, пісні, добрі звичаї, розвинуті ремесла. Зокрема, Один навчив будувати міцні лодії й плавати на них, його знання й вміння перейняли давні шведи, навіть родовий золотавосиній (знак Сонця й Води) штандарт Одина став національним прапором шведів по сьогодні. Один перший вказав і проклав шлях „із варягів у греки“. Один став славетним вождем Скандинавії і по смерті ввійшов до пантеону скандинавських богів. Київські князі із династії Рюриковичів — нащадки Одина [42].

Один — це ключ до розгадки рівня тогочасної культури наших предків. Для того, щоб хоч трохи уявити рівень тогочасної бойової культури, варто звернути увагу на працю відомого українського історика, археолога Ю. Шилова „Шляхами Дива, Аполлона, Одина...“, де він пише: „Розповідають як правду, що коли Один і з ним дії прийшли у Північні Країни, то вони стали навчати людей тим мистецтвам, якими люди відтоді володіють... Він та його жерці називаються майстрами пісень, бо від них пішло це мистецтво в Північних країнах. Один міг зробити так, що в бою його вороги ставали сліпими або глухими, або сповнювалися жахом, а їхня зброя вражала не більше, ніж хворостинки... Один міг змінювати свій вигляд. То тіло його лежало, неначе він спить або вмер, а то він ставав птахом чи звіром, рибою або змією і вмить переносився в далекі краї... він знав закляття, які відкривали землю, скелі, каміння й могили...“ Так описують „володаря людей і богів“ скан-

динавські саги. Дуже потужний екстрасенс — сказали б ми нині і навели при цьому безліч аналогів, починаючи від індійських йогів, закінчуючи українськими козаками-характерниками. Проте образ Одина найближчий до орійських „піснетворців“ ріші та до жерців Арати. З останніми його споріднює мотив самопожертви, яка стала платою за найглибші пізнання [63].

Вище згадані відомості про київського князя Одина є яскравим свідченням того, що нашим предкам була відома магія і екстрасенсорика, вони чудово володіли рухом біоенергії в тілі. Як бачимо, у дохристиянську добу бойова культура наших предків тісно перепліталася із загальним світорозумінням, відтвореним у вірі (віданням).

Вона передбачала гармонійний розвиток як духу, так і тіла. У країнах, які оминула християнська ідеологія, і досі всі школи бойового вишколу зав'язані, в першу чергу, на вірах, похідних від „Вед“.

Однією із найбільших непоправних бід людства стала тотальна християнізація Європи, тобто насильне запровадження чужої ідеології. Мало того, що вона паралізувала волю і творчу наснагу, іще й розрубала навпіл тіло арійських народів. Всі країни Західної Європи були відрубані від своєї материнської першооснови, від України. Поділ християнства на католицизм і православ'я пришвидшив процес відчуження націй арійського походження, сприяв відчуженню мов і створенню ворожих щодо віри націй, стираючи із їхньої пам'яті спільність походження. Результатом цього стали братовбивчі війни, які знищили спільне ядро і поглибили розбіжності у культурах європейських народів. На цю тему написано чимало наукових досліджень, суб'єктивізм і дріб'язковість яких осквернюють історію арійської спільноти.

У 80-их роках нашого століття, в епоху „глибокого совітського застою“, екрани кінотеатрів України потрясла кінострічка „Вікінги“. Молодь України, вихована при тоталітарному режимі, захопилася за новий ідеал мужності. В гуртках юнаків тільки і гомоніли про відважних, сильних вікінгів та їхнього бога Одіна. Парубоцтво сприймало вікінгів як чужих героїв, у підсвідомість закладалась вторинність їх походження. Розкриваючи перед юнаками суть історичної правди, я вірю, що українці ще будуть пишатися своїм, далеко не вторинним походженням, і значну роль у цьому відіграє навчання у школах бойового Гопака.

Від Європи західної тепер перейдемо до Європи східної, тобто нашої землі, бо її народ, живучи майже в центрі Європи, має такі не азійську, а європейську ментальність. Ще донедавна у науковому світі вважалося нормальним протиставляти різні назви одного і того ж народу і висвітлювати їх, навіть, як ворожі одні одним. Щоправда, до нині багато таких байок вже пошкандибало у небуття, і бог із ними... Ну от як хоча-би байка про антів. У III ст. н. е. на теренах України (згідно грецьких джерел) існувала могутня держава

Антів. Історики часто протиставляли антів слов'янам, скитам, гунам, русам тощо. Зараз це протистояння „відмінили“ тверезі голови об'єктивних істориків.

С. Плачинда у „Словнику давньоукраїнської міфології“ пише: „Анти (Велетні. Дужі).“

1. Анти — первісна назва воїнів (першокозаків) давньоукраїнських племен, які заселяли Іллірію та інші території стародавньої Італії, Греції тощо... Наскільки анти як люди надзвичайної фізичної сили й високої духовності мали вплив на давній світ, свідчить той факт, що їхнє ім'я пов'язане із великим історичним періодом в історії людства: античний світ, антична культура і т. д.

2. Анти — це об'єднання давньоруських племен, яке в IV—VIII ст. утворило могутню, стабільну і першу в історії українського народу об'єднану Українську Державу, яку арабські мандрівники називають Ортанією (Артанією, Ратанією). За адміністративно-територіальним поділом Антська Держава була першою в історії України унітарно-централізованою державою, що дозволило об'єднати всі давньоукраїнські племена від Венедського (Балтійського) моря до моря Евксинського (Чорного), від Лаби (Ельби) і Одру (Одери) до Дону. Столицею Антії-України був Київ. Правив Антією цар Бож [42].

Орієнтуючись по карті, читач може собі уявити всю велич Антської держави, але тут йому потрібно буде пригадати собі і те, що на той час у Європі вже була відома Візантійська-Римська імперія. Візантія постійно зазіхала на землі Європи. Цар Антської держави Бож багаторазово об'єднував війська всієї своєї держави і йшов війною на Візантію. Те, що всі європейські народи добровільно входили у нашу давню державу, є яскравим свідченням того, що із пам'яті цих народів ще не були повністю стерті згадки про спільне походження. Багатьом історикам відомо, що Німеччину заснували племена даків, об'єднавши і прусів, і баварців, і саксонців разом із кельтами та венетами. До виникнення Франції спричинилися племена галлів (вихідці із Галіччини), венедів, друдів. У творенні Англії велику роль відіграли англійці, які з часом зуміли об'єднати кельтів, венедів, саксів, ютів, пиктів та вікінгів.

Паралельно із назвою Антія співіснувала ще й інша назва давньої України — Скитія (за грецькими джерелами — Скіфія, Сакія, Сколотія, Роксоланія, Гіперборея і т. п.). В період правління Скитією царя Атілли (Аттіли, Гатилли) — 433—453 рр. — наші предки прославили себе як найвеличніші воїни. Греки називали Атіллу „Кієм Божим“. Атілла, як і інші антські царі, у боротьбі проти Візантії об'єднав військові сили остготів, гепідів, герулів, екіррів, тюрингів, бургундів і частину франків. Ці племена займали землі до річки Рейн [6, с.31]. Відповідно, всі землі потім отримали спільну назву „Київська Русь“. Об'єднати військові сили такого величезного простору одним мечем було просто неможливо. Але, якщо Атіллі це вда-

лось зробити, то тут об'єднуючою силою був інший чинник, і, як на мою думку, ним була спільна основа походження. Зараз можна багато сперечатись, як вона називалась — арійська, індо-арійська, індоєвропейська чи слов'янська, але суть не в назві, а у тому, що ми всі разом належимо до білої раси і в боротьбі своїй завжди спільно виступали супроти жовтошкірих греків та римлян. А розбіжності у мовах в IV ст. н. е. ще не були настільки різючими, як зараз.

З історичних джерел відомо, що Атілла, вторгнувшись у межі Візантійсько-Римлянської імперії, завоював її і цілих чотирнадцять років правив нею [41].

Сучасна молодь багато знає про Рим і Візантію. Довколо цих держав був штучно створений ореол величі. Левина заслуга у цьому по праву належить християнській церкві. Візантійські єреї, щоби возвеличити віру Христову і подати язичницький світ у сірих барвах примітивізму, робили все для знищення літописної спадщини як нашого, так інших європейських народів, а натомість запроваджували брехні, узаконюючи їх. Довгий час наших предків скитів змальовували на противагу грекам як бездержавних варварів. Але цей міф розвіюється, коли починаєш вивчати добу великого переселення народів.

Якби в нас не було держави, то зараз на нашій землі панували б інші народи (іншої раси), але, як бачимо, до того не дійшло. Болгари під тиском східних племен прийшли на Русь, і наші князі спрямували їх на землі даків, фінікійців і валахів для того, щоб вони закрили собою південно-західні кордони нашої держави. Прийшли Угро-Фіни, і знову наші предки не затримували їх, а направили на землі Дакії і Валахії, тим самим блокуючи можливість нападу із Карпатських ущелин. Племена сербів, білих хорватів, ляхів, чехів, словаків, словенів, вийшовши із землі руської, теж щитом своїх тіл захищали західні кордони материнської землі.

Уже за часів Київської Русі наші князі спрямовували свої головні походи на Схід, в Малу Азію, Індію і Візантію, а якщо і робили їх на Захід, то виключно із визвольною місією щодо спокривлених народів Європи супроти їхніх ворогів.

Приступаючи до розділу вже суто про Україну, хочу як епіграф, подати слова В. Шаяна: *„Ми не шукали нашої Землі, блукаючи сорок літ по пустелі. Вона була дана нам споконвіку.“* [62]

Після короткого опису мандрів протоукраїнської людності і часткового висвітлення їхнього впливу на розвиток світової культури, із тугою у серці приступаю до опису залишків бойової культури в Україні.

На мою думку, перш аніж доторкнутися до цього питання, необхідно хоча б частково етимологувати нинішню нашу назву батьківщини — Україна.

На політичній карті світу така держава як Україна з'являється на початку XX ст. Довкола її історії упродовж десятиліть точаться суперечки, і все на користь або східних або західних сусідів. Кілька

останніх століть наш північний сусід нав'язує нам байку про колиску трьох братніх народів — російського (завжди виступає першим), українського та білоруського. Нам доводять, що ми сформувались як етнос на початку XVII ст. Невігластву немає меж. А розпочалося воно після злочинних дій підступного північного сусіда.

Найлютіша епоха глумлень над нашим народом прийшла зразу після Переяславської Ради. Вже із самих початків становлення стосунків із московитами, як з мішка, почали сипатися фальсифікації щодо нашої історії. У 1709 р. була зруйнована Запорізька Січ, було знищено дотла козацьку столицю Батурин. Сотні тисяч розіп'ятих на хрестах козаків були „окрасою“ — для остраху — найголовніших доріг України (не треба, як бачите, звертатися до Спартаківих гладіаторів чи навіть до постаті самого Христа, маємо вітчизняні аналоги — і це все жертви во ім'я ідеї нації). Сотні тисяч козаків були гнані як раби на риття каналів для будівництва Петрограда. Вони своїми тілами вимостили фундаменти будинків майбутньої столиці Російської імперії. Та і цього московитам було мало, глум над Україною тільки розпочинався. У 1713 р. вони вкрали у нашого народу одну із його головних самоназв — Русь. Цьому є чимало підтверджень. Я наведу лише одне: „1713 р. сподвижник Петра І О. Меншиков надіслав В. Долгорукому (послові в Копенгагені) розпорядження такого змісту: „Во всех курантах (тобто газетах) печатают государство наше Московским, а сего ради извольте престречь, чтобы печатали Российским, а чем и прочим по всем дворам писано [12]. Принагідно зауважимо, що слово „Русь“ грецькою мовою звучить „Рось“.

За наказом Петра І розпочалась підтасовка історії Русі під історію „государства Российского“. Для виконання цієї чорної справи були залучені європейські вчені, яких Петро І запросив для будівництва імперії. По монастирях Русі-України за його наказом, були розіслані московські монахи-шпигуни, завданням яких було вишукування і знищення вогнем всього, що складало літописну спадщину України. Було викорінено практично все, що могло б нам нагадати, хто ми і звідки. А, натомість, запроваджувалась антинаукова байка про „колиску“, згідно якої вихідці із Київської Русі чехи, ляхи, серби, хорвати, словени, словаки, русини позбувалися материнського ложа. Цілий слов'янський світ мовчки дивиться на північно-східного сусіда. Та що вони могли сказати, уздрівши, як безцеремонно Московщина розтоптала материк слов'янства і майже повністю винищила істинних русинів.

Залишки великоросійського синдрому живі і до сьогодні у незалежній Україні. Деякі вчені, захопившись описами „колиски“, зовсім не намагаються пояснити причини спалення Києва Юрієм Долгоруким чи Андрієм Суздальським. Жоден із істориків не зможе навести факти облоги Києва московсько-суздальськими князями, а звідси випливає, що увійшли вони в столицю начебто як

свої, а віроломно нищили Київ як найсправжніші вороги Русі. Хто із шовіністів-істориків дасть відповідь: „За яку провину московити знищили Новгород і під корінь вирізали всіх його мешканців-словенів? Чому Іван Грозний із сатанинською насолодою щодня на Красній площі вимордовував сотні родин руських людей?“

На мою думку, ця відповідь треба шукати у пам'яті крові московитів. Гени андрофагів (котрим приписували навіть людоїдство) і сьогодні домінують над домішками слов'янської крові.

Стратегам доби Хмельницького, перш аніж укласти якусь угоду із Москвою, слід було звернутись до історії взаємостосунків русинів-українців із угрофінським плем'ям чудів. Аналіз цих взаємовідносин чітко простежується у нових словах в українській мові, наприклад: коли угрофінська чудь запозичила у литовців частку їхньої культури і взяла собі назву „Кривичі“ (від бога Криве), то в нашій мові відразу з'явився антонім Правди — Кривда. Коли чудь змішалась з татаро-монголами і стала величати себе масковитами, то в українській мові з'явилося слово-прокляття „москаль“. Коли угрофінська чудь, частково асимільована русинами, почала називати себе росіянами, то не тільки істинні русичі українці, а й інші близькі народи відчули у назві „Росія“ запах крові.

Нам, українцям, як народу, який сповна випробував на собі обійми північно-східного сусіда, слід застерегти громадськість світу від потенційної агресії цього смертоносного гібриду. Окрім того, ненавистна влада московитів почала підкрадатися і до історії арійського світу і примазуватися до найдавнішої у світі культурної спадщини, а якщо до цього додати і їх програми завоювання світу, викладені у „Розе Мира“ Д. Андреева, то вимальовується доволі сумне майбутнє людства — за московським сценарієм.

Тепер стосовно назви „великороси“. Байку про „великоросів“ розбиває вщент сам же російський історик А. Соловйов. У книзі „Велика, Мала і Біла Русь“ на стр. 36 він пише: „Московини не називали себе великоросами“. Ця назва була їм невідома аж до XVII ст. А з історії ми знаємо, що на політичній карті світу не було ні такої держави як Великоросія, ані такого народу як великороси. Хто ж вони, ті, що так щедро клянуться про своє слов'янство? І на це запитання можна знайти відповідь у 1-му томі „Історії СРСР“, виданому у Москві в 1966 р., де на стор. 280 та 433 бачимо, що аристократія Московії (Росії) складалася із „Бурятской, Якутской, местной сибирской родоплеменной верхушки і смыкалась с русской“, „Многие из нерусских феодалов-ханов, мурз, тайшей, тайнов, „князцов“ и т. п. — принимали православие и сливались с русским дворянством“ [50]. Це вони склали основу тих, хто згодом, частково запозичивши нашу мову, проголосили себе правонаступниками Київської Русі і впродовж багатьох століть силою зброї та грошей підтримували цю версію.

На початку XX ст. московська імперія впала. Тодішня Малоросія отримала незалежність. Повернути собі давню назву „Русь“ було неможливо з багатьох причин, одна із яких та, що світ на той час був переповнений сфальсифікованою історією „государства“ і навіть зрощений із нею. З 1918 р. Малоросія була перейменована на Україну (УНР). А згодом, зруйнована московськими більшовиками, отримала назву УРСР.

У квітні 1987 р. минуло 800 літ від часу першого писемного засвідчення назви „Україна“. Одвічні вороги нашого народу стверджують, що ця назва походить від слова „окраїна“ і трактують нашу землю як „окраїну землю“ Великої Росії. На превеликий жаль, у східних регіонах України ця вигадка знаходить прихильників. Якщо ж розглянути семантику слова „Україна“, то виявиться, що воно споріднене із словами: край, край як батьківщина, країна, країти. Синонімами слова „крайти“ є: різати, розтинати, розривати, розподілювати, ділити (за Б. Грінченком). В часи Київської Русі окремі її регіони називалися або „країнами“, або „українами“. Слово „Україна“ у давнину було розповсюдженим, про що свідчать писемні джерела, і вживалося для означення відокремленої території певної етнографічної групи.

„Україна“ стала назвою нашої держави із декількох причин. Україна як покрайний край є сконцентрованим словозгустком історії нашого народу. І справді, 7 000 років тому протоукраїнцям-аріям (аріям) належав майже цілий світ. Згодом наші предки втратили володіння Азією, Індією, Близьким Сходом, Єгиптом, Пелазгією, Етрурією. Із виникненням Візантійської, а пізніше і Римської імперії наші предки втратили Європу і контроль над Чорним морем. Із приходом чужерідного християнства розпалася і Київська Русь. Монголо-татари довершили руйнування нашої держави, а вже остаточно покраяли Аріяварту-Русь (прабатьківщину арійства і слов'янства) найближчі сусіди поляки, турки, московити і татари. Ось таким чином колиска цивілізації людства на порозі третього тисячоліття по Хр. стала покрайною до найсмішніших меж.

Україна як наша батьківщина утвердилася в часи тріумфу ворожих навал. Московити і поляки винищували і закабальовали наш добродушний і працелюбний народ. Турки і татари підступними нападами захоплювали сотні тисяч українців і продавали цей „ясир“ у рабство. У довічному рабстві наші предки у палких мріях, думках та піснях линули у рідний край. Відважні рвали пута, гордо вмирили в боротьбі, а щасливіші здобували волю і поверталися у країну своїх предків. Доречно буде нагадати, що первісно Україною частіше називали південно-східні частини батьківщини — територію найзапеклішої боротьби нашого народу за визволення, в серцевині якої була Запорізька Січ.

Висвітлення взаємостосунків русинів-українців і московитів-росіян, на мою думку, є дуже важливим, бо в сучасній історіографії

на цей рахунок багато плутанини і фальсифікацій, тому перш ніж приступити до опису бойової культури України, потрібно правдиво висвітлити події, що пов'язували наш народ із північним „братом“. Від отого „панібратства“ постраждала не тільки наша державність, постраждала, в першу чергу, історія бойової культури лицарів Русі-України — козаків.

В історичних нарисах про козаків зразу кидається в очі вперте бажання розмежувати і протиставити воїнів України. Починають з'являтися козаки Запорізькі, Донські, Уральські (Яїцькі), сибірські, Тмутороканські (згодом Кубанські) тощо. Справді, такі були, але, мабуть, вони самі себе не протиставляли одні одним, це штучно намагалася робити імперія. Козаків подають як бравих вояків, які змагаються аби змагатися (боротьба для боротьби) — такі собі лицарі-правдолюби за гроші. Або просто — як селян-втікачів, що не хочуть працювати і мріють збагатитися грабунками. Із захисників українського народу козаків перетворюють у бійців за віру православну — виключно — або ж „Отечества Російського“. Якимось дивно переплітається історія козаччини із пізнішою глумливою назвою лакеїв (доби Шевченка) — козачок. А опісля падіння Російської імперії і утворення СРСР спогади про козаччину взагалі стали трактуватись трохи чи не як український буржуазний націоналізм. Так звана „перебудова“, яку розпочав зденационалізований нащадок козака Горбача — Горбачов, призвела до розвалу Імперії Зла. І як тільки-но в Україні почало відроджуватися козацтво, на противагу йому, як бачимо, зразу ж у Росії при державній підтримці формуються (не змусили себе чекати) напіввійськові козацькі загони. Згадали московити про козаків, які завоювали для них Сибір, Середню Азію і Кавказ, тільки якось забули згадати, що козаки як військова каста виникли саме на Україні. Не поспішають кубанським козакам нагадувати, яка недоля їх примусово переселила з України при Катерині II. А донським не хочуть говорити, що більшість мешканців Воронежської, Курської та Орловської областей українського походження. Росії потрібні козаки, які кластимуть свої голови за імперію і, звичайно ж, найбільшою втіхою для шовіністів була б братовбивча війна українців України із нащадками українців у Росії. А тоді про них (як виконують свою функцію-місію) із готовністю забудуть, і надовго — так, як це було досі.

Тепер зупинимося саме на бойовій культурі двох народів-сусідів. В історії бойової культури Росії простежуються цікаві недоречності. Російські автори абстрактно починають виводити родовід бойових мистецтв від скіфських, іноді навіть і від арійських часів, розпливчасто зачіпають Київську Русь, а далі велика прірва у часі — неначе 5-6 століть кудись випадає — і вже, починаючи від XVIII ст., можна простежити значно більшу вневненість у подачі матеріалу, більшу конкретизацію.

Такі фальсифікації московських істориків частково висвітлює у своїй книзі „Мислення древо“ київський письменник Валерій Шевчук. Він пише: „Одна із хвилюючих загадок культурної історії східних слов'ян — генеза билин. На цьому полі схрещувалися мечі учених суперечок XIX ст., і це зрозуміло: кожне явище людина має не тільки пояснити, а й поставити на належне їй культурно-історичне місце. Захоплення билинами після відкриттів П. Рибнікова та А. Гільфердінга було величезне, адже знайшли щось таке давнє, щось таке реально існуюче й монументальне — звід А. Гільфердінга обіймав 318 текстів, що складало понад 50 000 віршів, записаних од 70 оповідачів, чоловіків та жінок (звід П. Рибнікова обіймав 230 текстів). Згодом учені розробили таблиці поширення билин: Московська губернія дала три тексти, Нижньогородська — шість, Саратовська — 10, Симбірська — 22, Сибір — 29, Архангельська губернія — 34, а Олонецька — близько 300. Та диво було не в тому. В билинах оспівувався Київ, князь Володимир, а на Україні та Білорусії не було знайдено жодного тексту билин“.

Приємно нам, українцям, дізнатися, що десь далеко за межами України збереглися билини про нашу столицю Київ та наших князів і богатирів. Наміри чужинців примазатися до величі нашої минувшини зрозумілі, бо кожен народ хоче прикрасити своє минуле. Але коли це робиться за рахунок привласненої історії сусіднього народу, то це, м'яко кажучи, нешляхетно. Подиву гідні ось такі, наприклад, речі: „Відомий учений М. Погодін дійшов у своїх антинаукових побудовах висновку, що населення, яке в XV—XVIII ст. складало на Україні думи, було цілком відмінне від того, що свого часу складало в Києві билини. Предки козаків, співці дум, твердив М. Погодін, прийшли на Київську землю з південного заходу після того, як попереднє населення після татарського погрому все перекочувало на північ і на схід, занісши зі собою витвори своєї стародавньої творчості“. Читаючи такі погодінські тлумачення, починаєш розуміти, звідки береться оте коріння російської ненависті до нашого народу. Зрозумілим стає і те, чому трьохсотп'ятидесятилітня „дружба“ із „старшим братом“ ознаменувалася для України 140 000 000 жертвами, із яких 90 мільйонів було депортовано у найвіддаленіші куточки російської держави. Врешті-решт, стає зрозуміло, чому із 96 000 000 українців тільки 36 000 000 їх мешкає в Україні.

На мою тверду думку, історикам України потрібно раз і назавжди покласти край містифікаціям щодо билин. Адже ж відомо, що місцями збору билинних богатирів були Київ, Переяслав, Чернігів та Новгород — головні міста Київської Русі. Свої подвиги вони здійснювали на теренах нашої землі. У нашій столиці Києві билинні лицарі з'їжджаються, гуляють, бенкетують, виявляють свою силу. Богатирі Олексій Попович, Ілля Муромець, Добриня Никитич, Садко, Кирило Кожум'яка, Микула Селянинович захищали Київську землю.

за що наділені у народному епосі силою богатирів (богатир-богатыр — воїн Божий). Перелічені богатирі володіють надлюдськими здібностями і представляють різні землі Великої Русі. Здебільшого богатирі — вихідці із простолюдинів, і самі боги їх наділяють неймовірною силою для захисту рідного народу, у такий спосіб наші предки засвідчували покровительство Боже над собою.

У давніх літописах простежується перенесення подвигів билинних богатирів на київських князів. Так, наприклад, із князем Олегом пов'язані билини про богатыря Вольгу, згідно літописів, Олег — Віщий, тобто відав таємними знаннями і міг віщувати. Цим він прибулизив до себе волхвів (можливо, і сам мав сан волхва, згадаймо явище дихотомії: князь-жрець). В билині про похід Олега (Вольги) в індійське царство київському князю приписуються надзвичайні можливості: перекидається пташкою і підслуховує плани ворогів, обернувшись вовком, душить ворожих коней, обернувшись горностаєм, перегризає тятиви на луках, нищить іншу зброю з ворожого арсеналу, потім знову перекинувшись на птаха, повертається у свій табір.

Князі Ігор та Святослав теж наділені титулами богатирів і називаються внуками Дажбожими. Перед походами на Візантію вони складають жертву на Хортиці біля Священного Дуба богу Перуну, аби задобрити його і заручитися підтримкою у війні. Київські князі дохристиянської доби поєднують у собі царя, воїна і жреця і цим самим на найвищому державному рівні показують приклад віри, влади і сили на благо служіння своєму народу.

Літописи та билинний епос із глибин століть промовисто свідчать про нерозривність влади, бойової культури та язичницької віри. Та, зрештою, тут і нема нічого дивного: упродовж тисячоліть наш народ устійнив вічевий уклад, до найвищих вершин підняв свою бойову культуру і своє національне розуміння Бога. Язичницькою вірою просякнуте все життя наших предків у всіх його соціальних пронарах. До сьогодні збереглися відомості про волхвів і волхвинь, відунів, віщунів, віщовиць, відьмаків і відьом (від слова „відати“), чарівників і чарівниць, знахарів і знахарок, ворожбитів і ворожок, зелійників і зелійниць, громників і громниць, зараз навіть важко відновити ступені посвяченості — розділити їх по рангах. Відомо тільки те, що волхви стояли найближче до жерців, які постійно слугували біля капищ богів, підтримували вічний вогонь і охороняли святині нашого народу. Київський історик О. П. Знойко так описує капище дохристиянської Русі-України: „Кожний чоловік і кожна жінка зі слов'янських земель давали на храм монету, а найколишні племена сплачували десятину. Можна припустити, що й київському храму Дажбога населення сплачувало десятину, а після зруйнування храму (988 р.) та спорудження на його дворищі християнської церкви традиційний культовий порядок було передано церкві, що стала відповідно називатися Десятинною. Третина

військової здобичі належала Дажбогу. Варту храму несли 300 воїнів-кіннотників і 300 піхотинців-лучників, котрі під час війни билися як військо Дажбога. Крім дорогоцінних скарбів, при храмі був білий кінь, що начебто належав Дажбогові. Тільки жрець-ворожбит мав право сідати на білого коня. Народ вважав, що сам Дажбог їздить на ньому і змагається із ворогами. За допомогою цього коня жрець-ворожбит провіщав, йти чи не йти війною на ворога, глумачив події державної ваги. При храмі переховувалися священні прапори і клейноди, що їх брали на війну“.

Відомості про те, що на час війни жерці і охоронці храму воювали, є свідченням того, що язичницькі капища були осередками бойового вишколу освячених воїнів. На превеликий жаль, донині не збереглося жодного літопису із описами особливостей вишколу лицарів-жерців, більше даних збереглося про волхвів. Про волхвів Валерій Шевчук пише: „Вони, вважалося, знали таємну силу речей, явищ і володіли своєю, виробленою у століттях, наукою і прийомами, з допомогою яких цю віру вселяли в маси. Вони займалися пророцтвами, тобто віщували про майбутнє, через що й називали їх віщунами“. Цікаво для нас і те, що й князі волхвували й були чарівниками, зокрема, віщим називали Олега, віщим називає автор „Слова о полку Ігоревім“ і співця князівського — Бояна, силою чаклуна володів і князь Вячеслав Брючславич, полоцький князь, який умів перетворюватись у вовкулаку — ще один доказ того, що волхвуванням не гребували сильні світу цього. Основний засіб, яким користувалися волхви, була магічна сила слова... З розвитком письменства волхви складали свої „волховники“. Із цих „волховників“ можна довідатись, що волхви могли голіруч боротися із озброєними воїнами, а це є доказом того, що шлях до найвищих духовних вершин пролягав через бойовий вишкіл тіла.

Нищівного удару по бойовій культурі нашого народу завдало християнство, запроваджене князем Володимиром у 988 р. Різка зміна віри предків підірвала першооснови духовного розвитку воїнів України-Русі. Колишня цілісна система гармонійного розвитку духу і тіла була позбавлена філософсько-етичних першооснов, притаманних нашому народу. Натомість — запроваджено чужинське світорозуміння, в якому не передбачено шлях воїна. Зараз стало відомо, що християнство припало до душі правлячій верхівці, вона перша його прийняла. Народ Русі-України протинився чужовір'ю, за що і зазнав глумлень та винищення від своїх князів. Русь-Україна, на відміну від країн Західної Європи, була хрещена вогнем і мечем. Князі дозволили грекам судити русичів, змінювати звичаї та обряди. Обдурений народ Русі-України перестав вірити князям-зрадникам, які підірвали віковічні устої. І розпочалася на Русі біда велика — куповані та нацьковувані греками пішли князь на князя, а брат на брата. Колісь могутня Русь, підточена міжусобицями, ос-

лабла. Божою карою — за зраду рідної віри — можна вважати монголо-татарську навалу. За 149 років рабства у монголо-татарському ярмі загинули десятки мільйонів наших предків. Тисячі міст були цілковито стерті з лиця землі. Князі і їх бойові дружини були розгромлені, а ті, що залишились живими, схилили голови перед ворогами і вчасно сплачували данину.

Великою рушійною силою, що піднімала народ на боротьбу, була віра предків наших. Після хрещення Русі, переслідувані князями та греками, волхви, жерці і воїни-охоронці храмів об'єднувалися у таємні громади і у віддалених від великих міст місцях почали утворювати Січі. На островах Дніпра, побережжях Буга і Дністра, в Карпатах і багаточисленних лісах України (Русі) волхви заснували школи бойового гартування і вишколу, в яких шлях воїна до вершин досконалості опирався на рідну віру, одвічні звичаї та обряди. В період монголо-татарської окупації ці військово-релігійні об'єднання піднимали український народ на боротьбу.

Величезна кількість волхвів пішла в народ. Волхви широко застосовували свої знання у лічництві (зіллям і заговорами), рятували беззахисних, викривали злодіїв, залагоджували сварки, оберігали від злих духів, вчили мудрості. У середовищі волхвів було багато могутніх творчих особистостей. Це саме їм ми маємо завдячувати за збереження у билинно-пісенній творчості частини нашої історії. Недаремно народ ототожнював волхвів із боянами, байдами, кобзарями і бандуристами. Історичні думи і балади сприяли збереженню у народі пам'яті про своє походження і цим оберігали від асиміляційних процесів із ворогами. Закорінюючи співочі звичаї серед нашого народу, волхви тим самим заклали механізм збереження рідної мови. Завдяки їхній звичаєтворчій праці ми зберегли свою мову під час 140-річної окупації нашої землі монголо-татарами, 500-річної заборони рідного слова християнською церквою і впродовж 200 років заборони царським урядом московитів чи в Галичині — польським урядом. Не менш значний вклад волхвів у збереження бойової культури. Народні танці наскрізь просякнуті бойовими рухами, що дає нам змогу сьогодні хоча би частково відродити бойову спадщину наших предків.

Свої нагромаджені тисячоліттями таємні знання волхви суворо охороняли, а якщо і передавали їх, то тільки надійним, добре перевіреним людям. У стані воїнів можна зустріти спадкоємців волхвів — характерників. Це вже у козацьку добу. Зараз рідко хто говорить про організаторів партизанської війни проти монголо-татар, немає жодних відомостей про те, де, як і коли проводився бойовий вишкіл молоді, мало кого цікавить, хто ж зберіг бойовий дух нації. На мою думку, неопіненний вклад у збереження нашої нації зробили саме волхви та характерники. І цьому можна знайти багато підтверджень, якщо навіть просто зіставити догмати християнства та давньої нашої віри. Христи-

янство на протипагу язичництву — інтернаціональне віровчення, згідно якого всі люди рівні перед Богом, і будь-яка влада дана від Бога. Отож правовірний християнин повинен був бачити у монголах і татарах таких самих людей, як і сам, а якщо монголи загарбали нашу землю — то слід визнати їхню владу даною їм Богом. Із „Велесової книги“ ми можемо довідатися, як вчили нас наші Боги ставитися до ворогів: „То ж стережи, потомче, слави тієї і держи твоє серце за Русь, яка є і перебуває нашою Землею, а її боронитимемо від ворогів і помремо за неї, так як день помирає без світлого Сонця“. Отож праведний язичник мав би не шкодувати своє тіло і йти на боротьбу за визволення батьківщини. А тепер бачимо, як вчить Біблія: „Люби твоїх ворогів“, „Не протився злу“, „Тішся, коли тебе переслідують“, „Коли тебе вдарять у праву щоку, підстав ліву“, „Коли в тебе заберуть свитину, віддай і сорочку“ тощо. Якщо би наші предки на добу монголо-татарського панування були справжніми, а не формальними християнами, то сьогодні про наш народ говорили би як про вимерлий. Тільки дякуючи залишкам віри предків наших ми живі і сьогодні, бо вона вчить: „Ідм до степів наших і борімся за живину нашу так, як гридні, а не як безсловесні скоти, як несвідомі...“ Або ж: „Бо веде нас Ясунь, а тому дбаємо, щоб побороти наших ворогів до єдиного — немов соколи нападаємо на них і кинемось зі всією силою до боротьби...“

Як бачимо, давня язичницька віра вчила наших предків давати відсіч ворогам, ревниво виборювати собі волю, а не сидіти і просити Бога „Господи, помилуй“. Повчаючи воїнів, волхви закладали у їхні серця дух правдобрства, бо постулати віри предків наших звучать так: „Слава отцям нашим і матерям, що вчили нас про Бога нашого і вели нас за руку до Стежки Права“. А кодекс воїна-русича коротко охарактеризований греками так: „І сказано тими (греками) про русів: вони не забивають за ніщо, хіба примушені“. Отже, боротьба за волю і торжество Правди були головними чинниками, які піднимали народ у критичні хвилини історії.

Розгром монголо-татар 8 вересня 1380 р. на Куликовому полі промовисто засвідчив, що наснага до боротьби за волю є невичерпною, не вся потуга Русі-України знищена і є ще кому боронити рідну землю.

Однак недовготривалою була ця свобода. Литва, під'юджувана римо-католицькою церквою, прийшла на зміну татарам, і хоча державною мовою Литви була староукраїнська і в литовцях наші предки не вбачали лютих ворогів, все ж мета відродити власну державність була на той час визначальною і штовхала до боротьби. Визвольні війни нашого народу в охрещеній Русі дуже погано висвітлювалися тогочасними літописцями, а питання бойового вишколу взагалі майже ніде не були зачеплені. Під час литовського панування, як і монголо-татарського, знову ж таки немає згадок про воїнів Русі-України, неначе їх ніколи не було.

Перші згадки про воїнів, тобто про козаків, починають з'являтися у XVI ст. Навколо українського лицарства в історії точаться найрізноманітніші балачки. І все ж чітко простежується одне — подати воїнів як втікачів-селян, розбійників, як різнонаціональний набрід, який, не бажаючи працювати, подався у козаки. Звичайно, етимологію слова „козак“ можна виводити і від тотема-кози, від казах, бродника, чорного клобука, половця чи печеніга, кожна із цих версій цікава, але ніхто не наголошує, що батьківщиною козаків є саме Київська Русь — сучасна Україна, що одяг козаків — це національний одяг українців. І чомусь ніхто навіть не хоче задуматись над тим, чому всі козацькі Січі знаходяться поблизу славетних скитських могил. Напевно відповідь на це знайде у своєму серці кожен українець.

Останнім часом на високому державному рівні ми святкуємо п'ятсотріччя козаччини. Далі підтримується байка (московська) про козаків, які осіли тільки біля Запоріжжя на невеличкому острові Хортиця. Теперішній козацький рух комусь вигідно відроджувати тільки на сцені у театралізованих шатах. За два роки так званої незалежності України ми жодного разу не святкували козацьких перемог, а все тільки поразки. Воїни України повинні вважати це за образу своєї лицарської честі. Чому ж вони мовчать? На мою думку, через те, що майже зовсім не знають козацької історії.

Не дивлячись на тотальне знищення літописної спадщини нашого народу християнськими місіонерами і монголо-татарськими, все ж наші історики знаходять відомості про воїнство України. „В X ст. на Дніпрі жили черкаси-козаки, їхні січі були розташовані на правому березі Дніпра і по берегах річки Рось... Всі черкаси-козаки служили в княжих військах і відносились до „молодих дружин“... За часів Київської Русі стан черкасів вважався дуже важливим“. Отже, козаки були відомі в добу Київської Русі і їх часто ототожнювали із черкасами (черкесами). Та в тому і немає нічого дивного, місто Черкаси здавна було знане як столиця козаків. Окрім того, мешканців побережжя Дніпра „чорних клобуків“ теж називали черкасами, тобто відносили до козаків. „В X-XII ст. частина козаків Приазов'я переселилася на Дніпро“ [47]. Якщо ці козаки переселилися, то місцеві жителі Подніпров'я не вбачали в них ворогів і не чинили їм опору, певно, приазовські козаки були одного кореня із подніпровськими.

У 948 р. про козаків згадує грецький імператор Костянтин Багрянородний і характеризує їх як прекрасних воїнів, що з легкістю перемагали тюркські племена. Напрошується запитання: якщо у 948 р., за 40 років до хрещення Русі, були вже відомі козаки, то чому ж про них не писали християнські літописці, які мали би правдиво відтворювати життя нашого народу?

На Хортиці у X ст. були відомі черкаси-козаки. Знаючи про їхню військову потугу, польський король Болеслав Хоробрий у 992 р. за-

просив козаків до себе на службу і з їхньою допомогою відібрав у своїх рідних братів землі, розширивши таким чином кордони своєї держави від Дунаю і низин Дніпра до Балтійського моря. Якщо за допомогою наших козаків король Болеслав міг утримувати таку величезну державу, то це є яскравим свідченням того, що козаки були неперевершеними воїнами і користувалися великою повагою серед людей, які населяли згадувані вже землі.

В X ст. польські історики також ототожнювали хозар з черкасами та козаками.

У 1024 р. руські князі Ярослав і Мстислав схрестили мечі у братовбивчій січі за владу. Ярослав привів із Суздаля варягів, Мстислав підсилив київські дружини козацькими полками. У битві перемогу здобули козаки, майже вщент розбивши варягів.

Читаючи „Повість временних літ“, складається враження, що на землях тодішньої України люди жили „яко звірі“, нічого не мали, нічого не знали (аж до хрещення), один словом — дичина. Як могло бути таке, що преславетний Нестор-літописець цілковито нічого не знав (чи, може, навмисне не хотів знати, на догоду церковній владі) про воїнів-козаків Русі-України?

У 1064-65 рр. тмутараканський князь Ростислав вразив греків своєю „ладною дружиною“, яка у своїй більшості складалася із козаків. Заздрісні греки отруїли його.

Сьогоднішні політики всіх рангів сильно дбають про недоторканість кордонів, про територіальні претензії, зокрема між Україною та Росією. У суперечках якимось забувають нагадати, що Тмутараканська земля — нині Кубань і Ставрополь — споконвіку належала українцям. Досі кубанські землі заселені нащадками козаків, ще збереглися там скитські кургани. Багато балачок точаться довколо Криму, татарського питання тощо. А ми ж знаємо, що ще перед приходом монголо-татар туди і перед загарбанням Криму греками та італійцями, там не одне століття замешкували царські скити — наші предки, про що ми говорили раніше.

Спробуємо глянути на козацьку історію очима польського історика Матвія Стрийковського. У книзі „Хроніка Польська, Литовська, Жмудська і всієї Русі Київської, Сіверської, Московської, Волинської, Подільської, Підгірської, Підляської“ він пише, що у 1143-1147 рр. на обширних землях Київської Русі були відомі козаки литовські, волинські, подільські, які являють собою потужну військову силу. Таку значну, що коли князь Ізяслав посягнув на престол у Києві, козаки відіграли важливішу роль, аніж збройна допомога із Польщі та Угорщини.

У цій же „Хроніці...“ М. Стрийковський пише, що в 1213, 1214, 1215, 1216 рр. були відомі козацькі дороги із Варяг у Греки.

Те, що у перерахованих вище землях були відомі козаки, не дивує, якщо хоч трохи знати витoki лицарства України.

Відомо, що наші предки були язичниками. Їхня віра передбачала, як ми вже знаємо, поділ суспільства на касты (стани). Жерці захищали духовну цілісність держави, творили потрібні обряди, плекали здорову націю. Воїни правили державою, виконували волю жерців. Каста воїнів охороняла націю від ворогів і зайшлих грабіжників. Скотарі, землероби та ремісники створювали матеріальні блага.

Логічно, що прийняття християнства не могло так зразу змінити упорядкований упродовж тисячоліть спосіб життя. Жерцям давнини було добре відомо, що Бог є один, але багатопроявний (багатобожжя за браком обізнаності було притаманне тільки нижчій касті). Уособлення Бога-воїна наші предки вбачали у Громовикові, Громовержці, Перунові. Храм Перуна завжди охоронявся посвяченими у воїнський стан — косаками. На випадок війни косаки виступали окремими полками Війська Перунового. Із легенд відомо, що як волхви, так і характерники-козаки показували чудеса магії. Вони могли розганяти хмари, викликати громовиці, страх у ворогів, з легкістю голіруч перемагати озброєних і закутих у панцирі ворогів. Для підняття духу княжого лицарства служителі храму Перуна, роздягнувшись до пояса, із безстрашністю звіра кидалися в битву і голими руками розривали ворогів навпіл. Характерники вміли замовляти стріли, шаблі, кулі, так, що вони не завдавали їм шкоди. Після прийняття християнства багато козаків та характерників, об'єднавшись у полки, воювали із хрестоносцями. М. Стрийковський у своїй „Хроніці...“ пише, що у 1297 р. 600 литовських козаків воювали в Пруссії проти хрестоносців [41]. Можливо, вони допомагали німецькому королю Фрідріху II за те, що поширював в Європі правду про угоду Папи Римського із Чингіс-ханом щодо знищення Київської Русі.

Втративши „верховний мозок“ своєї касты — волхвів, козаки далі справно служили князям, але часто-густо через свою несвідомість фактично сприяли підризу цілісності своєї ж держави. Так, у 1339 р. козаки допомогли литовському князю Ольгерду здобути Кам'янець, Червоногородок і всі замки та фортеці на Поділлі, звільнивши їх від монголо-татар. А, як відомо із певних історичних аналізів, ординці не хотіли перешкоджати становленню Литовського князівства на землях розтопаної і спаленої України, бо, за угодою із Папою Римським, мали би сприяти поширенню католицизму. Отож, на перший погляд, так виглядає, що козаки начебто зробили добру справу, розбивши ординців і об'єднавши більшість руських земель в одну державу. Але, парадокс, вже через декілька століть нащадки цих же ж козаків розгромили Литовську Русь, бо католизація українського народу одночасно почала ставати латинізацією.

Під час нашествия татар козаки Лівобережної України вели постійну партизанську війну. Саме тоді на Хортиці та інших великих островах Дніпра черкаські козаки розбудували Січі — місця бойового вишколу українського лицарства.

8 вересня 1380 р. на Куликовому полі, як вже згадувалось, монголо-татари були розгромлені остаточно, і хоч слово „козак“ не звучить у тогочасних літописах, все ж зрозуміло — козацтво збоку не стояло.

У 1489 р. козаки розгромили кримських татар (Бельський). В 1491 р. подільські козаки під проводом отамана Мухи розбили польську шляхту, захищаючи українців від гноблення і примусового окатоличення, а відтак і ополячення (Бельський і Кромер).

Взимку 1444 р. рязанські козаки біля Переяслава Рязанського на березі річки Листані вщент розгромили татарське військо разом із царевичем Мустафою [47].

У 1515 р. білгородські козаки боролися супроти турків. Січ їхня стояла біля Дністровського лиману. Як бачимо, каста воїнів-козаків на Україні була відома і за часів Київської Русі, і після хрещення.

Відомий російський історик Є. П. Савельєв у книзі „Історія казачества“ науково-обґрунтовано доводить, що козаки — нащадки арійців. Вони, як і їхні предки, голили бороди, залишаючи довгі вуса, і повністю голили голови, залишаючи тільки чупери (оселедці). Від арійців у козаків збереглося слово „отаман“, яке тотожне санскритському „атман“, „атіман“ і означає найвищий ступінь бойової майстерності. У стані атману воїн зрівнюється із Богом у всіх різновидах його проявів. Єдине, що потрібно зробити у стані атману — це скласти жертву тлінного тіла. Фундаментальна праця Є. П. Савельєва має, щоправда, декілька суттєвих недоліків. Через усю „Історію казачества“ простежується одна мета — подати козаків як окремий народ, а не як військову касту русько-українського народу. Окрім того, описуючи козаків і місце їхнього проживання, Савельєв неначе боїться сказати, що всі ці землі мали назву Київська Русь, згодом Мала Русь, а на початку XX ст. Україна-Русь, та й мова козаків була зовсім не великоросською, татарською, польською чи чеською, а таки українською, яка у ті часи по-імперськи називалась малоросійською. Як і всі попередні історики, Є. П. Савельєв не зауважує, що головною причиною падіння колись могутньої держави України-Русі була втрата рідної віри — чужевір'я зруйнувало віковічні устої. Касту жерців та волхвів замінили попи, які скерували духовні потуги народу на прославляння гебрейської історії, народу та богів. Шлях воїна-козака почав зводитися лишень до захисту майна церкви і приборкання відступників віри Христової та до гасла „За віру православну“. Одвічні обов'язки жерців охороняти та збагачувати духовний агрегор нації, мови, культури, віри, звичаїв та обрядів — нікому стало виконувати. Одвічні обов'язки воїнів-козаків — охороняти рідний народ, його землю, мову, звичаї, обряди та зберігати давню предківську віру — теж нікому було виконувати.

Всі пориви свідомих попів та воїнів щодо відстоювання історичної правди, мови і окремішності своєї нації — жорстоко присікалися. Часто герої українського народу з політичних кон'юктурних

причини піддавалися прокляттям (анафемі) з боку церкви. Так, наприклад, трапилося з Мазепою.

То чи може вклататись у світогляд воїна подібна філософія? Мабути, ні.

Тепер ще раз повернемося до козацьких характерників. Про них і при житті і після життя ходили найрізноманітніші легенди. Їхні надлюські здібності вражали навіть бувалих козаків. Простий люд називав їх чаклунами, а попи твердили, що в них вселився біс. Характерники на Січі складали козацьку старшину. Були ніби хранителями бойової культури, відповідали за вишкіл новиків, робили посвяти у козаки. Зберігаючи давні звичаї волхвівського бойового вишколу, характерники вмівали поєднувати танці і пісні із технікою двобою. Багатьом чужинців побувало на Січі із однією лишень метою: зрозуміти особливості бойового вишколу козаків. Вони думали, що зустрінуть виснажливу муштру чи щось подібне. Але нічого такого не бачили. Француз Бошлан в серцях писав, що козаки на Січі тільки те й роблять, що зранку до ночі танцюють та співають. Дехто із таких зацікавлених чужинців згадує змаги навкулачки між козацькими куренями і стверджує, що траплялися навіть смертельні випадки. На мою думку, такого не могло бути, бо у козацькому середовищі кожен вбачав у своєму товаришеві брата. Братерська любов поміж воїнами повністю виключала такі явища як нинішня солдатська „дідівщина“.

Взаємоповага у лицарському середовищі виключала знущання чи глум під час вишколу, а тим паче вбивство.

Отже, характерники відповідали за духовний та фізичний рівень своїх вихованців-воїнів. І хоча вже на той час формально Січ була християнізована, але дух там витав іще з попередніх часів. Було поклоніння багатівіковому дубу, де збиралися запорожці чи козацька рада для обговорення політичних та громадських питань, під його кронами козаки танцювали. Колись на Хортиці було до 57 курганів. На деяких із них ще були збережені кам'яні баби — скам'янілі свідки перейшлих епох, яких козаки вельми шанували. Характерником козаки вважали і останнього кошового Січі Івана Сірка, який не програв жодної битви. Вірили, що під час бою він може перекинутися на хорта, вовка чи яструба. Після його смерті козаки ще п'ять років возили його праву руку у всі свої походи, бо були певні, що вона буде для них оберегом [37].

Переосмислюючи здібності характерників крізь призму сучасного світогляду, можна твердо сказати, що козакам була відома магія, телекінез, левітація, телепатія, гіпноз, сугестія. Сучасні інститути парапсихології всі ці явища зараз вивчили і опрацювали чимало різних методик, як оволодіти екстрасенсорними здібностями.

Той факт, що козаки-характерники сповідували язичницьку віру і були посвяченими у дуже давні таємні (езотеричні) знання про людину, природу і космос, перейняті ними від винищених волхвів, під-

казує нам, що відродження касти воїнів повинно опиратися на віру предків наших. Мені можуть заперечувати, мовляв „Як можна захищати інтереси нації гріховним чином, тобто вбивством і т. п.“ У відповідь я можу запитати: „А як можна захищати ітереси своєї нації і сповідувати не національну, а інтернаціональну віру? І чому це вбивство окупанта є гріхом? Адже його Бог, мабути не посилав захоплювати чужу землю (і теж, до речі, вбивати)?“ Опоненти можуть говорити і таке: „Можна сповідувати інтернаціональну віру і водночас захищати інтереси рідної держави, для прикладу, козаки — православні, Січові стрільці і воїни УПА — греко-католики“. Справді було так, але вбиваючи ворога, вони згідно християнських догматів чинили гріх, противлячись злу (бо „Не вбий“, бо „Всяка влада від бога“ тощо), знищуючи владу зайд, вони порушували (на наше з вами щастя — благословенна будь їхня гріховність, бо інакше і нас би на світі не було) головні постулати християнської віри. Отже, ці воїни — захисники жили в подвійній моралі, перша — для церкви, друга — для себе і своєї вітчизни. А роздвоєність світогляду воїна часто-густо призводить і до роздвоєння особистості, до психічних збурень і підриває силу його духу. Подвійна мораль — не для воїна. Його священний обов'язок — вбивати ворога з почуття відповідальності перед майбутнім свого народу, отже, не просто вбивати, а сакрально вбивати, приносити жертву на вівтар Божої справедливості. Історія козащини для нас дуже повчальна. Вона вчить нас, що воїн повинен понад усе ставити інтереси своєї нації, для нього існує тільки одна правда — та, що відповідає його народу.

Про язичницьку Скитію-Русь колись Геродот писав, що її не зможе здолати жоден народ у світі. Воно, може б, так і було, якби не зрада рідної віри.

Запровадження впродовж багатьох століть чужовір'я в середовище воїнів-козаків постійно підрубувало коріння бойової наснаги лицарів України. Впродовж тисячоліття духовного рабства церква постійно видавала укази про заборону лицарських ігрищ (змагів навкулачки, шерму, різноманітних видів боротьби), іменуючи їх „бісівськими забавами“. Завжди, як тільки-но повставав народ і розривав пута рабства, церква чинила примирення.

Козаки-воїни України були остаточно навернені на християнство при гетьмані П. Сагайдачному; яку це користь принесло Батьківщині, вказують подальші події. Воїнство України, задурене попами, „не помітило“ зради церквою козаків у 1709 році, простило їй анафему на гетьмана Мазепу, крізь пальці дивилося на плазування українського духовенства перед московськими загарбниками. І як кара за зраду рідної віри — повне зруйнування Запорізької Січі у 1775 році, до якого, знову ж таки, причетне духовенство. Так у найвідповідальніший момент підготовки до боротьби з москалями перед козаками виступив з проповіддю настоятель Січової церкви,

архімандрит Володимир Сокальський, і в своїй промові переконав козаків, що краще не боронитися, а смиренно скласти зброю — „не гоже православним проливати кров православних“ — і добровільно піти на тортури в ім'я спасіння „грішної“ душі.

Як бачиш, читачу, навіть досить поверховий аналіз впливу ідеології християнства на касту воїнів показує, що його інтернаціональна сутність перешкоджала захисту національних інтересів нашого народу. Християнство зруйнувало першооснову світогляду воїна — зверхність національних ідеалів над власними. Страх перед гріхом в ім'я спасіння власної душі („не вбий“), паралізував волю до боротьби із ворогами українського народу. Злочин чужовір'я полягає в тому, що воно відокремило особистість від нації. Стратег українського націоналізму Д. Донцов писав: „Нація — це одна із найгарніших еманцій волі до боротьби і боротьби за волю... Нація є самотнім живим чинником міжнародного життя“, отже, особистість у вирішенні міжнародних інтересів не має права відокремити себе від своєї нації [9]. Впродовж багатьох тисячоліть на планеті Земля виникало і помирало безліч філософсько-релігійних течій. Стерлися з пам'яті людства відомості про давніх пророків і поринули у забуття народи, які загинули у боротьбі супроти накинутих чужинських ідеологій, а збереглися до сьогодні лише ті, що не зраджували заповітам своїх предків. Зараз, на порозі третього тисячоліття по Христі, як і сотні тисячоліть тому, в Світі панує Закон Боротьби, Закон вічного суперництва націй і держав. Одвічний Закон Боротьби є величезною потугою прогресу, він призводить до переоцінки духовних і матеріальних вартостей, сприяє очищенню Світу від нестійкого і недосконалого, збереженню кращого (здобутого в минулому) і утвердженню нового, досконалішого, гармонійного, сильнішого. Перемагає в боротьбі сильніший духом, розумом і тілом. Український народ завжди і у всі віки вражав ворогів своїм духом, розумом і тілом. Допоки наші предки свято берегли заповіді пращурів, їх поважали і боялись. Зречення свого і прийняття чужого спричинило тимчасовий занепад нації. Я свято вірю в силу українського духу, твердо знаю: „Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці, запануєм і ми, браття, у своїй сторонці“; і допоможе нам у боротьбі пам'ять про минуле.

Після остаточного зруйнування Запорізької Січі Україна втратила своє лицарство і була повністю закріпачена. Залишки українського лицарства були розіслані зайдами у найвіддаленіші кутки Російської імперії. Величезна кількість козаків була переселена на Кубань, аби там захищати загарбницькі інтереси одвічного ворога України.

Після ліквідації козацтва залишки бойової культури ще довго жили в народі й передавалися із роду в рід. Яскравим прикладом цього є сім'я Піддубних. Бойова культура українського народу збе-

реглася би й до сьогодні, якби окупанти не вбачали в ній зерно відродження нації. Головною причиною знищення бойової культури наших предків було те, що вся філософсько-етична частина бойового вишколу спиралася на рідне коріння, чим могла сприяти відновленню в пам'яті народу легендарного минулого, і цим закликати до виборювання втраченої державності.

Для того, щоби назавжди викреслити із пам'яті народу героїчне минуле, московити поширювали байки про козаків як пияцог та лінивих селян, які не хотіли чесно працювати, лише тільки й мріяли розбагатіти грабунком. За допомогою церкви і своїх ставлеників-урядовців, московити відлучали українців від звичаїв і обрядів, забороняли рідну мову і запроваджували все своє. Так у 1714 році за наказом Петра I в Україні почали будувати горілчані заводи, аби прищепити нашим предкам любов до спиртного (трунку). У 1719 році Київська Консисторія (яка запроваджувала політику Москви в Україні) видала указ про заборону змагів навкулачки, мотивуючи це тим, що вони шкідливі для здоров'я селян. А через 176 років, у 1895, на їхнє місце був запроваджений англійський бокс. До 19 ст. в Україні були широко відомі мандрівні борці. Про них у „Титарівні“ згадує пророк Т. Шевченко: „Давно се діялось колись, ще як борці у нас ходили“. В кожній сім'ї зберігалися і передавалися із роду в рід знання про боротьбу, шерм тощо, тому що в народі побутовували такий звичай: юнак, який вирішив одружитись, мав збороти свого батька, якщо йому це не вдавалось, то про весілля не могло бути й мови. Цей звичай вартувало би відродити сьогодні, аби батьки про себе більше дбали та й молодь мала хоч якусь мету. Московити всіляко утискали звичай українського народу. Укази варварів супроводжувалися пюндруванням, висміюванням, приниженням нашого рідного, а натомість запроваджувалося чуже, часом навіть гірше, зате з благословення Москви. Так у 1895 році в Росії відбувся перший чемпіонат із „французької боротьби“. Серед його учасників було багато українських богатирів, але видавалися вони, як рускіє (тобто московити). Про їх українське походження було заборонено говорити. Іван Піддубний був непереможним силачем у боротьбі на поясах, але щоб виступати на чемпіонатах Росії, змушений був перевчатися. Здолавши всіх найсильніших у Росії, Іван Піддубний поїхав по світу шукати сильніших за себе; так і не знайшовши, був проголошений наймогутнішим борцем Світу, але за це мусів терпіти ганебне для нього, нащадка козака — „русскій борец“. Шкода, що слава неперевершеного чемпіона Світу з французької боротьби Івана Піддубного була приписана державі, яка поневолила його батьків.

За часів совіцької імперії останні відомості про бойову культуру в Україні (та інших поневолених державах) зібрав В. А. Спірідонов. В 1931–1935 роках на основі зібраного в Україні та в інших загарбаних державах матеріалу, московити А. А. Харлампієв і В. С. Ощепков

утворили нову боротьбу — самбо; правда, сильно нашігували її елементами японського дзюдо. Як різновид бойового вишколу, самбо мало виховувати майбутніх воїнів „імперії зла“, тому в основу філософсько-етичного вишколу було закладено космополітичні догмати, які своєю інтернаціональною, загальнопролетарською сутністю повністю викреслювали поняття національні. Саме через це всі спроби відродження національної бойової культури в СРСР знищувались в корені.

У генах українського народу тече кров воїнів. Молодь найсильніше відчуває її голос. І тому вона у постійних пошуках шляхів реалізації своєї вродженої воїнської сутності. При допомозі християнства і загарбників України було зліквідовано поняття — Шлях Воїна. Штучно створений вакуум повинен чимось заповнитися, і тут підступні московити швидко зорієнтувались і використали ситуацію на свою користь. В Україні почали з'являтися різноманітні системи бойового вишколу народів Сходу. Шляхи проникнення книг із бойових мистецтв були різні, але разюче кидалось в очі те, що всі вони перекладені через призму імперсько-комуністичного світогляду, виключно російською мовою, і подані у контексті „загальнолюдських“, „інтернаціональних“ або ж „оздоровчих“ систем. Подана саме так, бойова культура народів Сходу стала потужним денационалізуючим і русифікуючим фактором для української молоді.

Окрім великої кількості різноманітних технік двообою голіруч, в Україні почали поширюватись філософські системи (буддизм, даосизм, шинтоїзм і т. п.), які є фундаментом бойового вишколу народів Сходу. Але, знайомлячись із ними, зустрічаємо багато недоречностей, наприклад: Шлях воїна Сходу повинен привести до вершин досконалості духу і тіла. І дійсно, ті, що стали на „шлях воїна“ дбають про своє здоров'я, силу, чистоту духу і тіла. При допомозі цього ж таки тіла накопичують вселенську енергію чі (ці, кі), досягають вершин гармонії духу і тіла, і ось тут, на верхів'ї досконалості, недоречність, — виявляється для того, щоби отримати осяяння, просвітлення чи яснобачення, потрібно здорове, сильне, гармонійно розвинене тіло морити голодом і вбивати в ньому плоть. Задумуєшся, для чого тоді підкоряти вершину досконалості? Невже для того, щоби досягнувши її шляхом гармонійного розвитку духу і тіла, потім знищити тіло, воринувши у нірвану? Для чого тоді гармонійно розвивати дух і тіло? Невже тільки для того, аби довести тілові незнищенну сутність духу? Якийсь сатанинський егоїзм простежується на „шляху воїна“. Воїн леліє своє тіло, вдосконалює свій дух, піклується про місце свого духу (згустку енергії) у Всесвіті, і на його „шляху“ немає місця спогадам про тих, кому він зобов'язаний життям, тих, хто для нього створив цю світоглядну систему бойового вишколу. Невже вся суть „шляху воїна“ зі Сходу полягає у гіперболізованому егоїзмі? Неначе й ні, бо як тоді розуміти воїна, який, досягнувши вершин бойової

досконалості, йде в народ, проповідує науку Будди, чи наставляє на шлях Дао, терпить голод, холод, приниження і образи, і мотивує це тим, що повинен знищити в собі своє „Я“ — гордість — „его“. Виявляється, гордість заважає досягнути найвищих щабелів досконалості, а нищість перед кривдниками, зневага до себе і до свого тіла навпаки допомагає. Дивно, що у нашої молоді такий підхід до гордості не викликає ніяких сумнівів. Дивно, що наша молодь не задумується: невже для того, щоби почати зневажати тіло, його спочатку потрібно гармонійно розвинути? Якимось так сталося, що багато прихильників східних багатоборств і філософій не помічають недоречностей. Чомусь ніхто не задумується, як це не маючи власного „Я“, або знищуючи його, людина збирається досягнути вершин досконалості. Усвідомлення свого „Я“ завжди було тією рушійною силою, яка змушувала людину вдосконалювати себе. Мої батьки, діди і прадіди вчили мене, що вишколювати своє тіло потрібно для того, аби вміти боронити рідну землю, свій народ, родину і сім'ю. Знаю, що козаки на Січі вивчали бойове мистецтво для того, щоби давати відсіч ворогам України. Великий син українського народу Григорій Сковорода писав: „Не бійся вмерти тілесно, бо будеш кожен хвилину терпіти смерть духовну. Відбирати від душі вроджену чинність — це значить відбирати від неї поживу. Ця смерть є люта. Знаю, що бережеш тіло, але убиваєш душу, а це заміна зла. Не знаю, навіщо носити меч, якщо не для бою, для якого він зроблений. Не знаю, навіщо носити тіло, якщо щадити віддати його за те, навіщо, хто цим тілом одягнений“... або його заклик: „хто рожденний воїном, тримайся бадьоро, озброюйся, а природою скоро навчишся. Захищай хліборобів і купецтво від внутрішніх грабіжників та зовнішніх ворогів. Тут твоє щастя і радість. Бережи звання, як око. Що може бути солодше уродженому воїнові, як не воєнне діло“[61]. Істина, як бачиш, читачу, проста. В недавньому минулому козаки, досягнувши вершин досконалості, з радістю кидали своє тіло в пекло визвольної боротьби і цим увічнили себе. Тисячі лицарів України стали національними героями, про них складено безліч дум і пісень, вони стали яскравими прикладами героїства і відваги для наступних поколінь. Правдолюбство і правдоборство — ось їх першовизначні рушії. Старість лицарів України теж була присвячена боротьбі за правду й волю свого народу, мінялась тільки її форма. Якщо козак-характерник у старості не міг достойно боронити рідну землю, то він присвячував своє подальше життя бойовому вишколу підрастаючого покоління. Якщо чув у собі дар красномовства, то взявши в руки бандуру, йшов у народ, і в думах, баладах та піснях ніс йому правду про історію рідного краю, його героїв й ворогів, і вже в такий спосіб боровся за рідну землю. Ті ж козаки, що повірили попам і пішли в монастир, у скрутні хвилини знімали з себе чернечі рясни, брали в руки мечі й з гордістю помирали на полі бою. Новітній пророк Рідної Віри Володимир Шаїн

вчить: „Сила служить Ідеї і Праву. Сила є збройним рам'ям Права і Правди.“ На мою думку, саме у цьому і полягала суть бойового вишколу козака, і саме у цьому розумінні Права і Правди має провадитися навчання сьгоднішніх воїв Гопака.

Сучасна молодь, вихована на злочинній філософії марксизму-ленінізму, рідко задумується: хто сприяє поширенню східних видів боротьби? З якою метою це робиться? Хто в цьому зацікавлений? Чому в зародку придушується рідне? Молодь України на віру приймає все те, що їй дають. І ось результат: байдужість до рідного, іноді навіть презирство, — це наслідок науки ворогів, що прищепили: „все чуже, то добре, а все рідне, то погане“. З подібними стереотипами потрібно боротись, бо інтернаціональне, космополітичне виховання дало свій негативний результат — яничарський світогляд.

Зараз, як ніколи, Україна потребує відродження касти воїнів-націоналістів. Вже підійшов для цього Час. Ще не втрачена рухова спадщина нашого народу, збереглася у наших народних танцях. Збережена історія, стародавня дохристиянська віра, не втрачена філософія Воїна. І хоча Україна отримала незалежність без крові, все ж потрібно враховувати, що цілий світ живе за законами боротьби — хто має більше сили, той правий. Не варто забувати й те, що наш сусід — Росія, ніяк не може змиритись із втратою такої багатості на сировину і трудовий люд колонії. Відродження України розкриває фальш Москви про „колиску“, спільну історію, слов'янське походження тощо.

Запропонована система бойового вишколу Гопак, на мою думку, здатна максимально задовільнити вимогу часу — відродження стану воїнів України.

Вивченню бойової культури я віддав більшу частину свого життя. Як і більшість молодих хлопців на Україні, розпочинав із вивчення східних систем бойового вишколу. За двадцять п'ять років довелось вчити: кіукушинкай, шотокан-до, годзю-рю, кілька стилів у-шу, тайквондо, тайландський бокс і кік-боксінг. І хоча я не можу ствердно сказати, що у всіх вищезгаданих видах боротьби досягнув вершин досконалості, все ж із повною впевненістю можу стверджувати, що вловив суть розбіжностей. Набутий під час вивчення бойових рухів досвід сприяв виробленню у мене особливого розуміння суті багатьох рухів (з точки зору використання їх у двобоях), в тому числі й танцювальних. Я навчився їх розкодувати. І що не менш важливо, я зрозумів, що всі нації в світі постійно вдосконалюють свою бойову культуру, підлаштовують її під сучасний спосіб життя. Навіть зовсім молода, недавно сформована з конгломерату різних народів держава — Америка, кілька десятиліть тому почала витворювати свою національну бойову культуру (кік-боксінг, каратеробіка), а ми, українці, маючи тисячолітню історію, хиріємо в байдужості.

Вивчаючи східні види боротьби, я помічав, що мене постійно переслідує одна думка — невже ми, українці, ніколи не мали своєї бойової культури. Але тверезий глузд підказував: мали, бо якщо б не мали, то не збереглися до сьогодні як нація. Де ж поділася наша бойова культура? Чому про лицарське мистецтво козаків ніхто нічого не пише? Мені можуть заперечити: як це не пишуть? Я погоджуся: так, пишуть, але пишуть письменники, а не фахівці бойового вишколу. А для мене, як і для будь-якого іншого воя, це суттєва різниця. Як професіонал, я шукав методики та підручники із бойового вишколу. На превеликий жаль, у львівських архівах нічого подібного не знайшов. Зустрічались окремі речення, із яких було зрозуміло, що бойове мистецтво було відоме нашим предкам, але жодного підручника немає. Підсвідомо я розумів, що зовсім втратити витворене впродовж тисячоліть неможливо. Значить, є такі способи збереження інформації, які я ще не досліджував. Якась невідома сила спрямувала мої пошуки на вивчення народних танців. Здавалося б, що може бути спільного між танцями та бойовим мистецтвом? Але так здається на перший погляд. Мова танцю — це рухи тіла, зміна позицій у просторі. Мова боротьби — це теж рухи тіла і зміна позицій у просторі. Отже, для них мала бути створена однакова система запам'ятовування та збереження інформації. Все те, що важко було описати словами (я маю на увазі рухи), наші предки навчилися закладати в танець. У дохристиянській Русі танці поділялися на обрядові, військові та побутові. Із початком руйнування язичницького способу життя відбулося стирання відмінностей і збагачення побутових танців за рахунок військових і обрядових. На мою думку, збереження бойової культури нашого народу ми повинні завдячувати волхвам, а згодом і їх послідовникам-характерникам. Чому? Тому що християнська церква, а згодом і загарбники нашої землі, постійно переслідували тих учителів, які зберігали бойову культуру і вишколювали нових воїнів. Найкращим способом збереження бойових рухів стали побутові танці. Молодь, танцюючи на вечорницях, під час весняних, купальських та різдвяних свят, одночасно вишколювала своє тіло і при цьому не викликала у чужинців підозру.

Моя праця над розкодуванням рухів у народних танцях показала, що бойове мистецтво нашого народу не втрачене. Майже всі українські танці містять бойові елементи, але особливо багаті на них такі, як Метелиця, Козачок, Аркан та Гопак. Славний козацький танець Гопак містить чи не найбільше бойових елементів.

Відшукуючи назву стародавнього бойового мистецтва, я знайшов багато цікавих назв (навкулочки, навшиньки, навручки, навхрест, на ременях, на поясах, спас, хрест, собор), але до душі найбільше припало Гопак. Бойові рухи в танці Гопак є яскравим свідченням того, що наш народ мав бойову культуру дуже високого гатунку.

Технічні елементи Гопака багато в чому перевершують у складності виконання елементи мистецтв народів Сходу.

Не покидаючи занять кік-боксінгом, я почав укомплектовувати напрацьований мною матеріал (із Гопака), і вже у 1987 році мав чітку методичку вишколу із бойовика Гопака. Мої перші спроби ствердно сказати, що бойовий Гопак — це вдруге народжена система бойового вишколу воїв України, зустрічали шалений опір різних „істів“. Кожною клітиною свого тіла я відчував, як вороги України хочуть задушити відродження Гопака в зародку. Я добре знав, що напрацьована мною методика бойового вишколу нікому не буде відома, якщо мене не підтримають державні органи влади. У ті бурхливі, перебудовчі часи йти із своєю методикою бойового вишколу в спортивні учбові заклади було марною працею. Спортивні установи всіляко перешкоджали відокремленню українського спорту від російського, тому питання про відродження національного виду спорту ніхто не думав розглядати.

Молодь Львова боролась з імперією, як тільки могла. Новоутворене „Товариство Лева“ відроджувало усе рідно-національне. Як тільки я звернувся до його голови Ореста Шийки і запропонував систему бойового вишколу „Гопак“, то відразу ж отримав підтримку. При сприянні О. Шийки я отримав спортивний зал і зміг створити експериментальну школу бойового Гопака. Суттєву підтримку в створенні школи мені надала спілка ветеранів Афганістану, головою якої був Ю. Сорочик.

Молоді львів'яни дуже зацікавилися бойовим Гопаком. Зал був переповненим, результати вишколу вражаючі. Мої учні, які вивчали бойовий Гопак півтора року, з легкістю вигравали двобої у каратистів, які віддали вивченню карате 5-10 років. Зараз можна говорити різне, мовляв, підготовка каратистів була поганою, бо рівень знань тодішніх вчителів карате був дуже низький і т. п., але суть суперечки не в цьому, а в тому, що карате, розрекламоване в кіно і відеофільмах, про яке ходило безліч легенд, із появою бойового Гопака почало втрачати свій авторитет.

Виявилось, що не таке вже воно й страшне. Мої перші учні пишались, що в нас — українців, є своє бойове мистецтво, яке краще від японського, та й назва його — Гопак, звучить рідніше, ніж карате.

Слава про бойовий Гопак швидко розійшлася по Львову. Багато людей допомагали мені у відродженні, становленні та оновленні бойової культури нашого народу.

Молодий, талановитий режисер телестудії „Міст“ М. Шевчук вперше в Україні відзняв відеокліп про бойовий Гопак і показав його на весь світ. Через місяць після показу цього кліпа до мене приїхав із Австралії вчитель кунг-фу, якому дуже сподобалося бойове мистецтво українців. Через кілька місяців після показу бойового Гопака телестудією „Міст“, з Києва у Львів приїхав режисер ре-

спубліканського телебачення К. Стесенко. Він, як і більшість свідомих українців, розумів важливість відродження бойової культури українського народу, і тому всіляко сприяв мені у популяризації бойового Гопака. Дякуючи наполегливій праці Кирила Стесенка, мої учні частково продемонстрували бойовий Гопак у молодіжній музично-розважальній передачі „Ступа“. Бачачи величезну підтримку і зацікавленість у відродженні бойового мистецтва, я зрозумів, що потрібно робити більш рішучі кроки і виходити на всеукраїнський рівень роботи, а для цього потрібно опрацьований мною матеріал подати в книжці. Досвіду в писанні книг у мене не було, і тому я звернувся до Є. Приступи. Результатом нашої спільної праці стала книга „Традиції української національної фізичної культури“, яка була видана в 1991 році у львівському видавництві „Троян“. Частина цієї книги присвячена висвітленню техніки бойового Гопака. Після видання цієї книги до мене почали надходити листи із різних куточків України. Виявилось, що тисячі молодих українців солідарні зі мною. Гостро постала проблема розсилання методик вишколу із бойового Гопака. Двічі мені вдалось провести вишкільні семінари, але цього було занадто мало, аби задовільнити потреби нашої молоді. Враховуючи побажання і рекомендації фахівців та своїх учнів, виклад технічного матеріалу із бойового Гопака я подав у такий спосіб, щоб бажаючі вивчити Гопак могли самотужки освоїти вимоги на учнівські ступені майстерності.

Час нестримно штовхав події, систематичні навчально-вишкільні, науково-практичні семінари та конференції збільшили кількість прихильників та фахівців Бойового Гопака з середовища яких вийшла велика кількість учителів козацького лицарського мистецтва.

У жовтні 1994 року я видав книгу „Бойовий Гопак“.

У травні 1995 року у Львові вперше було проведено Закритий Чемпіонат України з Бойового Гопака.

16–19 травня 1996 року у Львові офіційно проведено Перші Всеукраїнські Змагання з Бойового Гопака серед юнаків 10–16 років із дисциплін „Однотан“, „Тан-двобій“, „Забава“, „Борня“.

10–13 квітня 1997 року у Львові проведено Другі Всеукраїнські Змагання з Бойового Гопака.

1–3 серпня 1997 року у місті Запоріжжі відбувся Перший Всеукраїнський фестиваль Козацьких Бойових та традиційних мистецтв, де показова програма гопаківців була визнана однією з найкращих.

18–24 серпня 1997 року у місті Черкасах відбувся Міжнародний фестиваль сучасної естрадної пісні „Крізь терни до зірок“, на якому пісня „Бойовий Гопак“ у виконанні Оксани Стецишин стала шлягером фестивалю. Презентація Бойового Гопака у Черкасах, що відбулася 13–14 вересня 1997 р., показала, що Бойовий Гопак близький і зрозумілий українцям Східної України.

12–14 вересня 1997 року у місті Турка на Всесвітньому з'їзді Бойків зареєстровано козацьке лицарське мистецтво Бойовий Гопак, що викликало велике захоплення у представників західної діаспори українців і утвердило в їхній свідомості, що бойовий дух української нації збережено.

12–14 жовтня 1997 року в місті Києві відбулася Велика Рада Українського козацтва, на якій в урочистій атмосфері мені, як Верховному Учителю Бойового Гопака, вручено Гетьманом Українського Козацтва генерал-майором ЗСУ, депутатом Верховної Ради України, найвищу відзнаку Українського Козацтва — Орден Хреста зі схрещеними мечами.

3 грудня 1997 року в Києві в „Українському Домі“ відбувалася презентація Благодійного фонду сприяння розвитку та популяризації Бойового Гопака. Головною метою створення Фонду було накопичення коштів для забезпечення стабільного розвитку Бойового Гопака.

26 грудня 1997 року Львівським обласним Управлінням Юстиції зареєстровано Центральну Школу Бойового Гопака. За Центральною школою закріплено виключне право контролю над розвитком, поширенням та популяризацією Бойового Гопака. Прерогативою Центральної Школи є проведення навчально-вишкільних та науково-практичних семінарів, підготовка вчителів Бойового Гопака у чотирьох напрямках оздоровчому, фольклорно-мистецькому, спортивному та бойовому з видачею відповідних сертифікатів на право викладання Бойового Гопака, а також створення, реєстрація та переєстрація гопаківських осередків, клубів, федерацій як структурних підрозділів Центральної Школи Бойового Гопака.

Завдяки моїй діяльності та при сприянні Всеукраїнської федерації Бойових мистецтв у жовтні 1997 року Бойовий Гопак включено в перелік національних видів спорту в Держкомспорті.

3–19 січня 1998 року проведено Всеукраїнський навчально-вишкільний семінар на базі Львівської Козацької Школи.

Із січня по серпень 1998 року Центральною Школою Бойового Гопака проведено 15 фестивалів Бойового Гопака.

3 липня в м. Києві на Першому Чемпіонаті Світу серед юнаків та юніорів з контактного карате Збірна України із Бойового Гопака (фольклорно-мистецького напрямку) виступила з показовою програмою, яка була визнана фахівцями бойових мистецтв двадцяти країн, як одна із найоригінальніших, колоритних і неординарних.

З 1985 року, відколи мною була відкрита експериментальна школа Бойового Гопака, через вишкіл пройшло десятки тисяч учнів. До розвитку Бойового гопака долучалися громадські організації такі, як Спілка Ветеранів Афганістану; Товариство „Лева“; СУМ; СНУМ; ОДУМ; Братство Святого Володимира; ОУМ „Спадщина“; „Пласт“; „Соколи“; козацькі товариства, січі та курені. Пробували

допомагати й партії, але коли партійні інтереси загрожували інтересам Школи, доводилося відмовитися від їхньої допомоги. На сьогодні Центральна Школа Бойового гопака є позапартійною та позаконфесійною організацією, головною метою якої є гармонійне тілесно-духовне та патріотичне виховання молоді через залучення її до вивчення козацького лицарського мистецтва — Бойового Гопака. Шлях розбудови Школи та напрямки діяльності були обрані мною правильно і про це свідчать факти: на сьогодні Бойовий Гопак розвивається у двадцяти областях України, загальна кількість учнів уже перевершила сім з половиною тисяч і це все без фінансової підтримки з боку держави. Попит на вчителів Бойового Гопака всечасно зростає. Це й обумовило відкриття Всеукраїнського Навчально-вишкільного центру школи Бойового Гопака. На базі вишкільного центру навчається молодь з різних куточків України. Поступово утверджується каста лицарів правдобрців, виникла потреба створення Всесвітньої Школи Бойового Гопака із козацьким січовим устроєм, яка якістю виховання повинна перевершити всесвітньо відомі Шаолінь та Кадокан, рознесе по світі славу про сонячне лицарство, яке всечасно стоятиме на захисті добра, свободи і любові, світлоносних лицарів, які щодня будуть очищати Землю від Лиха, Брехні, Гвалту, Злочинців та інших негативів, що зупиняють прогрес розвитку людства.

Перш ніж приступити до вивчення техніки бойового Гопака, я пропоную читачеві ознайомитися із міфологічно-етимологічною сутністю слова Гопак.

II. Етимологія слова Гопак

Пошук назви бойового мистецтва дав мені насагу до поглибленого вивчення етимології слів. Сам танець „Гопак“ із його бойовими елементами став для мене центральною віссю пошуку.

У нашій мові (за Грінченком) слово „гопки“ означає стрибки, підстрибування, а „гопак“ — це танець, у якому стрибають. На мою думку, це надто поверхове тлумачення суті слова „гопак“.

Етимологію слова „Гопак“ необхідно розглядати крізь призму міфологічної суті двох складових цього слова „го“ і „пак“ або „пал“ — тут „к“ і „л“ можуть взаємозамінюватися (ймовірно, у даному випадку, „гопал“ стало „гопак“). Складові слова „гопак“ „го“ і „пал“ містять у собі подвійне і, на перший погляд, протилежне змістове навантаження.

Сутність буття — це одвічна боротьба протилежностей, суть протиборств одвіку була закладена у змісті наших слів. Це стосується і слова „Гопак“, яке складається із двох коренів-складів, у які закладено цілу палітру протидій, тісно переплетених із міфологією наших предків.

Для прикладу розглянемо міфічне слово „Гора“ і кілька різновидів змістових навантажень, закладених у ньому:

1. Гора — це шлях із долини до Сонця — Ра, Го... Ра.
2. Гора — це Дерево Світу.
3. Гора — це Житло Богів.
4. Гора — це Божа Корона.
5. Гора — це Світовий Храм.
6. Гора — це Пуп Землі.
7. Гора — це Центр Світу, де „Го“ — шлях, а „Ра“ — центр [29].

У слові „Гора“ склад-корінь „Го“ тісно влітається у суть боротьби протилежностей, які завжди присутні при досягненні якоїсь мети. Як, наприклад, шлях до найвищих щабелів фізичного і духовного вдосконалення.

Щоб вийти на високу гору, треба витратити чимало сил, але лише досягнувши вершини, ти пізнаєш ціну жертви, яку покладено в ім'я радості. Символічний шлях угору — це шлях до вершини духовної та фізичної досконалості. Цей шлях — це жертва, яку необхідно віддати, щоб досягнути поставленої мети. Та шлях на гору досконалості супроводжується й іншими випробуваннями, які

відтворені у словах, в основі котрих знову ж таки закладено склад-корінь „Го“. Наприклад:

Горіти — тобто спалювати і давати багато енергії.

Горіти — тобто світитися, блищати.

Горіти — тобто захищати, зігрівати, приносити користь.

Горіти — у розумінні очищуватися.

Горіти — тобто зборювати сили тьми.

Горіння — це вогняна проба, перейшовши яку, лицар відчуває повну погорду і перемогу над силами, які породжують хаос. Горіння — це жертва. Міра жертви є одночасно мірою влади над світом. Однак мірою чистоти жертви є відсутність особистого прагнення влади над світом, якщо ж воно присутнє, то людина може згоріти, так і не досягнувши поставленої мети.

Окрім горіння, на шляху у гору досконалості зустрічається горе. Сильну людину горе підносить над буденністю. Дає можливість переоцінити життєві вартості та виявити справжні цінності буття. Горе обдаровує людину комплексом вищої вартості. В горі людина збагачується вишуканими почуттями. Її думки окрилюються, її інстинкти самовдосконалюються. Слабкі люди оминають горе.

Горе — це побратим страждання. Страждання душі й страждання тіла — це іспит для життя. Страждання боїться того, хто на нього наступає. Хто пережив великі страждання, той не боїться малих. Тому в народі й кажуть „Хто стражден, той спасен“.

Горе часто крокує із голодом. Дозоване голодування, як відомо, очищує тіло, сприяє витонченню духовної енергії, зборює хаос думок, просвітлює розум. Голоду не бояться велетні, але уникають черевоугодники. Дорога на вершину досконалості — Гору, горезвісна, бо багато хто ступав на неї, та мало хто дійшов до кінця. Бо шлях угору засіяний бур'янами гонору та гордості, і не кожен є настільки пильним, щоб уникнути цієї спокуси.

Склад-корінь „Го“ в основі слова „голова“. Рушійною силою руху вгору є розум, який, звісно, є в голові. Голова — це вершина тіла. В голові й шиї є горло. У горлі голосові зв'язки, які породжують звук-голос. А голос — це слово, а „першим було слово і слово було Бог“. Словами ми спілкуємося з Богом. Слово — основа мови-говірки. Говоріння — це спосіб узгодження дій та пізнання на шляху до вершини вдосконалення. Як бачимо, етимологічна суть кореня-складу „Го“ у слові „Гопак“ відтворює рух із долини на вершину досконалості — Гору.

Міфологічна сутність кореня-складу „Го“ приховує у собі величезний пласт інформації, яка підтверджує думку, що саме Україна була колискою цивілізації людства.

Із досліджень історика Степана Наливайка довідуємося, що грецьке божество Аполон є запозичене у попередників греків-пелазгів. Історикам давно відомо, що пелазги — це одна із багатьох

назв наших предків. Степан Наливайко науково обгрунтовано доводить, що Аполон і Купалон (Купало) — божества тотожні, із спорідненими властивостями та ритуалістикою проведення святкувань на їхню честь. На превеликий жаль, в Україні не збереглося жодного літопису із описом язичницького ритуалу святкування торжеств на честь Бога Купала. Те, що божества Аполон і Купало тотожні й мають спільну першооснову, дає мені право провести паралель і ствердно сказати, що спортивні ігри в Греції, присвячені Аполону, мали схожий характер і в Україні й були невід'ємною складовою купальської обрядовості. Як відомо, свята Купала і Аполона відбувалися в день літнього сонцестояння, супроводжувалися піснями, танцями, іграми, забавами та змаганнями, основною метою яких було очищення тіла вогнем, водою, повітрям, а також демонстрація готовності тіла до боротьби із силами Зла, яка відтворювалася у соловикованні елементів боротьби в танці, під дружні оплески юнаків та веселий спів дівчат, або ж у жартівливих герцях-забавах, де кожен юнак чи юнка могли показати рівень своєї бойової готовності. З цього огляду танець „Гопак“ є залишком ритуального танцю, присвяченого божеству Купало. „Гопак“ містить у собі бойові елементи, і це не випадково, бо як Аполон, так і Купало божества-вої. Зараз важко довести, яка назва божества була чи є первинною, цього ще ніхто не досліджував. Зате достеменно відомо, що із земель стародавньої України на терени Індії було принесено високу культуру. Індуси й досі визнають, що ведійське вчення на їхню землю принесли наші предки, яких вони називали аріями, а їхню країну Аріявартою. В основу ведійського вчення було покладено тріаду божеств: Брахму-творця, його охоронця Вішну і руйнівника світобудови Шиву (Сіву). На теренах Індії ведійське вчення було прийняте із шаною, прижилося й вдосконалювалося так, як цього вимагав ментал аборигенів Індії. Сучасний індійський Бог Вішну є прототипом староукраїнського Вишняка. Звичай садити біля паркану священне дерево вишню є залишком стародавнього вірування у Бога Вишняка. Вішну і Вишень — божества із однаковими властивостями, тому щоб хоча б трішечки нам сьогодні довідатися про стародавнє божество, потрібно вивчати індійські легенди про Вішну. За легендами, Вішну має біля тисячі імен, які символізують його властивості. У більшості своїх проявів Вішну є воїн, який захищає створене Брахмою, перемагає сили Зла, охороняє слабших, визволяє поневолених, бореться за перемогу Правди над Брехнею. Цікаво, що одним із імен Вішну є Говінда, яке означає пастух, чабан, вівчар, гайдар, тобто охоронець худоби. Однією із аватар (тобто перевтілень) Вішну є Кришна. По своїй природі Кришна, перш за все воїн. Він має на голові чупер — відзнаку воїна-кшатрія. Кришна також гайдар — захисник худоби. Кришна — Бог любові, злагоди, сімейного щастя, любить співати і танцювати.

У пантеоні стародавніх Богів України відоме божество Кришан — той, що креше і викресує вогонь. Ймовірно, Кришан на теренах Праукраїни продовжував жити під ім'ям Купало. На таку думку мене наштовхнули дослідження санскритолога Степана Наливайка. Згідно індійських легенд, одним із багатьох імен Кришни є Гопало, але на теренах Індії воно не було часто вживаним, тому і не дістало такого широкого розголосу як Кришна. На думку Ст. Наливайка, батьківщиною Кришни є Волинь.

Батьківщиною Бога Вішну є Голока, яка славилася своїми соковитими травами і великою кількістю річок. Кришна полюбляв відпочивати на Батьківщині Вішну, через те ці землі отримали назву Кришнаголока.

Слово „голока“ співзвучне і схоже за змістом із українським „голиця“ — чисте поле (Б. Грінченко). Улюблені друзі Кришни — гопі, допомагають йому випасати худобу, гопкаються з ним у танцях. У санскриті корінь „Го“ можна зустріти у назвах великої рогатої худоби. Схожі паралелі можна провести із словами в українській мові, які до тотальної русифікації були в широкому вжитку. Наприклад: госач — означає гарячий, жвавий віл; гостяк — віл, що погано росте; готулею називали молоденьку кізоньку, у Карпатах та Галичині ще й досі на корів кажуть гов'єдо, а на стадо — готара або отара. Слово „гайдар“ означає — пастух великої рогатої худоби. Можливо, у стародавні часи воно звучало, як гойдар (дар гою, або дарований гою — го дарований).

Наявність великої кількості стад рогатої худоби у розумінні наших предків — це багатство, яке забезпечує добробут (гроші були ще невідомі). Тому не дивно і не випадково у нашій мові господар — це той, що годує. Для охорони своїх числених стад господар набирив достойних воїв-пастухів (гойдарів).

Степан Наливайко у своїй праці „Таври, поляни, русь... шлях до розгадки“ [34], аргументовано доводить, що божества Аполон, Кришна-Гопало й Купало мають спільну міфологічну основу, започатковану на теренах саме нашої Батьківщини. Із плином часу втрапилася цілість вірувань, суттєво змінилася і сама мова, одначе залишки того, що збереглося в Україні досьогодні, й того, що залишили наші предки на інших землях, дають нам право стверджувати, що танець „Гопак“ витікає із глибини віків і в давнину був ритуально-бойовим танцем, присвяченим Богу-воїну та охоронцю.

Знаючи, що у сиву давнину наші предки замешкували на Близькому Сході, у Малій Азії та Єгипті, я продовжив пошуки міфологічної суті складу-кореня „Го“ і виявив, що із багатьох божеств Єгипту яскраво виділяється Бог Гор. Гор зображувався у вигляді окриленого сонця і символізував небесну височінь. Іноді Гор зображувався людиноподібною істотою із головою орла (горла). За міфологією єгиптян, всі єгипетські фараони були слугами Гора, бо

він передав їм владу над Єгиптом [29]. За цими ж міфами, Гор був сином Бога-Сонця Ра (Го...Ра).

Якщо на хвильку повернутися до міфології наших предків (Велес Книги), то пращури українців були Богами: „Бо ж се ми походимо від Дажбога і стали славними від славлення богів наших“. Наш первопредок мав ймення Ор (яке дуже співзвучне із Гор) і був сином Сонця-Ра. Орій навчив наших предків ралом орати землю, через це наших пращурів узагальнено називали орачами або оріями, аріями. Древніх воїв називали ратниками, зброю — ратищем, поле бою — ратним полем. Бойовий крик „Ура“ символізував шлях воїнів на Сонце У...Ра, підтверджував сонячне походження наших предків, слугував звуком-символом торжества перемоги Світла над Темрявою. Із давніх-давен символом-птахом воїв був орел. Принагідно нагадаю: ще донедавна у говірках різних регіонів України побутували слова: „горел“, „горав“, які співзвучні із єгипетським „Гор“ (горішній Бог). Гор у єгипетській міфології — світлий Бог, який перемагає сили Тьми. Геродот порівнював Гора із Аполоном. Греки, переважно, вважали Аполона Богом Сонця.

На Близькому Сході Спітамі (тобто світлошкірий, світловолосий) Заратустра проповідував віру в найвищого і найдобрішого Бога Ормазду, за іншими джерелами Агура Мазду, можливо, українською мовою воно звучало як Гуру Газду, або ж Гору Газду, тобто Горішнього Газду — Сонце. В „Авесті“ говориться, що Агура Мазда першою створив райську країну Ар'яну Веджу (тобто країну аріїв) у найкращій місцевості на Землі біля річки Даїт'я [29]. Багато науковців-істориків схильні вважати, що місцезнаходження Ар'яну Веджу — це Причорноморські землі України, а річку Даїт'я ототожнювали із Дніпром. У тій же „Авесті“ є згадка про Гонадшаха — бика із людським тулубом, який за міфом жив у країні оріїв і служив Богом, охороняючи приморські кордони Краю Богів. Можливо, звідси в українській мові „край“ (к-рай) — місце, де ми живемо, „країна“ (к-рай-іна) — це наша Батьківщина, а її назва Україна (ук-рай-іна).

Із приходом юдеїв на Близький Схід з'являється легенда про Давида (велетня, що давить вид), який перемиг філістимлянина Голіафа. Ця перемога започаткувала геноцид філістимлянських племен гебреями. Після падіння Вавилону і довготривалого блукання в пустелі юдеї завоювали Ханаан. Цвітучі землі Ханаану були заселені племенами пелазгів. Ще й досі у топонімах Палестини збережені догебрейські назви. Ось наприклад: назва річки Йордан у язичницькій Русі-Україні Яр-Дана означало яскрава Дана, гарна Дана - Богиня Води. Ще задовго до приходу християн наші предки святували Йордан. Чи ось назва міста Єрусалим означає „є-русалим“, тобто поселення племені русів. В назві гори Голгофи закладено суть — гола голова. Іноді Голгофу ототожнюють із черепом, але ж череп — це теж гола голова. Доречно нагадати, що одним із то-

понімів Поділля і Придністров'я є Голгори. Назарет — місто на зорі. Галілея — місто, де проживали гали, предки галичан. У назві юдейського храму „синагога“ збережено догебрейський міфологічний зміст — Син Гога. Юдейський священник називається равін, тобто ототожнений з сонцем — Ра...він. Можна до безконечності наводити факти запозичень, та на мою думку, достатньо і вищезгаданого, аби ще раз, вже з точки зору міфології і топоніміки, довести, що саме наші предки сприяли розвитку цивілізації на Близькому Сході.

Із приходом християнства на Русь-Україну відбулася величезна руйнація нашої історичної спадщини, а, відповідно, і бойового мистецтва. Причини такого страшного геноциду можна знайти, якщо уважно прочитати Біблію. Верховна книга християн описує історію юдейського народу, його вірування, Богів і ворогів. Із Біблії можна дізнатись про народ магог, провідником якого є Цар Гог. Царю Гогу належали князівства Роша, Мешеха і Фувала. Дослідник біблійських текстів В. Шміт у „Біблійному словнику“ пише: „магогія репрезентує велику скитську расу“ і пояснює, що країна „Магог“ означає „Країна Божа“, а слово „гомер“ у нього означає „досконалість“. Від слова „гомер“ пішло „кімер“. Зараз історикам відомо, що Скитія, Гомерія, Кимерія — це назви нашої Батьківщини у стародавні часи. Якщо Магогія — це Скитія, то в Біблії йде згадка про нашу прадавню неньку-Україну. Доречно зауважити, що Геродот теж стверджував, що „гоги і магоги — це народ скитський“. А візантійський історик Йосиф Флавій співставляв магогів із мідійцями та парф'янами, і князя Роша із Росом (Рош — по грецьки Ros).

За Біблією, народ магог — одвічний ворог юдеїв. У гебраїв слово „гог“, як і слово „гой“, мають негативне значення. Із історії відомо, що у догебрейську добу багаті землі Ханаану були заселені пелазгами-палестинцями, які були спокривленими родичами росів, скитів, магогів, гогів; тому і не дивно, що юдеї називали своїх ворогів гоями, тобто народом, який пішов від „Го“, а точніше від Гора — сина Сонця-Ра, царя Єгипту, Палестини і Скитії.

В українській мові „гойя“ — це сама суть життя. У первісному значенні слово „гої“ означало діти Сонця, щирі і щедри орачі-хлібороби. Гої — це люди із гори, із самих небес. Після смерті душі наших предків поверталися на Сонце-Ра, можливо звідси в нашій мові „рай“ (ра-й), або ж „полетіли у вирій“ (ви-рай). Своє замилування чимось наші предки відтворювали словом-звуком „ого“ або „ого-го“ [60].

Як бачимо, склад-корінь „го“ є у нашій мові й сьогодні. Поринаючи у його сутність, ми можемо розкодувати палітру протидій, закладену в зміст наших слів, частково відродити стародавню міфологію і відновити, здавалося втрачену, прадавню історію нашого народу. На мою думку, слово „Гопак“ таке ж давнє, як і українська нація. Цілком ймовірно і те, що стародавня назва бойового мистец-

итва українців була „Гопак“, і ось чому. Перша частина слова „Гопак“ — „Го“ підтверджує віру наших предків у божественне походження нашого народу; зв'язує його з Горішнім Богом Гором, Ором, Орієм, Арієм, з царем Гогом, Горохом (Гор...Ох), богатирем Котигорошком (Коти-Горо-шком); вказує на те, що сутність „Го“ у постійному русі вгору, на вершину досконалості духу й тіла. Друга ж частина „пал“, тобто його видозмінена форма „пак“, підтверджує бойову суть слова „Гопак“, і ось чому: склад-корінь „пал“ відтворює чоловічу суть. „Пал“ — є складовою назв зброї: паля, палиця, палюга, палаш, пальчак. „Пал“ також є складовою слів, які символізують місце захисту — палац, палата. Військові козацькі поселення мали назву „паланки“. Бойові підрозділи називались „полками“, а їх головний — „полковник“, „полковий“. Улюбленою стравою козаків у походах була „паланиця“. Хоробрим воєм у Січі давали прізвиська — Паливода, Палихвіт, Палисвіт і т. п. Склад-корінь „пал“, як і „Го“ містить у собі цілу палітру часом протилежних змістовних навантажень. „Пал“, як і „Го“ символізує горіння, палання, паління, палахкотіння, палке бажання до вдосконалення.

„Го“ і „Пал“ — символізують шлях на вершину досконалості духу і тіла. „Го“ і „Пал“, часом трансформовані у слово „Гопак“, символізують бойове мистецтво наших предків від найдавніших часів, і змушують нас сьогодні прикласти максимум зусиль для відродження, оновлення, і вдосконалення ще не втраченої техніки боротьби.

Перша спроба відродження бойового Гопака показала, що бойове мистецтво українців багато в чому перевершує східні школи боротьби. Спираючись на історичні корені свого народу, його філософію, вірування, обряди та звичаї, бойовий Гопак зможе формувати у молоді дух воїнів, сприятиме відродженню національної гордості, закладе підвалини утвердження стану воїнів України.

III. Техніка бойового Гопака

Виховання лицарів України — це складний процес різнобічного вишколу, спрямований на досягнення воєм вершин духовної та тілесної досконалості. Для гармонійного розвитку тіла вої України повинні досконало вивчити технічні елементи бойового Гопака.

Техніка бойового Гопака — це сукупність фахових дій, потрібних вою для успішного ведення боротьби. Завдячуючи вивченій техніці, вої може, в рамках правил змагань, розв'язувати поставлені перед ним завдання мистецького, технічного, тактичного і стратегічного характеру.

Бойовий Гопак має везичезну кількість технічних елементів, які різняться за руховим завданням змін тіла у просторі й забезпечують здійснення поставленої мети.

За цільовим призначенням технічні елементи бойового Гопака розподіляються на техніку нападу і техніку захисту; остання складається з техніки кроків і техніки взаємодії.

Вивченню техніки кроків передуює вивчення стійок, позицій та допоміжних способів пересування.

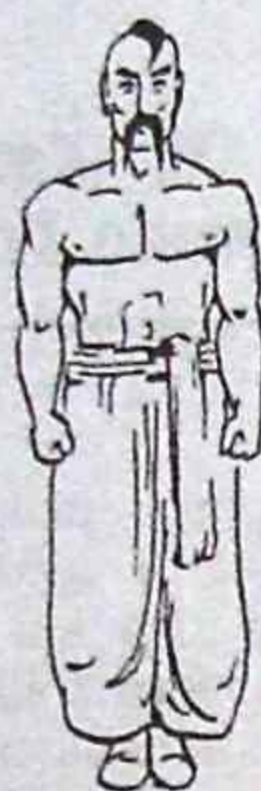
Техніка взаємодії потребує поступового вивчення технічних елементів від найпростіших до найскладніших. Складається техніка взаємодії із стусанів, копняків, присядок, повзунців, підсікань, затул, перепон і відбивань руками та ногами. Окрім вищевказаного, техніка взаємодії поділяється відносно положення тіла: — стоячи, у напівприсядці, у глибокій присядці, у стрибку, лежачи.

У цій книзі подано головну техніку бойового Гопака. У наступному, третьому виданні, буде висвітлена допоміжна техніка українського бойового мистецтва.

Стійки

Бойові стійки Гопака характеризуються широким різноманіттям. Головним у стійках є взаєморозташування ніг, що впливає на стійкість козака і дає йому змогу, змінюючи стійки, уникати враження та ставати у зручну позицію для котратаки. Стійки поділяються на ритуальні та бойові, бойові ж — на головні та допоміжні. Допоміжні стійки є проміжними при виконанні бойових кроків.

Мал. 1.
Ст. „Свічка“.

На малюнку 1 зображена ритуальна стійка „Свічка“, із неї виконують перехід у бойові.

На малюнку 2 зображено ритуальну стійку „Шерега“. Цю стійку виконують при шикунні у лаву на початку та в кінці вишколу.

На малюнку 3 зображена стійка „Раменна розкоса“. Ця стійка може бути ритуальною, допоміжною і бойовою. Окрім цього, її виконують при обрядовому виконанні пісні на початку і після закінчення вишколу.

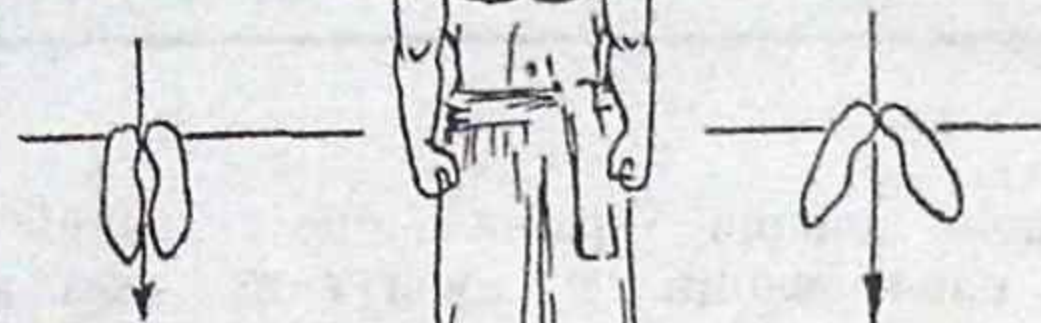
На малюнку 4 зображена стійка „Раменна зкоса“. Ця стійка найчастіше використовується у боротьбі супроти декількох суперників, а також як допоміжна при виконанні бойових кроків.

Мал. 3.
Ст. „Раменна розкоса“.

Мал. 4.
Ст. „Раменна зкоса“.

Мал. 2.
Ст. „Шерега“.

Мал. 5.
Ст. „Раменна основна“.

На малюнку 5 зображена стійка „Раменна основна“. Стопи в цій стійці паралельно розставленні на ширину плечей. Стійка „Раменна основна“ використовується як допоміжна та бойова.

На малюнку 6 зображена стійка „Кут“. Ця стійка використовується як допоміжна чи бойова. Найчастіше ця стійка є результатом виконання півкроку „Цофаного“ із початкових стійок „Вой“, „Мур“, „Щит“, „Вежа“, „Раменна“ або „Вершник“.

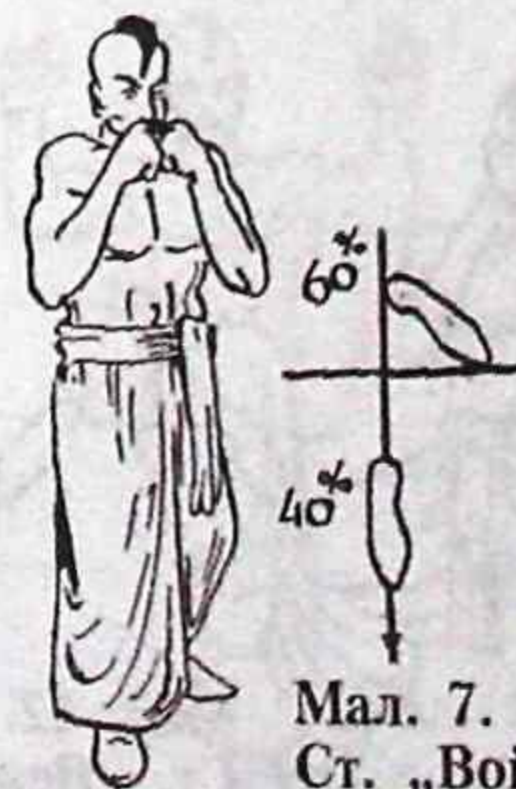
Іноді стійка „Кут“ є результатом кроку „Приставного“ із початкових стійок „Вой“, „Мур“, „Щит, або „Припадання“ із початкових стійок „Вежа“ або „Вершник“.

На малюнку 7 зображено стійку „Вой“. Це бойова стійка. Недоліком цієї стійки є обмеження діяльності задньої руки або ноги, перевагою ж — можливість легко відступати назад або вбік.

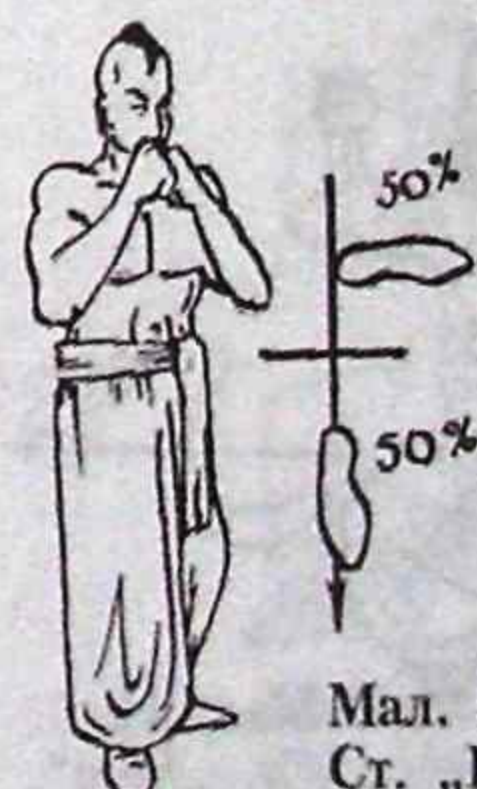
На малюнку 8 зображено стійку „Щит“. Це бойова стійка. Недоліки стійки „Щит“ подібні недолікам стійки „Вой“. Але з неї легко цофатися назад і вбік. Та найголовнішою її перевагою є те, що вой змушує свого суперника виконувати тинки „Внутрішній“ чи „Зов-“

Мал. 6.
Ст. „Кут“.

Мал. 7.
Ст. „Вой“.

Мал. 8.
Ст. „Щит“.

Мал. 9.
Ст. „Хрест“.Мал. 10.
Ст. „Спас“.

нішній“, або стусани „Джиган“, „Дуган“, „Тичок“, тобто заздалегідь програмує його поведінку.

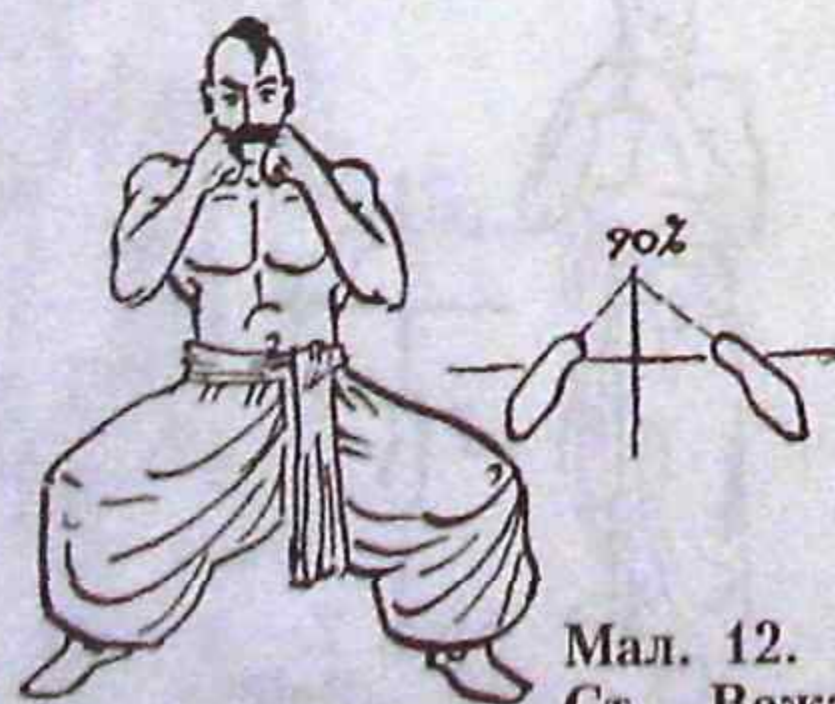
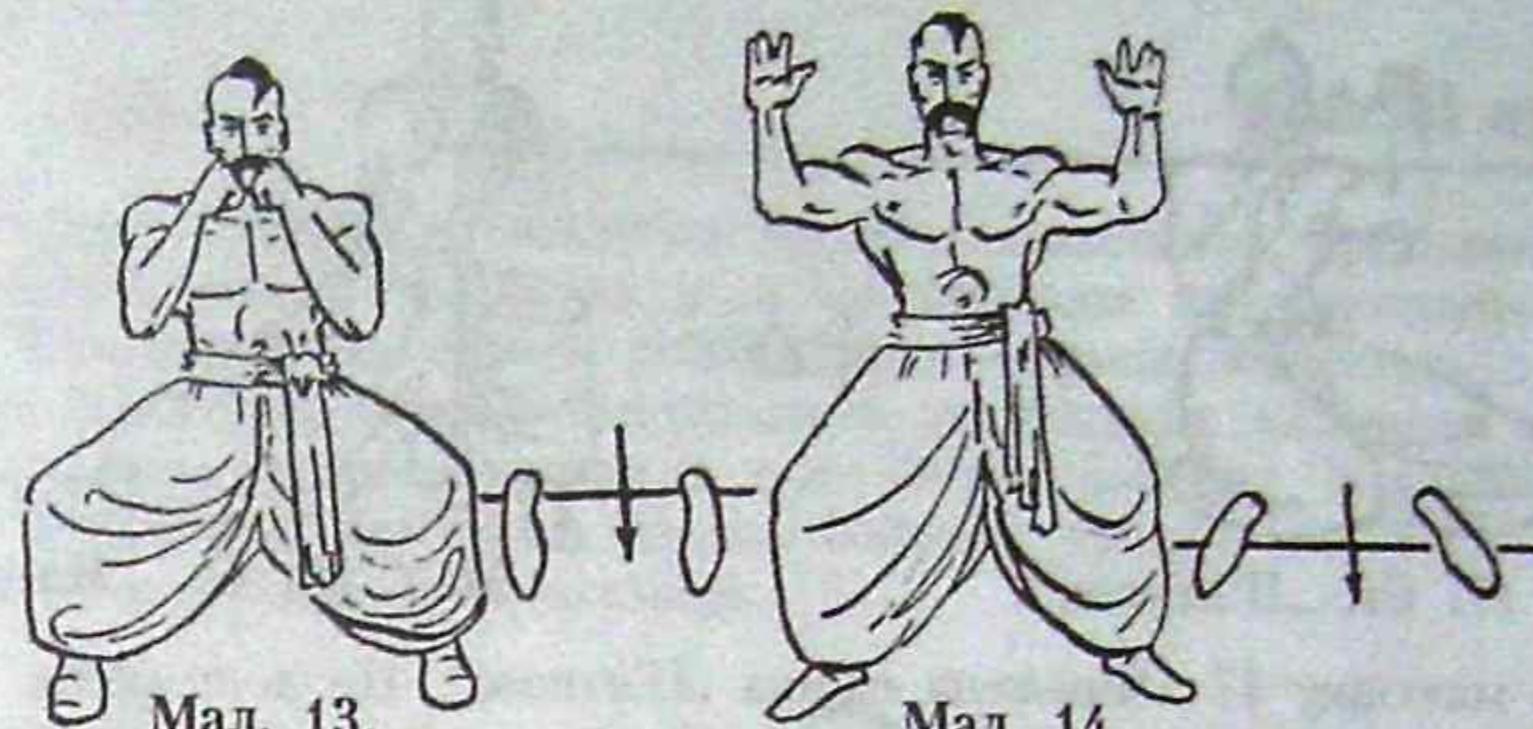
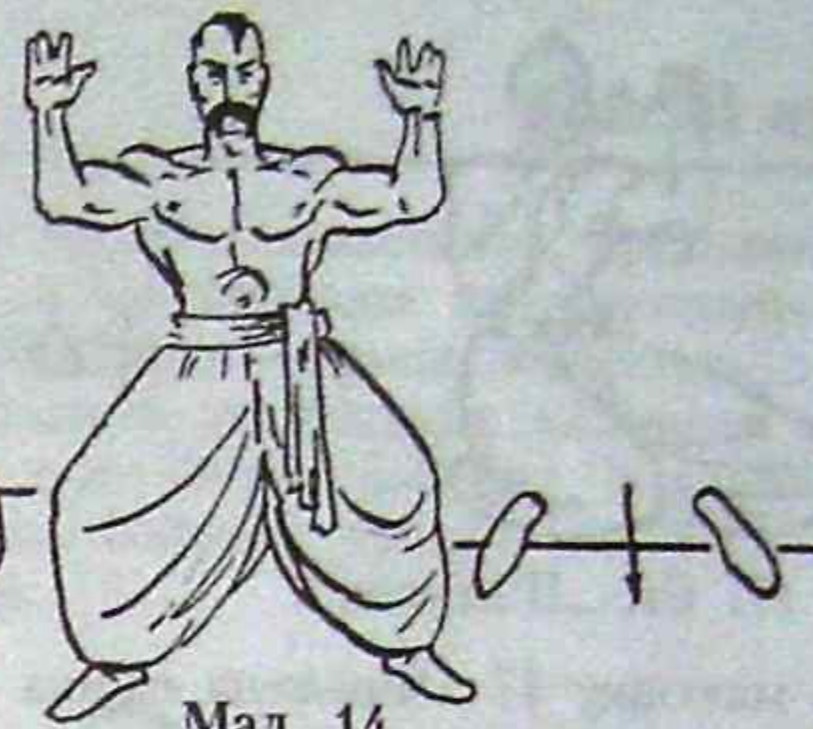
На малюнку 9 зображено стійку „Хрест“. Ця стійка є допоміжною при виконанні бойових кроків „Вихиляс“ або „Припадання“. Із цієї стійки легко виконувати копняк „Вихор“. Недоліком стійки „Хрест“ є нестійкість воя в мить нападу супротивника.

На малюнку 10 зображено стійку „Спас“. Ця стійка є допоміжною при виконанні кроку „Вихиляс“. Із цієї стійки легко виконувати копняки „Лошак“ або „Вихор“. Недоліки — як і в стійці „Хрест“.

Іноді стійки „Хрест“ і „Спас“ використовують для заманювання супротивника і виклику нападу.

На малюнку 11 зображено стійку „Мур“. Це бойова стійка. Найчастіше використовується при виконанні нападу. Недоліком цієї стійки є те, що з неї вою важко цофатися назад. Із стійки „Мур“ найкраще робити кроки „Присувний“, „Схресний“ або „Припадання“.

На малюнку 12 зображено стійку „Вежа“. Ця стійка використовується як бойова супроти декількох суперників або як допоміжна при виконанні бойових кроків. У цій стійці важко стримувати напад спереду чи ззаду. Найголовнішою перевагою цієї стійки є те,

Мал. 11.
Ст. „Мур“.Мал. 12.
Ст. „Вежа“.Мал. 13.
Ст. „Вершник“.Мал. 14.
Ст. „Ведмідь“.

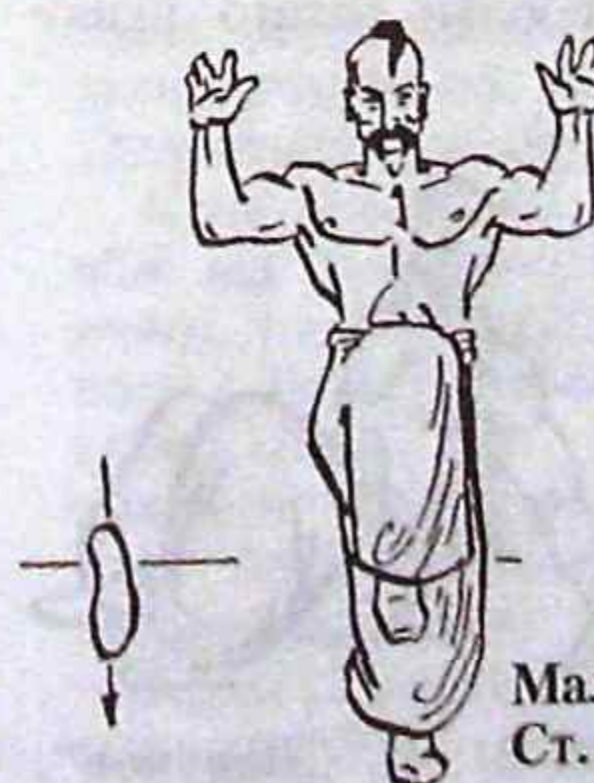
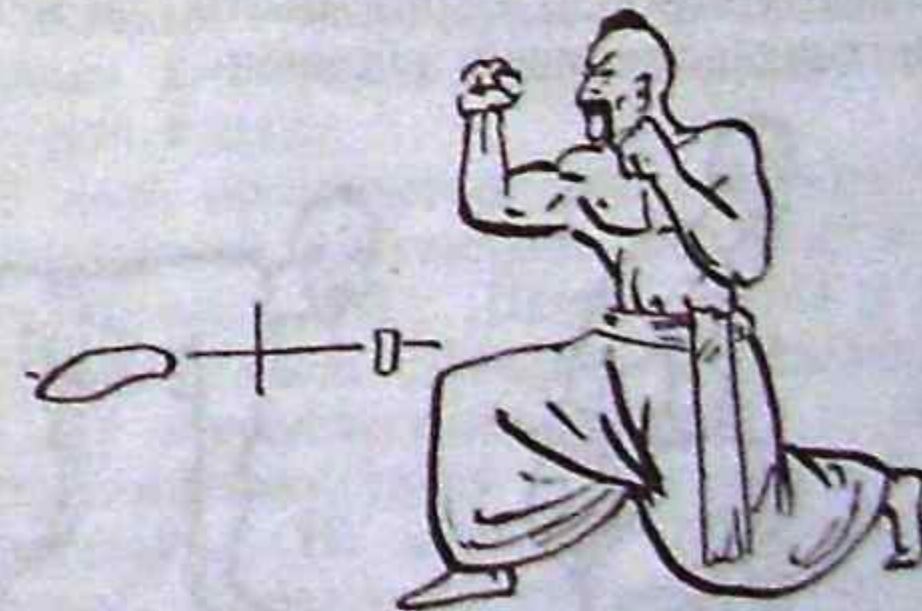
що вой має можливість провокувати свого суперника нанести прямий копняк чи стусан, тобто має змогу програмувати його поведінку. Із стійки „Вежа“ легко робити кроки „Галоп“, „Схресний“, „Цофаний“, „Зальотний“, „Присувний“ та „Плетіночка“.

На малюнку 13 зображено стійку „Вершник“. Це бойова стійка. Стійка „Вершник“ є результатом виконання кроку „Розкрюк“ із початкової стійки „Свічка“. У стійці „Вершник“ легко стримувати тинки та бічні стусани. Переваги і недоліки, як і в стійці „Вежа“.

На малюнку 14 зображено стійку „Ведмідь“. Це бойова стійка. Переваги і недоліки стійки „Ведмідь“, як і в стійці „Вежа“. Із стійки „Ведмідь“ легко виконувати кроки у різні напрямки.

На малюнку 15 зображено стійку „Журавель“. Ця стійка використовується як бойова чи допоміжна, зокрема у захисті і нападі.

На малюнку 16 зображена стійка „Колінна“. Це допоміжна стійка. У двобої „Колінна“ стійка використовується для підсідання під руки або високі копняки супротивника. Стійка „Колінна“ часто використовується як ритуальна при виконанні молитви. Змінюється тільки положення рук (стуляються долоні).

Мал. 15.
Ст. „Журавель“.Мал. 16.
Ст. „Колінна“.

Мал. 17. Ст. „П'яткова“.

Мал. 18. Ст. „Ящур“.

На малюнку 17 зображена стійка „П'яткова“. Це допоміжна стійка. Використовується як глибокий відхід, а також при виконанні підсікання „Серп“.

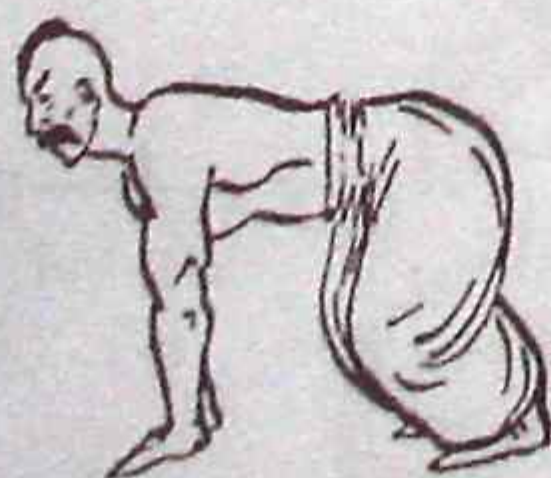
На малюнку 18 зображено стійку „Ящур“. Це допоміжна стійка, яка сприяє переходу в напад на нижню частину тіла суперника. Найчастіше стійку „Ящур“ використовують при виконанні підсікання „Млин“.

Позиції

У бойовому Гопаку широко використовуються допоміжні положення тіла, які називаються позиціями. На малюнку 19 зображена позиція „Жабка“. Вона часто використовується для підсідання, також як вихідна позиція для виконання підбивань і підсікань суперника. Іноді позиція „Жабка“ використовується для стрибкового пересування.

На малюнку 20 зображена позиція „Собачка“. Найчастіше ця позиція виконується після того, як козак отримав несподіваного копняка чи стусана ззаду. Із позиції „Собачка“ виконується багато різноманітних копняків у відповідь.

На малюнку 21 зображена позиція „Павучок“. Вона часто виконується після падіння навznak. У позиції „Павучок“ легко пересуватись урізнобіч, окрім цього, із неї можна робити багато різноманітних копняків у відповідь.

Мал. 19. П. „Жабка“.

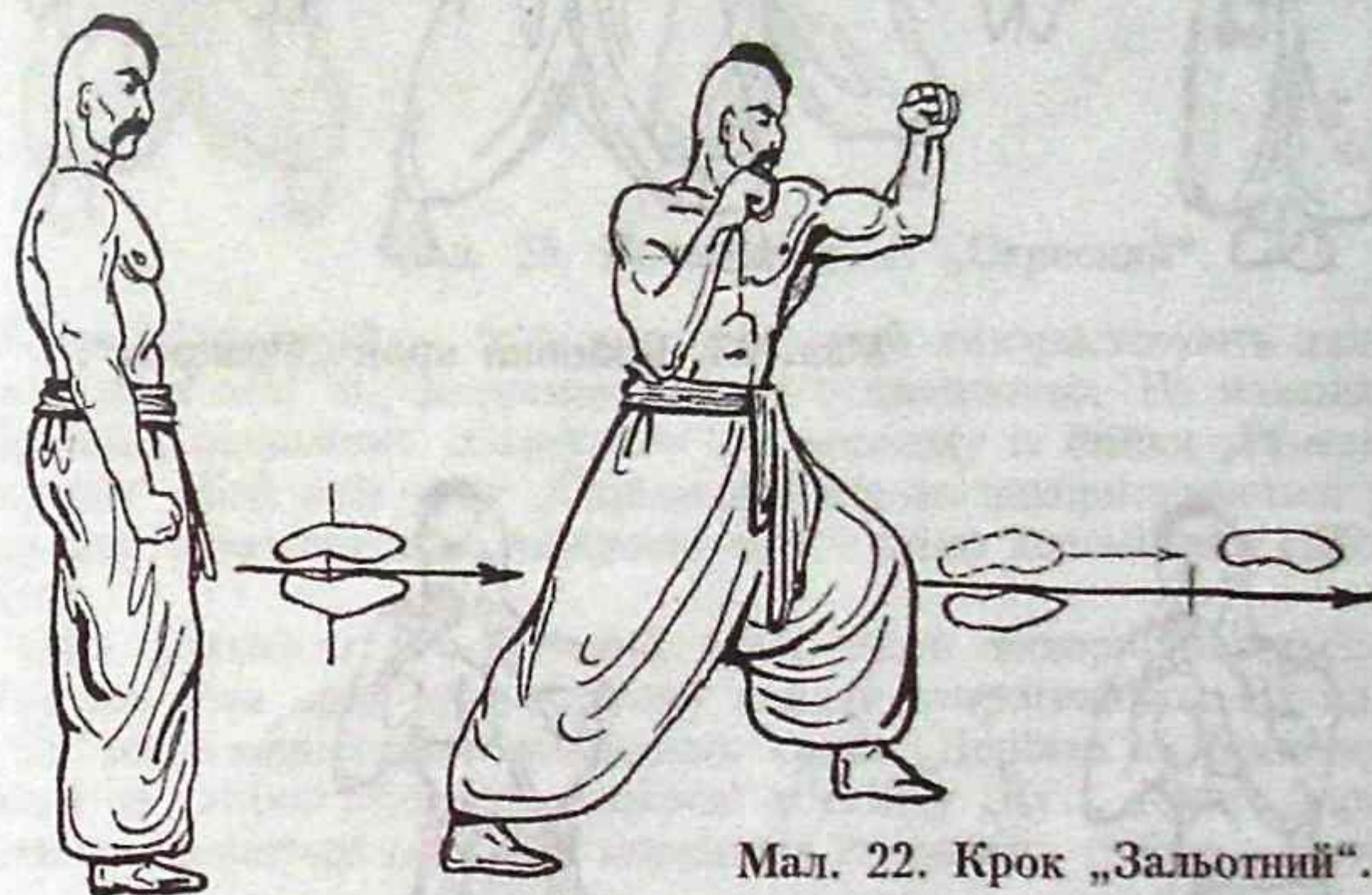
Мал. 20.

П. „Собачка“.

Мал. 21. П. „Павучок“.

Бойові кроки

Рухова спадщина, залишена нашими славетними предками, надзвичайно велика. Чільне місце в ній припадає на різноманітні кроки. Кільканадцять сотень різноманітних кроків збереглося до сьогодні й широко використовується в українських народних танцях. Серед танцювальних кроків є дуже багато бойових. У даному розділі подається невеличка частка бойових кроків, яка задовільнить вимоги до вишколу початківців.

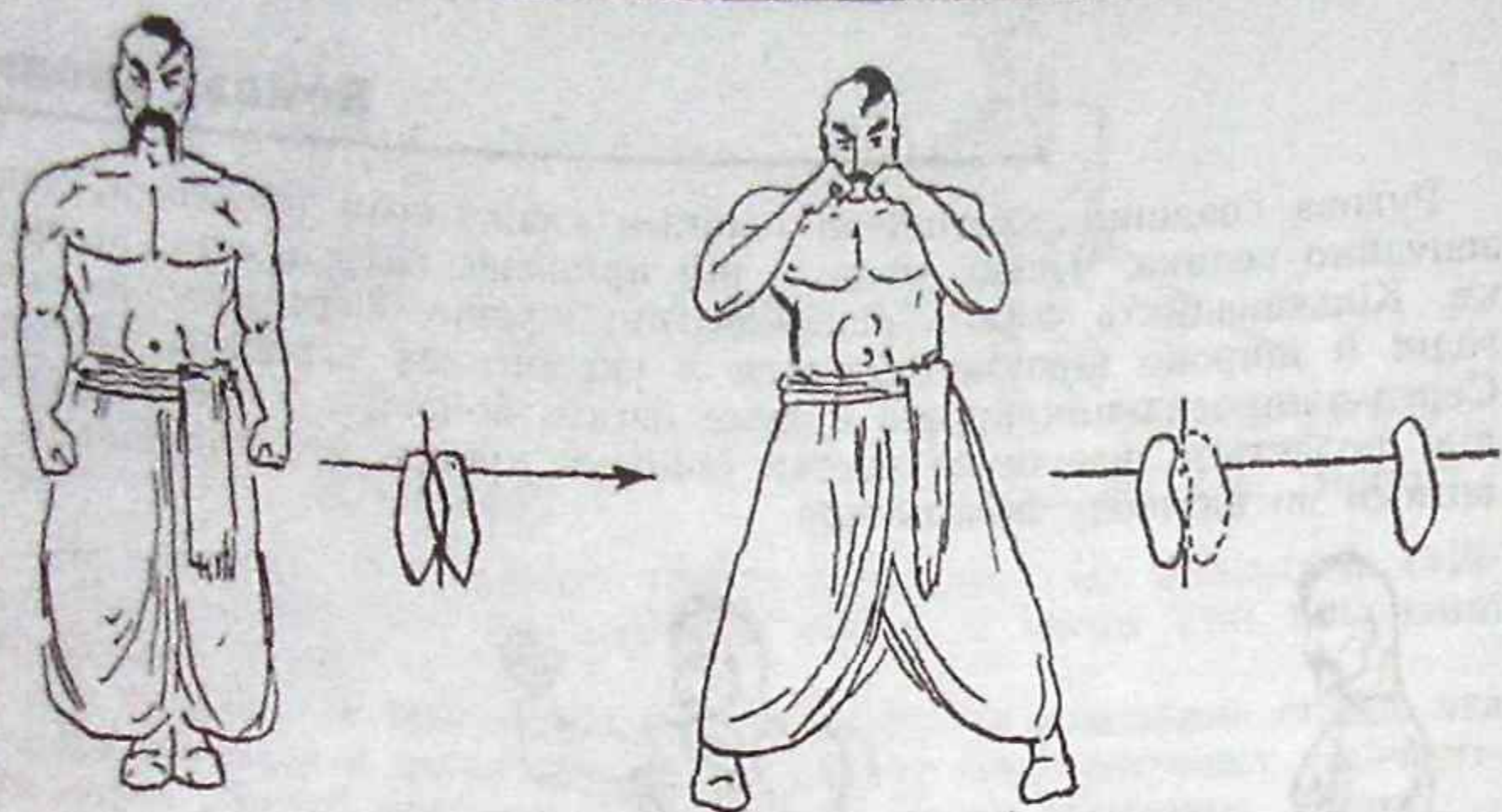

Мал. 22. Крок „Зальотний“.

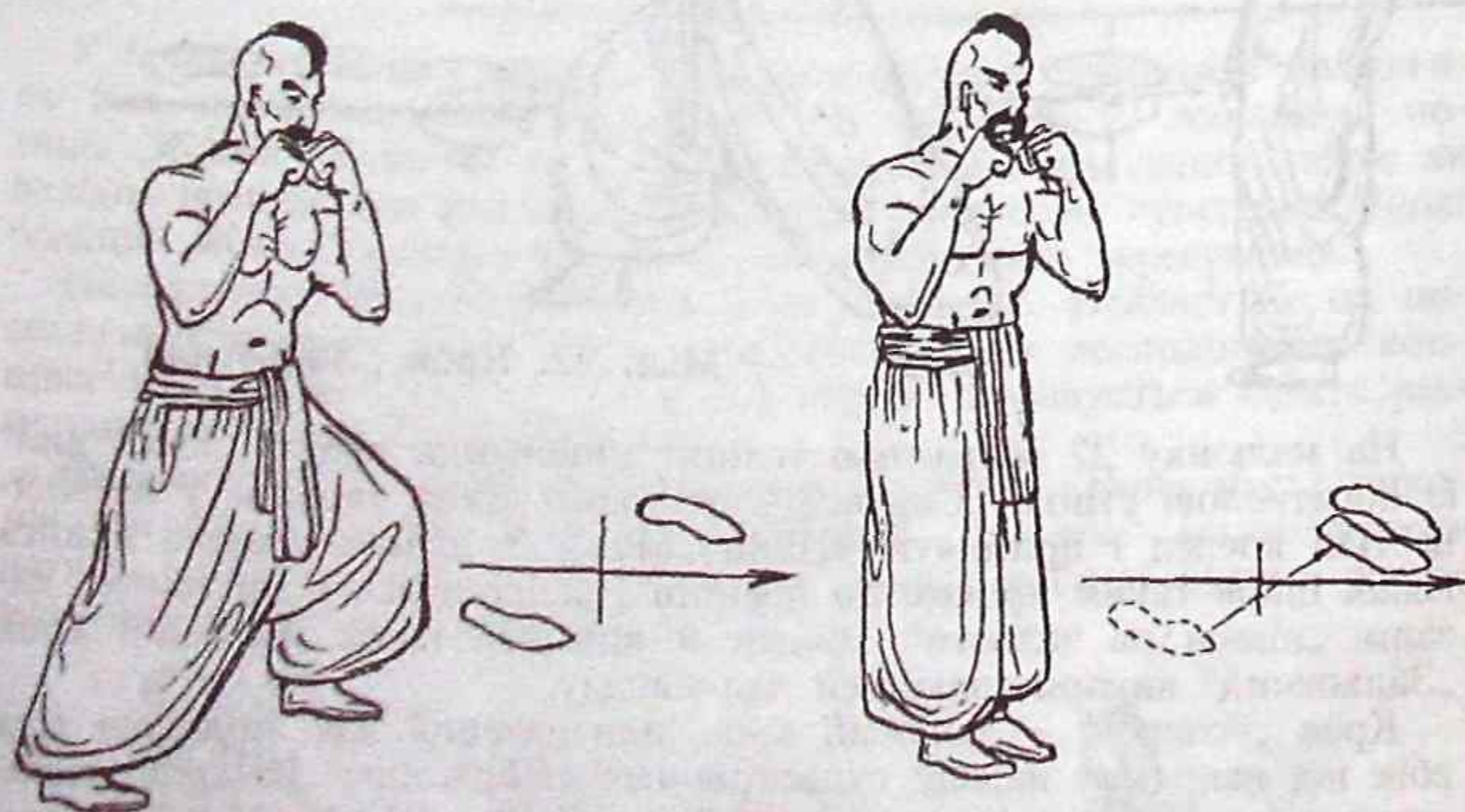
На малюнку 22 зображено техніку виконання кроку „Зальотний“ із початкової стійки „Свічка“. Суть цього кроку полягає у зміщенні тіла вперед і прийнятті стійки „Мур“. У давнину, якщо якийсь козак йшов таким кроком до дівчини і запрошував її до танцю, казали: „пішов на зальоти“. Звідси й виникла назва. Бойовий крок „Зальотний“ використовується для нападу.

Крок „Розкрок“ — бойовий крок, призначений для зміщення тіла вбік від напрямку нападу супротивника. Найчастіше „Розкрок“ виконують при переході із вузьких стійок („Вой“, „Щит“, „Мур“) у широкі („Вежа“, „Вершник“, „Ведмідь“). Іноді „Розкрок“ переходить у крок „Галоп“, але у всіх випадках переслідується одна мета — різко змістити всі вразливі місця від напрямку удару супротивника і надати йому рикошетного спрямування. На малюнку 23 зображено техніку виконання кроку „Розкрок“ із початкової стійки „Свічка“.

Крок „Присувний“ — бойовий крок, який виконується для переходу із стійки „Мур“ у стійку „Свічка“. Крок „Присувний“ є скла-

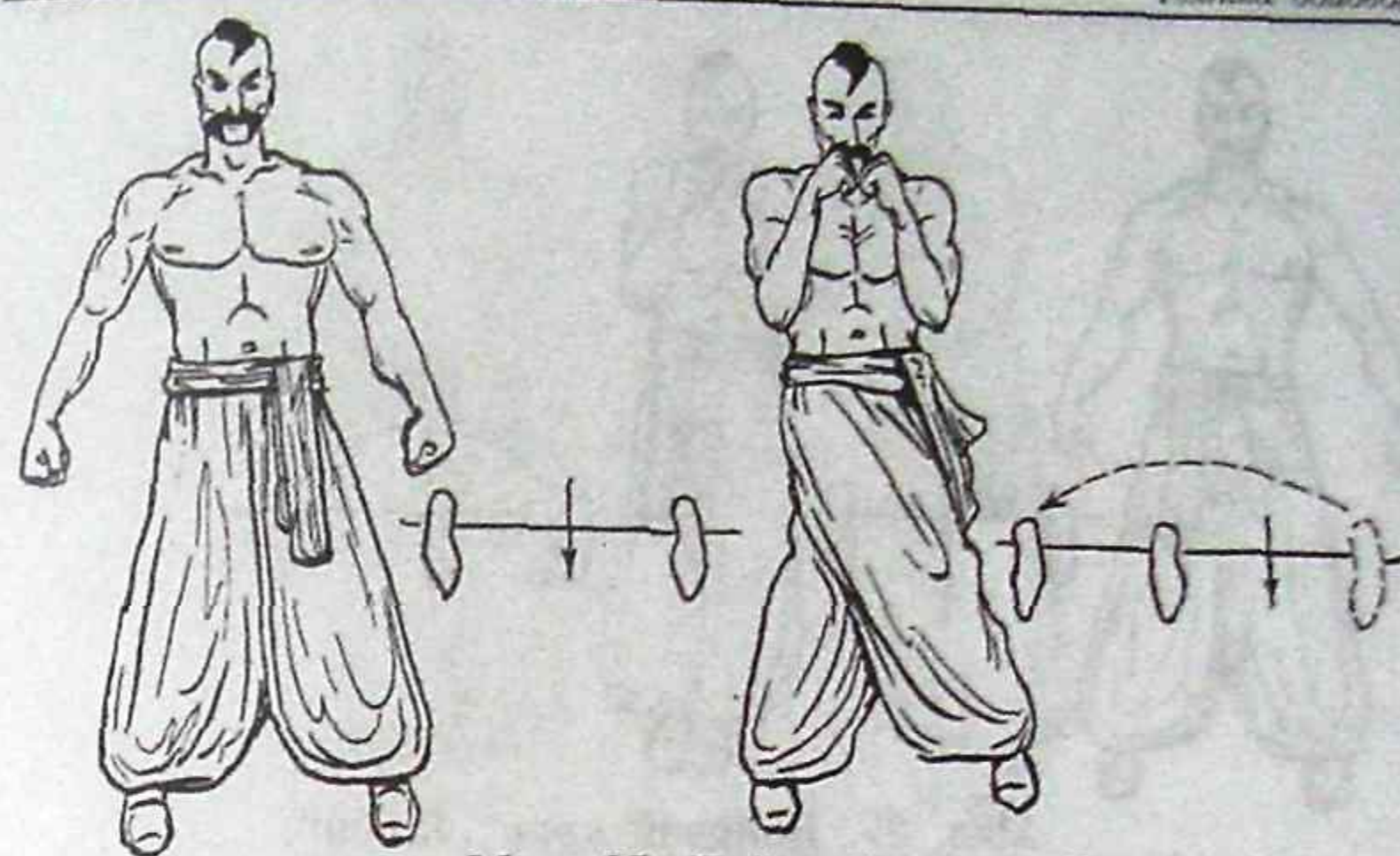

Мал. 23. Бойовий крок „Розкрок“.

Мал. 24. Бойовий крок „Присувний“.

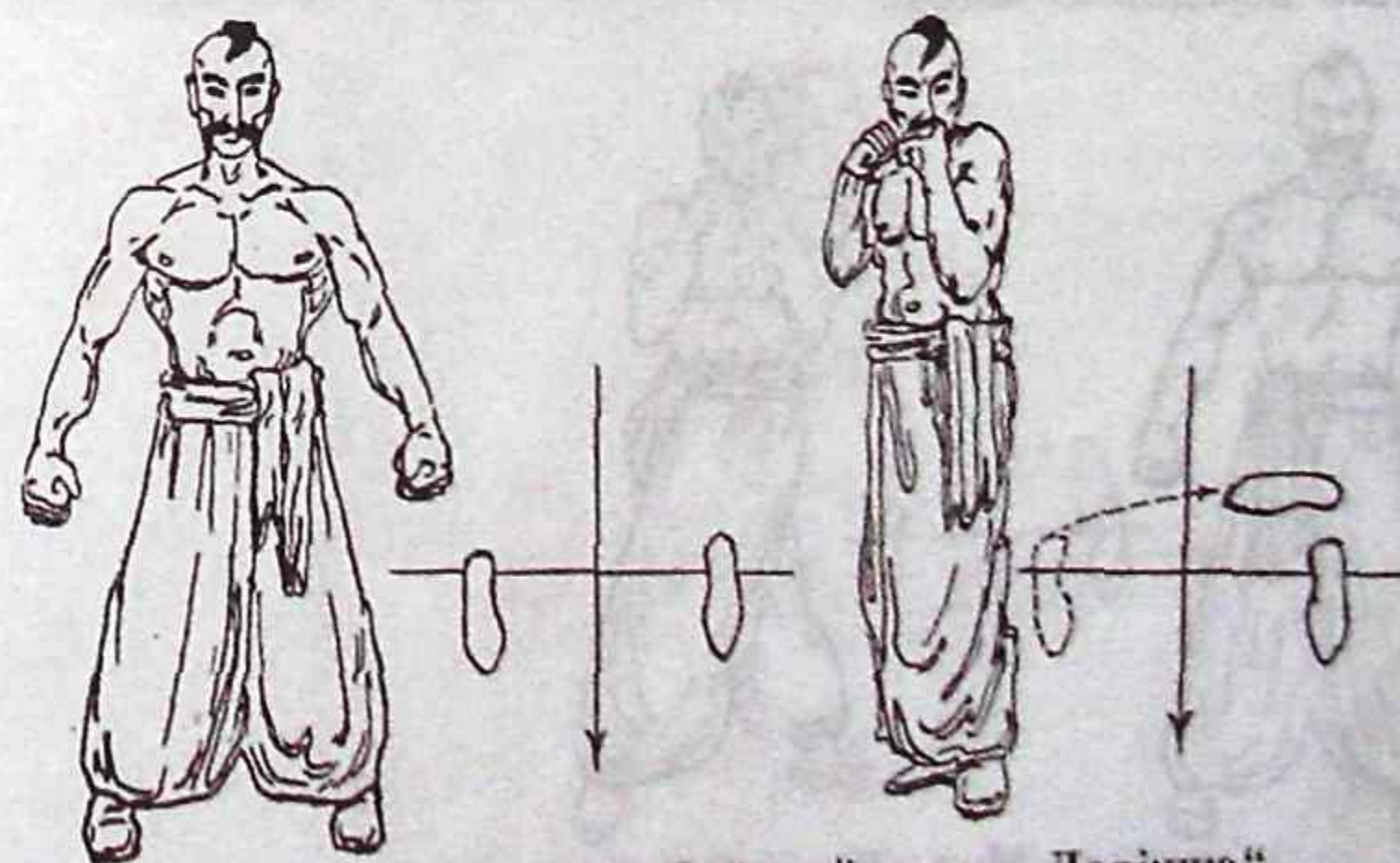
довою кроку „Лалоп“, а також широко використовується при переходах із широких стійок у вузькі. Головною метою виконання цього кроку є зміщення тіла вбік від напрямку нападу супротивника. На малюнку 24 зображено виконання „Присувного“ кроку із початкової стійки „Мур“ у вихідну „Свічка“.

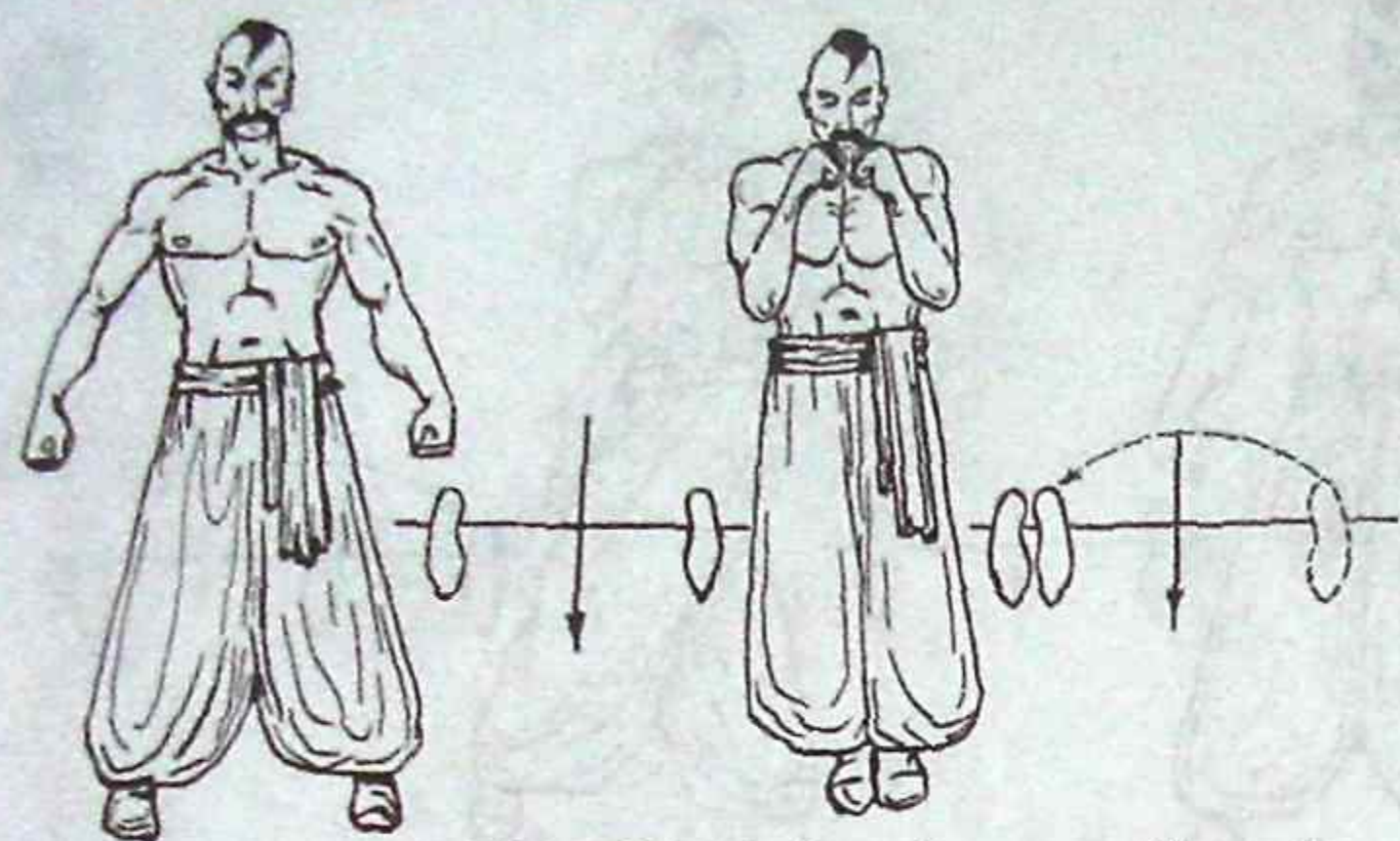
Мал. 25. Бойовий крок „Схресний“.

Крок „Схресний“ – бойовий крок, який використовують для зміщення тіла вбік від напрямку нападу супротивника. На малюнку 25 зображено виконання „Схресного“ як переходу із стійки „Раменна“ у „Схресну“. Бойовий крок „Схресний“ широко використовується у Гопаку для блискавичного зміщення тіла і зміни допоміжних стійок на бойові.

Крок „Доріжка“ – бойовий крок, який використовується для зміщення тіла вбік від напрямку нападу супротивника. На малюнку 26 зображено спосіб виконання кроку „Доріжка“ як різновид переходу із стійки „Раменна розкоса“ у стійку „Кут“. Крок „Доріжка“ часто використовується при переходах із вузьких стійок у широкі.

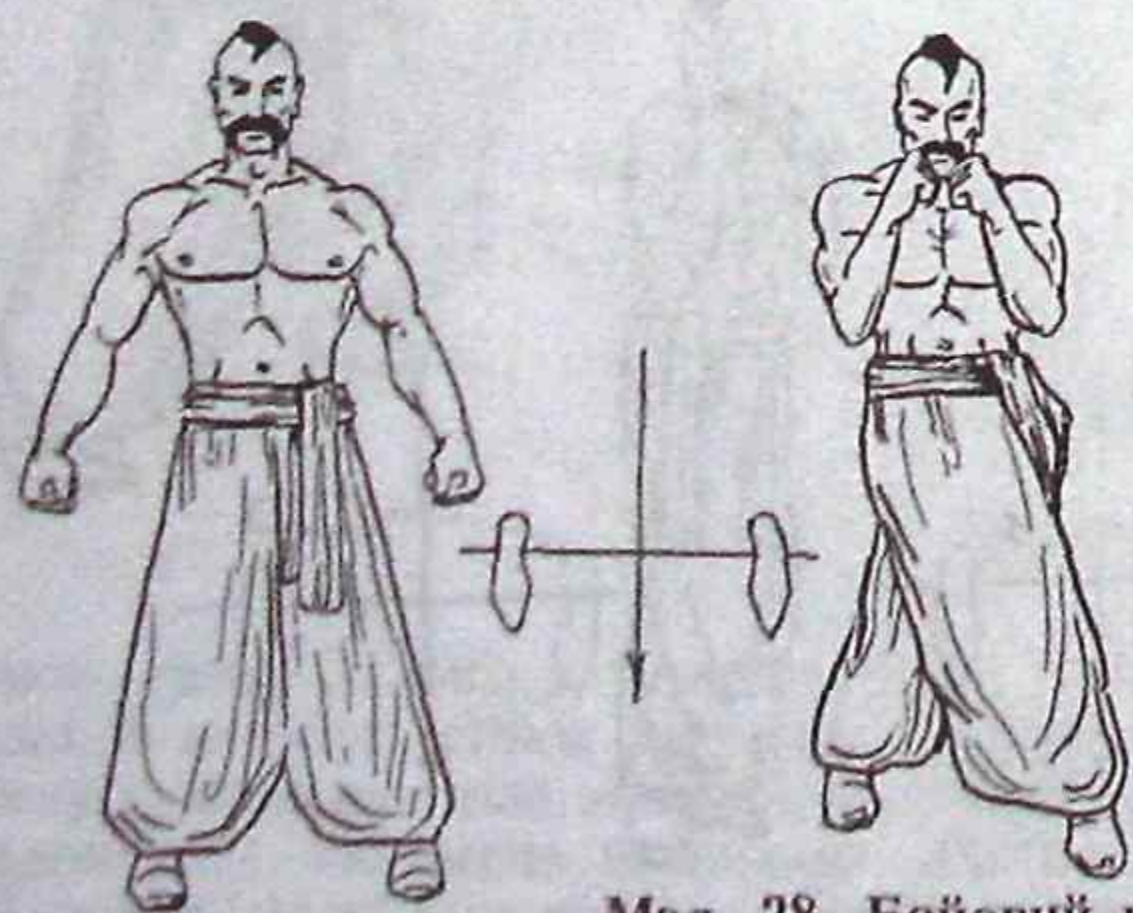
Мал. 26. Бойовий крок „Доріжка“.

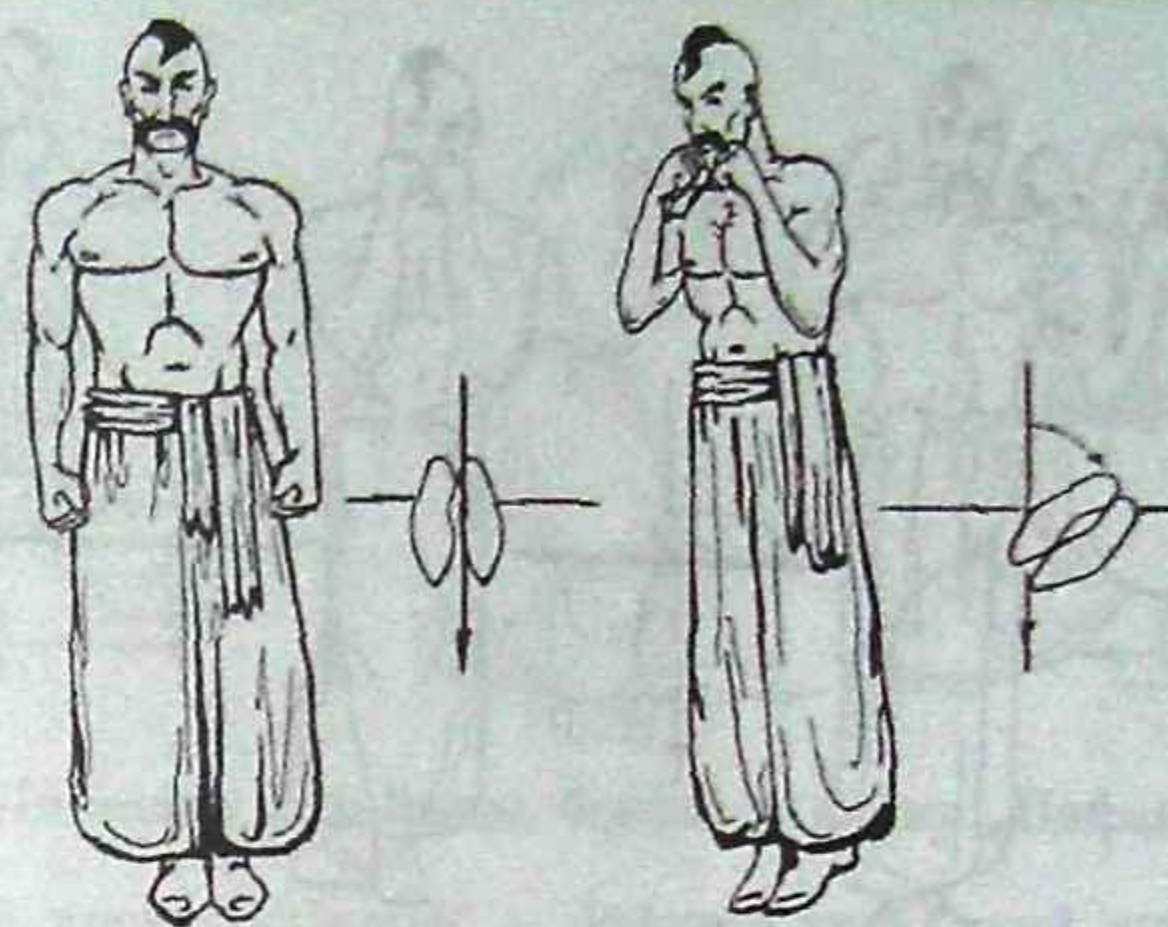
Мал. 27. Бойовий крок „Галоп“.

Крок „Галоп“ — бойовий крок, який використовується для блискавичного зміщення тіла вбік від напрямку нападу супротивника. На малюнку 27 зображено виконання кроку „Галоп“ як різновид переходу із стійки „Раменна основна“ у стійку „Свічка“. Використання у бойовому Гопаку кроку „Галоп“ дає можливість кружляти довкола суперника або закручувати його навколо себе.

Крок „Вихиляс“ — бойовий крок, який використовується для зміщення тіла вбік від напрямку нападу супротивника. На малюнку 28 зображено виконання „Вихилясу“ як переходу із стійки „Раменна основна“ у стійку „Хрест“. У двобоях „Вихиляс“ найчастіше виконують як перехід із стійок „Мур“, „Вой“, „Щит“, „Вершник“, „Ведмідь“, „Вежа“ у стійку „Хрест“. У вузьких стійках „Вихиляс“ виконується передньою ногою.

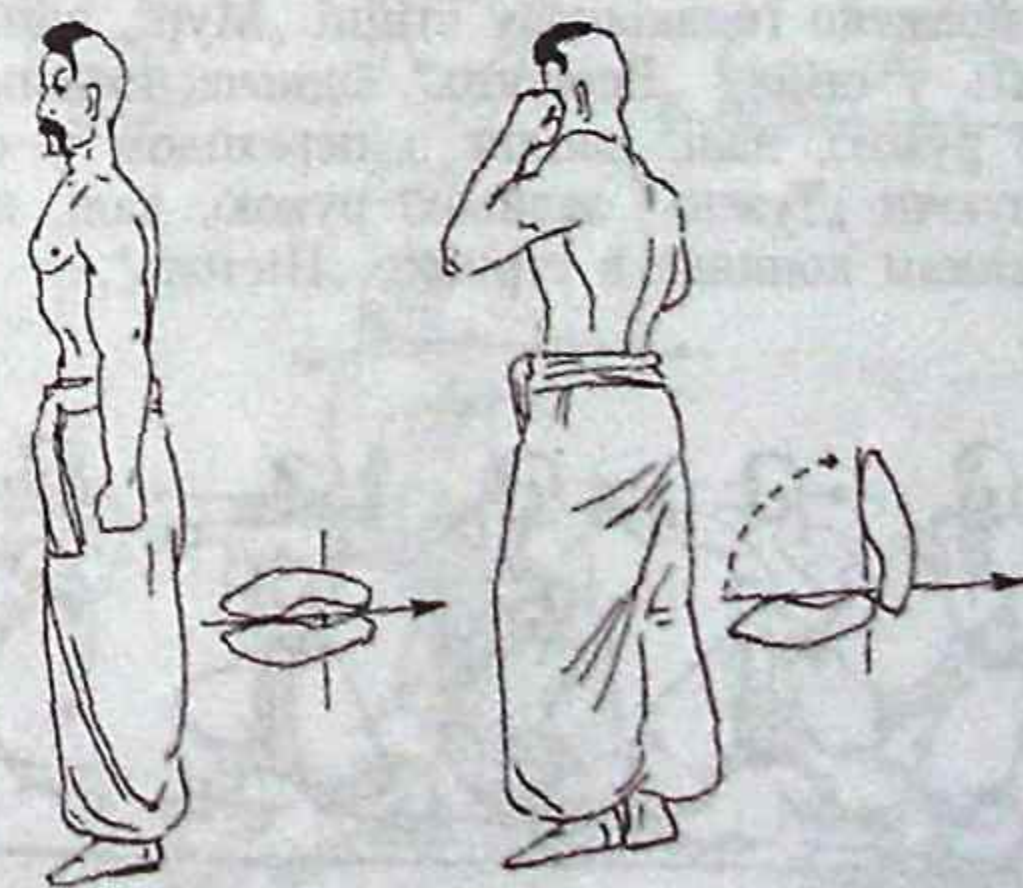
Мал. 28. Бойовий крок „Вихиляс“.

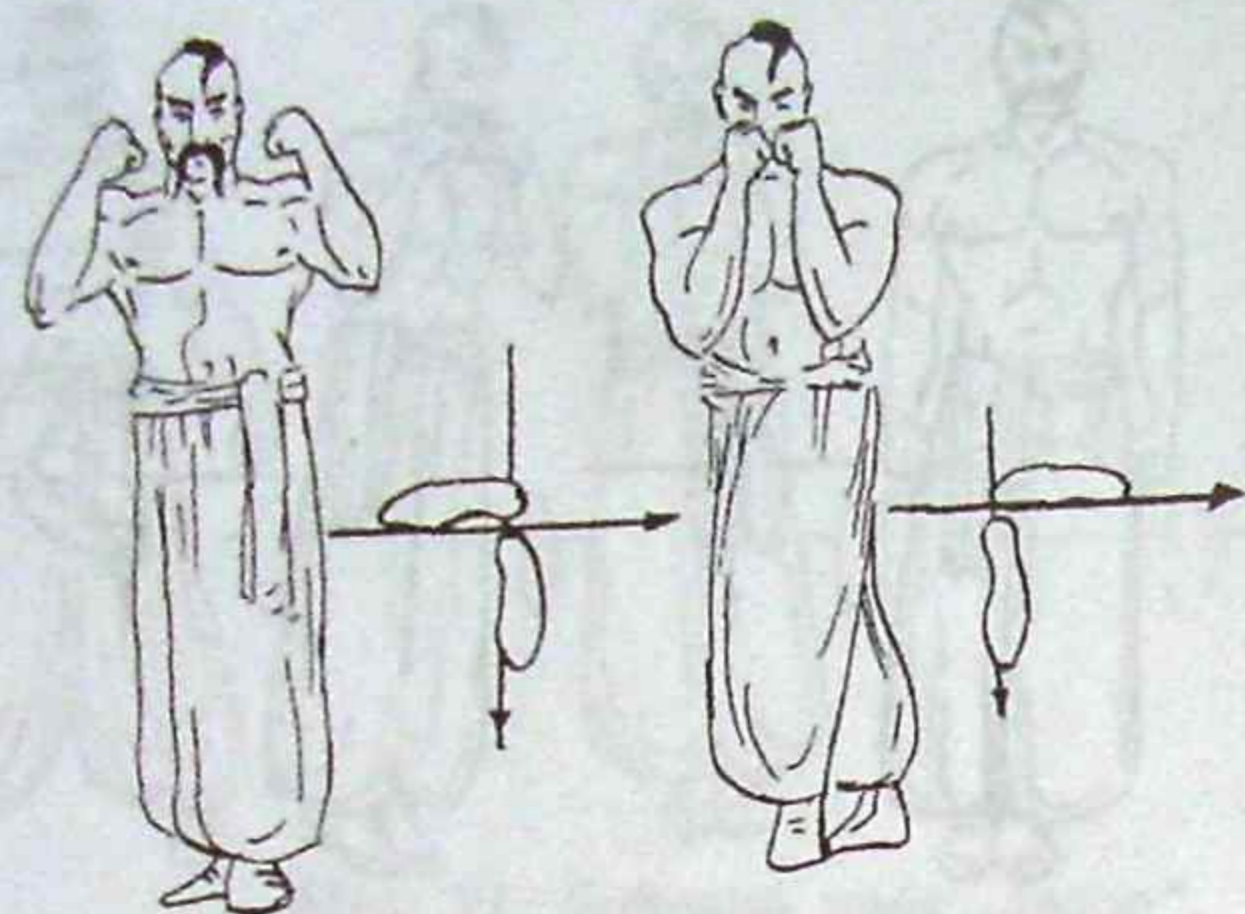
Мал. 29. Бойовий крок „Плетіночка“.

Крок „Плетіночка“ — бойовий крок, який виконується для зміщення тіла вбік від напрямку нападу супротивника. На малюнку 29 зображено виконання „Плетіночки“ із початкової стійки „Свічка“. Бойовий крок „Плетіночка“ можна виконувати із різноманітних стійок, головне зберігати суть відходу вбік (із одночасним прокручуванням на носках стіп).

Крок „Мотузочка“ — бойовий крок, який виконується для зміщення тіла назад на одну стопу. Найчастіше крок „Мотузочка“ виконується у поєднанні зі стусаном „Тузень“ передньою рукою для нанесення удару у відповідь. Бойовий крок „Мотузочка“ можна виконувати з різноманітних стійок, головне зберігати суть кроку. На малюнку 30 зображено виконання кроку „Мотузочка“ із початкової стійки „Свічка“.

Мал. 30. Бойовий крок „Мотузочка“.

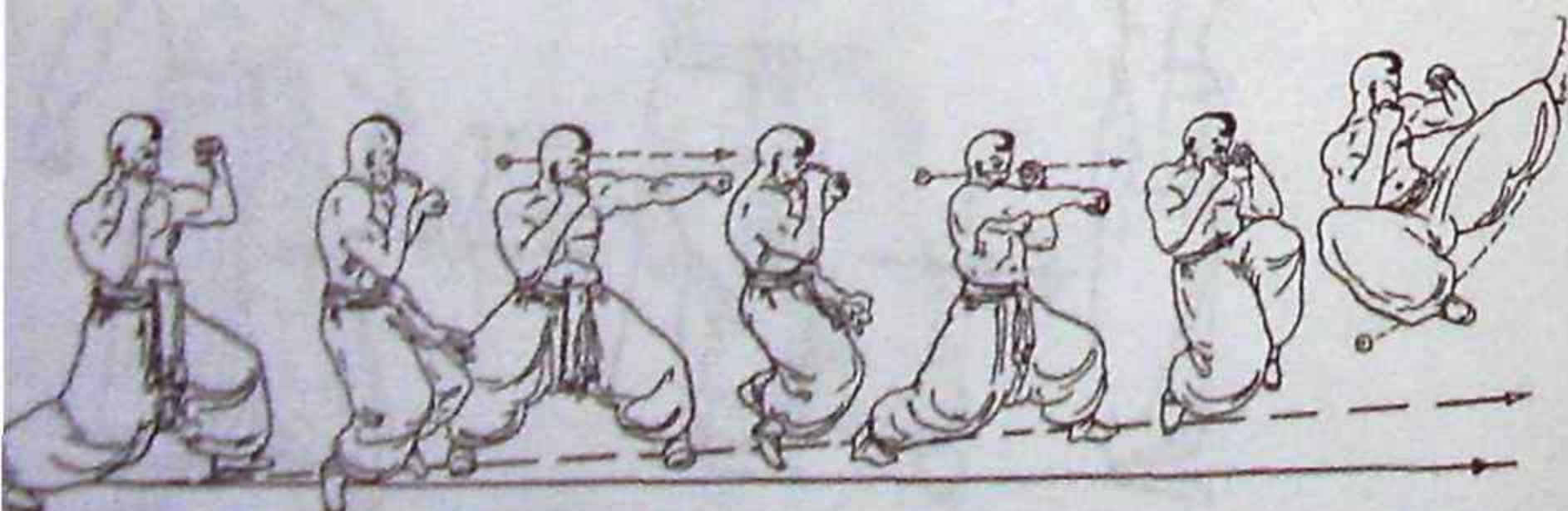

Мал. 31. Бойовий крок „Припадання“.

Крок „Припадання“ — бойовий крок, який використовується для зміщення тіла назад-вбік від напрямку нападу супротивника. Найчастіше крок „Припадання“ виконується у поєднанні із стусаном „Джиган“ передньою рукою. Бойовий крок „Припадання“ виконується з різноманітних стійок, головне зберегти суть кроку — відійти задньою ногою назад-вбік, тобто припасти на ту ногу, яка відходить назад. На малюнку 31 зображено виконання кроку „Припадання“ із початкової стійки „Кут“ у вихідну „Гак“.

Крок „Стрибунець“ — бойовий крок, який використовується для нападу. Найчастіше крок „Стрибунець“ виконується у поєднанні з „Тузеньями“ передньою і задньою рукою. Крок „Стрибунець“ виконується аплігом з постійним чередуванням стійок „Мур“ — „Вершник“...

На мал. 32 зображено гопаківця у стійці „Мур“, який виконуючи апліг переходить у стійку „Вершник“, одночасно виконуючи „Тузень“ передньою рукою, далі, наплиг з переходом у стійку „Мур“ одночасно виконуючи „Тузень“ задньою рукою, далі, наплиг із одночасним виконанням копняка в стрибку „Пістоль“.

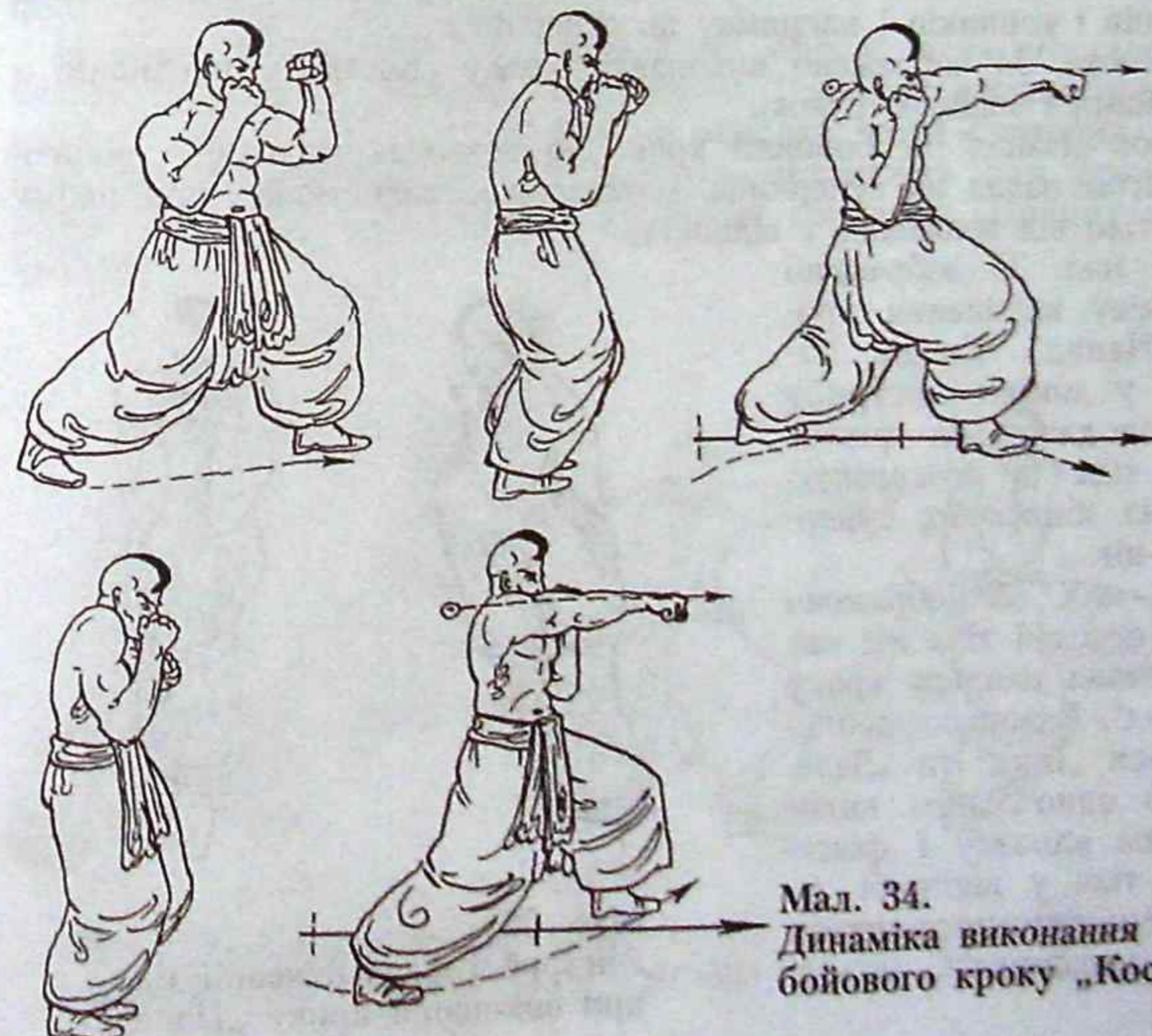
Мал. 32. Варіант бойового кроку „Стрибунець“.

Мал. 33. Динаміка виконання бойового кроку „Цафаний“.

Бойовий крок „Цафаний“ — бойовий крок, який використовується для зміщення тіла назад від нападу супротивника. Найчастіше крок „Цафаний“ виконується у поєднанні із стусанами „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, а також копняками, присядками та повзунцями.

На малюнку 33 зображено виконання кроку „Цафаний“ у поєднанні із виконанням „Тузень“.

Мал. 34. Динаміка виконання бойового кроку „Косар“.

Мал. 35. Динаміка виконання кроку „Напад“.

Крок „Косар“ — бойовий крок, що нагадує рух косаря. Використовується „Косар“ для нападу на супротивника. Обов'язковою вимогою при виконанні кроку „Косар“ є почергове зміщення тіла обабіч бойової лінії та обов'язковим акцентуванням ударної сили стусанів і копняків і напрямку до суперника.

На мал. 34 зображено виконання кроку „Косар“ у поєднанні з стусанами і задньою рукою.

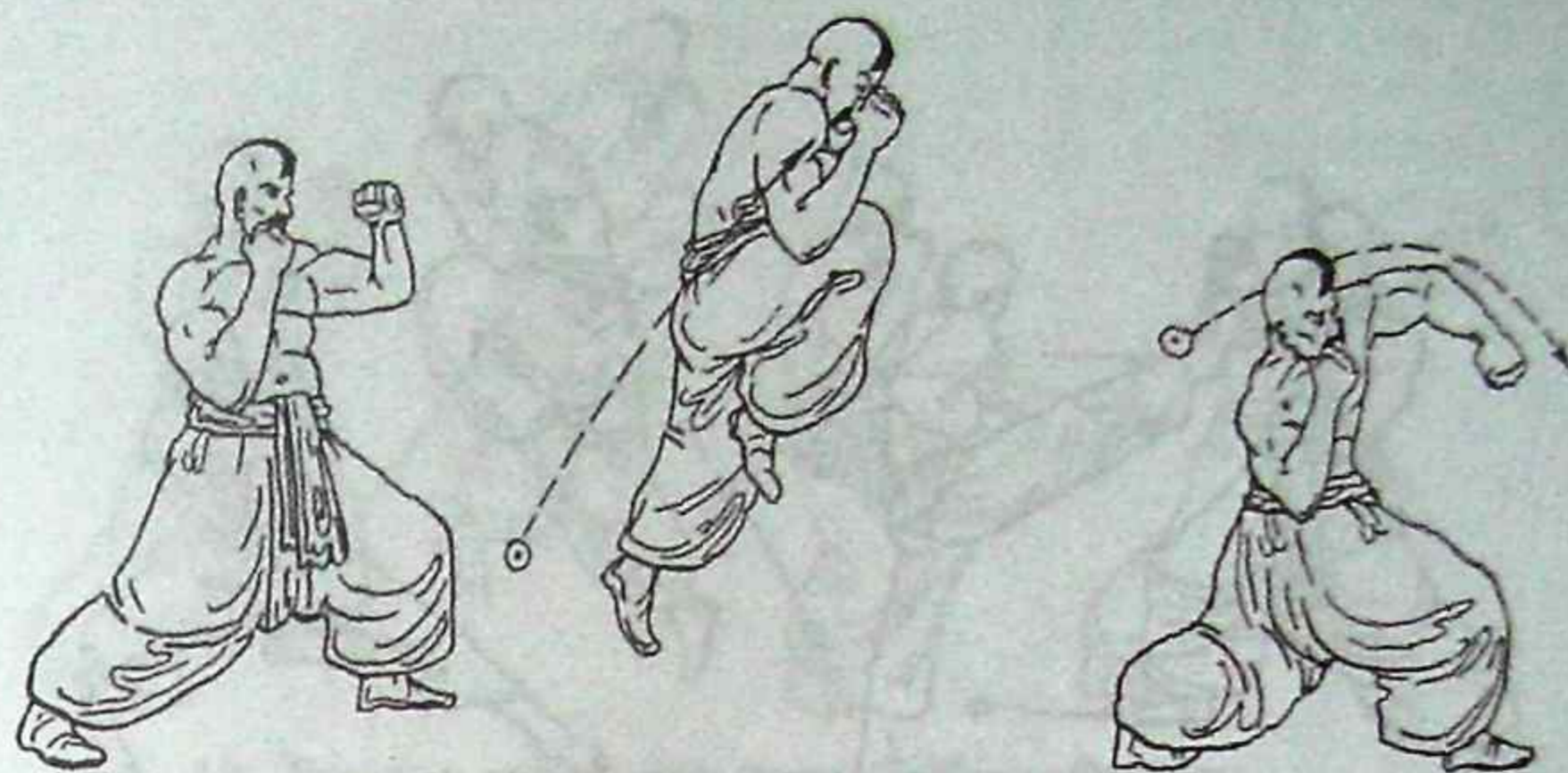
Крок „Напад“ — бойовий крок, що дозволяє гопаківцю робити наплигом напад на суперника, максимально захистивши при цьому своє тіло від враження у відповідь.

На мал. 35 зображено динаміку виконання кроку „Напад“. Кожен наплиг у момен вистрибу супроводжується фіксацією тіла та почерговою зміною збиваючих суперника ніг.

На мал. 36 зображено фазу фіксації тіла під час виконання наплигу кроку „Напад“. Вдале поєднання перепони „Іжак“ та „Лелека“ з одночасним виконанням наплигу і фіксацією тіла у вистрибі забезпечують продуктивність нападу.

Мал. 36. Вистриб і фаза фіксації тіла при виконанні кроку „Напад“.

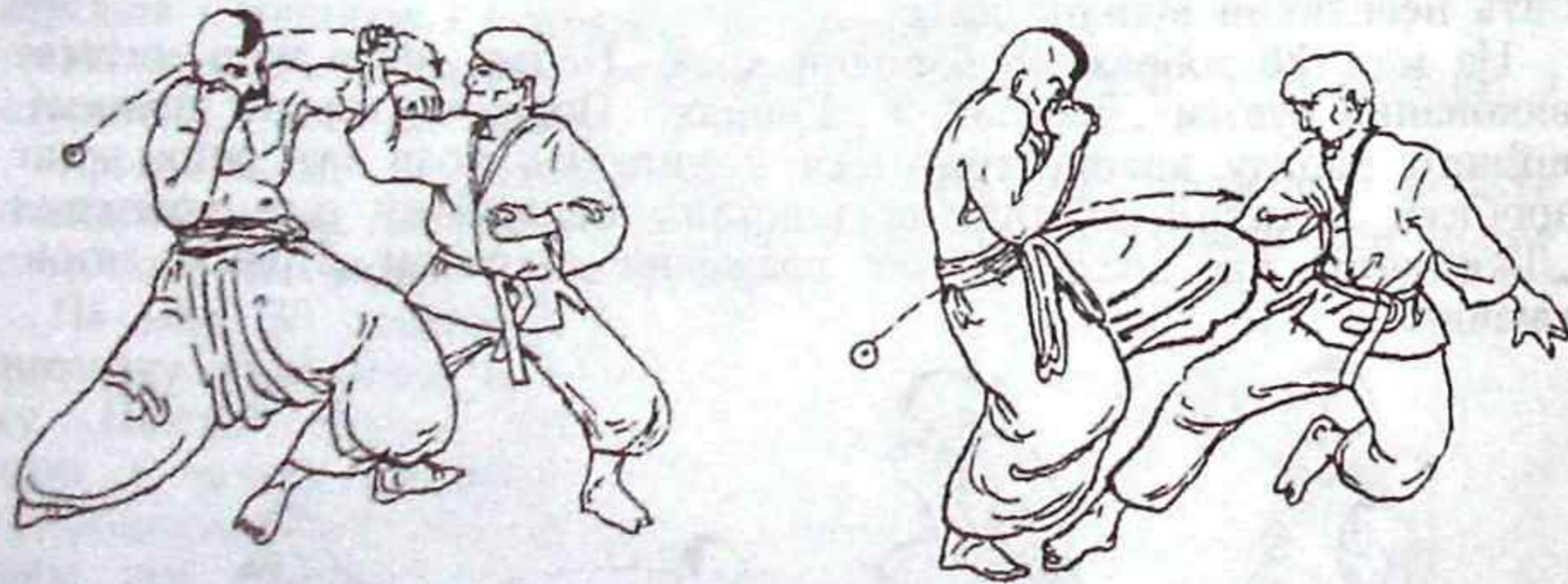
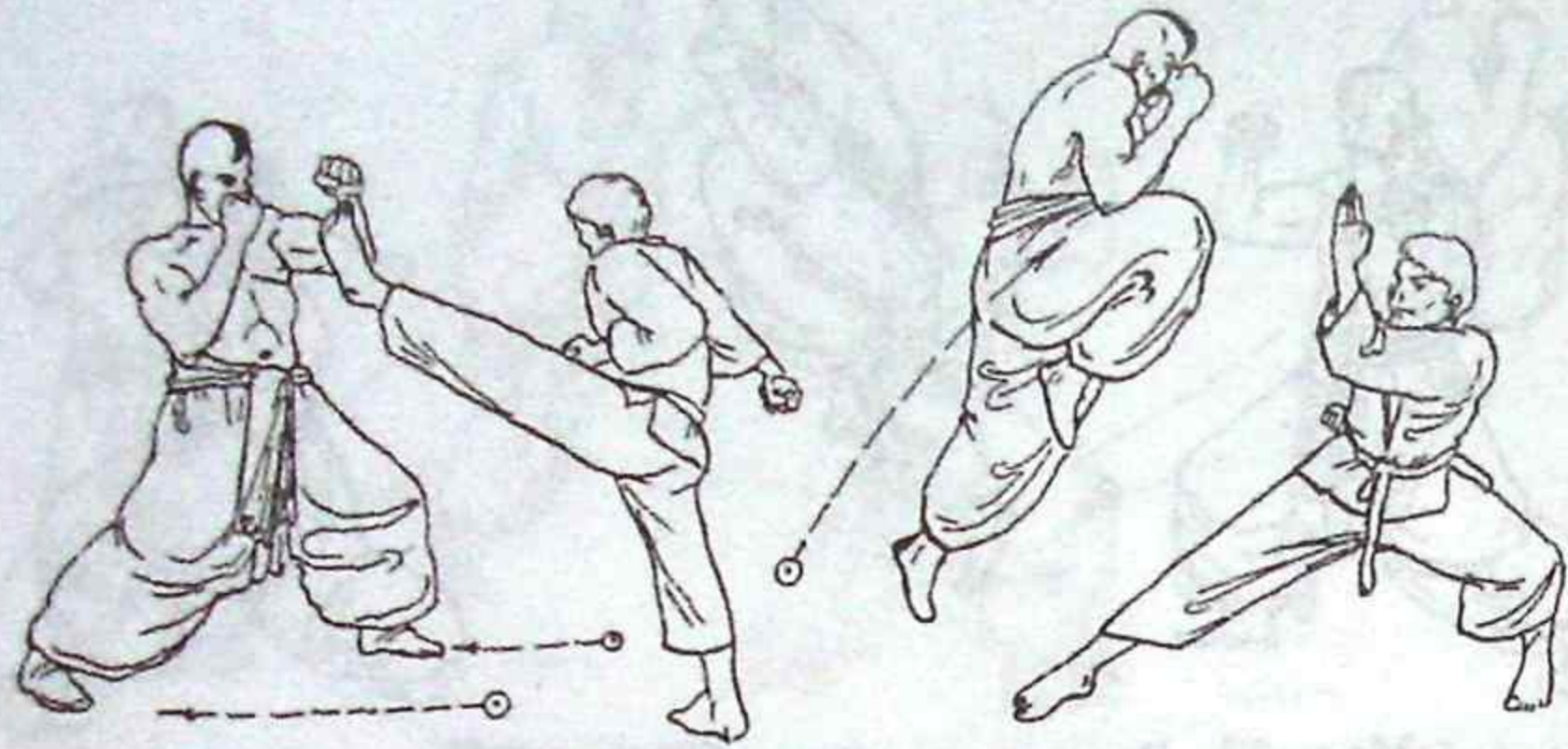
Мал. 37. Варіант нападу „Джиганом“ у поєднанні з бойовим кроком „Напад“.

На мал. 37 зображено виконання кроку „Напад“ із миттєвим виконанням стусана „Джиган“. Найчастіше такий варіант нападу використовується у випадку, коли суперник, уникаючи враження робить невеликий відплиг назад.

На мал. 38 зображено бойовий крок „Напад“ після чого миттєве виконання сув'язі „Джиган“ + „Копняк“. Подібний варіант прямолінійного нападу використовується у випадку, коли суперник встиг зробити великий відплиг на відстань недосяжну для враження „Джиганом“, але достатню для враження копняком „Прямої штовхаючий“.

Мал. 38. Варіант нападу „Джиган“ + „Копняк прямий штовхаючий“ у поєднанні з бойовим кроком „Напад“.

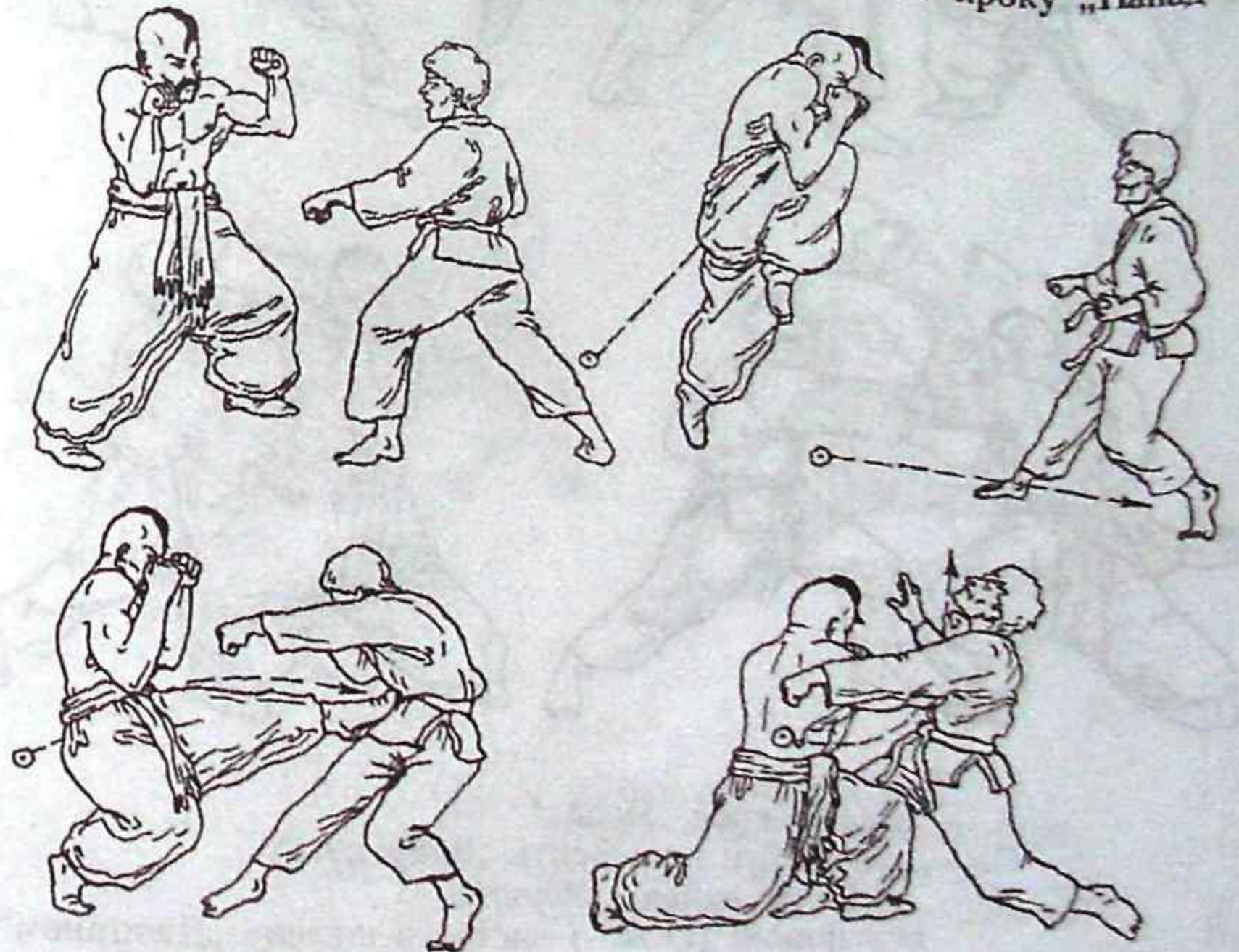

- С. — б'є „май гері“.
- К. — робить відплиг, перепону „Шлюз“, крок „Напад“, „Джиган“.
- С. — захищається від „Джигана“.
- К. — вражає С. копняком „Прямим штовхаючим“.

Мал. 39. Варіант виконання прямолінійного нападу „Джиган“ + „Копняк“.

Мал. 40. Варіант виконання прямолінійного нападу „Копняк“ + „Джиган“ з використанням бойового кроку „Напад“.

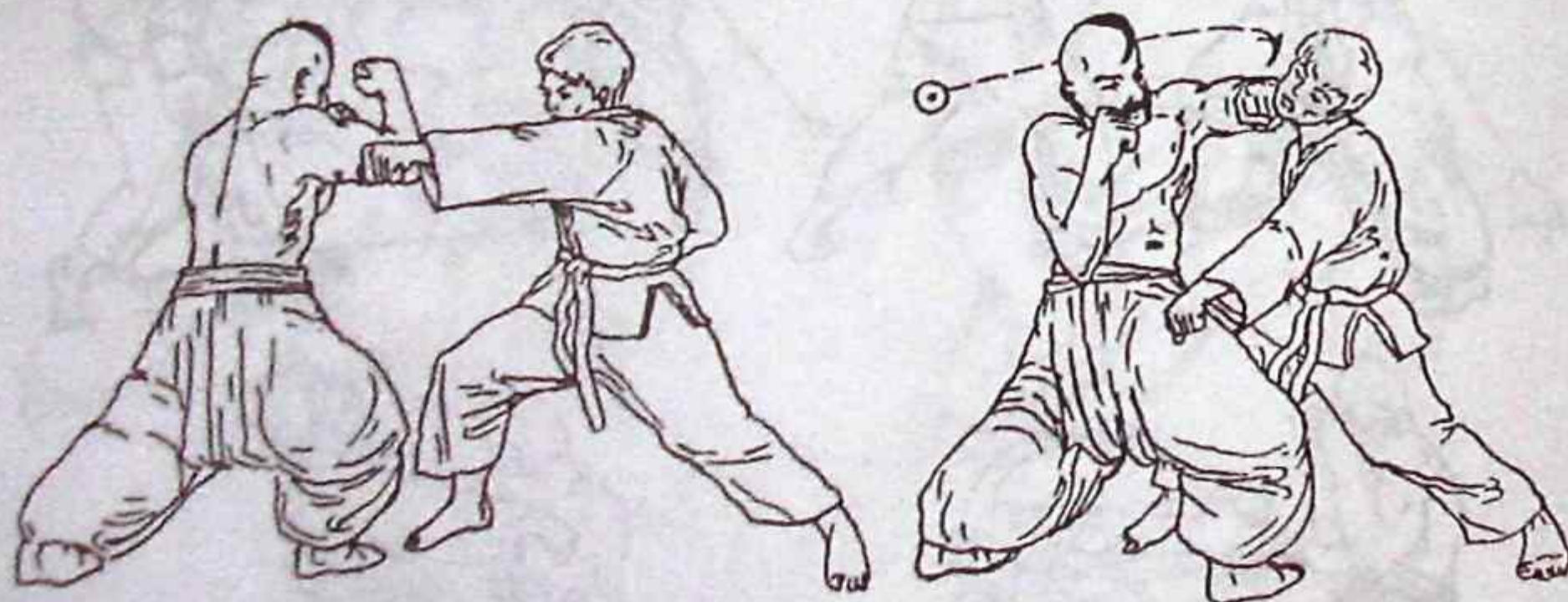
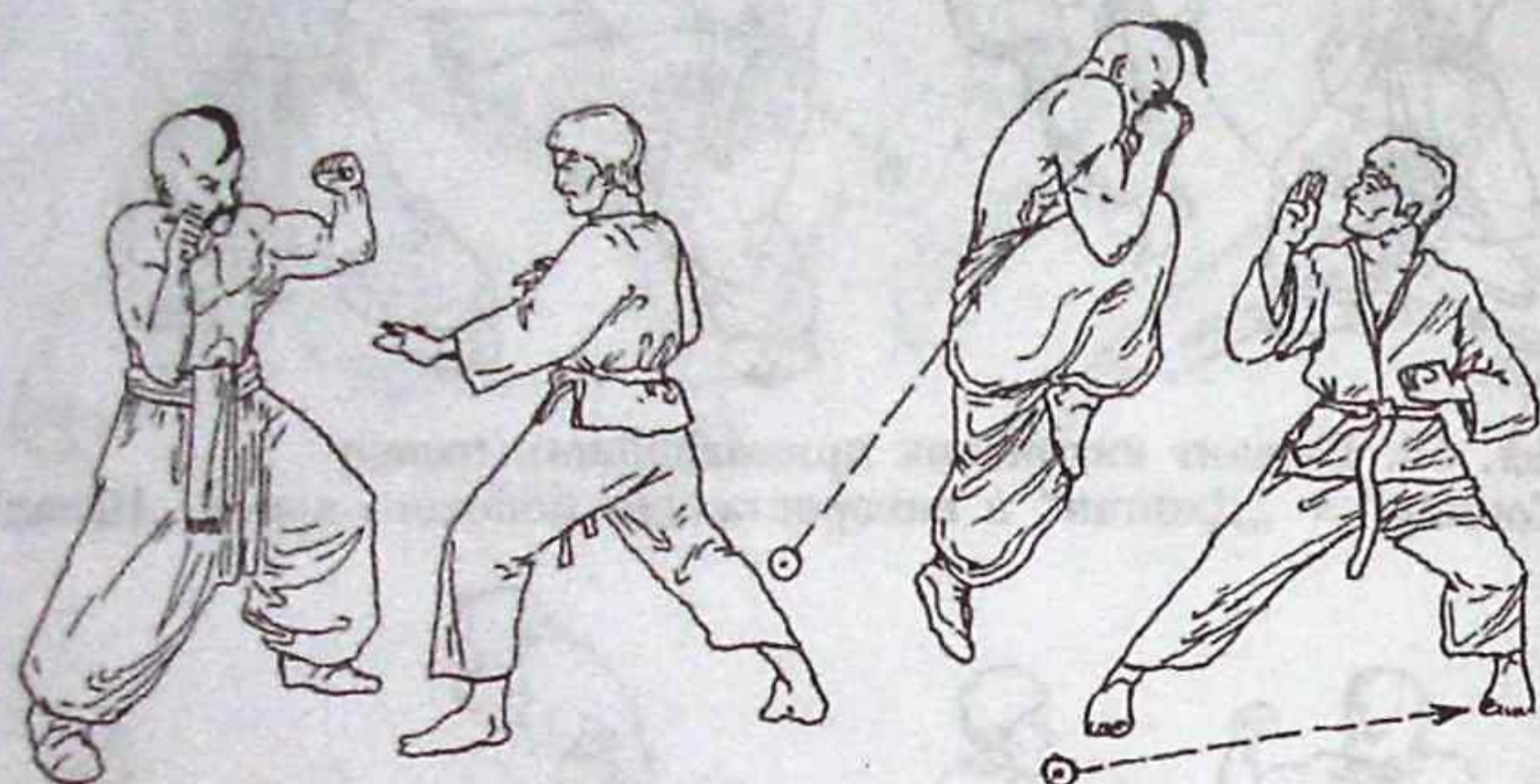

Мал. 41. Варіант виконання прямолінійного нападу „Копняк“ + „Стрімляк“ з використанням бойового кроку „Напад“.

- К. — робить крок „Напад“.
- С. — відстрибує назад.
- К. — копає суперника в сонячне сплетіння і добиває „Стрімляком“.

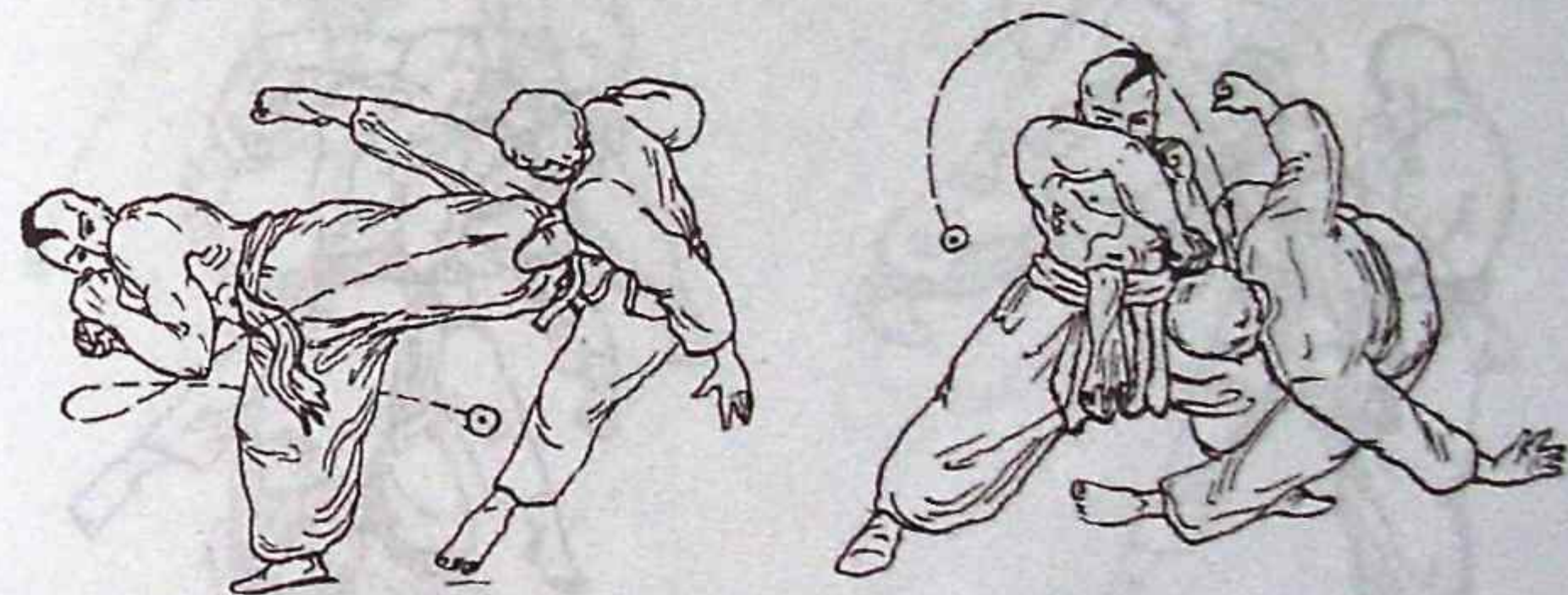
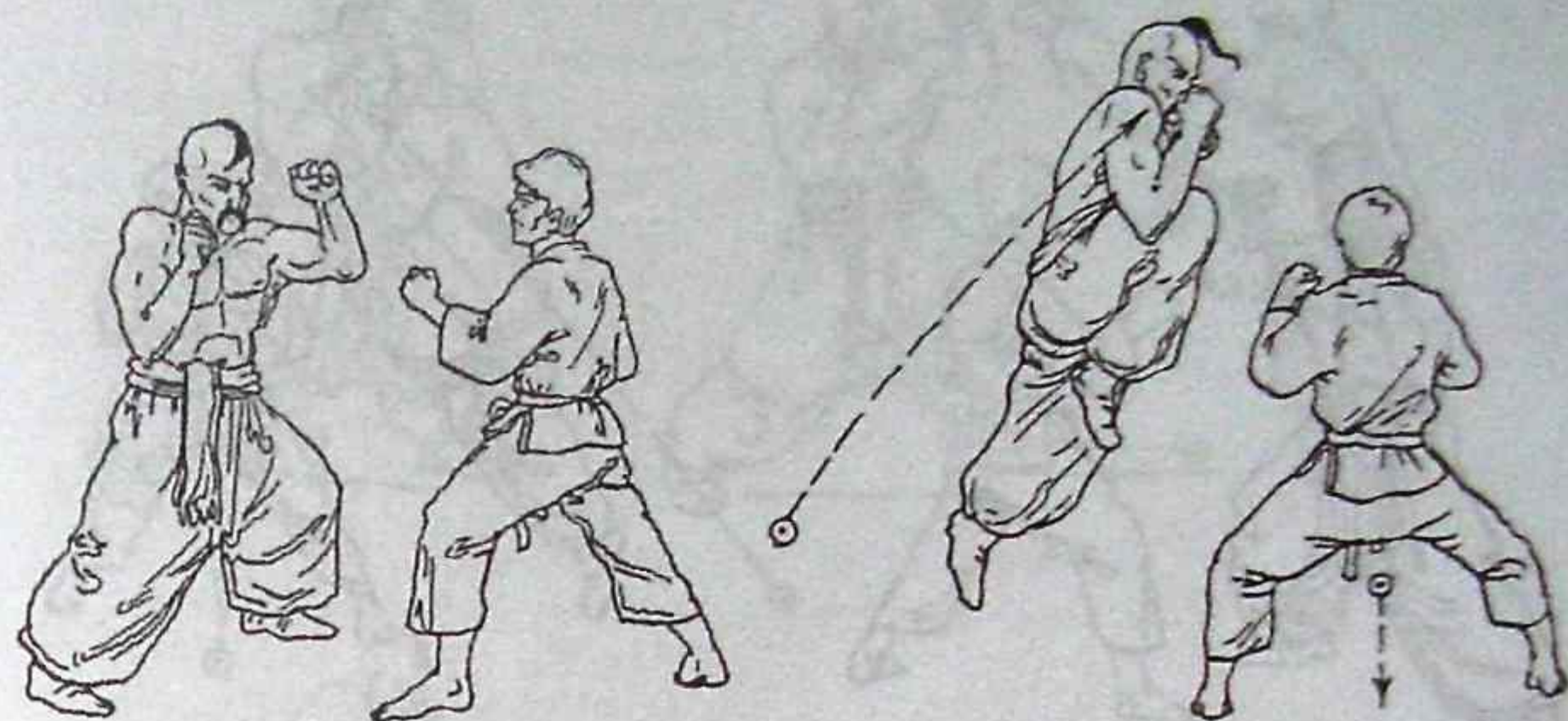

На мал. 40 зображено динаміку виконання прямолінійного нападу „Копняк“ + „Джиган“ після кроку „Напад“. Такий варіант нападу зорієнтований на відволікання уваги суперника від акцентованого стусана.

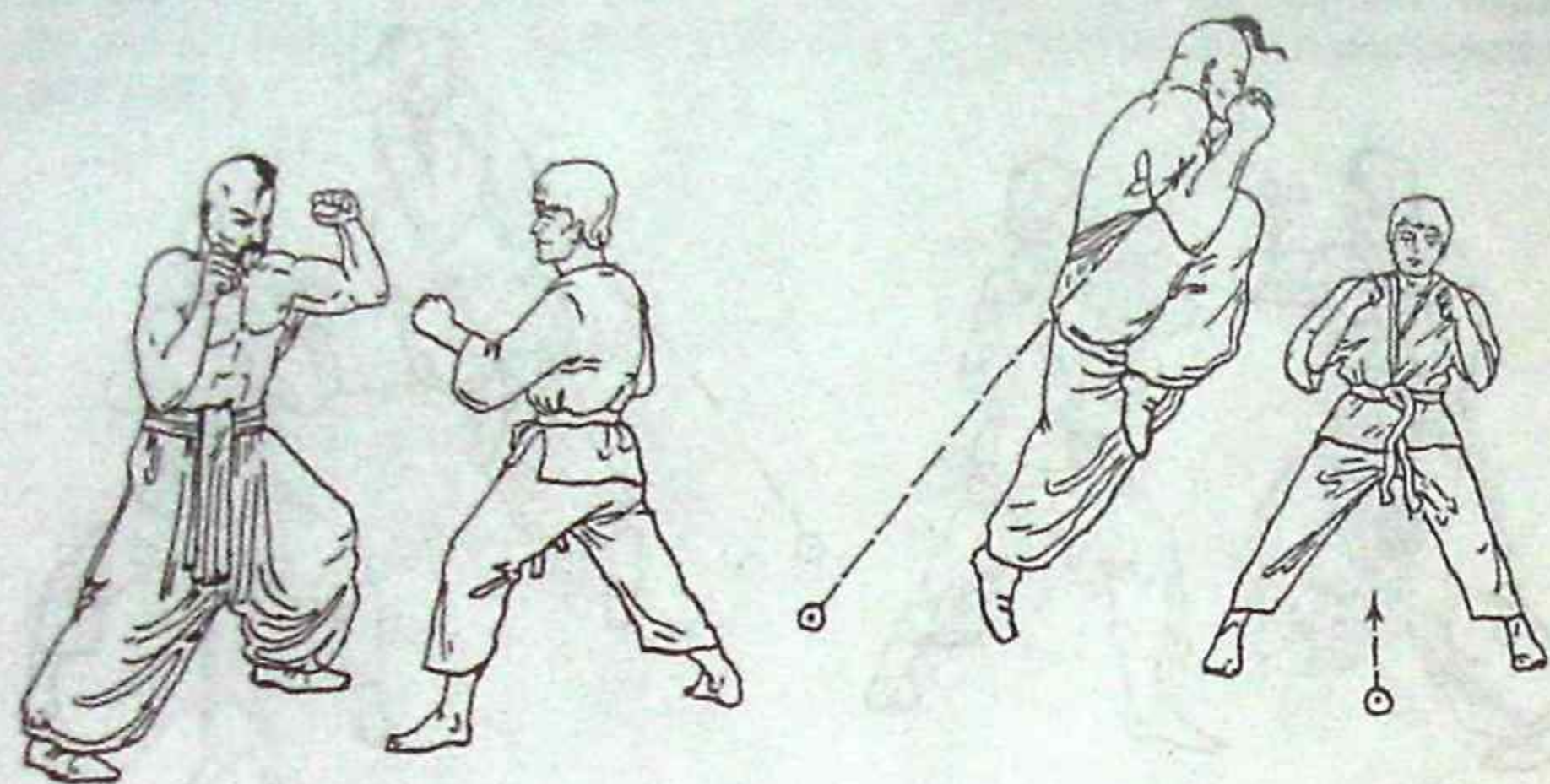
- К. — робить крок „Напад“.
 С. — відстрибує і наносить „гіяку цукі“.
 К. — відбиває напад суперника
 перпоною „Їжак“ і частує в щелепу „Джиганом“.

Мал. 42. Варіант нападу і використання бойового кроку „Напад“.

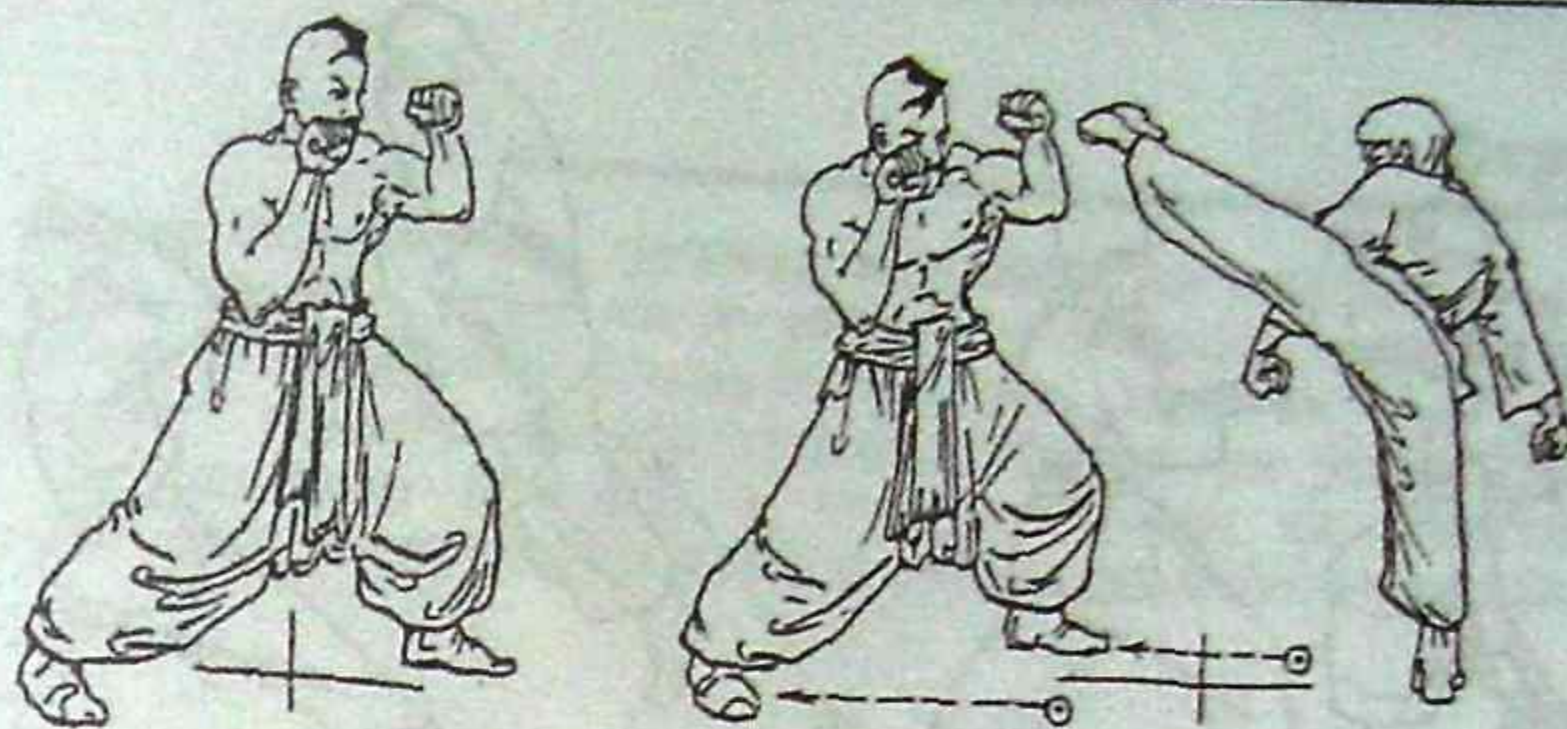
- К. — робить крок „Напад“.
 С. — втікає вбік від бойової лінії.
 К. — робить копняк „Лошак“
 і добиває суперника „Дуганом“.

Мал. 43. Варіант використання кроку „Напад“ в разі втечі суперника вбік від бойової лінії.

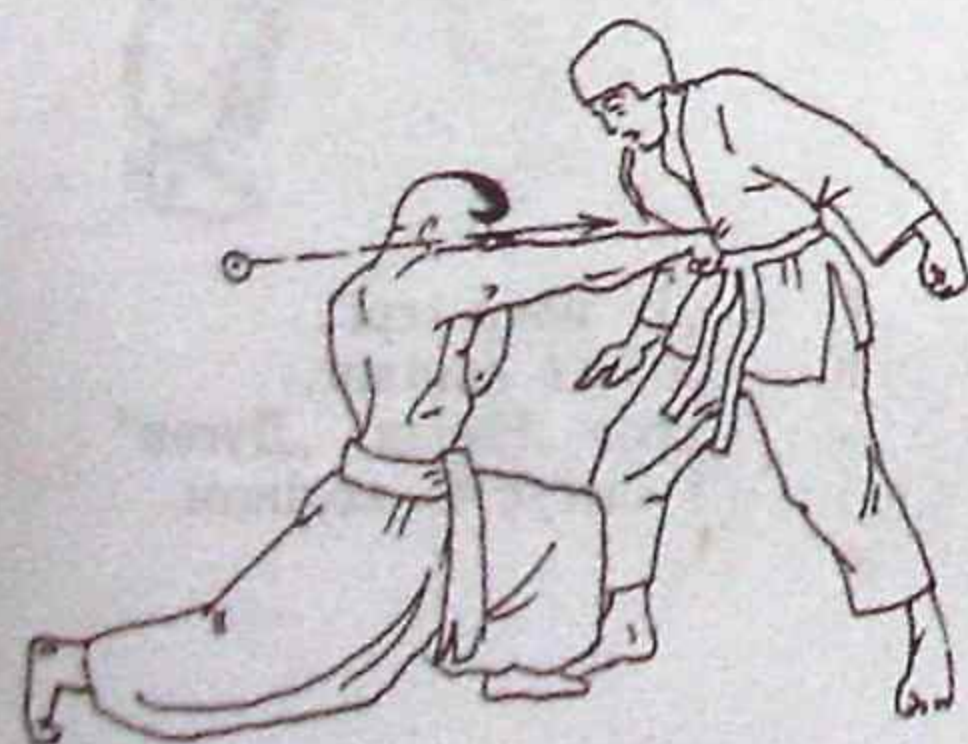
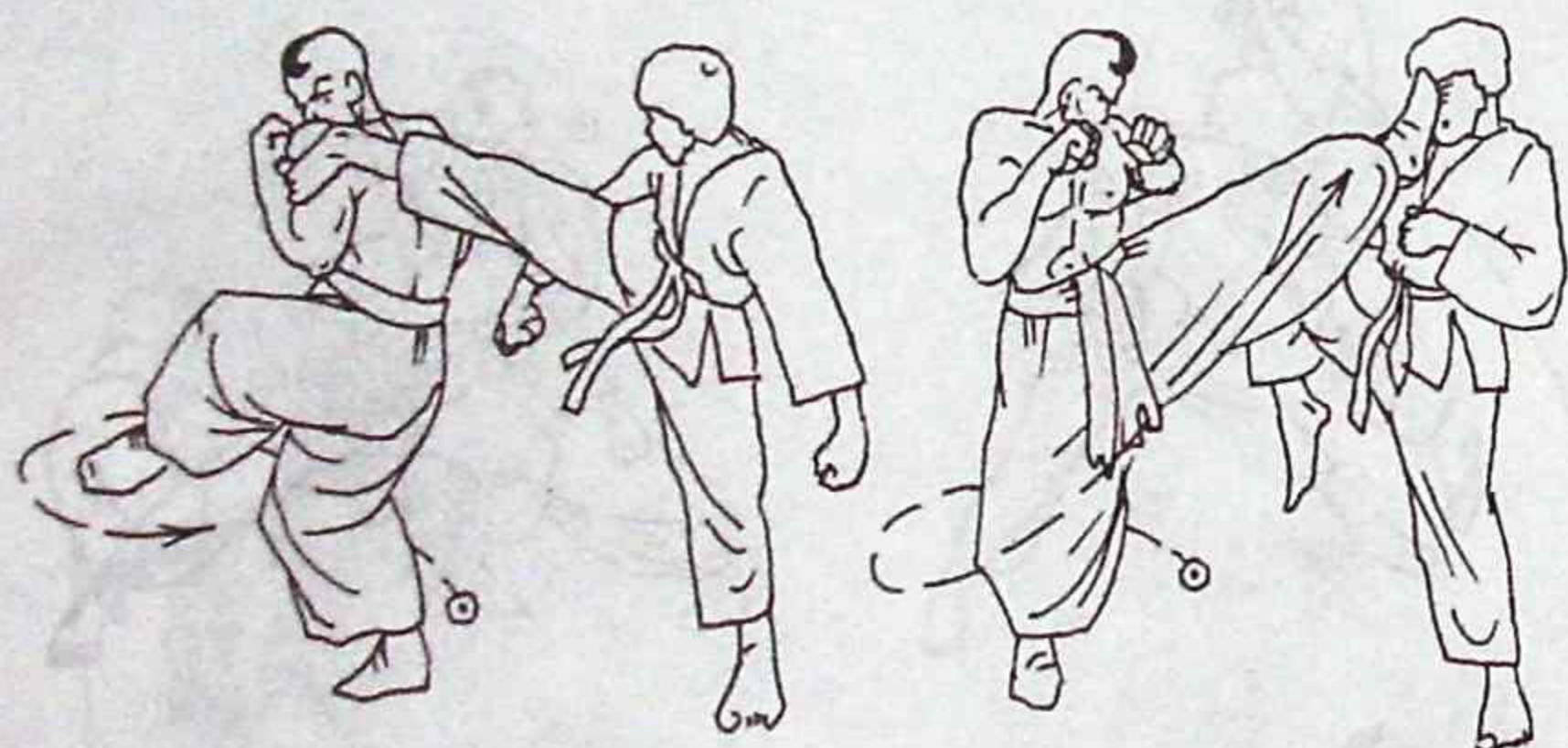
- К. — робить крок „Напад“.
 С. — втікає вбік від бойової лінії.
 К. — робить копіяк „Бічний зростачий“, „Джиган“.

Мал. 44. Варіант використання кроку „Напад“ в разі втечі суперника вбік від бойової лінії.

- С. — „б'є йоко гері“.
 К. — робить відплиг, крок „Напад“, „Дуган“ і частує С. коліном.

Мал. 45. Варіант використання кроку „Напад“ після відплигу.

- К. — робить крок „Напад“.
 С. — втікає назад-вбік і зразу атакує копняком „йюко гері“.
 К. — робить затулу „Рам'я“, копняка „Вихор“, „Тузень“.

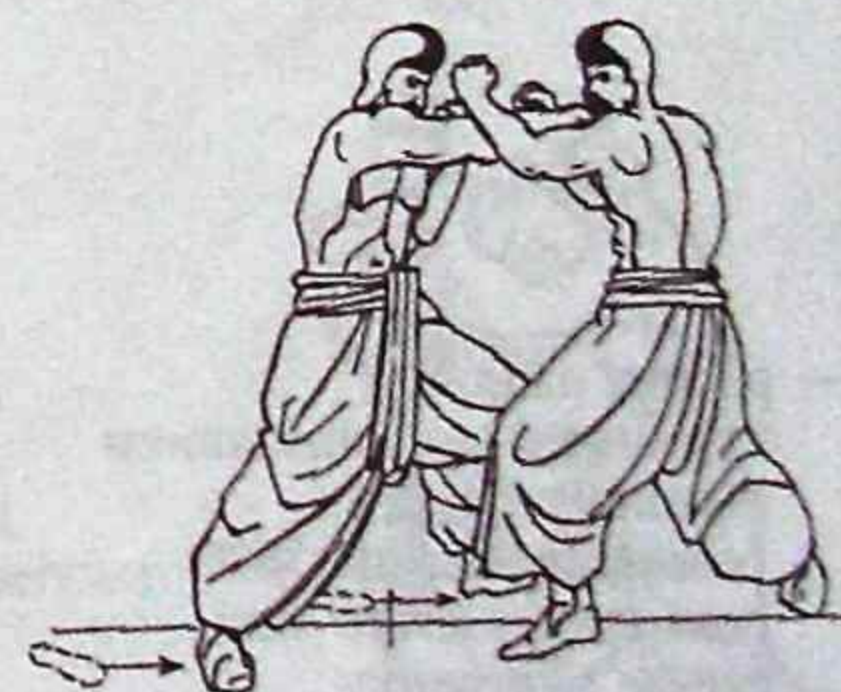
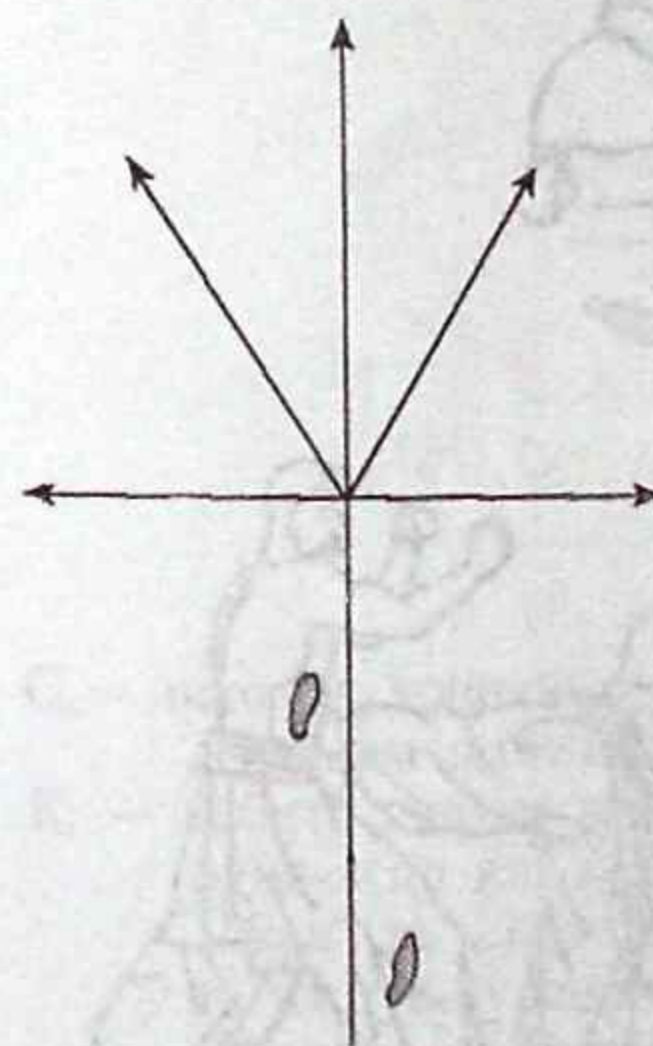
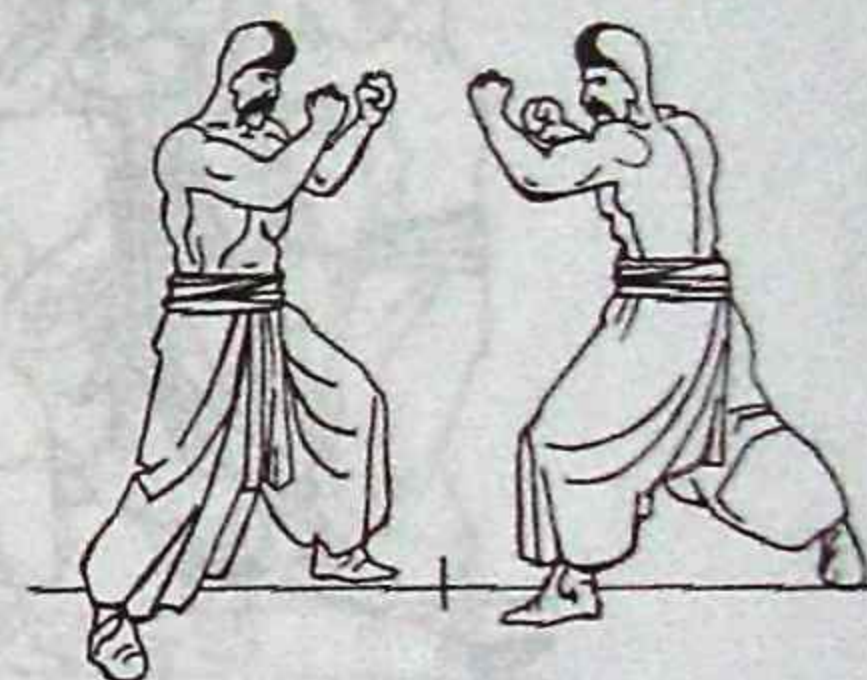
Мал. 46. Варіант використання кроку „Напад“ в разі втечі суперника назад-вбік.

Стрибки

Велика інтенсивність рухових комбінацій та переміщень під час ведення двоюбою дуже часто змушує гопаківців використовувати стрибки. У „Бойовому Гопаку“ є три види стрибків — це наплиги, відплиги і човники. Використовують стрибки для уникнення нападу, як переходи зі стійки в стійку, а також як початкові або кінцеві рухи на початку або після виконання бойових кроків.

Наплиг

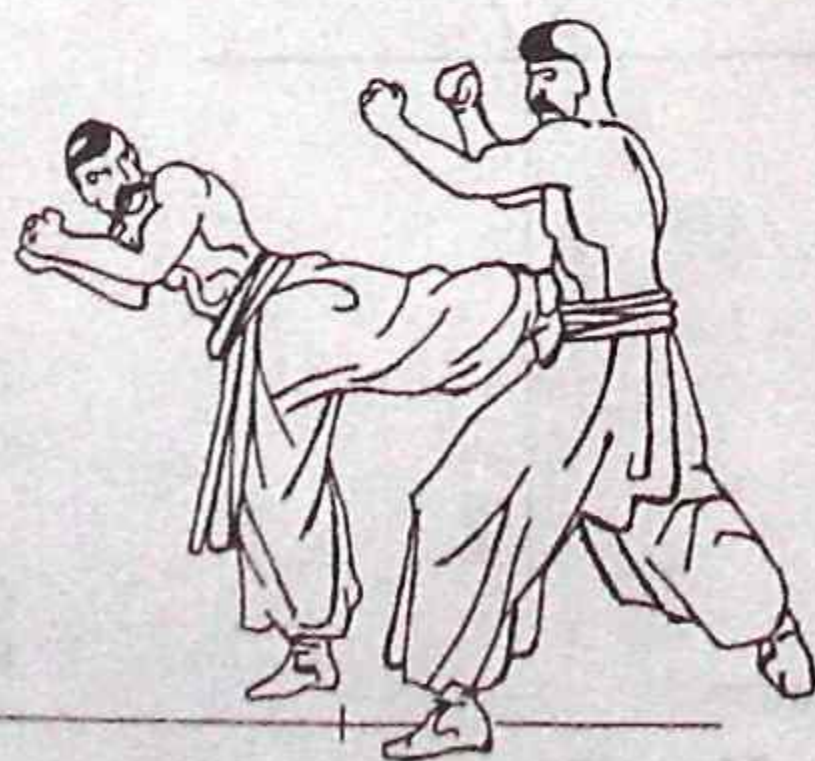
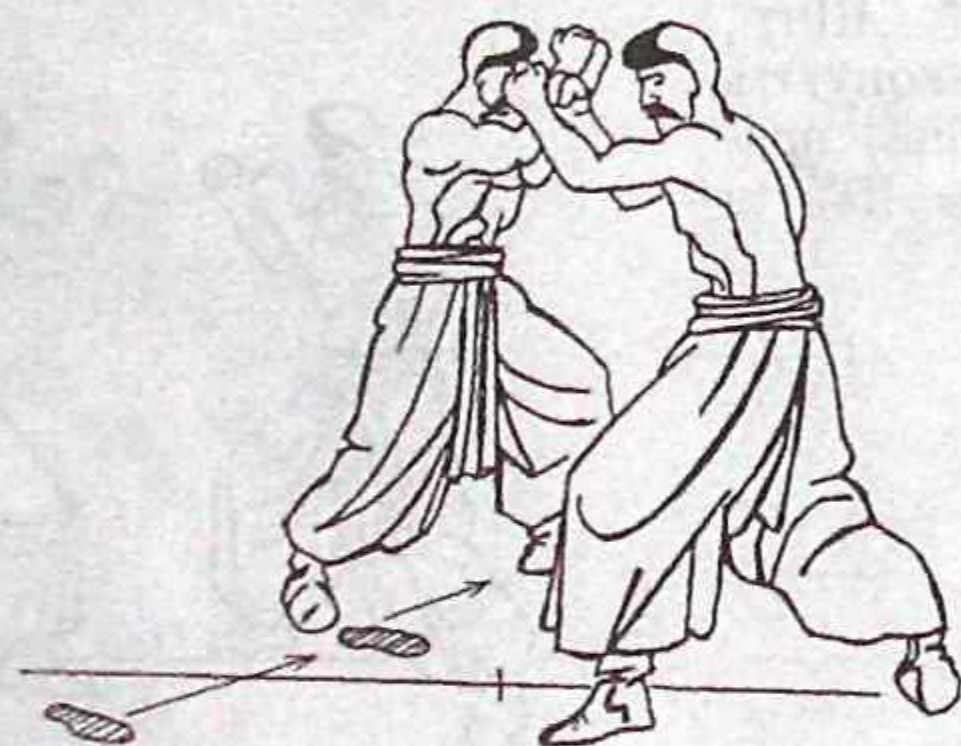
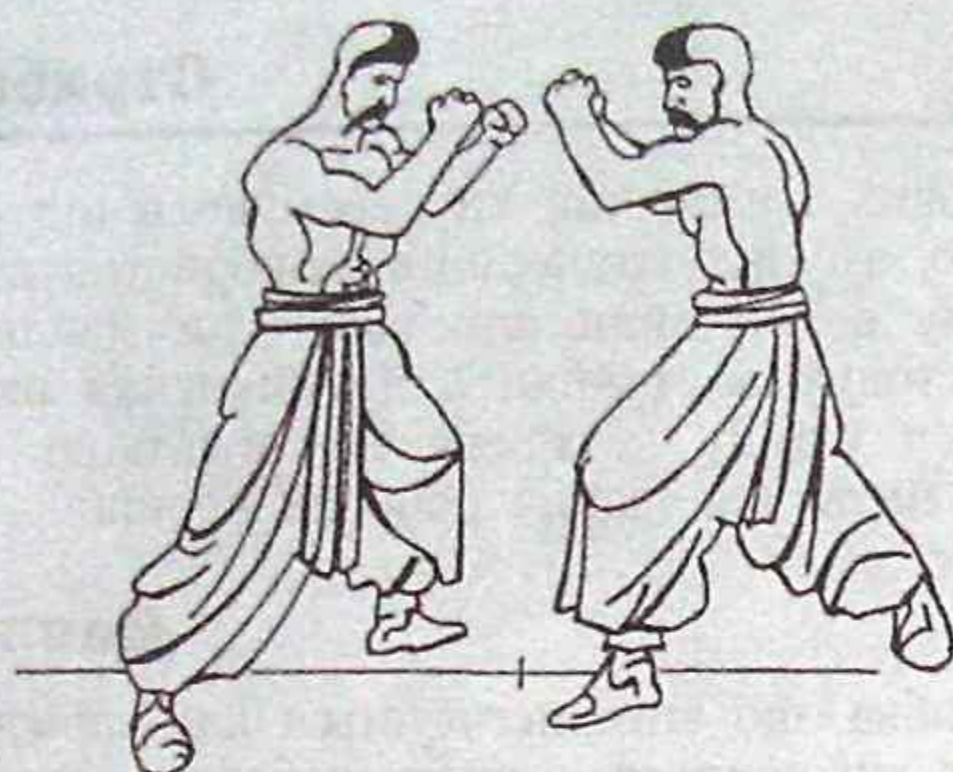
Наплиг — це різновид стрибка, що використовується для здійснення нападу. Найчастіше наплиг виконується із високих бойових стійок, як наприклад: „Вой“, „Щит“, „Мур“. Наплиг виконують (відносно бойової лінії) прямолінійно, під кутом 45% та вбік від лінії нападу.

- С. — готується до нападу.
 К. — робить наплиг із одночасним виконанням „Тузень“.

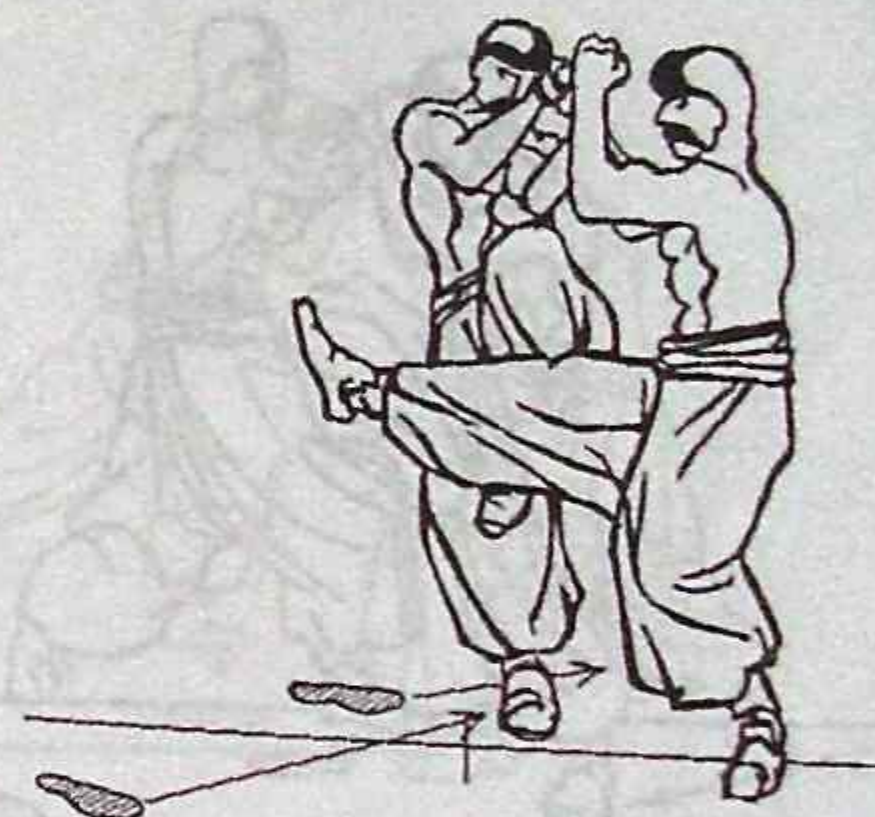
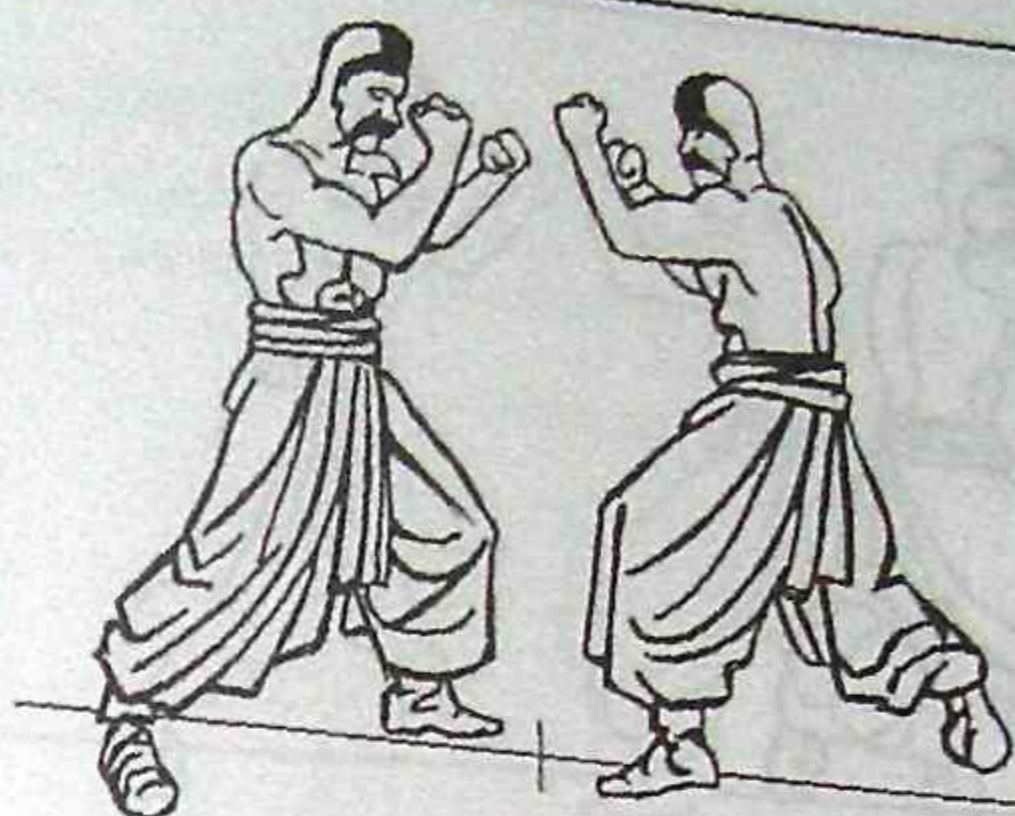
Мал. 47. Напрямки виконання наплигів.

Мал. 48. Варіант використання прямолінійного наплигу.

К. — робить наплиг із одночасним виконанням перепони „Іжак“, розвертаючись на 360% довкола осі свого тіла, завдає супернику копняк „Лошак“.

Мал. 49. Варіант використання наплигу під кутом 45% відносно лінії нападу.

С. — нападає копняком „Прямим штовхаючим“.
К. — кобить наплиг вбік-вперед, одночасно виконуючи перепони „Іжак“ та „Лелека“ та частує суперника „Тинком зовнішнім“.

Мал. 50. Варіант використання наплигу під кутом 45% відносно бойової лінії.

- С. — нападає „Тузенем“.
 К. — робить наплиг вбік-вперед, одночасно виконуючи перепону „Іжак“ і частує суперника „Тинком зовнішнім“.

Мал. 51. Варіант використання наплигу під кутом 45% відносно бойової лінії.

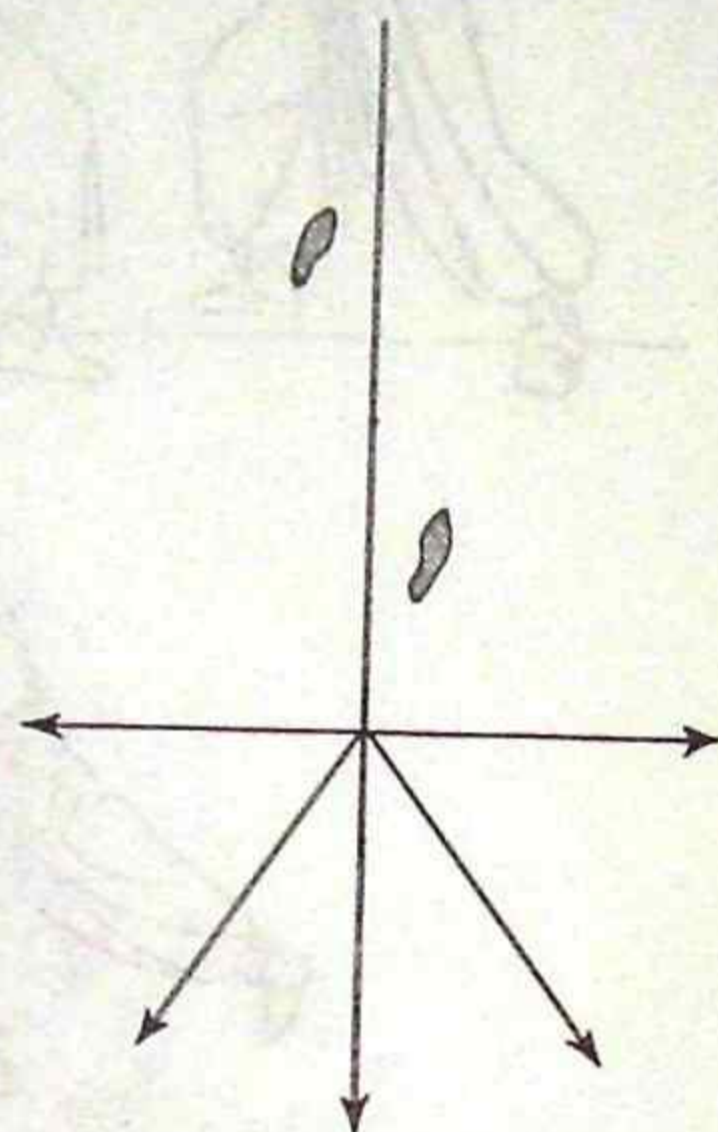
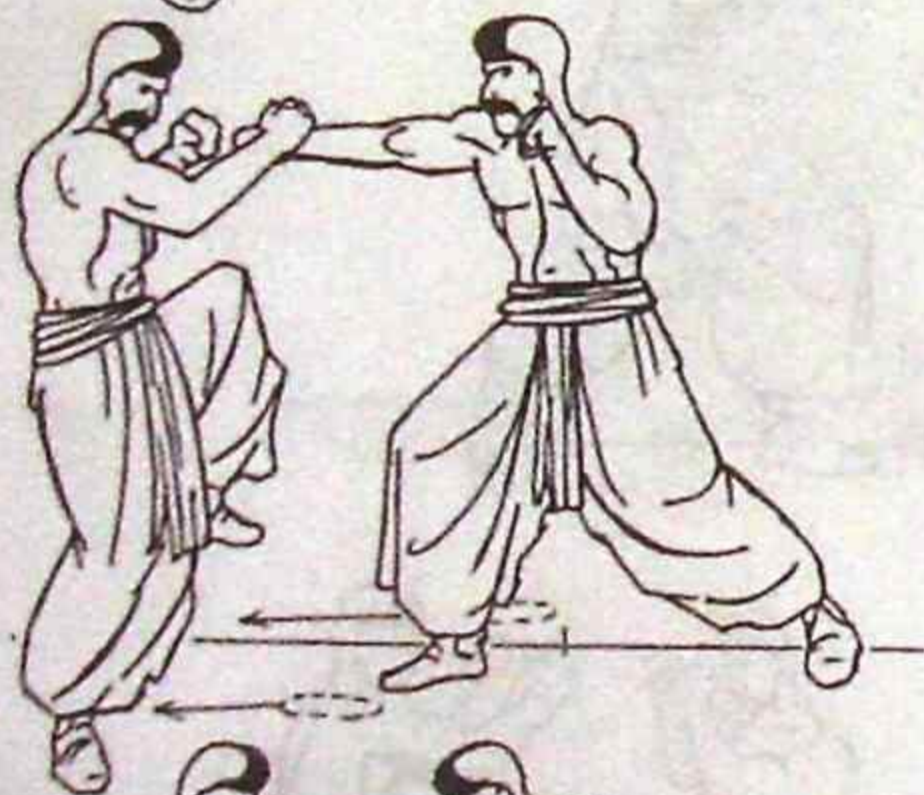
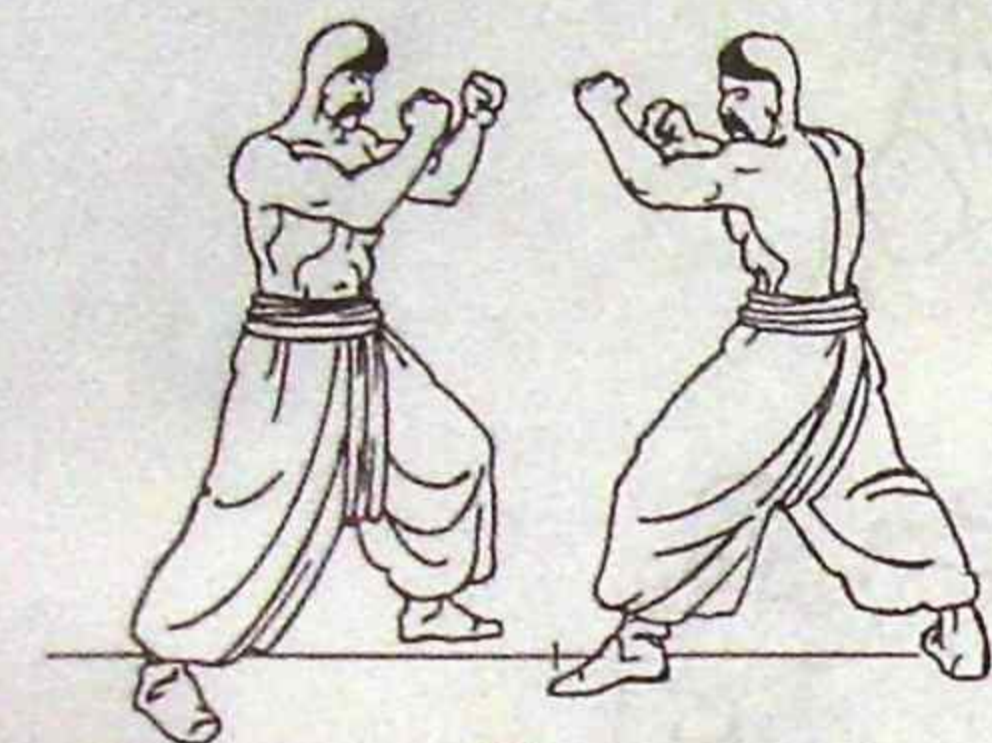
- С. — готується до нападу.
 К. — робить наплиг вбік і розвертаючись на 360% зустрічає суперника копняком „Вихор“.

Мал. 52. Варіант використання наплигу вбік.

Відплиги

Відплиги — це різновид стибка, який використовується для уникнення нападу суперника. Відплиги виконують: назад, назад-вбік під кутом 45% та вбік від лінії нападу.

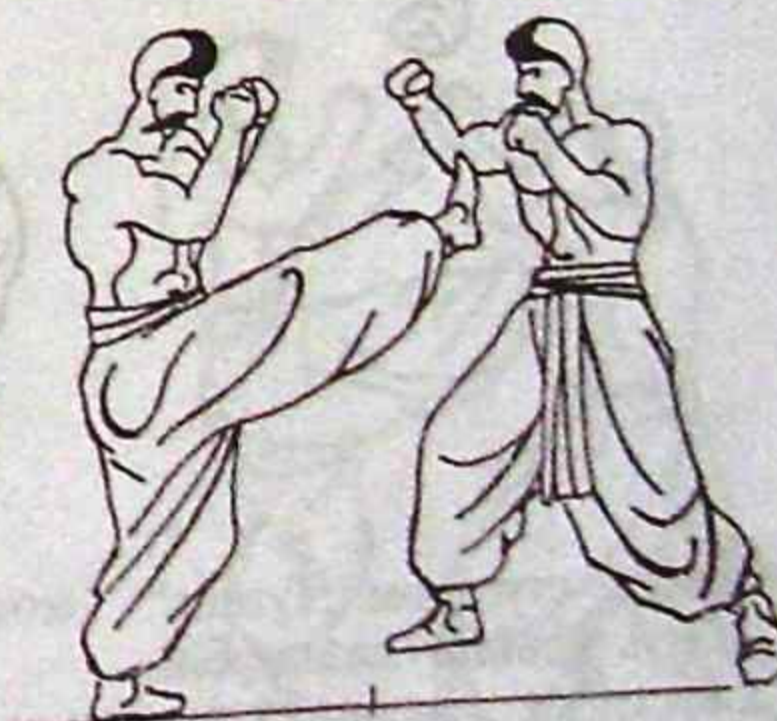
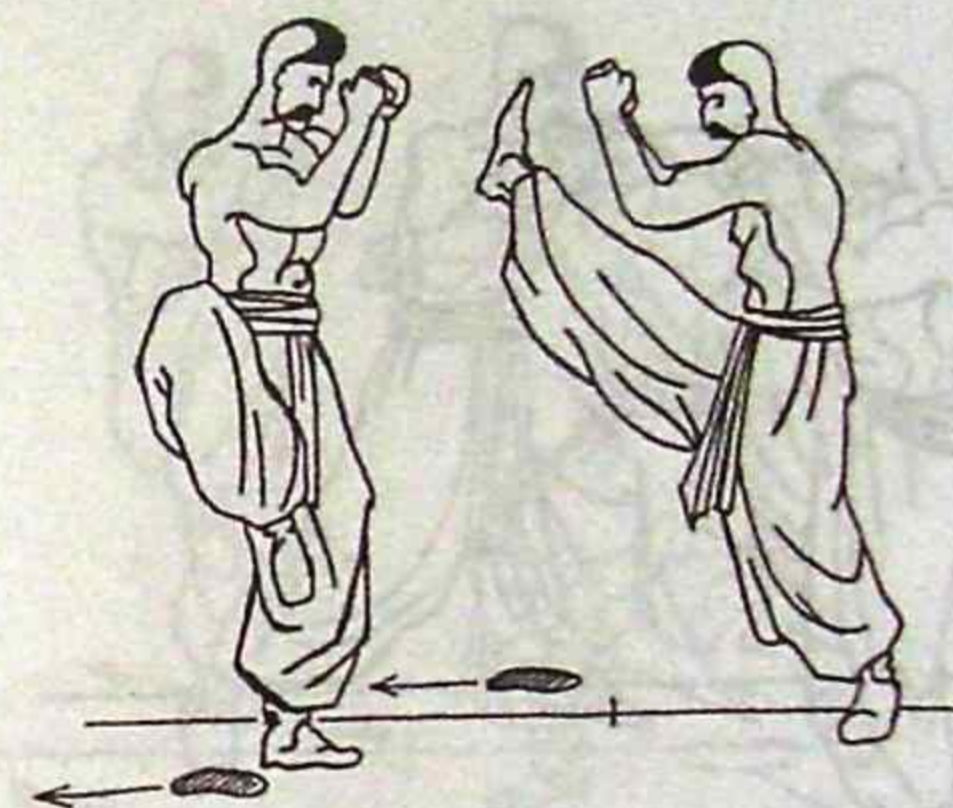
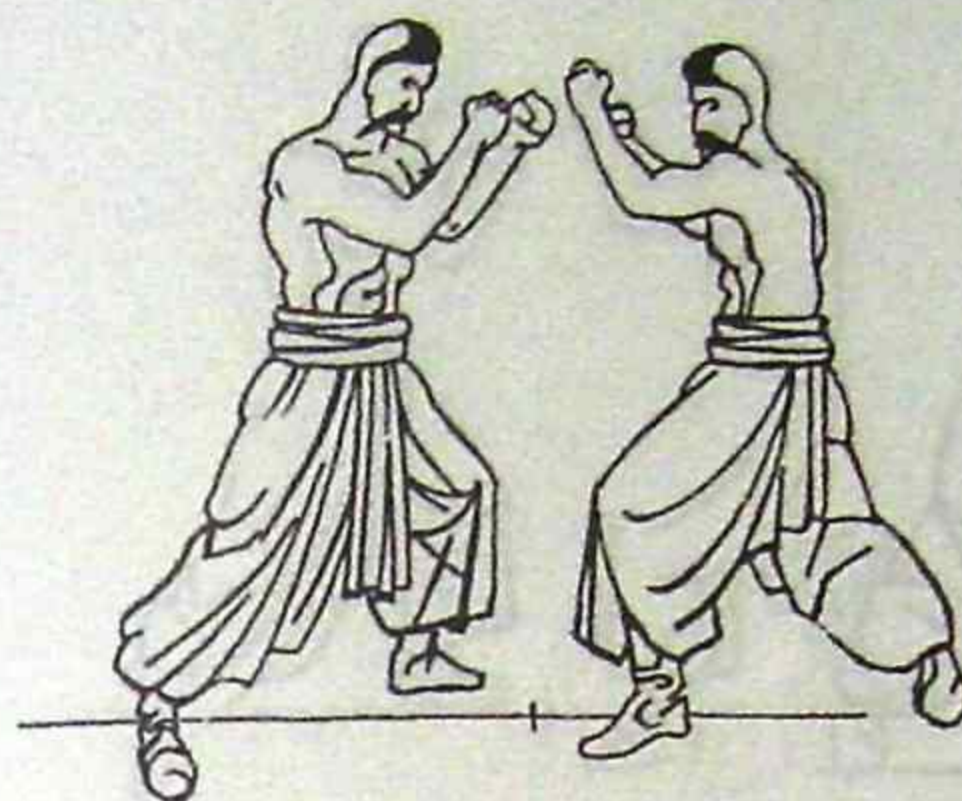
На малюнку 53 зображено напрямки відплигів.

Мал. 53.
Напрямки виконання
відплигів.

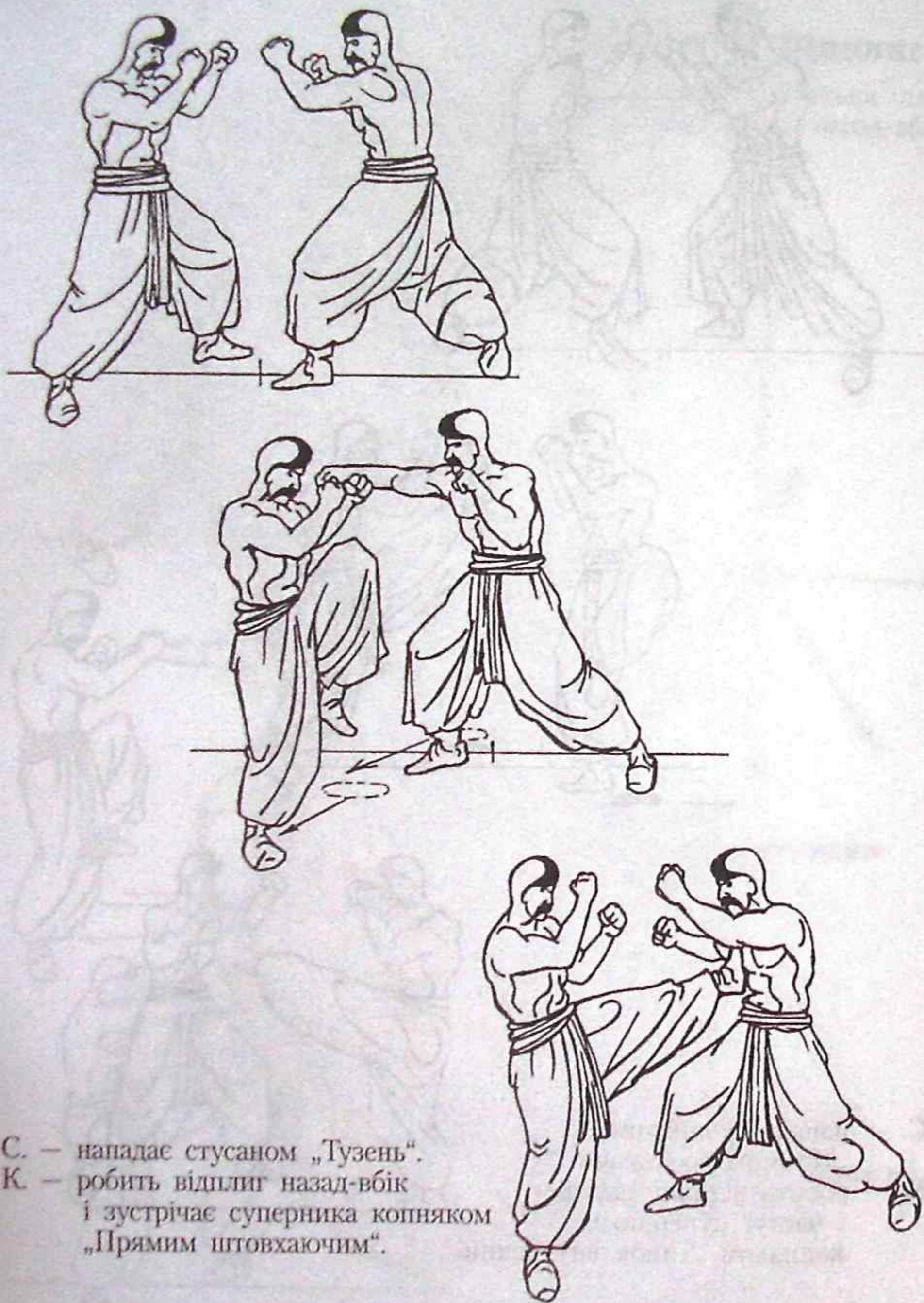
- С. — нападає стусаном „Тузень“.
К. — робить відплиг назад і частує суперника, одночасно, копняком і „Тузенем“.

Мал. 54.
Варіант використання відплигу назад.

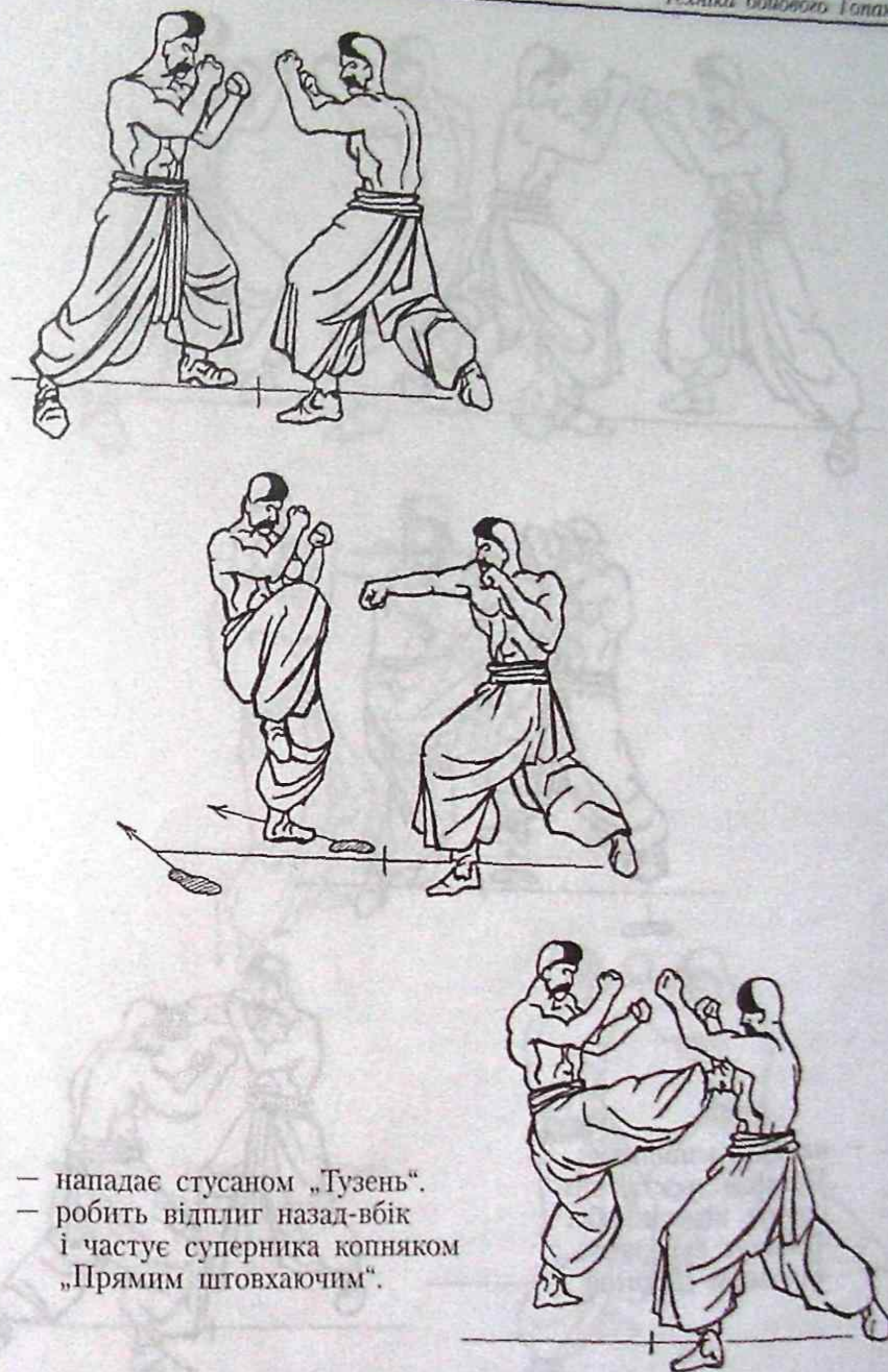
- С. — нападає копняком „Прямим зростаючим“.
К. — робить відплиг назад і частує суперника копняком „Тинок внутрішній“.

Мал. 55. Варіант використання відплигу назад.

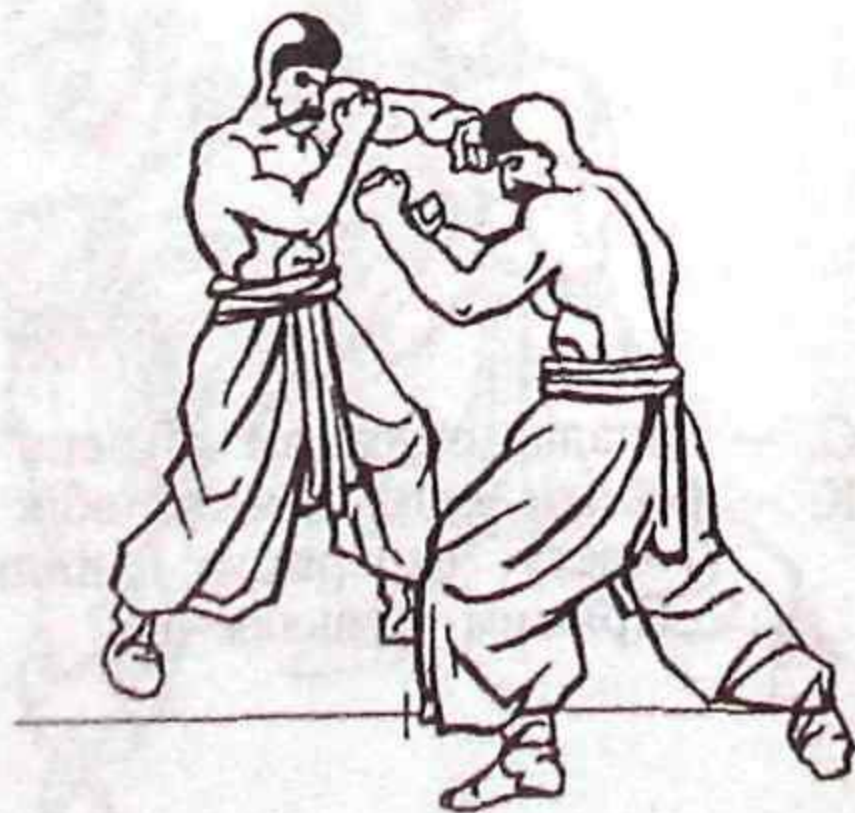
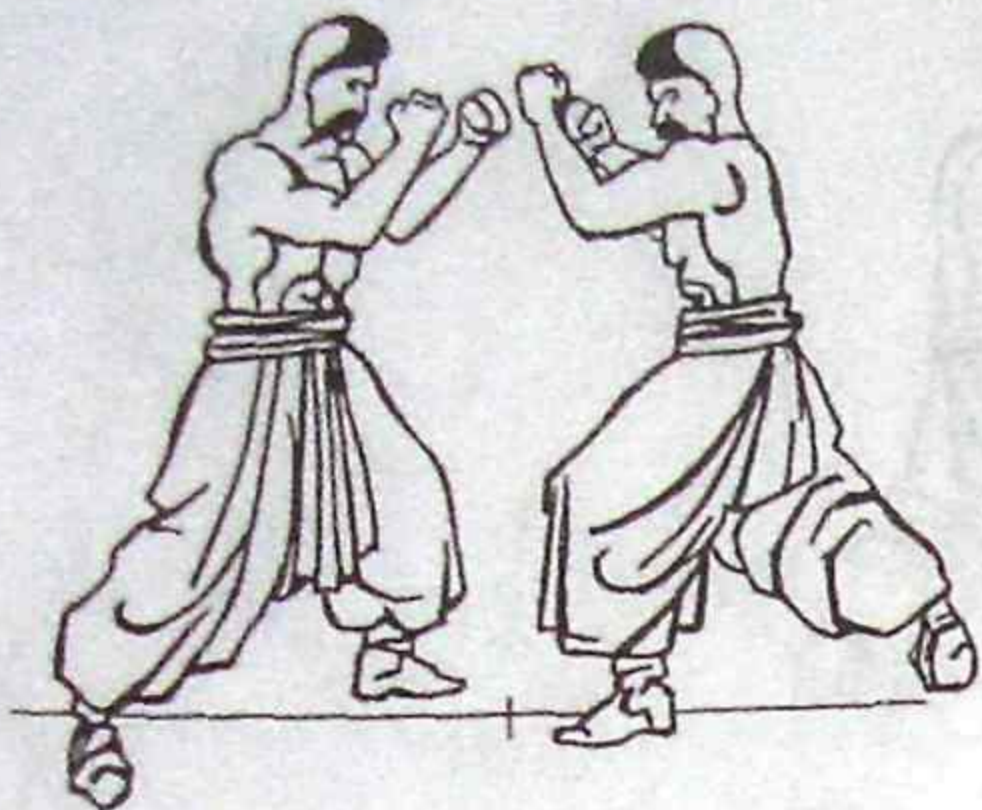
С. — нападає стусаном „Тузень“.
 К. — робить відплиг назад-вбік і зустрічає суперника копняком „Прямим штовхаючим“.

Мал. 56. Варіант використання відплигу назад-вбік.

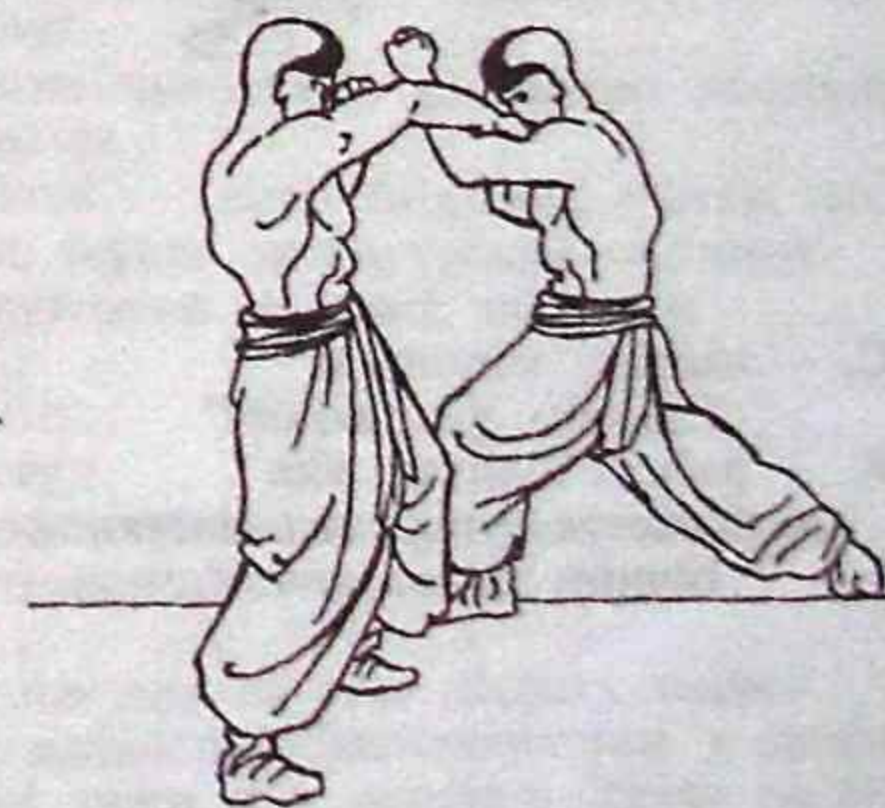
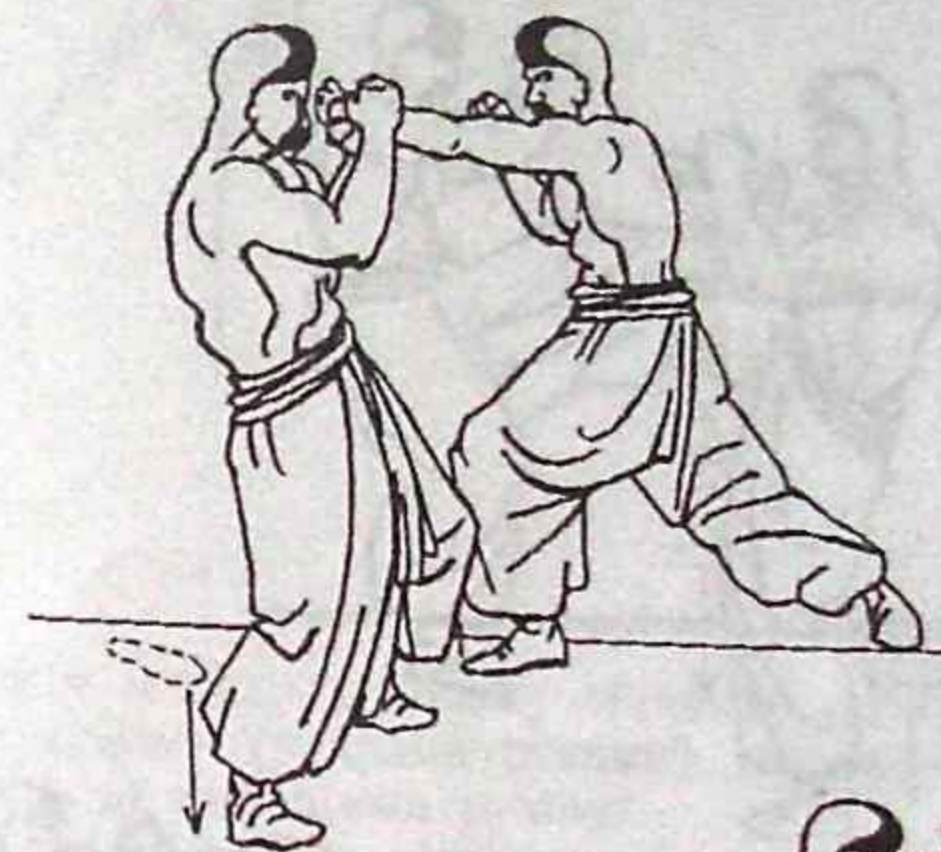
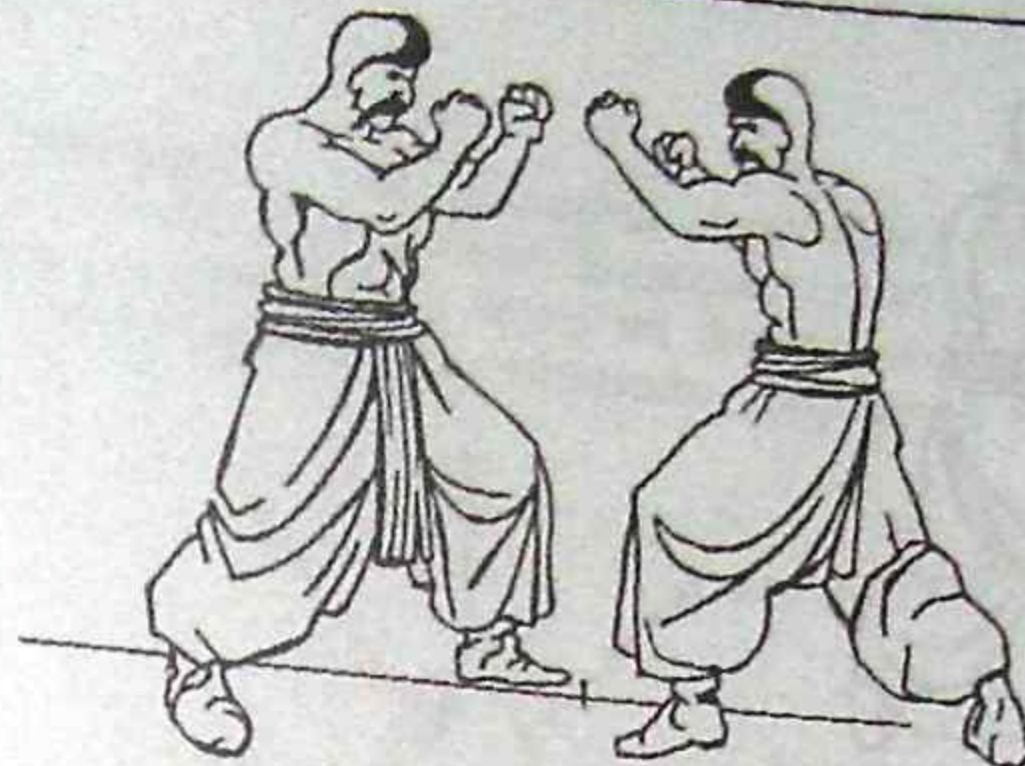
С. — нападає стусаном „Тузень“.
 К. — робить відплиг назад-вбік і частує суперника копняком „Прямим штовхаючим“.

Мал. 57. Варіант використання відплигу назад-вбік.

- С. — нападає копняком
„Прямим зростаючим“.
К. — робить відплиг вбік
і частує суперника
стусаном „Джиган“.

Мал. 58. Варіант використання відплигу вбік.

- С. — нападає стусаном „Тузень“.
К. — робить відплиг вбік
і частує суперника
стусаном „Дуган“.

Мал. 59. Варіант використання відплигу вбік.

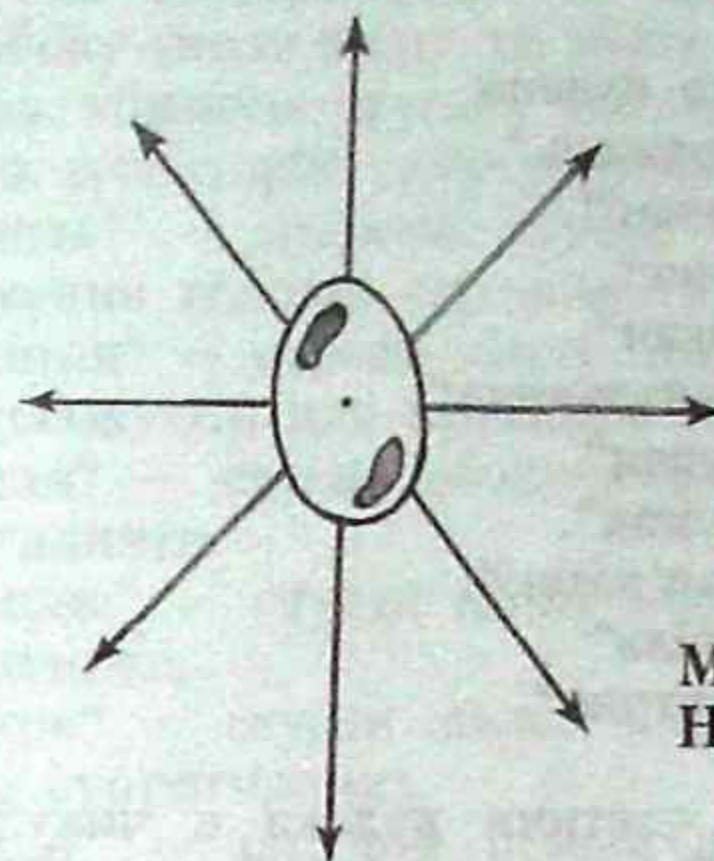
- С. — нападає кошнякам
„Прямим зростаючим“.
К. — робить відплиг вбік
і частує суперника кошнякам
„Бічним штовхаючим“.

Мал. 60. Варіант використання відплигу вбік.

Човники

Човники — це різновид стрибкової техніки, що поєднує у собі наплиги із відплигами. Використовується для розсмикування суперника і натягування його на акцентовані стусани та копняки.

Схема виконання човників зображена на малюнку 61.

Мал. 61.
Напрямки виконання човників

Техніка нападу

До техніки нападу у Гопаку відносять стійки та кроки у поєднанні із стусанами (ударами руками), кошняками (ударами ногами), підсіканнями та захисними рухами.

Стусани, копняки та підсікання виконують частинами кінцівок, які називають ударними площинами.

В ударах ногою використовують: — стопу (підшва, п'ятка, площина під пальцями, ребро стопи, верхня та внутрішня частини);

- гомілку (передня, бічна, внутрішня та задня частини);
- коліно та стегно.

В ударах рукою використовують:

- долоню (відкриту та закриту);
- передпліччя (верхня, нижня, зовнішня та внутрішня частини);
- лікоть (передня та задня площини);
- плече та рамено.

Найбільшу кількість ударних площин на руці містить долоня.

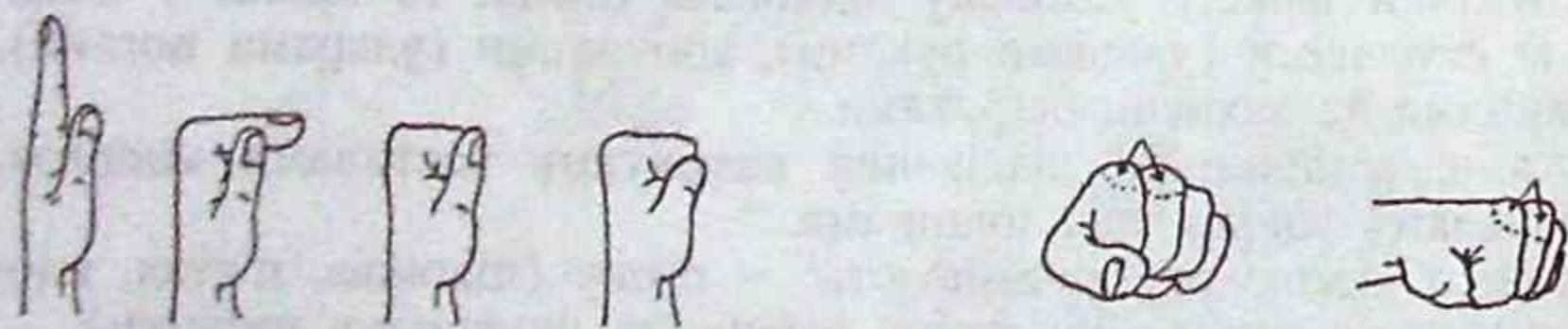
Ударна площина чиккульники найчастіше застосовується у двобой голіруч, тому потребує особливої уваги при вивченні. Перш за все необхідно навчитись правильно складати долоню у кулак. Необхідно знати, якою частиною чиккульників кулака можна наносити стусан.

Мал. 62. Ударні площини долоні та кулака.

- 1 — ударна площина „крижень“.
- 2 — ударна площина „ляпас“.
- 3 — ударна площина „зліг“.
- 4 — ударна площина „сікач“.
- 5 — ударна площина „чикульники“.
- 6 — ударна площина „гупан“.
- 7 — ударна площина „тумак“.
- 8 — ударна площина „зап'ясток“.
- 9 — ударна площина „дріль“.
- 10 — ударна площина „штрик“.

Ударною площиною передньої частини кулака є чиккульники вказівною та середнього пальців. Кістки цих пальців здатні витримувати велике навантаження, а кістки безіменного та мізинця слабші і легко ламаються. Тому зміщення ударної площини у сторону мізинця небажано. Ударну площину чиккульники зображено на малюнку 64.

Мал. 63.
Послідовність складання долоні у кулак.Мал. 64.
Ударна площина „чикульники“.

Ударні площини руки повинні бути сильними та загартованими. Удари невідготованими площинами робити небезпечно. Існують спеціальні системи гартування, але опис їх ми почнемо у наступній книзі.

Удари руками у Гопаку об'єднуються під загальною назвою стусани.

Стусани

Арсенал стусанів дуже великий, та у цій книзі ми опишемо тільки головні: „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Тичок“, „Сікан“, „Духан“, „Стрімляк“, „Гупан“.

Стусани розподіляють на: прямі, збоку, знизу—догори, згори—вниз, збоку-знизу-вгору та збоку-згори-вниз.

Назва кожного стусана містить у собі використання, спрямованість та траєкторію лету ударної площини руки.

„Тузень“ — прямий стусан чиккульниками. Застосовують для враження голови, середньої та нижньої частини тулуба.

„Джиган“ — стусан збоку чиккульниками або зап'ястком.

Застосовують для враження голови та середньої частини тулуба.

„Дуган“ — стусан збоку-згори-вниз. Виконують через руку супротивника.

„Вохрик“ — стусан збоку-знизу-вгору. Роблять попід руку супротивника.

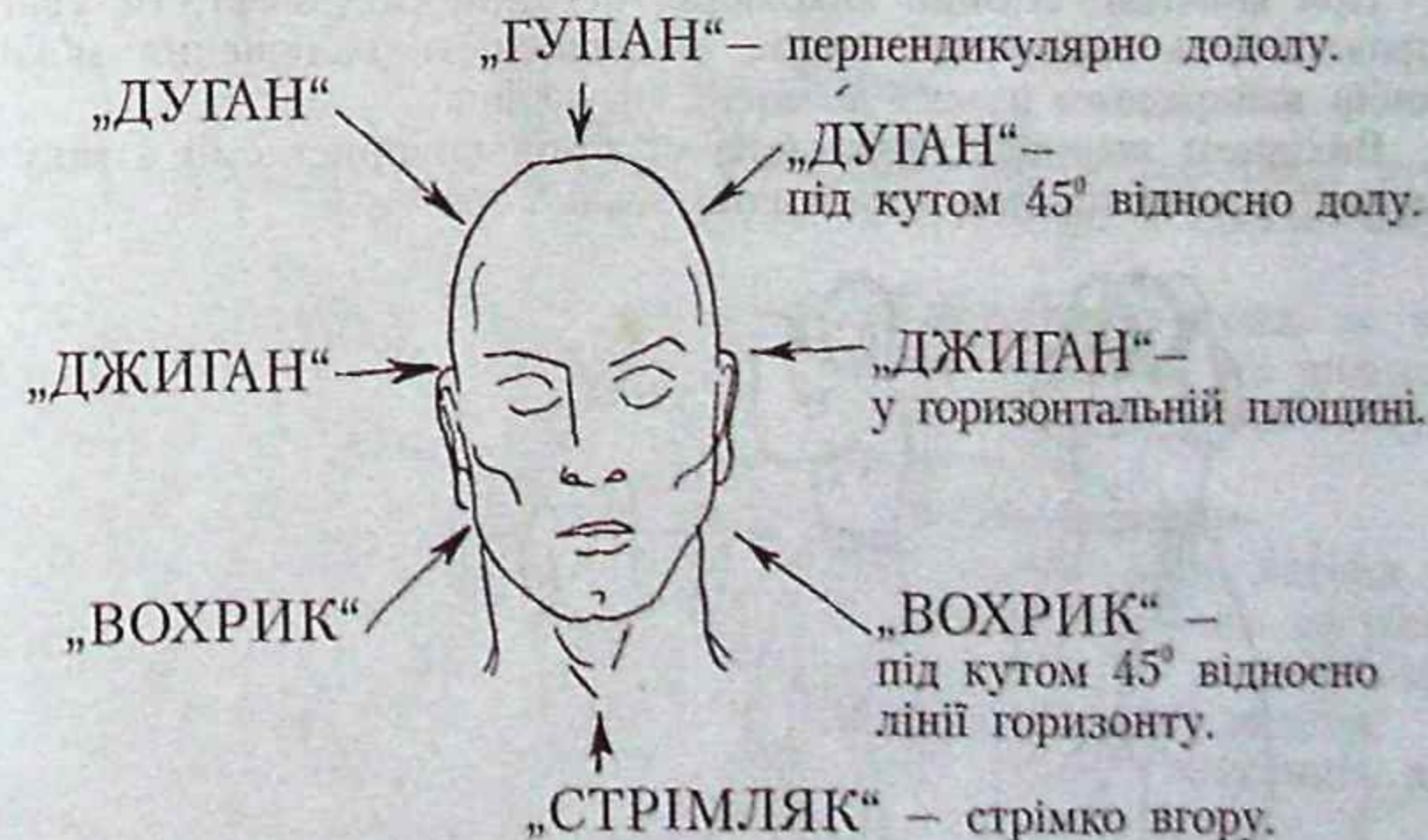
„Тичок“ — стусан збоку чиккульниками у середню частину тулуба супротивника.

„Сікан“ — сікучий стусан збоку ударною площиною гупан, спрямований у тулуб супротивника.

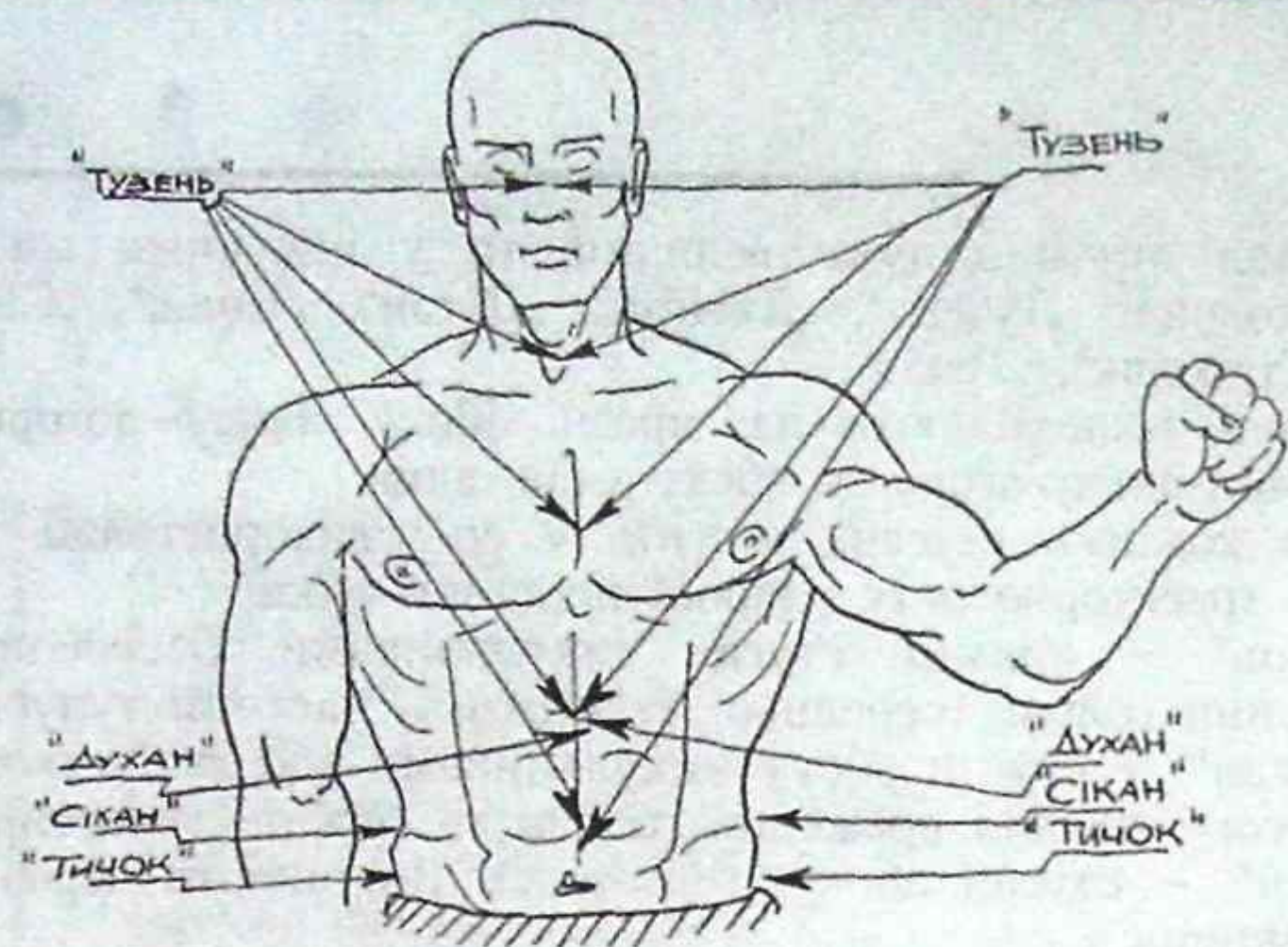
„Духан“ — стусан чиккульниками у сонячне сплетіння.

„Стрімляк“ — стусан знизу-вгору у підборіддя або щелепу супротивника.

„Гупан“ — стусан згори-вниз у голову або тулуб супротивника.

Мал. 65. Напрямки враження стусанами у голову.

Мал. 66. Напрямки враження стусанами у голову та тулуб.

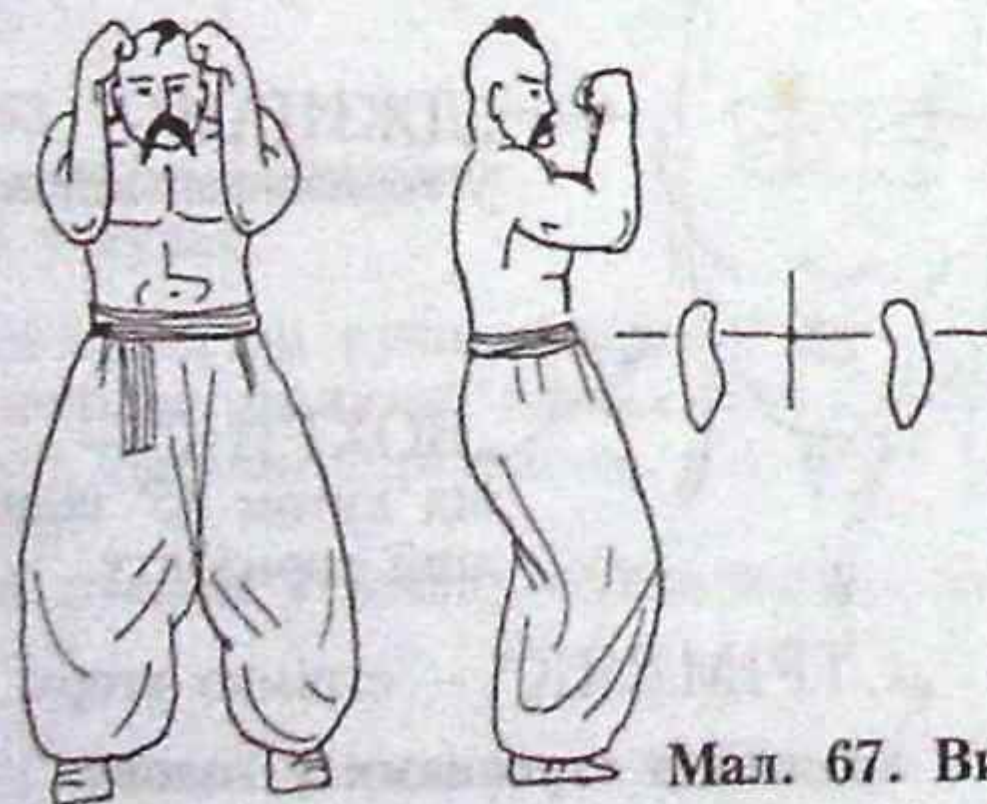
- „Тузень“ — прямо у фронтальну частину тулуба та голови.
- „Духан“ — прямо у сонячне сплетіння.
- „Сікан“ — збоку у печінку або селезінку.
- „Тичок“ — збоку у печінку, селезінку або сонячне сплетіння.

На малюнках 65 та 66 зображено напрямки лету стусанів, спрямованих у голову та тулуб супротивника.

Ефективність стусана найкраща тоді, коли ударна площина спрямована під кутом 90° відносно площини місця, яке вражають.

При вивченні техніки виконання стусанів слід звернути увагу на правильність виконання стійок, послідовність включення м'язів та вибір найкращого шляху до місця враження.

Вихідною позицією при описі стусанів використовуємо стійку „Раменна“ у комбінації із перепоною „Іжак“.

Мал. 67. Вихідна позиція.

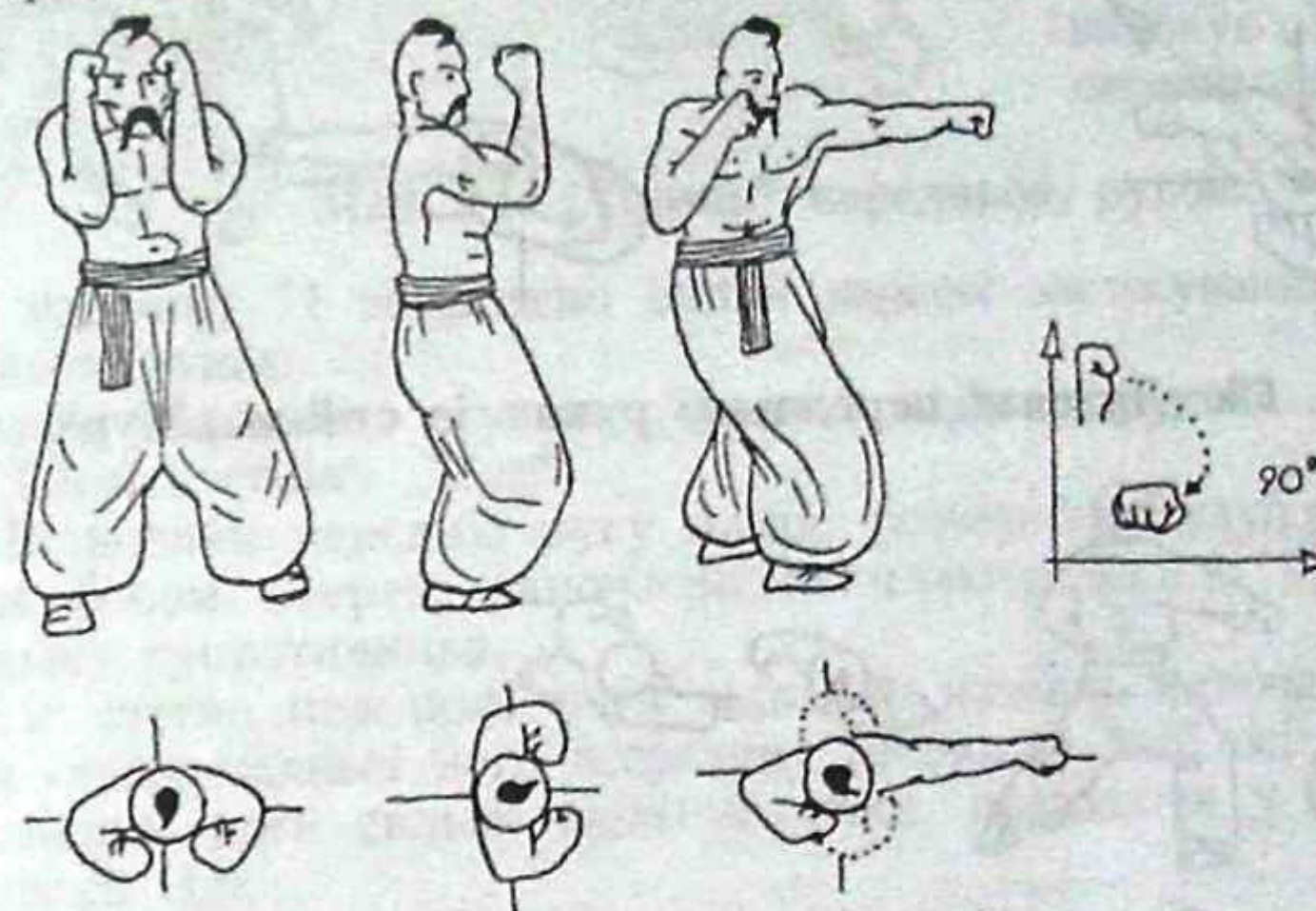
Для кращого засвоєння техніки виконання стусанів книга доповнена малюнками із зображеннями застосування їх у двобої.

(В поясненні до малюнків слово „козак“ позначається буквою К., а „супротивник“ — С.)

Стусан „Тузень“

Техніка виконання стусана „Тузень“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Розвертаючи тулуб вперед, одночасно випростайте руку і поверніть кулак на 90° , а протилежну руку відведіть назад.

Мал. 68. Виконання стусана „Тузень“.

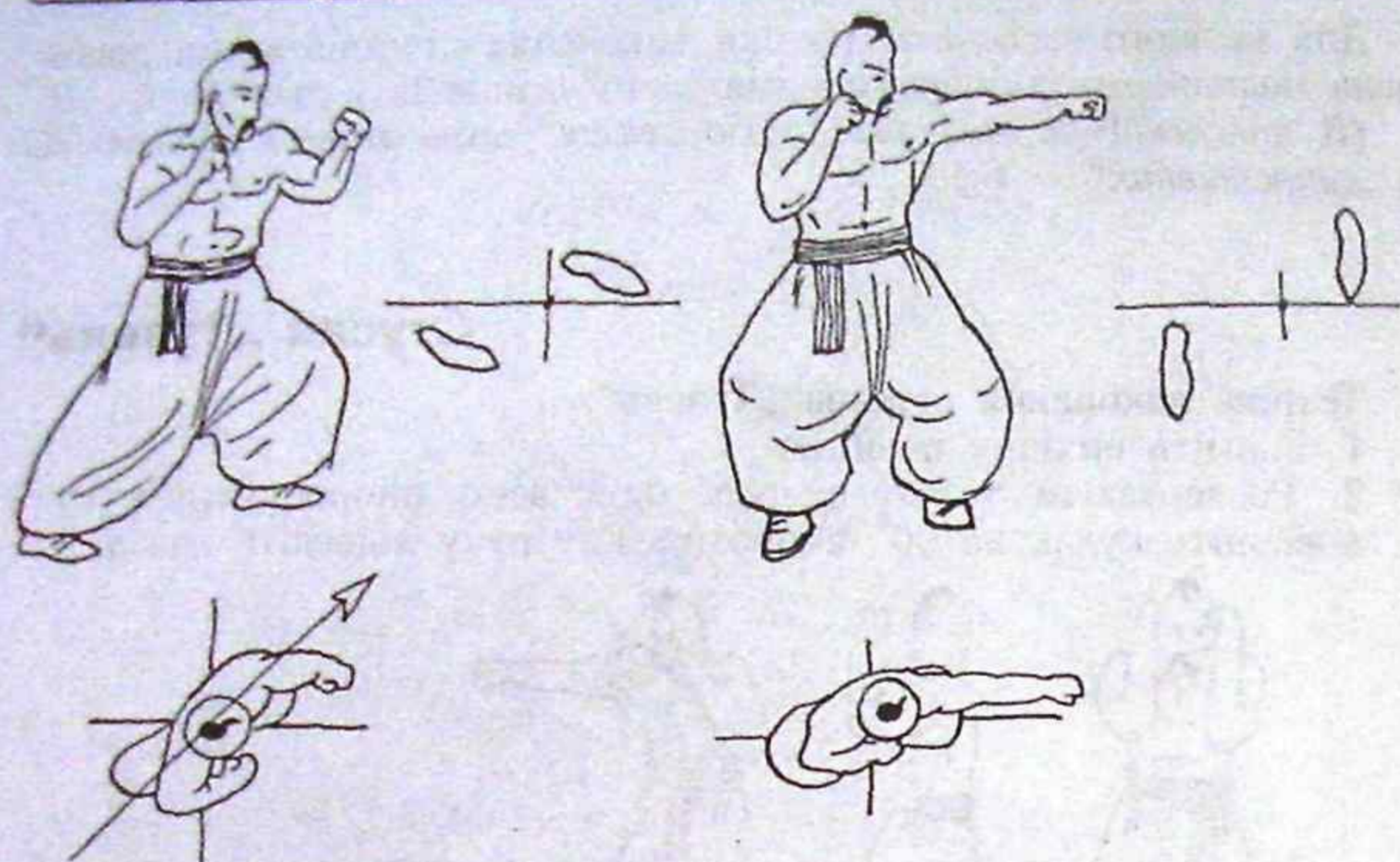
Особливі вимоги: у кінцевій фазі удару рамія передньої руки підняте вгору і прикриває щелепу з одного боку, а протилежний затулений кулаком іншої руки.

„Тузень“ із стійки „Мур“ найчастіше виконують у нападі як передньою, так і задньою рукою. Сила стусана залежить від швидкості розвороту тулуба та випростування руки. При розвороті тулуба особливу увагу слід приділити роботі м'язів стегна.

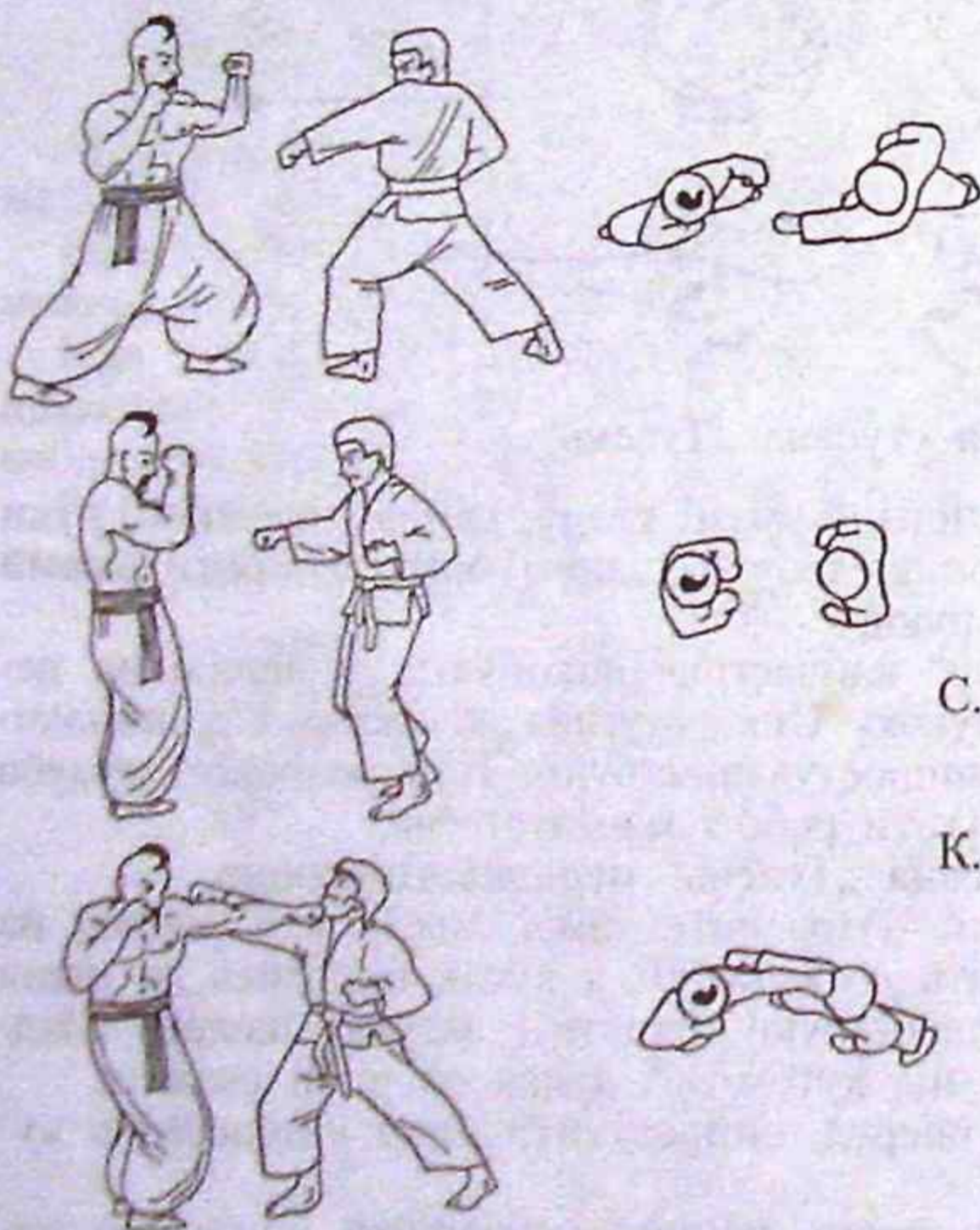
Техніка виконання стусана „Тузень“ передньою рукою.

1. Займіть стійку „Мур“. Розверніть рамія лівої руки вперед на 45° . Передню руку зігніть до кута 90° , а кулак підніміть до рівня підборіддя. Рамія передньої руки підняте і затуляє щелепу. Задня рука зігнута у лікті під кутом 30° , кулак на рівні щелепи.
2. Розвертаючи тулуб вперед, випростайте руку і поверніть кулак на 90° .

Стегно і таз для підсилення стусана розверніть боком до супротивника.

Мал. 69. „Тузень“ передньою рукою із стійки „Мур“.

Мал. 70. Варіант використання „Тузень“ передньою рукою.

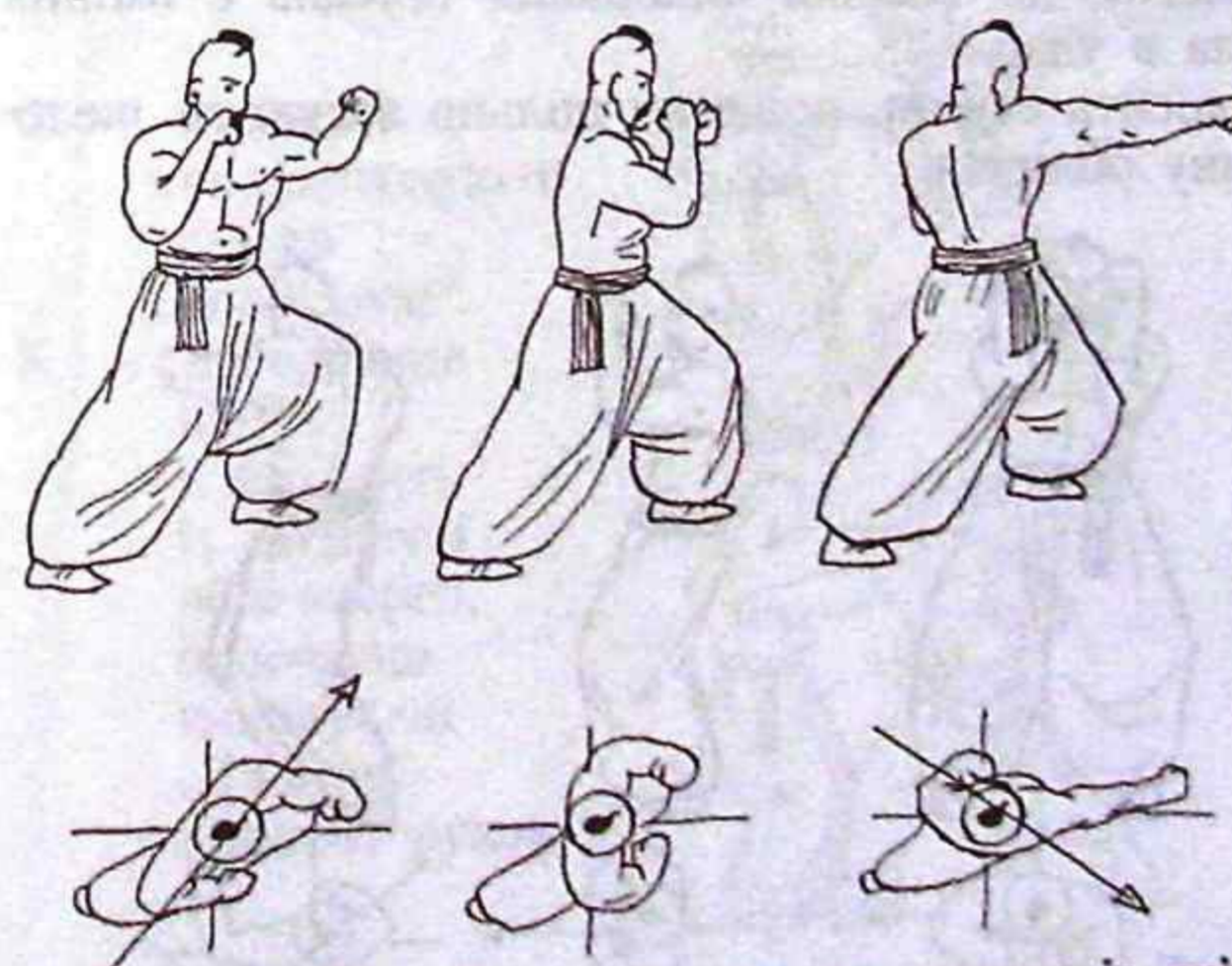
Мал. 71. „Тузень“ передньою рукою.

На малюнку 71 зображено інший варіант застосування „Тузень“ передньою рукою.

Техніка виконання стусана „Тузень“ задньою рукою.

1. Займіть стійку „Мур“.
2. Відводячи передню руку назад, розверніть тулуб протилежним боком вперед, одночасно посилаючи задню руку у напрямку супротивника.

Ноги: стегно передньої ноги відведіть назовні, одночасно повертаючи стегно задньої ноги всередину (відносно лінії осі тіла). Стопою задньої ноги сильно відштовхніться, вкладаючи у стусан всю вагу свого тіла.

Мал. 72. „Тузень“ задньою рукою із стійки „Мур“.

- С. — нападає копняком „йоко гері“.
 К. — відходить передньою ногою вбік, одночасно виконуючи стусан „Тузень“ задньою рукою.

Мал. 73. Виконання „Тузень“ задньою рукою.

Стусан „Джиган“

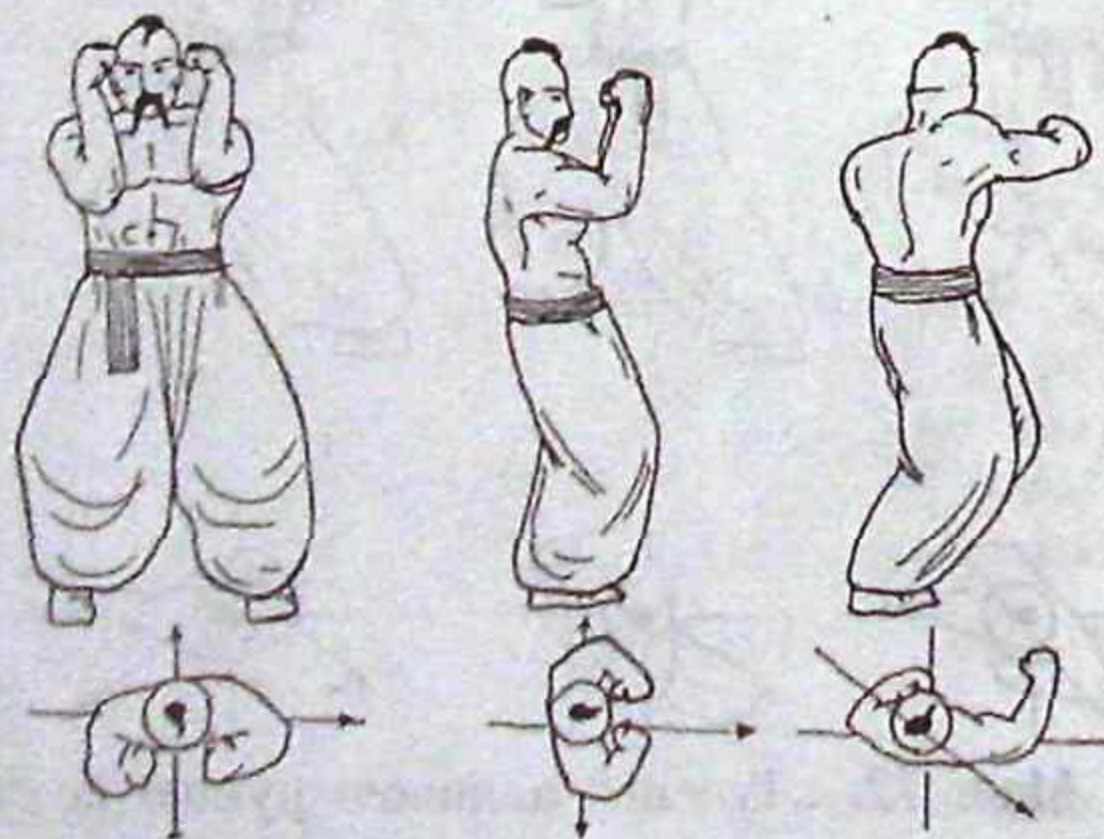
„Джиган“ — бічний стусан, спрямований у обличчя суперника. Виконується у горизонтальній площині.

Техніка виконання стусана „Джиган“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Розверніть тулуб вперед, одночасно виконуючи дугоподібний рух збоку-усередину, переведіть передпліччя ударної руки із вертикального положення у горизонтальне.

Стусан „Джиган“, так само як „Тузень“, виконують із стійки „Мур“. Основною вимогою до техніки виконання стусана є вміння вкладати всю вагу тіла в удар.

Рам'я руки, що наносить стусан, повинно щільно затулити щелепу та підвусну частину обличчя.

Мал. 74. Виконання стусана „Джиган“.

- С. — виконує напад стусаном „гияку зукі“.
 К. — відгадав напад і відходить із захистом вбік-вперед, одночасно виконуючи „Джиган“ передньою рукою.

Мал. 75. Варіант застосування стусана „Джиган“ передньою рукою.

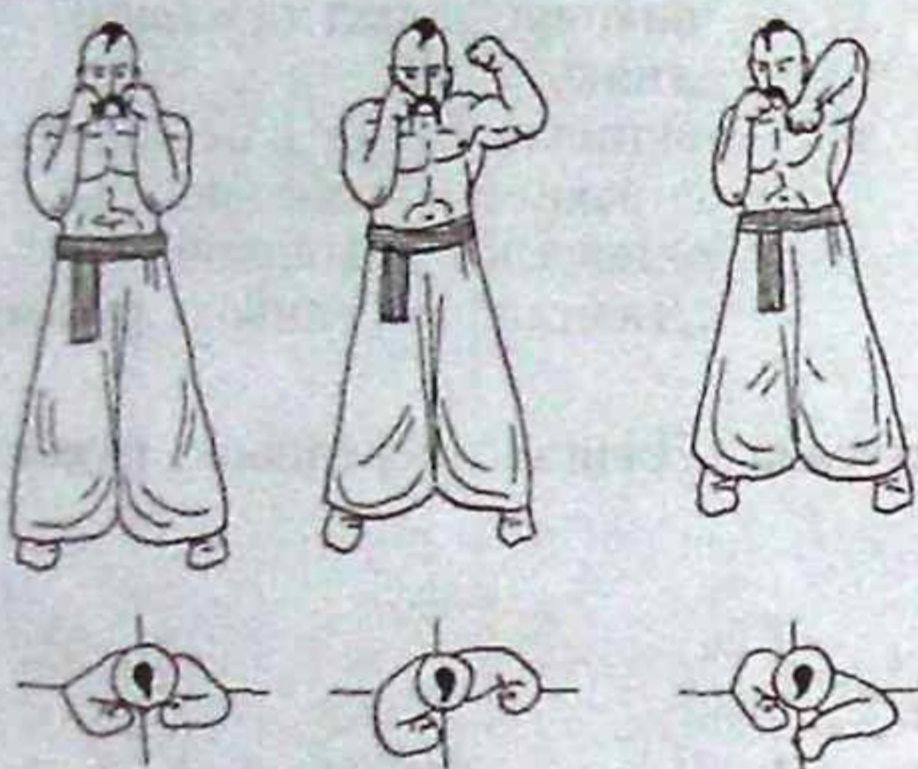
- С. — нападає, використовуючи стусан „гияку зукі“.
 К. — передбачив напад і відходить із захистом вбік-вперед, одночасно виконуючи „Джиган“ задньою рукою.

Мал. 76. Варіант використання стусана „Джиган“ задньою рукою.

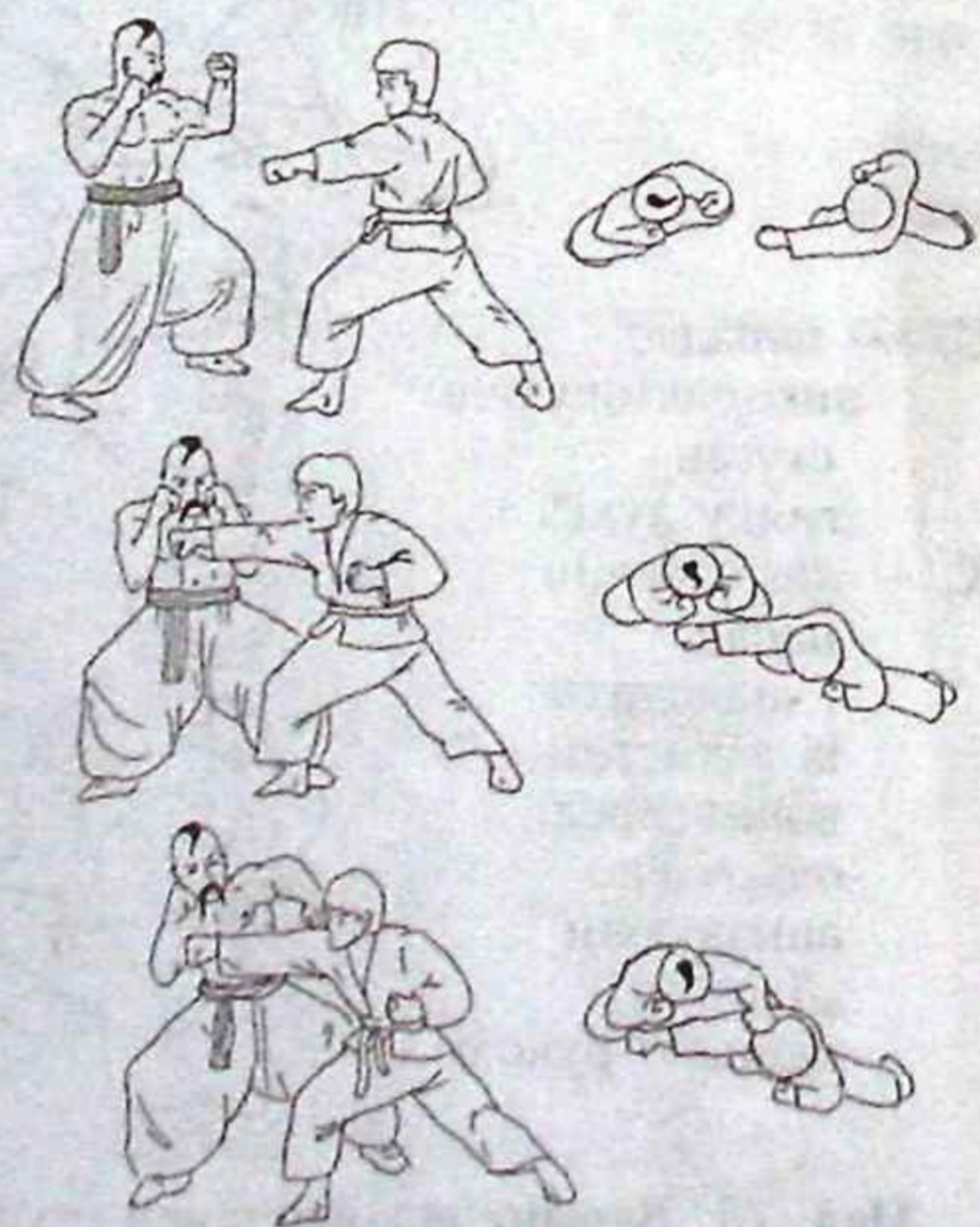
Стусан „Дуган“

„Дуган“ — бічний стусан, який виконують через руку супротивника.
Техніка виконання стусана „Дуган“.

1. Займіть вихідну позицію.
  2. Підніміть кулак ударної руки вгору і, одночасно повертаючи тулуб вперед, вико-найте стусан згори-вниз-вбік.
- Уявіть, що робите стусан через руку супротивника. Стегна та м'язи тулуба, повертаючи тіло навколо центральної осі, підсилюють стусан.

Мал. 77.
Виконання стусана „Дуган“.

- С. — нападає стусаном „гіяку зукі“.
К. — робить крок „Припадання“, стає у стійку „Вежа“ і відповідає „Дуганом“.

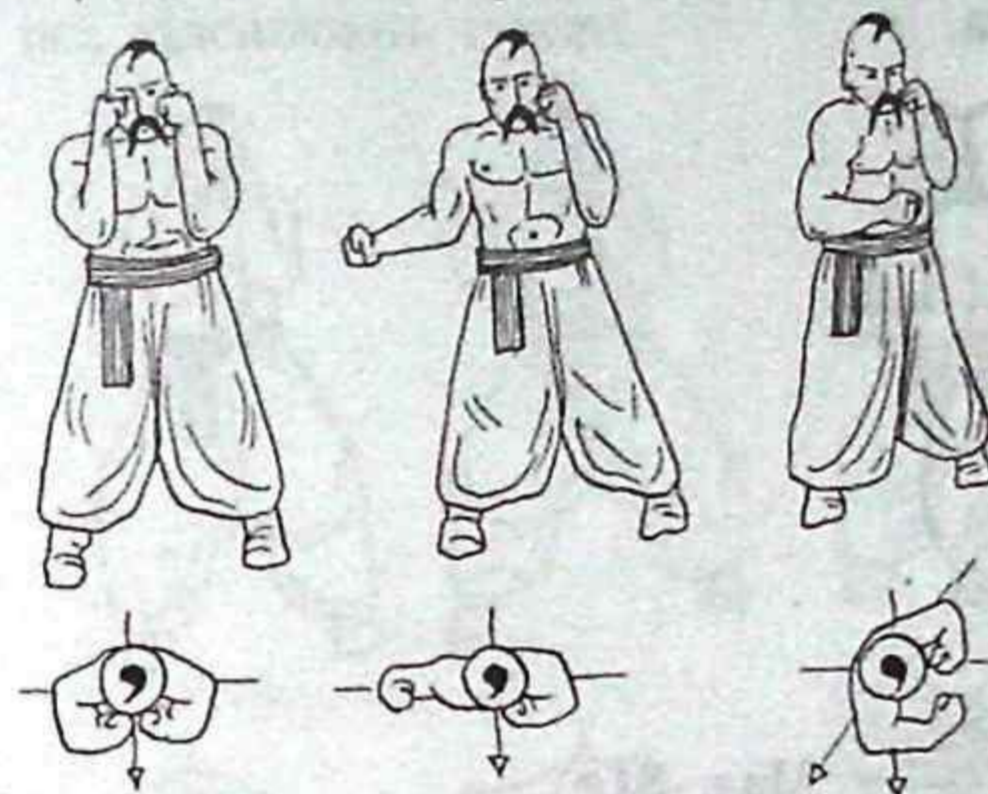
Мал. 78.
Один із варіантів використання „Дугана“.

Стусан „Тичок“

„Тичок“ — стусан у бік тулуба суперника.

Техніка виконання стусана „Тичок“.

1. Займіть вихідну позицію.
  2. Передпліччя ударної руки відведіть вбік, до горизонтального положення і, одночасно повертаючи тулуб вперед, виконайте стусан у бік супротивника.
- Стегна та м'язи тулуба, повертаючи тіло навколо центральної осі, підсилюють стусан.

Мал. 79.
Виконання стусана „Тичок“.

- С. — нападає стусаном „гіяку зукі“.
К. — відгадав напад. Задньою ногою відходить вбік і одночасно, захищаючись передньою, виконує стусан „Тичок“.

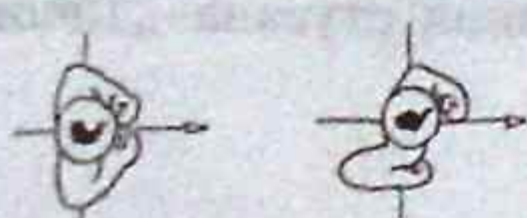
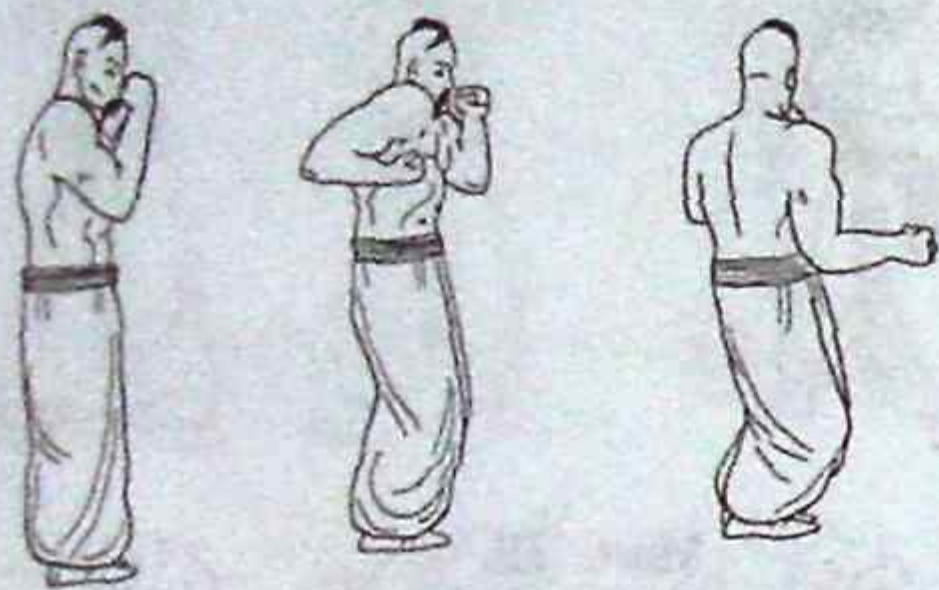
Мал. 80.
Варіант застосування „Тичка“.

Стусан „Духан“

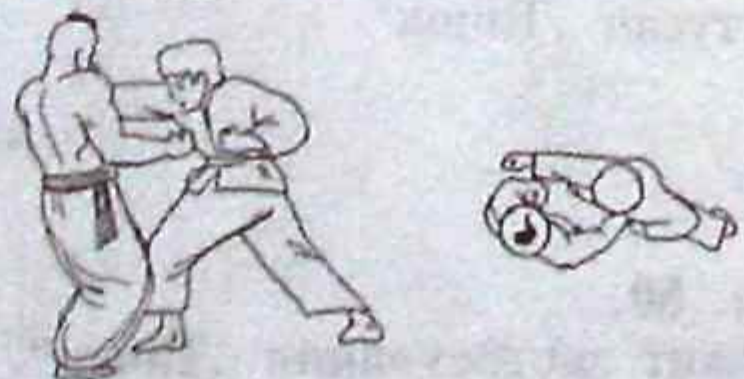
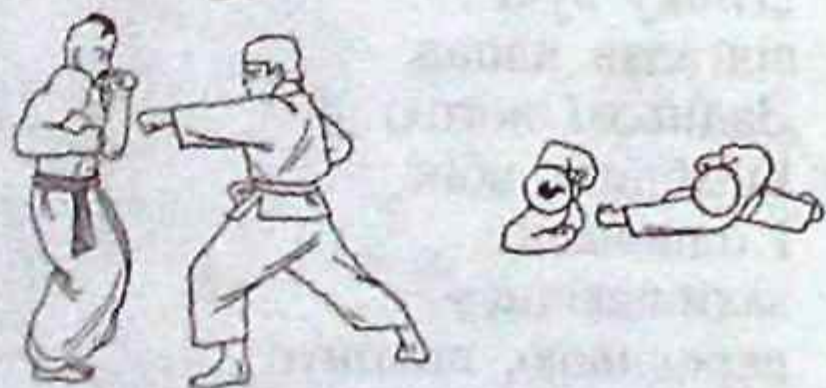
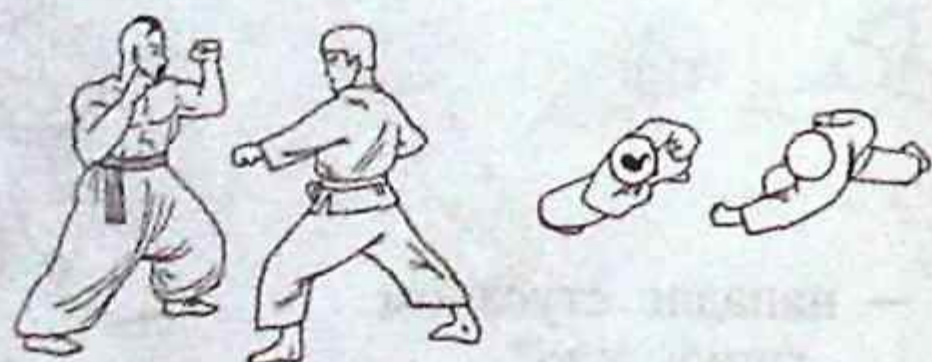
„Духан“ — прямий короткий стусан у сонячне сплетіння супротивника.

Техніка виконання стусана „Духан“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Передпліччя ударної руки опустіть до горизонтального положення і відведіть назад, одночасно подаючи рамя вперед-вгору, затулить щелепу. Розвертаючи тулуб вперед, викиньте кулак внутрішньою частиною догори, спрямовуючи його у середню частину тулуба супротивника.

Мал. 81.
Виконання стусана „Духан“.

- С. — нападає стусаном „гияку зукі“.
К. — передньою ногою робить півкрок „Цофаний“ (назад-вбік) і, знаходячись у стійці „Свічка“, виконує „Духан“ у відповідь.

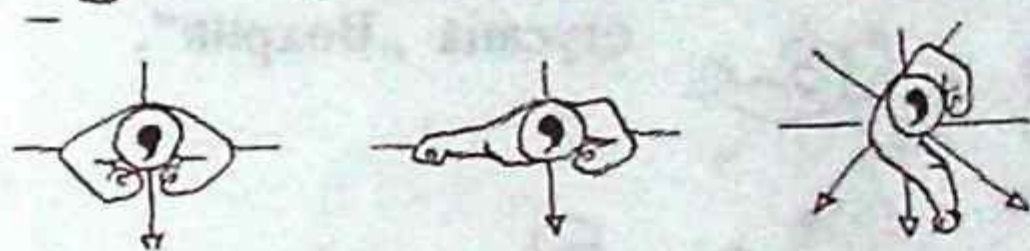
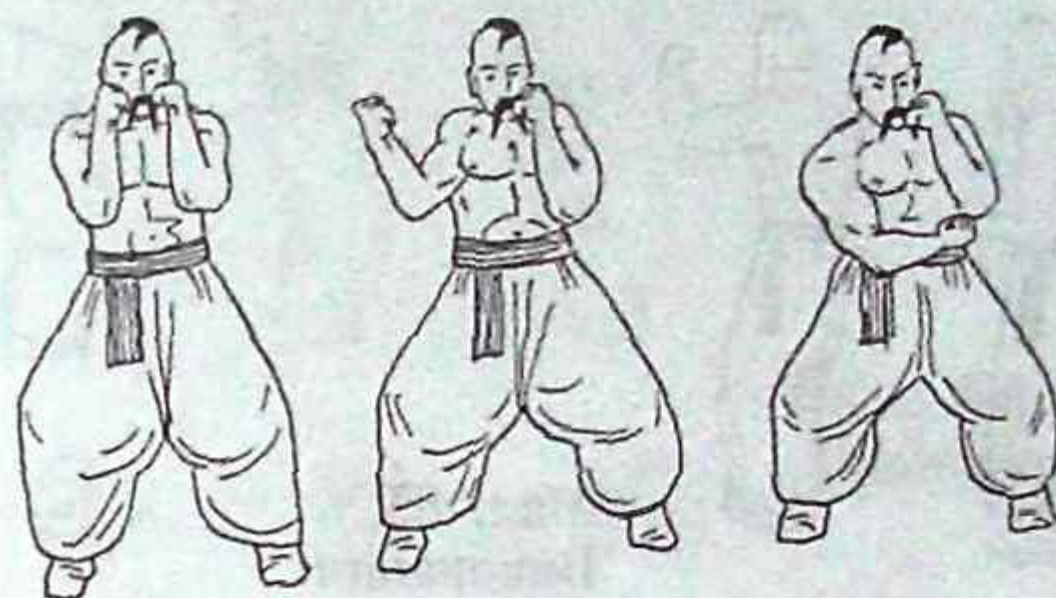
Мал. 82.
Варіант використання стусана „Духан“.

Стусан „Сікан“

„Сікан“ — стусан нижньою частиною кулака у бік тулуба супротивника.

Техніка виконання стусана „Сікан“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Передпліччя ударної руки відведіть вбік до горизонтального положення. Розвертаючи тулуб вперед, одночасно виконайте сікучий стусан супротивнику. Стегна та м'язи тулуба, повертаючи тіло навколо центральної осі, підсилюють стусан.

Мал. 83.
Виконання стусана „Сікан“.

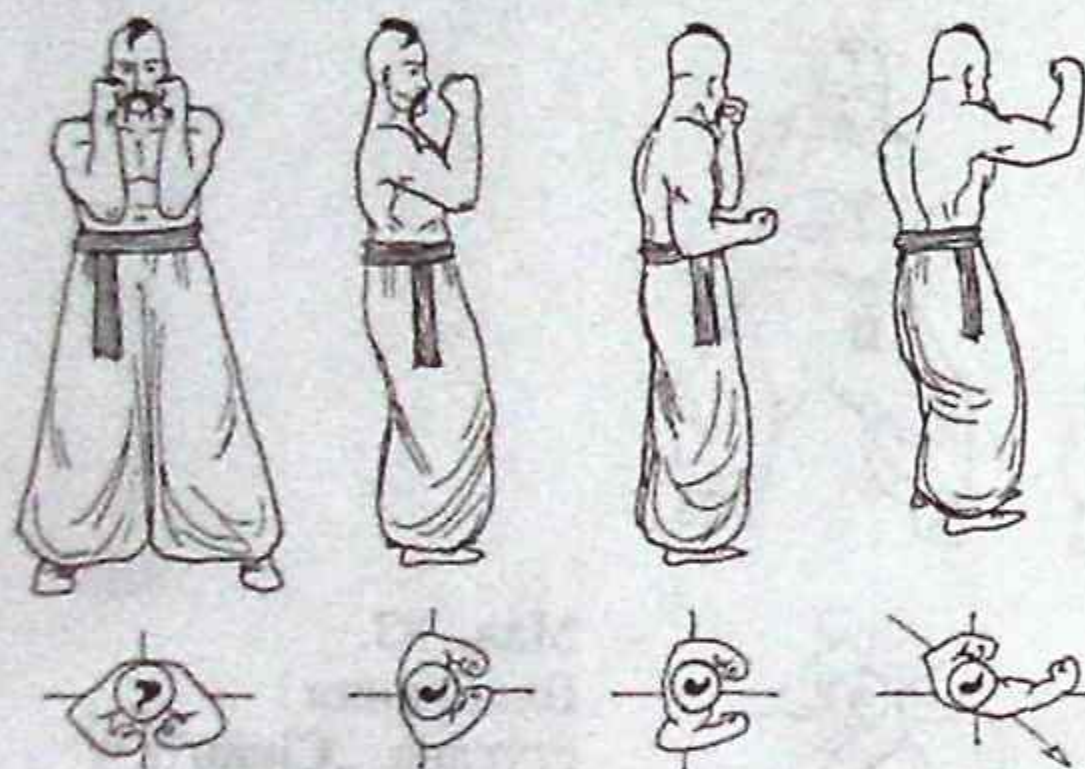
- С. — робить „гияку зукі“.
К. — відходить задньою ногою вбік, одночасно прикриваючи щелепу передньою рукою, частує „Сіканом“.

Мал. 84.
Варіант застосування стусана „Сікан“.

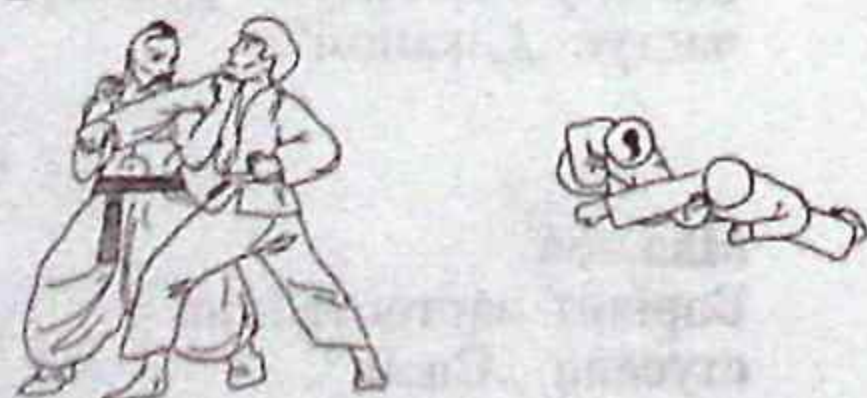
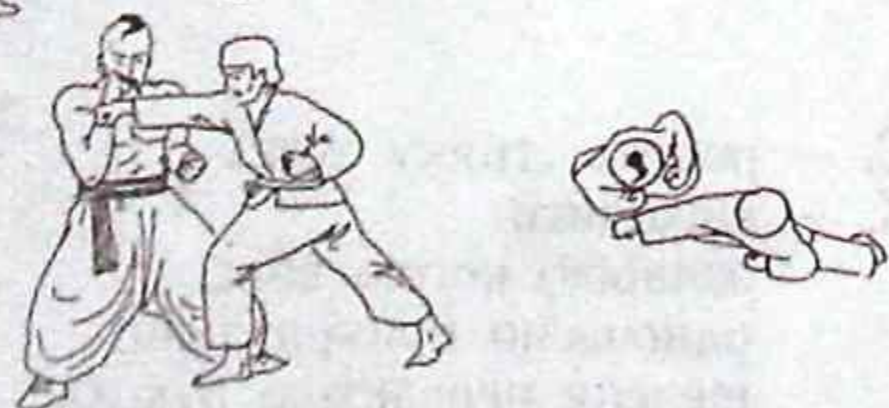
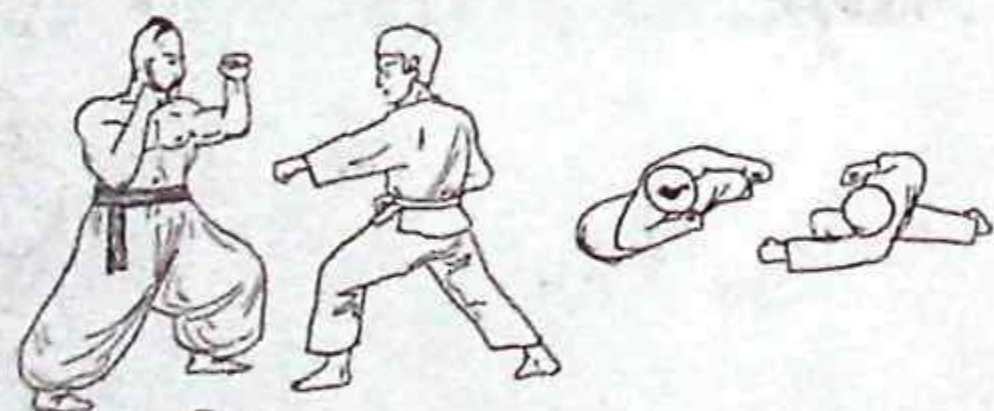
Стусан „Вохрик“

Техніка виконання стусана „Вохрик“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Опустіть ударну руку і, подаючи рамя вперед, одночасно відведіть лікоть назад так, щоб кулак зупинився на рівні грудей.
3. Викиньте руку вперед знизу-вгору. Уявіть собі, що виконуєте стусан з-під руки супротивника. Зауважте, що стусан „Вохрик“ виконують не розвертаючи тулуб вперед до супротивника. „Вохрик“ відносять до шокуючих стусанів, тому виконувати його необхідно на дуже великій швидкості.

Мал. 85.
Виконання
стусана „Вохрик“.

- С. — робить „гіяку зукі“.
К. — відскакує вбік-вперед
та застосовує „Вохрик“.

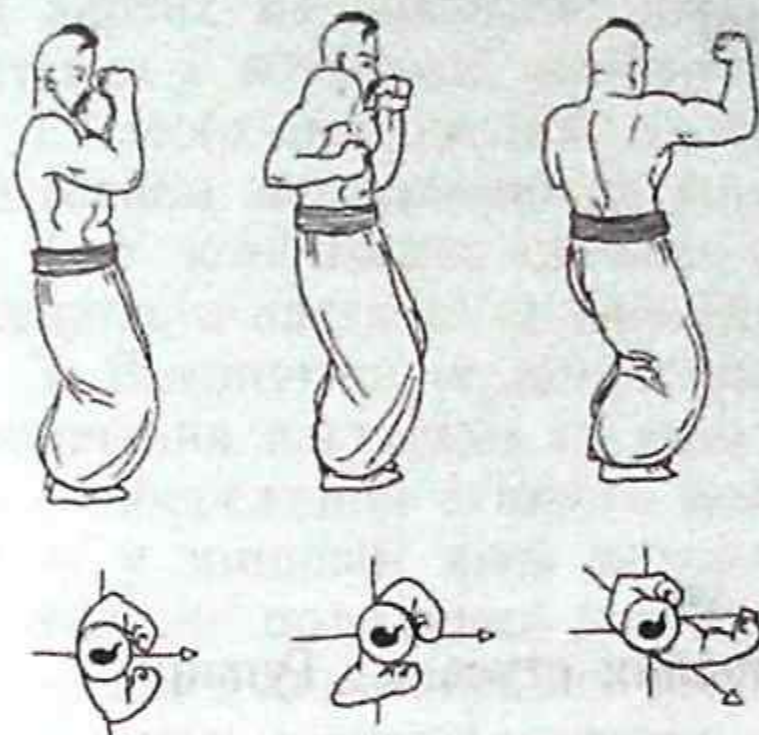
Мал. 86.
Варіант застосування
стусана „Вохрик“.

Стусан „Стрімляк“

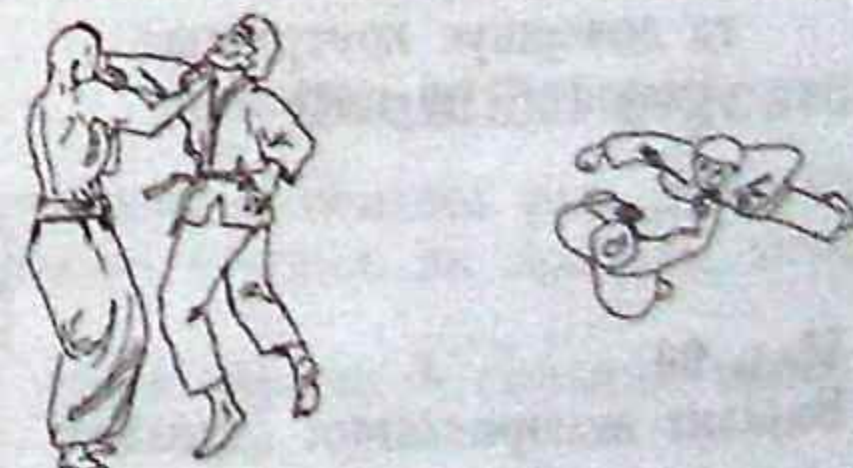
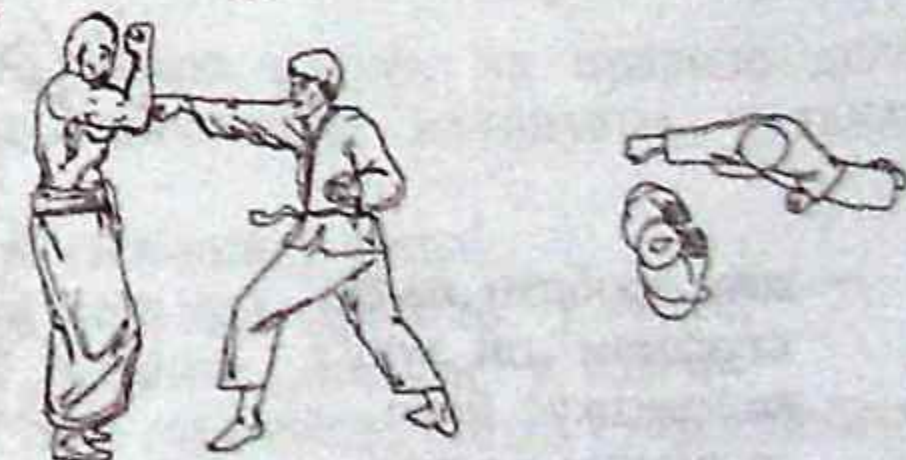
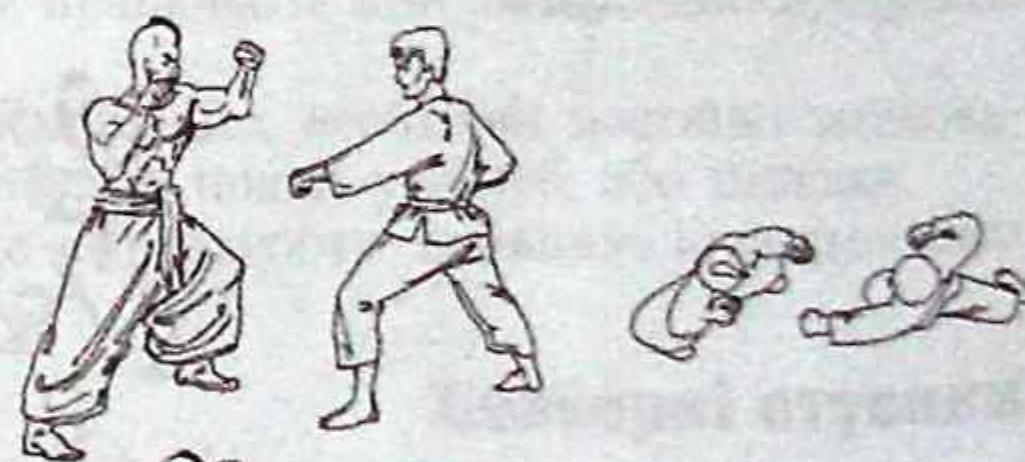
„Стрімляк“ — стусан знизу-вгору.

Техніка виконання стусана „Стрімляк“.

1. Займіть вихідне положення.
2. Ударну руку опустіть до рівня грудей та відведіть назад, одночасно піднімаючи рамя вгору-вперед. Розвертаючи тулуб вперед, викиньте кулак знизу-вгору. Стегна та м'язи тулуба, повертаючи тіло навколо центральної осі, підсилюють стусан.

Мал. 87.
Виконання стусана „Стрімляк“.

- С. — робить напад
стусаном „гіяку зукі“.
К. — передньою ногою
робить півкрок
„Цофаний“ (назад-вбік),
спиняючи напад
перепоною „Іжак“,
і відповідає „Стрімляком“.

Мал. 88.
Варіант використання
стусана „Стрімляк“.

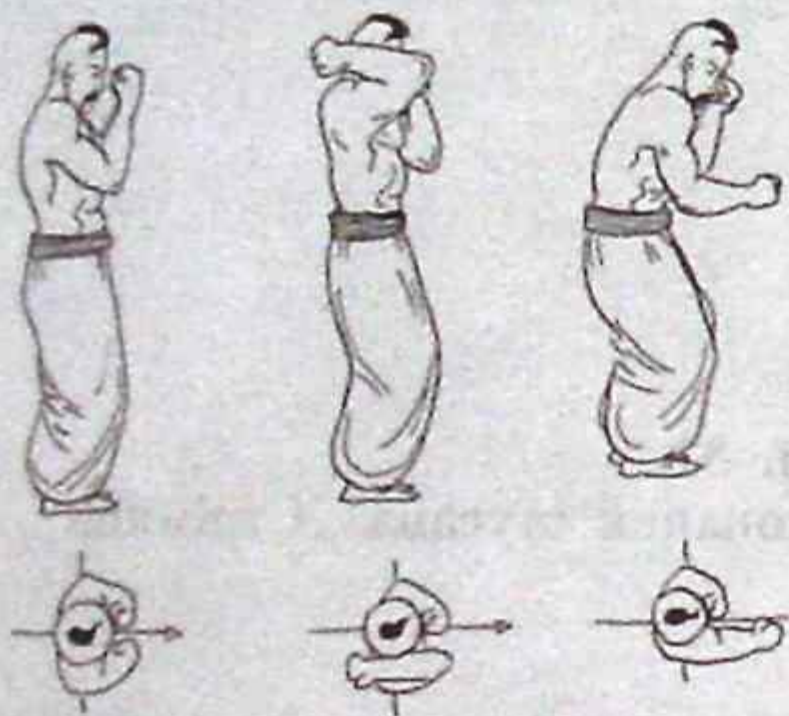
Стусан „Гупан“

„Гупан“ — стусан нижньою частиною кулака зверху-вниз.

Техніка виконання стусана „Гупан“.

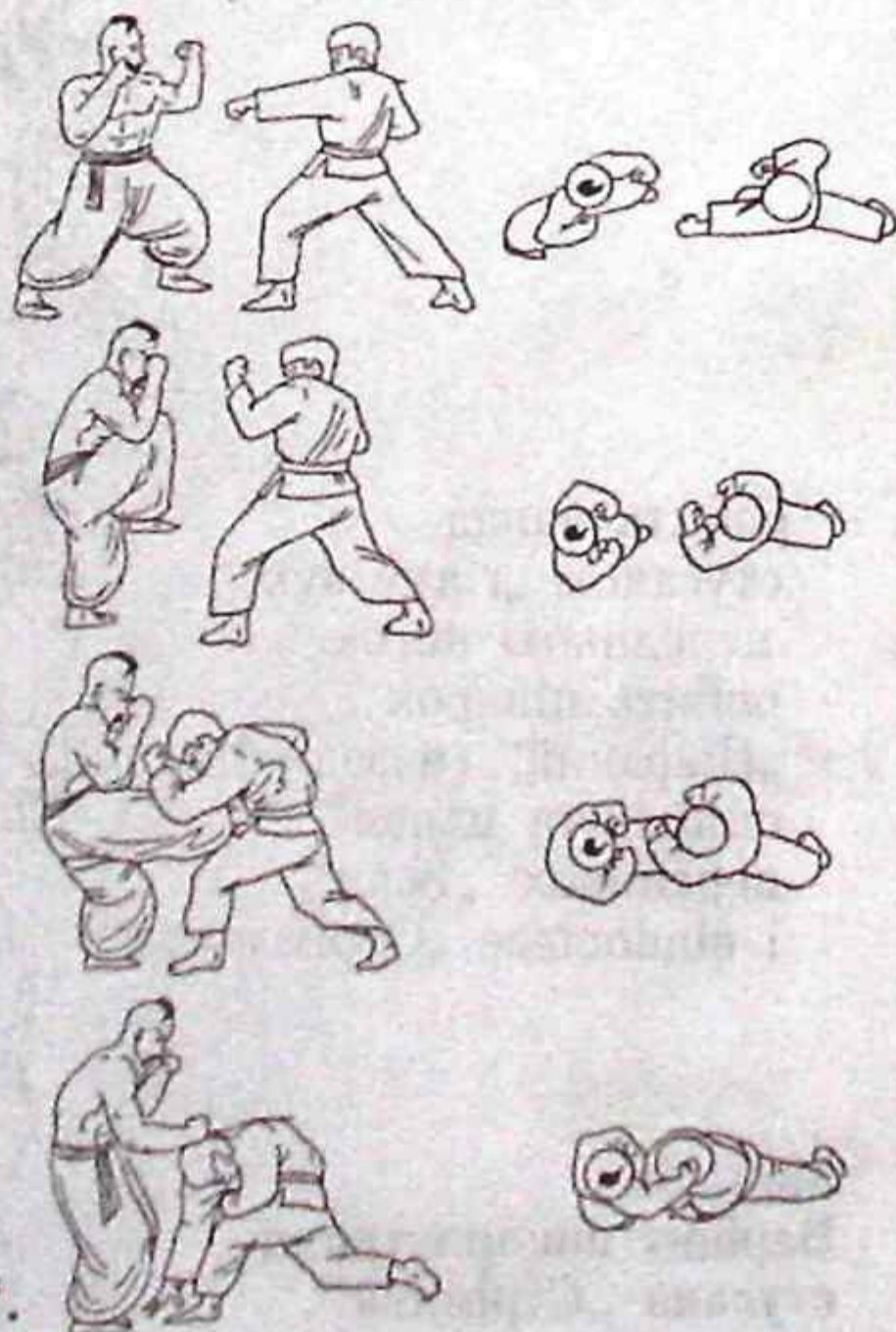
1. Займіть вихідне положення.
2. Підніміть кулак ударної руки вгору, затуливши ним вухо. Виконайте рукою рух, що нагадує удар молотком, одночасно скорочуючи при цьому м'язи живота та трішечки присідаючи.

„Гупан“ найчастіше застосовують для враження супротивника, який знаходиться у зігнутому положенні.

Мал. 89.
Виконання стусана „Гупан“.

- С. — хоче зробити напад стусаном „ой зукі“.
К. — випереджує його копняком прямим та довершує контрнапад „Гупаном“ по потилиці.

Мал. 90.
Варіант використання „Гупана“.

Поєднання стусанів

Поодинокі стусани у Гопаку використовують дуже рідко. Найчастіше вони поєднуються у комбінації: повторні, подвійні, потрійні, серійні. Мета комбінацій — розсіяти увагу супротивника, знайти незахищене місце та вразити.

При поєднанні стусанів необхідно враховувати часові, просторові та швидкісно-силові показники. Так при поєднанні може бути пауза та акцент на виконанні наступного стусана. Поєднуючи поодинокі стусани у комбінації, необхідно враховувати деякі основні вимоги:

1. Необхідно постійно та пильно стежити за супротивником, його місцем знаходження та контрдіями.
2. У комбінаціях стусанів найчастіше перший стусан виконують швидко, а наступні сильно (акцентовано).
3. Виконуючи перший стусан, необхідно створити передумови до виконання наступних шляхом:
  - збереження стійкого положення тіла;
  - у кінцевій фазі виконання попереднього стусана прийняти вихідне положення для виконання наступного;
  - виконання стусанів необхідно чергувати із захисними рухами;
  - ноги повинні активно працювати при зміні одного стусана на інший.
4. Напрямок стусанів у комбінаціях необхідно постійно змінювати, якщо один стусан у голову, то інший у тулуб, або навпаки.
5. Комбінацію переважно завершують сильним акцентованим стусаном.

Повторні стусани

Повторні стусани виконують однією рукою, як правило двічі, рідко тричі. Повторні стусани найчастіше виконують у таких комбінаціях:

- швидкий „Тузень“ у голову, сильний у тулуб;
- швидкий „Тузень“ у голову, сильний „Джиган“ у тулуб;
- швидкий „Тузень“ у тулуб, сильний „Джиган“ у голову.

Повторними стусанами найчастіше стримують напад супротивника.

Подвійні стусани

Подвійні стусани виконують по чергово із обох рук. Дуже часто їх застосовують у напад. Подвійні стусани, як правило, виконують у таких поєднаннях:

- швидкий „Тузень“ у голову лівою рукою + сильний акцентований „Тичок“ правою;

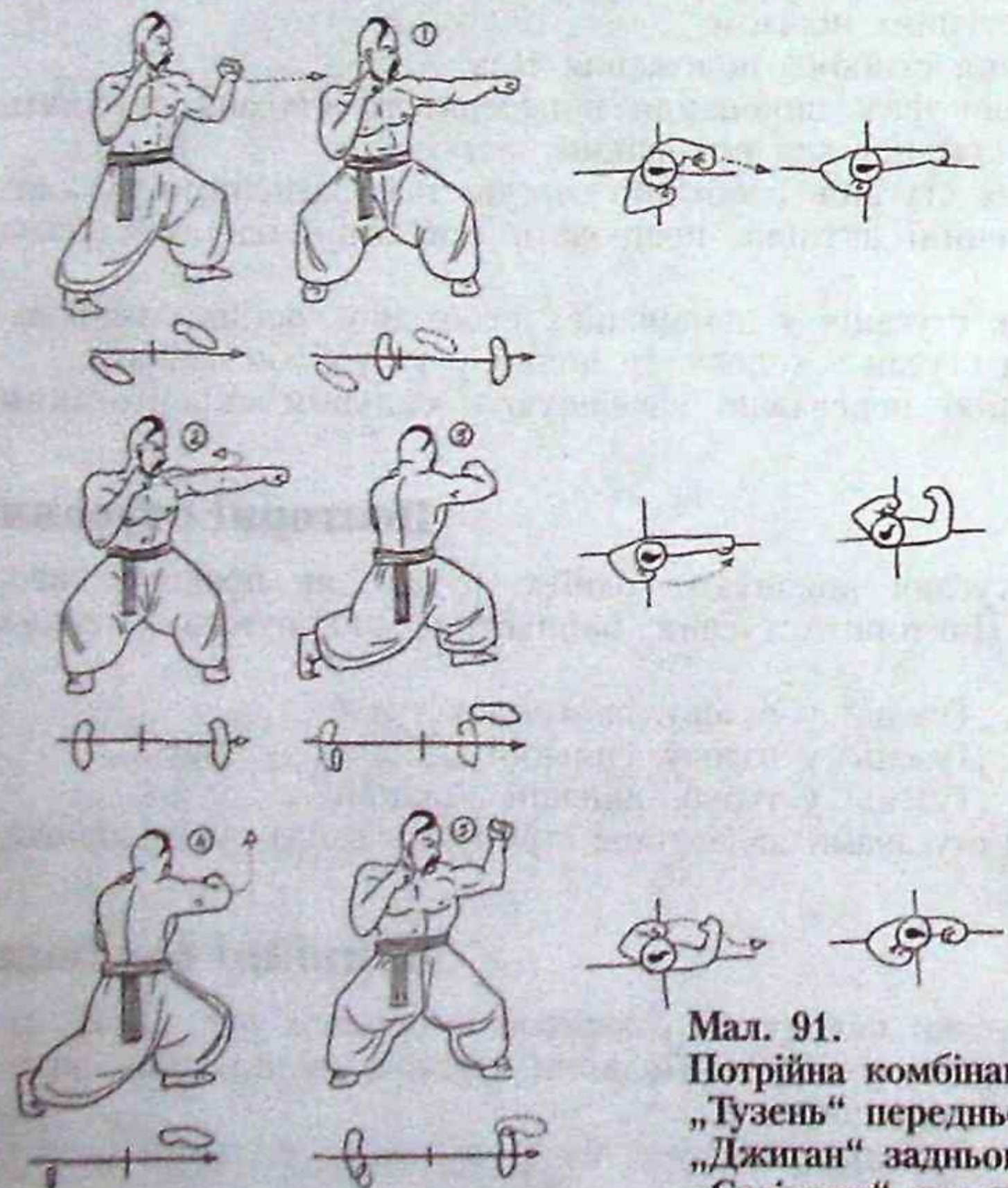
- швидкий „Джиган“ у голову лівою рукою + сильний акцентований „Стрімляк“ правою у підборіддя;
- швидкий „Дуган“ правою рукою через руку супротивника + сильний акцентований „Тузень“ лівою у сонячне сплетіння.

Потрійні стусани

Потрійні стусани переважно виконують як поєднання повторних або подвійних стусанів із акцентованим. Наприклад:

- повторний „Тузень“ у голову та тулуб + акцентований „Джиган“ протилежною рукою у голову;
- подвійний у голову: лівою „Тузень“, правою „Джиган“ + лівою „Духан“;
- „Тузень“ правою, „Джиган“ лівою, „Стрімляк“ правою.

На малюнку 91 зображено потрійну комбінацію стусанів: „Тузень“, „Джиган“, „Стрімляк“.

Мал. 91.
Потрійна комбінація стусанів:
„Тузень“ передньою рукою,
„Джиган“ задньою,
„Стрімляк“ передньою.

Вихідна позиція стійка „Мур“.

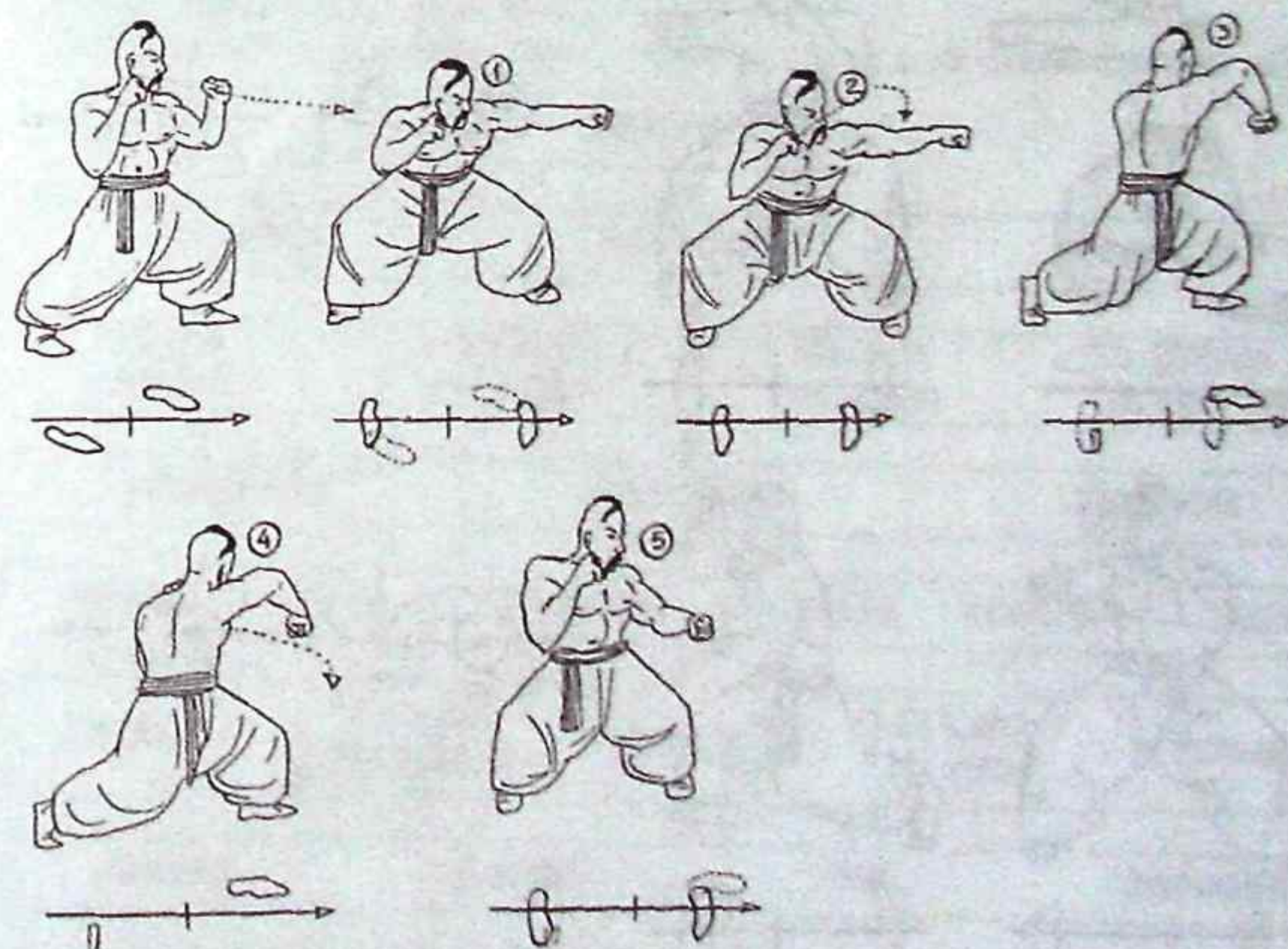
1. Козак робить півкрок вперед та одночасно виконує стусан „Тузень“ передньою рукою. Стійку „Мур“ змінює на стійку „Вершник“.
2. Із стійки „Вершник“ козак відводить передню ногу вбік, одночасно, виконуючи „Джиган“ задньою рукою. Як видно із малюнку, стійку „Вершник“ козак змінив на стійку „Мур“.
3. Із стійки „Мур“ козак знову переходить у стійку „Вершник“, одночасно виконуючи стусан „Стрімляк“.

Зміни стійок при виконанні стусанів дають можливість вкладати у стусани всю вагу свого тіла та постійно зберігати рівновагу. Постійна зміна стійок забезпечує зміну місцезнаходження тіла, що утруднює контрнапад супротивника.

На малюнку 92 зображено потрійну комбінацію стусанів: „Тузень“, „Дугана“ та „Тичка“.

Вихідна позиція стійка „Мур“.

1. Козак виконує „Тузень“ у тулуб супротивника, одночасно згинаючись та змінюючи стійку.
2. Змінюючи положення ніг, виконує „Дуган“ через руку супротивника.
3. Змінюючи положення ніг, виконує „Тичок“.

Мал. 92. Потрійна комбінація стусанів: „Тузень“ передньою рукою, „Дуган“ задньою, „Тичок“ передньою.

Копняки

Копняки — удари ногами — у бойовому Гопаку здебільшого взяті із танців. Навіть у танцювальній формі копняки зберегли свої характерні особливості, притаманні народу, що спокон віку населяє землі України.

До характерних особливостей копняків у козацькому бойовому мистецтві можна віднести:

1. Виконання копняка бічного. На відміну від східних видів, копняк бічний виконується без відхилення тулуба назад та розвороту стопи у горизонтальну площину.

Японські історики, які вивчали історію виникнення „йоко-гері“, зійшлись на тому, що цей копняк виник 400-300 р. назад, а до того виконувався із розміщенням стопи у вертикальному положенні.

2. У Гопаку відсутня техніка копняків подібна до „маваши-гері“.

3. Копняки у положенні напівприсядки відсутні у східних видах боротьби. У танці називаються „присядки“. Виконавець присідає і, підвівшись до напівприсядки, робить копняка.

4. Копняки у положенні повної присядки. Їх називають „повзунці“.

5. Копняки із опорою на руки горілиць та долілиць.

6. Копняки у положенні „диба“.

7. Копняки у стрибку двома ногами вперед та двома ногами вбоки.

Мал. 94. Класифікація копняків у Гопаку.

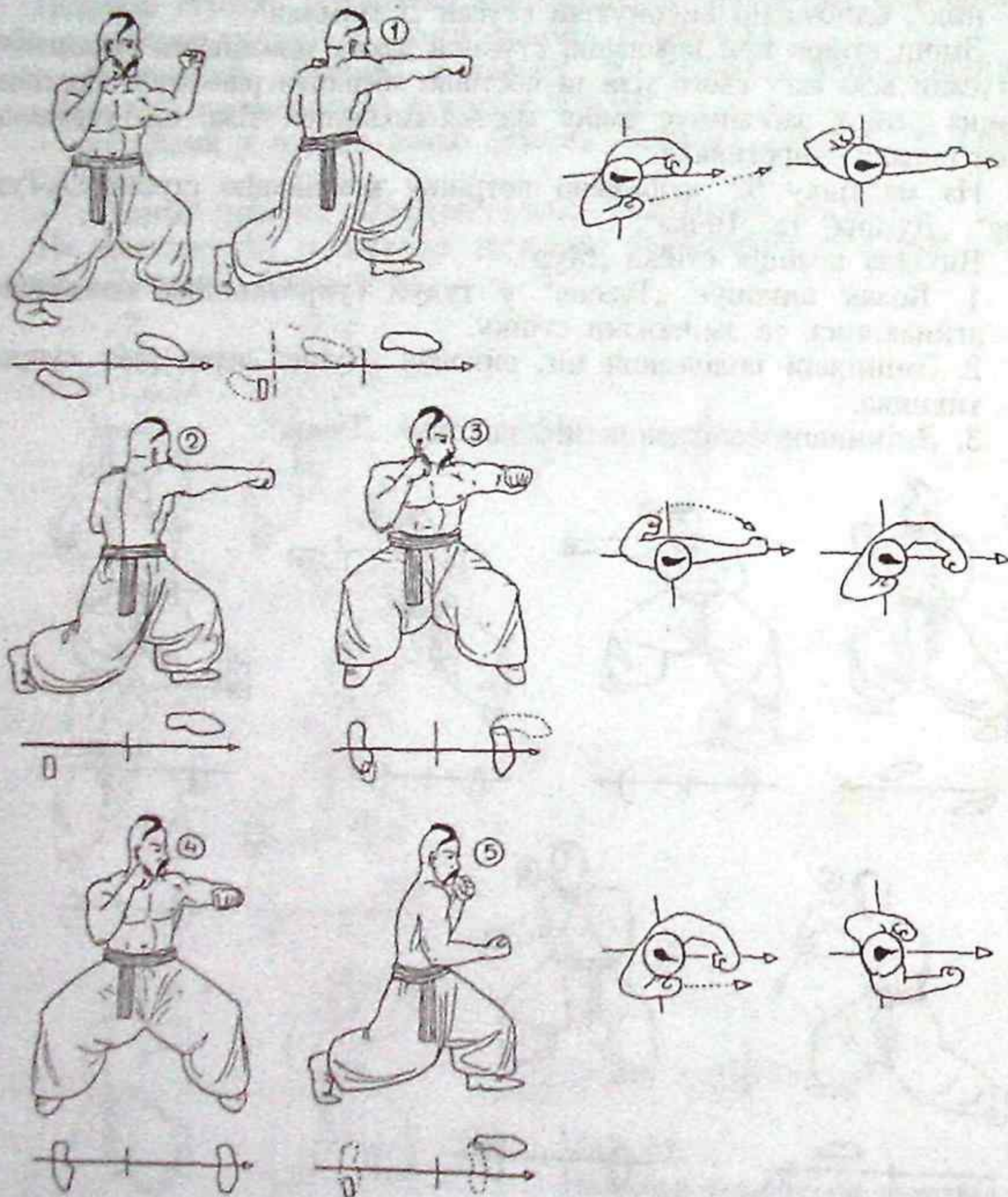
На малюнку 93 зображено потрійну комбінацію стусанів: „Тузень“, „Джиган“ та „Духан“.

Вихідна позиція стійка „Мур“.

1. Козак виконує „Тузень“ задньою рукою в щелепу супротивника, одночасно розвертаючи тулуб та задню ногу у напрямку стусана.

2. Змінивши стійку „Мур“ на стійку „Вершник“, виконує „Джиган“.

3. Зробивши „Розкрюк“ (вбік-вперед), виконує „Духан“.

Мал. 93. Потрійна комбінація стусанів: „Тузень“, „Джиган“, „Духан“.

Копняк прямий

Існує три різновиди копняка прямого: штовхаючий, зростаючий та спадаючий.

Розглянемо варіант копняка штовхаючого. Для зручності опису як вихідну позицію використовуємо стійку „Раменна“.

Копняк прямий штовхаючий

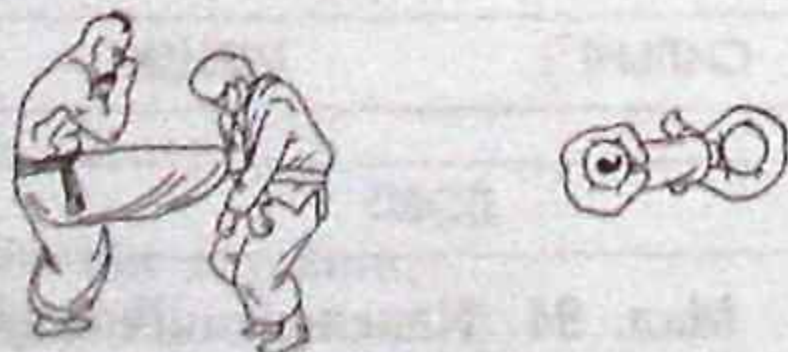
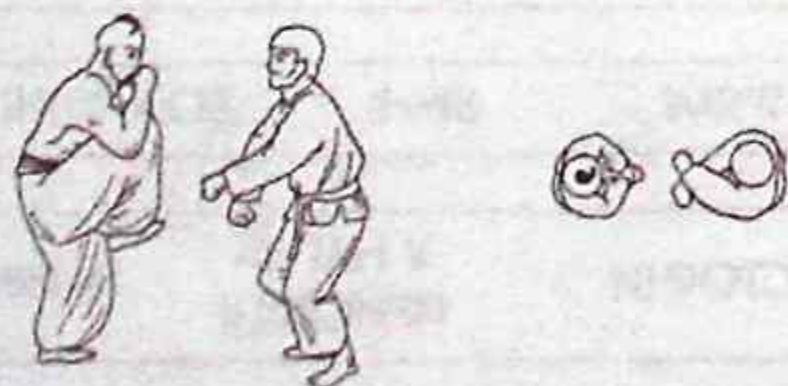
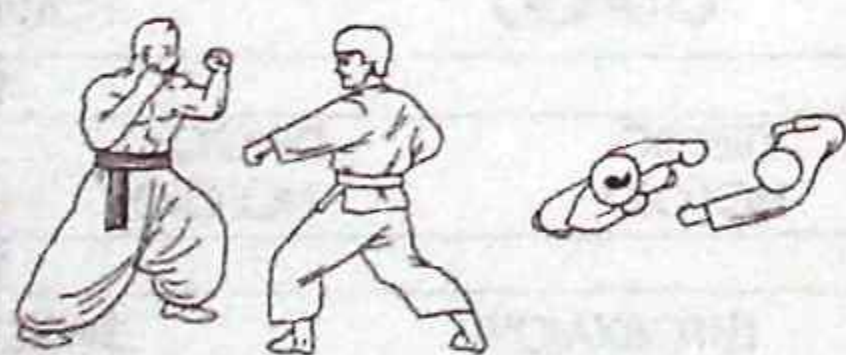
Техніка виконання копняка прямого штовхаючого.

1. Займіть вихідне положення.
2. Підніміть ударну ногу як можна вище (зігнутим коліном до рівня грудей) та як можна ближче стегном до тулуба. Одночасно зігніть руки і підніміть кулаки до рівня скронь. Ударна нога із зовнішньої та одноіменна рука із внутрішньої сторін повинні дотулитися. Із цього положення нога випростовується, а руки притуляються до тулуба.

Мал. 95.
Виконання копняка
прямого штовхаючого.

- К. — підняв ногу.
С. — передбачаючи
прямий копняк,
робить блок
„джоджи уке“.
К. — робить штовхаючий
прямий копняк.

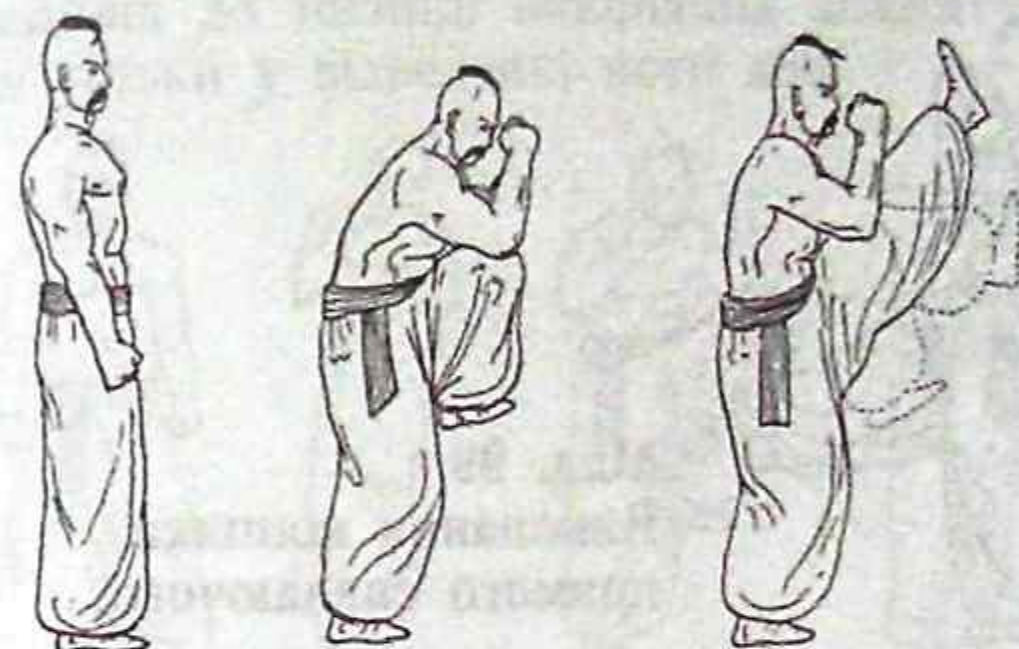
Мал. 96.
Варіант використання
копняка прямого штовхаючого.

Копняк прямий зростаючий

Техніка виконання копняка прямого зростаючого.

1. Займіть вихідне положення.
2. Підніміть зігнуту ногу та дотуліть стегно до грудей, одночасно зігнуті руки підніміть кулаками до скронь. Зафіксовану у такому положенні ногу випростайте так, щоб стопа по зростаючій піднялась вгору.

Слід зауважити, що опірня нога повинна бути трішечки зігнута у колінному суглобі.

Мал. 97.
Виконання копняка
прямого зростаючого.

- К. — підняв ногу.
С. — передбачаючи
прямий копняк,
робить блок
„гедан барай“.
К. — робить копняк
прямий зростаючий.

Мал. 98. Варіант використання копняка прямого зростаючого.

Копняк прямий спадаючий

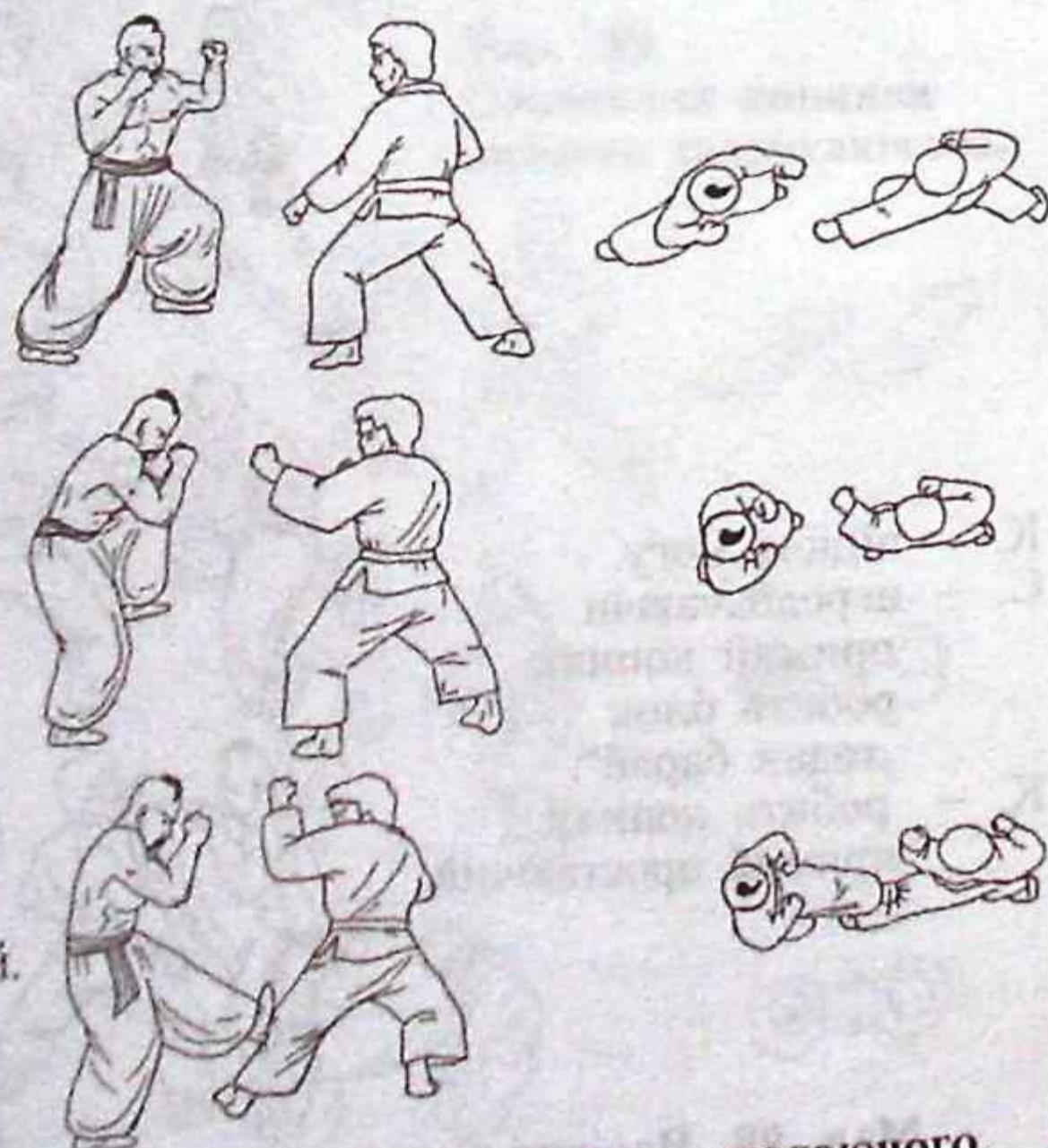
Техніка виконання копняка прямого спадаючого.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Підніміть зігнуту ногу та дотуліть стегном до грудей. Одночасно зафіксуйте кулаки на рівні скронь та, випростуючи ногу, зробіть спадаючий рух вниз. Руки затуляють тулуб від можливого враження.

Даний копняк використовують для враження стегна, коліна або гомілки супротивника.

Мал. 99.
Виконання копняка прямого спадаючого.

- К. — піднімає коліно.
- С. — передбачаючи копняк збоку, робить блок „учі уке“.
- К. — робить копняк прямий спадаючий.

Мал. 100. Варіант використання копняка прямого спадаючого.

Копняк бічний

Бічні копняки поділяють на: штовхаючі, зростаючі та спадаючі.

Техніка виконання копняка бічного штовхаючого.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Підніміть ногу як для виконання копняка прямого.
3. Зігнуту ногу, дотулену до руки, відведіть вбік.
4. Одночасно випростовуючи ногу, притулите руку до тулуба, прикриваючи таким чином бік від можливого враження.

Техніка виконання копняків бічних зростаючого та спадаючого подібна до техніки виконання аналогічних прямих копняків, різниця тільки у відведенні ноги вбік.

Мал. 101.
Виконання копняка бічного штовхаючого.

- С. — б'є „йоко гері“.
- К. — відходить вбік.
- С. — б'є „гияку зукі“.
- К. — випереджує С. копняком бічним штовхаючим.

Мал. 102.
Варіант використання бічного штовхаючого копняка.

Тинки

Тинки — дугоподібна техніка виконання ударів ногами. На даний час у Гопаку існує два види тинків: зовнішній та внутрішній. Ударними частинами при виконанні тинків є бічні, внутрішні та зовнішні частини стопи і гомілки.

Тинок зовнішній

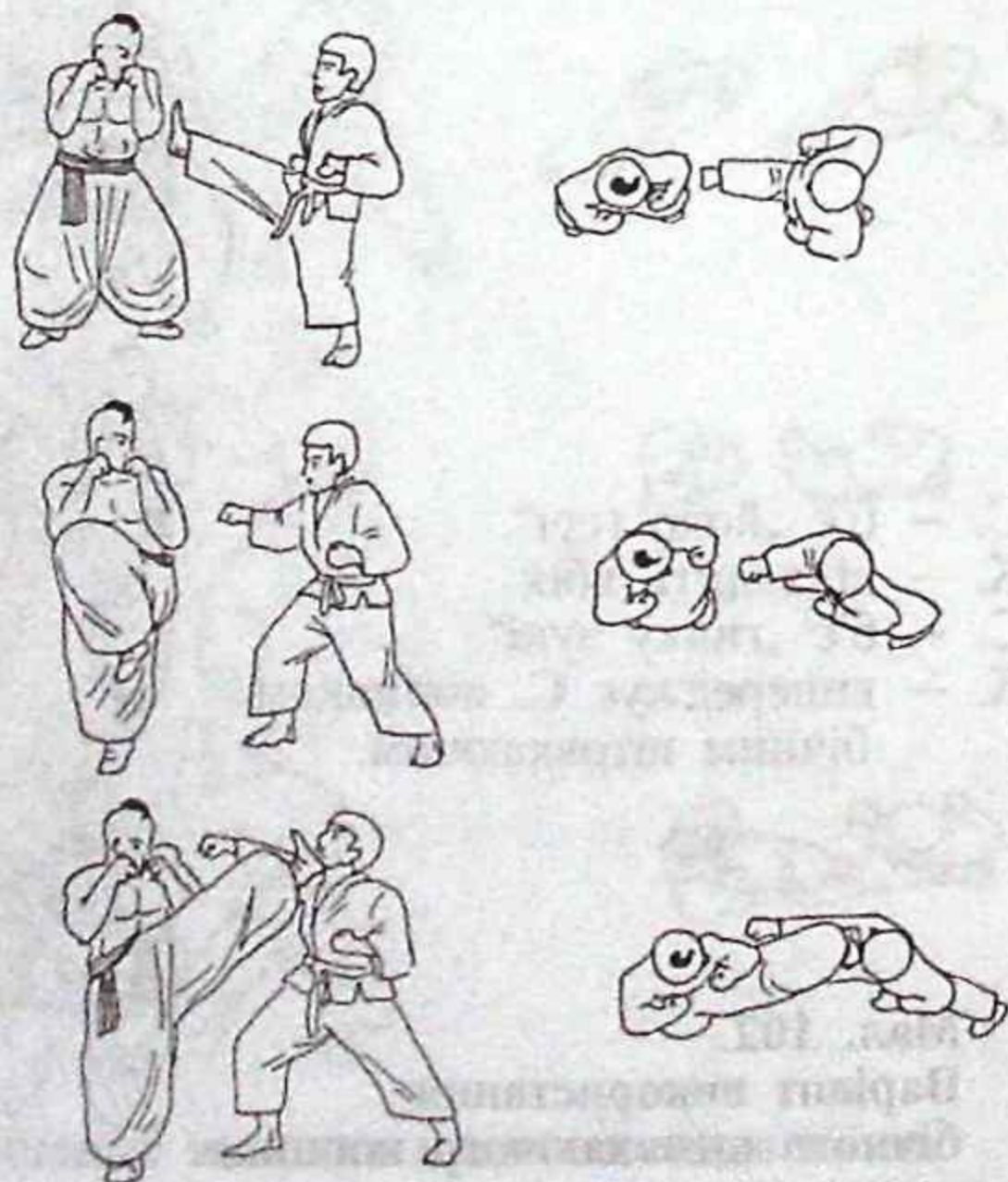
Техніка виконання тинка зовнішнього.

1. Займіть вихідне положення.
2. Підніміть руки до рівня скронь, а ударну ногу у зігнутому положенні піднімайте по дузі спочатку усередину, а після підняття коліна до рівня грудей — навідліг-вгору-вбік.

Мал. 103.
Виконання
тинка зовнішнього.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відходить вбік.
С. — б'є „гяку зукі“.
К. — випереджує С.
тинком зовнішнім,
б'ючи зовнішньою
частиною стопи
навідліг у обличчя.

Мал. 104.
Варіант використання
тинка зовнішнього.

Тинок внутрішній

Техніка виконання тинка внутрішнього.

1. Займіть вихідне положення.
2. Кулаки підніміть до рівня скронь, а зігнуту ногу підніміть через бік до рівня грудей.
3. Випростуючи ногу, одночасно виконайте рух збоку-усередину.

Мал. 105.
Виконання
тинка внутрішнього.

- С. — б'є „май гері кеаге“.
К. — відходить назад
і піднімає ногу
вгору-вбік.
С. — хоче зробити
„ой зукі“.
К. — випереджує С.
тинком внутрішнім.

Мал. 106.
Варіант використання
тинка внутрішнього.

Копняк задній „Лошак“

Техніка виконання копняка „Лошак“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Поверніть голову назад.
3. Підніміть руки кулаками до підборіддя, а зігнуту ногу до рівня сонячного сплетіння.
4. Зігнуту ногу відведіть назад як можна далі і, трохи подавши тулуб вперед, випростайте ногу.

Копняк „Лошак“ можна виконувати як штовхаючий, зростаючий та спадаючий. Напрямок копняка задається рівнем схилу тулуба.

Мал. 107.
Копняк задній „Лошак“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відходить назад
схресним кроком.
С. — хоче вразити К.
„ой зукі“.
К. — робить „Лошака“.

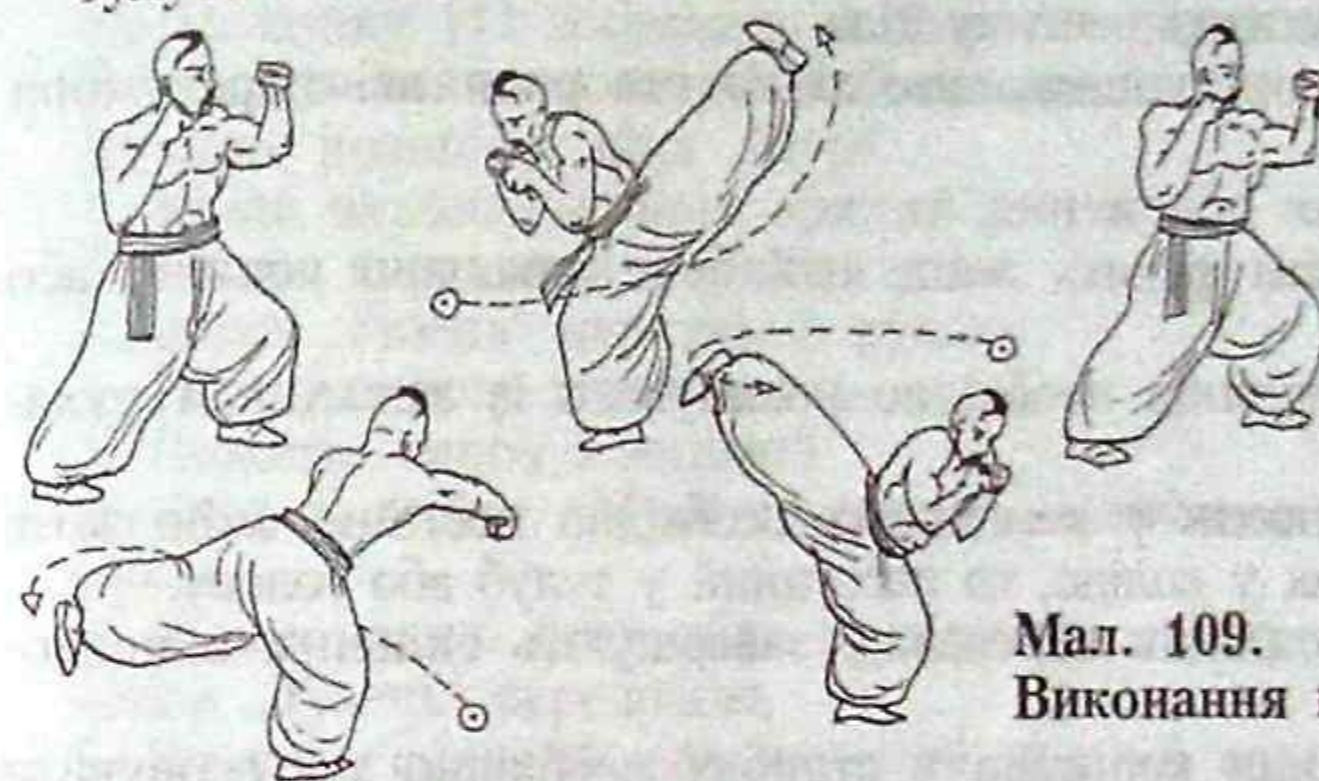
Мал. 108.
Варіант використання копняка „Лошак“.

Копняк задній, „Вихор“

„Вихор“ — копняк, який виконується із розкручуванням тіла. Найчастіше вихідною позицією для виконання копняка „Вихор“ є стійка „Мур“.

Техніка виконання копняка „Вихор“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Передню ногу змістіть всередину-вбік так, як при виконанні стійки „Спас“.
3. Передньою рукою зробіть рух, як при виконанні стусана „Джиган“ і, не зупиняючи лету руки, продовжіть розкручування тулуба на 360°.

Мал. 109.
Виконання копняка „Вихор“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відходить назад.
С. — хоче вразити К. у спину
ударом „ой зукі“.
К. — робить копняк „Вихор“.

Мал. 110.
Варіант використання
копняка „Вихор“.

Поєднання копняків

Поєднання копняків у комбінації бувають подвійні, повторні, потрійні та серійні. Обов'язковою умовою при виконанні комбінацій є поєднання копняків із стусанами та їх постійне чергування. При поєднанні копняків необхідно:

1. Враховувати часові, просторові та швидкісні показники.
2. Постійно стежити за місцем знаходження та контрдіями супротивника.
3. Найчастіше комбінацію розпочинають із відволікаючого увагу стусана. Якщо напад розпочинають копняком, то виконують його блискавично у нижню частину тіла.
4. Виконавши один копіяк, необхідно створити всі передумови для наступного:
  - зберегти стійке положення,
  - виконати стусан рукою, з-під якої буде виконано копіяк, або навпаки.
5. Виконання копняків необхідно поєднувати із захисними рухами руками.
6. Напрямки копняків у комбінаціях необхідно постійно змінювати: якщо один копіяк у коліно, то наступний у тулуб або голову.
7. Комбінацію копняків переважно завершують сильним акцентованим ударом.
8. Після виконання копняків у стрибку необхідно застосовувати допоміжну техніку підсікання та повзунці.

Повторні копняки

Повторні копняки виконують однією ногою. Найчастіше передньою.

Варіанти повторних копняків.

Передньою ногою.

1. Швидкий прямий копіяк у тулуб + сильний акцентований зовнішній тинок у голову.
2. Швидкий зовнішній тинок + сильний акцентований бічний копіяк.

Задньою ногою.

1. Швидкий прямий копіяк у тулуб + сильний акцентований прямий у голову.

Повторні копняки бажано розпочинати та закінчувати стусанами.

Подвійні копняки

Подвійні копняки виконують по чергово лівою та правою ногами з обов'язковим чергуванням із стусанами, які мають на меті відволікати увагу супротивника.

Найчастіше подвійні копняки виконують у таких комбінаціях:

1. Швидкий прямий копіяк передньою ногою + відволікаючий „Тузень“ цією ж + сильний акцентований копіяк задньою ногою. Ділянки враження вибирають залежно від ситуації.
2. Швидкий прямий копіяк задньою ногою + відволікаючий „Тузень“ передньою + сильний акцентований зовнішній тинок.
3. Швидкий бічний копіяк передньою ногою + „Джиган“ передньою + сильний та акцентований „Вихор“.

Потрійні копняки

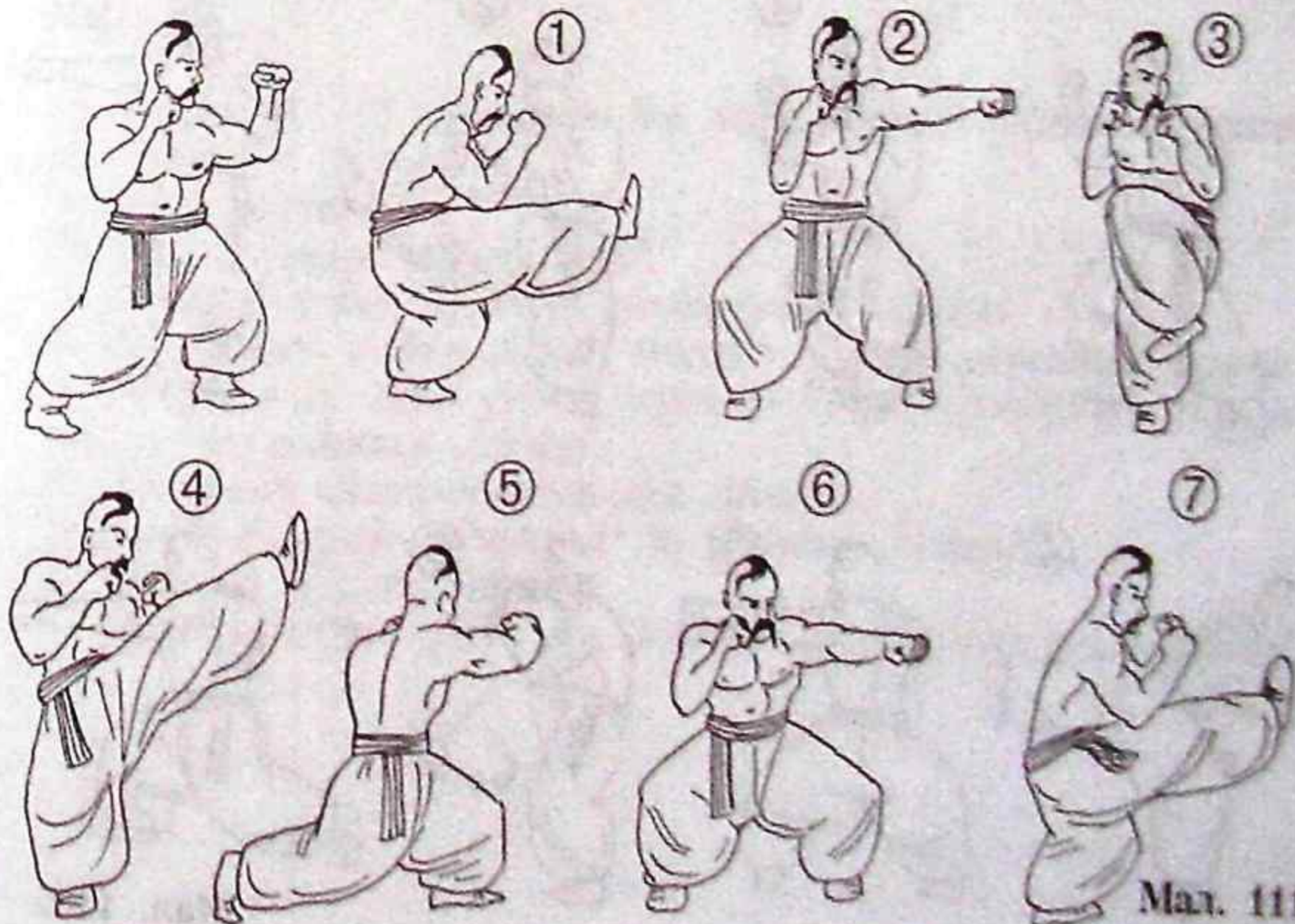
Потрійні копняки це, як правило, потрійне по чергове поєднання копняків із стусанами.

На малюнку 111 зображено варіант потрійної комбінації копняків.

Техніка виконання потрійних копняків.

Вихідна позиція стійка „Мур“.

1. Козак виконав копіяк прямий.
2. Після виконання копняка козак став у стійку „Вершник“ та виконав „Тузень“ передньою рукою.
3. Передню ногу відвів назад.
4. Виконав тинок зовнішній.
5. Став у стійку „Мур“ та одразу ж виконав „Джиган“ задньою рукою.
6. Відвів задню ногу вбік, прийнявши стійку „Вершник“, та виконав „Тузень“ передньою.
7. Виконав сильний акцентований прямий копіяк.

Мал. 111.

Мета подібних систем нападу максимально розсіяти увагу супротивника, приховати від нього сильний акцентований копіяк та успішно завершити напад.

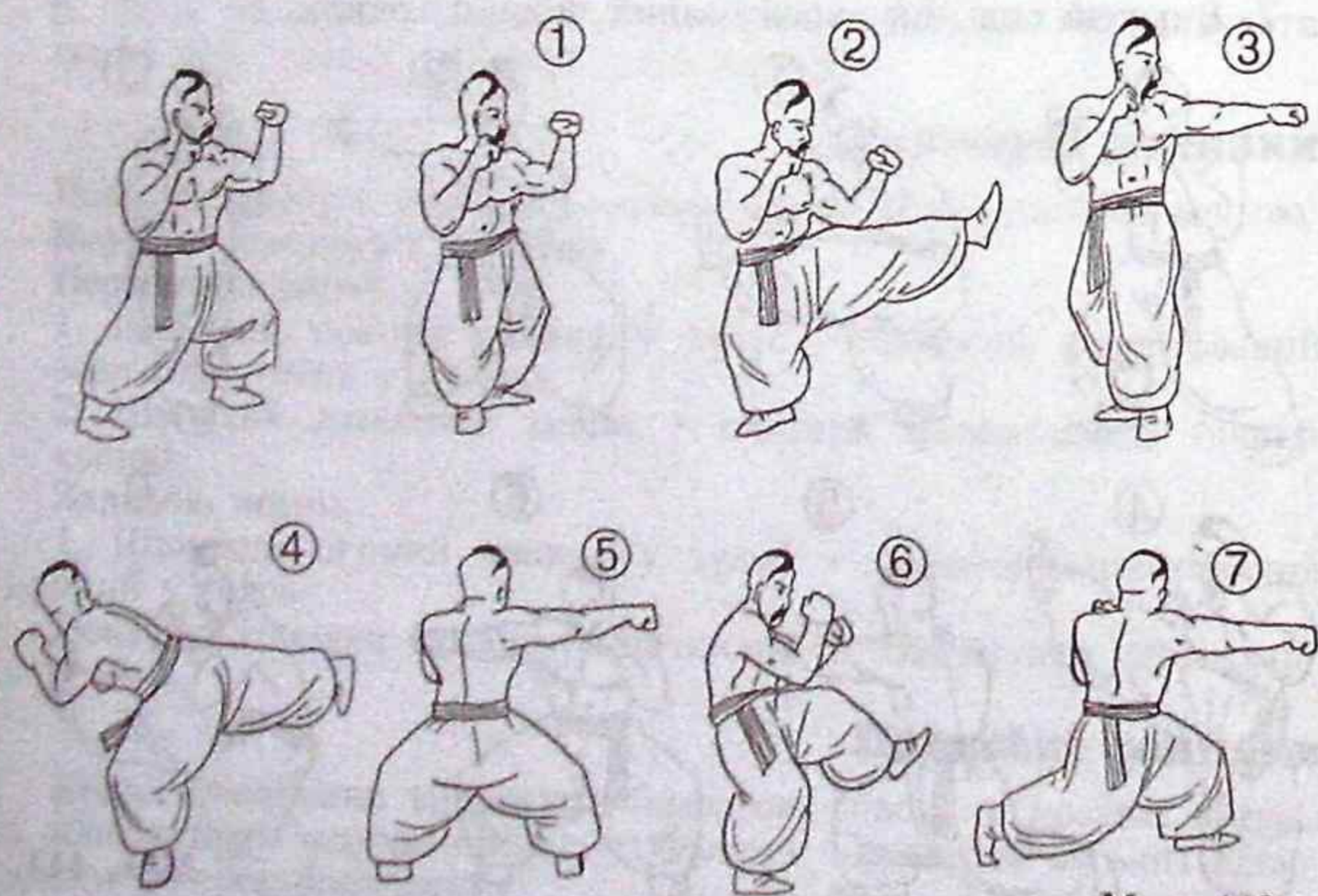
На малюнку 112 зображено інший варіант виконання потрійного копіяка у поєднанні із стусанами.

Техніка виконання.

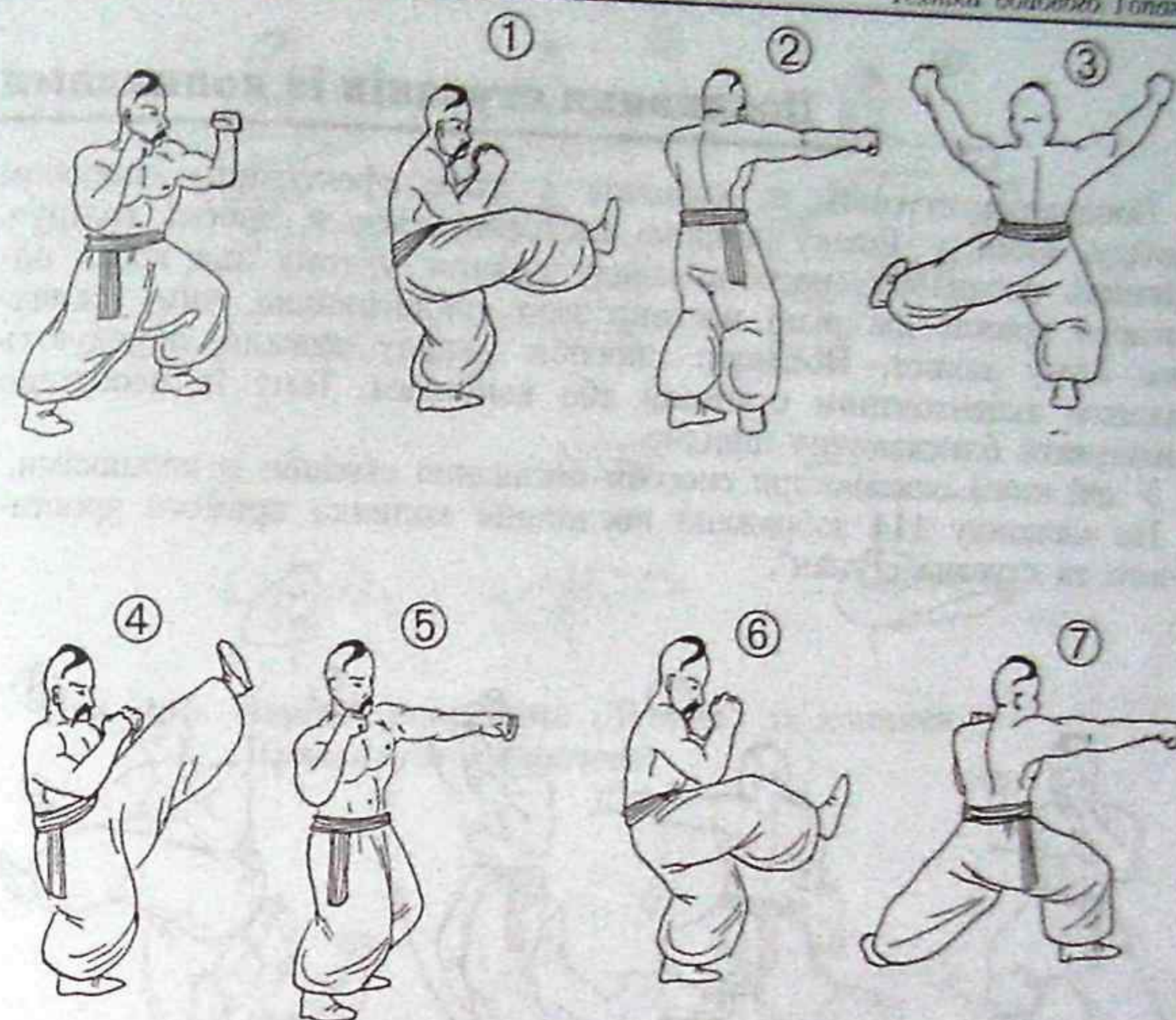
Вихідна позиція стійка „Мур“.

1. Козак робить крок „Пристапний“ і приймає стійку „Кут“.
2. Виконує копіяк бічний.
3. Приймає стійку „Кут“ та виконує „Тузень“ передньою рукою.
4. Виконавши „Тузень“, козак сильно розкручує тіло тулубом та виконує „Лошака“, постійно стежачи за діями супротивника.
5. Приймає стійку „Вершник“ та виконує „Тузень“ передньою рукою.
6. Виконує прямий спадаючий копіяк у нижню частину тулуба супротивника.
7. Переходить у стійку „Мур“ та виконує „Тузень“ задньою рукою.

У даному варіанті сильний акцентований копіяк передує сильному акцентованому „Тузенью“.

Мал. 112.

Мал. 113.

На малюнку 113 зображено ще один варіант потрійного копіяка у поєднанні із стусанами.

Техніка виконання.

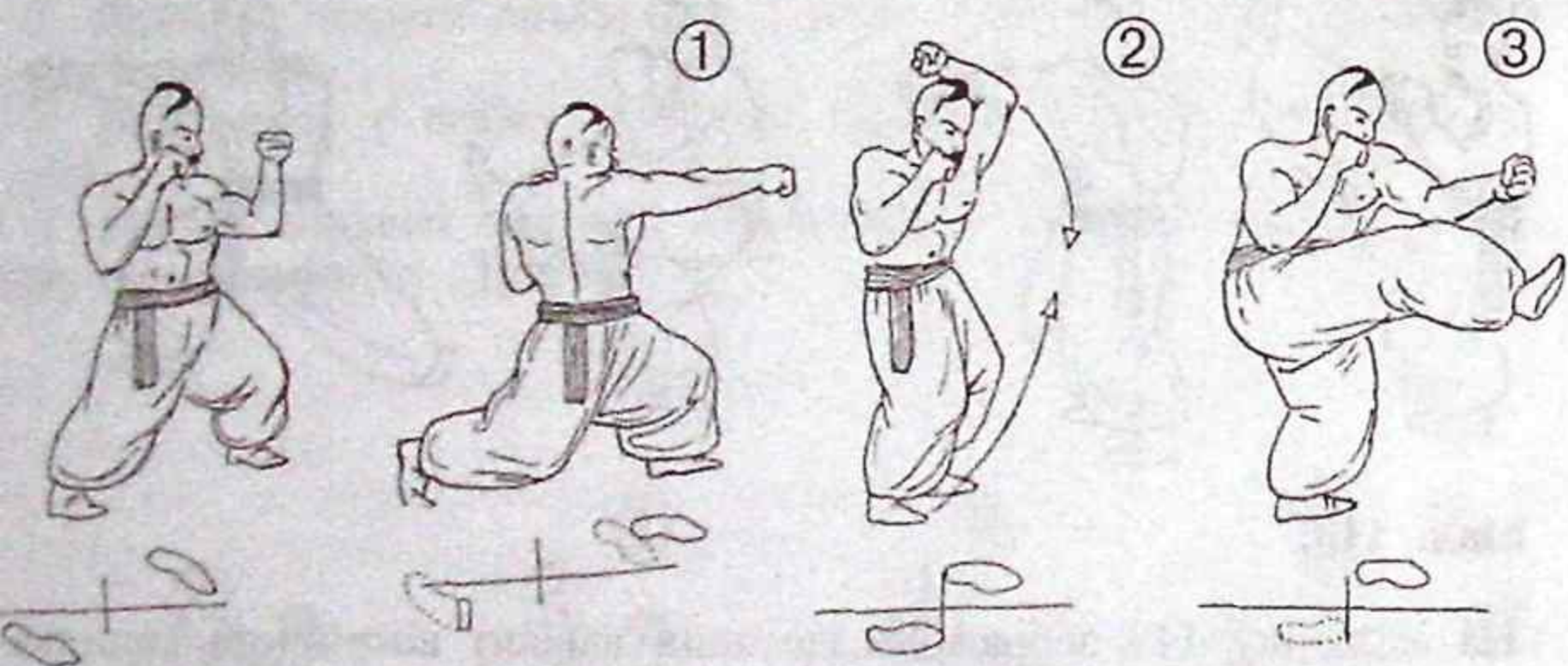
Вихідна позиція стійка „Мур“.

1. Козак виконав „Прямий штовхаючий“ копіяк.
2. Приймавши стійку „Спас“, виконав „Тузень“ передньою рукою.
3. Відвів ногу вбік, розвів руки та сильно розкручує тіло для виконання копіяка „Вихор“.
4. Завершив виконання копіяка „Вихор“.
5. Приймав стійку „Раменна“ та виконав „Тузень“.
6. Виконав прямий копіяк.
7. Приймав стійку „Мур“ та виконав „Тузень“ передньою рукою.

Поєднання стусанів із копняками

Поєднання стусанів та копняків є дуже ефективним способом нападу, який у Гопаку широко застосовується в двобої голіруч. Цінність поєднаних способів нападу полягає у тому, що козак одночасно вражає дві різні частини тіла супротивника, чим ускладнює йому захист. Поєднані способи нападу завжди передують сильним акцентованим стусанам або копнякам. Тому їх необхідно виконувати блискавично швидко.

У цій книзі описано три способи поєднання стусанів із копняками. На малюнку 114 зображено поєднання копняка прямого зростаючого та стусана „Гупан“.

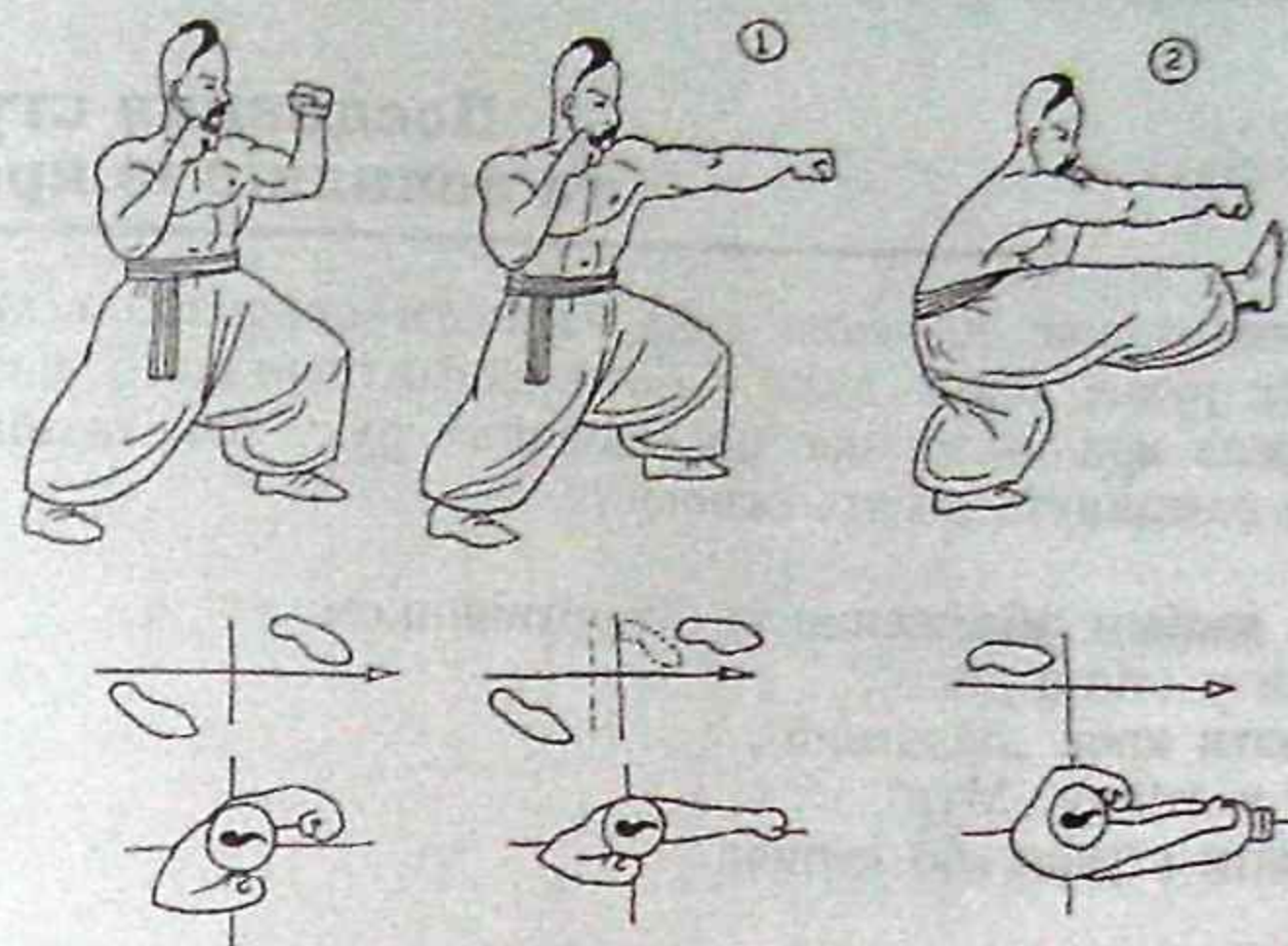
Мал. 114. Варіант поєднання копняка „Прямого зростаючого“ із стусаном „Гупан“.

Техніка виконання.

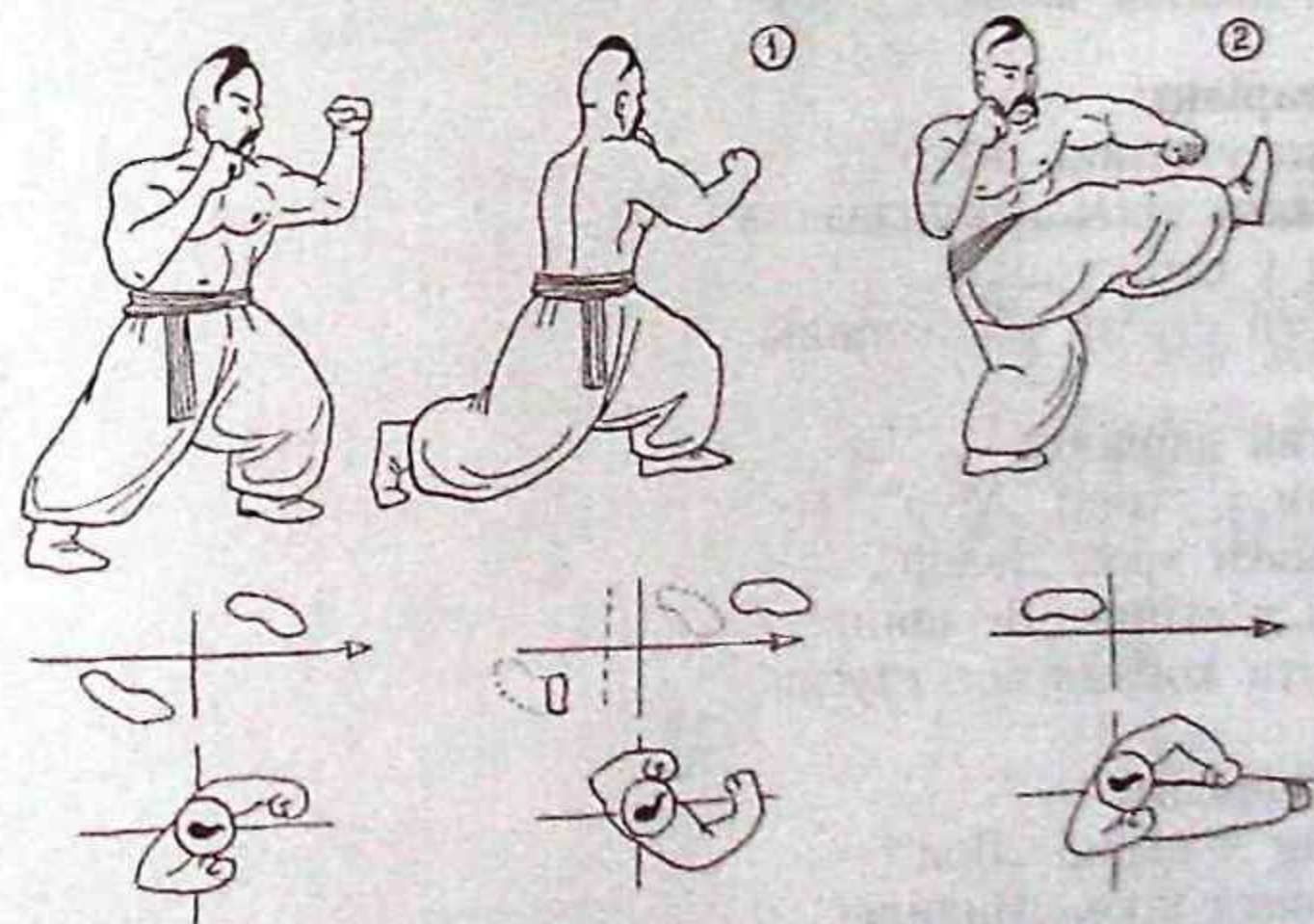
Вихідна позиція стійка „Мур“.

1. Козак виконує обманний „Тузень“ задньою рукою.
2. Задню ногу підтягує до передньої, одночасно піднімаючи передню руку вгору.
3. Виконує копняк задньою ногою знизу-вгору та „Гупан“ передньою рукою зверху-вниз.

Варіант сильного акцентованого стусана або копняка вибирають довільно, виходячи із можливостей, які складаються у двобої.

Мал. 115. Варіант поєднання „Тузень“ та копняка „Прямого штовхаючого“.

Мал. 116. Варіант поєднання „Джигана“ та „Тинка внутрішнього“.

На малюнку 115 зображено варіант поєднання „Тузень“ та копняка прямого задньою ногою.

На малюнку 116 зображено варіант поєднання „Джигана“ передньою рукою та тинка внутрішнього задньою ногою.

Як видно із обидвох малюнків, поєднаному способу нападу завжди передують обманні стусани, що розсіює увагу супротивника.

Поєднання стусанів та копняків із кроками

Атакуючи, велике значення слід надавати поєднанню кроків та нападаючих рухів. Існує дуже багато варіантів такого поєднання. Важливу роль при цьому має послідовність руху рук та ніг. У цій книзі буде розглянуто десять основних.

Перший варіант зближення із супротивником:

- стоячи у стійці „Вой“,
- виконати крок „Зальтний“,
- стати у стійку „Мур“,
- виконати стусан або копняк.

Другий варіант:

- стоячи у стійці „Мур“,
- виконати крок „Приставний“,
- стати у стійку „Кут“, „Спас“ або „Вой“,
- виконати стусан або копняк.

Третій варіант:

- стоячи у стійці „Мур“,
- виконати крок „Припадання“,
- стати у стійку „Гак“,
- нанести стусан або копняк.

Четвертий варіант:

- стоячи у стійці „Мур“,
- виконати крок „Галоп“,
- стати у стійці „Вершник“,
- нанести копняк або стусан.

П'ятий варіант:

- стоячи у стійці „Вой“,
- виконати крок „Вихилас“,
- стати у стійку „Хрест“,
- виконати копняк або стусан.

Шостий варіант:

- стоячи у стійці „Мур“,
- задню ногу вивести вперед-вгору, ставши у стійку „Лелека“,
- затулити верхню частину тіла перепону „Їжак“,
- виконати копняк або стусан.

Сьомий варіант:

- стоячи у стійці „Мур“,
- стати у стійку „Лелека“, одночасно виконавши перепони „Їжак“ та „Бусол“,
- зробити крок вперед, прийняти стійку „Вой“,
- виконати стусан або копняк.

Восьмий варіант:

- стати у стійку „Вой“,
- виконати перепони у стійці „Лелека“,
- підстибнути на опорній нозі та виконати копняк.

Дев'ятий варіант:

- стоячи у стійці „Мур“,
- стрибнути вперед, одночасно зафіксувавши у повітрі перепони „Лелека“ та „Їжак“,
- після приземлення у стійку „Вой“ блискавично виконати стусан або копняк.

Десятий варіант:

- стоячи у стійці „Мур“, стрибнути двома ногами вперед, одночасно виконуючи копняк або стусан.

Присядки

Присядки — техніка виконання копняків із положення напівприсядки. Великий та різноманітний арсенал присядок зберігся до наших днів у танцях. Техніка присядок характерна для козацької школи двобою і відсутня у східних видах боротьби.

Вихідною позицією при виконанні присядок є стійка „Мур“.

Мал. 117.

Види присядок:

- „на носках“,
- „на стопах“.

а

б

Присядка „Ралець“

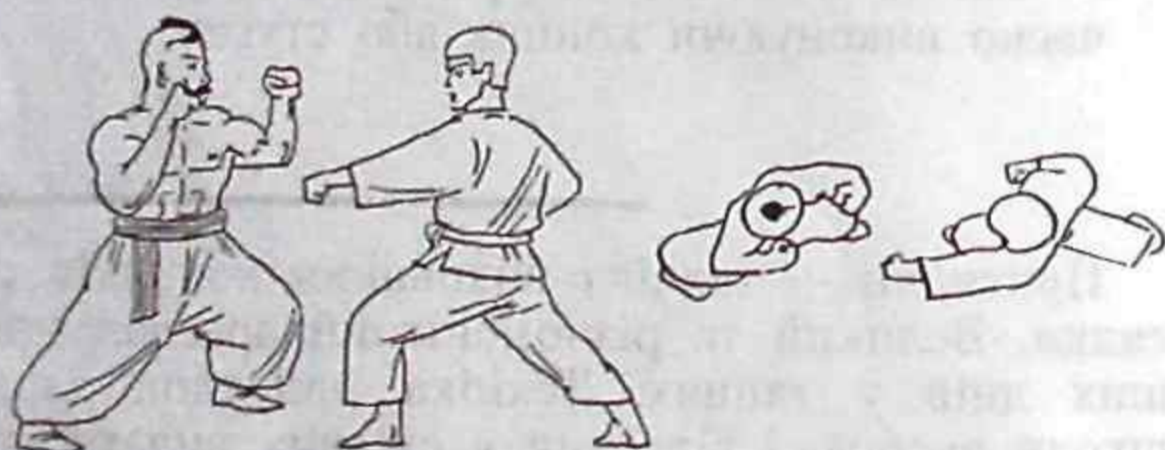
Техніка виконання присядки „Ралець“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Зробіть крок назад і присядьте.
3. Підніміться із присядки до положення напівприсядки і виконайте прямий копняк.

Руки від початку до кінця виконання присядки зігнуті у ліктях, кулаки прикривають щелепи.

Мал. 118.
Виконання присядки „Ралець“.

- С. — б'є „май гері“.
- К. — відскакує назад та присідає.
- С. — хоче вдарити „ой зукі“.
- К. — випереджує його присядкою „Ралець“.

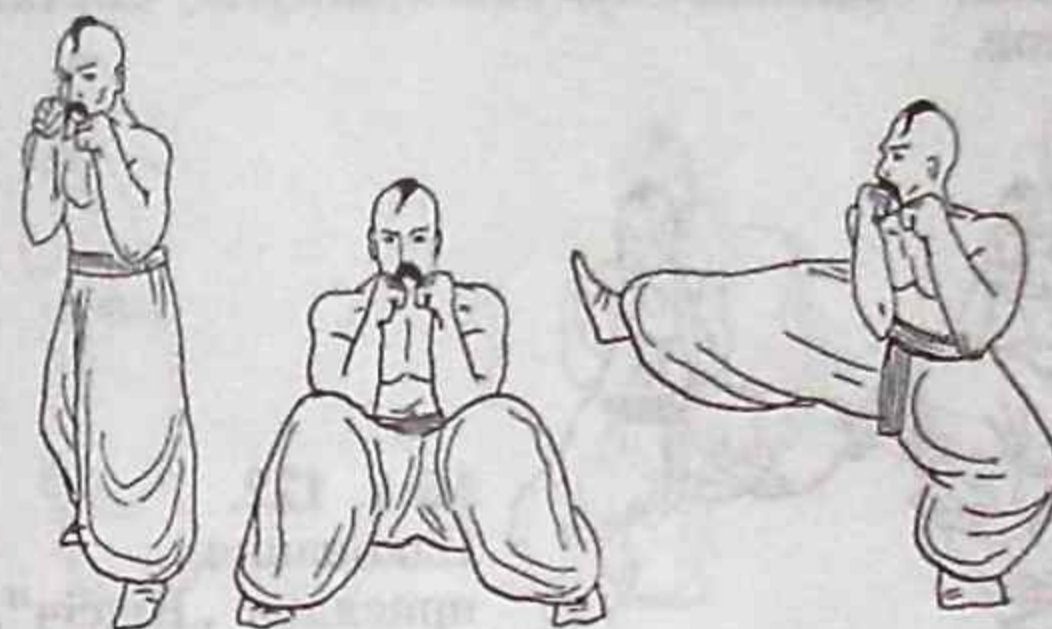
Мал. 119.
Варіант використання присядки „Ралець“.

Присядка „Брик“

Техніка виконання присядки „Брик“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Зробіть крок назад і присядьте назад-вбік.
3. Підніміться до положення напівприсядки і виконайте копняк у той бік, із якого відійшли.

Мал. 120.
Виконання присядки „Брик“.

- С. — б'є „йоко гері“.
- К. — цофається назад-вбік, підсідає і у напівприсядці відповідає копняком „Брик“.

Мал. 121.
Варіант використання присядки „Брик“.

Присядка „Відсіч“

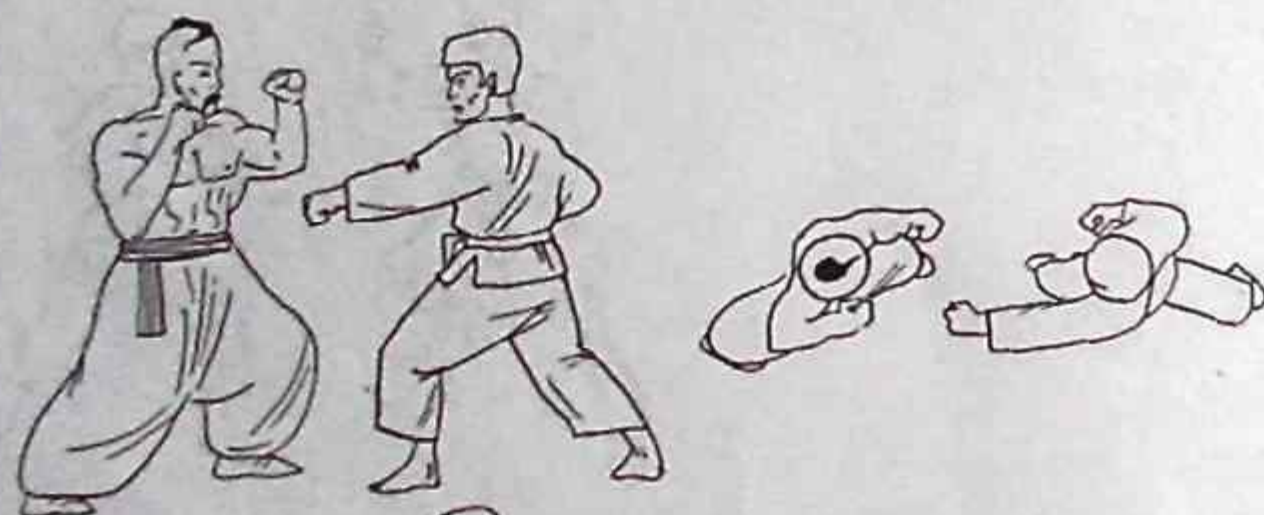
Техніка виконання присядки „Відсіч“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Зробіть крок назад-вбік.
3. Присядьте і, піднявшись до напівприсядки, зробіть тинок зовнішній.

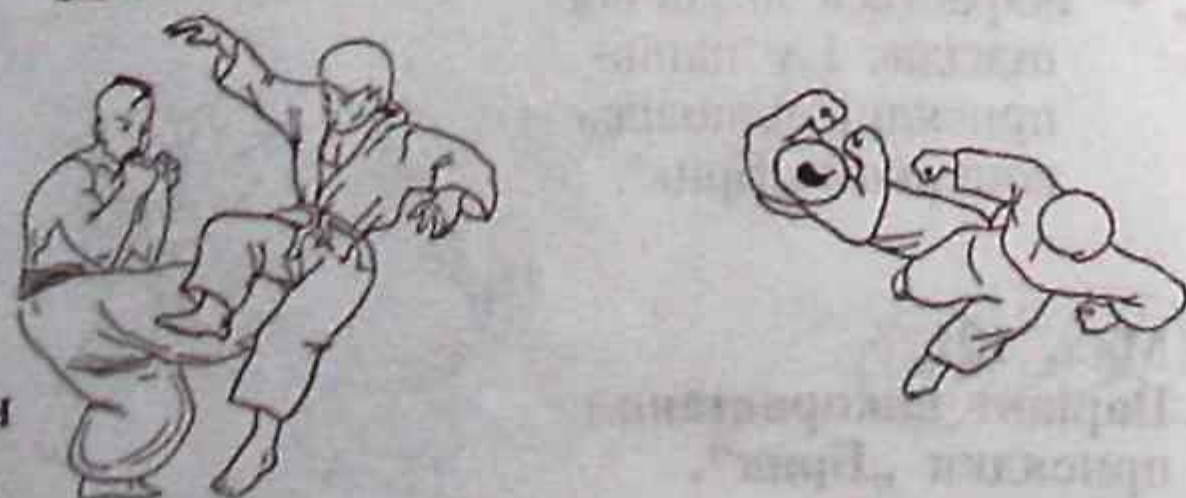
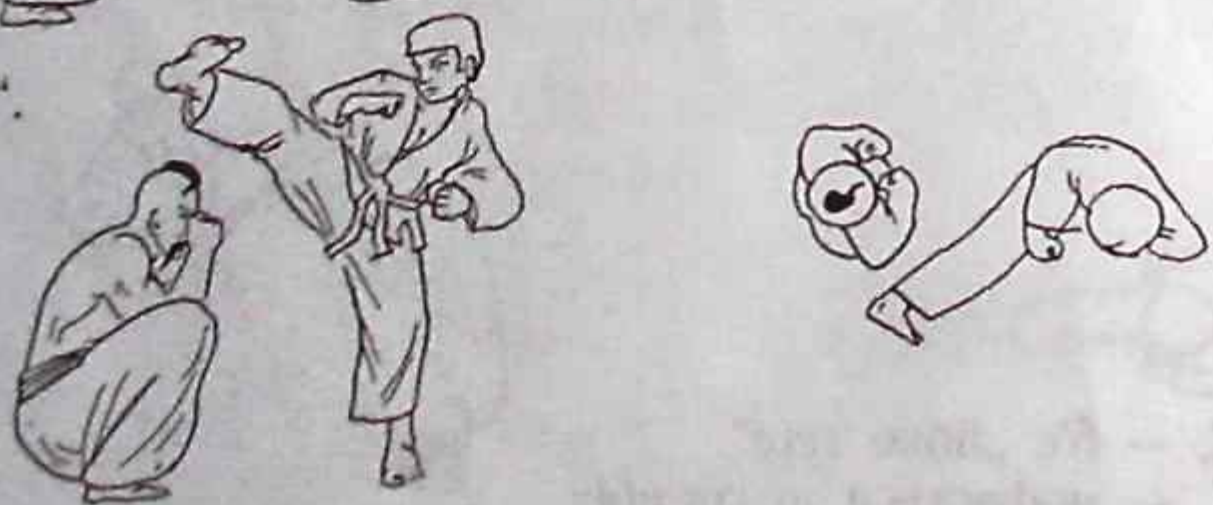
Руки від початку до кінця виконання присядки зігнуті у ліктях, кулаки прикривають щелепи.

Мал. 122.
Виконання
присядки „Відсіч“.

- С. — б'є „маваши гері“.
К. — присідає і після того, як нога супротивника пролетить над головою, робить присядку „Відсіч“.

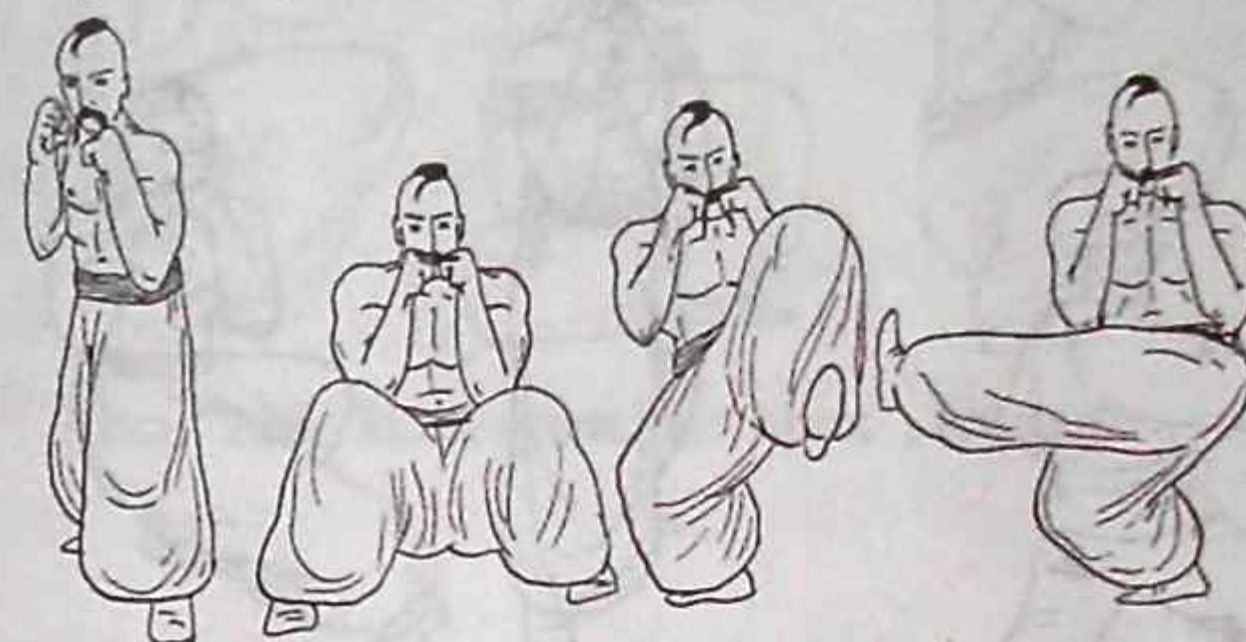

Мал. 123.
Варіант використання
присядки „Відсіч“.

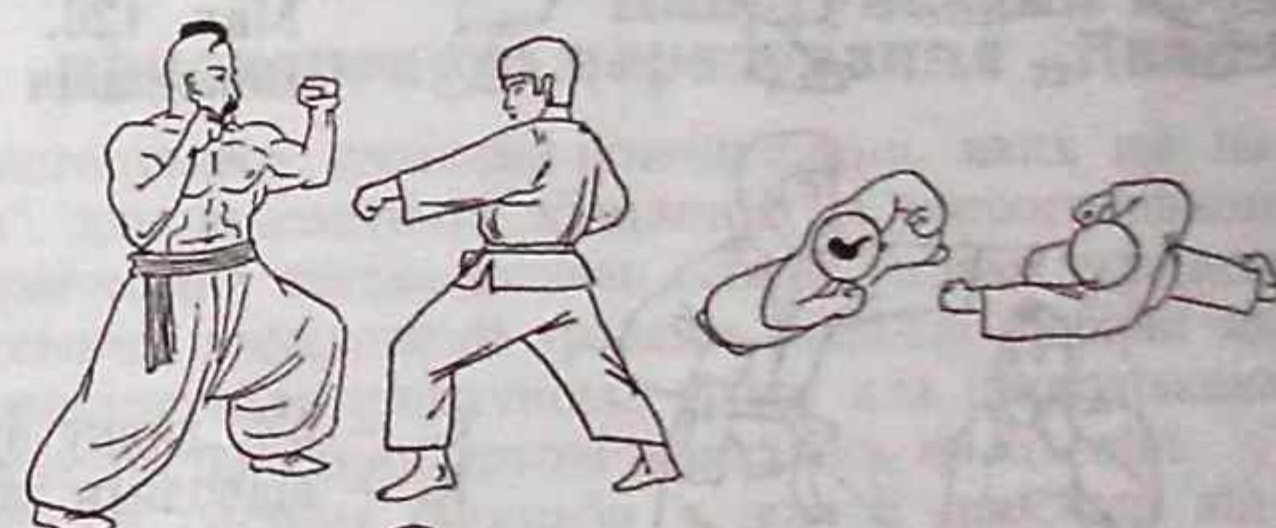
Присядка „Збуй“

Техніка виконання присядки „Збуй“.

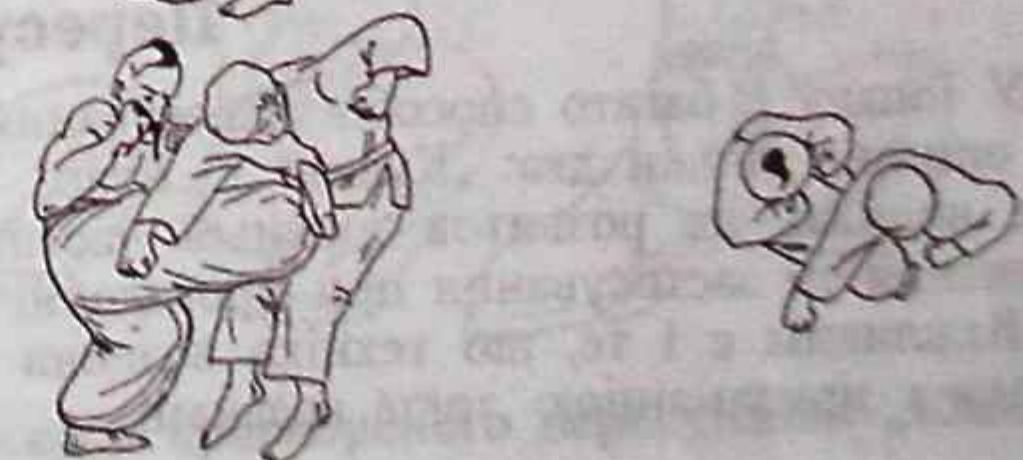
1. Займіть вихідну позицію.
  2. Зробіть крок назад-вбік.
  3. Присядьте і, піднявшись до положення напівприсядки, зробіть тинок внутрішній.
- Руки затуляють тулуб та щелепи.

Мал. 124.
Виконання
присядки „Збуй“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відскакує вбік та присідає.
С. — хоче вдарити „каге зукі“.
К. — випереджує присядкою „Збуй“.

Мал. 125.
Варіант використання
присядки „Збуй“.

Присядка „Гайдук“

Техніка виконання присядки „Гайдук“.

1. Займіть вихідне положення.
2. Зробіть крок назад-вбік і, присідаючи на одній нозі, зробіть підбиваючий рух у стопу супротивника.

Мал. 126.
Виконання присядки „Гайдук“.

- С. — б'є „гияку зуки“.
К. — відводить задню ногу вбік та, одночасно присідаючи, підсікає С. присядкою „Гайдук“.

Мал. 127. Варіант використання присядки „Гайдук“.

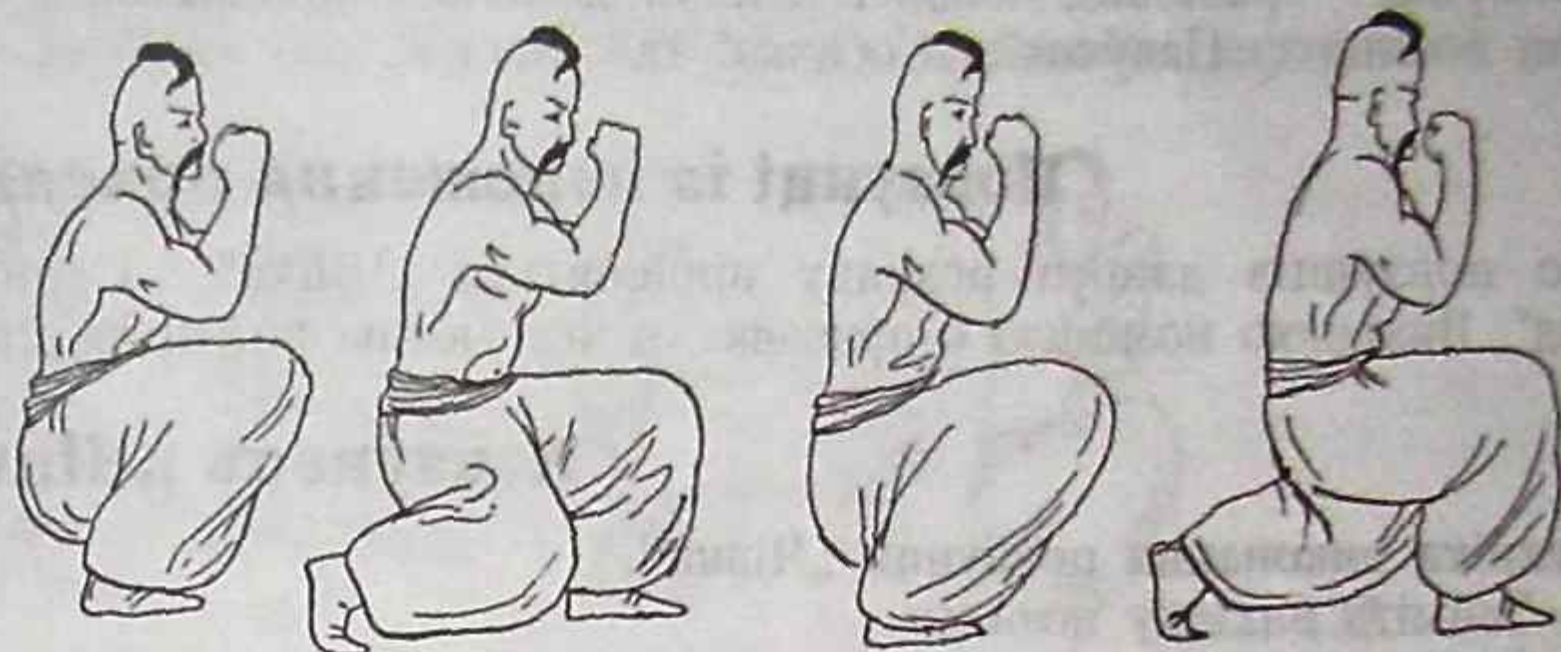
Пересування у присядках

У Гопаку є багато способів пересування у присядках, але тут буде описано тільки два: „Кулик“ і „Квап“. виконання цих кроків добре впливає на розвиток нижньої частини тіла і обов'язкове для вивчення та застосування при проведенні занять.

Важливим є і те, що техніка ведення двоюбою у положенні присядки є притаманною лише козакам.

Пластунський крок „Кулик“

Пластунський крок „Кулик“ — найпростіший у Гопаку.

Мал. 128. Пластунський крок „Кулик“.

Пластунський крок прискореного пересування „Квап“

Цей крок використовувався козаками-розвідниками, яких ще називали „пластунами“, для непомітного зближення із супротивником. Подібний спосіб пересування виправдовував себе в умовах українських степів із їх високими ковиловими травами. Нерідко відбірні загони січовиків використовували пластунські кроки для несподіваних нападів на непроханих гостей, яких доволі вешталось по Україні.

Пластунські кроки та система боротьби у повній присядці відрізняють бойове мистецтво козаків від східних видів боротьби, чим вносять свою частку у світову скарбницю бойових мистецтв світу.

Мал. 129. Пластунський крок прискореного пересування „Квап“.

Повзунці

Повзунці — різновид бойової техніки козаків у положеннях: присядки, позиціях „Павучок“, „Собачка“ та „Жабка“.

Повзунці із положення присядки

До повзунців даного розряду відносяться „Чіпка“, „Серп“ та „Влад“. Вихідною позицією є присядка, в яку можна вийти із стійки.

Повзунець „Чіпка“

Техніка виконання повзунця „Чіпка“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Змістивши вагу тіла на одну ногу, виконайте прямий копняк не піднімаючись із присядки.

Копняк виконують стопою у гомілку, коліно або пахвину супротивника.

Висота виконання повзунця „Чіпка“ пов'язана із гнучкістю виконавця. Тому вправи на розвиток гнучкості бажано практикувати із положення присядки.

Мал. 130.
Повзунець „Чіпка“.

- С. — б'є „гяку зукі“.
К. — відскакує назад та присідає.
С. — б'є „май гері“.
К. — спиняє копняк повзунцем „Чіпка“.

Мал. 131.
Варіант використання повзунця „Чіпка“.

Повзунець „Серп“

Техніка виконання повзунця „Серп“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Змістіть вагу тіла на одну ногу і виконайте внутрішній тинок.

Мал. 132.
Повзунець „Серп“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відскакує вбік та присідає.
С. — починає напад рукою.
К. — робить повзунець „Серп“.

Мал. 133. Варіант використання повзунця „Серп“.

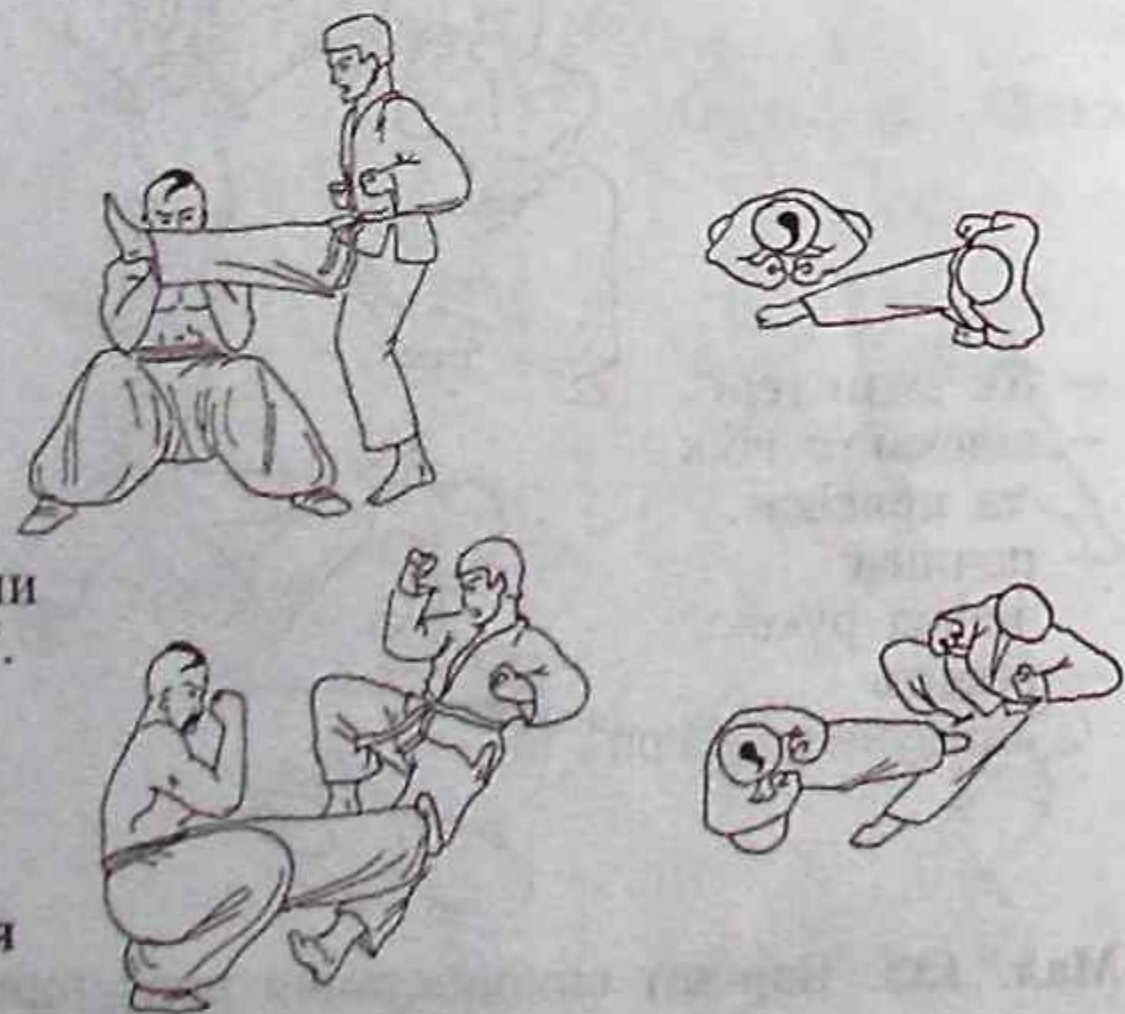
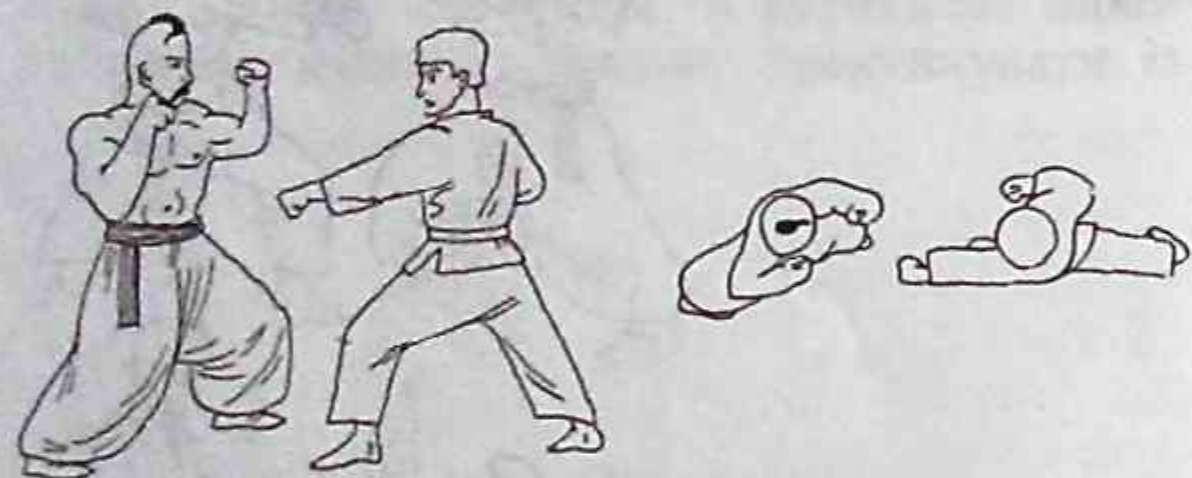
Повзунець „Влад“

Техніка виконання повзунця „Влад“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Змістивши вагу тіла на одну ногу, виконайте зовнішній тинок.

Мал. 134. Повзунець „Влад“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відскакує
вбік-вперед,
відразу виконуючи
повзунець „Влад“.

Мал. 135.
Варіант використання
повзунця „Влад“.

Повзунці із позиції „Павучок“

Позицію „Павучок“ найчастіше приймають після невдало виконаного повзунця у глибокій присядці або із положення лежачи.

У даній книзі буде описано п'ять видів повзунців-павучків: „Шуга“, „Бивен“, „Стрижак“, „Вибрик“, „Веретено“.

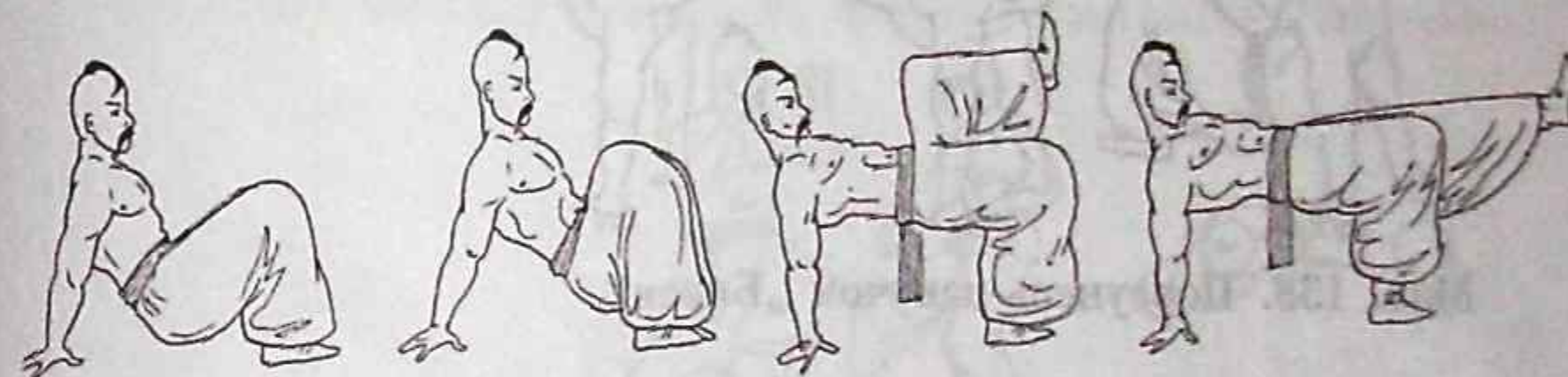
Вихідною позицією при описі буде положення „Павучок“.

Опис інших видів повзунців-павучків буде продовжено у наступній книзі.

Повзунець-павучок „Шуга“

Техніка виконання повзунця „Шуга“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Зробіть півкрок вперед, підніміть ногу і тулуб так, щоб голінь та тулуб були у горизонтальному положенні.
3. Випростайте ногу, спрямовуючи стопу у коліно супротивника.

Мал. 136. Повзунець-павучок „Шуга“.

- С. — б'є „гияку зукі“.
К. — відхилився назад,
втратив рівновагу
і впав. Зайняв положення
„Павучок“.
С. — намагається продовжити
напад руками
та наштовхується
на повзунець „Шуга“.

Мал. 137.
Варіант використання повзунця „Шуга“.

Повзунець-павучок „Бивен“

Техніка виконання повзунця „Бивен“.

1. Займіть вихідне положення.
2. Відштовхніться ногами і підніміть тулуб із зігнутими ногами у повітря, тримаючи при цьому всю вагу тіла на руках.
3. Випростайте обидві ноги, спрямовуючи стопи у тулуб супротивника.

Як видно із малюнку, застосування повзунця „Бивен“ найефективніше тоді, коли супротивник знаходиться у середній фазі виконання нападу.

Мал. 138. Повзунець-павучок „Бивен“.

- К. — у положенні „Павучок“.
- С. — намагається вдарити „май гері“.
- К. — випереджує його, виконуючи повзунець-павучок „Бивен“.

Мал. 139. Варіант використання повзунця „Бивен“.

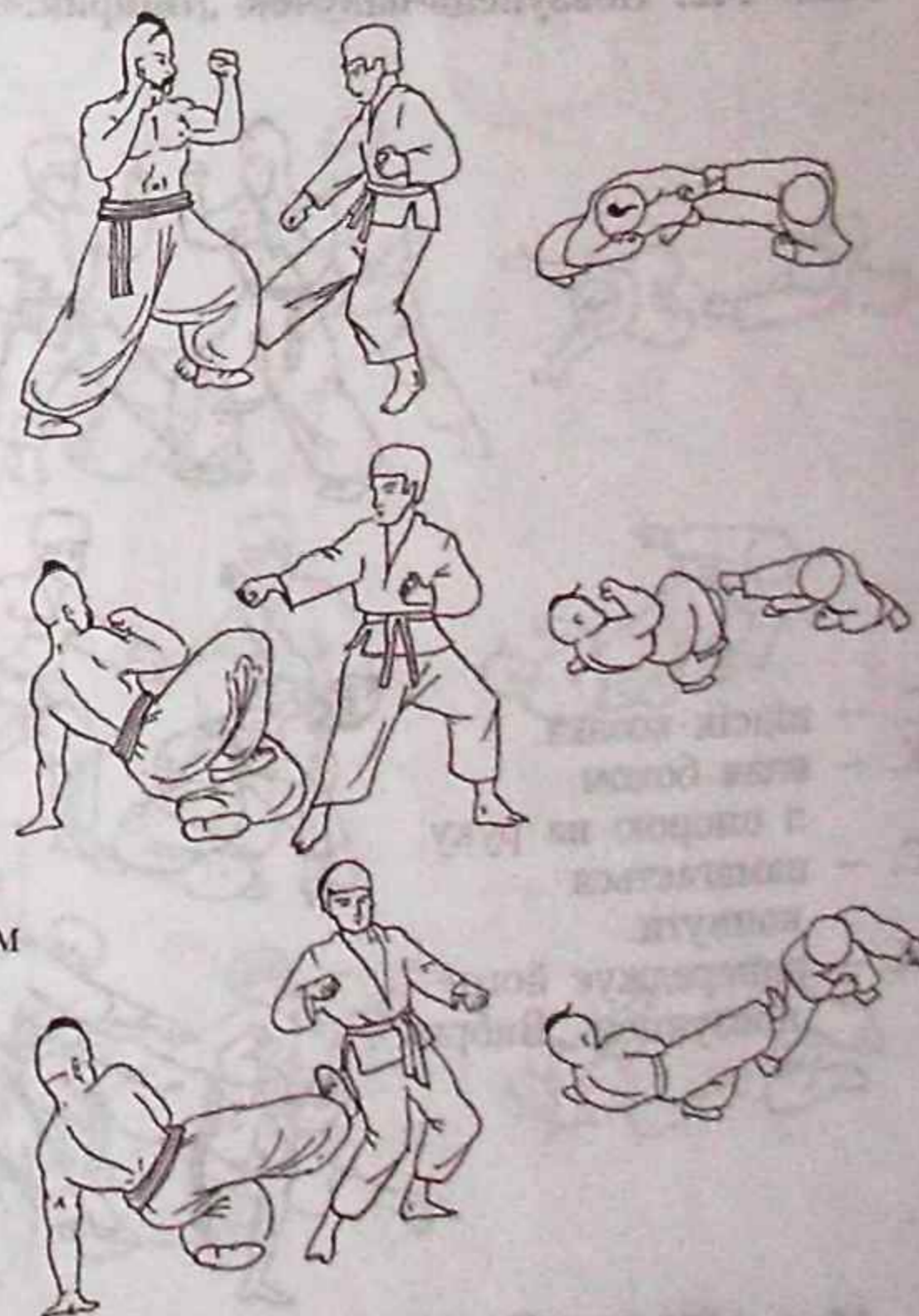
Повзунець-павучок „Стрижак“

Техніка виконання повзунця „Стрижак“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Поверніть тулуб боком та гомілку однієї ноги положіть на діл, одночасно піднімаючи другу ногу вгору.
3. Випростайте ногу, спрямовуючи стопу у коліно супротивника.

Мал. 140. Повзунець-павучок „Стрижак“.

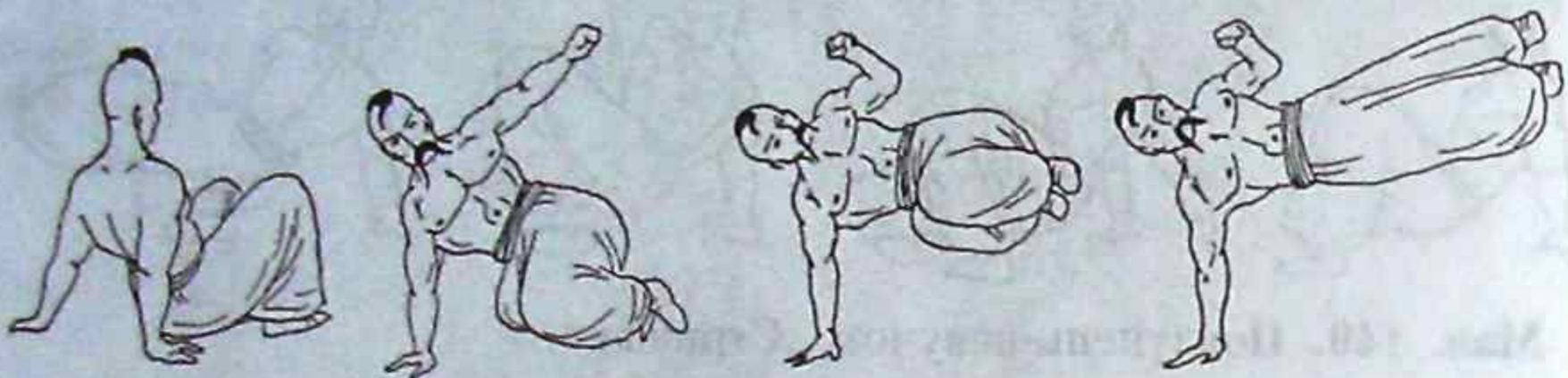
- С. — підсікає козака.
- К. — падає у положення „Павучок“, блискавично розвертається боком та вражає С. повзунцем „Стрижак“ у стегно.

Мал. 141. Варіант використання повзунця „Стрижак“.

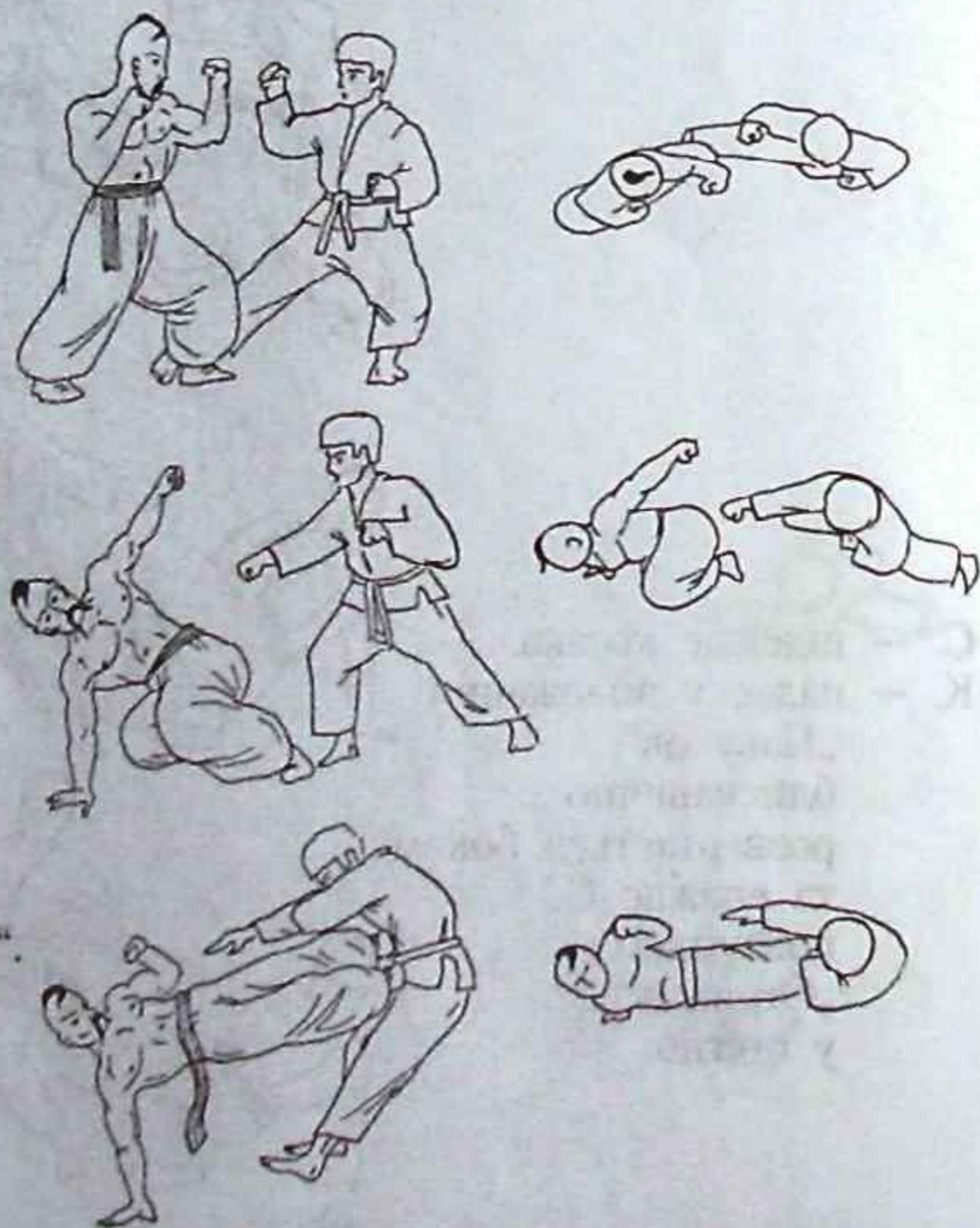
Повзунець-павучок „Вибрик“

Техніка виконання повзунця „Вибрик“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Поверніть тулуб боком додолу, ноги положіть на землю. Зафіксуйте опорну руку і відштовхніться, піднімаючи тіло у повітря.
3. Випростайте обидві ноги, спрямовуючи стопи у тулуб супротивника.

Мал. 142. Повзунець-павучок „Вибрик“.

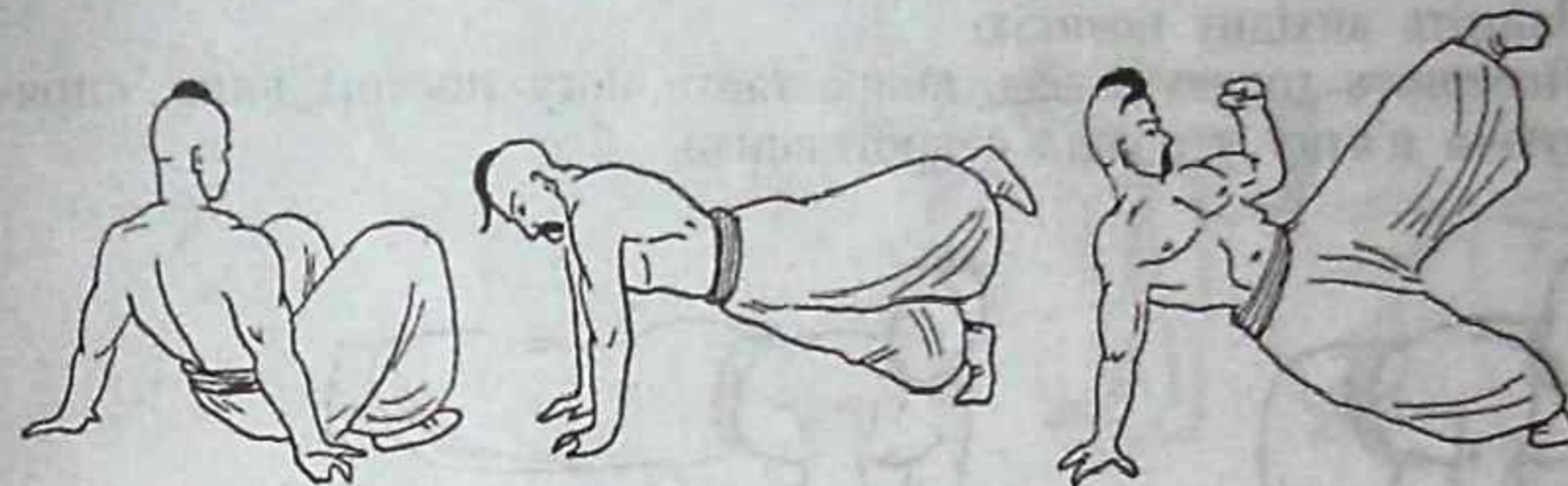
- С. — підсік козака.
- К. — впав боком з опорою на руку.
- С. — намагається копнути.
- К. — випереджує його повзунцем „Вибрик“.

Мал. 143. Варіант використання повзунця „Вибрик“.

Повзунець-павучок „Веретено“

Техніка виконання повзунця „Веретено“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Поверніть тіло лицем додолу, підніміть випростану ногу і, продовжуючи веретеноподібний рух тіла, нанесіть удар п'яткою у тулуб супротивника.

Мал. 144. Повзунець-павучок „Веретено“.

- К. — у положенні „Павучок“.
- С. — копає.
- К. — ставить перепону правою ногою та одночасно виконує „Стрижака“, потім блискавично розвертає тіло та робить „Веретено“.

Мал. 145. Варіант використання повзунця „Веретено“.

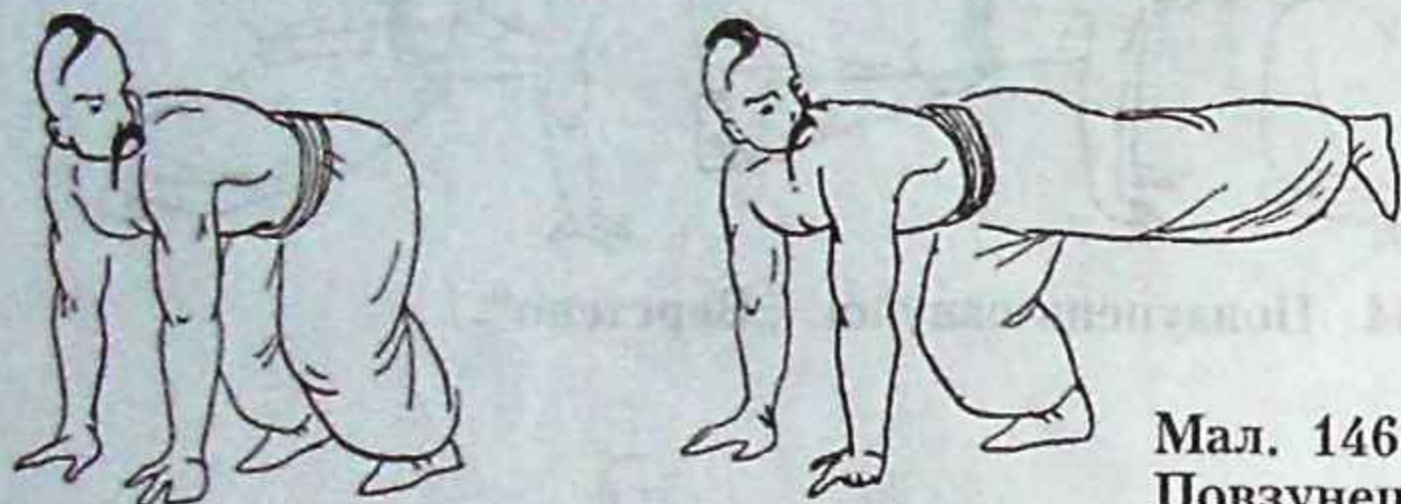
Повзунці із позиції „Собачка“

У цій книзі будуть описані повзунці: „Шпон“, „Пин“, „Пих“, „Рогач“, „Диб“, „Коло“.

Повзунець „Шпон“

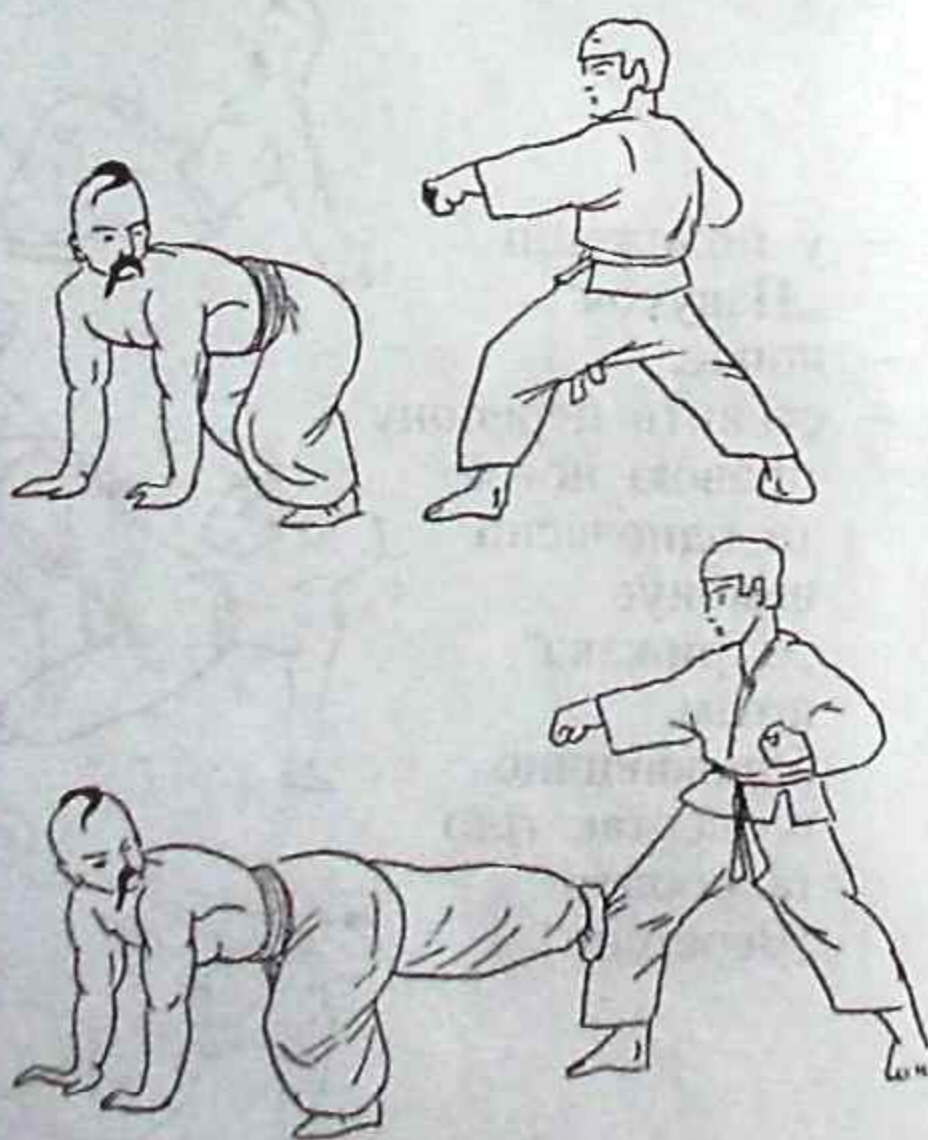
Техніка виконання повзунця „Шпон“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Поверніть голову назад, випростайте ногу носком вниз, спрямовуючи п'ятку у коліно супротивника.

Мал. 146. Повзунець „Шпон“.

- К. — після падіння опинився у позиції „Собачка“.
- С. — зайшов ззаду та намагається копнути козака копняком „май гері“.
- К. — робить зустрічний копняк у повзунці „Шпон“ у коліно супротивника.

Мал. 147. Варіант використання повзунця „Шпон“.

Повзунець „Пин“

Техніка виконання повзунця „Пин“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Поверніть голову назад, підніміть ногу вгору-вбік, випростайте, спрямовуючи стопу у тулуб супротивника.

Мал. 148. Повзунець „Пин“.

- К. — після падіння опинився у позиції „Собачка“.
- С. — намагається копнути козака.
- К. — випереджує його повзунця „Пин“.

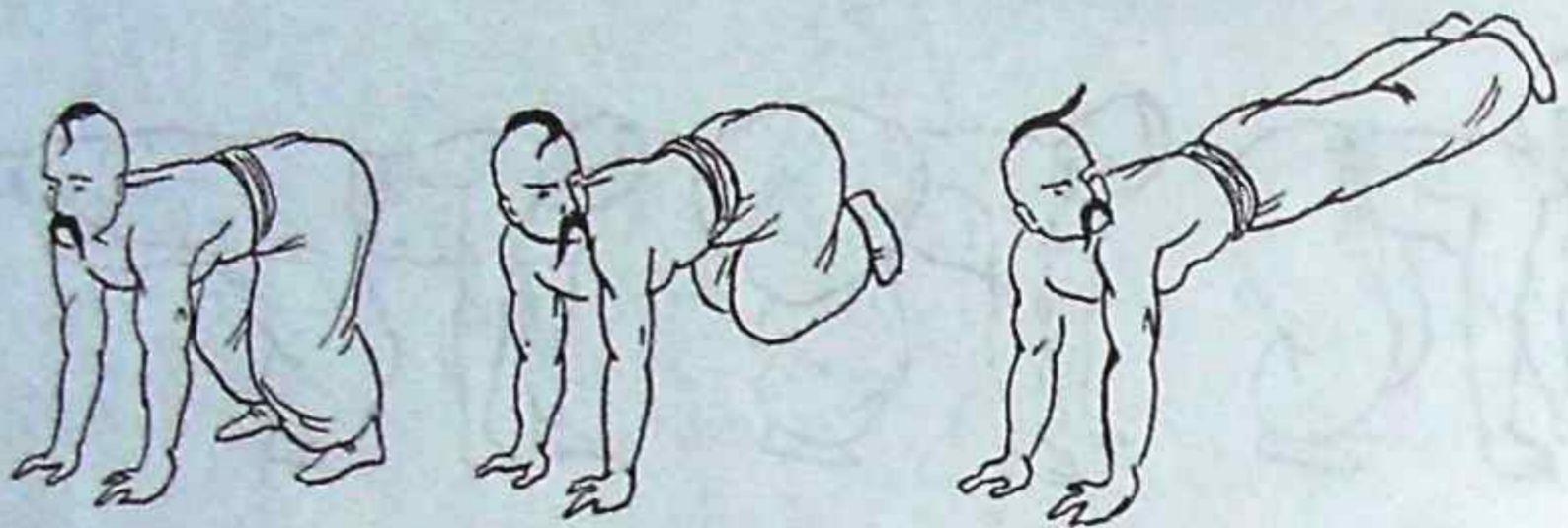

Мал. 149. Варіант використання повзунця „Пин“.

Повзунець „Пих“

Техніка виконання повзунця „Пих“.

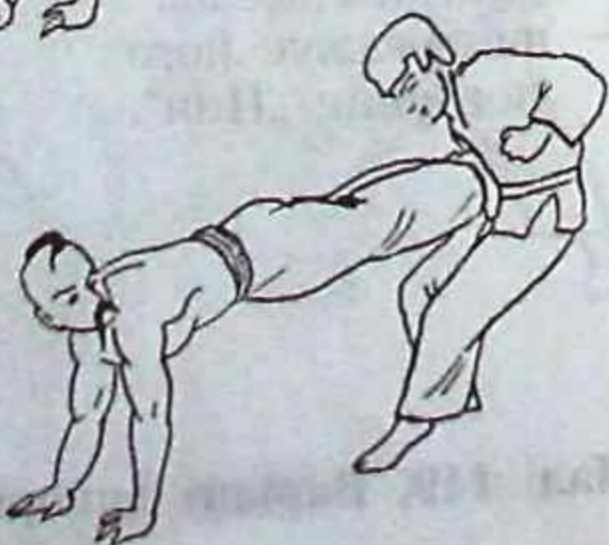
1. Займіть вихідну позицію.
2. Поверніть голову назад, підстрибніть двома ногами і випростайте їх, спрямовуючи стопи у тулуб супротивника.

Мал. 150. Повзунець „Пих“.

- К. — після падіння опинився у позиції „Собачка“. Побачивши, що супротивник готується до нападу, козак підскочив, стуливши зігнуті ноги до купи, щоб захистити вразливі місця.
- С. — копає, але потрапляє у гомілку.
- К. — випростує ноги та вражає супротивника повзунцем „Пих“.

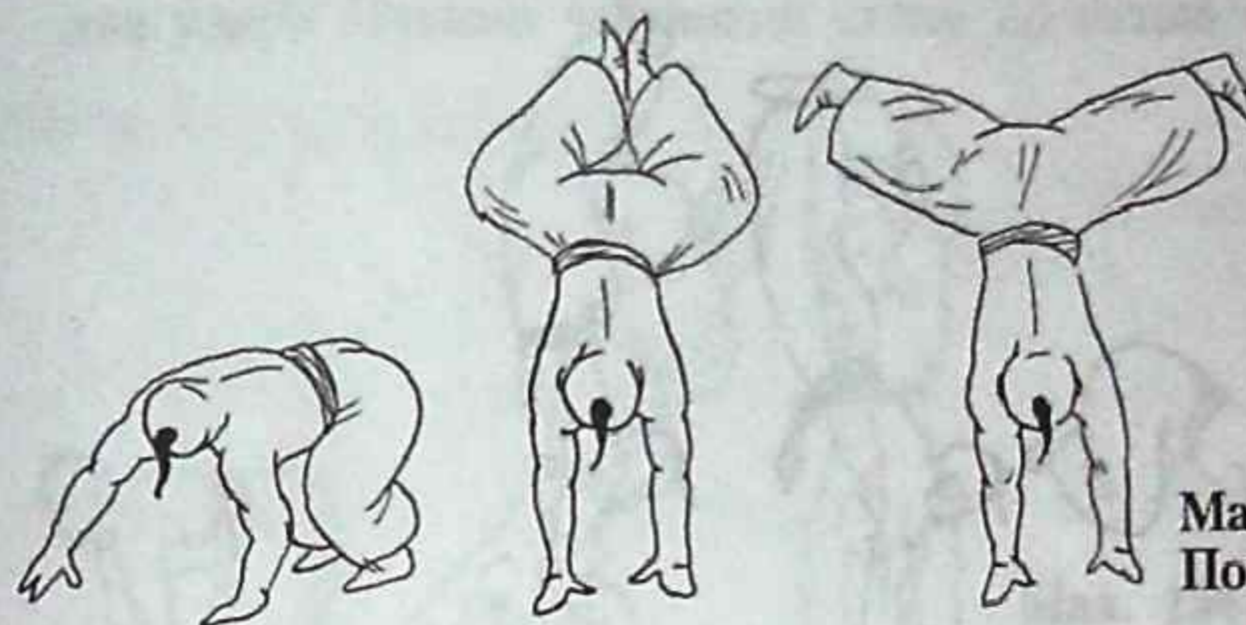

Мал. 151.
Варіант використання повзунця „Пих“.

Повзунець „Рогач“

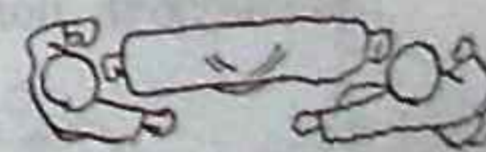
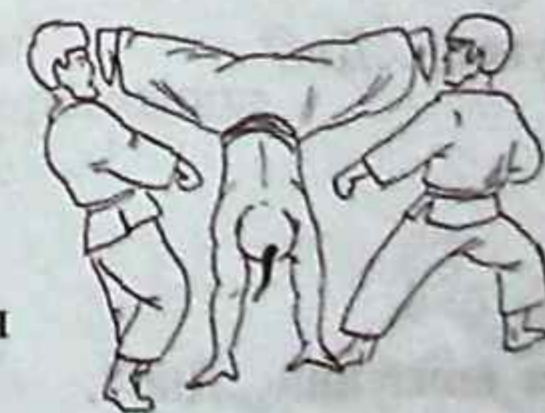
Техніка виконання повзунця „Рогач“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Підстрибніть двома ногами і, випроставши тіло диба, стуліть стопи до купи.
3. Розведіть стопи вбоки, одночасно вражаючи двох супротивників.

Мал. 152.
Повзунець „Рогач“.

- К. — проти двох супротивників.
- С. — намагаються стусонати його.
- К. — наввипередки стрибає, стає диба та виконує повзунець „Рогач“.

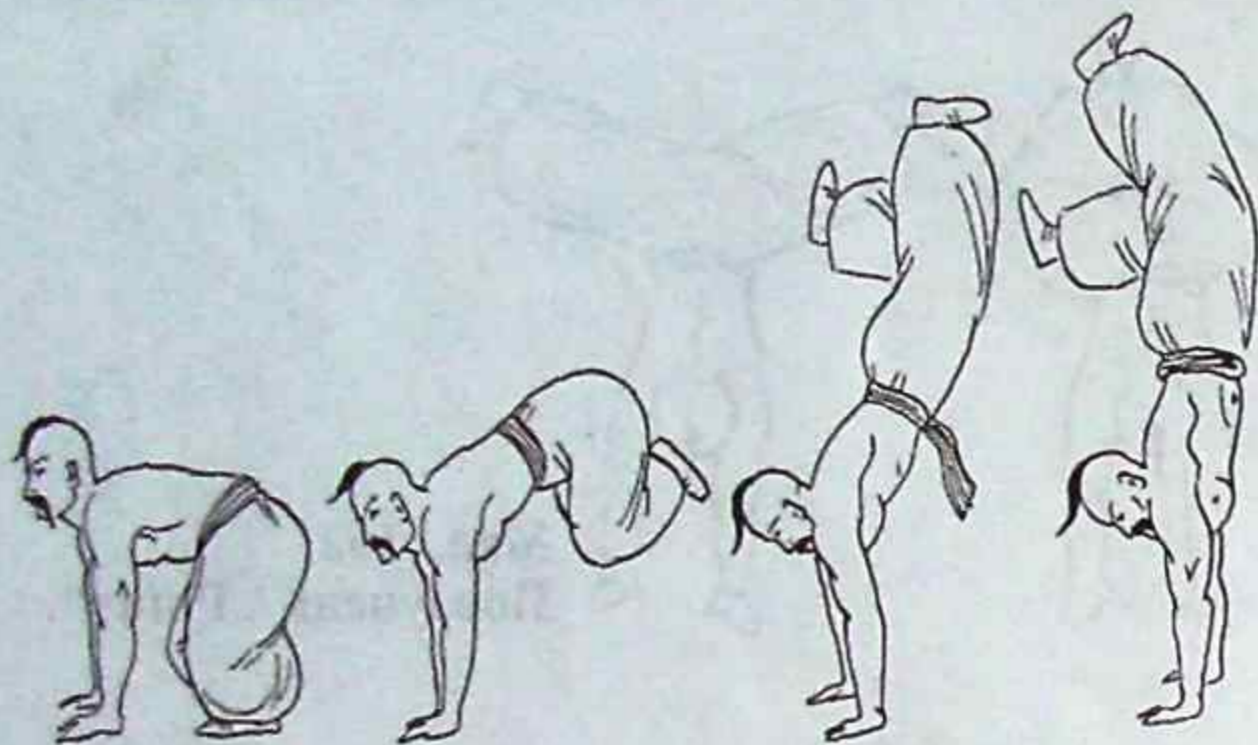

Мал. 153.
Варіант використання повзунця „Рогач“.

Повзунець „Диб“

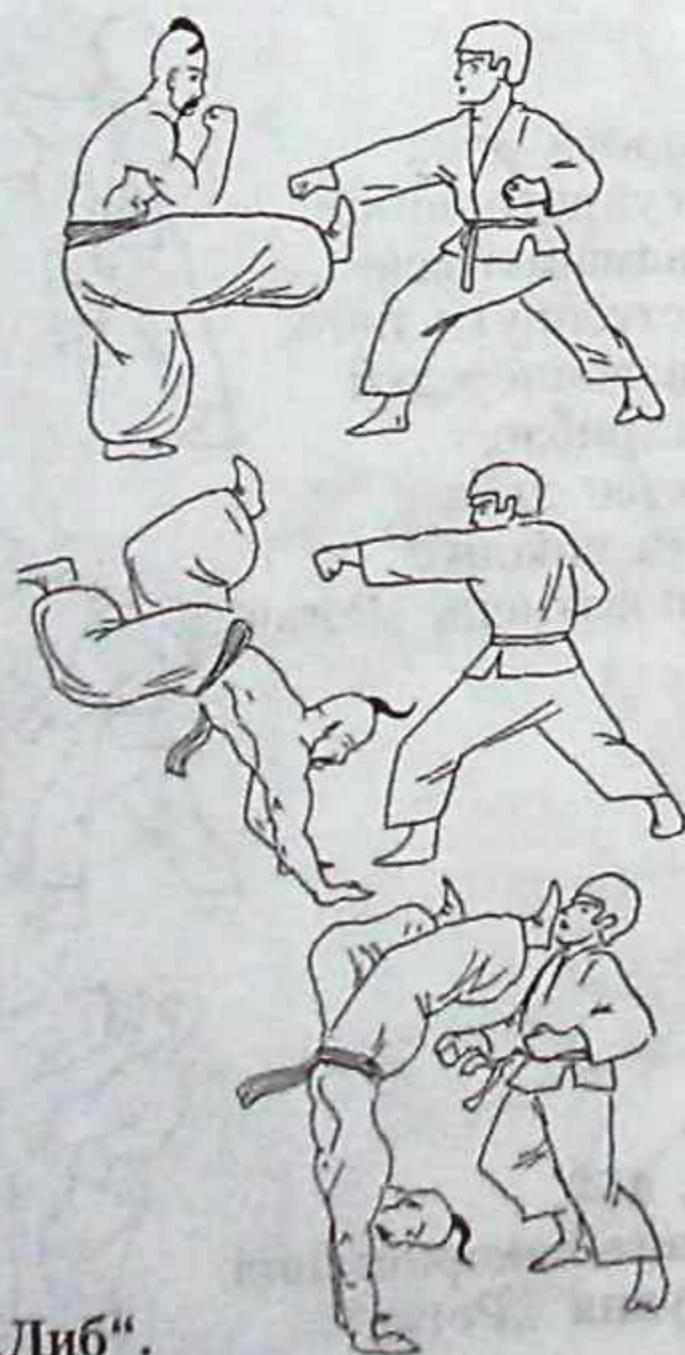
Техніка виконання повзунця „Диб“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Підстрибніть двома ногами і, випростуючи тіло диба, зігнутою ногою нанесіть копняка у груди супротивника, а випростаною — по голові.

Мал. 154. Повзунець „Диб“.

- К. — робить копняк прямий.
- С. — робить блок „гедан барай“ та виконує контрнапад рукою.
- К. — ухилився під руку, встає дибки та наносить по чергово два копняки, виконуючи повзунець „Диб“.

Мал. 155. Варіант використання повзунця „Диб“.

Повзунець „Коло“

Повзунець „Коло“ — варіант почергового удару ногами у положенні диба.

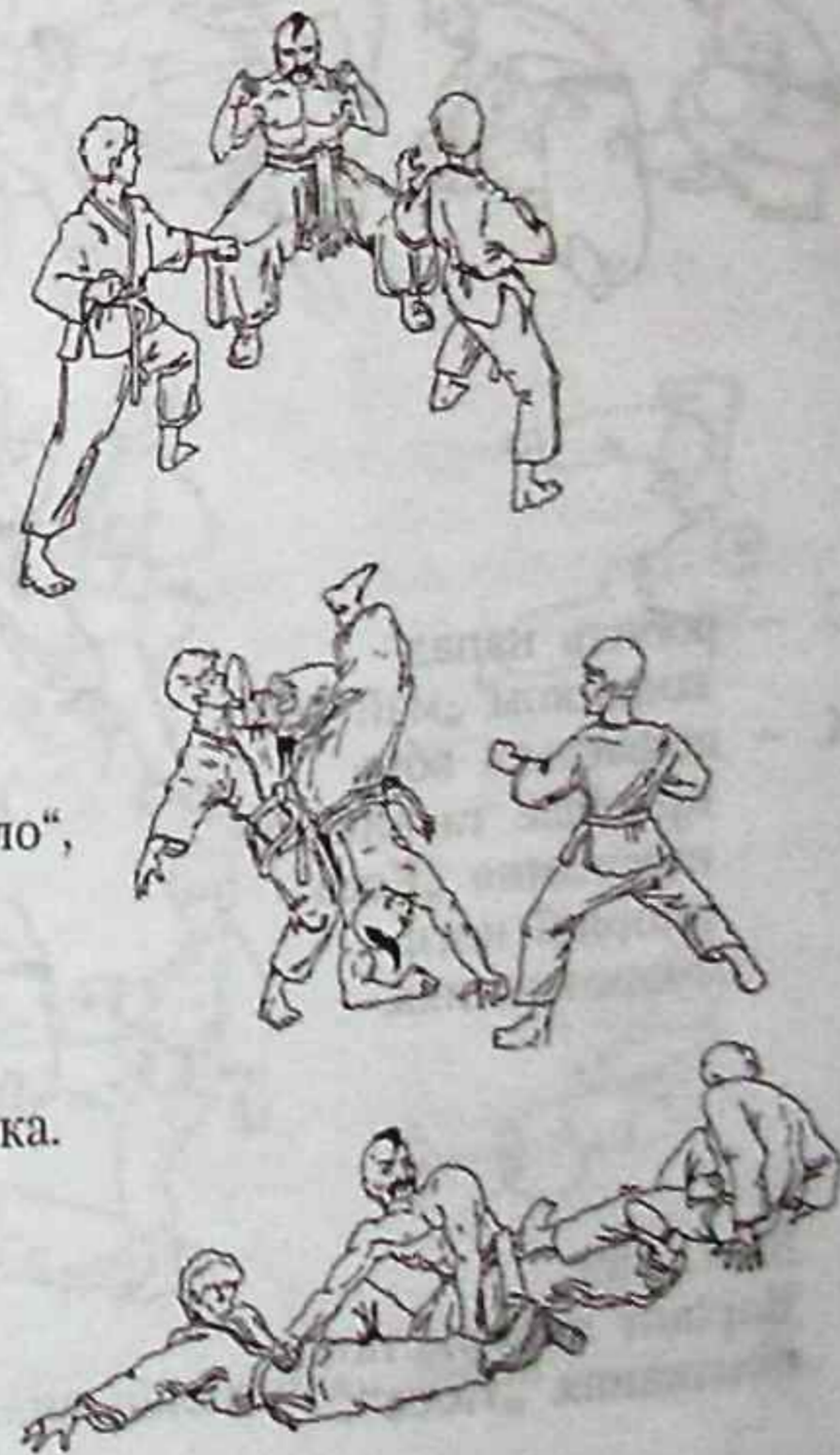
Техніка виконання повзунця „Коло“.

1. Займіть вихідну позицію.
2. Підстрибніть двома ногами, встаньте диба і нанесіть по чергово два удари бічними частинами стопи по голові супротивника.

Мал. 156. Повзунець „Коло“.

- С. — вдвох нападають, наносячи стусани „ой зукі“.
- К. — цофається назад, потім блискавичним стрибком вперед стає на руки і робить „Коло“, вражаючи С. підшвою стопи в голову. Після падіння підсіканням „Млин“ збиває другого супротивника.

Мал. 157. Варіант використання повзунця „Коло“.

Підсікання

Підсікання є невідомою частиною техніки у боротьбі Гопак. Застосовують підсікання як допоміжний засіб для виведення супротивника із рівноваги. Вихідними позиціями при виконанні підсікань є присядки та позиції „Собачка“ і „Жабка“. У цій книзі розглядаються підсікання: „Коса“, „Млин“, „Дзига“.

Підсікання „Коса“

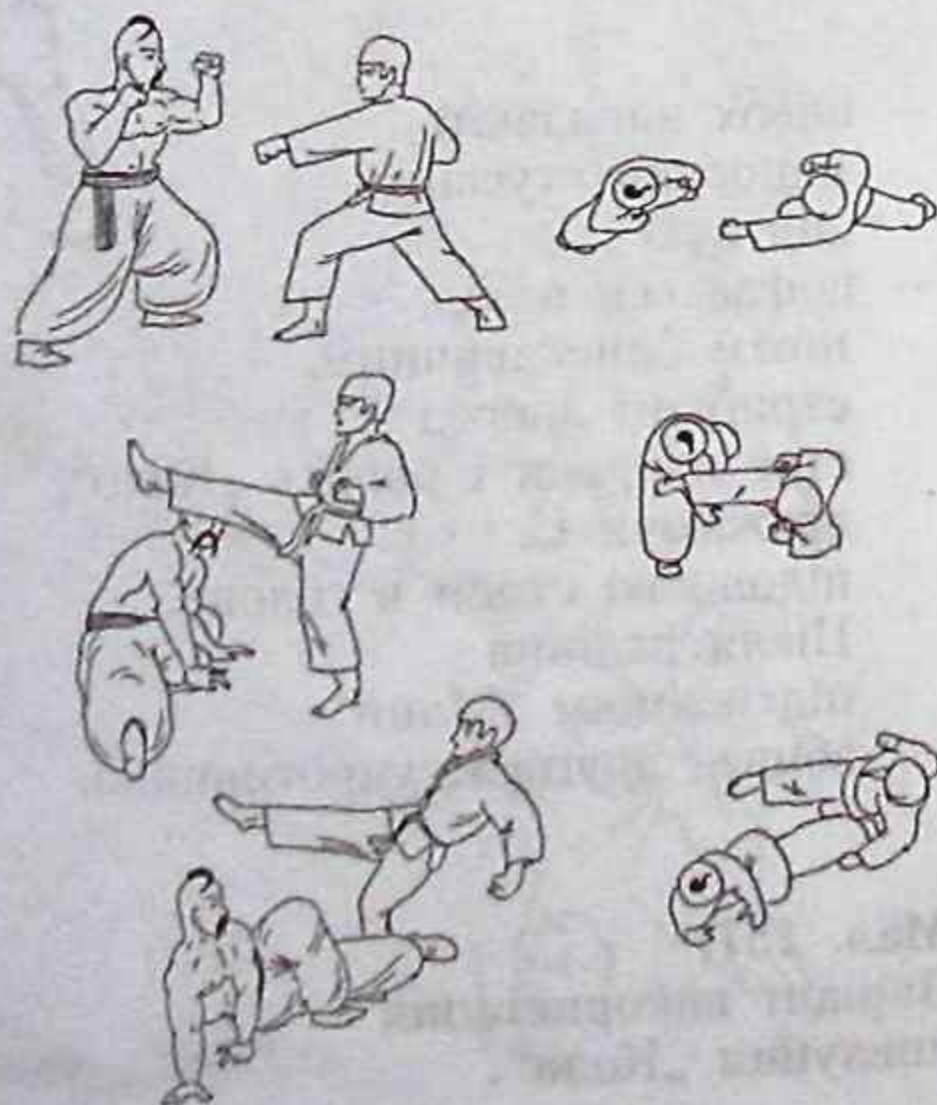
Техніка виконання підсікання „Коса“.

1. Займіть позицію „Жабка“.
2. Відведіть ногу вбік і виконайте рух досередини.
3. Коли нога доторкнеться руки, підніміть тулуб і пропустіть ногу під руками.
4. Опустіть руки і підскочте на опорній нозі, пропускаючи під нею підсікаючу ногу.

Мал. 158.
Підсікання „Коса“.

- С. — робить напад копняком „май гері“.
К. — цофається вбік, присідає та виконує підсікання „Коса“ опорної ноги супротивника.

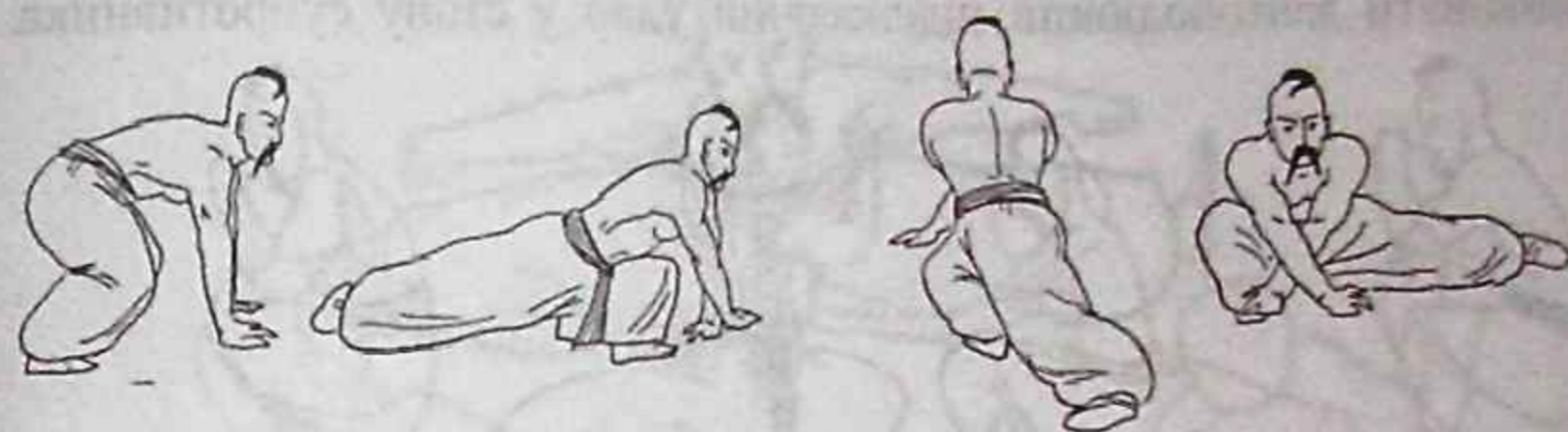

Мал. 159.
Варіант використання підсікання „Коса“.

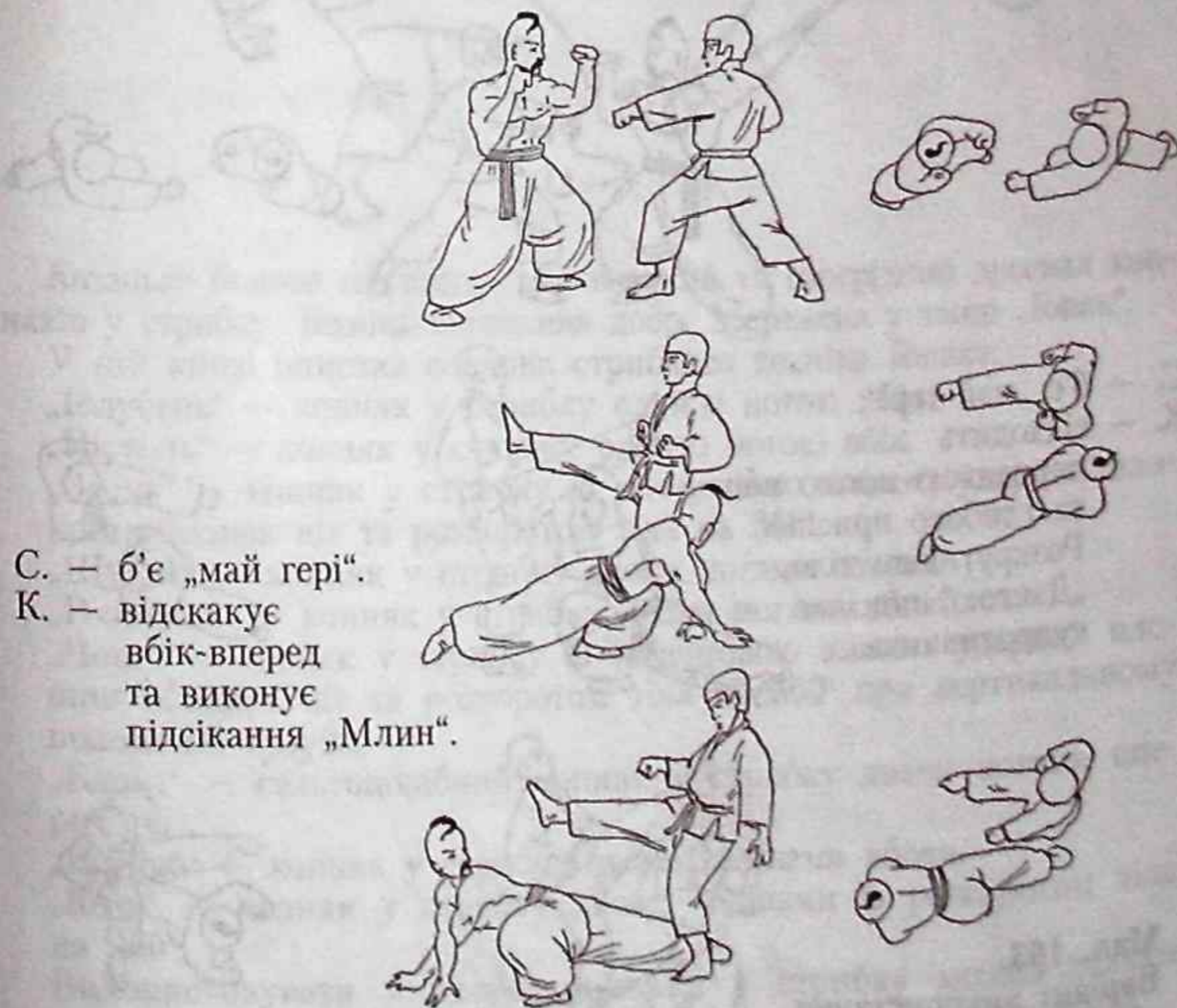
Підсікання „Млин“

Техніка виконання підсікання „Млин“.

1. Займіть позицію „Собачка“.
2. Відведіть ногу назад, руки схрестіть.
3. Розкрутіть тіло руками так, щоб п'ята випростаної ноги підсікла стопу супротивника.

Мал. 160. Підсікання „Млин“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відскакує вбік-вперед та виконує підсікання „Млин“.

Мал. 161. Варіант використання підсікання „Млин“.

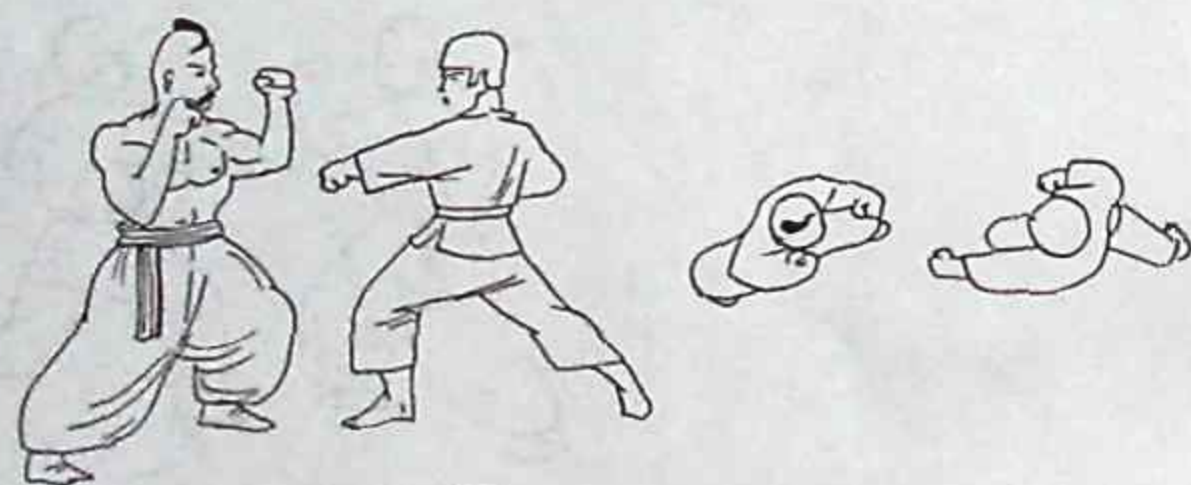
Підсікання „Дзига“

Техніка виконання підсікання „Дзига“.

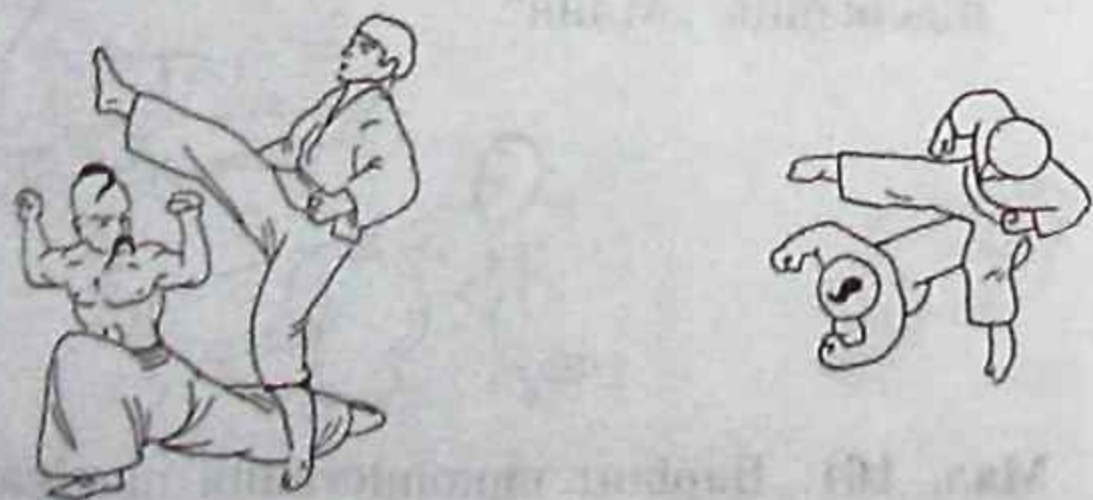
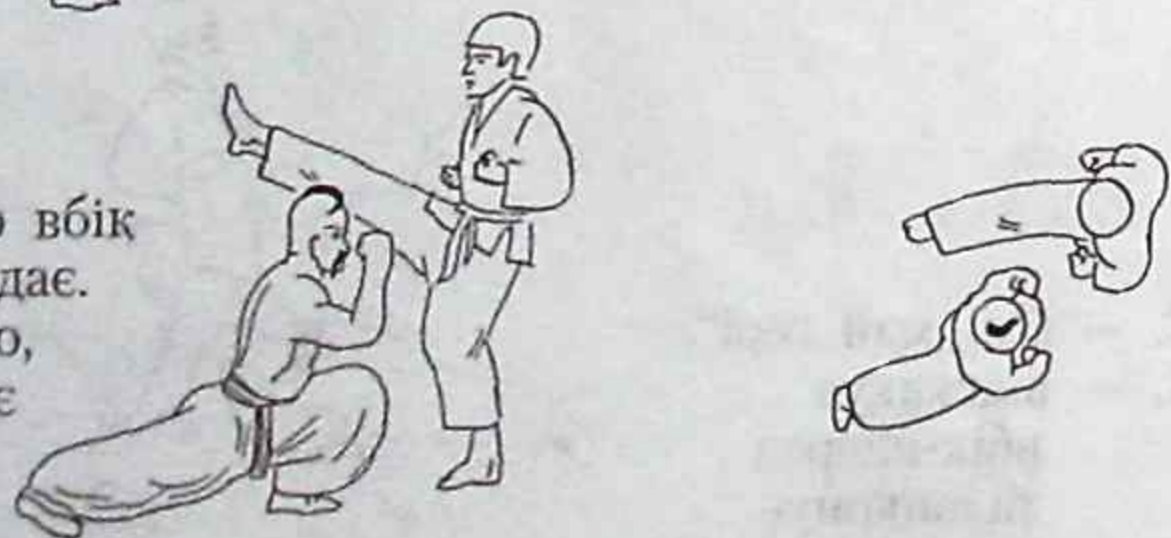
1. Займіть положення глибокої присядки.
2. Відведіть ногу назад і зафіксуйте випростаною.
3. Розведіть руки по обидва боки і виконайте скручуючий рух, закручуючи цим нижню частину тіла. Випростана нога повинна виконати дзигоподібний підсікаючий удар у стопу супротивника.

Мал. 162. Підсікання „Дзига“.

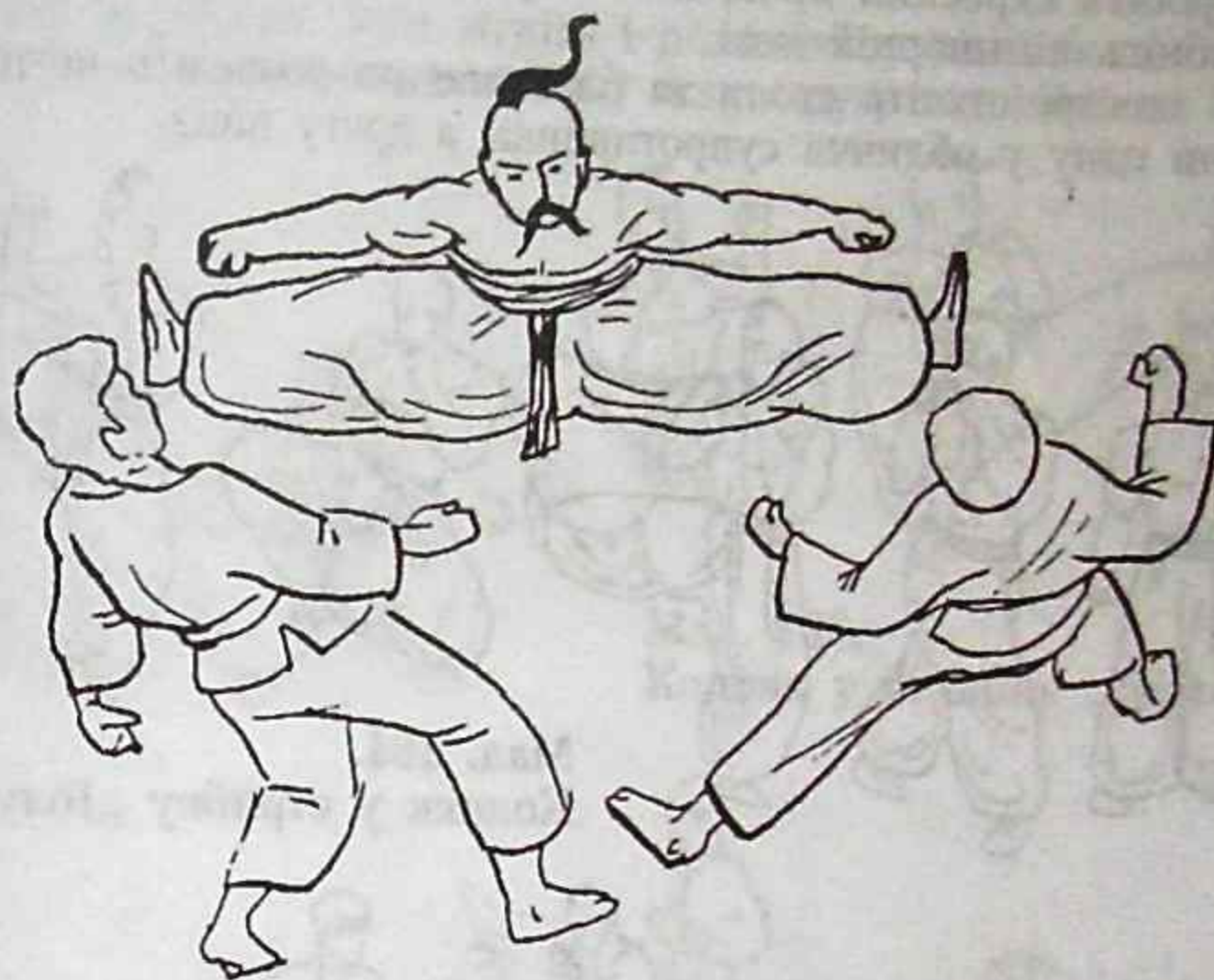

- С. — б'є „май гері“.
К. — відходить
передньою ногою вбік
та глибоко присідає.
Розкрутивши тіло,
„Дзигую“ підсікає
супротивника.

Мал. 163.
Варіант використання
підсікання „Дзига“.

Копняки у стрибку

Козацьке бойове мистецтво має великий та своєрідний арсенал копняків у стрибку. Техніка виконання добре збережена у танці „Гопак“.

У цій книзі описана основна стрибкова техніка Гопака:

„Голубець“ — копняк у стрибку однією ногою вбік.

„Пістоль“ — копняк у стрибку однією ногою вбік.

„Зміна“ — копняк у стрибку із почерговою зміною ударних площин обидвох ніг та розворотом тіла на 360°.

„Щупак“ — копняк у стрибку двома ногами вперед.

„Розніжка“ — копняк у стрибку двома ногами вбоки.

„Чорт“ — копняк у стрибку із почерговою зміною ударних площин обидвох ніг та розворотом тіла на 360° при вертикальному положенні тулуба.

„Блоха“ — сальтоподібний копняк у стрибку двома ногами вперед.

„Яструб“ — копняк у стрибку двома колінами вбоки.

„Коза“ — копняк у стрибку двома колінами із розворотом тіла на 360°.

Використовувати у двобої копняки у стрибку можна тільки після досконалого оволодіння технікою боротьби ногами на землі.

Копняк у стрибку „Голубець“

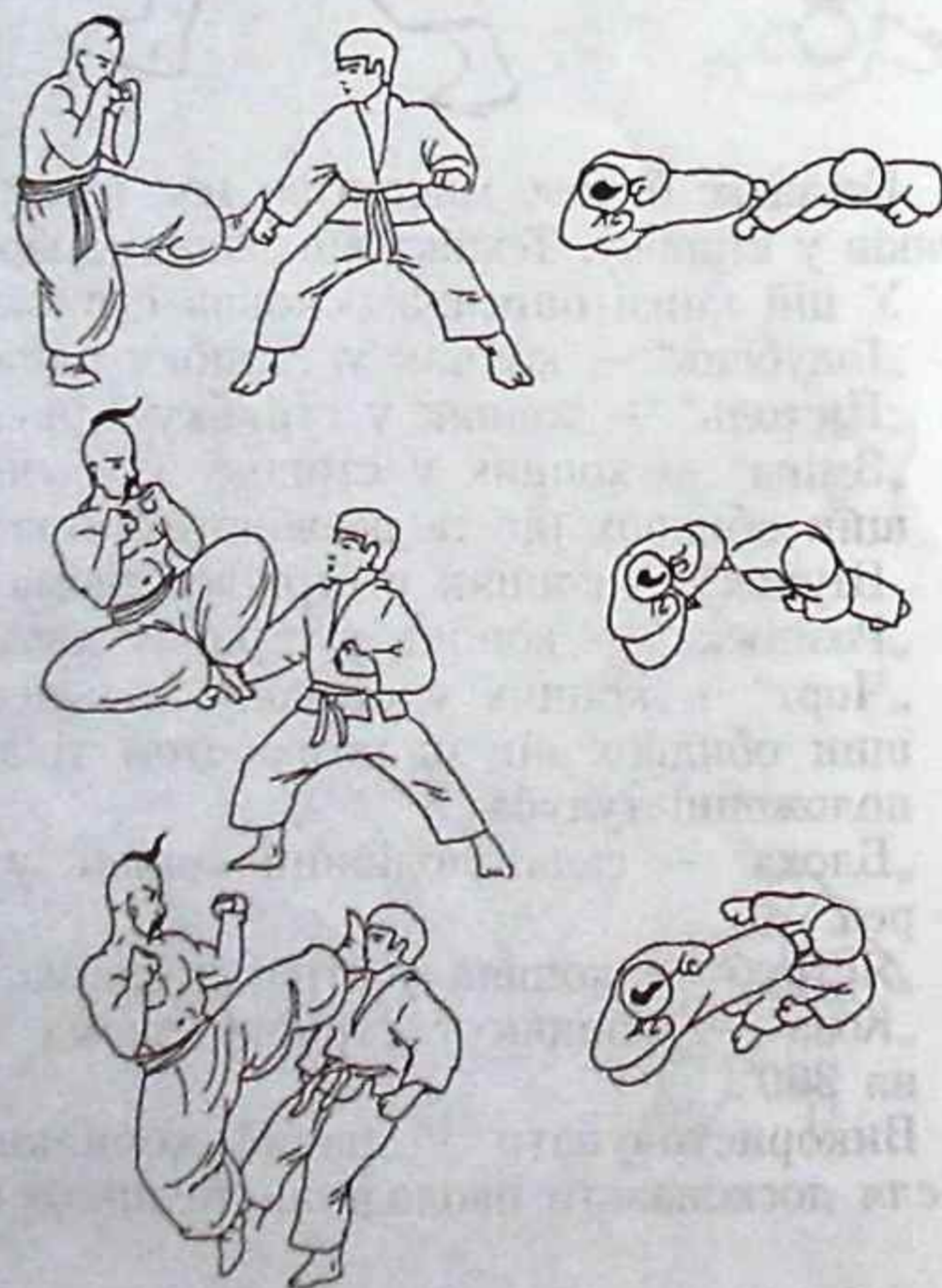
Техніка виконання копняка „Голубець“.

1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Зробіть схресний крок, потім зростаючий бічний копняк і підстрибніть на опорній нозі.
3. У повітрі стуліть стопи та блискавично розведіть ноги, спрямовуючи одну у обличчя супротивника, а другу вниз.

Мал. 164.
Копняк у стрибку „Голубець“.

- К. — робить копняк прямий.
С. — блокує.
К. — відштовхується на опорній нозі та виконує „Голубець“.

Мал. 165.
Варіант використання копняка „Голубець“.

Копняк у стрибку „Пістоль“

Техніка виконання копняка „Пістоль“.

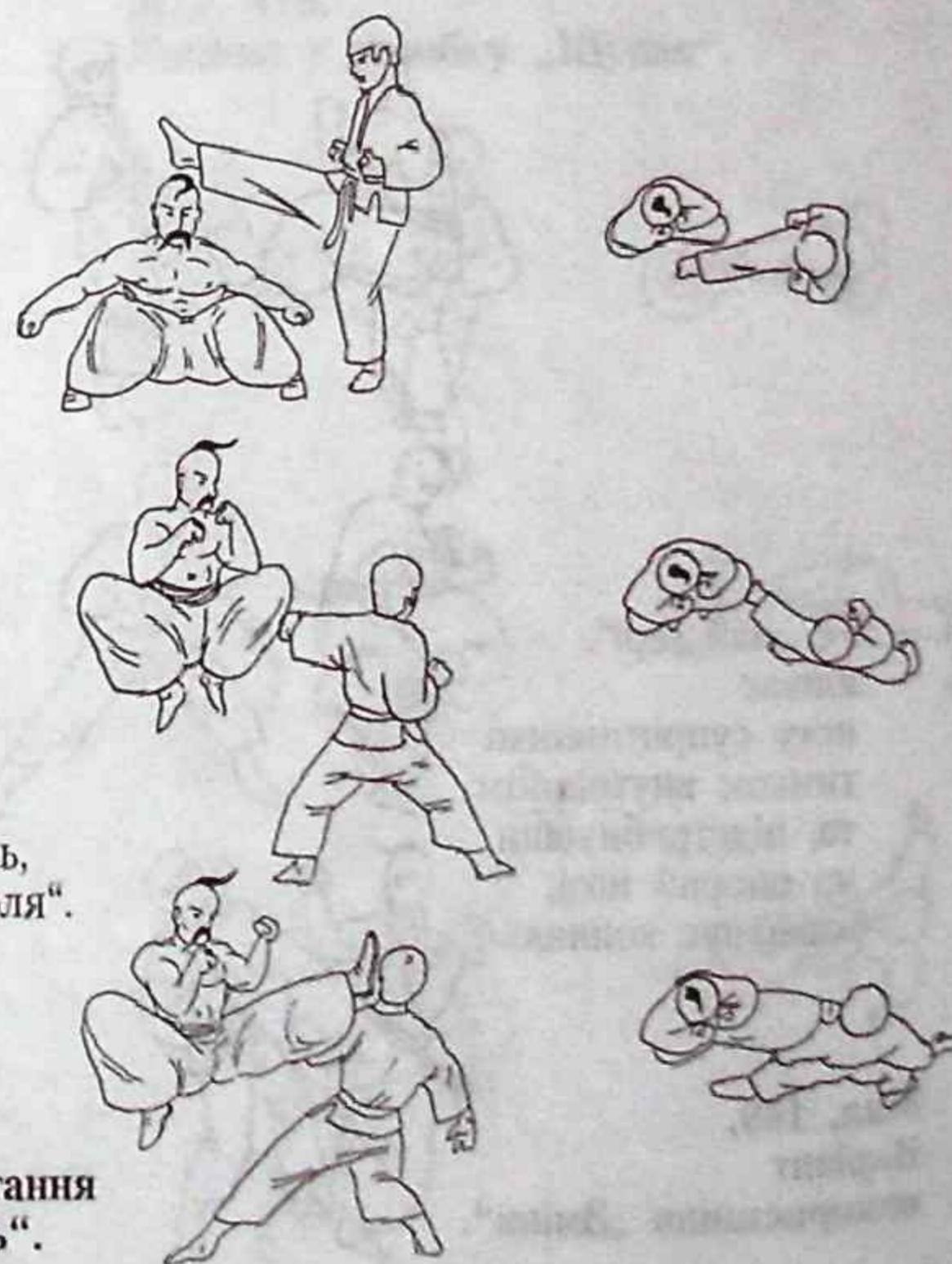
1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Присядьте і вистрибніть.
3. У повітрі обидві ноги зігніть і розведіть у різні боки.
4. Одночасно випростовуючи одну ногу, другу підніміть до грудей.

Мал. 166.
Копняк у стрибку „Пістоль“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — відскакує вбік, присідає та, сильно відштовхнувшись, виконує „Пістоля“.

Мал. 167.
Варіант використання копняка „Пістоль“.

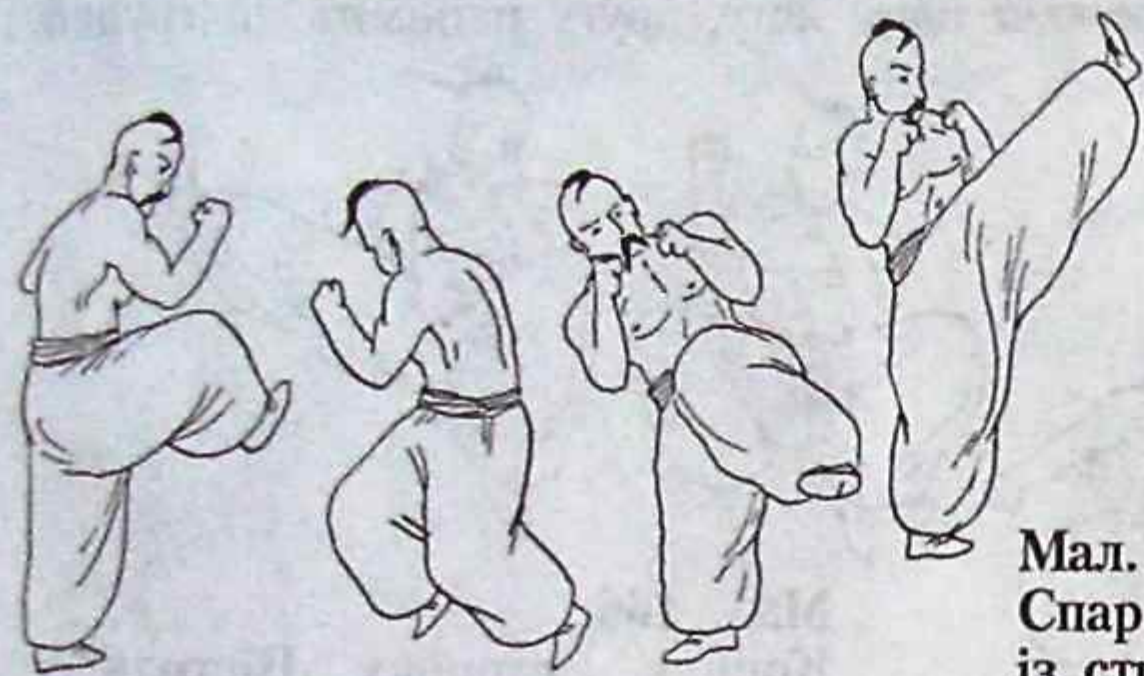

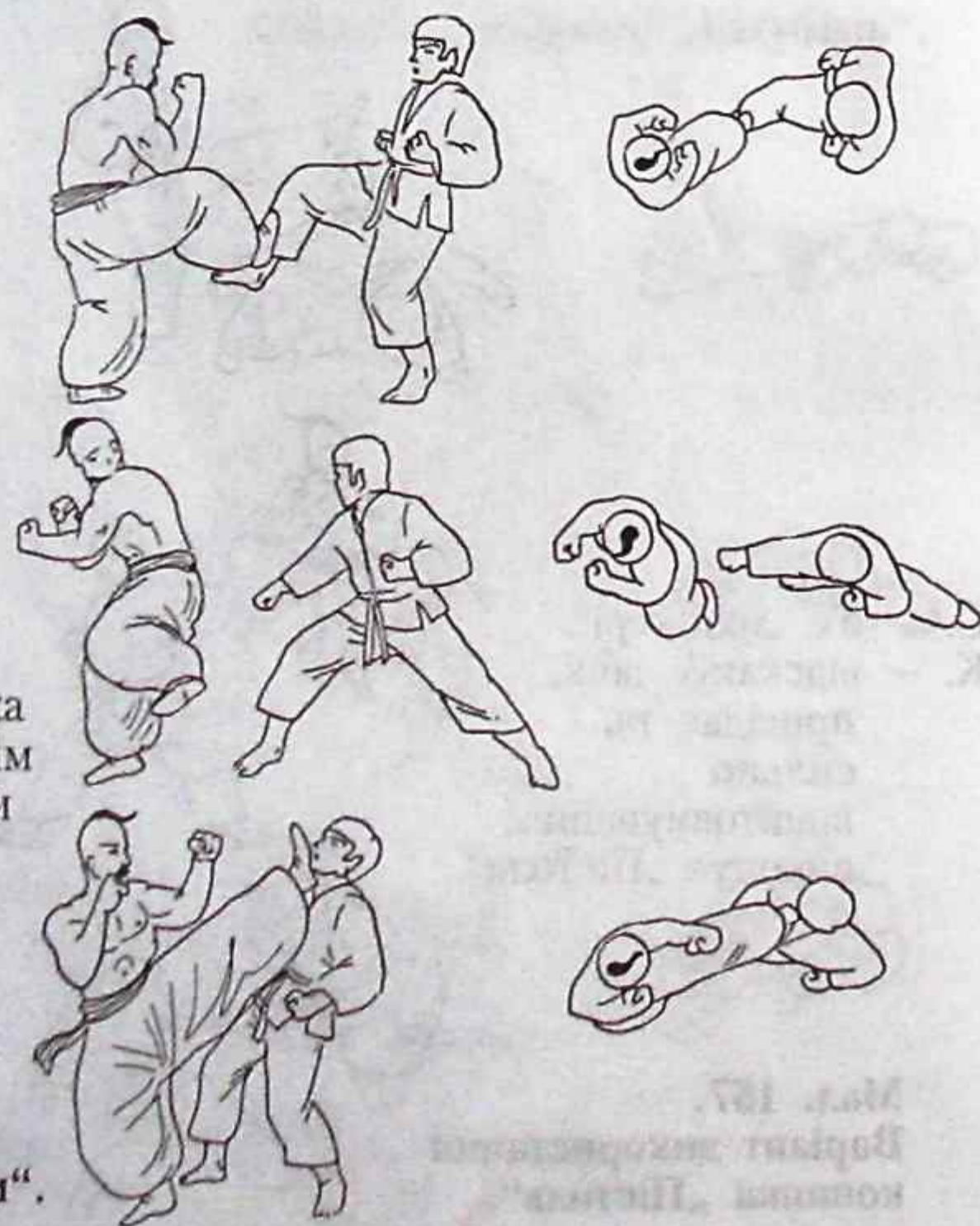
Копняк у стрибку „Зміна“

Техніка виконання копняка „Зміна“.

1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Виконайте тинок внутрішній, підстрибніть на опорній нозі і у повітрі виконайте копняк „Вихор“.

Мал. 168.
Спарений почерговий копняк із стрибком „Зміна“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — збиває ногу супротивника тинком внутрішнім та, підстрибнувши на опорній нозі, завершує копняк.

Мал. 169.
Варіант використання „Зміни“.

Копняк у стрибку „Щупак“

Техніка виконання копняка „Щупак“.

1. Займіть стійку „Раменна“.
  2. Присядьте і вистрибніть у повітря.
  3. Зігнуті ноги підніміть до грудей, руки притуліть до стегон.
  4. Випростайте одночасно ноги і руки у напрямку супротивника.
- У танці „Гопак“ є ще один спосіб виконання „Щупака“ — із випростаними ногами та руками. У бойовому варіанті Гопака його не використовують.

Мал. 170.
Копняк у стрибку „Щупак“.

- С. — б'є „май гері“.
К. — цофається передньою ногою назад, стрибає та виконує „Щупака“.

Мал. 171.
Варіант використання копняка „Щупак“.

Копняк у стрибку „Розніжка“

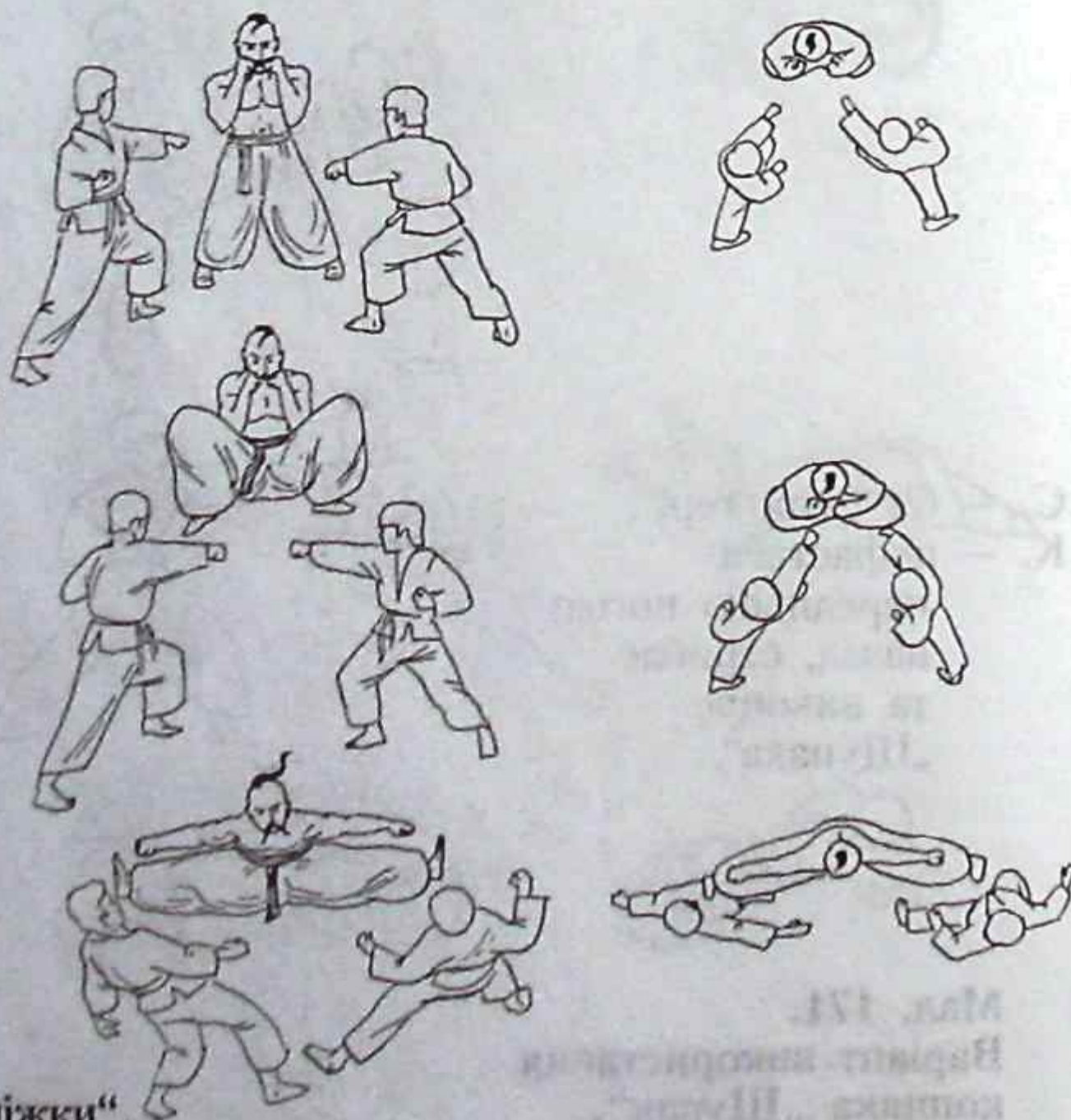
Техніка виконання копняка „Розніжка“.

1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Присядьте і вистрибніть у повітря.
3. У повітрі зігнуті ноги розведіть вбоки і підніміть до рівня грудей. Зігнуті руки — на рівні голови.
4. Блискавичним рухом випростайте одночасно ноги і руки.

У танці „Гопак“ є ще один спосіб виконання „Розніжки“ — із випростаними ногами та руками. У бойовому варіанті Гопака його не використовують.

Мал. 172. Копняк у стрибку „Розніжка“.

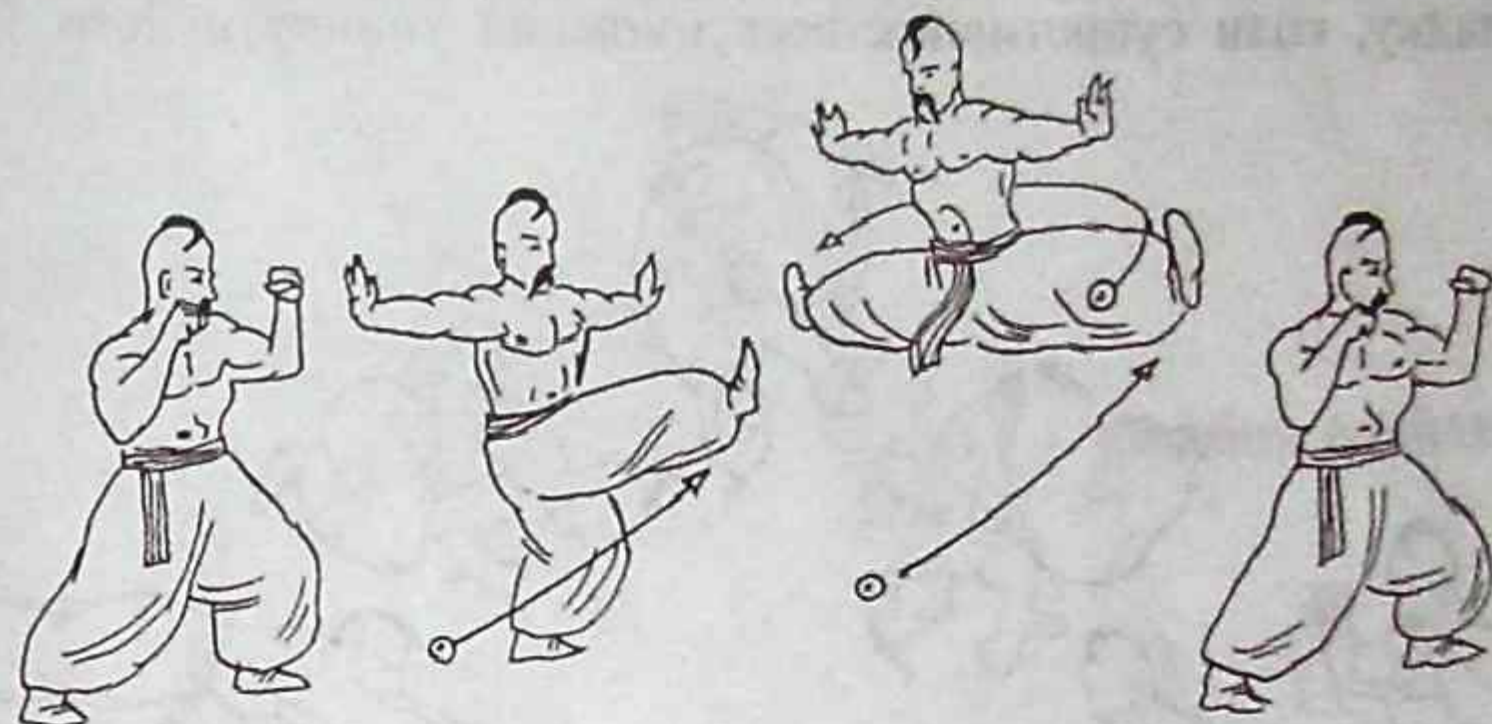
- К. — проти двох супротивників.
 С. — нападають стусанами „гіяку зукі“.
 К. — цофається назад, стрибає та виконує у стрибку копняк двома ногами вбоки.

Мал. 173.
Варіант використання „Розніжки“.

Копняк у стрибку „Чорт“

Техніка виконання копняка „Чорт“.

1. Займіть стійку „Мур“.
2. Сильно відштовхніться і у повітрі зробіть тинок внутрішній, одночасно піднімаючи задню ногу до повздовжнього шпагату. Руками та тулубом розкрутіть тіло на 360°, як при виконанні піруету. Ноги повинні зробити два почергові копняки у повітрі в горизонтальній площині.

Мал. 174.
Копняк у стрибку „Чорт“.

- К. — проти двох супротивників. Один із супротивників робить „май гері“.
 К. — одночасно нападає на іншого тинком внутрішнім та, високо підстрибнувши, розвертає тіло на 360°, почергово вражаючи супротивників копняком „Чорт“.

Мал. 175.
Варіант використання копняка „Чорт“.

Копняк у стрибку „Блоха“

Техніка виконання копняка „Блоха“.

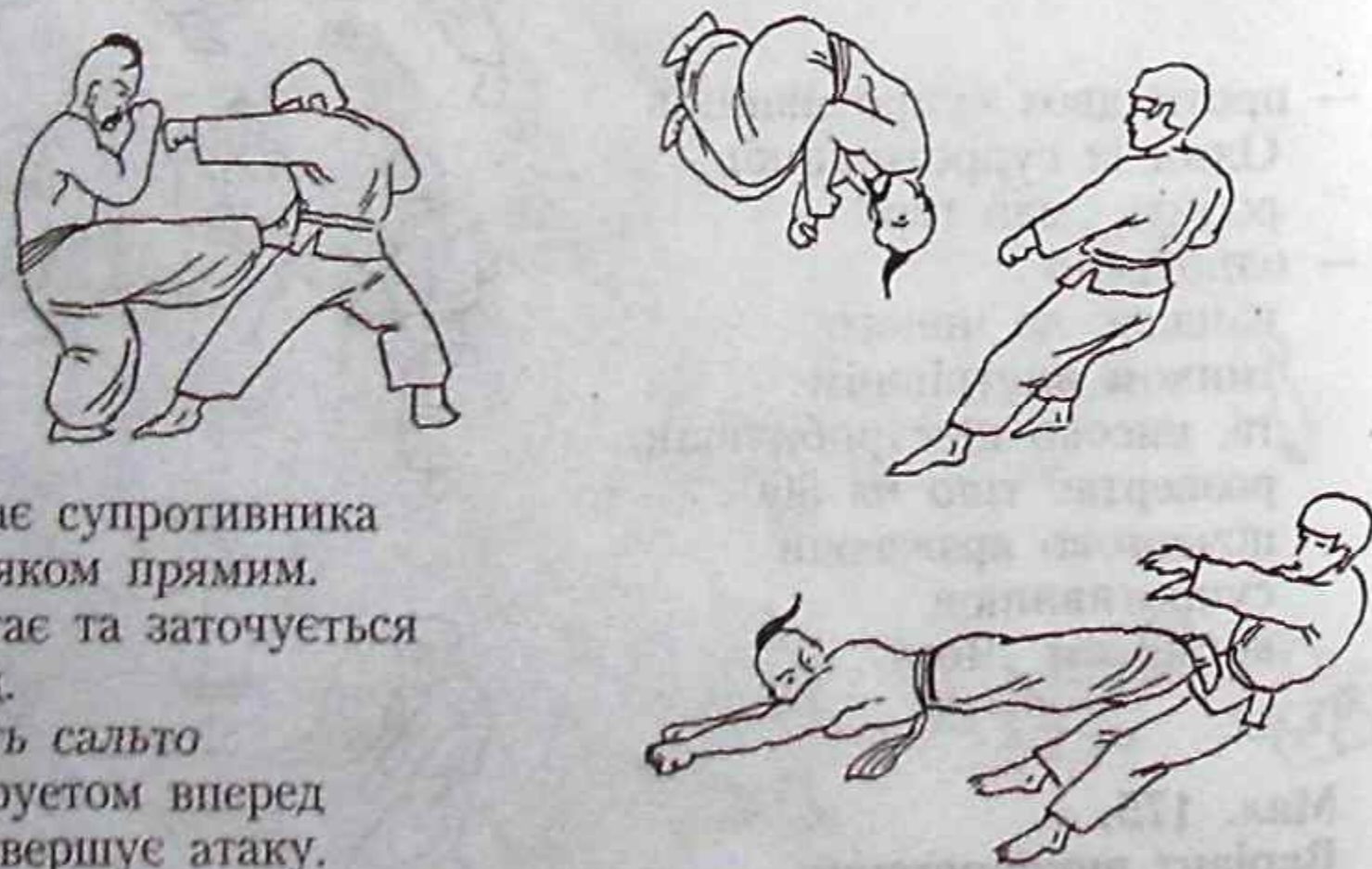
1. Займіть стійку „Мур“.

2. Зробіть крок вперед, сильно відштовхніться і виконайте сальто. У найвищій фазі виконання сальто зробіть пірует. Коли тіло розвернеться долілиць, випростайте ноги і нанесіть супротивнику копняк двома стопами у тулуб.

Застереження: копняк „Блоха“ можна застосовувати лише у тому випадку, коли супротивник неспроможний уникнути його.

Мал. 176. Копняк у стрибку „Блоха“.

- К. — вражає супротивника копняком прямим.
- С. — відлітає та заточується назад.
- К. — робить сальто із піруетом вперед та завершує атаку.

Мал. 177. Варіант використання копняка „Блоха“.

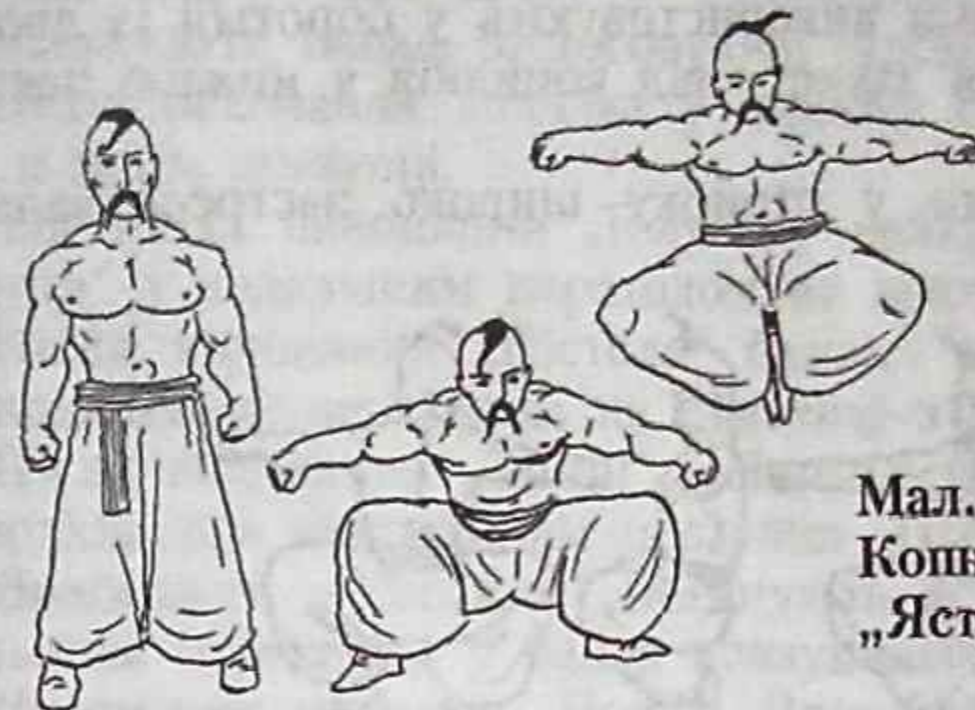
Копняк у стрибку „Яструб“

Техніка виконання копняка „Яструб“.

1. Займіть стійку „Раменна“.

2. Присядьте та вистрибніть у повітря.

3. У повітрі стуліть стопи і розведіть коліна в різні боки. Руки розведіть у горизонтальному положенні.

Мал. 178. Копняк у стрибку колінами „Яструб“.

- К. — проти двох супротивників.
- С. — нападають стусанами.
- К. — присідає поїд руки, блискавично підскакує, захоплює супротивників за голови та б'є колінами.

Мал. 179. Варіант використання „Яструба“.

Копняк у стрибку „Коза“

Техніка виконання копняка „Коза“.

1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Присядьте та вистрибніть у повітря.
3. У повітрі розверніть тіло на 360°, по чергово наносячи колінами удари.

Стрибкові копняки колінами використовують у боротьбі із двома супротивниками, а також для захисту від копняків у нижню частину тіла та підсікань.

Техніка копняків колінами у стрибку широко застосовувалась козаками у поєдинках.

Мал. 180.
Копняк у стрибку колінами „Коза“.

- С. — нападають: один ногою, другий рукою.
К. — підскакує, розкрутивши у повітрі тіло на 360°, відбиває удари супротивників та завершує контрнапад копняком коліном.

Мал. 181.
Варіант використання копняка „Коза“ проти двох супротивників.

Поєднання копняків у стрибку із підсіканнями та повзунцями

Виконуючи копняки у стрибку, важливо правильно приземлились. Переважно змаговик приземляється у одну з таких позицій: „Собачка“, „Жабка“ або „Павучок“. Якщо це не вдається, то краще падати на бік. Після чого зразу ж переходити у найзручнішу позицію та продовжувати напад, застосовуючи підсікання або повзунці.

Після виконання копняка у стрибку спочатку виконують підсікання, а потім повзунці.

Так після виконання „Голубця“ найкраще виконувати підсікання „Дзига“ з подальшим переходом на повзунці або присядки.

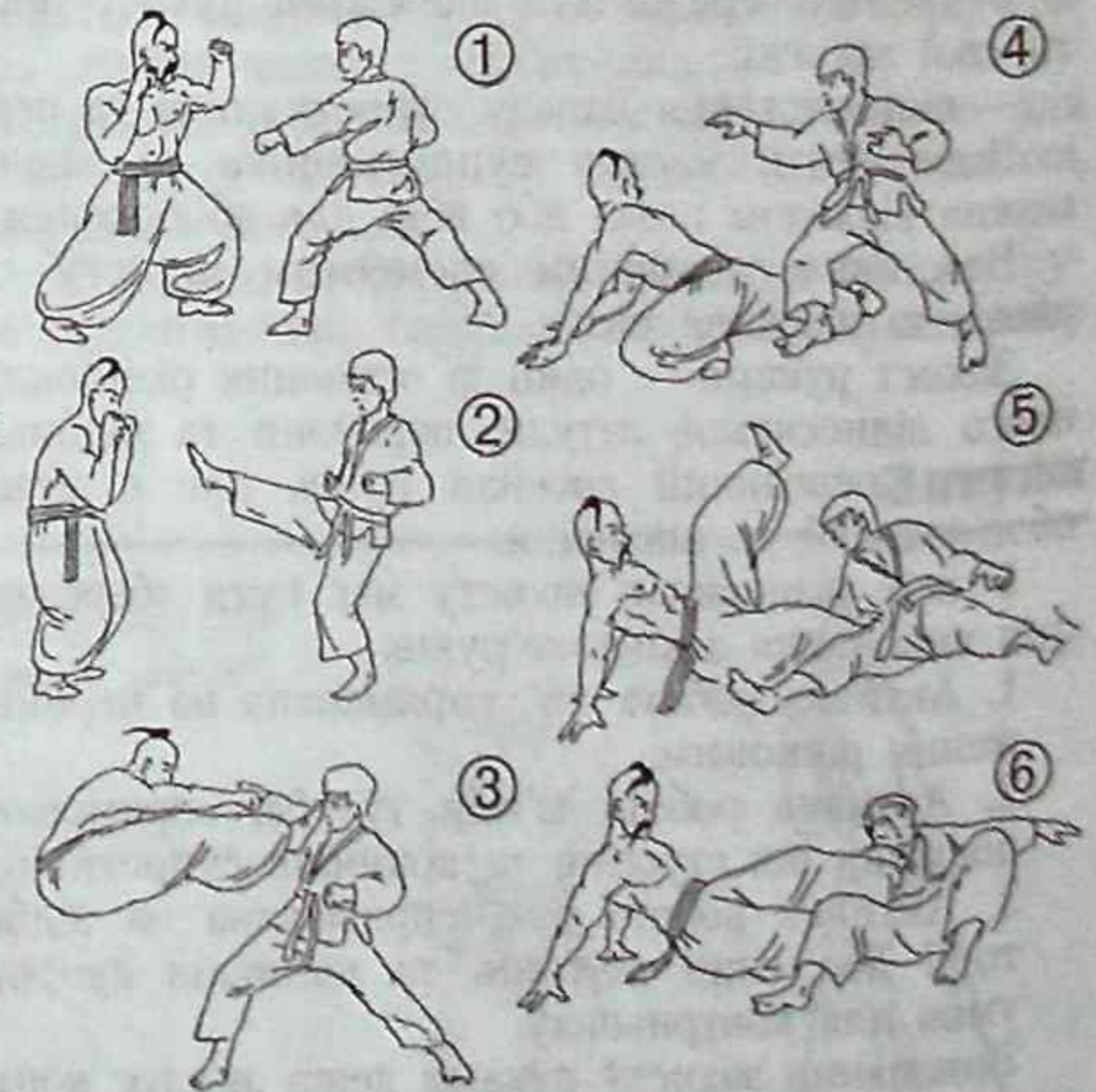
Після виконання „Пістоля“ бажано виконати підсікання „Млин“ із подальшим переходом на повзунці з позиції „Собачка“.

Після виконання „Зміни“ найкраще виконувати підсікання „Коса“ з подальшим виконанням повзунця „Стрижак“.

Виконання „Розніжки“ поєднують з підсіканням „Млин“ із подальшим переходом у напад повзунцями з позиції „Собачка“.

Виконання копняків „Чорт“, „Яструб“ та „Коза“ рідко супроводжується падінням, частіше втратою рівноваги, тож напад можна продовжувати у повзунцях.

- С. — б'є ногою.
К. — відскакує назад, стрибає та б'є „Щупаком“. Приземляється у позицію „Собачка“ і підсікає супротивника „Млином“ та завершує атаку повзунцем „Печатка“.

Мал. 182.
Варіант поєднання копняка у стрибку із підсіканням та повзунцем.

Техніка захисту

Стійки та рух із стійок в захисті

У Гопаку техніка захисту ґрунтується на використанні бойових стійок. Це обумовлено в основному тим, що захист розглядається як перша фаза контрнападу з використанням повного арсеналу атакуючих засобів. Тож динаміка захисних рухів дуже часто нагадує динаміку дій в нападі.

Захист

Захист — це один із найважливіших розділів у вишколі козаків. Добрий захист — це половина перемоги.

Рівень майстерності та боєздатності козака визначає арсенал технічних прийомів нападу і захисту, якими вой оволодів досконало, та вміння оптимально їх поєднувати.

Захист використовують для надійної оборони вразливих частин тіла та вибору зручного моменту для переходу до контрнападу.

Основні вимоги до виконання захисних дій:

— вміння передбачати нападаючі рухи супротивника та планувати свої захисні;

— випередження нападу супротивника та перехід у контрнаступ.

Випередити наступ супротивника та знешкодити його напад можна відходом назад або вбік для збільшення дистанції.

Важливим технічним елементом захисту є відхилення тулуба вбоки та цофання назад.

Захист руками — один із основних різновидів оборонних дій. До нього відносяться: затули, перепони та відбивання. Захист ногами містить невеликий арсенал рухів, але є дуже ефективний, тому обов'язковий до вивчення.

У всіх різновидах захисту має бути збережений загальний принцип виконання захисних рухів:

1. Активна робота ніг, спрямована на переміщення тіла та збереження рівноваги.

2. Активна робота м'язів тулуба, спрямована на відхилення та цофання від стусанів та копняків супротивника.

3. Активна робота рук, спрямована на відбивання, зміну траєкторії або спин стусанів та копняків супротивника і створення умов для контрнападу.

Виконання захисту руками дещо зв'язує контрнаступальні дії, але нехтувати ними не можна, бо затули, перепони та відбивання — дуже ефективна техніка, особливо в умовах ближнього бою.

У Гопаку існує три основних варіанти знешкодження нападу:

1. До початку атакуючих дій супротивника — атакувати на випередження.

2. Під час атаки супротивника — контрудар, відбивання, перепона або затула.

3. У кінці атаки супротивника — найефективніші затули, допустимі перепони.

Одним із ефективних способів захисту є контрудар. Контрудар — це зустрічний стусан або копняк, котрий наносять одночасно із копняком або стусаном супротивника, чим зупиняють розвиток його нападу. При цьому можна використовувати весь арсенал стусанів та копняків, які є у Гопаку.

Одним із найкращих варіантів виконання контрудару є „Тузень“ передньою або задньою рукою та копняк прямий передньою або задньою ногою. Використання прямих стусанів та копняків у контрударі обумовлюється швидкістю та відносною безпекою для козака.

При виконанні контрудару необхідно дотримуватись наступних вимог:

— контрудар повинен випереджувати стусан або копняк супротивника;

— виконувати контрудар необхідно одночасно з ухилянням чи затулами.

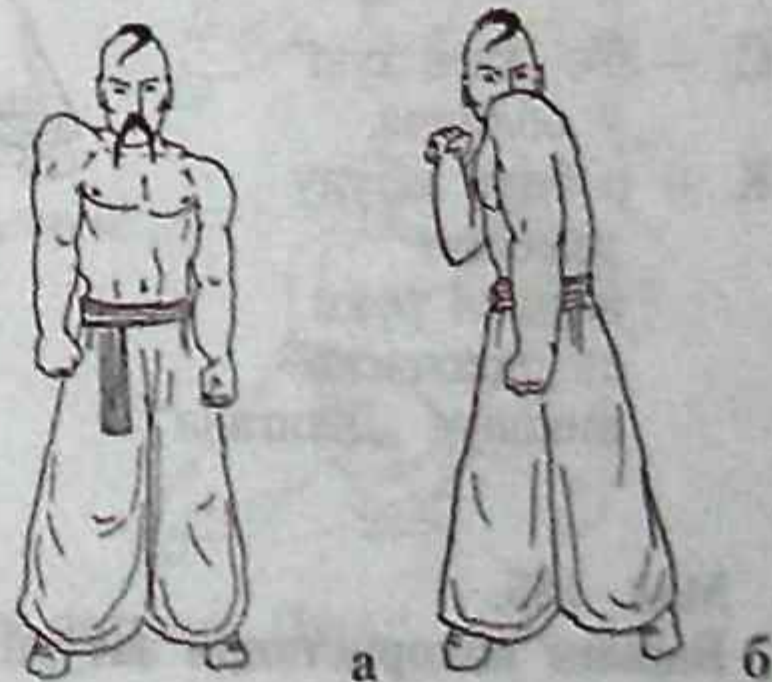
Затула — це захисний рух раменом, плечем, ліктем, передпліччям та кулаком, однією або обидвома руками, якими козак затуляє свої вразливі місця та спиняє напад супротивника.

Перепона — це зустрічний рух передпліччям або гомілкою для створення перепони на шляху стусана або копняка супротивника, знешкодження та зв'язування його дій.

Відбивання — це зустрічний, рублячий або відсікаючий рух рукою по руці або нозі супротивника, спрямований на зміну напрямку стусана або копняка.

Затули

У цій книзі описані затули: „Рам'я“, „Пуга“, „Черес“, „Крес“, „Завушник“.

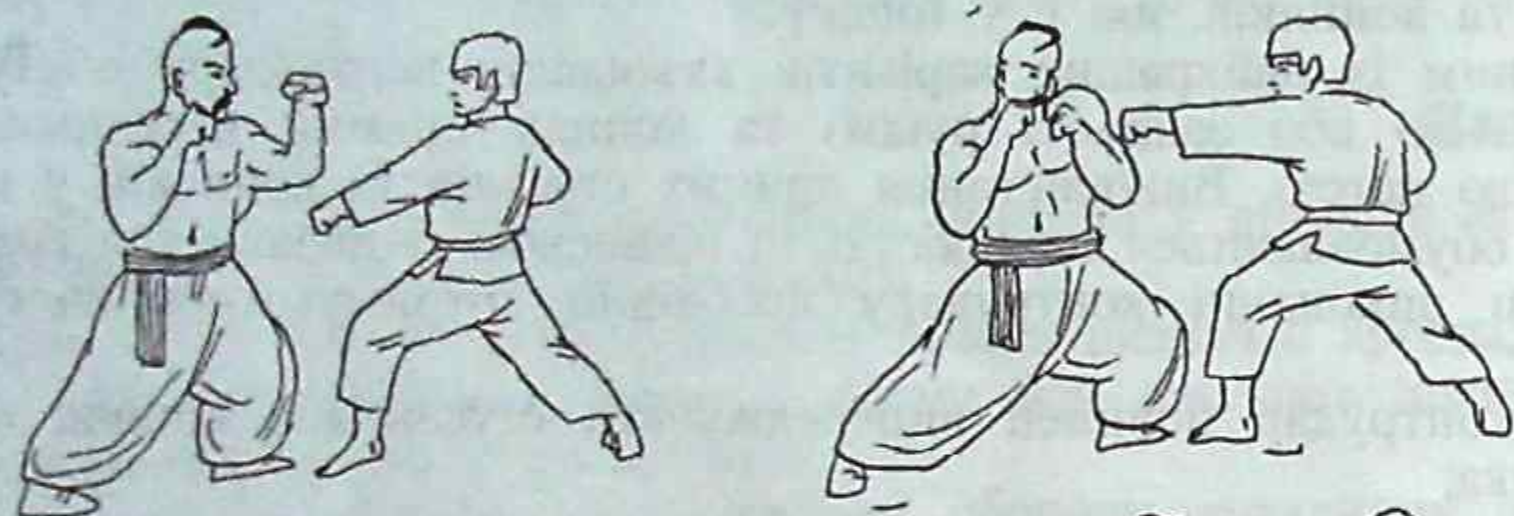
Мал. 183.
Затули „Рам'я“.

Затула „Рам’я“

Затулу „Рам’я“ використовують для захисту голови від стусана прямого „Тузня“ та бічних „Джигана“ і „Дугана“. Затулу „Рам’я“ виконують: піднімаючи рамено до щоки — від бічних стусанів, розвернувши тулуб піднятим раменом вперед — від прямого стусана.

На малюнку 183 зображено затули: а) від бічних стусанів „Джигана“ та „Дугана“; б) від „Тузеня“.

На малюнках 184 та 185 зображено варіанти використання затули „Рам’я“ передньою і задньою руками.

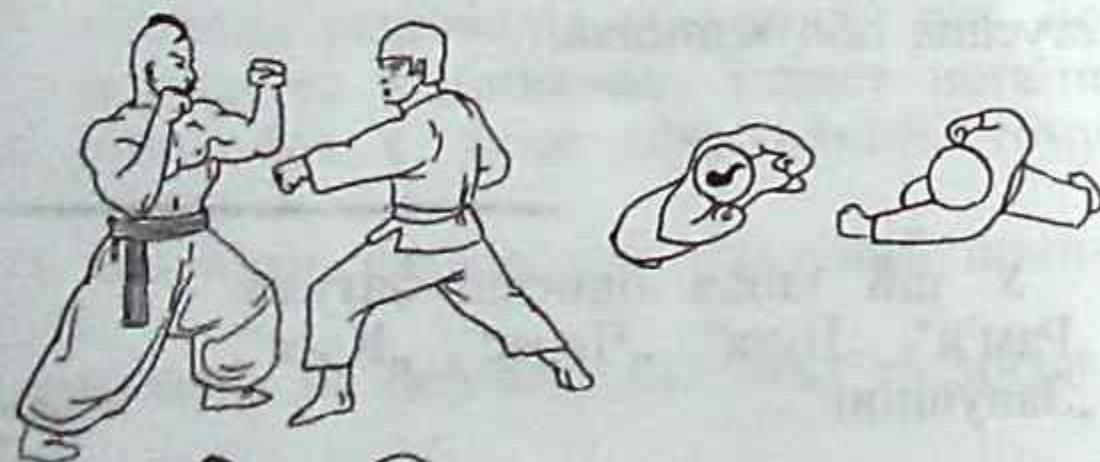

- С. — б’є „ой зукі“ у обличчя.
К. — піднімає рамено передньої руки, затуляючи таким чином вразливі частини обличчя, та у відповідь наносить „Тузеня“.

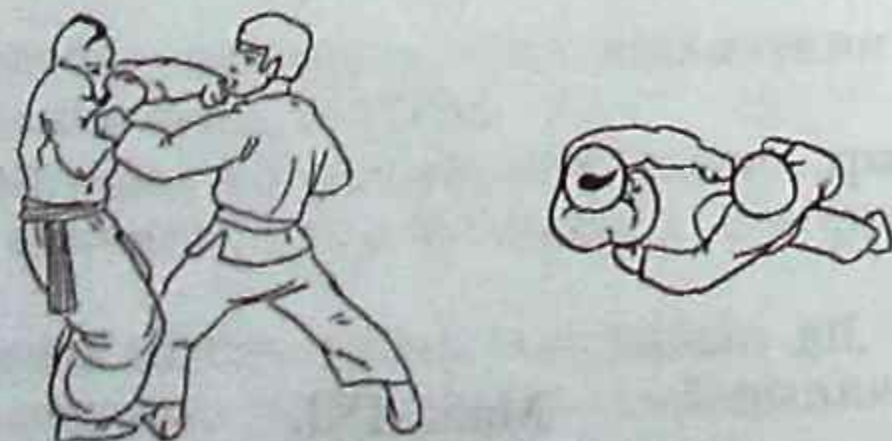

Мал. 184.

Варіант використання затули „Рам’я“ передньою рукою.

- С. — б’є „каге зукі“ у обличчя.
К. — робить затулу раменом задньої руки та одночасно виконує „Джигана“.

Мал. 185.

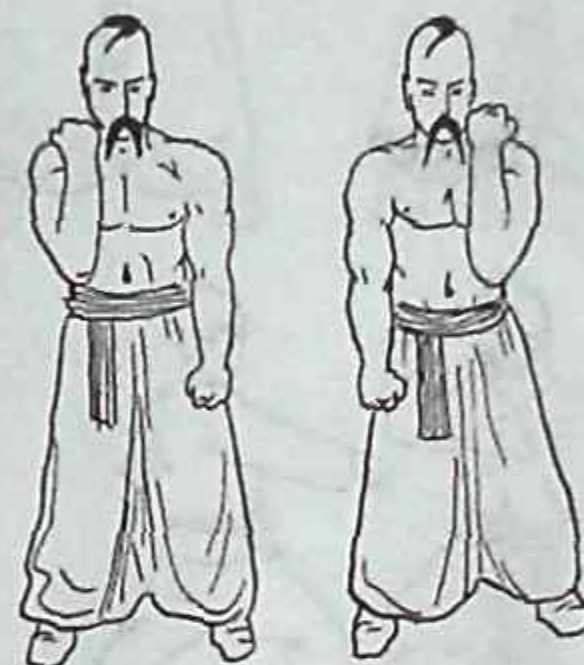
Варіант використання затули „Рам’я“ задньою рукою.

Затули тулуба руками

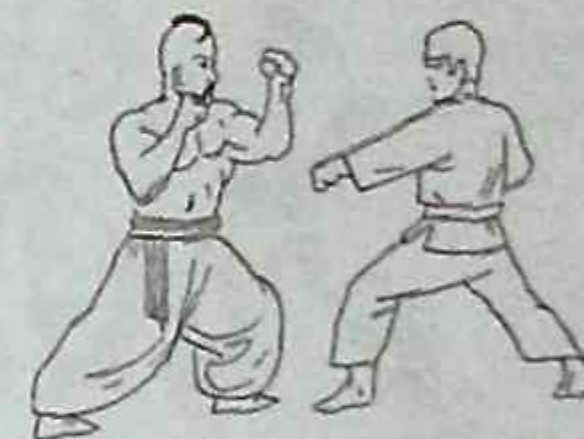
- До затул тулуба руками відносяться:
затула „Пуга“ — для захисту тулуба від бічних стусанів „Тичка“ чи „Сікана“;
затула „Крес“ — для захисту тулуба та паху від „Тузеня“, „Тичка“, „Сікана“ чи „Духана“;
затула „Черес“ — для захисту тулуба від прямих та бічних стусанів.

Затула „Пуга“

Затулу „Пуга“ виконують ліктем правої або лівої руки, затуляючи вразливі місця тулуба від стусанів супротивника.

Мал. 186. Затула „Пуга“.

- С. — б’є „май гері“ у тулуб.
К. — затуляє місце, у яке спрямований копняк, та частує супротивника „Тузнем“.

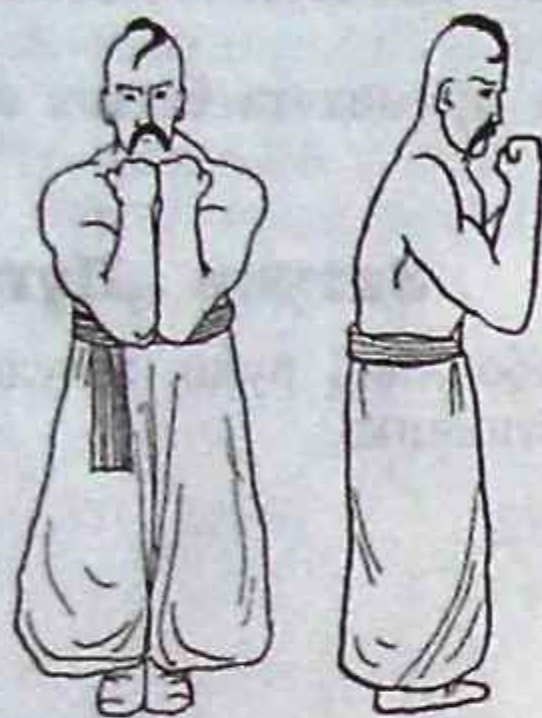

Мал. 187.

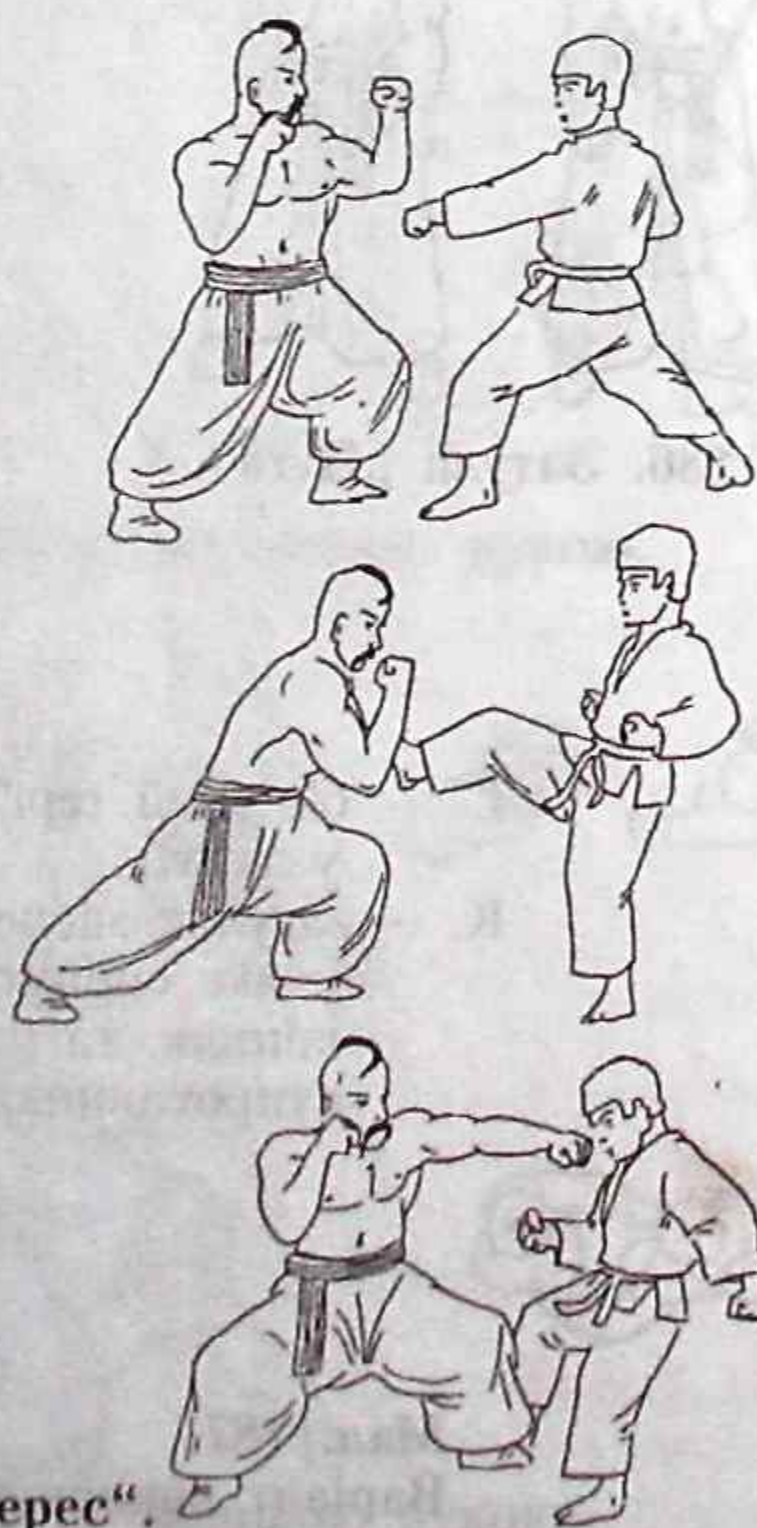
Варіант використання затули „Пуга“.

Затула „Черес“

Затулу „Черес“ виконують ліктями, передпліччями та плечима обидвох рук, затуляючи вразливі місця тулуба від стусанів та копняків супротивника.

Мал. 188. Затула „Черес“.

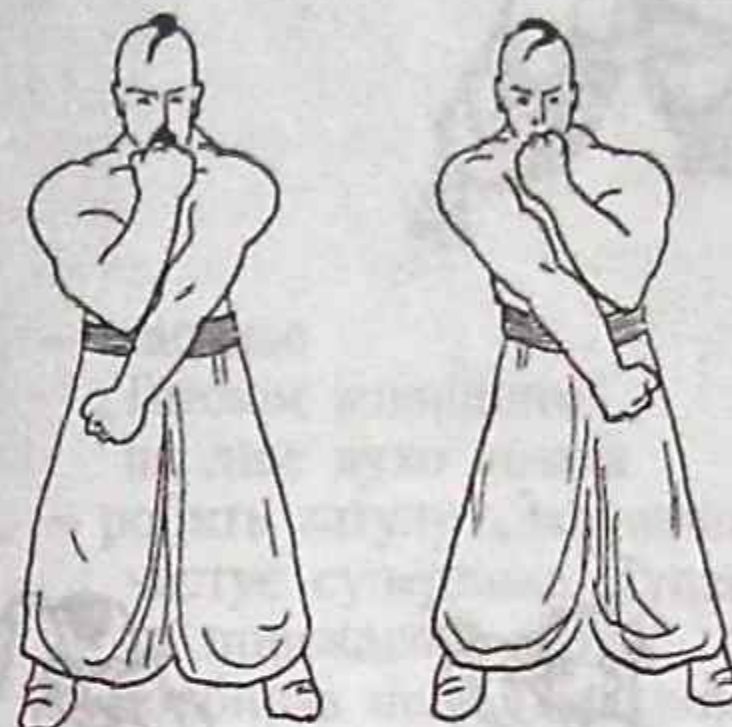

- С. — б'є „май гері“ у тулуб.
- К. — робить півкрок вперед на копняк та блискавично вражає супротивника „Тузем“.

Мал. 189. Варіант використання затули „Черес“.

Затула „Крес“

Затулу „Крес“ виконують ліктем зігнутої та плечем, ліктем і кулаком випростаної руки, затуляючи вразливі місця тулуба та пах від стусанів та копняків супротивника.

Мал. 190. Затула „Крес“.

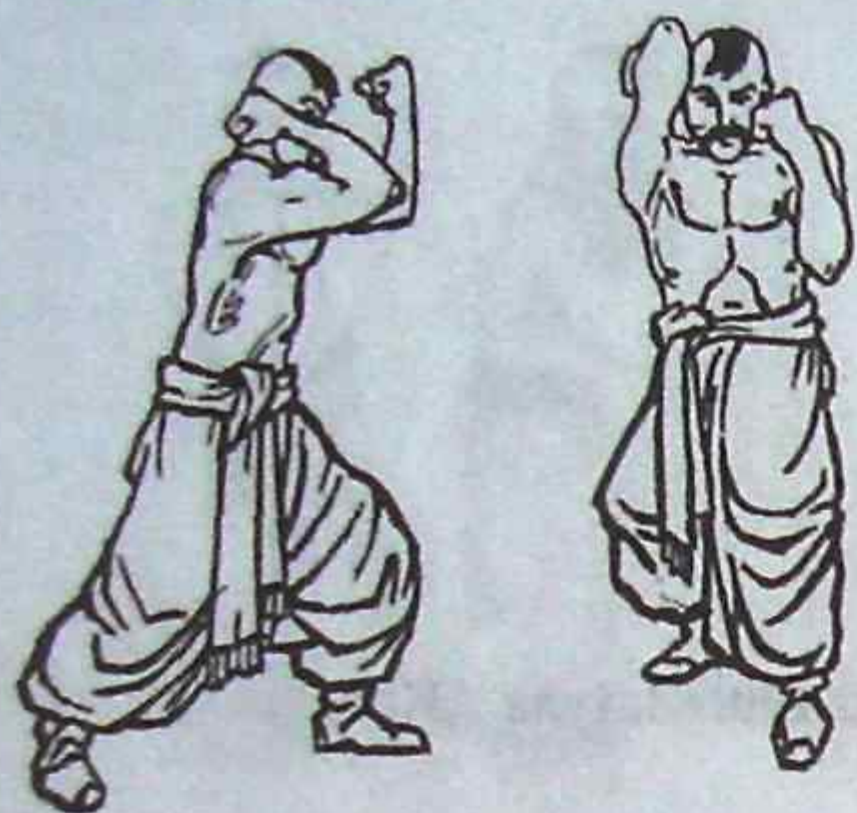

- С. — б'є „йоко гері“ у тулуб.
- К. — робить півкрок вперед на копняк, одночасно виконавши затулу, та частує супротивника копняком.

Мал. 191. Варіант використання затули „Крес“.

Затула „Завушник“

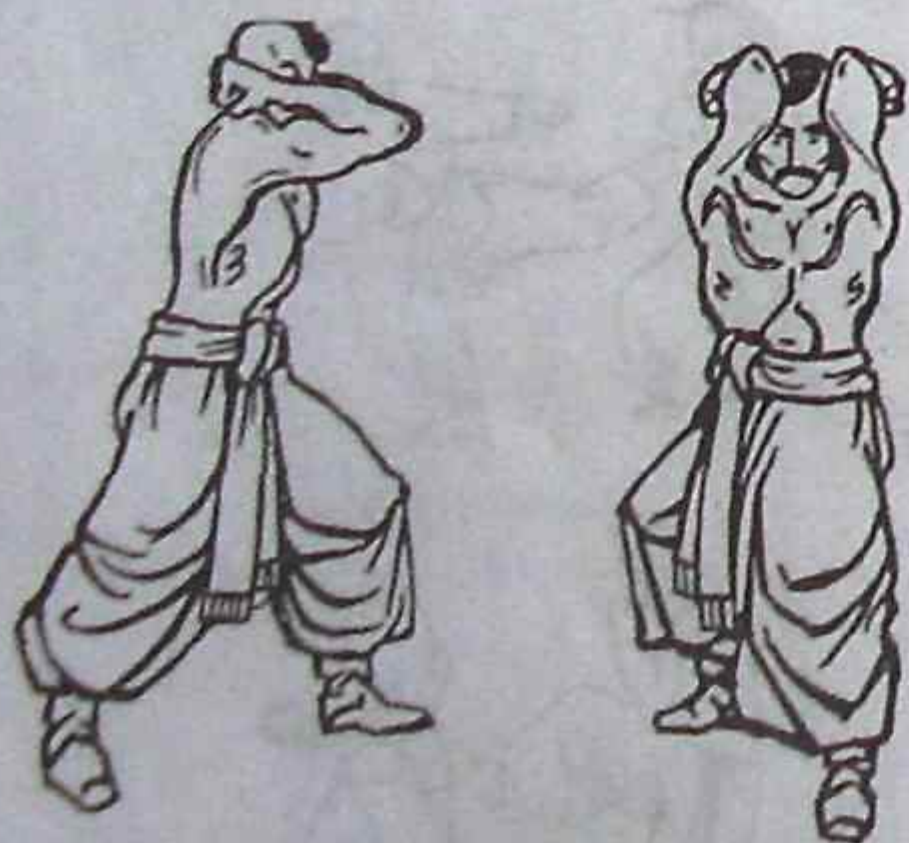
Затулу „Завушник“ виконують ліктем, передпліччям та плечем зігнутої та притуленої до вуха руки. „Завушник“ захищає голову від „Джиганів“.

Мал. 192. Фіксація руки при виконанні „Завушника“ правою рукою.

Мал. 193. Фіксація руки при виконанні „Завушника“ лівою рукою.

Мал. 194. Фіксація руки при виконанні „Завушника“ обидвома руками.

- С. — нападає „Тинком зовнішнім“ на ліве вухо козака.
К. — робить затулу „Завушник“, частує суперника „Гупаном“ та присядкою „Збуй“ підбиває ноги нападника.

Мал. 195.

І варіант використання затули „Завушник“.

- С. — нападає, одночасно наносячи „Тинок внутрішній“ і „Джиган“.
К. — зобить затулу „Завушник“ обидвома руками і частує суперника „Гупаном“ та колняком „Прямим штовхаючим“.

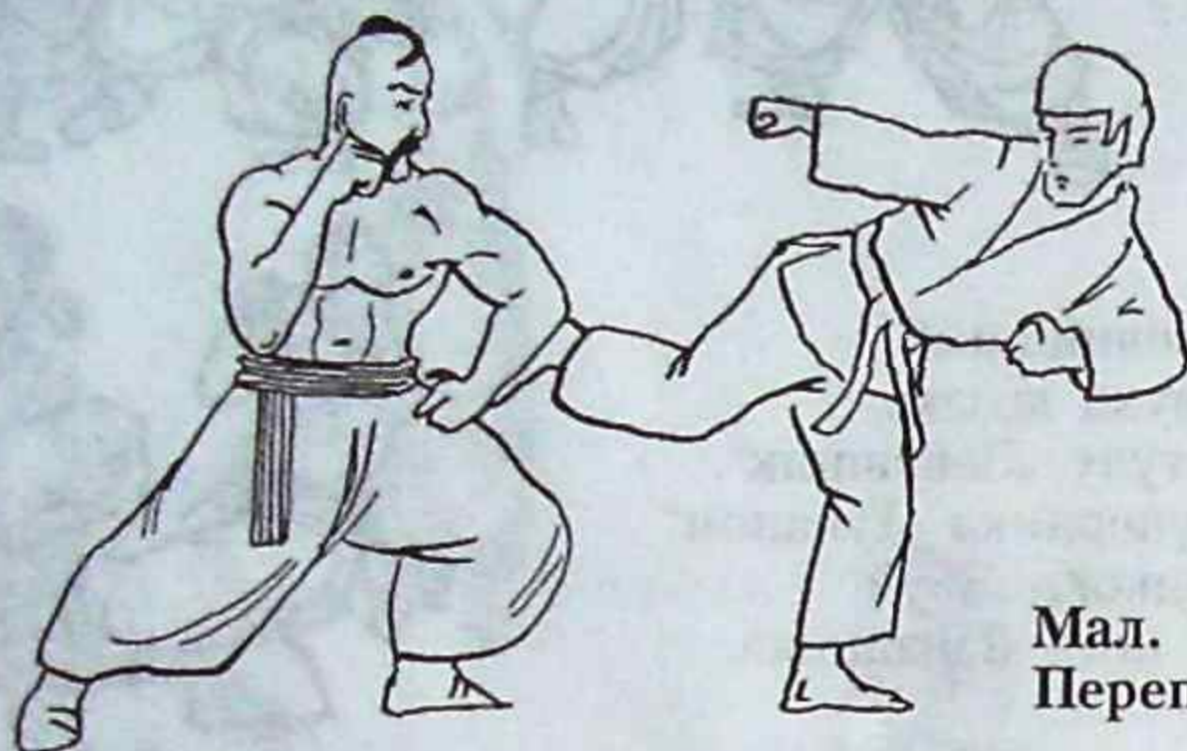
Мал. 196.

ІІ варіант використання затули „Завушник“.

Перепони

Перепони — спосіб захисту вразливих частин тіла руками та ногами. Виставляючи їх назустріч стусанові чи копняку, які тільки набирають міці або вже втратили її, вой знешкоджує атаку супротивника.

Мал. 197.
Перепона „Субіч“.

Перепони руками

До перепон руками відносять:

„Кряж“ — перепона для захисту від стусанів: „Тузень“, „Джиган“, „Духан“, „Вохрик“;

„Іжак“ — перепона для захисту від стусанів: „Тузень“, „Джиган“, „Вохрик“;

„Субіч“ — перепона для захисту від тинків: „Зовнішній“ та „Внутрішній“, спрямованих у бічні частини тулуба. Іноді перепону „Субіч“ використовують для знешкодження копняка прямого, але у цьому випадку тулуб необхідно розвернути боком до супротивника;

„Слуп“ — перепона для захисту від прямого копняка, спрямованого у тулуб. Іноді перепону „Слуп“ використовують як перешкоду для стусана „Духан“.

„Шлюз“ — перепона для захисту від прямого копняка, спрямованого у тулуб, або прямого зростаючого у голову. Іноді перепону „Шлюз“ застосовують як перешкоду для стусана „Стрімляк“.

„Заграда“ — перепона для захисту голови від „Тузенів“ і „Джиганів“.

„Загата“ — перепона для захисту голови від „Дуганів“, „Вохриків“, „Джиганів“ і „Тузенів“, а також від „Тинків“ (внутрішнього та зовнішнього).

Перепона „Кряж“

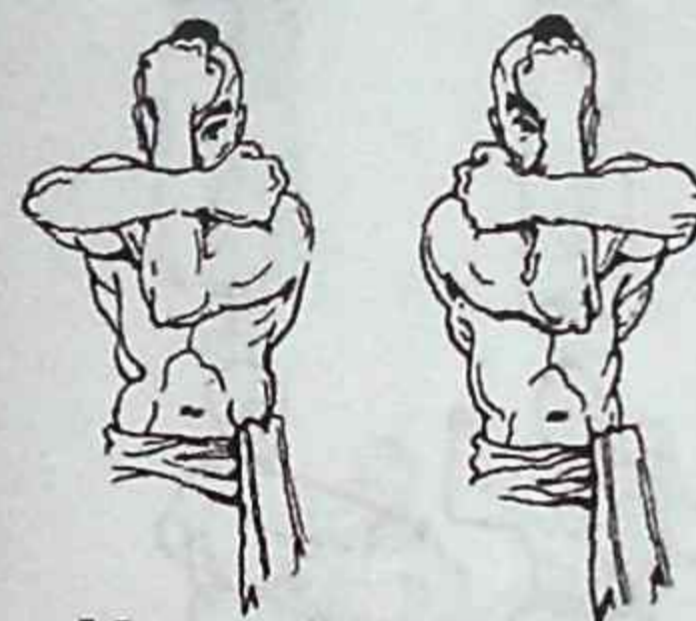
Техніка виконання перепони „Кряж“.

1. Займіть стійку „Раменна основна“.

2. Зап'ясток однієї руки дотуліть до чола, рамено цієї ж руки підніміть так, щоби прикрити щелепу.

3. Другу руку схрестіть на середині вертикально зафіксованої руки так, щоби верхня частина горизонтально поставленої руки проходила під очима і не перешкождала спостереженню за супротивником.

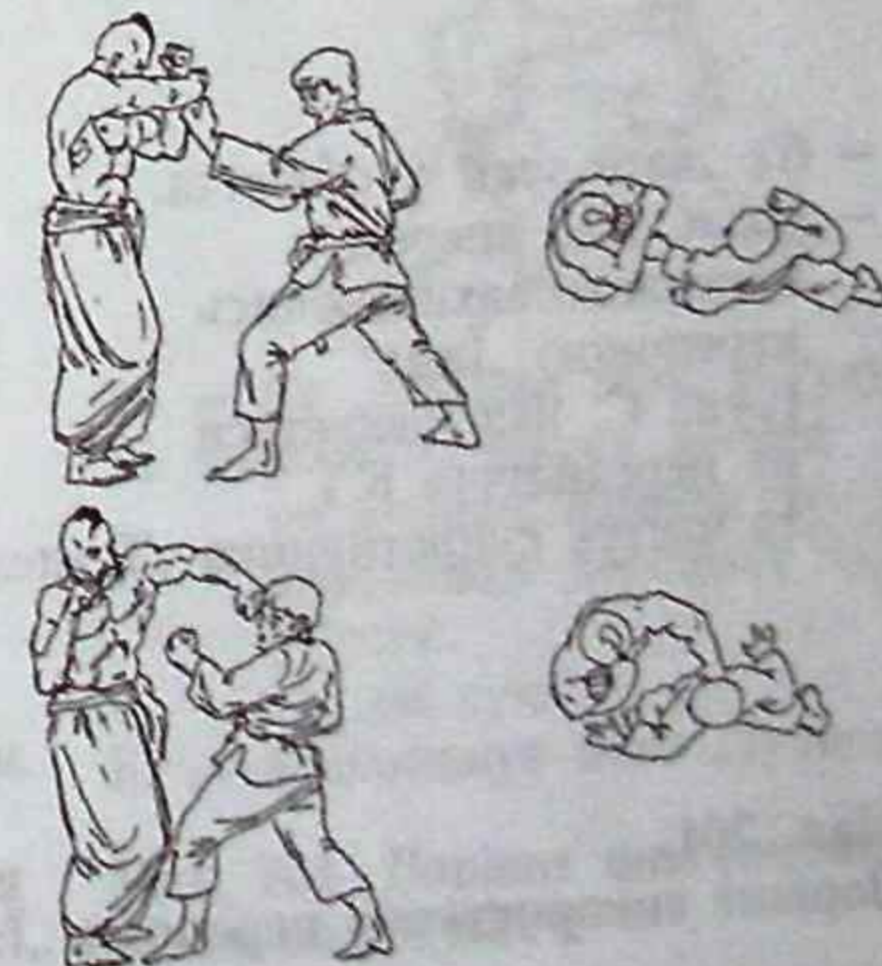
Перепона „Кряж“ надзвичайно ефективна у поєдинку з боксером, але тільки у тому випадку, коли виконуючий перепону настрибує на противника. Пасивне виконання перепони, або виконання її при відступі не забезпечує активного захисту.

Мал. 198.
Перепона „Кряж“.

- С. — робить напад стусаном „гіяку зукі“.
- К. — робить крок „Присувний“ і одночасно перепону „Кряж“, захистившись, відповідає „Дуганом“.

Мал. 199.
Варіант використання перепони „Кряж“.

Перепона „Їжак“

Техніка виконання перепони „Їжак“.

1. Займіть стійку „Свічка“.
2. Зігніть руки та підніміть догори так, щоб кулаки розмістились над бровами.
3. Підніміть рамена, прикриваючи щелепи від бічних стусанів супротивника.

Слід зауважити, що руки при виконанні перепони „Їжак“ повинні бути напружені та виконувати роль амортизаторів, зменшуючи силу стусанів.

Мал. 200.
Перепона „Їжак“.

- С. — б'є „каге зукі“ у обличчя.
К. — подає тіло вперед, одночасно захищаючись перепonoю „Їжак“ (рука С. наштовхується на передпліччя К.), та частує супротивника „Тузнем“.

Мал. 201.
Варіант використання перепони „Їжак“.

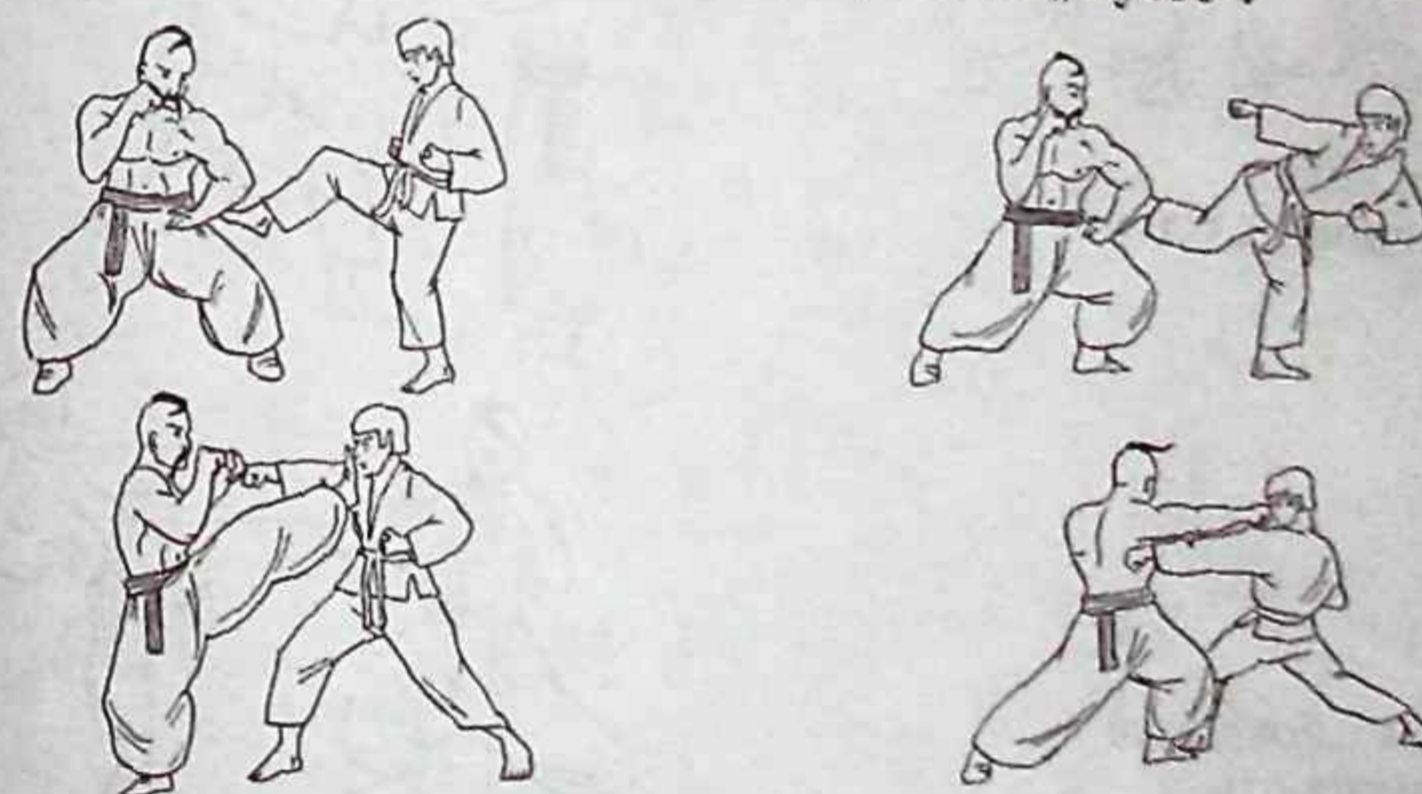
Перепона „Субіч“

Техніка виконання перепони „Субіч“.

1. Займіть стійку „Свічка“.
  2. Поставте руки на пояс.
- При виконанні перепони руки повинні бути напружені. При захисті від копняка прямого тулуб із положенням „руки вбоки“ розверніть боком до супротивника.
Особливою умовою виконання перепони „Субіч“ є крок на копняк, щоб не дати йому набрати руйнівної сили.

Мал. 202.
Перепона „Субіч“.

- С. — б'є „май гері“ у тулуб.
К. — стрімко кидається вперед-вбік на копняк, одночасно виконавши перепону.
С. — б'є „ой зукі“.
К. — випереджує його копняком.

Мал. 203. Варіант використання перепони „Субіч“.

- С. — б'є „маваши гері“ у тулуб.
К. — робить півкрок вперед на копняк, одночасно виконавши перепону „Субіч“.
С. — б'є „ой зукі“.
К. — випереджує його „Тузнем“.

Мал. 204. Варіант використання перепони „Субіч“.

Перепона „Слуп“

Техніка виконання перепони „Слуп“.

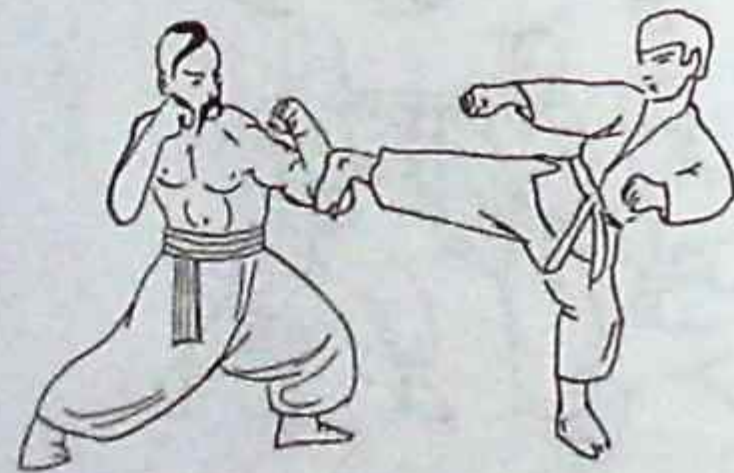
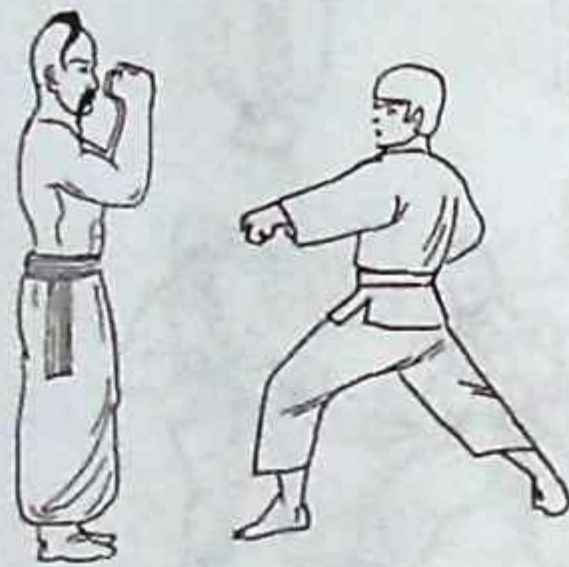
1. Займіть стійку „Раменна“.

2. Підніміть руки кулаками до підборіддя. Одну руку подайте вперед і зупиніть у вертикальному положенні по середині тулуба. Другу руку, не змінюючи положення, відведіть назад. Виведена вперед рука, наче слуп, повинна зупинити копняк супротивника.

Перепона „Слуп“ буде ефективна, якщо її робити із кроком вперед на супротивника.

Мал. 205.
Перепона „Слуп“.

С. — б'є „йоко гері“.
К. — відходить,
робить перепону
та частує супротивника
копняком.

Мал. 206.
Варіант використання перепони „Слуп“.

Перепона „Шлюз“

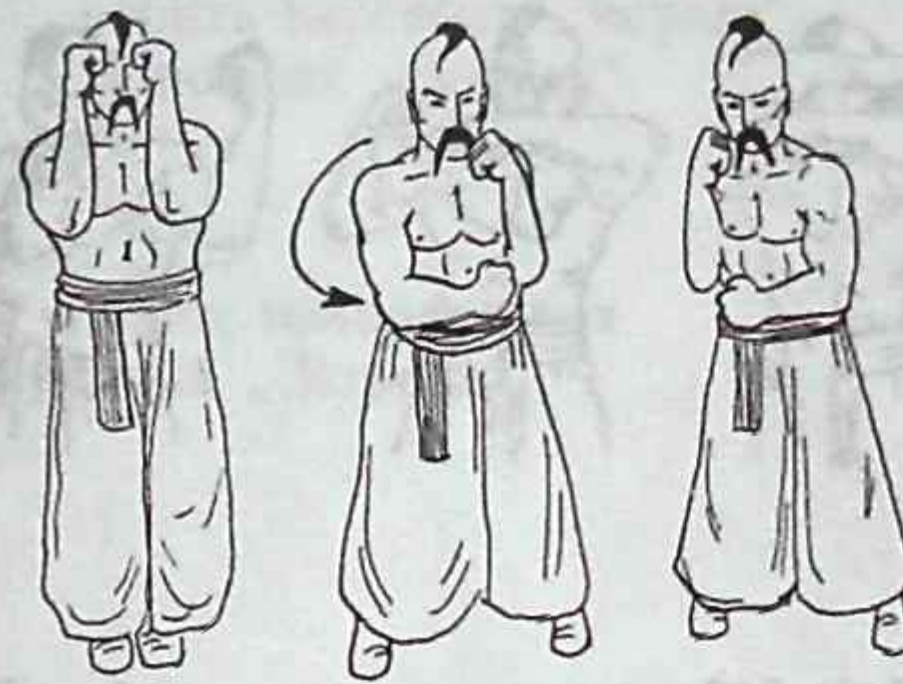
Техніка виконання перепони „Шлюз“.

1. Займіть стійку „Раменна“.

2. Підніміть руки кулаками до підборіддя.

Спинаючу руку подайте вперед-вниз, розмістивши передпліччя у горизонтальному положенні на рівні талії. Другу руку, не змінюючи положення, відведіть назад. Виведена вперед рука, наче шлюз, повинна перегородити шлях копняку супротивника.

Перепона „Слуп“ буде ефективна, якщо її робити з кроком вперед на супротивника, не даючи змоги копняку набрати руйнівної сили.

Мал. 207. Перепона „Шлюз“.

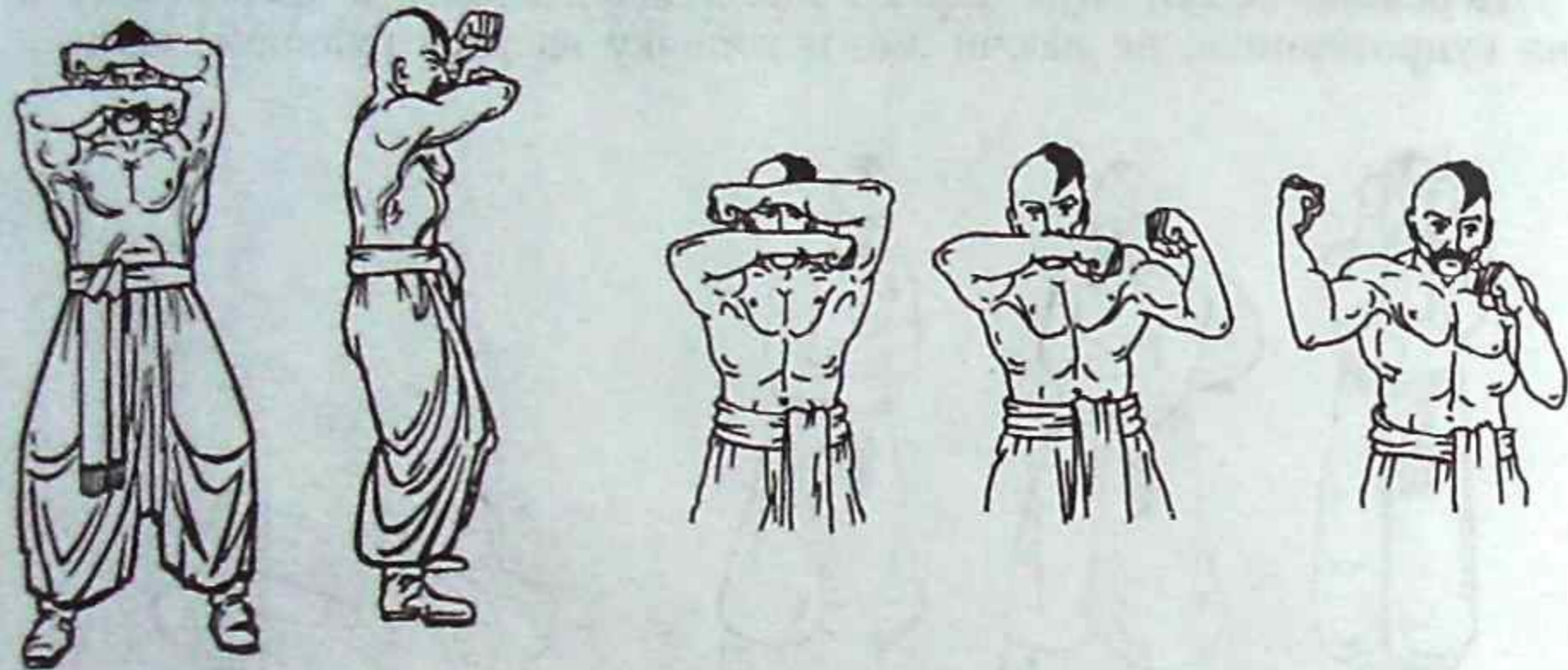

С. — б'є „май гері“.
К. — робить півкрок вперед
на копняк,
одночасно виконавши
перепону „Шлюз“.
Підстрибує
та виконує копняк „Пістоль“.

Мал. 208.
Варіант використання перепони „Шлюз“.

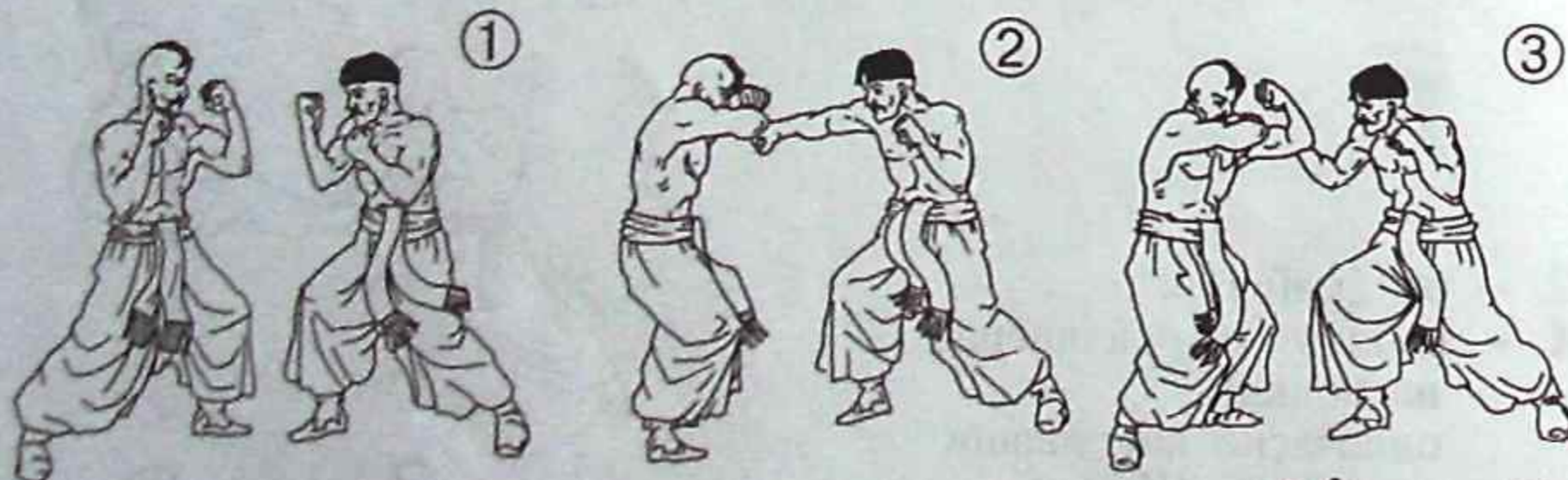
Перепона „Заграда“

1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Підніміть праву руку, зігніть у лікті так, щоби передпліччя було на рівні носа, ліву руку зафіксуйте над бровами. Обидві виставлені вперед руки напружені і як заграда зупиняють напад суперника. Перепону „Заграда“ найчастіше використовують для знешкодження нападу стусаном „Тузень“.

Мал. 209. Фіксація рук при виконанні перепони „Заграда“.

Мал. 210. Динаміка виконання перепони „Заграда“.

- С. — б'є стусаном „Тузень“.
 К. — відходить, робить перепону „Заграда“.
 С. — продовжує напад „Тузнем“ лівою рукою.
 К. — робить відплиг вбік-вперед, відбиває „Тузень“ і частує суперника ліктем в обличчя.

Мал. 211. I варіант використання перепони „Заграда“.

- С. — б'є стусаном „Дуган“.
 К. — відходить, робить перепону „Заграда“, відповідає „Тузнем“.

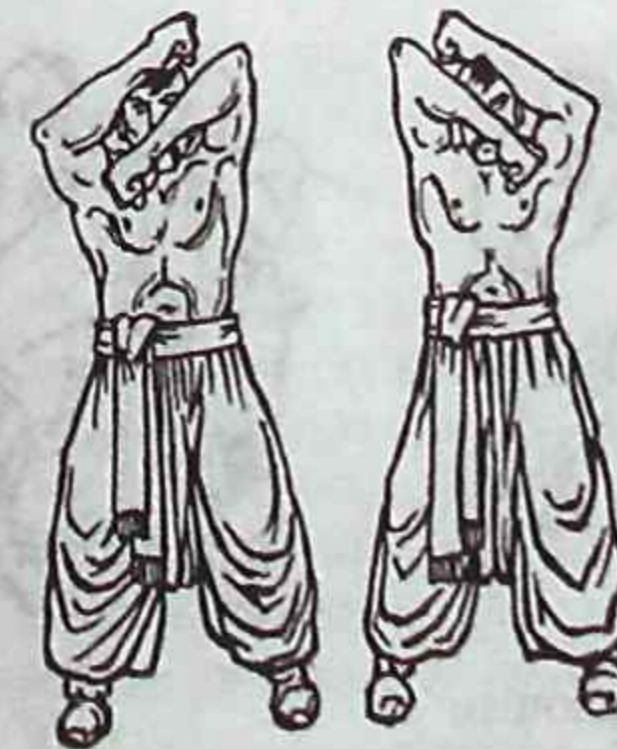
Мал. 212. II варіант використання перепони „Заграда“.

Перепона „Загата“

Техніка виконання перепони „Загата“.

1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Виставте руки вперед і складіть так, як при виконанні перепони „Заграда“, після чого паралельно зафіксовані руки розверніть під кутом 45° відносно тіла.

Перепона „Загата“ виконується на обидва боки залежно від нападаючих площин суперника. Найчастіше перепону „Загата“ використовують для захисту від стусанів: „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“.

Мал. 213. Фіксація рук при виконанні перепони „Загата“.

С. — б'є стусаном „Дуган“.
К. — робить перепону „Загата“ і частує суперника „Тузеном“.

Мал. 214. I варіант використання перепони „Загата“.

С. — нападає стусаном „Вохрик“.
К. — робить перепону „Загата“ і частує суперника „Гупаном“.

Мал. 215. II варіант використання перепони „Загата“.

С. — нападає копняком „Прямим штовхаючим“.
К. — робить перепону „Загата“, зачіп „Зашморг“, частує суперника „Гупаном“ в коліно і „Тузеном“ в голову.

Мал. 216. III варіант використання перепони „Загата“.

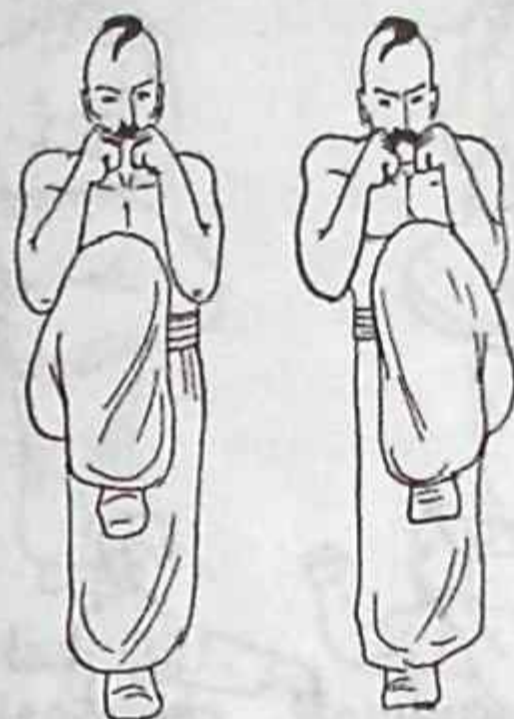
Перепони ногами

У цій книзі описано три перепони ногами: „Лелека“, „Бусол“, „Чорногуз“. Принципово ці перепони дуже схожі. Різнить їх тільки положення передньої ноги. Виконання перепон ногами супроводжується перепонами або затулами руками.

Перепона „Лелека“

Техніка виконання перепони „Лелека“.

1. Займіть стійку „Свічка“.
2. Підніміть ногу коліном до рівня грудей. Руками виконайте затулу або перепону.

Мал. 217.
Перепона „Лелека“.

- С. — б'є „його гері“ у тулуб.
К. — переносить вагу тіла на передню ногу. Задню ногу згинає та піднімає до рівня грудей, одночасно подаючи тулуб вперед, виконує перепону „Іжак“.
Нога супротивника наштовхується на коліно козака.
К. — робить копняка тією ж ногою, якою виконував перепону „Лелека“.

Мал. 218.
Варіант використання перепони „Лелека“.

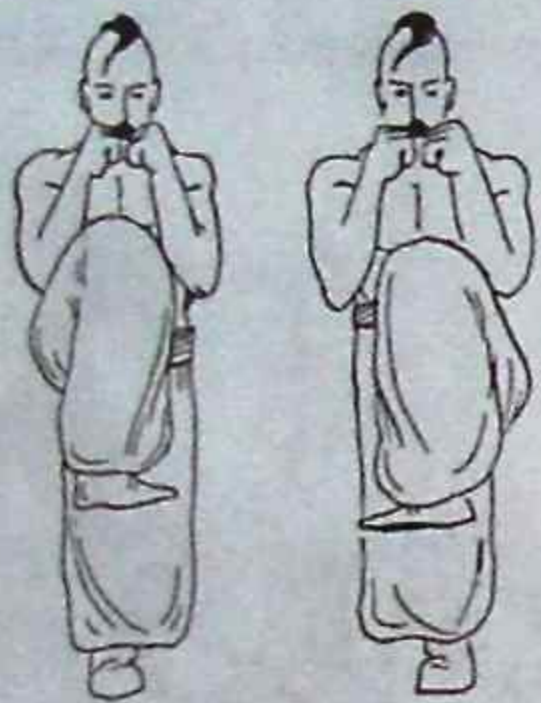

Перепона „Бусол“

Техніка виконання перепони „Бусол“.

1. Займіть стійку „Свічка“.
2. Підніміть зігнуту у коліні ногу до рівня грудей.
3. Стопу піднятої ноги поверніть боком до супротивника. Руки повинні виконати затулу або перепону.

Перепона „Бусол“, як і попередня, захищає багато вразливих місць від прямих стусанів та копняків, але повернена боком стопа дає ще змогу захистити пах від копняка зростаючого та перешкоджає шлях прямому копняку, спрямованому у коліно опірної ноги.

Мал. 219.
Перепона „Бусол“.

- С. — б'є у пахвину.
К. — робить перепону.
С. — нападає рукою.
К. — зупиняє його ногою.

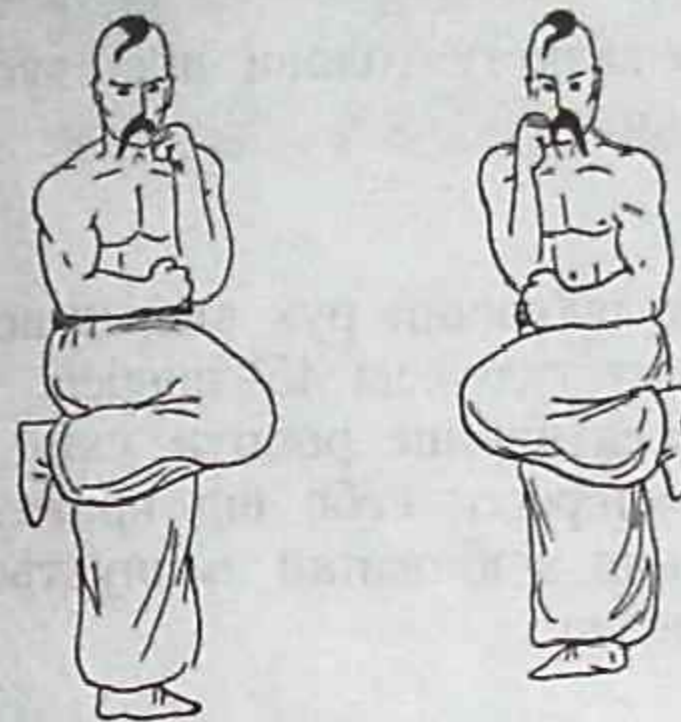
Мал. 220.
Варіант використання перепони „Бусол“.

Перепона „Чорногуз“

Техніка виконання перепони „Чорногуз“.

1. Займіть стійку „Свічка“.
2. Підніміть зігнуту у коліні ногу до рівня сонячного сплетіння та розверніть гомілку передньої ноги до горизонтального положення.
3. Руками зробіть затулу або перепону.

Мета виконання перепони — захистити тулуб та пах від зростаючих копняків супротивника.

Мал. 221.
Перепона „Чорногуз“.

- С. — б'є ногою у пахвину.
К. — робить перепону та блискавично вражає супротивника тинком зовнішнім.

Мал. 222.
Варіант використання перепони „Чорногуз“.

Відбивання

Відбивання у Гопаку застосовують для захисту вразливих місць тіла та зміни траєкторії лету ударної площини. Відбивання складаються із рублячих, сікучих і відсікаючих ударів руками та збиваючих і відводячих ударів ногами.

Відбивання необхідно виконувати у поєднанні із відходами, ухилами, скоками, наскоками та цофаннями.

Відбивання „Руб“

Відбивання „Руб“ використовують для захисту голови від стуснів „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“ та копняків.

Техніка виконання відбивання „Руб“.

1. Займіть стійку „Мур“.

2. Передпліччям задньої руки виконайте рублячий рух вперед-всередину, одночасно розвертаючи при цьому тулуб на 45° вперед.

При виконанні відбивання „Руб“ найефективніше робити ухил у бік зрубуючої руки, щоб максимально застерегти себе від враження. Передня рука у кінцевій фазі виконання відбивання зміщується назад, прикриваючи кулаком однобічну щелепу.

Мал. 223. Відбивання „Руб“ задньою рукою.

С. — нападає рукою у обличчя.
К. — „зрубує“ нападаючу руку та б'є у відповідь „Тузень“.

Мал. 224.
Варіант використання відбивання „Руб“ задньою рукою.

Мал. 225. Відбивання „Руб“ передньою рукою.

С. — нападає рукою у обличчя.
К. — „зрубує“ нападаючу руку і б'є у відповідь „Джиганом“.

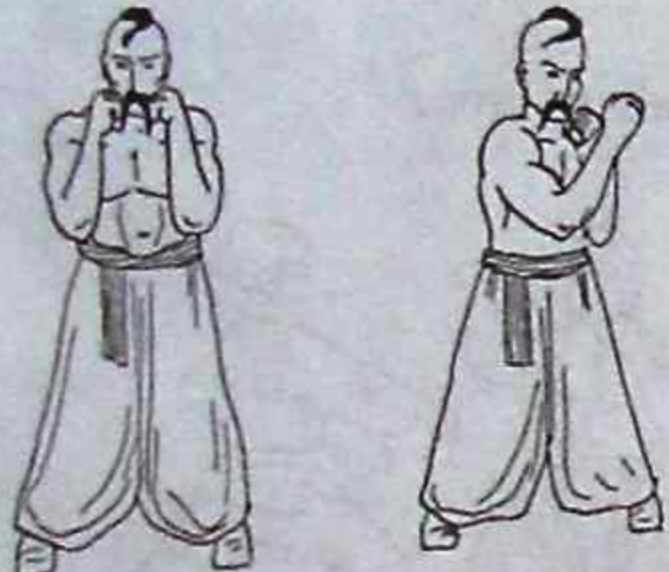
Мал. 226.
Варіант використання відбивання „Руб“ передньою рукою.

Відбивання „Стин“

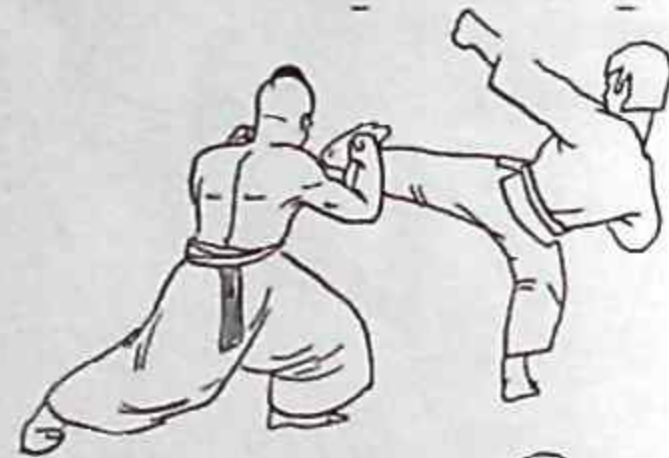
Відбивання „Стин“ використовують для захисту тулуба від стусанів та копняків супротивника. Виконують як передньою, так і задньою руками.

Техніка виконання відбивання „Стин“.

1. Займіть стійку „Раменна“.
2. Зігніть руки у ліктях і підніміть кулаками до рівня підборіддя.
3. Виконайте однією рукою рублячий рух від плеча до середини тулуба, одночасно розвертаючи тулуб на 45° вперед. Рука, що опинилася ззаду, затуляє кулаком щелепу.

Мал. 227.
Відбивання „Стин“.

- С. — копає козака у груди.
К. — „стинає“ нападаючу ногу та частує супротивника тинком внутрішнім.

Мал. 229.
Варіант використання відбивання „Стин“ задньою рукою.

- С. — копає козака у живіт.
К. — „стинає“ нападаючу ногу та частує супротивника „тузем“ у обличчя.

Мал. 228.
Варіант використання відбивання „Стин“ передньою рукою.

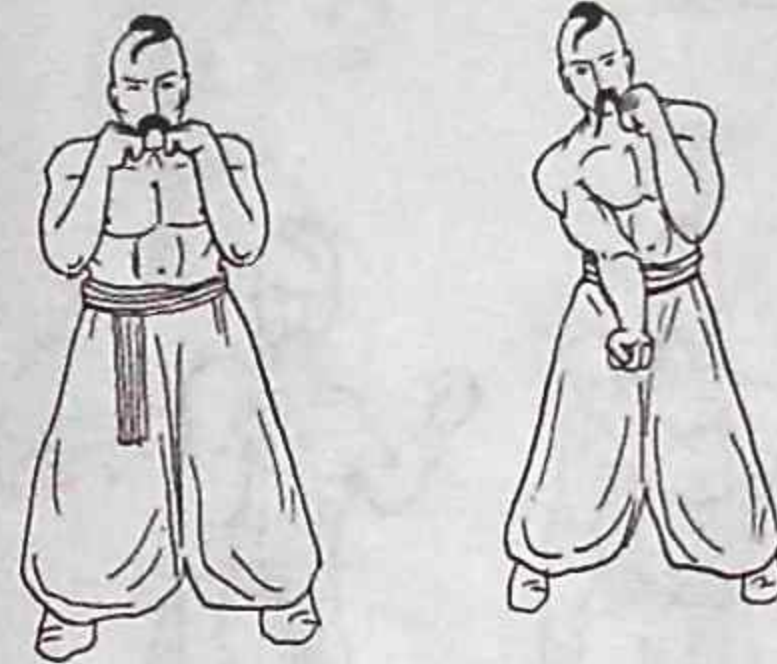
Відбивання „Зріз“

Відбивання „Зріз“ використовується для захисту нижньої частини тулуба від копняків супротивника.

Техніка виконання відбивання „Зріз“.

1. Станьте у стійку „Раменна“.
2. Підніміть зігнуті руки кулаками до рівня підборіддя.
3. Виконайте рублячий рух зверху-вниз до середини осі тіла.

У кінцевій фазі виконання відбивання „Зріз“ лікоть рублячої руки повинен дотулитися до тулуба. Задня рука подається назад та прикриває кулаком щелепу.

Мал. 230. Відбивання „Зріз“.

- С. — копає козака у пахвину.
К. — „зрізає“ ногу супротивника та б'є копняком, випереджуючи цим напад рукою.

Мал. 231.
Варіант використання відбивання „Зріз“ задньою рукою.

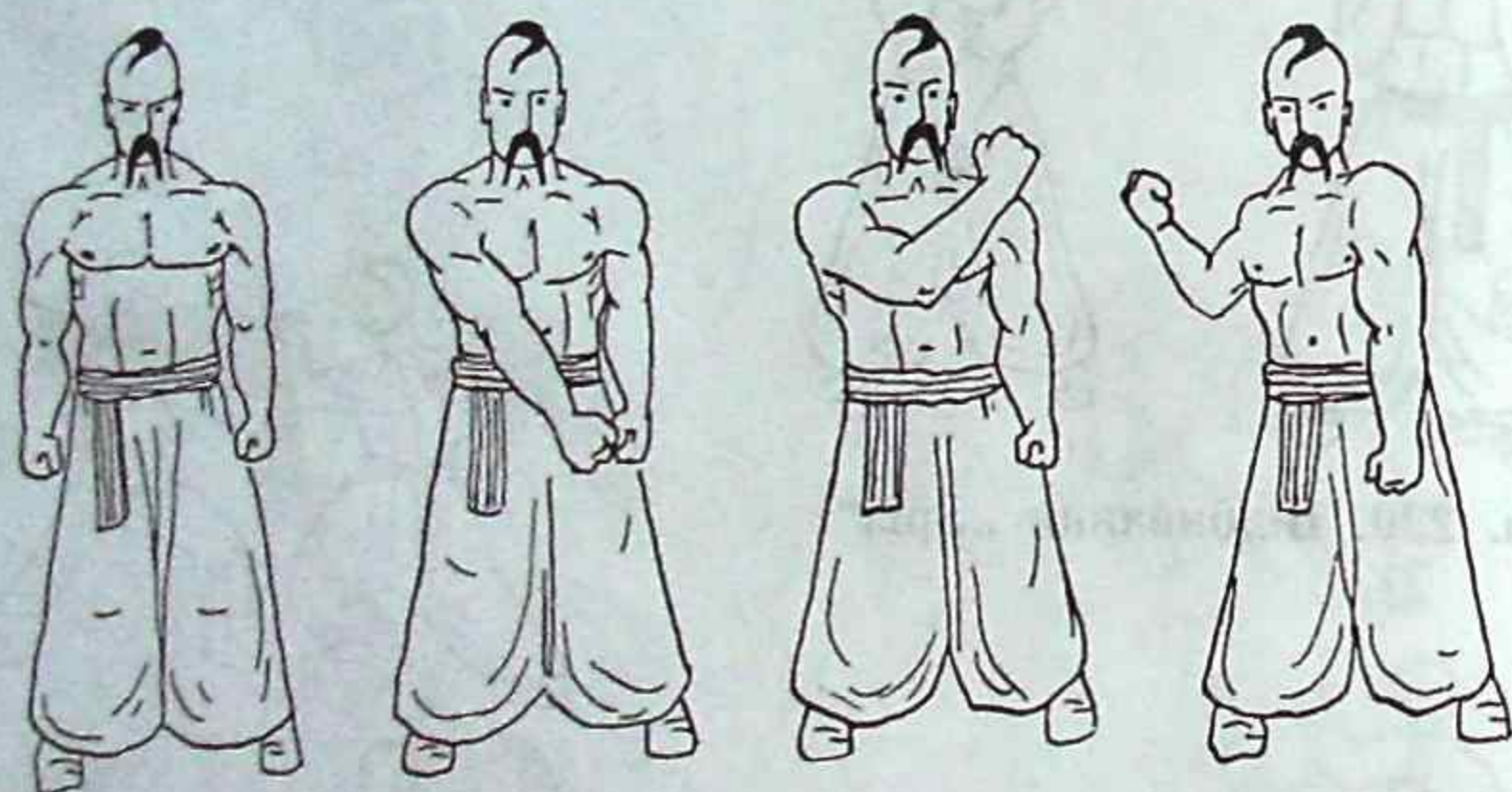

Відбивання навідліг „Шунь“

Відбивання навідліг „Шунь“ використовують для захисту верхньої частини тіла від стусанів „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“ та спрямованих у голову копняків.

Техніка виконання відбивання навідліг „Шунь“.

1. Станьте у стійку „Раменна“.
2. Випростану руку подайте вперед до середини осі тіла, зігніть у лікті, щоб перед-пліччя опинилося на рівні голови з протилежного боку.
3. Відведіть зігнуту руку назад навідліг.

Мал. 232. Відбивання навідліг „Шунь“.

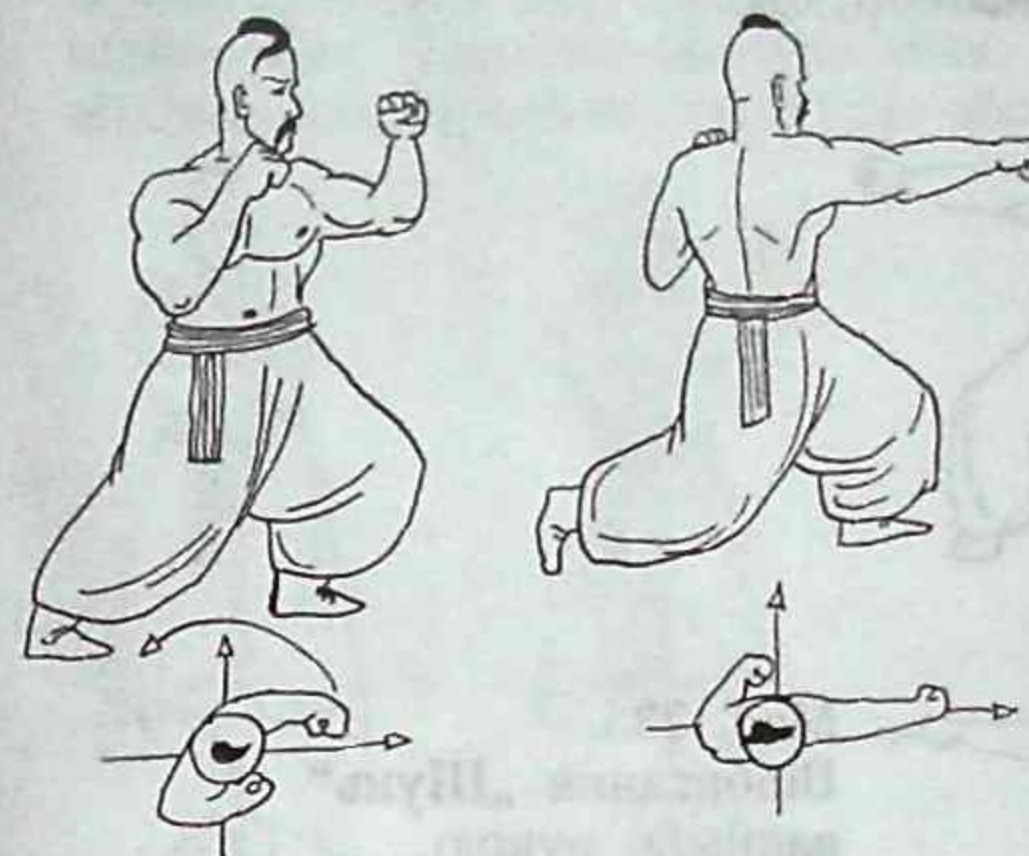
Обов'язковою вимогою при виконанні відбивання „Шунь“ є ухилення тулубом вбік від напряму стусана супротивника та контрнапад.

Відбивання навідліг „Шунь“ є невід'ємною частиною динаміки рухів при виконанні стусанів „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“, „Духан“ та „Сікан“.

Відбивання „Шунь“ передньою рукою

Техніка виконання відбивання „Шунь“ передньою рукою.

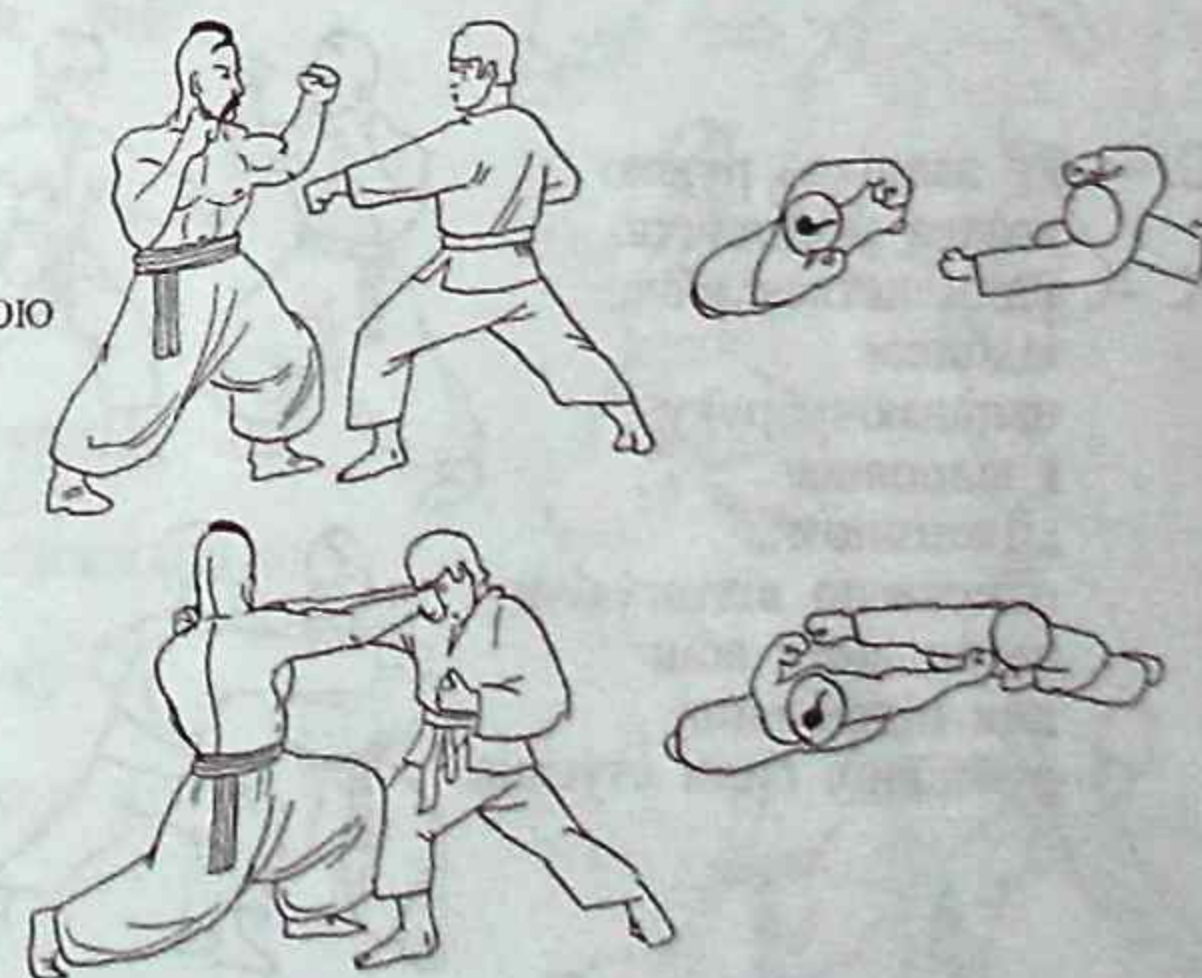
1. Станьте у стійку „Мур“.
2. Зігніть у коліні задню ногу та зробіть ухил в протилежний передній руці бік.
3. Відведіть передню руку назад навідліг, одночасно розвертаючи тулуб та виконуючи „Тузень“ задньою рукою.

Мал. 233. Відбивання „Шунь“ передньою рукою.

С. — б'є задньою рукою козака у обличчя.

К. — відхиляє тулуб вбік, „відсікає“ нападаючу руку супротивника, одночасно вражаючи його „Тузнем“.

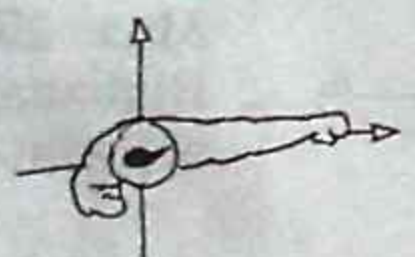
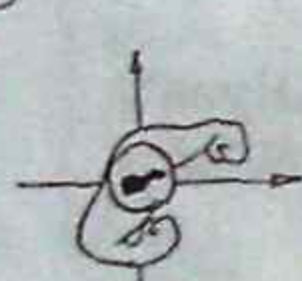
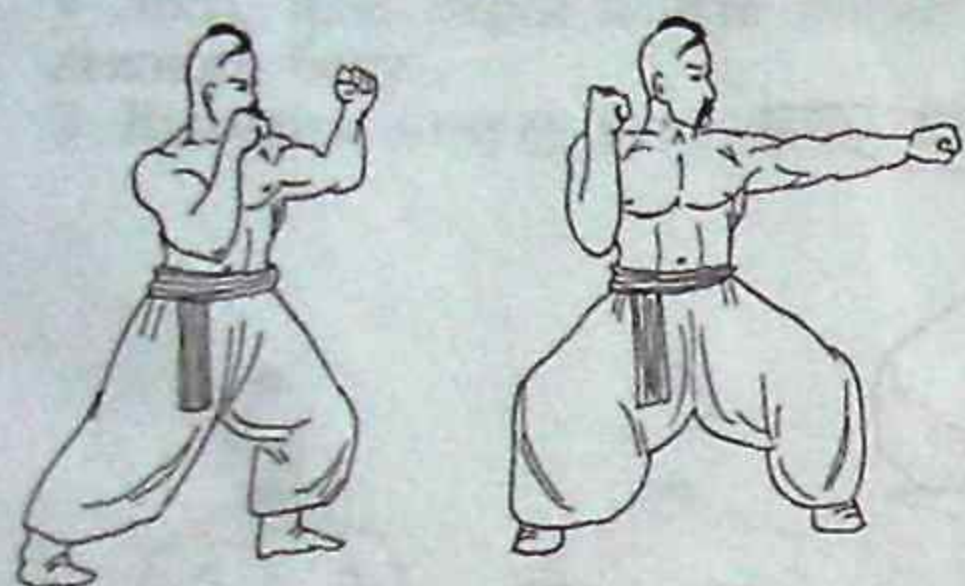
Мал. 234. Варіант використання відбивання навідліг „Шунь“ передньою рукою.

Відбивання „Шунь“ задньою рукою

Відбивання „Шунь“ задньою рукою використовують проти стусанів супротивника задньою рукою або копняків передньою ногою.

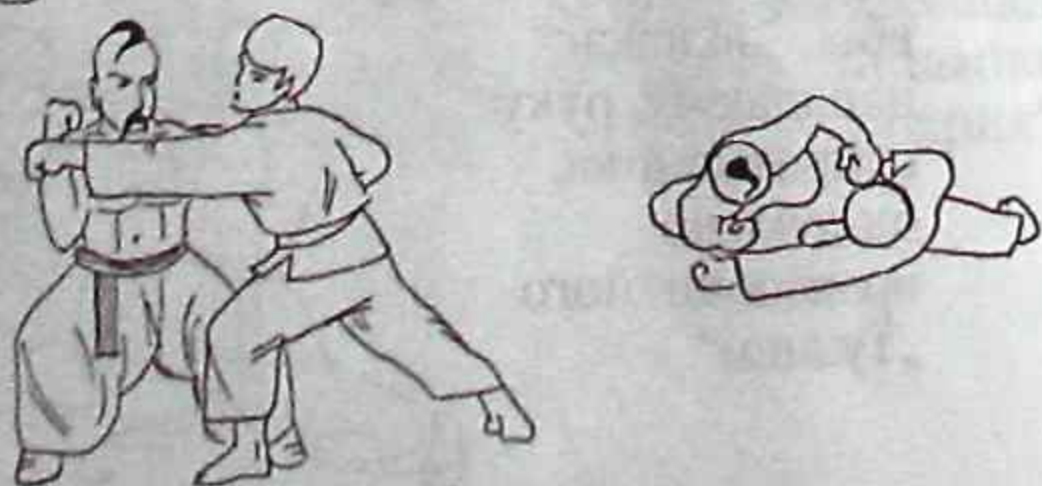
Техніка виконання відбивання „Шунь“ задньою рукою.

1. Станьте у стійку „Мур“.
2. Трошки присядьте на передню ногу та ухиліться вбік.
3. Відведіть задню руку назад, одночасно розвертаючи тулуб та виконуючи „Тузень“ передньою рукою.

Мал. 235.
Відбивання „Шунь“
задньою рукою.

- С. — б'є задньою рукою
козака у обличчя.
К. — відхиляється вбік,
відбиває
нападаючу руку
і відповідає
„Джиганом“,
одночасно відтягуючи
задню ногу вбік
для підсилення
руйнівної сили стусана.

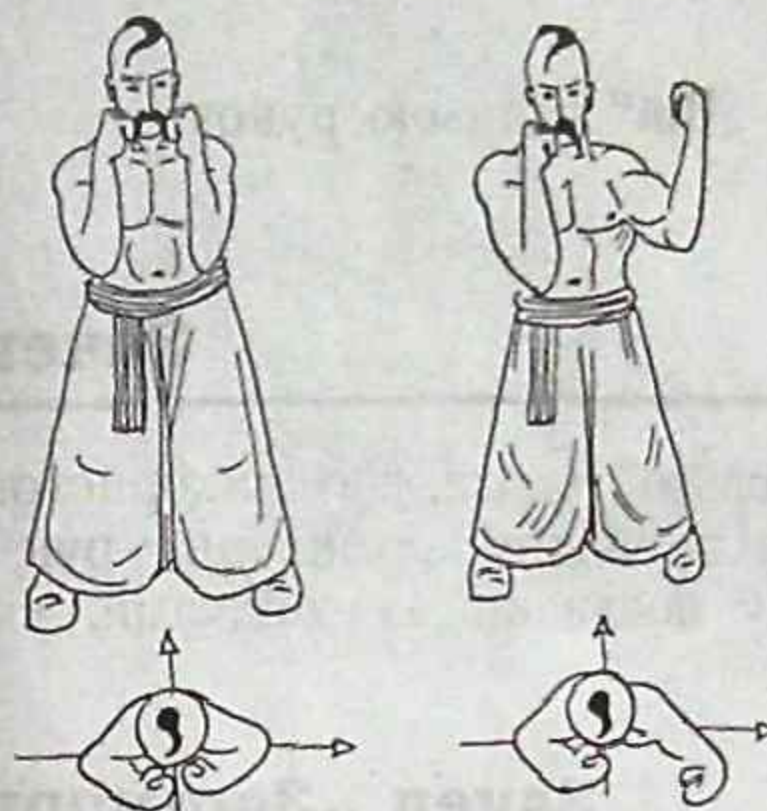
Мал. 236.
Варіант використання відбивання „Шунь“ задньою рукою.

Відбивання навідліг „Вій“

Відбивання навідліг „Вій“ використовують для захисту від стусанів та копняків, спрямованих у середню частину тулуба. Це відбивання обов'язково поєднують з ухилами в протилежний відбиваючій руці бік.

Техніка виконання відбивання навідліг „Вій“.

1. Станьте у стійку „Раменна“.
2. Змістіть вагу тіла на ногу протилежну руці, яка має виконати відбивання. Нахиливши тіло вбік, виконайте рух вбік-навідліг, відбиваючи передпліччям стусан або копняк супротивника.

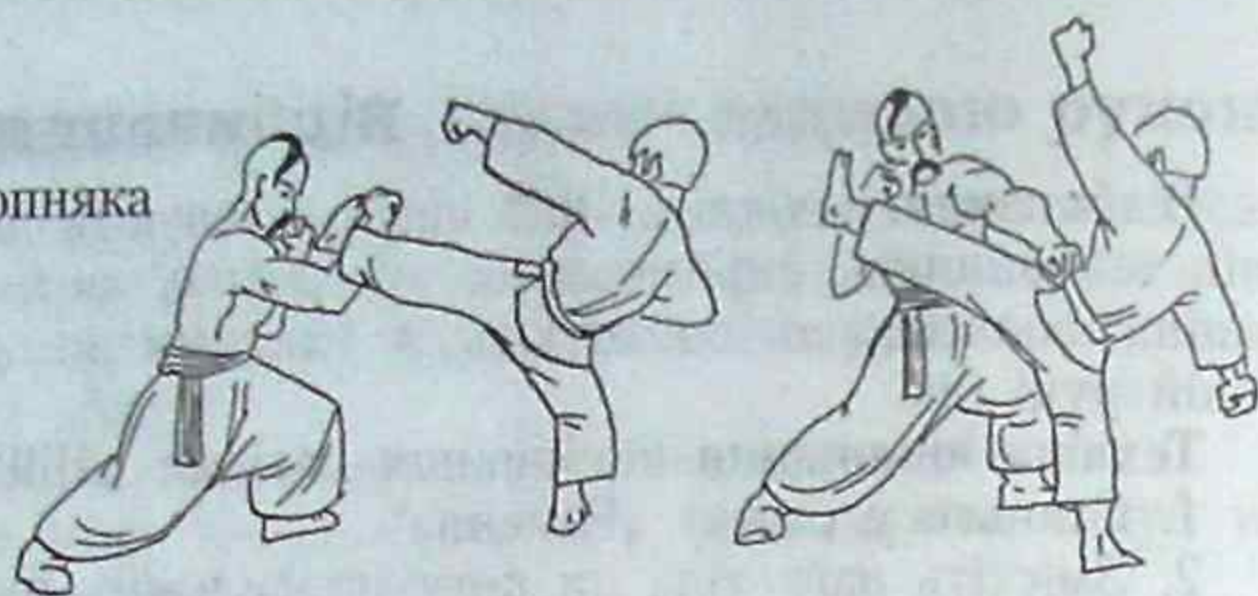
Мал. 237.
Відбивання навідліг „Вій“.

- С. — б'є ногою у груди.
К. — відхиляється вбік
та відбиває нападаючу ногу.
С. — б'є рукою.
К. — підсідає під руку
та відповідає
„Тузнем“ задньою рукою.

Мал. 238. Варіант використання
відбивання навідліг „Вій“ передньою рукою.

- С. — б'є кругового копняка
„маваши гері“
К. — відхиляється
вбік-вперед,
відбиває ногу
супротивника
та відповідає
„Джиганом“
передньою рукою.

Мал. 239.

Варіант використання відбивання „Вій“ задньою рукою.

Зачеви

Зачеви — технічні елементи Бойового Гопака, що використовують для захисту вразливих частин тіла шляхом захоплення рук та ніг суперника. Зачеви виконуються у поєднанні із гойдками, ухилами, нахилами та їх комбінаціями.

Зачеп „Зашморг“

„Зашморг“ — зачеп для захисту від стусанів: „Тузень“, „Джиган“ та копняків: „Тинок зовнішній“, „Тинок внутрішній“ і „Копняк зростаючий“.

Техніка виконання зачепу „Зашморг“.

1. Станьте в стійку „Мур“
2. Передпліччям передньої руки зробіть колоподібний рух із середини назовні-всередину в площині 45° відносно осі вашого тіла. При виконанні зачепу „Зашморг“ найчастіше роблять ухил назад, рідше гойдки.

На мал. 240 показано техніку виконання „Зашморга“ передньою рукою.

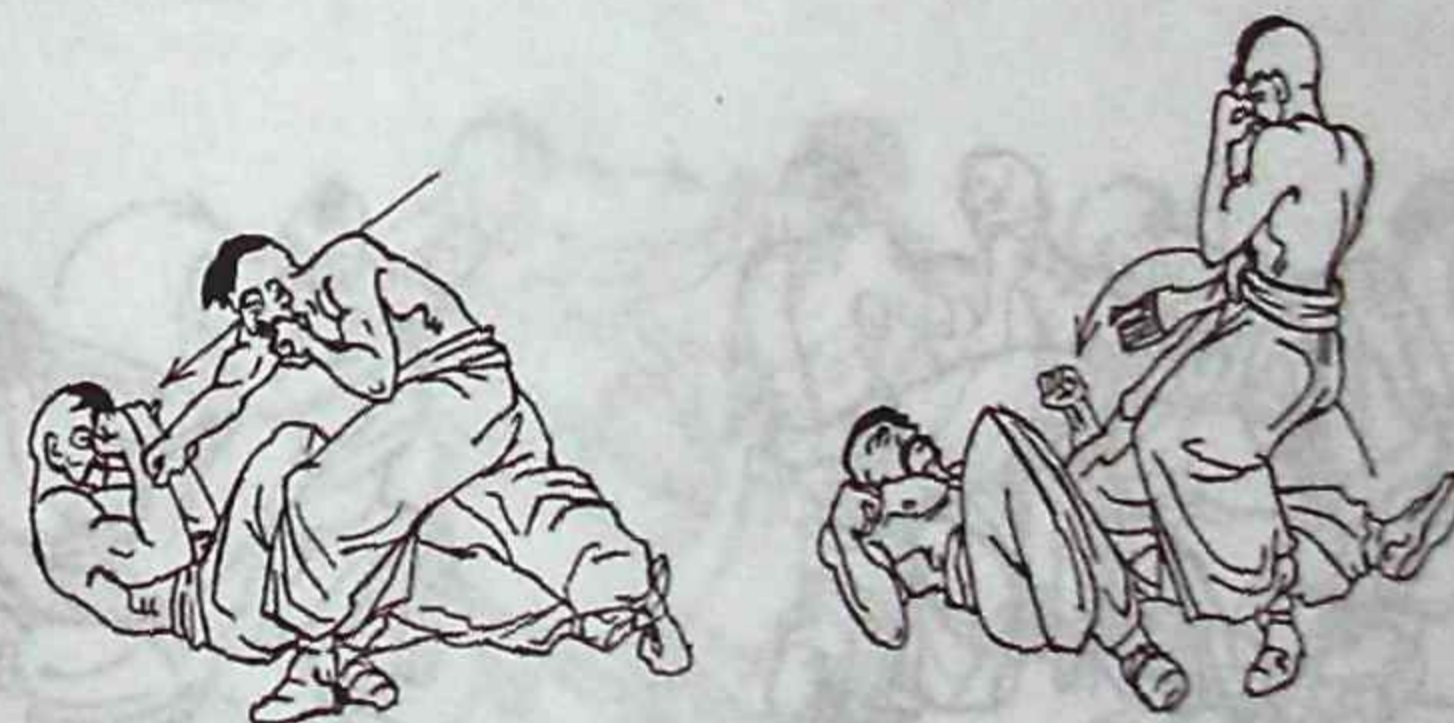
На мал. 241 показано техніку виконання „Зашморга“ задньою рукою.

Мал. 240.

Мал. 241.

- С. — нападає стусаном
„Тузень“ задньою рукою.
К. — робить зачеп „Зашморг“,
„Тузень“ долонею, кидок,
„Тузень“, копняк.

Мал. 242.

Варіант використання зачепу „Зашморг“ передньою рукою.

Зачеп „Лапка“

„Лапка“ — зачеп для захисту від копняків прямих і бічних, а також тинків зовнішніх та внутрішніх.

Техніка виконання зачепу „Лапка“

1. Станьте у стійку „Мур“.
2. Зробіть крок „Розкрок“, одночасно виконуючи перепліччям блокуючої руки колоподібний рух.

Мал. 243. Зачеп „Лапка“.

- С. — наносить копняк „Прямий штовхаючий“
 К. — зачепом „Лапка“ ловить ногу суперника, наносить стусан ліктем у коліно і підбиває опорну ногу кривдника.

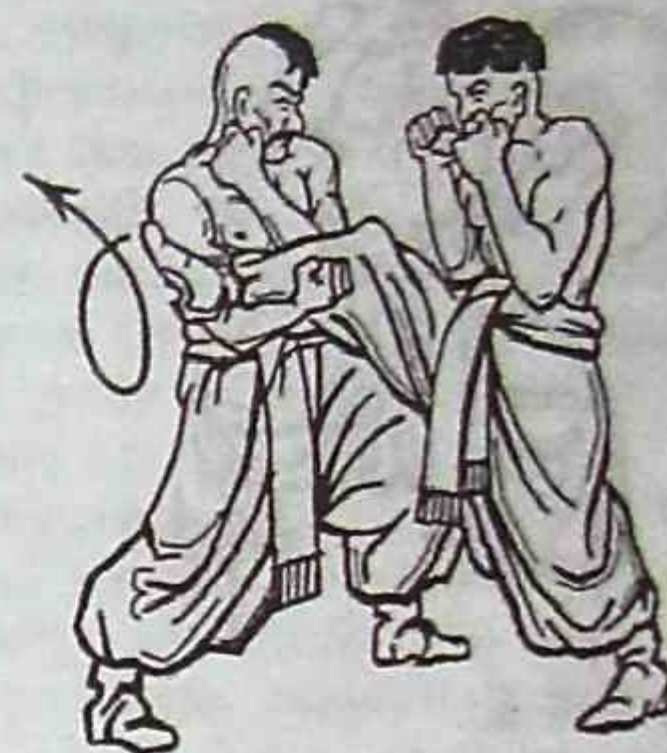
Мал. 244. Варіант використання зачепу „Лапка“.

Зачеп „Зазуб“

„Зазуб“ — зачеп для захисту від копняків і тинків.

Техніка виконання зачепу „Зазуб“.

1. Станьте у стійку „Вежа“.
2. Передпліччя обидвох рук одночасно зміщуємо у бік ймовірного нападу. Тулуб розвертаємо на 90° до уявного суперника. Раміно, плече і передпліччя руки, що опинилася спереду, щільно затуляють вразливі місця. Передпліччя задньої руки відводимо вбік з метою зачепити ногу суперника.

- С. — робить копняк „Прямий штовхаючий“
 К. — „Зазубом“ ловить ногу суперника, „Гупаном“ атакує обличчя і підбиває опорну ногу кривдника.

Мал. 245. Варіант використання зачепу „Зазуб“.

Зачеп „Силька“

„Силька“ — зачеп для захисту від „Тузенів“, тинків та копняків.
Техніка виконання зачепу „Силька“.

1. Станьте в стійку „Раменна“.
2. Передпліччям лівої або правої руки зробіть колоподібний рух до центру бойової лінії. Долоню і пальці зігніть максимально близько до передпліччя. Зачеп „Силька“ виконують з гойдками.

Мал. 246 а.

Мал. 246 б.

Зачеп „Силька“ правою рукою. Зачеп „Силька“ лівою рукою.

- С. — робить стусан „Тузень“ задньою рукою
К. — захищається зачепом „Силька“ і відповідає „Тузенем“.
С. — уникає враження гойдком і наносить копняк „Прямий зростаючий“.
К. — робить „Сильку“ на ногу суперника і підбиває опору ногу С.

Мал. 247.

Варіант використання зачепу „Силька“.

Поєднання захисних та нападаючих рухів

Якщо уважно спостерігати за двобоєм козаків, характерників чи волхвів, то помічаєш, як напад і захист постійно чергуються. Двобій по своїй суті — це постійна зміна захисних і наступальних рухів.

У Гопакі немає „чистого“ нападу або „чистого“ захисту. І ось чому: „чистий“ захист дає можливість супротивнику постійно нападати, „чистий“ напад може бути ефективним лише тоді, коли рівень знань у одного змагуна набагато більший, ніж у іншого. Коли ж рівень знань воїв Гопака однаковий, то „чистий“ напад не дасть бажаного результату. Тому кожен напад повинен супроводжуватись захистом, а кожен захист ударами назустріч і у відповідь.

Поєднання захисних і нападаючих рухів створює структуру двобою, яка потребує дотримання наступних вимог:

- уважно стежити за діями супротивника, вичікуючи мить зміни нападу на захист. Найкращою миттю для враження суперника слід вважати перехід від захисту до нападу, або зміну стусанів та копняків до того, як супротивник встигне повернутись у бойову стійку;
- захищаючись, потрібно бути максимально готовим до удару у відповідь чи назустріч, які необхідно виконувати блискавично швидко. І тільки після блискавичного контрудару розвивати свій наступ.

IV. Особливості бойового вишколу воїв Гопака

Бойовий вишкіл у мистецтві двобою Гопак має з правіку сформовані особливості, які нерозривно пов'язані із звичаями та обрядами українського народу.

У народній пам'яті лицарі України закарбувались як веселі, життєрадісні, добродушні, талановиті, шляхетні, всесторонне розвинені чоловіки. Воїни нашої Вітчизни вміли гідно поводити себе у будь-якому товаристві. Чи це були танці, чи розважальний вечір, чи поважна розмова в колі старших — на них рівнялися всі присутні. І в цьому їм допомагали набуті під час бойового вишколу здібності. Це — вміння співати, гарно танцювати, грати на різноманітних музичних інструментах, складати вірші, пісні і думи, лікувати, замовляти і т. п.

Звичай всебічно розвивати лицарів Вітчизни виринає із глибин тисячоліть. Згадаймо Ріг Веди — пісенні гімни — знання, які викладались у співовій формі. Лицарі Праукраїни, що прийшли на терени Індії, принесли свою бойову культуру, невід'ємною частиною якої були бойові танці і пісенні гімни богам.

Дослідники скитської доби стверджують, що наші предки (скити) починали і закінчували битви з піснею на устах. „...Римський полководець Маркус Красус зачепив скитів на пограниччі Дакії. І скити, мечі піднявши, на конях летіли, як снігові: усі римські воїни полягли в бою. І лежала на полі бою відтята голова Маркуса Красуса — славного архистратига Римської імперії. Історик Прокопій, описуючи інший бій між ромеями (греками) і українцями (русичами), зазначив, що смерть була уквітчана піснею. Українці (русичі), ідучи на смертний бій, співали. І вмирали вони, не маючи жодного страху. Вони вважали себе богами — боги й після смерті живуть. Їх їхня віра наснажувала енергією надлюдською“ [50, с. 456].

Знавіці козаччини засвідчували, що козаки були не тільки вправними воїнами, а також чудово співали і танцювали. Про скалічених козаків відомо, що вони часто ставали кобзарями, бандуристами і вже силою слова і музики (піснею, думою) боролися з ворогами України.

Козаки-характерники були чудовими митцями, добре володіли магією, знали народне лічництво, вільно розмовляли багатьма європейськими мовами.

У „Бойовому Гопаку“ враховані вимоги, які ставились перед лицарями в давнину, а також зроблено спробу відродити образ воя-патріота, воя-улюбленця, воя — героя Вітчизни.

Враховано вимоги сьогодення і зроблено все для того, щоб Бойовий Гопак відповідав світовим стандартам, обов'язковим для всіх бойових мистецтв і при цьому не втратив національного забарвлення та відповідав ментальності українського народу.

Бойовий Гопак сьогодні — це комплексна система гармонійного розвитку особистості, що передбачає чотири напрямки вдосконалення: оздоровчий, фольклорно-мистецький, спортивний та бойовий.

Оздоровчий напрямок Бойового Гопака розрахований на широке коло бажаючих зміцнити своє здоров'я елементами традиційних рухових комплексів у повільному і середньому режимі виконання з перспективою участі гопаківців оздоровчого напрямку у двох різновидах змагів: однотан і тан-двобій.

На сьогоднішній день, в якості експерименту, у Центральній Школі Бойового Гопака проводилися дослідження впливу технічних елементів Бойового Гопака на функції опорно-рухового апарату та органів серцево-судинної, травної і видільної систем. Доведено, що наприклад, низова техніка Бойового Гопака — „повзунці“, „присядки“, „напівприсядки“ сприяють укріпленню гомілкових, колінних і тазо-стегнових суглобів, а також посилюють кровообіг органів, що розміщені в нижній частині тулуба, а отже стимулюються органи сечовидільної системи, покращується перистальтика кишечника. Низова техніка Бойового Гопака „повзунці“ та „собачки“ сприяють розвитку і зміцненню зап'ясткових, ліктьових та раменних суглобів, м'язів спини, живота, паралельно стимулюючи діяльність серцево-судинної та дихальної систем. Подальші дослідження впливу інших елементів Бойового Гопака будуть продовжуватися, але тільки після того, як Українська Держава допоможе Школі створити належні умови для створення відповідної науково-дослідної бази.

Гопаківці оздоровчого напрямку, що зміцнили своє здоров'я, можуть продовжити вивчення Бойового Гопака у фольклорно-мистецькому напрямку.

Фольклорно-мистецький напрямок Бойового Гопака передбачає поглиблене вивчення танцювальної культури українського народу, історії розвитку танцювального мистецтва, а також хореографії, ритміки, збагачення класичного танцю гопаківськими рухами, наповнення гопаківських показових програм новим репертуарно-сценічним змістом та сучасними формами рухового діалогу.

Завданням фольклорно-мистецького напрямку є: організація показових програм, створення спортивних танців, гопакробіки, а також виведення українського лицарського мистецтва на рівень, досконаліший за всесвітньовідому „Пекінську оперу“.

Гопаківці, які успішно реалізували себе у фольклорно-мистецькому напрямку і їх психічний стан відповідає вимогам спортивного напрямку, мають право (за рекомендацією вчителів) перейти на навчання у секції спортивного Гопака.

Спортивний напрямок Бойового Гопака розрахований на тілесно здорову та психічно сильну молодь. Це обумовлено тим, що вимоги до гопаківців даного напрямку більші, а відповідно перспективи росту по рівнях майстерності вищі. Для прикладу, гопаківцям оздоровчого напрямку достатньо знань технічних елементів "Жовтяка" і "Сокола", для фольклорно-мистецького — "Жовтяка", "Сокола", "Яструба"; а гопаківець спортивного напрямку по щаблях рівнів майстерності може підніматися аж до "Характерника".

Бойовий напрямок Бойового Гопака передбачений для кращих майстрів спортивного напрямку. Відбір гопаківців у бойовий напрямок починається після здобуття ними рівня майстерності "Козак". Майстри Гопака, які пройшли гарт тіла і духу, сформувалися як гармонійно розвинені особистості, вступивши у бойовий напрямок Гопака, вивчають філософію лицарів, психологію, парапсихологію, теологію, народне лічництво та цілительство.

Починаючи із оздоровчого напрямку, гопаківці паралельно вивчають ораторське мистецтво, вокал, танок, гру на музичних інструментах, малярство, чужоземні мови. Майстри Бойового Гопака, досягнувши гармонії тіла і духу, утверджують себе адептами вищепелічених мистецтв і цим окреслюють вершину досконалості українського лицаря — захисника Світла, Правди, Добра і Любові.

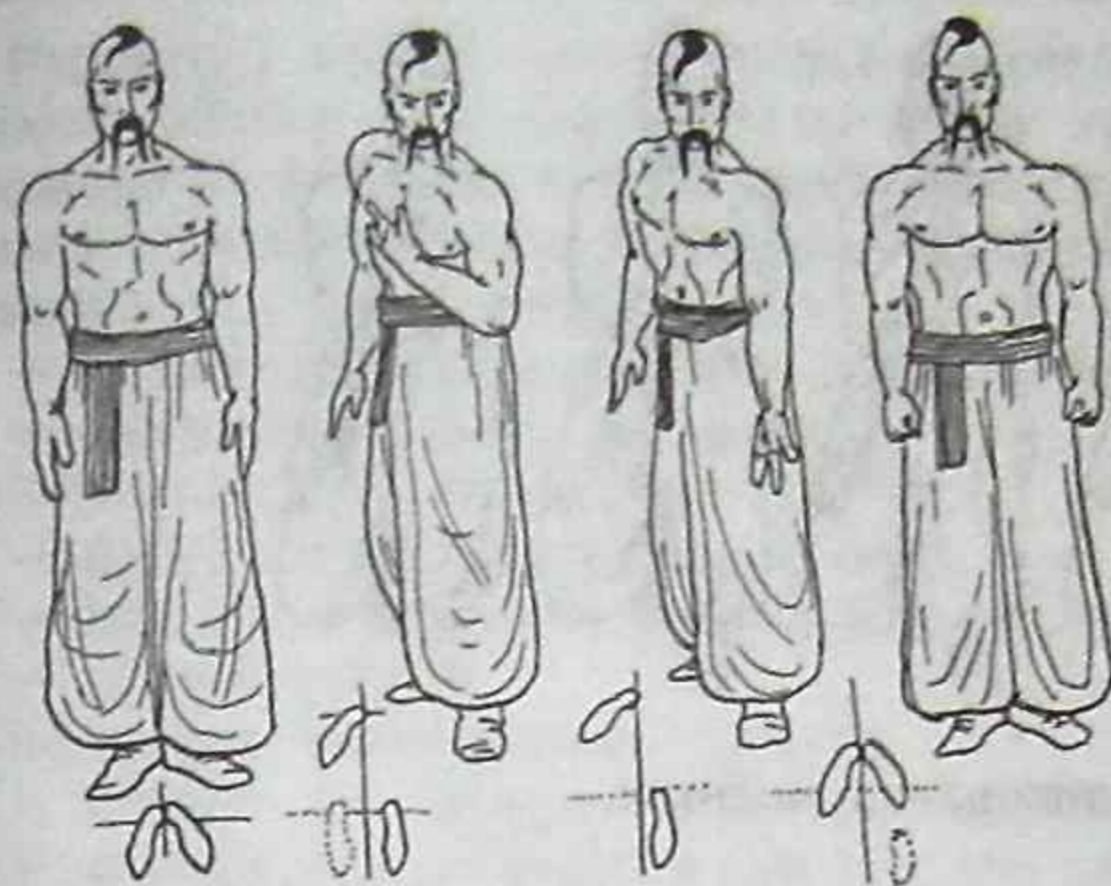
У цій книзі я не буду висвітлювати всі особливості і методологію бойового вишколу Гопака, тільки частково зупинюся на схематичному розгляді одного з варіантів заняття. Детальніше про це буде говоритись на семінарах з Бойового Гопака.

За звичаєм вишкільний урок складається з:

1. Шикування.
2. Вітання.
3. Молитви.
4. Пісні.
5. Проруху.
6. Викладу технічних елементів.
7. Виконання вправ для розвитку гнучкості.
8. Пісні.
9. Молитви.
10. Прощання.

Шикування

Перш ніж розпочати бойовий вишкіл, учитель наказом „Шикуйсь“ шикує учнів у лаву. Кожен учень, шикуючись в лаву, стає у стійку „Шерега“.

Мал. 248. Вітання.

Вітання

Учитель наказує: „Позір!“, „На правого рівняйсь!“, „Струнко!“ і після миті мовчання урочисто проголошує: „Слава Україні!“, схиляється у вітанні і стає струнко.

Учні вшановують пам'ять загиблих за Україну словами „Героям слава!“, після чого схиляються у вітанні (Мал. 248).

Молитва

Так вже повелося у нашому народі, що перш ніж розпочати будь-яку справу, люди подумки звертаються до Бога. Тому наступним елементом підготовки до бойового вишколу є молитва.

Учитель наказує: „Молитва!“. Учні відставляють праву ногу назад і вклякають на коліно задньої ноги. Стуляють руки на рівні грудей і мовчки (про себе) промовляють молитву.

Після закінчення молитви учні ліву руку долонею спирають на стегно лівої ноги (якомога ближче до тулуба), права вільно опущена вздовж тіла. В цій позі учні чекають завершення молитви учителя.

Пісня

Після закінчення молитви учитель дає накази: „Встати!“ та „В коло!“ Наш народ у всі віки славився співучістю. Будь-яка робота починалася, супроводжувалася і закінчувалася піснею.

Пісня — це віброкосмічний код нашого народу.

Пісня — це словесно-музичний спосіб медитації.

Пісня — це обряд єднання із душами предків.

З правіку пісні виконувалися сидячи або стоячи в колі. Щоби відродити стародавній звичай, з'єднатися у пісні з агрегором нашої

Мал. 249. Обрядове виконання молитви.

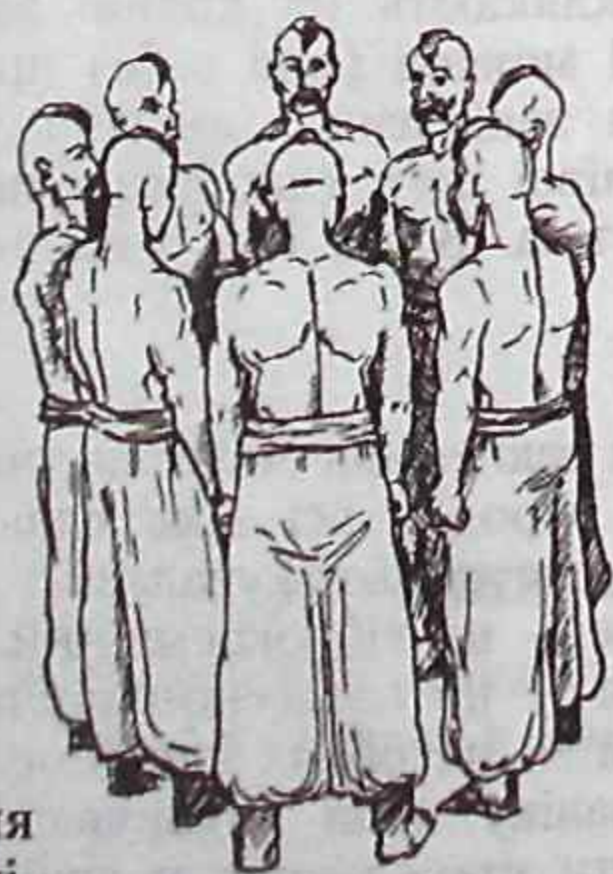
нації, злитися із душами загиблих за Україну, підсилити власну внутрішню енергію і збільшити енергетику школи учні стають колом і виконують пісню (мал. 250).

Репертуар пісень може бути різноманітним, але краще вибирати пісні героїко-патріотичного змісту, які б впливали на душу і розум учня. Перед прорухом також бажано виконувати жваві пісні, щоб вже мелодія твору настроїла учнів на відповідний лад.

Прорух

Після виконання пісні учитель наказує: „У лаву шикуйсь!“, і після перешикування у дволаву, трилаву чи чотирилаву розпочинає прорух.

Мета проруху: підготувати тіло до активної фізичної роботи, і цим застерегти його від пошкоджень. Підготовчі рухи покращують кровообіг, підвищують рухові можливості різних частин тіла, що позитивно впливає на виконання і вивчення елементів техніки бойового Гопака.

Мал. 250. Коло.

Вої Гопака виконують обряд єднання із духом предків за допомогою пісні.

Руханкові вправи, якщо їх виконувати у правильній послідовності, збільшують еластичність м'язів та рухливість суглобів, підвищують фізіологічні можливості організму. Багатовіковою практикою бойового вишколу доведено, що руханкові вправи найкраще виконувати у такій послідовності:

- вправи для проруху м'язів та міжхребцевих суглобів ший;
- руханкові вправи для рамен;
- вправи для ліктьових суглобів;
- прорух м'язів та суглобів долоні;
- схиляння та випростування тіла вперед, назад, урізнобіч;
- оберти тулуба;
- прорух тазостегнових суглобів;
- вправи для проруху колінних, гомілкових, стопних суглобів;
- вправи для розвитку м'язів рук, ніг, спини, живота;
- вправи, які розвивають пружність і гнучкість.

Дуже важливим у проруху є використання вправ, близьких до елементів Бойового Гопака та його танцювальних інтерпретацій.

Виклад технічних елементів

Викладення техніки бойового Гопака є найвідповідальнішою частиною вишколу, яка потребує від учнів максимальної концентрації уваги і мобілізації внутрішніх потуг тіла.

Вивчення техніки елементів Гопака має бути пов'язане із викладенням тактичних дій. Кожен стусан, копняк, тинок, присядка, повзунець, ухил, затула чи перепона із початку викладання повинні доповнюватися відомостями про те, як і коли їх краще застосовувати. Після того як в учнів складеться загальна уява про особливості виконання і застосування технічних елементів, необхідно приступати до їх практичного виконання та поступового закріплення. При послідовному вивченні техніки від найпростіших до найскладніших елементів особливу увагу слід надавати пов'язуванню окремих фаз та елементів у сув'язі й цілісні комбінаційні структури як у бойовому, так і в танцювальному варіантах Гопака.

Особливістю вишколу є те, що бойова техніка викладається паралельно із танцювальною. Учні повинні однаково володіти як технікою двобою, так і танцю.

Вої Гопака повинен почувати себе „у бою, як у танку – у танку, як у бою“.

Танцювальна манера ведення двобою повинна добре простежуватись у змаганнях „Однотан“, „Тан-двобій“ і „Забава“, і частково в „Борні“ та „Герці“. Дуже важливою при викладанні техніки Бойового Гопака є послідовність. У групах початківців рекомендується вивчати бойові елементи у такому порядку:

- вивчення стійок, позицій, положень;
- вивчення бойових і танцювальних кроків;
- виклад техніки виконання стусанів;
- поєднання бойових кроків із стусанами;
- виклад техніки копняків у бойовому і в танцювальному варіантах;
- поєднання бойових і танцювальних кроків із копняками;
- вивчення присядок, повзунців, підсікань, підбивань і збагачення ними бойових сув'язей і танцювальних композицій;
- вивчення техніки захисту;
- поєднання нападу і захисту;
- вивчення копняків у стрибку в бойовому і танцювальному варіантах;
- вивчення постановки „Однотану“ і „Тану-двобою“ в співовому або музичному супроводі.

У бойовому мистецтві воїв України головною метою вишколу є вдосконалення рухів тіла в прикладному (Бойовий Гопак) і мистецькому (танець Гопак) варіантах.

Двобій, як і танок, слід розглядати як розмову тіл танцюристів чи воїнів. При виконанні „Однотану“ і „Тану-двобою“ діалог тіл відбувається при умові обмеженого дотику і розрахований на глядача. У змагках „Забава“, „Борня“ і „Герць“ діалог тіл відбувається з обумовленим в правилах дотиком.

Вивчення елементів Гопака у бойовому і танцювальному варіантах дає можливість виробити в собі танцювальну манеру ведення двоною, яка була характерною для наших давніх лицарів.

Вправи для розвитку гнучкості

Після закінчення викладання техніки Бойового Гопака дуже важливим є поступовий перехід тіла від стану активного фізичного напруження до стану відносного спокою. Для цього використовують вправи для розвитку гнучкості. Ці вправи поділяються на динамічні і статичні, розтягування м'язів і прорух суглобів. З правіку на Україні вправи на розтягування використовували народні цілителі й костоправи. Характерники використовували вправи на розтягування для знімання втоми і підвищення рівня майстерності.

На заняттях із Гопака вправи на розтягування використовують для заспокоєння та нормалізації обмінних процесів у тілі. Сучасні дослідники довели, що вправи для розвитку гнучкості покращують кровообіг, знімають надмірне напруження, прискорюють обмінно-відновлювальні процеси у м'язах та суглобах, підвищують рухову активність, сприяють набуванню навиків глибокого розслаблення,

корисно впливають на емоційну сферу, знижують больові відчуття, допомагають зупинити непотрібну витрату енергії, яка продовжується після різкого закінчення навантажень, швидко знімають втому, дають відчуття спокою і зосередження.

Пісня

Після закінчення вправ для розвитку гнучкості учитель шикує у лаву, після чого наказує: „Стати в коло!“. Після наказу вчителя учні замикають краї лави обабіч учителя, створюючи коло.

Виконання пісні після закінчення бойового вишколу має на меті завершити врівноваження всіх обмінних процесів, остаточно зняти психологічну втому і нагадати головну мету вивчення мистецтва двоною. Зміст і мелодія пісні мають бути розміреними, заспокійливими.

Молитва

Після виконання пісні за наказом учителя „Стати в лаву!“ учні обабіч учителя розкривають коло і шикуються в лаву. Учитель наказує: „Молитва!“ Учні вклякають на праве коліно і (про себе) промовляють молитву. Після закінчення молитви ліву руку долонею спирають на стегно лівої ноги (якомога ближче до тулуба), права рука вільно опущена вздовж тіла. В цій позиції учні чекають завершення молитви учителя.

Прощання

Обряд прощання — це вияв взаємоповаги між учителем і учнями, вияв шани Вітчизні та своєрідна лицарська присяга на вірність і відданість Україні.

Учитель, окинувши поглядом лаву учнів, наказує: „На правого рівняйся!“, „Струнко!“ і промовляє: „Україні — Слава!“ Учні відповідають: „Навіки слава!“. Після миті мовчання учитель натхненно закликає: „Ворогам України?“ — і разом із учнями стверджує: „Смерть! Смерть! Смерть!“. Коли стихає відлуння ствердження, учитель піднімає погляд вгору — до небес — і натхненно промовляє: „Богові дяка!“. Учні відповідають: „Учителю честь!“. Далі лунають накази: „Спочинь“, „Свобідно!“, „Розхід!“

На цьому вишкільне заняття закінчене. Учні розходяться.

Хочу звернути увагу на друге гасло, що проголошують гопаківці в кінці тренування: „Ворогам України: — Смерть! Смерть! Смерть!“. Саме це гасло викликає найбільше дискусій та суперечок. Я не дивуюся тому, що у більшості людей втрачене розуміння боротьби. Слово „смерть“ викликає асоціації із жорстокими формами тілесного гвалту і катування. Ми живемо в цивілізованому світі і діємо в рамках законодавства, тому і поняття загибелі ворога вкладається у

закон прямопропорційно шкоді, завданій злочинцю. Смерть ворога багатогранна, як і методи підризу держави, які він використовує, тому смерть буває: фінансова, політична, соціальна і т. ін.

Якщо ворог України обкрадає твою Державу, грабує твій народ і стає фінансовим магнатом, а ти, діючи в рамках закону, повертаєш Державі вкрадене ним, ти чиниш йому фінансову смерть, а своїй державі благо.

Якщо ворог України творить політичні партії і рветься до влади, аби шляхом політичних інтриг віддати твою Батьківщину на поталу чужинцям, а ти, діючи в рамках закону, спричиняєш розвал його партії або, спираючись на факти, викриваєш його ворожу суть, ти чиниш йому політичну смерть і захищаєш Державу від внутрішніх ворогів.

Якщо ворог України шляхом махінацій, шахрайства, злочинства і обману підвищив свій соціальний статус, а ти, діючи в рамках закону, викрив його суть, ти спричинив йому соціальну смерть і тим зміцнив свою Батьківщину.

Смерть ворога тілесна — це прерогатива Держави.

Гопаківці, ви лицарі Правди. Боріться і утверджуйте Українську Правду.

V. Особливості світогляду воїв Гопака

Без Бога ні до порога

Лицарська світоглядна система українського воїнства така ж давня, як і історія нашого народу. Наважусь сказати, навіть більш давня, ніж традиційно утверджене поняття — історія. Українці такі ж давні, як поняття Світла, Бога і Слова. Про це сказано у легендах, але не згадується у традиційній історії.

Світ зачався відтоді, відколи виникло Світло. Життя, творення життя і його поширення у Всесвіті почалися відтоді, відколи світло окреслило обриси темряви. Відтоді Лицарі Світла усвідомили суть свого призначення і розпочали прою. Зі швидкістю світла, променями творчого начала почали знищувати темряву, а натомість життєдайними струмами зароджували світ життя.

Українці — прямі нащадки Бога-Творця і про це сказано в багатьох стародавніх легендах. Наші предки склали дяку Богові — славили Його, через що і звані були славунами. Словом любові і добра славили Бога. І ніколи нічого не просили, бо знали добре, що Бог нам дав усе: і дух, і душу, і розум, і тіло, і прекрасну землю, і небо; тому гріх у Нього ще щось просити. Можна славити в молитвах і оспівувати у піснях, поширювати науку про Бога, впроваджувати закони життя, але просити — заборонено.

Натхненний Божими знаннями і мудрістю, упродовж сотень тисячоліть цивілізованого життя нашого народу, від Аріаварти до України, на теренах нашої Батьківщини витворився свій, особливий спосіб державобудування та державоуправління. Він передбачав поділ суспільства на три головні стани (касти): жерців-рахманів, воїнів-косаків-кшатріїв, митців-ремесників-вайш'їв та один допоміжний стан — смердів-рабів-шудрів. Стан смердів переважно складався з чужинців-зайд неарійського походження.

Стан жерців був провідною кастою староукраїнського суспільства. До його обов'язків входило проповідання Богом даних знань — Вед, які одночасно були і релігією, і філософією, і законом життя, і оздоровчою системою. Веди передавалися із уст в уста у формі

пісенних гімнів. Їх співали при будь-якій роботі та під час богослужінь. Можливо, ще з тих давніх часів за українцями закріплено звання найспівучішого народу в світі.

Каста жерців в процесі еволюції суспільства вдосконалювала обряди, впроваджувала звичаї, розвивала мову, поширювала освіту, науки та ін.

Накази жерців виконувалися неухильно, а воля рахманів завжди ототожнювалася із Божою волею. В Аріаварті-Оріяні жерцям належало право визначення будь-яких істин, законів, чеснот і ладу. Жерці відповідали за здоров'я, генетичну чистоту, освіченість суспільства, вони мали право судити злочинців-кривдників і виносити вирок. Великі права мали жерці, всеосяжною була їхня влада і ніхто ніколи не сумнівався у правоті їхніх дій. Нинішнім поколінням українців таке навіть важко собі уявити, бо в пам'яті — Леніни, Гітлери, Сталіни, нинішня Верховна Рада, суцільний глум, брехня і кривда, балаган, на тлі якого "вожді" і вороги нації вирішують долю України і ділять награбоване.

Жерці, як представники найвищої влади, були людьми незвичайними, володіли яснобаченням, були провидцями, мали надлюдські здібності і можливості.

Жерців називали тричі народженими: перший раз — від батьків, другий — від духовного вчителя і третій — під час посвячення (ініціації) у стан рахманів. Жерців-рахманів ніхто не обирав. Із прадавніх часів їхню появу на світ Божий планували верховні жерці ще до акту запліднення (парували дівчину з найвищими якостями з хлопцем великого духу і у відповідному місці у відповідний час відбувалося запліднення). Після запліднення вже в утробі матері починалося навчання майбутнього рахмана. Після народження і до трьох років (допоки мати годувала грудьми) рахман наспівував дитині Веди і читав священні тексти. Після трьох років дитину забирали від батьків і навчали протягом 32 років. Той, хто пройшов вишкіл і посвячення у стан жерців, ані тілом, ані духовними якостями не був схожий на звичайних людей і тому інші справедливо прирівнювали його до Богів, довіряли йому владу і визнавали його зверхність над собою.

Жерці, володіючи яснобаченням, телепатією, телекінезом, гіпнозом, левітацією, маючи відкрите третє око і пробуджену кундаліні, могли у найскрутніших ситуаціях приймати безпомилкові рішення та віддавати життєво важливі накази. Володіючи всіма видами енергії, маючи очищені і потужні чакри, жерці могли матеріалізувати речі, за що їх називали володарями Долі і Часу.

Воїни вважали жерців напівбогами, а вайші і шудри бачили в них утілення справжніх Богів і тому поклонялися рахманам, як Богам.

Жерці були духовними учителями воїнів. Духовного учителя воїни поважали, як батька і матір. Наскільки сильна була ця традиція,

свідчить той факт, що цей звичай родинного спілкування між воїнами зберігся серед українського лицарства аж до середини ХХ століття. Видатний український історик Юрій Липа у книжці "Призначення України", висвітлюючи питання взаємостосунків між воїнами, писав: "Майже не можна уявити собі українця, прив'язаного до якогось вождя, начальника, без відчуття у тому вождеві джерела родинної зичливості. Найвищий вислід влади — це отаман, коли ж він є господарем душі — це батько. Батько — це той, що дає підвладному певність, що він, підвладний, є членом роду. Батько — це титул вождя, що виріс із української раси... Ідеал роду, родини зважив і на типі українського воїновника. Поняття батька в українській військовості приносить сумління і моральні підстави порядкування у цілій військовій родині. Батько — це носій моралі нації. Збірна історична традиція опертя — це край, як Мати, Ненька... Почуття роду, отже, є й у війську, і вдома, і в традиційності. Українець не може вийти із своєї родини."

Родинність у стані воїнів виринає із глибини тисячоліть, простежується вона і в добу Скитії і Київської Русі, Козаччини, УСС та УПА. Присутня і в старій назві воїна — двічі народжений (перший раз — від батьків, другий — від духовного вчителя). Бойовий вишкіл лицарів давнини починався із трирічного віку і закінчувався у двадцять три роки. Були і вийнятки, але вони простежуються лише у сім'ях царів. Стан воїнів, як і стан жерців, належав до вишнього, горішнього правлячого стану, бо життя лицарів — це суцільна і безперервна жертва во ім'я рідного Роду-Народу.

Обов'язки і вчинки воїнів — охоронців Роду-Народу визначалися священними правилами, встановленими самим Богом. Жерці наглядали за дотриманням Священних Правил представниками всіх станів, а воїни нещадно карали порушників. Поняття Добра і Зла, Правди і Брехні, Блага чи Гріха встановлювали жерці, бо тільки вони мали право приймати рішення від імені усього народу. Тільки жерці, використовуючи свої надлюдські здібності, могли визначити межі протиріч і скеровувати їх на користь свого народу.

Воїни, виконуючи накази жерців, здійснювали Волю Богів, Волю Народу, і своїм жертвним служінням набували божественних якостей. Найсвятішими обов'язками лицарів були: захист Держави від нападників; захист віри, мови, обрядів і звичаїв від зовнішніх та внутрішніх ворогів.

Стан вайші (митців, ремісників, гречкосіїв і свинопасів) — творців матеріальних благ, був найчисельнішим. До його обов'язків входило: виробляти національні багатства і утримувати правлячі стани жерців і воїнів.

Стану вайші підкорялися смерди — раби (шудри), які були неарійського походження, мали спільну душу і прирівнювалися до звірів. Смерди були далекі від розуміння Бога, тому саме з їхнього середовища виходили злодії, лиходії, крадії, злочинці, шахраї, лих-

варі, грабіжники. Коли зло, яке чинили смерди і чужинці, починало становити загрозу для існування держави, вайш'ї зверталися по допомогу до жерців. Жерці оголошували початок Священної Очищувальної Війни і війни приступали до боротьби зі Злом, приносили в жертву вогню чужинський, злодійський, смердючий мотлох. Очищення завжди уквітчувалося Святом Перемоги.

Чотири стани суспільства: жерці, воїни, вайш'ї, смерди мали свої кастові і кармічні закони, порушувати які категорично заборонялося.

Окупаційні режими, втрата державності, життя в неволі на своїй землі — все це внесло свої корективи у науки державобудування і державоуправління. Каста начебто існують і далі, але що це за каста? Хіба можна порівняти жерців із депутатами Верховної Ради; воїнів із нинішніми військовими, міліціонерами, працівниками служби безпеки? Чи захищені наші вайш'ї? А якщо не захищені, то для чого потрібні неякісні правлячі стани?! Шудри в Українській Державі натворили безліч злочинних кланів і вже почали загрожувати соборності і державності Українського народу.

Псевдокастовий устрій, десятки конфесій і тисячі сект, майже сотня партій і декілька радикальних угруповань — усе це ми маємо сьогодні в Україні, але все це може розв'язати українське питання тільки на шкоду нашому народові.

Подібні ситуації були і в інших народів, як наприклад, Японців, Китайців, але вони зуміли перемогти труднощі, створені чужинцями, і дуже велику роль в цьому відіграли їх бойові мистецтва.

Національні Бойові Мистецтва — це потужний чинник національно-патріотичного виховання, який формує активного лицаря своєї держави. На рідній лицарській культурі дуже легко відродити військо таке, яке стане гарантом цілісності і збереженості української національної Держави.

Кодокан для Японії і Шаолінь для Китаю у всі віки були джерелами духовного натхнення, незнищеними потоками із збереженими у чистоті храмами, звичаями, традиціями, мовою, філософією, лічництвом, науками державоуправління і державобудівництва.

В Україні з XIV по XVIII ст. джерелом духовного натхнення була Запорізька Січ. Саме там, на Січі, черпали наші пращури на снагу до боротьби за волю. Саме там, на Січі, бував дух вольності, який щоразу піднімав народ на Очищувальні Війни.

Вияла Січ. Утвердились загарбники. З'явилася плаксива поезія і слізьми переповнені пісні. Боротьба за волю більше нагадувала примхи дитини, аніж очищувальні війни. На початку дев'яностих ми виплакали і вистраждали Волю. Та ця воля недовговічна, бо волю не дарують — волю завойовують.

На сьогодні мною розроблено і утверджено систему лицарського виховання "Бойовий Гопак". Утворено Центральну Школу Бойового Гопака. Є постійно діючий навчально-вишкільний центр, який нага-

дує Січ. Бракує коштів для розбудови Школи, але є тисячі учнів, натхнених послідовників, що прагнуть Правди, Волі, Добра і Щастя своїй прекрасній Батьківщині.

Воістину важка доля спіткала наш народ, та все ж щасливі ми люди, бо маємо спраглих до боротьби во славу Божу для України. Бо Україна — це наша мета і турбота. Йдемо шляхами борні, в жертву складаючи тіла свої, аби восторжествувала Правда Господня. На Славу Божу боротися з ворогами України — це наш священний шлях; на Славу Божу померти за Україну — це наш священний обов'язок.

Гопаківці — Лицарі Святої Борні! Спокій — це основа мудрості, він є запорукою перемоги на Славу України. Моліться і славте Бога — від нього перемога.

Гопаківці — Лицарі Світла! Всечасно славте Бога і перебувайте у молитві. І поведе вас Господь шляхами Правди, Добра і Любові, навчить Мудрості, скерує сили ваші на відродження втраченого Духу Єдності Родини, Побратимської Любові, Родинної Злагоди.

Гопаківці — Лицарі Правди! Перебувайте постійно з Богом. Завдяки сильній вірі в Бога ви загартуєте стрижень свого характеру, виплекаєте в собі незламну волю, зачерпнете натхнення для боротьби із силами темряви. Осяяні Божою благодаттю, безупинно йдіть до Світла Творця.

Гопаківці — Лицарі Добра! Славлячи Бога, моліть, щоб дав вам мудрості. Добро і Зло — два протиріччя. Будь-яка дія повинна мати межу. Коли добро не має міри — це зло. Коли злочинець гвалтує твою сестру або ворог руйнує твою Батьківщину, а ти, добром переповнений, їх не захищаєш — це Зло, бо твоє добро безмежне, не вписується в рамки здорового глузду. Безглуздя — значить божевілля. Вільний від Бога — це вільний від розуму. Тож славте Бога, перебувайте в Богові і прийде до вас мудрість і розуміння межі між Добром і Злом.

Гопаківці — Лицарі Любові! Славте Бога і моліть, щоб дав розуміння почуттів. Коли зайді і чужинці панують на твоїй землі, а ти, любові переповнений, покійно служиш їм і шукаючи виправдання своєму нікчемному існуванню, брудом обливаєш своїх братів — ти чиниш Зло. Бо не може бути Українець — твій брат по крові — гіршим за чужинця чи зайду. Жоден чужинець не буде любити твого Батька, твою Батьківщину так, як любиш їх ти, як любить їх твій брат по крові. Всечасно перебуваючи в молитві, ти збагнеш, де знаходиться межа між Любов'ю і Зрадою.

Гопаківці — Лицарі Радості! Щомиті перебуваючи з Богом, ви усвідомлюєте, що радість є там, де є Лад і панує Правда. Бути правдивим — насправді означає бути відважним. Тільки належно вишколений і вихований на Божому Законі може бути відважним по-справжньому, бо у здоровому тілі — здоровий дух і здорове розуміння Ладу.

Гопаківці! Сила духу народжується там, де є перешкоди, там, де сила вимірює силу. Тисячолітня боротьба нашого народу була послана нам, як випробування і водночас покарання за те, що розповсюдили ми по Світу розуміння Бога, віру в Бога, дали людству величезні знання, але не змогли зберегти Лад в Світі і не возвеличили Право, як Закон Буття. На порозі третього тисячоліття ми вистраждали і отримали з Волі Божої незалежність своєї Батьківщини. Щоби зберегти Україну і не повторювати помилок минулого, ви повинні плекати три фактори сили: силу духу, силу розуму, силу тіла. Гаслом вашим має стати: "Немає сили — немає лицаря".

Сила духу керує силою розуму. Сила розуму керує силою тіла. Без сили духу, розуму і тіла неможлива перемога в бою. Гопаківці, сприймайте життя, як поле бою. Всесчасно у молитвах гартуйте свій дух, розвивайте розум і вдосконалюйте тіло. Любіть життя і послух у служінні своєму народові. Знайте: сила там, де є сильне бажання жити достойно; де є потужне натхнення розбудовувати Українську Національну Державу.

Гопаківці! Будьте сильними. Тільки сильні люди вміють самі в собі тамувати незгоди, з гідністю зборювати їх і нікому ніколи не скаржитися. Знайте: сила ваша буде тільки тоді потужною, коли ви утихомирите ворогів нашого народу і навчите зайців коритися нашій українській правді.

Гопаківці! Утверджуйтеся у житті так, щоби з кожною перемогою сила ваша могутнішала, здобутки ваші славнішали, життя ваше багатшало.

Відроджене мною козацьке лицарське мистецтво — Бойовий Гопак — гармонійно розвиває три фактори сили. Передбачає поступові зміни свідомості. Підводить до розуміння особливості суті і призначення лицаря. Збагачує людину знаннями Істини, вчить боротися з силами Темряви і натомість утверджувати всепереможність Світла, Правди, Добра і Любові. Основою лицарського вишколу через Бойовий Гопак є постійна духовна практика, що простежується у змінах свідомості залежно від рівнів майстерності Гопаківця.

Жовтяк — це той, що побачив промінь світла у темряві; усвідомив, живучи в хаосі, що є життєтворяще світло Творця; визначився і прямує до променя світла, щоби зачерпнути з джерела істини божественну мудрість та стати на шлях Лицаря Святої Борні, Захисника Правди, Добра і Любові.

Сокіл — це той, що увійшов у потік світла і зачерпнув з джерела істини Божественну мудрість; усвідомив нікчемність буття демонів; пізнав велич райського життя; визначився і став на шлях Святої Борні.

Яструб — це той, що побачив витoki світла і пішов йому назустріч. Став сповненим бажання очиститися, пізнати Божу науку, просвітлити свій розум. Визначився і став на шлях Лицаря Святої Борні.

Джура — це той, що іде назустріч світлу, свідомо знищуючи всі свої огріхи і недоліки; прагне, долаючи опір променів світла, спалити все негативне, набуто під час життя в хаосі. Визначився і став на шлях Лицаря Світла.

Козак — це той, що став перед Світлом Творця, цілком очистив своє тіло і розум; прагне очистити душу, спалити в глибині душі сумніви. Визначився і пішов по шляху Лицаря Світла.

Характерник — це той, що увійшов в Світло Творця, спалює сумніви і кармічні гріхи, прагне наповнитися творчою наснагою. Визначився і відважно пішов на прю із силами темряви, ведучи за собою військо лицарів Світла, Правди, Добра і Любові.

Волхв — це той, що, очистившись, наповнився творчою наснагою Творця і сонячними променями спускається на Землю, щоби сіяти серед людей зерна Божественної істини, множити Добро, розливати довкола себе благодать, наповнювати серця людей Любов'ю, Жаданням творити Лад і утверджувати над усе Закон Буття.

Гопаківці! Я закликаю вас до боротьби із своїми недоліками та вадами. Зборюйте все, що заважає вам стати надлюдьми.

Українці лицарського духу! Я закликаю вас до праці над собою, до вишколу для ведення Священної Борні. Я закликаю вас відкинути балачки і чвари і стати тими, чий погляд завжди шукає ворогів нашої Батьківщини. Хай вашою працею буде боротьба за утвердження Самостійної Соборної Української Держави. Відвага, мужність і борня звершили більше добрих і великих справ, ніж гасла і балачки на мітингах. Не слова, а дія! Не поміркованість, а хоробрість були головними чинниками здобуття свободи. Хай ваша любов до Неньки-України буде любов'ю до вашої найвищої мрії — а цією найвищою мрією хай буде думка про могутню Українську Державу. Хай потуги ваші у вишкoлі і боротьбі будуть освячені Господом Богом нашим, бо Свята справа за нами, бо відповідальні ми перед грядущими поколіннями.

Суть ворога (дідусева наука)

*Кожен ворог хоче визволяти,
А для себе землю він краде.
Ми за правду будем воювати,
Доки Сонце Волі не зійде.*

(Слова з пісні Січових Стрільців
„Гей степами...“)

Коли я ще був зовсім маленьким, дідусь садив мене на коліна і розповідав історію України. Від раннього дитинства я знав із розповідей діда, як жорстоко обікрали нас московити; як спалювали

москалі нашу історію; як мільйони українців знищували тільки за те, що ми — українці — є правонаступниками Київської Русі, за те, що ми в усі віки домагалися торжества правди.

Мій славний дідусь жив при Австро-Угорщині, Польщі, москалях перших, німцях і москалях других. Мав величезний досвід і тому вміло пояснював мені суть ворога.

Були часи на нашій землі, коли австріяки клялись нам, українцям, що вони — наші брати, але чомусь ці „брати“ зневажали нашу мову, наш спосіб життя і ставили себе вище, бо, бач, культури навчилися, живучи у римському ярмі. При Австро-Угорщині по селах і містах України-Русі ходили жовніри, вишукували найгарніших, найсильніших хлопців і забирали в рекрути. Якщо хтось не хотів йти у військо, його прилюдно не рухали, не карали, але часто траплялося так, що того, хто відмовився служити Австро-Угорщині, за деякий час знаходили забитим в лісі чи в рові.

Польща прийшла на наші землі й теж присягалась у любові й братерстві. Тая лясська любов дорого обійшлася українцям. Мільйони українців були знищені за те, що були українцями, хотіли розмовляти рідною мовою, не полонізувалися і не латинізувалися, а віддано зберігали свої обряди і звичаї. Поляки, як і австріяки, винищували найгарніших і найсильніших парубків та дівчат, з презирством ставилися до нашої мови, забороняли її, переслідували носіїв української культури, і все це робилося під офіційне заприсягання про походження із однієї „колиски“.

У 1939 році прийшли перші москалі, за два роки, до 1941, вивезли з Галичини до Сибіру два мільйони найсвідоміших українців. Мільйони ні в чому не винних українців замордували в підвалах НКВД тільки за те, що вони хотіли жити у Вільній Україні. Сотні тисяч юних вродливих галичанок вивезли в Росію і віддали на поталу зекам.

У 1941 році прийшли німці нібито визволяти від московитів-більшовиків, насправді ж винищили мільйони українців. Сотнями тисяч вивозили галичан на каторжні роботи до Німеччини. І все це діялось під офіційні промови про спільне арійське походження.

По закінченню війни з німаками прийшли другі москалі. Це були вже справжні звірі. Гарматами вистрілювали цілі села. Мільйонами вивозили в Сибір за „сотрудничество с бандеровцями“ чи „за зв'язі с бандеровцями“, „за буржуазний націоналізм“ і взагалі за будь-що: за те, що ми є; за те, що хочемо жити; за те, що говоримо українською мовою; за те, що пес на ланцюгу; за те, що хата під дахівкою; за жорна; за власну господарку і т.п. Дійшло до того, що вбивали за „інтелігентное ліцо“. Вся земля Західної України щільно нашпигована тілами невинно замордованих українців. Душі закатованих чекають торжества правди.

Геноцид проти українців не вщухав ні на мить ні в період „хрущовської відлиги“, ні в „глибокий застій“, ні в добу „развітого соціалістического общества“, ні в час „перестройки“, не припинився і після повного розвалу тюрми народів — СРСР, а навпаки, після повного поховання „імперії зла“ набув нових форм економічних блокад, а точніше холодної війни між Україною і Росією.

І після всього, що було і є, москалі-руські „широ“ заприсягаються: „так ми же братья“, „давайте жить дружно“. Забороняли українську мову, закривали українські школи, винищували фізично і духовно, присягаючи нам у „братской любові“, плетучи байки про „спільну колиску“.

Воістину правий був мій дідусь, коли говорив, що наші вороги, вбиваючи наших предків і нас, стверджували нам своїми злочинними діями, що вони — це не ми, а ми — це не вони, отже, ніякої мови про „спільну колиску“ і „братерство“ бути не може.

Балачки про „братерство“ розповсюджували зайди щоби паралізувати нашу волю до боротьби. Присягалися у „любові“ і „спільному походженні“ і вбивали, катували, переселяли, а світову громадськість запевняли, що вони стабілізують обстановку між двома „братніми“ народами, втихомирюють невеличкі банди і т.п. А насправді ж мерзенна татарва, виконуючи заповіді Чингіз-хана, винищувала істинних русинів і рвалася „до последнего моря“.

Мій славетний добродушний дідусь вчив мене: „завжди вишколюй тіло до боротьби; завжди шукай нагоду помститися підлому загарбнику; руйнуй всі міфи, які витворює ворог. Якщо прийде лиха година і боротися із ворогом буде неможливо, вдай, що ти за них, вивчи ворожу мову, проникни у їхнє середовище, винайди їхні слабі місця і завжди чекай часу помсти. Якщо життя прожив і не вдалося відмстити чи нашкодити ворогам, не втрачай надію, передай онукам правду про нашу історію і нехай вони постійно дбають, як розніжити ворога, приспати його пильність; хай знають, що зайди вже не раз втрачали над нами владу; нехай вірять: ворог завжди сильним не буде. Прийде час і ворог втомиться нас убивати й мордувати. Живучи серед нас, зачерпне частку нашої вродженної доброти, розніжиться і тоді ми його вб'ємо його ж зброєю. І буде мир, і буде свято, і стане Правда на землі.“

Феномен незнищенності національної свідомості західних українців завжди дивував імперіалістів. Їм важко було зрозуміти, звідки галичани черпають насагу до боротьби. Відповідь на ці запитання у серці кожного: ми завжди знали свого ворога, ми завжди розуміли суть ворога-завойовника. Наші вороги (на відміну від ворогів лівобережних українців) часто змінювалися, і тому наші предки не встигали до них звикати. Ті зрадники українського народу, які підкорялися ворогам, ставали їхніми поплічниками, гинули під час змін влади. Серед галичан менше яничар тому, що вони постійно від них очищувалися.

Любі брати українці! Нехай у пам'яті вашій добре закарбується суть ворога. Хай ваша кров наповниться жагою помсти і наснагою до боротьби за торжество Права і Правди. Знайте: ніхто і ніколи вам добровільно, безкровно Матінку-Україну не віддасть. Боріться — поборете!

Світогляд воя в побуті

Могутнє лицарство є гарантом незалежності держави. У добу воєнних лихоліть лицарі мають безліч можливостей реалізувати свої бойові здібності. А як має жити воя у часи примирення? Як йому реалізувати свої здібності в часи затишшя? Як вишколеному тілу уникнути кримінальних вчинків? Ці та подібні питання упродовж тисячоліть хвилювали ведунів народу. Сьогодні ми можемо завдячувати величним мудрецам минувшини за те, що виробили цілісну систему дружнього співіснування різних станів. Відголоски цієї системи залишилися у стародавніх звичаях і обрядах.

Майже всі дохристиянські свята (великодні, купальські, коляди, колодія і т.д.) супроводжувалися іграми, забавами і танцями, які містили в собі безліч бойових рухів. Кожен юнак чи юнка могли без шкоди для інших продемонструвати той чи інший бойовий елемент. Прояв бойових здібностей завжди мав ігрово-розважальний характер. Навіть змаги навкулачки ставили головною метою не поразку і каліцтво суперника, а забаву стусанами. Тому у побутових змагах навкулачки переважала ігрово-розважальна форма. Боротьба і вергання теж унеможлилювали елементи, які б приводили до важких тілесних пошкоджень. Для вирішення серйозних незгод у дохристиянській Русі-Україні існував суд поєдинку або, як його ще називали, суд совісті.

У наших предків була глибоко вкорінена в свідомості віра у всепереможність Правди. Із тих стародавніх часів до нас дійшли прислів'я. „Якщо чуєш в собі правду, ти незборимий“, „За праве діло бий сміло“, „Хто по правді жие, тому Бог дає“, „Правда кривду переважить“, „Що правда, то не гріх“, „Правда очі коле“, „Той дає раду, хто знає правду“, „Буде правда, буде рада“, „Добра тая рада, де щирая правда“.

Суд совісті завжди проводився Радою Старійшин села чи міста, де не було князівської судової влади. Рада обумовлювала правила двобою, забороняла або дозволяла використовувати ті чи інші способи вражати супротивника. Двобою чітко розділяли на боротьбу, змаг навкулачки чи рукопаш, тобто із використанням копняків і стусанів. Суддями найчастіше виступали досвідчені вої і члени Ради Старійшин. В основу змагу було покладено родинне співіснування представників нашого народу, тому категорично заборонялось вбивати супротивника. Найчастіше двобої проводились до першої крові, іноді до того часу, коли кривдик визнавав несправедливість свого вчинку.

Суд поєдинку, незважаючи на гоніння з боку церкви, проіснував в Русі-Україні аж до початку 18 ст. по Христі.

Останніх кільканадцять століть наша Вітчизна була позбавлена ворогами своєї державності. Різні зайди топтали нашу землю і, звісно ж, чинили безліч злочинів.

Живучи в неволі, наш народ славився працелюбністю і терпимістю. Окупанти, захопившись здирництвом, частенько втрачали совість, і тоді у нашій людності уривався терпець. Народ повставав і йшов громити зайд.

Нинішні яничари кажуть: „Не ідеалізуйте минувшину“. Ніхто із порядних українців наклепів не любить. Та правди ніде діти. Бувало в нашій історії, коли село йшло на село, або одна частина села проти іншої. Відбувалися криваві побоїща, які часто закінчувалися смертю, погромами, іноді вони переходили у всенародні повстання на зразок Хмельниччини, Коліївщини, Гопаківщини, Гайдамаччини. Мене завжди цікавили питання кривавих побоїщ між односельчанами і тому багато часу довелося посвятити виявленню їх мотивів. Із розповідей свого дідуся довідався, що найчастіше різанина була спровокована зайдами (австріяками, угорцями, ляхами, мазурами, циганами, москалями). Народ-загарбник завжди почував себе ущербним. Аби якось виправдати своє підступне проживання на нашій землі, зайди шукали опори серед місцевого населення, але коли їм це не вдавалось, то в хід йшли силові аргументи, до яких часами залучались війська агресора.

Правдолюбна українська душа не могла змиритись із підлістю і брехнею, тому народ повставав і у кривавих битвах поряд із зайдами гинули яничари, лихварі, шахраї, злодії і т.п.

Зараз робляться спроби надати місцевим побоїщам забарвлення національних воєн. Досвід моїх дідів, батьків і особистий дає мені право стверджувати, що українці в усі часи жили між собою по-братерськи. Недарма ж в народі побутовало прислів'я: „У ляхів — пани, на Москві — реб'ята, а у нас — брати“. Якщо колись і траплялись незгоди, то суперники доходили до спільної думки без застосування бойових технік, бо завжди в пам'яті поставала мудра думка: ми в неволі, довкола нас безліч ворогів, треба шанувати себе для достойних битв за волю Батьківщини.

Реалії сьогодення закували потуги воїнів у рамки кримінальних і цивільних кодексів. Воїни у побуті повинні навчитись використовувати закон для боротьби із ворогами Вітчизни. Якщо ж закон витворений нацменшостями, його потрібно змінити, бо у „своїй хаті — своя правда і воля святая“. Українці і їхній авангард — Лицарі — повинні панувати на своїй землі.

Вої Гопака, озброєні величними знаннями, повинні обіймати провідні посади в усіх станах суспільства і на всіх рівнях зобов'язані боротись за торжество Правди. Утверджувати прадавнє гасло: „Наша правда на лезі шаблі“. Хай буде так!

VI. Правила проведення змагань

Значення змагань

Змагання із боротьби Гопак слід усвідомлювати як невід'ємну складову частину навчально-виховного процесу бойового вишколу воїв. Проведення змагань підвищує гатунок навчальної, виховної та викладацької роботи. Вони як дзеркало відображують досягнення шкіл бойового Гопака, їхніх воїв та вчителів. Під час змагань вої набувають таких знань, які в умовах звичайного навчально-викладацького процесу отримати неможливо.

Змагання із Гопака — це своєрідна перевірка сил і здібностей воя; це зосередження всіх його тілесних, духовних та бойових якостей; це, одночасно, і перевірка, і вдосконалення; це аналіз викладацької роботи з метою виявлення її недоліків.

Змагання із Гопака сприяють вихованню у воїв таких важливих рис характеру як наполегливість, доброзичливість, впевненість та сміливість; плекають повагу до супротивників, зміцнюють силу волі. Важкі умови боротьби та присутність на змаганнях великої кількості глядачів (вчителів, товаришів по школі, родичів) покладають на воя велику відповідальність за свої дії, вимагають від нього самодисципліни і вміння підпорядковувати свої особисті вигоди надіям вчителя та школи, в якій він навчається. Змаг-двобій у Гопак символізує діалог тіл; і тому, чим вищий рівень їхньої майстерності, тим приємніше його споглядати. Змагання із Гопака є цікавим і привабливим видовищем, яке сприяє популяризації бойової культури наших предків як в Україні, так і поза її межами.

Загальні положення

Правилами змагань передбачений перелік умов, які регулюють права і обов'язки учасників, суддів та організаторів змагань. Вони носять офіційний характер і є обов'язковими для всіх учасників змагань.

Ці правила є основою для правильного проведення змагань і відповідають всім навчальним, виховним та оздоровчим вимогам боротьби Гопак.

Для того, щоб врівноважити сили змагунів, їх розподіляють по вікових групах (хлопчаки, підлітки, парубки, чоловіки), вагових категоріях (від 30 до 91 і більше кг.) та рівнях майстерності („Жов-

тяк“, „Сокил“, „Яструб“, „Джура“, „Козак“, „Характер-ник“, „Волхв“). Крім цього, правилами передбачено п'ять різновидів змагу: „Однотан“, „Тан-двобій“, „Забава“, „Борня“, „Герць“.

Правила змагань передбачають вимоги, згідно яких змагунам дозволяється брати участь у змаганнях: коли стан їхнього здоров'я відповідає лікарняній нормі і коли рівень їхньої майстерності задовільняє вимоги техніко-тактичних знань.

Для забезпечення охорони здоров'я воїв і зменшення травматизму правила змагань передбачають:

- використання захисних засобів,
- обмеження небезпечних дій змагунів,
- заборону виконувати такі технічні елементи, які можуть зашкодити здоров'ю змагунів.

Правила змагань із Гопака упорядковують організацію суддівства і докладно визначають діяльність суддівської колегії, організаторів та учасників змагань. Правила враховують досвід проведення змагань із бойових видів багатоборств, діючих у різних країнах світу, і є наближені до найкращих світових стандартів, будучи одночасно збагаченими національними особливостями бойового вишколу українців. Це дає змогу митцям Гопака брати участь у міжнародних змаганнях із різноманітних видів боротьби, які, згідно правил проведення змагань, є наближені до Гопака.

Види змагань

В залежності від мети змагання із Гопака розподіляють на:

1. Техніко-тактичні.
2. Кваліфікаційні.
3. Відбіркові.
4. Традиційні.
5. Дружні зустрічі.
6. Територіальні.
7. Міжнародні.

Техніко-тактичні змагання із Гопака передбачають п'ять різновидів змагу, до яких відносять: „Однотан“, „Тан-двобій“, „Забава“, „Борня“, „Герць“.

„Однотан“ — соло-виконання бойових елементів Гопака у музичному супроводі (під мелодію Гопака). До змагань цього виду вої заздалегідь готуються, попередньо вивчаючи показову програму, яка містить необхідну кількість техніки Гопака, що відповідає рівню їхньої майстерності.

„Тан-двобій“ — двобій обмеженого дотику із виконанням елементів Гопака в дії. Цей різновид змагань попередньо вивчена показова програма, головною метою якої є показ технічних елементів Гопака і можливість їхнього використання в умовах справжнього

двобоя. Тан-двобій виконується у музичному супроводі (під мелодію Гопака).

„Забава“ — двобій за умов обмеженого дотику.

„Борня“ — двобій за умов легкого дотику.

„Герць“ — двобій за умов справжнього дотику.

Кваліфікаційні змагання проводяться із метою виявлення рівня підготовленості воїв, підвищення їх бойової майстерності та присвоєння відповідних нагород. Здебільшого такі змагання є регіонального характеру і відбуваються між різними школами бойового Гопака.

Відбіркові змагання проводяться із метою сформування збірних команд міста, району, області чи країни.

Традиційні змагання проводяться паралельно із святкуваннями подій державного рівня (День Незалежності, День Злуки, День Збройних Сил України і т.п.), на честь славних князів, гетьманів та героїв України (Святослава Хороброго, Хмельницького, Мазепи, Сірка, Богуна, Петлюри, Коновальця, Бандери і т.п.), разом із обрядовими святами.

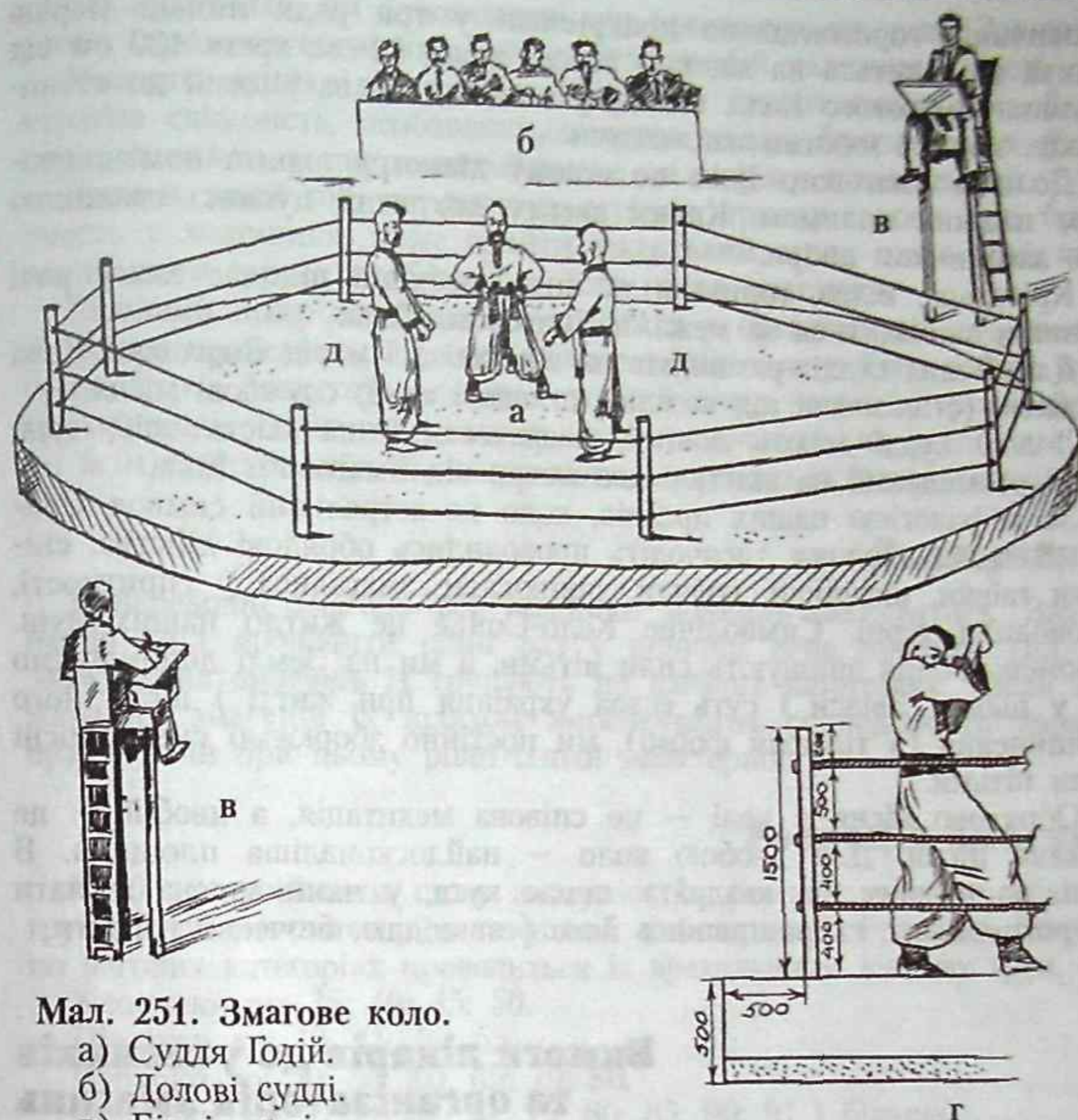
Дружні зустрічі проводяться із метою розвитку безпосередніх доброзичливих стосунків між різними школами районів, міст, областей чи всієї України. Головною метою Дружніх зустрічей є обмін досвідом викладання боротьби і виховання воїв та підвищення бойової майстерності. Такі змагання повинні стати співдружністю українського народу східних, західних, південних та північних земель України.

Територіальні змагання проводяться із метою перевірки стану розвитку боротьби Гопак у містах, селищах, районах, областях та регіонах. В цих змаганнях мають право брати участь тільки жителі даного району, міста чи області.

Міжнародні змагання можливі на різному рівні: Олімпійські гри, чемпіонати світу, Європи, Америки, Азії, Африки. Вої Гопака можуть брати участь у контактних видах боротьби інших народів, які за технікою і правилами проведення змагань наближені до Гопака.

Вимоги до місця проведення змагань

Традиційно змагання із Гопака проводяться у Змаговому Колі. Приміщення, у якому розміщено Змагове Коло, повинно відповідати санітарно-гігієнічним вимогам, а також мати: необхідну кількість ардеробів для учасників змагань, зал для проруху та передзмагальної підготовки, кімнату для зважування, кімнату для психологічного розвантаження змагунів, тощо. У цьому ж приміщенні потрібен буфет із гарячою їжею. Окремо слід влаштувати кімнату для суддів і організаторів змагань. Всі приміщення, у яких знаходяться учасники змагань, треба обладнати гучномовцями.

Мал. 251. Змагове коло.

а) Суддя Годій.

б) Долові судді.

в) Бічні судді.

г) Розміри Змагового Кола.

д) Змагуни.

Зал для глядачів повинен забезпечувати зручне спостереження за змаганнями і двобоями у Змаговому Колі. У цьому ж залі потрібне табло, на якому фіксуються всі оцінки, здобуті під час змагу, добре освітлення та необхідна кількість гучномовців.

Змагове коло

Всі різновиди змагань із бойового Гопака проводяться у Змаговому Колі (мал. 251).

Змагове коло має форму циліндра діаметром вісім метрів та висотою півметра. В колі циліндра, на відстані 0,5 м від його межі, вмонтовані стовпчики висотою 1,5 м, які окреслюють восьмикутник. Відстань між стовпчиками по діагоналі становить 7 м. До

стовпчиків горизонтально прикріплені у три ряди линви. Перша линва знаходиться на відстані 40 см, друга 80 см, третя 130 см від долівки Змагового Кола. Місця, у яких линви закріплені до стовпчиків, закриті якими накладками.

Долівка Змагового Кола по всьому діаметру вкрита пом'якшуючим падіння килимом. Килим зверху покритий цупкою тканиною або заміником шкіри.

Крісельце, відра, горнятка та інші необхідні під час змагу речі повинні знаходитися за межами Змагового Кола.

Для бічних суддів-рахівників на відстані 1,5 м від Змагового Кола зроблені (стилізовані під козацькі оглядові вежі) службові місця.

Долові судді мають довгий, розрахований на шість осіб, стіл, який розміщений на відстані два метри від Змагового Кола.

За міфологією наших предків, коло це астральний символ Сонця. В колі упродовж тисячоліть проводились обрядові дійства: співали гаївки, щедрівки, коляди, танцювали, змагалися у спритності, проводили герці. Символічне Коло-Сонце це житло наших душ. Промені Сонця знищують сили п'тьми, а ми на Землі допомагаємо їм у цьому. Звідси і суть ества українця при житті і після його припинення (в тілесній формі), ми постійно зборюємо смертоносні сили п'тьми.

Обрядово пісня в колі — це співова медитація, а двобій — це тілесна пісня. Для двою коло — найдосконаліша площина. В колі, на відміну від квадрата, немає кута, у який можна загнати супротивника і, скориставшись його безвихіддю, безчесно напасти.

Вимоги лікарів до учасників та організаторів змагань

Кожен учасник змагань повинен систематично проходити лікарський огляд. Бажано, щоб всі вої Гопака перебували на обліку у спортивних диспансерах.

Для того щоб взяти участь у змаганнях, вої повинен подати головному лікарю змагань Лікарську картку, згідно якої стан його здоров'я відмінний. Перед змаганнями всім без винятку учасникам потрібно пройти додаткове обстеження у лікаря змагань. Лікарську картку змагуна головний лікар перевіряє під час зважування.

Якщо судді або вчителі дозволили хворому чи травмованому вою брати участь у змаганнях, то вони несуть відповідальність за стан його здоров'я.

Всі змагання із Гопака повинні проводитись у присутності головного лікаря змагань та його помічників. Якщо суддя Годій має сумнів щодо здатності змагуна продовжувати двобій, то за його наказом лікар повинен провести безпосереднє обстеження воя і оста-

точно визначити, чи спроможний він продовжувати змаг. Заключне слово „продовжувати“ чи „закінчувати“ двобій належить Годієві.

Учасник, який під час змагань із вини супротивника хоча б раз втратив свідомість, позбавляється права надалі брати участь у даних змаганнях, а також щонайменше на півроку після цього.

Змагун, який під час змагань отримав травму і хоче далі брати участь у змаганнях, може пройти лікарський огляд лише тоді, коли закінчиться термін позбавлення його права змагатись.

Головний лікар зобов'язаний вимагати у організаторів забезпечення місця проведення змагань всіма необхідними у його роботі засобами. Перед початком змагань головний лікар разом із організаторами повинен обстежити місце проведення змагань (чи відповідає воно всім санітарно-гігієнічним вимогам), про що складається звіт.

Зважування

Напередодні змагань всі учасники повинні зважуватись. Зважування слід проводити один раз у перший день змагань. Під час зважування змагунів їх групують по вагових категоріях. Після зважування змагунів їх шляхом жеребкування розподіляють парами, враховуючи при цьому рівні їхньої майстерності.

Розподіл змагунів

Щоб врівноважити сили змагунів, їх розподіляють по вікових групах, вагових категоріях та рівнях майстерності. Розподіл змагунів по вагових категоріях проводиться із врахуванням вікових груп.

Хлопчаки до: 35; 40; 45; 50.

Підлітки до: 40; 45; 50; 55.

Парубки до: 50; 55; 60; 65; 70; 80.

Чоловіки до: 57; 63; 67; 72; 75; 80; 85; 90; 91 і більше

За рівнями майстерності вої розподіляються на „Жовтяків“, „Соколів“, „Яструбків“, „Джур“, „Козаків“, „Характерників“ та „Волхвів“.

Дозвіл на участь у змаганнях

Змагунам дозволяється брати участь у змаганнях із Гопака, якщо вони вчасно подали заяви, які відповідають вимогам „Положення про змагання“, мають відповідні технічні знання та дозвіл лікаря. Документом, який підтверджує дозвіл лікаря, є „Лікарська картка змагуна“.

Почерговість змагів і участь у них змагунів

Почерговість змагів визначається організаторами змагань і тісно пов'язана із метою проведення. Якщо метою змагань є доповнення до святкувань, присвячених стародавній релігії, то раціонально влаштувати змаги „Однотан“, „Тан-двобій“ та „Забави“. Якщо змаган-

ня присвячені святкуванням на честь славетних воїв України, то крім „Однотану“, „Тану-двобою“ та „Забави“, необхідно проводити змаги „Борня“ та „Герць“.

Перед зважуванням воїв Гопака розподіляють по рівнях майстерності. Після зважування, шляхом жеребкування, розподіляють по черговості змагів. При жеребкуванні можуть бути присутні представники шкіл та організатори змагань.

Права і обов'язки змагунів

Змагун повинен знати правила змагань по всіх різновидах змагів, у яких йому доведеться брати участь. За порушення правил змагуну забороняється у подальшому брати участь у змаганнях.

Змагун, який погано володіє технікою Гопака, може бути усунений від подальшої участі у змаганнях, якщо на це є дозвіл Війта, Війтового або Ройового.

Змагун зобов'язаний шляхетно ставитися до свого суперника, його вчителя, суддів та глядачів. За брутальну поведінку до суперника, його вчителя, вірника, суддів або глядачів змагун позбавляється права брати участь у змаганнях.

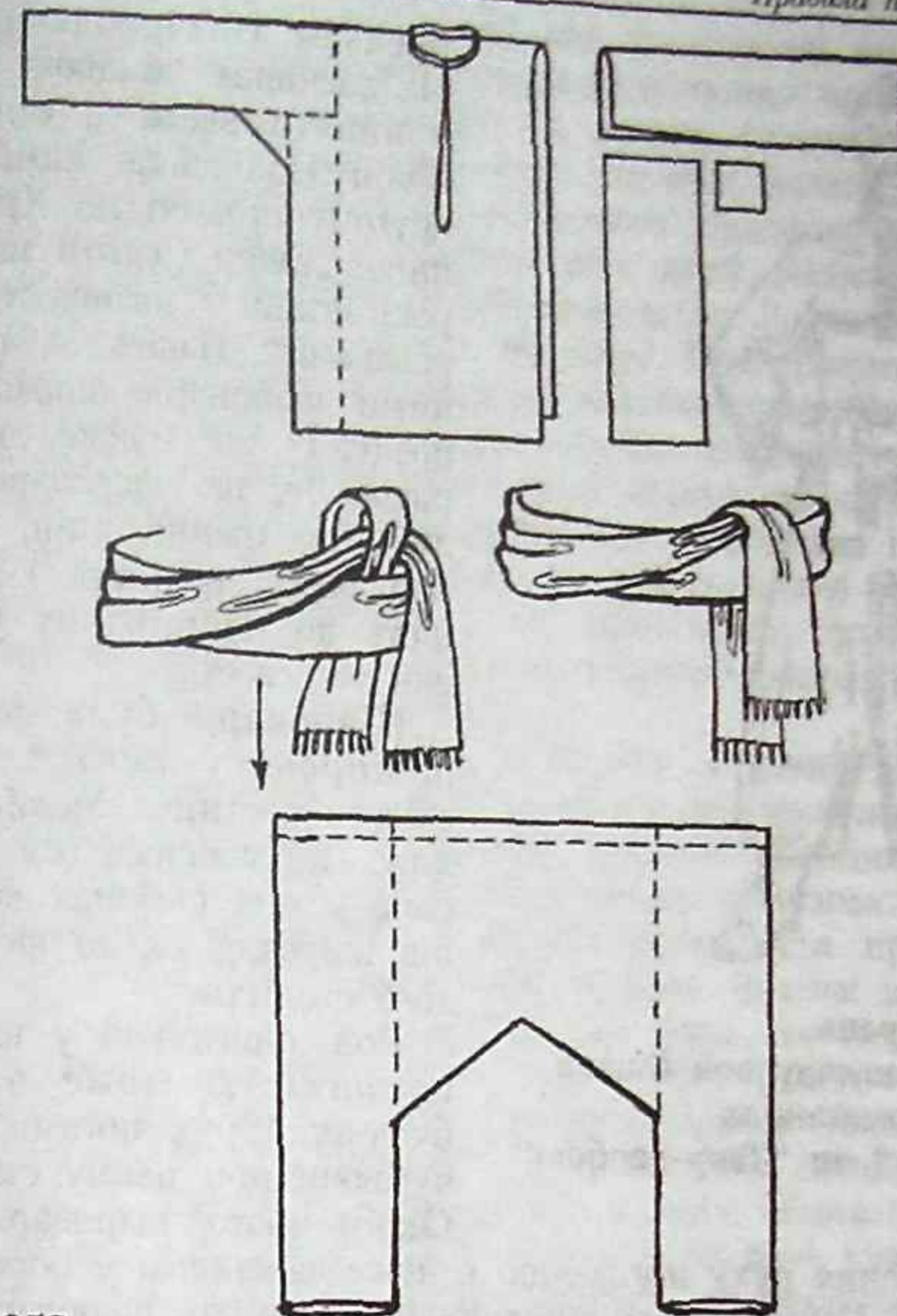
Змагун зобов'язаний під час проведення змагів самостійно проводити двобої та виконувати попередньо вивчену показову програму. Будь-яка допомога з боку вчителя або вірника категорично забороняється. Якщо вчитель або вірник порушують цю вимогу, то змагуну роблять попередження. При повторному порушенні йому забороняється брати участь у даних змаганнях.

На всі різновиди змагів змагун зобов'язаний з'являтися здоровим. Якщо у суддів виникає сумнів щодо його здоров'я, то вони мають право зобов'язати змагуна пройти лікарське обстеження. За відмову проходити лікарське обстеження він позбавляється права брати участь у даних змаганнях.

Змагунам заборонено вживати будь-які допінги. Якщо у крові змагуна знайдено допінг, то йому забороняють брати участь у змаганнях. Якщо змагун із лікувальною метою прийняв якийсь лікувальний препарат, то він зобов'язаний повідомити про це вчителя, а вчитель повинен скласти офіційну заяву на ім'я головного лікаря змагань і передати її у комісію допінгконтролю.

Змагун, який відчуває, що у процесі змагів стан його здоров'я погіршився, зобов'язаний звернутися до головного лікаря змагань і, після відповідного обстеження, отримати довідку про стан здоров'я. У цій довідці має бути вказано, може чи не може змагун брати участь у даних змаганнях. Якщо він бажає продовжувати змаги, а головний лікар позбавив його цього права, то судова колегія повинна підтримати рішення головного лікаря змагань.

Змагун має право в перервах між двобоями користуватися послугами масажиста, вчителя і вірника.

Мал. 252.

Крій одягу та спосіб підперезування поясом воїв Гопака.

Вбрання змагунів

Вбрання воїв Гопака повинно відтворювати суть українського строю. Крій вбрання зображено на мал. 252.

З давніх давен в Україні були поширені різні види штанів, сорочок, кептарів, жупанів, шапок і т.п., і всі вони відтворювали регіональні особливості одягу українців. Відомо, що у давнину нація мала кастовий поділ. Якщо звернутися до історичних джерел, то вбрання касти воїнів і князів складається із шароварів, вишиваної сорочки, пояса, чобітків влітку і доповнювалося великою кількістю різноманітного верхнього одягу у холодні місяці року.

Шаровари, вишивана сорочка, пояс і чобітки є обов'язковим вбранням змагуна із Гопака. Шаровари — це широкі штани, відомі нашим

Мал. 253. Взірєць зовнішнього вигляду воя Гопака для участі у змаганнях із "Однотану" чи "Тану-двобною".

предкам із стародавніх часів. Найдавнішою згадкою про них прийнято вважати опис грека Юлія Полідевка, який жив у другому столітті по Христі. Він пише: „таври і скити мають широкі штани і називають їх шароварами“. Навіть за цими даними шаровари відомі нашим предкам уже майже дві тисячі років. Те, що шаровари збереглися до наших днів, свідчить про їхню зручність і відповідність до кліматичних умов нашої місцевості.

Шаровари були найбільш поширені у центральній та східній частинах України; можливо, це пояснюється тим, що саме у цих регіонах каста воїнів існувала аж до вісімнадцятого століття.

Вої, одягнуті у шаровари, із легкістю може виконати будь-який рух ногами, не відчуваючи при цьому скованості. Окрім цього, шаровари прихо-

вують зародження руху ногою, що є дуже важливим у боротьбі.

Сучасні вої Гопака у змаганнях використовують шаровари середньої ширини штанка 40-50 см. В пахвину вшито чотирикутний шмат тканини. На гомілці шаровари стягуються трьома гумками, а в талії підперізуються очкурем. Якщо у народному вбранні очкур має металеву пряжку, то змагунам із Гопака заборонено мати при собі будь-які металеві речі, тому очкур зав'язується гудзом.

Колір шароварів у Гопаку має відповідати рівню майстерності воя. „Жовтяки“ повинні носити шаровари з білого полотна. „Соколи“ — з полотна зеленого кольору. „Яструбки“ — шаровари з полотна блакитного кольору. „Джури“ — сині шовкові шаровари. „Козаки“ — шовкові малинові. „Характерники“ — шовкові червоні або зелені (якщо вивчають техніку пластунів-розвідників). „Волхви“ — переважно вибирають білі шовкові шаровари, але можуть одягати і прості полотняні (з якісно вибіленого лляного полотна).

Вишита сорочка. Різновид такої сорочки відомий в Україні уже кільканадцять тисячоліть. Археологами знайдено багато скульптурок із глини, бронзи та срібла, які відтворюють у вбранні наших предків

геометричні зори вишиванок. Вишивка на сорочці виконується на маніжці, комірці та на рукавах. Феномену вишивки присвячено чимало праць науковців. Узагальнюючи їх, можна ствердно сказати, що вишивка на сорочці — це закодована система знаків, яка захищає людину від негативних впливів оточуючого середовища. Вишивка є своєрідним біоенергетичним акумулятором, який збільшує і підсилює біополе людини. Дослідження радіостезистів м. Львова показали, що вишивка на українській сорочці збільшує біоенергетику всіх семи чакр, зборює в них хаос і захищає від негативних різновидів енергії.

Вої Гопака на змаганнях використовують вишивану сорочку „чумацького“ крою. Такий крій найкраще відповідає вимогам правил змагань, які передбачають використання змагунами захисних засобів. Ця сорочка шиться вільно, із симетричним розташуванням швів з бочками. Щодо вишивки, то вона може бути пришита до сорочки або ж вишита на її полотні. Сорочка заправляється у шаровари і згори оперізується поясом.

Пояс. Пояс, як елемент одягу, в Україні із давніх-давен вказував на соціальну приналежність. Царі та знатні вої носили шиті сріблом та золотом пояси. Шляхта — турецькі шовкові. Середняки — волоські шовкові. Біднота підперезувалася мотузкою або шматком ливви.

У козацькому середовищі найбільш полюбили прості шовкові пояси трьох кольорів: червоні, темно-червоні, вздовж яких проходили вузькі смужки найрізноманітніших барв, та зелені, які найбільше полюбляло парубоцтво. Старші люди, байди, кобзарі, а до хрещення і волхви, носили білі полотняні пояси. Пояс здебільшого мав довжину 10-12 ліктів (тобто 5-6 метрів). На кінцях мережилися китиці із кольорових ниток. Поясом чоловіки обвивають собі стан навколо кілька разів, а кінці підтикують так, щоб краї його із китицями звисали донизу. Існує два способи підперезування поясами: „по-селянськи“, з китицями, що звисають із обох боків, і „по-козацьки“, коли обидва кінці пояса звисають із одного боку. Поясом підперезують шаровари поверх очкурні. Під час змагань із Гопака дозволено використовувати прості полотняні пояси для „Жовтяків“, „Соколів“ і „Яструбів“, шовкові для „Джур“, „Козаків“, „Характерників“ та „Волхвів“. Всі пояси для воїв Гопака повинні бути виготовлені із тканини одного тону. Різнобарвні пояси заборонені. Колір пояса повинен відповідати кольору чобіт змагуна. Зав'язувати пояс можна тільки „по-козацьки“. Перед змагом вірник воя пов'язує йому поверх пояса стрічку блакитного або жовтого кольору.

Взуття змагунів із Гопака. Із найдавніших часів на Україні чоботи були головним взуттям. На фресках десятого і одинадцятого століть Спасо-Нерещької церкви є зображення князів Святослава, Бориса, Ярослава Всеволодовича; всі вони у кольорових чоботях. Запорозькі козаки теж носили чоботи яскравих кольорів. Після підступного загарбання України (Руси) Московитією була штучно

нав'язана „нова“ мода носити чоботи чорного кольору. Із запровадженням кріпацтва селянство так збідніло, що і не у всіх були чоботи. Відроджуючи стародавні традиції свого народу, вої Гопака використовують на змаганнях чоботи яскравих кольорів: червоні, жовті, зелені, білі і т.п.

Чоботи для змагунів із Гопака повинні бути виготовлені із якісної шкіри. Як халяви, так і підошви слід виготовляти із м'якої шкіри. Каблучок, висотою не більше одного сантиметра, теж із м'якої шкіри або її заміника. Колір чобітків повинен відповідати кольору пояса. До участі у змаганнях не допускаються вої у чорних чоботах.

Захисні засоби

На змаганнях із Гопака захисні засоби використовуються під час змагів „Забава“, „Борня“ та „Герць“.

Змаги „Однотан“ і „Тан-двобій“ проходять без використання захисних засобів.

Під час змагу „Забава“ змагуни використовують лати на гомілки і передпліччя та мушлю для захисту паху.

Під час змагу „Борня“ змагуни використовують лати на гомілки і передпліччя, мушлю, рукавички, а поверх чобітків одягають пом'якшуючі черевички.

Під час змагу „Герць“ змагуни використовують лати на гомілку і передпліччя, мушлю, рукавички, пом'якшуючі черевички, шолом для захисту голови та м'якуш — пом'якшуючу прокладку на зуби.

Лати — це стародавній різновид захисних засобів, призначений для запобігання у змагунів пошкодженню гомілки та передпліччя. Лати для воїв Гопака повинні бути виконані із цупкої шкіри назовні, а всередині повинні мати пом'якшуючу прокладку. Лати закріплюються на гомілці чи передпліччі за допомогою шнурівок або липучок.

Мушля. Для захисту паху на змаганнях із Гопака використовують пластмасову мушлю, яка за допомогою бандажа кріпиться на голе тіло під шароварами.

Рукавички. Під час проведення змагів „Борня“ та „Герць“ правилами передбачено використання пом'якшуючих стусани рукавичок. Допоки в Україні не налагоджено виробництво таких рукавичок, на змаганнях тимчасово дозволяється використовувати „боксерські“.

Відмінність рукавичок воя Гопака і боксера впливає із віками складеної національної традиції змагів навкулачки. В Україні, на відміну від східних і західних шкіл боротьби, окрім вживаних різновидів стусанів і ударних частин, у широкому вжитку були стусани внутрішньою частиною кулака. Мій дід називав її „пістук“. Зараз у Гопаку цю ударну площину прийнято називати „зп'ясток“.

Боксерські рукавички не дозволяють використовувати її у двобоях. Тому, щоб не збіднювати свої рухи, у експериментальній школі Гопака у м. Львові було опрацьовано новий різновид рукавичок, який здатний максимально задовільнити вимоги боротьби Гопак.

Вимоги до боксерських рукавичок під час змагань із Гопака:

- рукавички повинні тісно облягати забинтовану руку воя;
- шнурівки повинні зав'язуватися знизу кулака;
- рукавички повинні бути виготовлені із м'якої шкіри або її заміників яскравих кольорів;
- рукавички повинні задовільняти всі санітарно-гігієнічні вимоги.

Пом'якшуючі черевички. Під час змагів „Борня“ та „Герць“, із метою зменшення пошкодженню тіла змагунів, правилами передбачено використання пом'якшуючих черевичків, які одягаються поверх чобітків. Захисні, пом'якшуючі копяк черевички виготовляють із м'якої шкіри і поролону. Захисна площа черевичків повинна покривати підйом ноги, кістки стопи, які єднають її з гомілкою, та п'ятку. Захисні черевички мають повністю закривати передню частину чобітків змагуна, не розтягуватись, не рухатись, а щільно облягати чобітки. Поки в Україні не виготовляють пом'якшуючих черевичків для воїв Гопака, на змаганнях дозволено використовувати „футі“ кік-боксерів.

Шолом. Для захисту голови під час змагів „Герць“ правилами змагань передбачено використання шоломів. Шоломи в Україні відомі від найдавніших часів. Виготовлялись вони із міді, бронзи, срібла, золота і заліза. Іноді вої захищали голову кольчугою. У всі часи нашої історії захисні засоби голови широко використовувались воями. Отож і не дивно, що на порозі третього тисячоліття по Христі вої Гопака теж використовують шолом для захисту голови у двобоях справжнього дотику.

Шолом для змагунів виготовляється із шкіри. Має поролонову прокладку, яка відмежовується від шкіри голови простим полотном. Шолом воїв Гопака мусить добре захищати брови, скроні, вилиці, щелепи, вуха, потилицю і маківку голови, а також частково шийні хребці. Вой у шоломі повинен добре чути і бачити. Будь-яка перешкода зору та слуху недопустима. На шоломі не потрібні металеві заціпки і гачки. Він має щільно облягати голову. Колір шолома яскравий, світлий. Шолом повинен задовільняти всі санітарно-гігієнічні вимоги. Доки в Україні не налагоджено виробництво таких шоломів, то для воїв Гопака дозволено використовувати під час змагань шоломи боксерів або кік-боксерів.

М'якуш. Для захисту губ, зубів та ясен під час змагів „Борня“ та „Герць“ правилами змагань передбачено використання пом'якшуючої прокладки у ротовій порожнині, яка кріпиться на зубах і називається м'якуш. М'якуш переважно замовляють індивідуально у стоматологічних поліклініках. Якщо це неможливо зробити, то варто придбати капи для боксерів.

Перед змаганнями всі захисні засоби перевіряє суддя Годій.

Воям Гопака під час змагів заборонено вдягати годинники, перстені, намиста, ланцюжки, кульчики, чи будь-які інші предмети, які можуть спричинити пошкодження тіла змагунів. Якщо змагун не має захисних засобів, передбачених для змагу, то Годій може заборонити йому брати участь у даному змагу.

Якщо Годій вважає, що захисні засоби не відповідають вимогам правил і можуть стати причиною пошкоджень, то змагун зобов'язаний на протязі однієї хвилини усунути недоліки або змінити захисні засоби. В протилежному випадку він позбавляється права брати участь у даному змагу.

На змаганнях із Гопака вважається доцільним, щоб кожна школа-учасниця змагань мала захисні засоби і символіку, однакову за кольорами і геральдичним змістом.

Представники, вчителі і вірники

Кожна школа бойового Гопака повинна мати свого представника, вчителя та вірника.

Представник даної школи несе відповідальність за забезпечення змагунів одягом, своєчасне прибуття на місце змагань, поведінку воїв під час змагань, а також за участь школи у віншуванні.

Представник школи бойового Гопака має право подавати письмові скарги та усні заяви від імені своєї школи.

Представник школи має право подавати дозаявки або перезаявки.

Представник школи має право брати участь у жеребкуванні.

Представник школи має право від імені своєї школи бути присутнім на засіданнях Головної Колегії, виступати на них і при необхідності відстоювати інтереси своєї школи.

Представник школи має право перебувати на місці проведення змагань, але йому категорично забороняється під час змагів втручатися у роботу суддів та організаторів змагань.

Вчитель і вірник. Кожен вой Гопака має право користуватися послугами вчителя і вірника.

Вчитель несе відповідальність за рівень знань свого учня у відповідності до розділу і рівня змагань, його техніко-тактичні знання, тілесний та духовний вишкіл.

Вчитель і вірник спільно несуть відповідальність за незнання змагуном правил змагань.

Вчитель і вірник мають право під час перерв між двобоями давати поради своєму учневі, допомагати швидко відновлювати сили, поправляти одяг та приводити захисні засоби до належного вигляду.

Під час змагів вчителю і вірнику забороняється давати поради своєму учневі (допомагати підказками), кликати його до себе, а також, готуючи воя до двобою, викрикувати образливі слова на адресу суддів, вчителя суперника та супротивника свого учня.

За порушення вищевказаних вимог вчитель чи вірник можуть бути вигнані із місця проведення змагань за нешляхетну поведінку.

Якщо вчитель чи вірник не звертають уваги на зауваження Годія, то учень може бути позбавлений права брати участь у даних змаганнях.

На змаганнях районних і міських рівнів опіку за учнями своєї школи вчитель може покласти на вірника.

Вірник змагуна зобов'язаний слідкувати за розкладом змагів і вчасно приводити змагуна до Змагового Кола.

Для злагодженості своїх дій вірник зобов'язаний тісно співпрацювати із Ведарем змагань.

Про будь-які зміни у розкладі змагань вірник зобов'язаний повідомляти вчителя, представника школи і змагуна.

Мова змагань

Змагання із Гопака проводяться тільки українською мовою.

Якщо змагання проводяться поза межами України, але у місцях компактного проживання українців, то хід змагань для іноземців може дублюватись їхньою мовою, але перекладати назви технічних елементів Гопака, одягу та всіх обладунків, включаючи і суддівську термінологію, категорично забороняється.

Програма змагань із Гопака

Програма змагань із Гопака передбачає розподіл воїв-змагунів по вікових групах, вагових категоріях та рівнях майстерності, і вміщає наступні розділи:

Змагання для чоловіків (від 18 до 55 років):

1. „Однотан“.
2. „Тан-двобій“.
3. „Забава“.
4. „Борня“.
5. „Герць“.

Змагання для парубків (від 15 до 18 років):

1. „Однотан“.
2. „Тан-двобій“.
3. „Забава“.
4. „Борня“.
5. „Герць“.

Змагання для підлітків (від 12 до 14 років):

1. „Однотан“.
2. „Тан-двобій“.
3. „Забава“.
4. „Борня“.

Змагання для хлопчаків (від 9 до 11 років):

1. „Однотан“.
2. „Тан-двобій“.
3. „Забава“.
4. „Борня“.

Дозволені дії

Під час проведення змагань із Гопака дозволено використовувати наступні технічні елементи:

Стусани: „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Духан“, „Вохрик“, „Стрімляк“, „Гупан“, „Сікан“, „Тичок“.

Копняки: „Прямий штовхаючий“, „Прямий зростаючий“, „Прямий спадаючий“, „Бічний“, „Тинок зовнішній“, „Тинок внутрішній“, „Лощак“, „Вихор“.

Копняки у стрибку: „Голубець“, „Пістоль“, „Зміна“, „Щупак“, „Розніжка“, „Чорт“, „Блоха“, „Яструб“, „Коза“.

Присядки: „Ралець“, „Брик“, „Відсіч“, „Гайдук“, „Збуй“.

Повзунці у присядці: „Чіпка“, „Серп“, „Влад“.

Повзунці у позиції „Павучок“: „Шуга“, „Бивен“, „Стрижак“, „Вибрик“, „Веретено“.

Повзунці у позиції „Собачка“: „Шпон“, „Пин“, „Пих“, „Рогач“, „Диб“.

Підсікання: „Коса“, „Млин“, „Дзига“.

Затули: „Рам'я“, „Пуга“, „Черес“, „Крес“, „Завушник“.

Перепопи руками: „Кряж“, „Іжак“, „Субіч“, „Слуп“, „Шлюз“, „Заграда“, „Загата“.

Перепопи ногами: „Лелека“, „Бусол“, „Чорногуз“.

Відбивання: „Руб“, „Стин“, „Зріз“, „Шунь“, „Вій“.

Зачепа: „Зашморг“, „Лапка“, „Зазуб“, „Силька“.

Дозволені цілі

Під час проведення змагу із „Однотану“ та „Тан-двобою“ дозволено виконувати всі вищезгадані технічні елементи.

Під час проведення змагу-двобою „Забава“ дозволено, обмежуючи дотик, наносити стусани чи копняки в передню та бічну частини голови, передню та бічну частини тулуба та захищені частини гомілки.

Під час проведення змагу „Борня“ чи „Герць“ дозволено легким або справжнім дотиком наносити стусани чи копняки в передню та бічні частини голови і тулуба та захищені частини гомілки.

Заборонені дії та цілі

При проведенні змагань із „Однотану“ та „Тан-двобою“ дозволено використовувати весь основний склад бойової техніки Гопака, а от під час змагів-двобій „Забава“, „Борня“ та „Герць“ заборонено:

- виконувати напад у потилицю, шию, маківку, низ живота, пах, спину, ноги, суглоби;
- нападати ліктем, коліном, низом кулака „гупаном“, великим пальцем, плечем, ударяти головою;
- вергати, наносити стусани чи копняки по ногах;
- навмисне повертатися спиною до супротивника;
- втікати, схилити голову нижче пояса, штовхати;
- навмисне падати, затримувати, захоплювати, обнімати супротивника;
- самовільно виходити із Змагового Кола;
- кричати або розмовляти під час двобою;
- продовжувати двобій після наказу Годія „досить“;
- робити образливі рухи в бік супротивника, його вчителя, глядачів, суддів;
- навмисне зволікати час;
- ухилятися від двобою.

При проведенні змагань із „Забави“ та „Борні“ заборонено завдавати сильні неконтрольовані стусани чи копняки, які можуть викликати стан очманіння чи втрату свідомості.

Заборонено чинити напад на супротивника, який падає або вже лежить на долівці Змагового Кола.

Заборонено при виконанні копняків або стусанів триматися за линви Змагового Кола.

Заборонено нападати на супротивника, якщо його нога заплуталася між линвами Змагового Кола.

Про вищевказані порушення Годій попереджує змагуна, а коли він і надалі продовжує порушувати правила, то Годій, без подальших попереджень, відмінусовує набрані ним бали.

Якщо після попередження щодо порушень Годію довелось тричі позбавляти змагуна набраних балів, то він має право припинити змаг, визнати за порушником поразку і позбавити його можливості далі брати участь у змаганнях.

Позбавлення права брати участь у змаганнях

Учасники змагань із Гопака можуть бути позбавлені права брати участь у бойових грищах лише у випадках серйозних порушень правил, наприклад:

- за виконання сильних, неконтрольованих стусанів та копняків на змаганнях „Забава“ та „Борня“. Якщо змагун вперше спричинив важке пошкодження тіла супротивника, то йому забороняється брати у подальшому участь у даних змаганнях. За повторне порушення, скоєне на протязі шести місяців після попереднього, змагуну забороняється брати участь у змаганнях

„Забава“ і „Борня“ протягом цілого року. За третє ж порушення, після річної заборони, змагуну забороняється виступати на протязі двох років. За четверте порушення змагунів взагалі забороняється брати участь у змаганнях „Забава“ і „Борня“;

- за зумисне заподіяння важкого тілесного пошкодження у всіх різновидах змагу;
- за брутальне поводження із супротивником, суддями чи глядачами;
- за обмежене використання копняків або стусанів;
- за триразове віднімання набраних балів; за відсутність захисних засобів у змагах-двобоях „Забава“, „Борня“ та „Герць“;
- за обдурювання при зважуванні;
- якщо у процесі двобою змагун хоч раз потрапив у стан непритомності (тобто зомлів) або у одному двобої тричі потрапив у стан очманіння, то він позбавляється права брати участь у змаганнях із Гопака на протязі шести місяців. Якщо після закінчення шестимісячного терміну покарання змагун знову потрапив у вищевказані стани, йому забороняється брати участь у змаганнях за правилами справжнього дотику „Герць“. Якщо під час проведення змагу „Борня“ потерпілий знову знепритомнів або очманів, і причиною цього стали його хиби дії, йому забороняється брати участь у всіх різновидах двобоїв („Забава“, „Борня“, „Герць“).

Перемога у змаганнях

Перемога у змаганнях із Гопака присуджується із врахуванням особливостей змагу. Перемога у змаганнях із „Однотану“ і „Тандубою“ оцінюється за кількістю набраних балів.

Перемога у змаганнях із „Забави“, „Борні“ та „Герцю“ присуджується із врахуванням обставин, які можуть скластися під час змагу.

Найчастіше перемогу присуджують по кількості набраних балів. Переможцем вважається той, кому судді-рахівники нарахували більшу кількість балів. Якщо кількість набраних балів у обидвох змагунів однакова, то переможцем вважається той, якого судді визнали жвавішим, витривалішим, технічнішим, тактичнішим, відмінно володіючим захистом.

У випадку, коли один із супротивників набагато краще володіє технікою бойового Гопака і перемагає свого супротивника на сім балів, йому присуджується перемога „За очевидною перевагою“.

Якщо один із змагунів не з'явився на змагання, то перемога присуджується його супернику.

Якщо змагун або його вчитель вважають, що продовжувати двобій немає сенсу, то вони можуть відмовитися. Для цього відмовник піднімає праву руку вгору і повідомляє про своє рішення Годія, або ж його вчитель кидає на середину Змагового Кола рушник. У

цьому випадку перемога присуджується супротивнику відмовника і кваліфікується як „очевидна перевага“.

У випадку, якщо один із змагунів наніс сильний стусан або копняк і після цього його супротивник втратив свідомість і пролежав на долівці Змагового Кола більше десяти секунд, перемога присуджується його супротивнику і визнається як „відверта звитяга“.

Якщо після сильного і влучного стусана або копняка змагун неспроможний продовжувати двобій, бо втратив координацію, не може захищатись, тримається за ливви або стоїть на колінах, погано реагує на запитання Годія, то суддя-Годій зупиняє двобій і розпочинає відлік від 1 до 10. Коли протягом восьми секунд змагун не зміг отямитись, то перемога присуджується його супротивнику як „відверта звитяга“. Якщо до восьми секунд змагун отямився і може продовжувати двобій, Годій оголошує бічним і доловим суддям, що потерпілий перебував у стані очманіння, після чого дозволяє продовжувати двобій. Якщо в одному із двобоїв змагун тричі потрапив у стан очманіння, то перемога присуджується його супротивнику і визнається як „очевидна звитяга“.

Перемога може присуджуватись змагуну дочасно, якщо його супротивник отримав одне попередження і тричі був позбавлений набраних балів. Перемога може присуджуватись змагуну дочасно, без попереднього зауваження, якщо його супротивник застосував заборонений технічний елемент або вдарив у недозволене місце.

У змаганнях „Забава“ та „Борня“ перемога присуджується дочасно змагуну, який постраждав від неконтрольованого копняка чи стусана супротивника.

Перемога змагуну присуджується дочасно, якщо його супротивник брутальною поведінкою і рухами виразив неповагу до нього, його вчителя, суддів або глядачів.

Правила змагань із „Однотану“

Програма змагу із „Однотану“ передбачає виконання елементів Гопака у музичному супроводі (під мелодію Гопака). Змагання проводяться без вікових обмежень із дотриманням вимог рівнів майстерності та поділу на вагові категорії.

Змагання із „Однотану“ для вікових категорій „хлопчаки“ та „підлітки“ мають на меті відтворення технічних елементів Гопака рівнів майстерності „Жовтяк“, „Сокіл“, „Яструб“ із обов'язковою демонстрацією танцювального характеру боротьби Гопака. Для вікових категорій „парубки“ та „чоловіки“ вимоги до виконання „Однотану“ відповідають вимогам рівнів майстерності „Джура“, „Козак“, „Характерник“, „Волхв“.

„Однотан“ — це попередньо вивчена показова програма технічних елементів Гопака. Тому напередодні змагу вчитель подає у су-

дову колегію (для ознайомлення) картку, у якій розписана послідовність виконання технічних елементів.

Загальні вимоги до виконавців „Однотану“ такі:

- відмінне виконання технічних елементів Гопака від найпростіших, а також їх сув'язь;
- довільне керування силою і напрямком рухів, їх амплітудою, швидкістю та ритмом;
- вміння надавати бойовим рухам різного емоційного забарвлення;
- вдале використання прискорення та сповільнення швидкості при виконанні технічних елементів у поєднанні із мелодією Гопака.

Для воїв мистецьких рівнів „Характерник“ і „Волхв“, окрім відмінного виконання основної бойової техніки Гопака, передбачено, як обов'язкове, виконання „Однотану“ із використанням традиційно української зброї (спис, піка, палиця, ціп), а також шерму обаруч (мечами, шаблями, бардками або їх поєднання: шабля-меч, бардка-шабля і т.п.).

Всі різновиди „Однотану“ виконуються під мелодію Гопака (допускаються осучаснені варіанти мелодії, які не порушують традиційний ритм танцю).

Тривалість змагу „Однотан“:

- для хлопчаків та підлітків - 2 хвилини
- для парубків та чоловіків - 3 хвилини.

Місце проведення змагу із „Однотану“ — Змагове Коло.

Змагання із „Однотану“ оцінює чота долових суддів, почесним членом якої є Війт змагань. Чотою суддів керує Чотовий. Чотовому підпорядковано п'ять долових суддів-рахівників.

Бойові елементи Гопака та їхні сув'язі під час виконання „Однотану“ оцінює кожен доловий суддя-рахівник, суворо дотримуючись п'ятьох головних вимог:

1. Якість виконання бойових елементів Гопака.
2. Рівень складності сув'язів.
3. Різноманітність та рівномірність використаної техніки.
4. Чуття ритму мелодії Гопака.
5. Лицедійство.

Найвища оцінка кожної із п'яти вимог — 20 балів (із десятими). Після почергового оголошення оцінок суддями бали додаються. Отриману кількість балів ділять на 5, і ця середня оцінка, як кінцевий результат виступу, знову оголошується глядачам. Всі оцінки, здобуті змагуном, записуються у Оцінкову картку змагуна.

На змаганнях міжшкільних, районних і міських рівнів суддівство із „Однотану“ дозволяється проводити за полегшеним регламентом, згідно якого „Однотан“ оцінюється кожним членом судової колегії

Оцінкова картка змагуна.		Змаг „Однотан“.	
		Прізвище:	
№ Дія	Оцінка	К-сть набр. балів	Сума
1. Якість виконання техн. елем.	1-20		
2. Рівень складності сув'язів	1-20		
3. Різноманітність та рівномірність використаної техн.	1-20		
4. Чуття ритму мелодії Гопака	1-20		
5. Лицедійство	1-20		
6. Загальна сума набраних балів:			
7. Середня оцінка:			

по загальному враженню. При полегшеному регламенті суддівства обсяг оцінок у межах 1.0-10.0 балів. Отримані від п'яти суддів оцінки додаються. Переможець оцінюється по загальній кількості набраних ним балів.

В окремих випадках змагання із „Однотану“ дозволяється проводити у співовому або оплесковому супроводі, який чітко відтворює суть мелодії Гопака. До таких випадків відносяться змаги обрядового характеру (на честь Сварога, Дажбога, Оря, Леля, Перуна і т.п.), які можуть проводитись на місцях стародавніх капищ просто неба або на місцях бойової слави козаків, січових стрільців, воїв УПА та героїв Вітчизняної війни 1941-1945 років.

У всіх випадках проведення суддівства присутність Війта змагань обов'язкова. Його досвід у проведенні змагань і його рекомендації щодо оцінювання дій воїв повинні братись до уваги членами чоти долових суддів.

Правила змагань із „Тану-двобою“

Програма змагань із „Тану-двобою“ передбачає парне виконання попередньо вивченої показової програми, виконаної у формі двобою обмеженого дотику, який виконується у музичному супроводі (під мелодію Гопака). Змагання із „Тану-двобою“ проводяться без вікових обмежень, із дотриманням вимог рівнів майстерності та поділу на вікові та вагові категорії.

Вої мистецького рівня „Жовтяк“, „Сокіл“, „Яструб“, а це найчастіше „хлопчаки“ та „підлітки“, повинні відтворювати високоякісне володіння технічними елементами бойового Гопака, які відповідають вимогам цих рівнів. Вої мистецьких рівнів „Джура“ і „Козак“ повинні відмінно відтворювати всі різновиди головної техніки бойового Гопака від найпростіших до найскладніших його елементів та

Оцінкова картка змагуна. Змаг „Тан-двобій“	
Прізвище:	
№ Дія	Оцінка К-сть набр. балів Сума
1. Якість виконання техн. елем.	1-20
2. Якість і складність сув'язів	1-20
3. Різноманітність та рівномірність використаної техніки	1-20
4. Чуття ритму мелодії Гопака	1-20
5. Лицедійство	1-20
6. Загальна сума набраних балів:	
7. Середня оцінка:	
8. Примітки:	

їхніх сув'язів; довільно керувати силою, напрямком, влучністю копняків чи стусанів; виконувати бойові елементи Гопака із великою амплітудою; вміти надавати бойовим рухам різного емоційного забарвлення; вдало використовувати швидкість (прискорювати або сповільнювати рухи) та ритм (тісно пов'язувати бойові і танцювальні рухи із мелодією Гопака); із легкістю виконувати складні стрибкові елементи і їхні сув'язі.

Для воїв мистецьких рівнів „Характерник“ і „Волхв“, окрім відмінного виконання основної бойової техніки Гопака, передбачено, як обов'язкове, виконання „Тану-двобою“ із використанням традиційно української зброї (спис, піка, сокира, палиця, а також шерму обаруч (шаблями, мечами, бардками або їх поєднаннями). „Тан-двобій“ мистецького рівня „Характерник“ та „Волхв“ передбачає максимальне відтворення лицедійських здібностей воїв-супротивників, метою яких є естетичне виховання молоді в дусі поваги до боротьби (в аспекті боротьба — це життя воя), а також побратимської любові до супротивника.

Різновиди „Тану-двобою“ повинні виконуватись у музичному супроводі під мелодію Гопака.

Час виконання „Тану-двобою“:

- для хлопчаків - 1 хв.
- для підлітків - 2 хв.
- для парубків - 3 хв.
- для чоловіків - 3-5 хв.

Місце проведення — Змагове Коло.

Змагання із „Тану-двобою“ оцінює чота долових суддів, почесним членом якої є Війт змагань. Чотою долових суддів-рахівників керує Чотовий. Чотовому підпорядковано п'ять долових суддів.

Під час змагу кожен доловий суддя оцінює виконання бойових елементів Гопака, дотримуючись п'ятьох головних вимог:

1. Якість виконання технічних елементів.
2. Рівень складності сув'язів.
3. Рівномірність та різноманітність використаної техніки.
4. Чуття ритму мелодії Гопака.
5. Лицедійство.

Найвища оцінка кожної із п'яти вимог 20 балів (із десятими).

Для полегшення роботи суддів вчитель перед виступом його учнів подає Чотовому (для ознайомлення) картку, у якій розписано послідовність виконання технічних елементів. Всі оцінки, набрані під час виконання „Тану-двобою“, заносять у Оцінкову картку змагуна. Після оголошення кожним суддею оцінок, їх сумують і ділять на п'ять. Потім оголошується загальна оцінка виступу пари.

На змаганнях міжшкільних, районних та міських рівнів суддівство із „Тану-двобою“ дозволяється проводити за обмеженим регламентом, згідно якого „Тан-двобій“ оцінюється кожним членом судової колегії по загальному враженню. Обсяг оцінок при такому суддівстві від 1.0 до 10.0 балів. Отримані оцінки додаються. Переможець оцінюється по загальній кількості набраних балів.

В окремих випадках змагання із „Тану-двобою“ дозволяється проводити у співовому або оплесковому супроводі, який чітко відтворює суть мелодії Гопака. До окремих випадків відносять змагання обрядового характеру (на честь Сварога, Дажбога, Перуна і т.п.), які можуть відбуватися на місцях стародавніх капищ просто неба, або на місцях бойової слави козаків, Січових Стрільців, воїв УПА, героїв Вітчизняної війни 1941—1945 років. Для проведення змагів такого рівня використовують рівну галявину. Змагове Коло окреслюють невеличким тинем із гілля. Судді та глядачі стають довкола місця змагу і, споглядаючи двобій, співають різні пісенні тексти, покладені на мелодію Гопака.

Правила змагань за умов обмеженого дотику „Забава“

„Забава“ це різновид двобою із обмеженим дотиком. Головною метою „Забави“ є відтворення елементів Гопака та можливість їх доцільного використання в умовах справжнього двобою, зовсім не допускаючи дотику до супротивника. Змаг „Забави“ проводиться без вікових обмежень. Учасники змагу розподіляються за рівнями майстерності, ваговими категоріями та віковими групами.

Найважливішим і найціннішим у „Забаві“ є вміння контролювати силу, точність, швидкість копняків та стусанів, зберігаючи при цьому оптимальну відстань від тіла супротивника, щоб уникати дотику і не бути занадто далеко.

Місце проведення змагу — традиційне Змагове Коло.

У двобою „Забави“ категорично заборонено наносити неконтрольовані стусани чи копняки, які можуть спричинити очманіння або втра-

ту свідомості супротивника. За такий вчинок учасник змагу відразу позбавляється права брати подальшу участь у даних змаганнях.

Зате у змагу „Забава“ дозволяється виконувати справжні підсікання супротивника.

Кожен влучний і повністю контрольований копняк чи стусан у дозволене місце оцінюється із врахуванням складності його виконання.

Наприклад:

Дія	Оцінка
Влучні стусани в голову і тулуб супротивника	1 бал.
Влучний стусан із негайним підсіканням	2 бали
Влучний стусан наввипередки копняка або стусана	2 бали
Влучний копняк або тинок в голову	2 бали
Влучний копняк або тинок в тулуб	1 бал
Влучний копняк в тулуб наввипередки стусана	3 бали
Влучний копняк із негайним підсіканням	2 бали
Влучний копняк в голову у стрибку	3 бали
Влучний копняк у тулуб у стрибку	2 бали
Влучний „Щупак“ або „Зміна“	5 балів
Влучна „Блоха“	8 балів

Під час двобою, після кількох влучно виконаних змагунами елементів, Годій має право зупинити двобій для полегшення підрахунку оцінок суддями.

Якщо у двобої один із змагунів випереджує свого супротивника на сім балів, то двобій (за наказом Годія) припиняється, змагуну зараховується перемога „за очевидною перевагою“.

Підбивання чи підсікання зараховуються лише тоді, коли супротивник хоча б однією рукою доторкнувся долівки Змагового Кола.

У випадку, коли напади суперників виглядають недостатньо переконливо, Годій має право зупинити двобій і зробити попередження „Недостатньо!“, „Непереконливо!“. Якщо Годій тричі робить вищевказані попередження, то двобій зупиняється, і супротивники або один із них вважаються не допущеними до участі у даному змагу.

Під час двобою (для полегшення підрахування оцінок) Годій має право зупиняти змагання. Після кожної зупинки двобою бічні та долові судді повинні негайно показати Ройовому свої оцінки. Це повинно бути чітко відтворено цифрами 1, 2, 3. ... і т. п. або письмово „бали незараховані“, „я нічого не помітив“ ... і т. п.

У процесі двобою Годій повинен чітко фіксувати оцінки і за виконані технічні елементи подавати відповідні сигнали руками, які повинні зафіксуватися бічними та доловими суддями-рахівниками. У випадку, коли Годій побачив чітко виконаний стусан чи копняк, а бічні чи долові судді говорять, що „нічого не бачили“, він має право зарахувати відповідну оцінку, не зважаючи на „меншість“ голосів.

Змаг „Забава“ оцінює рій суддів, почесним членом якого є Війт змагань або його заступник. Рій суддів-рахівників очолює Ройовий. Ройовому підпорядковані два бічні судді, три долові та Годій.

Виконання технічних елементів Гопака та їхніх сув'язів у змагу „Забава“ оцінює і заносить у Оцінкову картку змагуна кожен бічний та доловий суддя-рахівник, враховуючи при цьому оцінки, які показав Годій; а також суворо дотримуючись таких вимог:

1. Оцінюється і зараховується тільки якісний напад.
2. Вміння мистецьки виконувати копняки та стусани і по чергово застосовувати їх у двобою.
3. Вміле володіння захистом.
4. Технічна та тактична майстерність.
5. Вміння обмежувати дотик.
6. Вміння використовувати у двобої складні стрибкові елементи.

Якщо в угоді змагань не передбачено „нічиє“, а так трапилося, то дозволено ввести додатковий час змагу тривалістю 1 хв. Якщо додатковий час теж закінчився в „нічию“, то змаг продовжується без перерви доти, поки один із супротивників не виграє один бал.

У випадку пошкодження тіла двобій необхідно зупинити. Для визначення ступеню пошкодження суддя-Годій запрошує у Змагове Коло лікаря, який повинен виявити, наскільки серйозне пошкодження і чи може змагун продовжувати двобій. Час перебування лікаря у Змаговому Колі вилучається із загальної тривалості двобою. Обстеження лікаря повинно тривати не більше однієї хвилини. Незначні пошкодження (тріщини надбрівних дуг, губ, кровотечі із носа, забиття гомілки і т.п.) можна загоювати у перервах між двобоями або після закінчення змагу. Якщо пошкодження потребує довготривалого лікування, то двобій необхідно зупинити. Якщо причиною припинення змагу стало тяжке пошкодження тіла, то Війт змагань разом із Годієм, боковими і доловими суддями повинні вирішити:

- дії котрого змагуна спричинили тяжке пошкодження тіла супротивника;
- чи було це вчинено навмисно, чи ні?
- чи сталося це пошкодження із вини самого потерпілого, чи ні?

Якщо пошкодження було випадковим і травмований змагун не може продовжувати двобій, то його суперник отримує перемогу.

Якщо пошкодження тіла є наслідком власної помилки змагуна, то перемога присуджується його супернику.

Якщо пошкодження тіла вчинено навмисне та ще й з грубим порушенням правил двобою обмеженого дотику „Забава“, то порушник позбувається права брати участь у даних змаганнях або і на довший час, в залежності від рішення судової колегії.

У всіх випадках пошкодження тіла вирішальне право продовжувати або завершувати двобій належить лікарю, а не змагуну.

Оцінкова картка змагуна.		Змаг „Забава“.			
		Прізвище:			
№ Дія	Оцінка	К-сть набр. балів			Сума
		1-двобій	2-двобій	3-двобій	
1. Влучний стусан в голову чи тулуб	1 б.				
2. Влучний стусан із негайним підсіканням	2 б.				
3. Влучний стусан наввипередки копняка чи стусана	2 б.				
4. Влучний копняк або тинок у голову	2 б.				
5. Влучний копняк або тинок у тулуб	1 б.				
6. Влучний копняк у тулуб наввипередки стусана	3 б.				
7. Влучний копняк із негайним підсіканням	2 б.				
8. Влучний копняк у голову у стрибку	3 б.				
9. Влучний копняк у тулуб у стрибку	2 б.				
10. Влучний „Щупак“ або „Зміна“	5 б.				
11. Загальна сума набраних балів:					
12. Середня оцінка:					
13. Примітки					

Зупинки двобою Годієм дозволені у випадку:

- коли необхідно надати лікарську допомогу;
- коли у воя-змагуна розв'язалися або відшпилилися захисні засоби;
- коли вилізла сорочка, сповзають шаровари, розв'язався пояс, і їх необхідно поправити.

Для цього Годій повинен зупинити двобій наказом „Досить!“, розвести супротивників у різні боки і дати можливість заправити стрій, зашпилити захисні засоби, зав'язати пояс і т.п.

До найгрубіших порушень змагу „Забава“ відносять неконтрольовані стусани чи копняки. Якщо один із змагунів неодноразово стусаном чи копняком торкається тіла супротивника і не реагує на попередження Годія, суддя в Колі має право зупинити двобій і визнати дії змагуна, як свідчення невідповідності до участі у даних змаганнях.

Тривалість змагу „Забава“:

- для хлопчаків — 2 двобої по 2 хв. із перервою 1 хв.
- для підлітків — 3 двобої по 2 хв. із перервами по 1 хв.
- для парубків: — 3 двобої по 3 хв. із перервами по 1 хв.
- для чоловіків: — 3-5 двобоїв по 3 хв. із перервами по 1 хв.

Правила змагань за умовами легкого дотику „Борня“

Змаг „Борня“ це різновид двобою, у якому змагуни, виконуючи копняки чи стусани, легко торкаються тіла свого суперника. Учасників змагу „Борня“ розподіляють по рівнях майстерності, вікових групах та вагових категоріях.

Місце проведення змагу „Борня“ — Змагове Коло.

Змаг „Борня“ — це чудовий засіб обміну досвідом, який виховує повагу до супротивника. Змаг „Борня“ жартівлива бесіда двох тіл, яка є гарним видовищем для глядачів і чудовим уроком для вихованців. Тому під час „Борні“ наносити сильні стусани чи копняки просто неетично, якщо, звичайно, розглядати „Борню“ як бесіду-жарт.

Найважливішим і найціннішим у змагу „Борня“ є вміння регулювати силу і влучність стусанів та копняків. У двобоях повинна використовуватися різноманітна техніка рук і ніг, яка повинна рівномірно чергуватися.

Під час проведення змагу „Борня“ Годієві заборонено зупинити двобій із метою полегшення підрахунку оцінок.

Змаг „Борня“ оцінює рій суддів, почесним членом якого є Війт змагань або його замісник. Рій суддів очолює Ройовий. Ройовому підпорядковані два бічні судді, три долові та Годій.

Почерговість змагів, склад пар та роїв суддів здійснюють шляхом жеребкування. Кращі змагуни змагань можуть бути розподілені так, щоби не змагались у відбіркових змагах.

Кожен двобій змагу „Борня“ оцінюється всіма членами рою суддів, виходячи із таких вимог:

- якості нападу;
- технічної та тактичної майстерності;
- вміння дозувати силу копняка чи стусана;
- вміння мистецьки виконувати копняки та стусани і почергово застосовувати їх у двобою;
- вмілого володіння захистом;
- рівня витривалості як під час змагу, так і після його закінчення;
- вміння використовувати у двобої складні стрибкові технічні елементи Гопака.

Окрім цього, кожен влучний і повністю контрольований копняк чи стусан, виконаний у дозволене місце, оцінюється із врахуванням складності його виконання, наприклад:

Дія	оцінка
Стусани в голову і тулуб	1 бал
Стусан із негайним підсіканням	2 бали
Стусан наввипередки копняка чи стусана супротивника	2 бали
Копняк чи тинок у голову супротивника	2 бали
Копняк чи тинок у тулуб	1 бал
Копняк у тулуб наввипередки стусана	3 бали
Копняк із негайним підсіканням	2 бали
Копняк у голову в стрибку	3 бали
Копняк у тулуб в стрибку	2 бали
"Щупак", "Зміна"	5 балів
"Блоха"	8 балів

Переможцем визнається той змагун, який набрав більшу кількість оцінок.

При веденні технічно неякісного двобою, при порушенні дозування сили стусанів та копняків, при повертанні до супротивника спиною, за постійне втікання від суперника, пасивність та кволість, Годій має право позбавити воя набраних ним балів (оцінок). Якщо Годій тричі віднімає набрані бали за порушення правил, то такого змагуна позбавляють права надалі брати участь у змаганнях.

При оцінюванні змагу „Борня“ слід надавати перевагу тому вою, який легко рухається у Змаговому Колі, його манера ведення двобою нагадує танок, рухи тіла невимушені, природні, вираз обличчя радісний, а тактика двобою шляхетна.

Змаг „Борня“ оцінюється за загальною кількістю набраних балів та на основі загального враження, яке залишили по собі його учасники. Всі завойовані оцінки необхідно заносити в Оцінкову картку змагуна у такій послідовності, в якій вони проводились.

Якщо в угоді змагань не передбачено „нічиєї“, а так трапилось, то перемога присуджується тому, хто витриваліший і показав кращу техніко-тактичну вишколеність. Критерій оцінки і надання переваги переможцю необхідно відобразити у Оцінковій картці змагуна, у розділі „Примітки“.

Під час змагу Годій має право зупинити двобій, якщо змагуну необхідно надати лікарську допомогу. Переривання двобою для проведення лікарського обстеження повинно тривати не більше однієї хвилини. Час присутності лікаря у Змаговому Колі вилучається із загальної тривалості двобою.

Якщо скоєно важке пошкодження тіла, яке потребує довготривалого лікування, то двобій зупиняється, а суддівська колегія на чолі із ройовим вирішує:

- хто спричинив важке тілесне пошкодження?
- чи було скоєно воно навмисно?
- чи сталося воно із вини самого потерпілого?

Якщо пошкодження тіла було скоєно випадково, а травмований не здатний продовжувати двобій, то перемога визнається за його суперником.

Якщо пошкодження тіла заподіяне навмисно, то порушнику правил забороняється брати участь у даних змаганнях або і надалі. Все залежить від ухвали, яку винесе рій суддів. Якщо пошкодження тіла змагуна сталося із вини самого потерпілого, то його суперник оголошується переможцем.

Оцінкова картка змагуна.		Змаг „Борня“.		
		Прізвище:		Вага:
Част. тіла	Дія	Оцінка	К-сть набр. балів 1-двобій 2-двобій 3-двобій	Сума
Руки	1. Стусан в голову чи тулуб	1 б.		
	2. Стусан із негайним підсіканням	2 б.		
	3. Стусан наввипередки копняка чи стусана	2 б.		
Ноги	4. Копняк або тинок у голову	2 б.		
	5. Копняк або тинок у тулуб	1 б.		
	6. Копняк у тулуб наввипередки стусана	3 б.		
	7. Копняк із негайним підсіканням	2 б.		
У стрибку	8. Копняк у голову	3 б.		
	9. Копняк у тулуб	2 б.		
	10. „Щупак“ або „Зміна“	5 б.		
11.	Загальна сума набраних балів:			
12.	Оцінка загального враження (1-5 балів):			
13.	Примітки			

Якщо у момент скоєння пошкодження тіла була „нічия“, то Годій має право зупинити двобій на 10 хв., а згодом продовжити його аж до виявлення переможця. У всіх випадках пошкодження тіла тільки лікар, а не змагун, має право радити Годієві продовжувати двобій чи зупинити.

Суддям змагу „Борня“ слід зауважити, що будь-які пошкодження тіла змагуна під час двобою легкого дотику небажані, бо вони є свідченням того, що змагуни не вміють контролювати силу копняків чи стусанів або неухважні, що є показником безвідповідального відношення до боротьби.

Тривалість змагу „Борня“:

Для хлопчаків— 2 двобої по 2 хв. із перервою 1 хв.

Для підлітків— 3 двобої по 2 хв. із перервами по 1 хв.

Для парубків— 3 двобої по 3 хв. із перервами по 1 хв.

Для чоловіків— 3-7 двобоїв по 3 хв. із перервами по 1 хв.

Вагові категорії учасників змагу „Борня“.

Хлопчаки до: 35, 40, 45, 50.

Підлітки до: 40, 45, 50, 55.

Парубки до: 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80.

Чоловіки до: 57, 63, 67, 72, 75, 80, 85, 90, більше 91.

Правила змагань за умов справжнього дотику „Герць“

Змаг „Герць“ це різновид двобою, у якому дозволено наносити справжні сильні і влучні стусани та копняки із врахуванням обмежень дій, передбачених правилами.

До участі у змаганнях допускаються вої вікових груп „парубки“ та „чоловіки“, із врахуванням вимог рівнів майстерності та поділу на вагові категорії.

„Герць“ — це справжня перевірка набутих знань, яку на відмінно може здати лише той, хто досягнув найвищих щабелів у змагах „Однотан“, „Тан-двобій“, „Забава“ і „Борня“.

„Герць“ — іспит, перевірка сили волі у граничних умовах боротьби.

„Герць“ — урок для воїв, який не в силах сконструювати жоден вчитель.

„Герць“ — перевірка воя на порядність і шляхетність в умовах двобою. Тільки шляхетно виховані вої здатні гідно проводити змаг і не збіднювати себе використанням заборонених правилами дій.

„Герць“ — тілесна розмова воїв; і хоч жорстока, зате правдива. У „Герці“ суть воя як на долоні, тому тріумфує той, „хто чує в собі правду“.

Змаг „Герць“ оцінює рій суддів, почесним членом якого є Війт змагань. Рій суддів очолює Ройовий. Ройовому підпорядковані два бічні судді, три долові і Годій.

Оцінювальна картка змагуна.	Змаг „Герць“.		Сума		
	Част. тіла	Дія		Вага:	
Оцінка			К-сть набр. балів		
		1-двобій	2-двобій	3-двобій	
Руки	1. Стусан в голову чи тулуб	1 б.			
	2. Стусан із негайним підсіканням	2 б.			
	3. Стусан наввипередки копняка чи стусана	2 б.			
Ноги	4. Копняк або тинок у голову	2 б.			
	5. Копняк або тинок у тулуб	1 б.			
	6. Копняк у тулуб наввипередки стусана	3 б.			
	7. Копняк із негайним підсіканням	2 б.			
У стрибку	8. Копняк у голову	3 б.			
	9. Копняк у тулуб	2 б.			
	10. „Щупак“ або „Зміна“	5 б.			
	11. Підсікання „Млин“	2 б.			
	12. Підсікання „Дзига“	3 б.			
	13. Підсікання „Серп“	4 б.			
	14. Копняки у присядці	4 б.			
15.	Загальна сума набраних балів:				
16.	Оцінка загального враження (1-5 балів):				
17.	Примітки				

Кожен двобій змагу „Герць“ оцінюється суддями виходячи із:

- якості нападу;
- вміння володіти захистом;
- технічної та тактичної майстерності;
- вміння мистецьки виконувати стусани та копняки у дозволені частини тіла і почергово застосовувати їх під час двобоїв;

— вміння використовувати у двобою складні стрибкові технічні елементи; рівня витривалості, як під час змагу, так і після його закінчення.

Окрім цього, кожен влучно виконаний копняк чи стусан оцінюється із врахуванням складності його виконання, як про це уже говорилось у правилах змагань із „Борні“.

Змаг „Герць“ оцінюється за загальною кількістю набраних балів та на основі загального враження, яке залишили по собі змагуни. Переможцем змагу вважається той, хто набрав більшу кількість балів.

Всі оцінки, набрані змагуном, записуються у Оцінкову картку змагуна у такій послідовності, у якій вони здобувались. Якщо під час двобою змагун порушує правила, то Годій має право після одноразового попередження віднімати набрані ним бали.

Копняк чи стусан, виконаний у момент, коли руки або ноги суперника знаходились за лінвами Змагового Кола, не зараховуються.

Копняк чи тинок не зараховується, якщо після його виконання змагун втрачає рівновагу або падає.

Якщо змагуни одночасно вразили один одного, то використані ними технічні елементи повинні бути відповідно оцінені і занесені в Оцінкову картку змагуна.

Якщо в угоді змагань із Гопака не передбачено „нічиєї“, а так трапилося, то перемога присуджується тому, хто витриваліший, показав кращу техніку захисту та нападу і поведив себе у двобоях гідно і шляхетно.

Якщо під час двобою один із змагунів отримав пошкодження тіла, Годій має право зупинити двобій і запросити у Змагове Коло лікаря. Час перебування лікаря у Змаговому Колі вилучається із загальної тривалості двобою. Лікарська допомога змагуну не повинна перевершувати 1 хвилини. Якщо після надання допомоги змагун не може продовжувати двобій, змаг зупиняється, і перемога надається супернику (за умови, якщо пошкодження тіла скоєно випадково або із вини самого потерпілого).

Якщо пошкодження тіла є результатом порушення правил, відповідальному за скоєне забороняється надалі брати участь у даних змаганнях і навіть на більш тривалій термін, залежно від ухвали рою суддів.

Якщо у момент травмування була „нічия“, то Годій має право зупинити двобій, зробити перерву на 10 хвилин, а згодом продовжити до виявлення переможця.

Якщо після сильного стусана чи копняка Годій зауважив, що змагун у стані очманіння і не може якісно продовжувати двобій, то він повинен припинити змаг і відкрити рахунок від 1 до 10.

Якщо протягом восьми секунд змагун отямився, Годій дає дозвіл продовжувати двобій, а стан, у якому перебував потерпілий, визнає

як „стан очманіння“. Якщо в одному двобої змагун тричі потрапляв у „стан очманіння“, то двобій припиняється, а перемога присуджується його супернику і проголошується як „очевидна звитяга“.

Якщо протягом восьми секунд змагун не зміг отямитись, то Годій припиняє двобій, запрошує у Змагове Коло лікаря і після надання першої допомоги оголошує переможцем суперника потерпілого, така перемога проголошується як „відверта звитяга“.

Якщо один із змагунів наніс сильний і влучний стусан чи копняк у дозволене місце, і після цього його супротивник зімлів і пролежав на долівці Змагового Кола більше, як десять секунд, Годій припиняє двобій, запрошує лікаря, і, після надання першої допомоги, переможцем змагу оголошує суперника потерпілого, кваліфікуючи дану перемогу як „відверту звитягу“.

Змагун, який під час двобою тричі потрапляв у „стан очманіння“, або хоч раз втратив свідомість, позбавляється права брати участь у даних змаганнях і щонайменше на півроку після цього.

Тривалість змагу „Герць“.

Для парубків: 3 двобої по 3 хв. із перервами по 1 хв.

Для чоловіків: 3-7 двобоїв по 3 хв. із перервами по 1 хв.

Поділ на вагові категорії:

Парубки до: 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80.

Чоловіки до: 57, 63, 67, 72, 75, 80, 85, 90, більше 90.

Організація роботи суддів

Робота суддів із Гопака є почесним і відповідальним обов'язком. Суддя повинен бути справедливим, чесним, шляхетним, об'єктивним, неупередженим і доброзичливим до змагунів, і при цьому вимагати від них суворого дотримання правил змагань. Суддя має бути стриманим, поважним і тактовним до своїх колег, організаторів та представників шкіл.

Організація, яка має намір проводити змагання, утворює Головну Судову Колегію, в яку повинні входити достойні і славетні вої Гопака, яких здебільшого рекомендує спортивне об'єднання, товариство або асоціація.

Головна Судова Колегія складається із Війта, Війтового, Візира та Возного. Війт очолює Головну Судову Колегію. Кандидатуру Війта затверджує організація, яка бере на себе зобов'язання провести змагання. Особа Війта повинна бути попередньо узгоджена із спортивними спілками, об'єднаннями, товариствами або асоціаціями того регіону, у якому проводяться змагання.

Головна Судова Колегія повинна створюватись заздалегідь для того, щоб завчасно розпочати підготовку до змагань.

Головна Судова Колегія комплектує штат необхідних суддів.

Перелік суддівських посад

1. Війт — головний суддя змагань і одночасно голова Головної Судової Колегії.
2. Війтовий — заступник головного судді змагань.
3. Візир — головний секретар змагань.
4. Возний — заступник Візира із питань реклами змагань та популяризації боротьби Гопак.
5. Говірняк — суддя-інформатор.
6. Годиняр — суддя-хронометрист.
7. Ведар — суддя при учасникові.
8. Віншовий — суддя, відповідальний за вручення нагород.
9. Спірник — суддя, який вирішує спірні питання.
10. Розпорядник — суддя, який забезпечує рекламу Гопака в місці проведення змагань, освітлення, озвучення, продаж квитків і т. п.
11. Управитель — суддя, який забезпечує нормальне функціонування всіх необхідних для змагань приміщень, пристроїв та допоміжних засобів.
12. Головний лікар змагань.
13. Чотовий — суддя, який очолює чоту суддів-рахівників під час проведення змагів „Однотан“ і „Тан-двобій“.
14. Ройовий — суддя, який очолює рій суддів-рахівників під час проведення змагів „Забава“, „Борня“ та „Герць“.
15. Годій — суддя у Змаговому Колі.

Війт

Війт, як правило, є найбільш досвідчений із суддів. Він очолює роботу Головної Судової Колегії. Війт керує ходом змагань. Від керівних здібностей Війта, його об'єктивності, принциповості, витриманості та зваженості дій залежить успіх проведення змагань.

Всю свою роботу Війт проводить у тісній взаємодії із організаторами змагань, котрі зобов'язані сприяти виконанню його наказів.

У передзмагальний період Війт вивчає Положення про змагання, складає розклад змагань по днях і по годинах, розробляє вказівки суддям та організаторам щодо обладнання місця змагань.

Після створення Головної Судової Колегії Війт разом із її членами комплектує штат необхідних для змагань суддів. По закінченні комплектації Війт проводить загальні збори всіх суддів, на яких він ознайомлює їх із Положенням про змагання, розподіляє між ними обов'язки, уточнює єдине тлумачення окремих пунктів правил. На цих же зборах призначається комісія, яка повинна провести зважування всіх змагунів. Також висувуються і затверджуються кандидатури на посади Ройових та Чотових суддів. Кількість суддів у чоті чи рою визначає Головна Судова Колегія, виходячи із Положення про змаган-

ня, та в залежності від програми змагань, графіку їх проведення, кількості Змагових Кіл і учасників у кожному різновиді змагу. Для забезпечення кваліфікованого суддівства кожного змагу необхідно рівномірно розподілити по чотах та роях найбільш досвідчених суддів.

У переддень змагань Війт проводить загальні збори організаторів змагань, суддів, представників шкіл, учителів та змагунів, на яких уточнює всі організаційні питання.

У перший день змагань Війт контролює роботу комісії зважування та жеребкування.

Під час змагань Війт спостерігає за ходом змагів, роботою чот та роїв суддів, а також допоміжних служб і організаторів.

Якщо під час змагань виникла потреба внести зміни у розклад змагань, то Війт має право це зробити.

Війт має право заборонити змагуну брати надалі участь у змаганнях, якщо він порушив правила змагань із Гопака.

Війт має право усунути від виконання обов'язків суддів та представників шкіл, які скоїли брутальні вчинки, порушили правила змагань або неспроможні виконувати покладені на них обов'язки.

Війт має право відмінити рішення будь-якого судді, якщо він переконаний у тому, що рішення цього судді неправдиво відтворює дійсність.

Війт має право назначити новий змаг, якщо, на його думку, мало місце порушення правил, упереджена оцінка дій одного із змагунів або інші перешкоди, які вплинули на оцінки дій учасників.

Весь персонал, який обслуговує дані змагання, повинен безсуперечно виконувати накази Війта змагань. Це стосується представників шкіл і учасників змагань.

Після закінчення змагань Війт зобов'язаний у триденний термін подати організаторам змагань письмовий звіт про проведені змагання.

Звіт Війта змагань повинен містити наступні розділи:

1. Назва змагань.
2. Назва організації, яка проводила змагання.
3. Місце і дата проведення змагань.
4. Кількість шкіл бойового Гопака і змагунів від них.
5. Кількість змагунів, які підвищили свій мистецький рівень (рівень майстерності).
6. Стан місця змагань перед, під час і після закінчення їхнього проведення.
7. Чи виникали під час змагань суперечки? Якщо виникали, то з яких причин.
8. Чи мали місце важкі пошкодження тіла? Якщо мали, то з яких причин і як покарані винуватці.
9. Назви шкіл бойового Гопака, які заняли перших сім місць.
10. Прізвища змагунів, які заняли перших сім місць у особистій першості.

11. Відомості про рівень технічних знань змагунів.

12. Кількість глядачів і служб, які їх обслуговували (працівники гардеробів, буфетів, і т.п.).

13. Висновки і побажання.

Звіт Війта повинен подаватись разом із повним списком суддів, де розписані посади, які вони займали, і дано аналіз роботи кожного судді зокрема. Звіт про проведені змагання Війт надсилає у організацію регіону, у якому проводились змагання, та у Всеукраїнську асоціацію суддів із Гопака.

Війтовий

Для більш якісного, швидкого і чіткого проведення змагань, на допомогу Війту змагань призначається Війтовий, котрий безпосередньо підпорядковується Війту і працює під його керівництвом. На час відсутності Війта Війтовий може користуватися його правами на дорученій ділянці роботи.

Війтовий зобов'язаний разом із організаторами змагань розробити і укомплектувати необхідний штат суддів. Війтовий відповідальний за прийняття суддів, розрахунки із ними та відправку їх, якщо вони приїхали із інших міст.

Війтовий розподіляє чоти і рої суддів по відповідних ділянках роботи, складає розклад їхньої роботи. Війтовий контролює роботу чот і роїв суддів і вносить необхідні зміни в їх переміщення під час змагань.

Після закінчення змагань Війтовий складає характеристики роботи суддів і подає їх Війту для звітування.

Війтовий разом із представниками організаторів змагань перевіряє наявність необхідних для змагань приміщень (гардеробів, залів для проруху, душових, кімнат для відпочинку змагунів, кімнат для суддів і представників шкіл, їдалень, буфетів тощо), різноманітних пристроїв та Змагових Кіл.

Війтовий контролює забезпечення місця змагання гучномовцями, мікрофонами, електронними табло та іншими допоміжними засобами. Після чого складає звіт по результатах проведеної ним роботи і подає його Війту.

Війтовий керує відкриттям та закриттям змагань. Бере участь у віншуванні змагунів.

Війтовий призначає із складу суддів відповідального за забезпечення представників преси необхідними відомостями про хід змагань та їхнє завершення.

Візір

Візір керує роботою секретаріату. Робота Візира починається із підготування достатньої кількості документів, необхідних для проведення змагань (розклади змагань із всіх різновидів боротьби Гопака, Оцінкові картки змагуна, і т. п.).

Візір приймає заявки на участь у змаганнях. Проводить жеребкування, консультує і контролює роботу Чотових та Ройових суддів.

Під час зважування Візір фіксує вагу змагуна у його Оцінковій картці, записує його номер по жеребкуванню.

Візір складає розклад змагів. Розподіляє змагунів по вагових категоріях. Спираючись на програму змагань, Візір розподіляє змагунів по техніко-тактичних різновидах змагів, рівнях майстерності, вікових групах та вагових категоріях. Розклад змагів, складений Візірем, затверджується Війтом, розмножується і доводиться до відома суддів, представників шкіл і організаторів змагань.

Візір заготовляє на кожну пару змагунів необхідну кількість Оцінкових карток і передає їх Чотовим та Ройовим суддям.

Візір зобов'язаний приймати від Чотових і Ройових суддів звіти про змаги. Згідно цих звітів Візір фіксує результати змагів і заносить їх у свій звіт. У загальний звіт про змагання Візір заносить відомості про узгодженість дій Чотового, Ройового, бічних і долових суддів-рахівників та Годія і робить відповідний аналіз їхніх дій.

Візір зобов'язаний тісно співпрацювати із Возним і Говірником.

Візір змагань має право візувати своїм підписом результати змагів і заносити їх у кваліфікаційну картку змагуна, а також видавати довідки про участь у змаганнях і досягнуті в них результати.

Візір зобов'язаний підготувати для Віншового розклад нагороджень змагунів, їхніх вчителів та шкіл, якщо це передбачено у положенні про змагання. Візір допомагає при врученні нагород.

Візір відповідає за правильність складання звітів та розкладів, які він складав.

Возний

Для покращення рекламно-технічної роботи Візира йому надається помічник в особі Возного.

Возний повинен забезпечити на змаганнях роботу друкарки, художника, помножувальної апаратури.

Возний зобов'язаний проводити потужну рекламно-агітаційну роботу, як напередодні змагань, так і під час їхнього проведення. Його завдання підвищити зацікавленість до змагань із Гопака у широких масах населення України та за її межами. Для цього Возний повинен проводити конкурси на краці радіо або телепередачі про Гопака; організувати конкурси на крацій плакат, рекламуючий боротьбу Гопака; зацікавлювати телебачення до відзнявання короткометражних фільмів про Гопака, а також до трансляції змагань із Гопака на телебаченні. Крім цього, Возний на правах заступника Війта зобов'язаний разом із організаторами змагань створювати і запроваджувати у життя розважально-спортивні програми, головною віссю яких має бути Гопака (танок, двобій, пісня тощо), а також організувати конкурси на знання української бойової термінології. Напередодні змагань Возний повинен організувати виїзні показові програми про Гопака у районах, межуючих із місцем проведення змагань.

Говірник

Під час проведення змагань із Гопака в обов'язки Говірника входить оголошення оцінок і балів, набраних змагунами у двобою, а також після закінчення змагу. Говірник повинен узгоджувати свої дії із Чотовим і Ройовим суддями і за їх наказами оголошувати переможців.

Говірник у передзмагальний період повинен ознайомитися із характеристиками змагунів, щоб під час змагу або у перервах між двобоями оголошувати заслуги даних воїв, кількість перемог та поразок, вік, вагу і т. п.

Говірник зобов'язаний мати розклад виступів змагунів і згідно нього запрошувати їх у Змагове Коло. Якщо у розкладі змагань відбуваються зміни, то Війтовий повинен повідомити про це Говірника.

Для нормальної роботи Говірника організатори змагань повинні забезпечити його зв'язком із радіо і телемережею, а у місці змагань необхідною кількістю мікрофонів, гучномовців, телефонів, електронних табло, а також обслуговуючим персоналом, який повинен слідкувати за безперервною роботою всіх засобів інформації.

Говірник зобов'язаний записувати результати змагів у картки результатів змагів. Всі змаги мають бути записані у тій послідовності, у якій вони відбувались.

Говірник у своїй роботі повинен керуватись настановами Возного і сприяти популяризації Гопака.

Перед початком віншування Говірник зобов'язаний узгодити свої дії із Віншовим. Опрацювати святкові тексти промов, які повинні звучати згідно розкладу нагороджень змагунів.

При потребі Говірник має право комплектувати штат необхідних йому працівників, попередньо узгодивши це питання із організаторами змагань.

Годиняр

Суддя-Годиняр розпочинає відлік часу і слідкує за дотриманням тривалості змагу і кожного двобою зокрема. Годиняр зобов'язаний тісно співпрацювати із Чотовим долових суддів-рахівників та Годієм. Під час змагів „Однотан“ і „Тан-двобій“ Годиняр розпочинає відлік часу після відповідного наказу Чотового. Під час змагів „Забав“, „Борня“ та „Герць“ Годиняр розпочинає відлік часу після відповідного наказу Годія. Годиняр повинен зупинити відлік часу, якщо Годій подав йому наказ „Час!“ і продовжити після наказу „Почали!“. Годиняр повинен вести відлік часу як цього вимагають правила змагань із Гопака. Коли закінчується час змагу або двобою, Годиняр повідомляє про це Чотового або Годія вмиканням червоного ліхтаря. Ліхтар повинен знаходитись на столі долових суддів-рахівників. Після сигналу Годиняра Чотовий або Годій подають сигнал змагунам про закінчення змагу або двобою. Під час перерви на столі Годиняра повинна горіти жовта жарівка, а під час двобою зелена.

Ведар

Ведар зобов'язаний слідкувати за тим, щоб змагуни входили у Змагове Коло у такій послідовності, у якій вони записані у розкладі змагань. Ведар попереджує змагунів про вихід і разом із Війником супроводжує їх до Змагового Кола. Ведар перевіряє, чи вбрання змагунів відповідає вимогам правил.

Віншовий

Віншовий відповідає за вручення нагород переможцям змагань. Віншовий зобов'язаний разом із організаторами змагань завчасно підготувати необхідну кількість дипломів, медалей, призів, грошових премій і т. п. Віншовий узгоджує свої дії із Візиром та Говірником. В обов'язки Віншового входить складання розкладу віншування. Перед початком віншування Віншовий збирає переможців, знайомить їх із розкладом виходу для нагородження. Сам особисто, або при допомозі помічників, виводить переможців на місце їхнього віншування.

Спірник

Суддя-Спірник присутній на змаганнях, але не втручається у роботу суддів-рахівників під час проведення змагів. Проте, після закінчення змагу, якщо від представника школи є скарга, Спірник розглядає її і виносить по ній своє вирішальне слово.

Якщо змагання із Гопака великомасштабні, то Спірник має право збільшити кількість спостерігачів до п'яти осіб, а також користуватися послугами оператора відеозйомок.

Всі дії стосовно збільшення штату спостерігачів Спірник повинен узгоджувати із Війтом та організаторами змагань.

Розпорядник

Розпорядник є заступником Війта з питань дотримання і виконання розкладу проведення змагань. Якщо у розклад необхідно внести зміни, розпорядник терміново їх робить.

Розпорядник бере безпосередню участь у організації харчування змагунів на місці проведення змагань.

Розпорядник перевіряє наявність і придатність необхідних для змагів допоміжних засобів.

Разом із Возним Розпорядник організує рекламу Гопака.

Разом із Говірником та представником організаторів змагань Розпорядник перевіряє озвучення місця змагів і відповідає за його ефективну роботу.

Разом із представником організаторів змагань Розпорядник перевіряє освітлення місця проведення змагань, залу глядачів та Змагового Кола.

Розпорядник організує попередній продаж квитків.

Розпорядник складає звіти по результатах перевірки готовності місця змагань, а також по закінченні змагань, підсумовуючи проведеною ним роботу.

Управитель

Управитель змагань відповідає за роботу охоронців порядку на місці проведення змагань, у залах проруху і передзмагової підготовки, у всіх приміщеннях відпочинку змагунів, у буфеті, в оглядових місцях змагів, призначених тільки для учасників змагань.

Управитель відповідає за охорону суддів, представників преси, радіо і телебачення.

Управитель керує роботою всього допоміжного обслуговуючого персоналу, який повинна виділити організація, що проводить змагання.

Крім цього, Управитель забезпечує місце проведення змагань необхідними меблями і допоміжними засобами. Для цього перед початком змагань Управитель звертається в організацію, яка бере на себе зобов'язання провести змагання, із докладним переліком необхідних меблів і допоміжних засобів і слідкує за повним обладнанням місця змагань.

Головний лікар змагань

Головний лікар змагань є заступником Війта з питань охорони здоров'я змагунів.

Головний лікар змагань:

- перевіряє лікарські картки змагунів;
- обстежує змагунів перед змаганнями;
- організовує зважування змагунів;
- проводить контроль на вживання допінгу;
- відповідає за санітарно-гігієнічний стан місця проведення змагань;
- обстежує змагунів під час змагів;
- надає першу лікарську допомогу;
- вирішує можливість подальшої участі у змаганнях.

Головний лікар змагань має право користуватись у своїй роботі послугами молодшого лікарського персоналу. На великомасштабних змаганнях головний лікар повинен укомплектувати штат необхідних йому працівників, про що зобов'язаний повідомити організаторів змагань.

Після закінчення змагань головний лікар складає звіт про проведеному ним роботу.

Чотовий

Для покращення роботи долових суддів-рахівників під час проведення змагів із „Однотану“ і „Тану-двобою“ Головною Судовою Колегією створюються чоти долових суддів, якими керує Чотовий. Чотового обирають із числа висококваліфікованих суддів-рахівників. Затверджує Чотового Головна Судова Колегія. Долові судді зобов'язані виконувати накази свого Чотового.

Чотовий повинен забезпечити долових суддів Оцінковими картками. Чотовий повинен мати розклад змагів і згідно нього проводити суддівство.

Чотовий повинен узгоджувати свої дії із Говірником та Годинарем. За наказом Чотового Говірник вмикає запис мелодії Гопака, а Годинар розпочинає відлік часу. Після закінчення передбаченої правилами тривалості часу Годинар вмикає чергового ліхтаря, після чого Говірник вмикає запис мелодії, а Чотовий збирає Оцінкові картки у долових суддів і оголошує дані ними оцінки.

На великомасштабних змаганнях може бути сформовано декілька чот долових суддів.

Після закінчення змагів із „Однотану“ і „Тану-двобою“ Чотовий складає звіт про проведеному ним роботу і передає його Війту.

Ройовий

Для покращення роботи суддів-рахівників під час суддівства змагів „Забава“, „Борня“ і „Герць“ Головною Судовою Колегією створюються рої суддів. Кожним роєм керує Ройовий. На посаду Ройового обирають найдосвідченішого суддю-рахівника. Затверджує Ройового Головна Судова Колегія.

Рій суддів-рахівників складається із двох бічних, трьох долових (крім Ройового) та Годія. Почесним членом рою суддів може бути Війт змагань або його замісник.

Годій, бічні та долові судді повинні виконувати накази свого Ройового.

Ройовий повинен забезпечити долових суддів і бічних Оцінковими картками.

Ройовий повинен мати розклад змагів і згідно нього проводити суддівство. Перед початком змагань кожен Ройовий знайомить суддів із правилами змагань і уточнює критерії оцінки тих чи інших дій змагунів.

У випадку, коли змагуни набрали однакову кількість оцінок, вирішальне право надання переваги тому чи іншому змагуну належить Ройовому.

Після закінчення змагу Ройовий повинен провести зі своїм роєм збори і детально обговорити кожну технічну дію змагунів. Проведення таких зборів сприяє підвищенню кваліфікації суддів-рахівників.

Після закінчення змагань Ройовий повинен скласти звіт про суддівство всіх змагів і зазначити у ньому особливості тих чи інших двобоїв. Звіт про суддівство змагів Ройовий подає Війту.

Годій

Із метою покращення суддівства змагів-двобоїв „Забава“, „Борня“ та „Герць“ у Змагове Коло призначається суддя-Годій, який повинен узгоджувати дії змагунів, попереджувати порушення правил, допомагати суддям-рахівникам оцінювати двобої. Суддя-Годій при-

значається і затверджується Головною Суддівською Колегією. Годія обирають із числа висококваліфікованих суддів, які мають великий досвід суддівства.

Суддя-Годій має найвідповідальнішу ділянку суддівства. Він керує ходом всього змагу. Безпосередній контакт Годія із змагунами вимагає від нього тактовності, відмінного знання правил, справжнього розуміння суті боротьби, її техніки і тактики. Годій повинен бути хорошим психологом, уміючим врахувати і окреслити індивідуальні особливості змагунів. Годій зобов'язаний об'єктивно ставитись до змагунів. Його дії не повинні впливати на хід двобою так, щоб одному змагуну давати перевагу, а іншому, навпаки, ускладнення двобою. Кожна помилка Годія може позбавити змагуна вигідного положення і цим суттєво вплинути на закінчення двобою.

Для узгодження дій змагунів Годій повинен володіти великою витримкою та мистецтвом суддівства. Навіть у найважчі хвилини двобою Годій повинен зберігати спокій і впевненість. Годій не має права потрапляти під вплив глядачів, учасників і представників шкільної команди. Майстерність Годія у Змаговому Колі повинна відтворюватись у швидкості розв'язання ним складних ситуацій. Фахові дії Годія у Змаговому Колі мають велике виховне значення як для змагунів, так і для всіх тих, хто спостерігає за змаганнями.

Робота Годія у Змаговому Колі розпочинається із запрошення змагунів у Коло. Для цього у Змаговому Колі потрібен мікрофон, зв'язаний із всією радіотрансляційною мережею місця змагань.

За наказом „Змагуни, в Коло!“, учасники даного змагу на протязі однієї хвилини повинні зайняти свої місця у Змаговому Колі.

Перевіривши наявність у змагунів захисних засобів і готовність суддів-рахівників до роботи, Годій дає наказ „Привітались“, за цим наказом змагуни виконують „обряд вітання“.

Дозвіл Годія розпочати двобій супроводжується наказом „Почали!“ і пострілом із пістолета (вгору), який підтверджує наказ словами. Після того, як пролунав постріл, Годія розпочинає відлік часу. Пістоль Годія за формою повинен нагадувати козацькі пістолі п'ятнадцятого-шістнадцятого століть. Всередину такого пістоля може бути вмонтований стартовий пістолет або механізм відтворення пострілу.

Якщо під час двобою виникла необхідність його зупинити, Годій дає наказ „Досить!“, схрещуючи при цьому руки на рівні грудей. Після чого дає наказ „Розійшлись!“, одночасно розводячи руки у різні боки. За цими наказами змагуни повинні припинити двобій, розійтись у різні боки від Годія і зупинитись на відстані три метри один від одного.

Улагодивши причини зупинки двобою, Годій розводить руки і дає наказ „Почали!“, одночасно зводячи при цьому руки у середину Коло, символізуючи цим рухом дозвіл на продовження двобою.

По закінченні часу двобою дає наказ „Закінчили!“ і підтверджує його двома пострілами (вгору). Після пострілу у змагунів розпочинається перерва, і вони розходяться до своїх Вірників. Якщо ж постріли засвідчили завершення змагу, то вої повертаються до своїх Вірників і просять їх зняти рукавички.

Після отримання результату змагу Годій дає наказ воїм „Зійшлись!“, згідно якого вони сходяться у середині Змагового Коло, на відстані два метри один від одного, обабіч Годія, після чого Годій дає наказ „Руки!“. За цим наказом змагуни повинні дати Годієві руки. Тримуючи руки змагунів, Годій чекає оголошення по гучномовцях прізвища переможця. Прізвище переможця оголошує Ройовий даного рою суддів. Ознаменування перемоги змагуна Годій символізує підняттям його руки.

Якщо під час двобою один із змагунів отримав пошкодження, то Годій зупиняє змаг наказом „Досить!“, після чого дає наказ „Розійшлись!“ і запрошує лікаря у Змагове Коло. Під час надання лікарем першої допомоги Годій дає наказ Годіняреві „Час!“. За цим наказом Годіняр зупиняє відлік часу. Час, затрачений на подання лікарської допомоги, вилучається із загального часу двобою.

Під час проведення змагу „Забава“ Годій має право зупинити двобій для полегшення підрахунку оцінок суддями-рахівниками. Під час змагу „Забава“ Годій має право вести відлік оцінок. Для показу оцінки, яку заслужив змагун, Годій спрямовує на нього ліву руку, а праву піднімає догори, показуючи пальцями при цьому кількість набраних балів за технічно вдало виконаний елемент. За 1 бал піднімає вказівний палець; за 2 бали вказівний і середній і т. д.

Якщо під час двобою один із змагунів потрапив у стан очманіння, Годій дає накази „Досить!“ і „Розійшлись!“ і відкриває рахунок, голосно промовляючи 1.2.3. ... і т. д. Якщо до восьми секунд змагун оволодів собою і здатний продовжувати двобій, Годій дає наказ доловим суддям зафіксувати за потерпілим „стан очманіння“, після чого дає накази „Зійшлись!“ і „Почали!“.

Якщо під час двобою один із змагунів втратив свідомість, Годій запрошує у Змагове Коло лікаря, і після надання першої допомоги дає наказ змагунам „Зійшлись!“. По закінченні двобою Годій бере змагунів за руки, і після оголошення Ройовим переможця піднімає його руку.

Бічні судді

Для покращення суддівства двобоїв у змагах „Забава“, „Борня“ та „Герць“ правилами змагань передбачено залучення до суддівства бічних суддів-рахівників.

Бічні судді мають свої робочі місця, виконані у вигляді козацьких оглядових веж, які розміщені обабіч Змагового Коло. Оглядові вежі знаходяться на відстані 1,5 м від Змагового Коло і мають висоту два метри. Обладнані оглядові вежі маленьким столиком, кріселем, мікрофоном і пультом подачі інформації на електронне табло.

Ройовий повинен забезпечити бічних суддів-рахівників Оцінковими картками. У ці картки бічні судді заносять набрані змагунами бали. Після закінчення двобоїв бічні судді через „бігунців“ подають Оцінкові картки Ройовому. При потребі, рішення бічних суддів може бути оголошено або відтворено на електронному табло.

Бічний суддя має право не зараховувати попередження Годія, якщо він переконаний у помилковості його рішення. Свою згоду чи незгоду із Годієм бічний суддя повинен записати у розділі „Помітки“.

У випадку, якщо бічний суддя зауважив, що змагун порушує правила, а Годій не оголошує порушнику попередження, суддя на вежі може зробити це сам, зробивши в Оцінковій картці змагуна відповідну помітку.

Великі права бічних суддів-рахівників зобов'язують їх бути пильними і постійно дбати про вдосконалення своїх суддівських навиків.

Свідченням якісного суддівства рою є узгодженість в оцінках Годія, бічних і долових суддів.

Долові судді

Долові судді приймають участь у суддівстві всіх різновидів змагів. Під час проведення змагів із „Однотану“ і „Тану-двобою“ долових суддів п'ятеро (крім Чотового і Війта). Під час проведення змагів „Забава“, „Борня“ та „Герць“ долових суддів троє (крім Ройового і Війта). Робочим місцем долових суддів-рахівників є довгий стіл, обладнаний мікрофоном, пультом управління електронним табло, кольоровим світловим ліхтарем і годинником.

Долові судді зобов'язані підраховувати оцінки змагунів і подавати їх Чотовому або Ройовому.

Якщо змагання невеликого масштабу або обумовлені специфікою суддівства, то судді-рахівники можуть поєднувати у собі декілька посад, як наприклад: „Говірника“, „Годиняра“, „Розпорядника“, і т. п., і разом із тим виконувати обов'язки долового судді рахівника.

Вбрання суддів

Під час проведення змагань із Гопака всі судді, без винятку, повинні бути вбрані в українські національні строї такого зразка:

Війт — шовкові шаровари червоного, зеленого або білого кольору. Біла вишивана сорочка. Білі, жовті, зелені або червоні чобітки. Пояс під колір чобітків. У холодні місяці року Війт може вбирати білий кептар, сиву шапку із шликом під колір шаровар і китичкою на ньому під колір пояса. За поясом у Війта має бути булава.

Війтовий — шовкові шаровари червоного, зеленого або білого кольору. Біла вишивана сорочка. Пояс білого, жовтого, зеленого або червоного кольору. Чобітки під колір пояса. У холодні місяці року Війтовий може вбирати кептар білого кольору. Си-

ву шапку із шликом під колір шаровар і китичкою на ньому під колір пояса. За поясом у Війтового пернач.

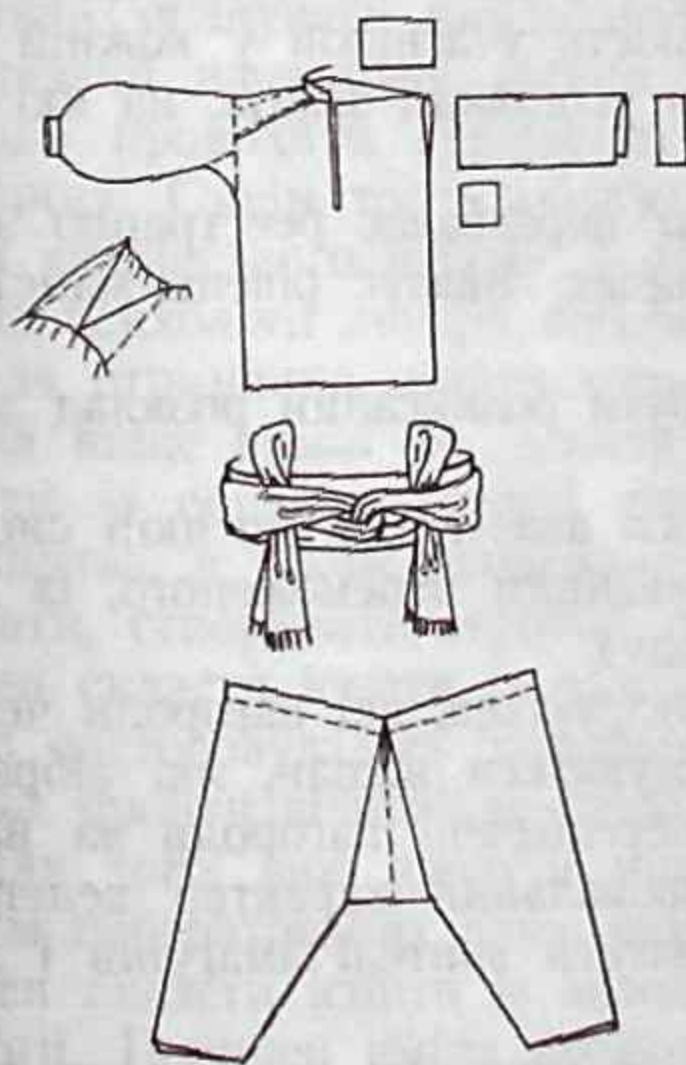
Візир — шовкові шаровари червоного або зеленого кольорів. Біла вишивана сорочка. Пояс зеленого або червоного кольору. Чобітки під колір пояса. У холодні місяці року Візир може вбирати білий кептар, сиву шапку із шликом під колір шаровар і китичкою на ньому під колір пояса.

Возний — шовкові шаровари червоного або зеленого кольорів. Біла вишивана сорочка. Пояс зеленого або червоного кольору. Чобітки під колір пояса. У холодні місяці року Возний може вбирати білий кептар. Сиву шапку із шликом під колір шароварів і китичкою на ньому під колір пояса.

Говірник, Годиняр, Ведар, Спірник, Розпорядник, Управитель, Чотовий, Ройовий, долові і бічні судді: — малинові шовкові шаровари. Біла вишивана сорочка. Зелений пояс і зелені чобітки. У холодні місяці року білий кептар. Сіра шапка із малиновим шликом і зеленою китичкою на ньому.

Годій і Віншовий — білі шовкові шаровари. Біла вишивана сорочка. Білий пояс і чобітки. За поясом у Годія має бути пістоль.

Лікар — зелені шовкові шаровари. Біла вишивана сорочка. Червоний пояс. Чобітки під колір пояса. У холодні місяці року білий кептар. Сіра шапка із шликом під колір шаровар і ки-

Мал. 254. Крій одягу та спосіб підперезування поясом судді змагів із бойового Гопака.

Мал. 255. Зовнішній вигляд судді у теплу пору року.

тичкою на ньому червоного кольору. Біля себе лікар повинен мати дерев'яну, прикрашену різьбою та інкрустацією скриньку для зберігання у ній необхідних йому ліків і пристроїв.

Положення про змагання

Підготовка до змагань із Гопака повинна починатися із складання Положення про змагання.

Положення про змагання складають організатори змагань разом із Головною Судовою Колегією. Від того, як складено положення про змагання, чи враховані у ньому всі особливості національної боротьби Гопак, залежить якість їх проведення. Положення про змагання повинно містити у собі наступні підпункти:

1. Мета і завдання. Метою змагань здебільшого є підведення підсумків навчально-виховної роботи, виявлення кращих, а також популяризація Гопака і прославляння переможців.

2. Керівництво змаганнями. В Положенні про змагання вказується, хто є організатором змагань, хто ними керує, а також склад Головної Судової Колегії і ким вона затверджена.

3. Час та місце проведення змагань. Тут вказано місто і місце, де будуть проходити змагання, а також кількість днів, необхідних для проведення змагань. Для того, щоб взнати кількість днів, потрібно напередодні точно взнати кількість учасників у кожній ваговій категорії, їхні мистецькі рівні та різновиди змагів, на які акцентовані дані змагання.

4. Учасники змагань. Цей підпункт передбачає реєстрацію змагунів, їхню кількість у вагових категоріях. Вказує рівень майстерності. Вік змагунів.

5. Розклад змагань. Тут повинен бути розписаний розклад змагань по днях і по годинах.

6. Умови змагань. В цьому підпункті вказується, по якій системі проводяться дані змагання (із вибуванням переможеного, із вибуванням після двох поразок чи по колу).

7. Віншування. У даному розділі вказується, які нагороди чекають переможців, чим будуть нагороджуватися школи, які зібрали найбільшу кількість переможців; чи передбачені нагороди за найкращу техніку, тактику, захист, танцювальний характер ведення двобою і т. п.; чи будуть нагороджуватися вчителі змагунів і які передбачено їм нагороди.

8. Заяви на участь у змаганнях. Цей підпункт повідомляє про термін подачі заявок, їх форму (попередні, остаточні, іменні), а також обумовлює гарантії щодо прибуття бажаючих взяти участь у змаганнях (авансові суми грошей, штрафи і т. п.).

VII. Вимоги на рівні майстерності

У бойовому Гопакі передбачено сім рівнів майстерності. Три із них учнівські „Жовтяк“, „Сокил“, „Яструб“, один перехідний „Джура“ та три мистецького спрямування „Козак“, „Характерник“ і „Волхв“.

Вимоги до складання іспитів на учнівські рівні майстерності здебільшого стосуються знань технічних елементів Гопака та вміння користуватися ними у змагах „Однотан“, „Тан-двобій“, „Забава“, „Борня“ і „Герць“.

Перехідний рівень майстерності „Джура“ вимагає від воя як знання всієї головної техніки бойового Гопака, так і особливостей її викладання. Джура це помічник вчителя, який має право викладати технічні елементи Гопака у групах початківців.

Для того, щоб здобути мистецький рівень „Козак“, воя Гопака повинен на „відмінно“ скласти іспити зі всіх різновидів змагів („Однотану“, „Тану-двобою“, „Забави“, „Борні“, „Герцю“), а також повинен опанувати викладання техніки і тактики Гопака, основи організації навчальної роботи у школах бойового Гопака; повинен фахово проводити суддівство змагів і якісно влаштовувати самі змагання. Окрім того, зобов'язаний скласти іспит із бойової культури українського народу; з філософії арія-войовника, лицаря Сонця; із психології лицаря поборника Правди.

Для отримання мистецького рівня „Характерник“, крім перерахованих вище вимог до „Козака“, вою-претенденту необхідно скласти іспити із основ медитації, радіостезії, біоенергетики та народного лічництва, а також продемонструвати вміння грати на інструменті, співати, створювати героїчні пісні, думи та балади. Він також повинен скласти іспити із володіння холодною зброєю, тією, що широко застосовувалась козаками. Окрім того, характерник повинен також пройти відповідне посвячення на проповідника.

Для того, щоб здобути мистецький рівень „Волхв“, воя Гопака, окрім перерахованих вище вимог до „Козака“ і „Характерника“, повинен скласти іспити із володіння рухом астральної та ментальної енергії. Повинен вміти продіагностувати людину і, якщо потрібно, лікувати її власною біоенергією. Повинен досягнути найвищого рівня у медитації.

Головна теніка бойового Гопака, якою необхідно володіти при складанні іспитів

Стійки:

„Свічка“, „Шеренга“, „Мур“, „Вой“, „Вершник“, „Ведмідь“, „Вежа“, „Рамеуна“, „Схресна“, „Спас“, „Хрест“, „Гак“, „Кут“, „Щит“, „Журавель“, „Колінна“, „П'яткова“, „Ящур“.

Кроки:

„Зальотний“, „Косар“, „Напад“, „Присувний“, „Схресний“, „Припаданя“, „Вихиляс“, „Доріжка“, „Цофаний“, „Галоп“, „Мотузочка“, „Плетіночка“, „Бігунець“, „Стрибунець“, „Кривий“, „Розкрок“, „Відплиг“.

Стрибки:

„Наплиг“, „Відплиг“, „Човник“.

Зачепа:

„Зашморг“, „Лапка“, „Зазуб“, „Силька“.

Позиції:

„Павучок“, „Собачка“, „Жабка“.

Допоміжні способи пересування:

„Колобок“, „Бочка“, „Коло“, „Беркиць“.

Стусани:

„Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“, „Стрімляк“, „Тичок“, „Духан“, „Сікан“, „Гупан“.

Копняки:

„Прямий штовхаючий“, „Прямий зростаючий“, „Прямий спадаючий“, „Бічний“, „Тинок зовнішній“, „Тинок внутрішній“, „Лощак“, „Вихор“, „Зміна“.

Копняки у стрибку:

„Голубець“, „Пістоль“, „Будуїнський“, „Закрут“, „Щупак“, „Розніжка“, „Яструб“, „Коза“, „Блоха“, „Чорт“.

Присядки:

„Ралець“, „Брик“, „Відсіч“, „Гайдук“, „Збуй“.

Повзунці:

у глибокій присядці — „Чіпка“, „Серп“, „Влад“;

у позиції „Павучок“ — „Шуга“, „Бивен“, „Стрижак“, „Вибрик“, „Веретено“;

у позиції „Собачка“ — „Шпон“, „Пин“, „Пих“, „Рогач“, „Диб“, „Коло“.

Підсікання:

„Коса“, „Млин“, „Дзига“.

Затули:

„Рам'я“, „Пуга“, „Черес“, „Крес“, „Завушник“.

Перепони руками:

„Кряж“, „Іжак“, „Субіч“, „Слуп“, „Шлюз“, „Заграда“, „Загата“.

Перепони ногами:

„Лелека“, „Бусол“, „Чорногуз“.

Відбивання руками:

„Руб“, „Стин“, „Зріз“, „Шунь“, „Вій“.

Відбивання ногами:

„Свірлячок круть“, „Свірлячок верть“.

„ЖОВТЯК“

Для отримання звання „Жовтяк“ вой Гопака повинен на „Відмінно“ здати такі вимоги:

1. Виконання технічних елементів Гопака 70-80, 80-90, 90-100.
2. Змаг „Однотан“.
3. Змаг „Тан-двобій“.
4. Змаг „Забава“.

Виконання технічних елементів

I. Виконати стійки „Свічка“, „Шерега“, „Раменна“, „Вежа“, „Вершник“, „Ведмідь“, „Мур“, „Вой“, „Схресна“, „Журавель“, „Колінна“, „П'яткова“.

II. Початкова позиція стійка „Раменна“, далі виконати кроки „Зальотний“, „Косар“, „Присувний“, „Напад“, „Схресний“, „Припаданя“, „Галоп“, „Вихиляс“, „Цофаний“.

III. Початкова позиція (надалі П.П.) стійка „Раменна“, далі виконати стусани окремі, почергові, повторні у стійках „Раменна“, „Мур“, „Вой“, а саме: „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“, „Стрімляк“, „Тичок“ та „Духан“.

IV. Виконати ці ж стусани разом із кроками:

1. П.П. стійка „Раменна“, далі зробити крок „Зальотний“ (тобто перейти у стійку „Мур“) і одночасно виконати стусани (почергово передньою і задньою руками) „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“, „Стрімляк“, „Тичок“ та „Духан“.

2. П.П. стійка „Мур“, далі виконати десять кроків „Косар“ із одночасним почерговим виконанням: а) „Джиганів“, б) „Тузень“, „Джиган“, „Стрімляк“, в) „Тузень“, „Джиган“, „Тичок“, г) „Тузень“, „Дуган“, „Вохрик“, „Духан“, „Джиган“, д) „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“.

3. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Вихиляс“ із одночасним виконанням „Тузня“ передньою рукою.

4. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Присувний“ із одночасним виконанням „Джигана“ передньою рукою.

5. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Припаданя“ із одночасним виконанням „Вохрика“ передньою рукою.

6. П.П. стійка „Вершник“, далі зробити крок „Схресний“ із одночасним виконанням „Джигана“ у напрямку, протилежному до відходу.

7. П.П. стійка „Мур“, далі десять разів зробити крок „Цофаний“ із одночасним виконанням „Джиганів“.

8. П.П. стійка „Вой“, далі двадцять разів зробити крок „Напад“, одночасно виконуючи по чергово „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“, „Стрімляк“ та „Духан“.

Копняки

Щоб отримати звання „Жовтяк“ вой Гопака повинен скласти на „відмінно“ техніку виконання копняків прямого штовхаючого, прямого зростаючого, прямого спадаючого, бічного штовхаючого, тинка зовнішнього, тинка внутрішнього.

1. П.П. стійка „Ведмідь“, далі виконати по чергово лівою і правою ногами копняк „Прямий штовхаючий“.

2. П.П. стійка „Ведмідь“, далі виконати по чергово лівою і правою ногами копняк „Прямий зростаючий“.

3. П.П. стійка „Вежа“, далі виконати по чергово лівою і правою ногами копняк „Бічний штовхаючий“.

4. П.П. стійка „Раменна“, далі виконати по чергово лівою і правою ногами копняк „Бічний зростаючий“.

5. П.П. стійка „Вершник“, далі виконати по чергово лівою і правою ногами „Тинок зовнішній“.

6. П.П. стійка „Вершник“, далі виконати по чергово лівою і правою ногами „Тинок внутрішній“.

7. П.П. стійка „Вершник“, далі зробити крок „Зальотний“ і відразу ж виконати копняк „Прямий штовхаючий“ (лівою і правою ногами).

8. П.П. стійка „Ведмідь“, далі зробити крок „Зальотний“, і відразу ж виконати копняк „Прямий зростаючий“ (лівою і правою ногами).

9. П.П. стійка „Ведмідь“, далі зробити крок „Зальотний“ і відразу ж виконати „Тинок внутрішній“ (лівою і правою ногами).

10. П.П. стійка „Ведмідь“, далі зробити крок „Зальотний“ і одразу ж виконати „Тинок зовнішній“ (лівою і правою ногами).

11. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Присувний“, після чого виконати копняк „Бічний зростаючий“ (лівою і правою ногами).

12. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Розкрок“ та „Присувний“, після чого виконати копняк „Бічний штовхаючий“ (лівою і правою ногами).

13. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Вихиляс“ і відразу ж виконати „Тинок зовнішній“ (лівою і правою ногами).

14. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Цофаний“, після чого відразу ж виконати копняк „Тинок внутрішній“ задньою ногою.

15. П.П. стійка „Мур“, далі виконати крок „Напад“, після чого по чергово виконати копняки: „Прямий штовхаючий“, „Прямий зростаючий“, „Прямий спадаючий“, „Тинок зовнішній“, „Тинок внутрішній“, „Бічний зростаючий“ та „Бічний штовхаючий“.

16. П.П. стійка „Вежа“, далі зробити крок „Схресний“, після чого по чергово в різні боки виконати копняки: „Тинок зовнішній“, „Тинок внутрішній“, „Бічний штовхаючий“, „Бічний зростаючий“ та „Бічний спадаючий“.

17. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Припадання“, після чого по чергово виконати „Тинок зовнішній“ передньою ногою і копняк „Бічний штовхаючий“ задньою ногою.

18. П.П. стійка „Ведмідь“, далі зробити крок „Галоп“, після чого у протилежний бік виконати „Тинок зовнішній“ у різні боки.

19. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Косар“ із одночасним виконанням „Джигана“ і копняка „Прямого штовхаючого“; „Джигана“ і „Тинка внутрішнього“; „Джигана“ і „Тинка зовнішнього“ (по 10 разів кожне поєднання).

20. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Цофаний“ із одночасним виконанням „Джигана“ і копняка „Прямого штовхаючого“.

21. П.П. стійка „Раменна“, далі на місці зробити перехід у стійку „Колінну“ із одночасним виконанням затули „Черес“ і відразу ж виконати „Тинок зовнішній“ і „Джиган“.

Підсікання

1. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Цофаний“, присісти у стійку „Ящур“ і виконати підсікання „Млин“ (лівою і правою ногами по 10 разів).

Затули

1. П.П. стійка „Раменна“, потім по чергово на місці виконати затули: „Рам'я“, „Пуга“, „Черес“ та „Крес“.

2. П.П. стійка „Мур“, далі зробити на місці затулу „Рам'я“ передньою рукою і відразу ж по чергово виконати стусани „Джиган“, „Вохрик“ та „Дуган“.

3. П.П. стійка „Мур“, далі на місці зробити затулу „Рам'я“ задньою рукою і відразу ж по чергово виконати стусани „Джиган“, „Вохрик“ та „Дуган“.

4. П.П. стійка „Вой“, далі на місці зробити затулу „Пуга“ передньою рукою і відразу ж по чергово виконати стусани „Джиган“, „Стрімляк“ та „Дуган“.

5. П.П. стійка „Вой“, далі на місці зробити затулу „Пуга“ задньою рукою і відразу ж по чергово виконати стусани „Джиган“, „Стрімляк“ та „Дуган“.

6. П.П. стійка „Вой“, далі зробити півкрок „Цофаний“ і у стійці „Вершник“ виконати затулу „Черес“, після чого зробити крок „Зальотний“ із одночасним почерговим виконанням стусанів „Тузень“, „Джиган“, „Вохрик“ та „Дуган“.

7. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Розкрок“ із одночасним виконанням затули „Черес“, після чого на місці почергово виконати стусани „Джиган“, „Стрімляк“, „Дуган“, „Вохрик“ та „Тузень“.

8. П.П. стійка „Вершник“, далі зробити крок „Зальотний“ із одночасним виконанням затули „Крес“, після чого на місці почергово виконати стусани „Джиган“, „Вохрик“ та „Дуган“.

9. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Розкрок“ із одночасним виконанням затули „Крес“, після чого на місці почергово виконати стусани „Джиган“, „Вохрик“ та „Дуган“.

Учні, які склали іспит із техніки виконання окремих елементів Гопака із оцінкою „задовільно“, „добре“ чи „відмінно“, допускаються до іспиту із змагу „Однотан“.

„Однотан“

Вої Гопака, які хочуть здобути учнівський ступінь майстерності „Жовтяк“, обов'язково повинні скласти іспит зі змагу „Однотан“. „Однотан“ для „жовтяків“ повинен включати в себе таку техніку бойового Гопака, яка відповідає вимогам даного рівня майстерності.

„Однотан“, який у середньому оцінений чотою долових суддів на 70–80 балів, вважається складеним „Задовільно“; на 80–90 балів — „Добре“; на 90–100 балів — „Відмінно“.

Учні, які набрали менше 70 балів, залишаються у групах „Новиків“ до наступного перескладання іспитів.

Учні, які склали іспит із „Однотану“ з оцінкою „задовільно“, у місячний термін повинні повторити змаг на оцінку „добре“ чи „відмінно“. Якщо ж повторний іспит підтвердив попередню оцінку „задовільно“, то такі учні залишаються у групах „новиків“ до наступного іспиту. На кваліфікаційних змаганнях із „Однотану“ мають бути присутні щонайменше дванадцять учасників. Тривалість змагу для „жовтяків“ — 1 хвилина.

„Тан-двобій“

Щоб отримати звання „Жовтяк“, учні-„новики“ обов'язково повинні скласти іспит із змагу „Тан-двобій“.

Суддівство „Тану-двобою“ проводиться чотою долових суддів, так як це описано у „Правилах змагань із „Гопака“.

Оцінюється „Тан-двобій“ згідно стобальної системи відліку оцінок, за якою 70–80 балів відповідає оцінці „задовільно“, 80–90 балів — „добре“, 90–100 балів — „відмінно“. „Тан-двобій“ для „жов-

тяків“ повинен включати в себе таку техніку бойового Гопака, яка відповідає вимогам даного рівня майстерності.

Учні, які набрали 70 балів, залишаються у групах „новиків“ до наступного повторного іспиту із змагу „Тан-двобій“.

Учні, які склали „Тан-двобій“ із оцінкою „задовільно“, протягом місяця повинні повторити змаг на оцінку „добре“ чи „відмінно“. Якщо ж повторний іспит підтвердить попередню оцінку „задовільно“, то учні повертаються назад у групу „новиків“.

На кваліфікаційних змаганнях із „Тану-двобою“ мають бути присутні щонайменше 12 пар змагунів.

„Забава“

Змаг „Забава“ є обов'язковим іспитом, щоб отримати звання „Жовтяк“.

Оцінюється змаг роєм суддів, як це описано у „Правилах змагань із Гопака“.

Щоб отримати звання „Жовтяк“, учень протягом року повинен здобути 12 перемог над „новиками“ на змаганнях різного рівня.

„Сокіл“

Для отримання учнівського ступеня майстерності „Сокіл“ „жовтякам“ потрібно скласти наступні іспити:

1. Виконання технічних елементів.
2. „Однотан“.
3. „Тан-двобій“.
4. „Забава“.
5. „Борня“.

Виконання технічних елементів

1. П.П. стійка „Свічка“, далі почергово показати стійки „Кут“, „Гак“, „Хрест“, „Спас“.
2. П.П. стійка „Раменна“, далі почергово лівою і правою рукою виконати стусани „Тичок“, „Духан“, „Сікан“, „Гупан“.
3. П.П. стійка „Раменна“, далі зробити крок „Зальотний“, одночасно виконуючи „Тузень“ передньою рукою і на місці почергово „Джиган“, „Вохрик“ та „Дуган“.
4. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Присувний“ із одночасним виконанням „Тузень“ передньою рукою, крок „Розкрок“ із одночасним виконанням „Джигана“ задньою рукою, і на місці почергово „Джиган“, „Вохрик“, „Дуган“, „Тузень“.

5. П.П. стійка „Вершник“, далі зробити крок „Косар“ із одночасним виконанням „Джигана“ задньою рукою і на місці по чергово „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“ та „Джиган“.
6. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Напад“ із одночасним виконанням „Джигана“ задньою рукою, і на місці по чергово „Тузень“, „Тичок“, „Дуган“, „Стрімляк“, „Тузень“.
7. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Вихиляс“ із одночасним виконанням „Тузень“ передньою рукою, крок „Галоп“ із одночасним виконанням „Джигана“ у напрямку протилежному до відходу, після чого на місці виконати по чергово „Вохрик“, „Дуган“, „Тузень“.
8. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Припадання“ із одночасним виконанням „Джигана“ передньою рукою; крок „Розкрок“ із одночасним виконанням „Дугана“, далі „Вохрик“, потім крок „Відплиг“ і по чергово на місці, починаючи із задньої руки, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“ та „Джиган“.
9. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Стрибунець“ із одночасним виконанням „Тузень“ передньою і задньою руками, після чого двічі виконати крок „Цофаний“ із одночасним виконанням „Джиганів“.
10. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Стрибунець“ із одночасним виконанням „Тузень“ передньою і задньою руками, після чого двічі виконати крок „Відплиг“ із одночасним по черговим виконанням „Тузень“ передньою і задньою руками.
11. П.П. стійка „Вежа“, далі зробити крок „Схресний“ із одночасним виконанням „Джигана“ передньою рукою, після чого крок „Розкрок“, одночасно виконуючи „Стрімляк“ задньою рукою і по чергово на місці „Дуган“, „Тичок“, „Гупан“ та „Сікан“.
12. П.П. стійка „Ведмідь“, далі зробити крок „Бігунець“ (на першому великому кроці виконати „Тузень“ передньою рукою, на другому маленькому — затулу „Черес“, на третьому — „Джиган“ задньою рукою), після чого двічі зробити крок „Мотузочка“ із по черговим виконанням „Джиганів“ задньою рукою.
13. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Доріжка“ (на першій фазі кроку виконати затулу „Черес“, на другій — „Джиган“ задньою рукою), після чого, ставши у стійку „Свічка“, двічі виконати крок „Плетіночка“ із по черговим виконанням „Джиганів“ і крок „Цофаний“ із по черговим виконанням „Тузень“.

Копняки

1. П.П. стійка „Вой“, далі виконати копняк „Лошак“ по чергово передньою і задньою ногами.
2. П.П. стійка „Вой“, далі виконати копняк „Вихор“ задньою ногою із розрахунку, що суперник є попереду.

3. П.П. стійка „Мур“, далі виконати „Зміну“, по чергово лівою і правою ногами.
4. П.П. стійка „Мур“, далі виконати „Голубець“ (10 разів).
5. П.П. стійка „Мур“, далі виконати „Пістоль“ (10 разів).
6. П.П. стійка „Мур“, далі виконати „Закрут“ (10 разів).
7. П.П. стійка „Раменна“, далі виконати „Щупак“ (10 разів).
8. П.П. стійка „Раменна“, далі виконати „Розніжку“ (10 разів).

Поєднання кроків із копняками та стусанами

1. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Косар“, одночасно виконавши „Джиган“ задньою рукою, копняк „прямий зростаючий“ задньою ногою, відбивання „свірлячок“ передньою ногою, далі „Лошак“, копняк „прямий зростаючий“, потім „Джиган“ задньою рукою і на місці „Вохрик“, „Дуган“ та „Тузень“.
2. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Стрибунець“, одночасно виконуючи „Тузень“ передньою і задньою руками, далі „Джиган“ і відразу ж „Вихор“, далі йде копняк „прямий зростаючий“ передньою ногою із півкроком вперед і на місці по чергово стусани „Тузень“, „Джиган“, „Вохрик“, „Дуган“, „Тузень“.
3. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Косар“ із одночасним виконанням „Джигана“ задньою рукою, „Голубця“ задньою ногою, після чого на місці виконати „Джиган“, „Стрімляк“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тузень“ та ще раз „Тузень“.
4. П.П. стійка „Мур“, далі виконати крок „Стрибунець“, одночасно виконуючи „Тузень“ передньою і задньою руками, після чого „Пістоль“, а після приземлення виконати на місці по чергово стусани, починаючи із передньої руки, „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“ та „Тузень“.
5. П.П. стійка „Вой“, далі виконати на місці „Тузень“ передньою рукою, тоді „Зміну“, далі копняк „прямий зростаючий“ із відведенням копаючої ноги назад, а вже тоді на місці по чергово виконати стусани, починаючи із передньої руки, „Джиган“, „Тичок“, „Стрімляк“, „Дуган“ та „Вохрик“.
6. П.П. стійка „Вой“, далі виконати копняк „Тинок внутрішній“ задньою ногою, відразу ж „Закрут“, після приземлення виконати копняк „Тинок зовнішній“ передньою ногою, стусан „Джиган“ задньою рукою, тоді копняк „Прямий зростаючий“ задньою ногою і на місці, з передньої руки починаючи, по чергово стусани „Тузень“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“ та „Духан“.
7. П.П. стійка „Раменна“, далі виконати „Щупак“ і після приземлення одразу ж копняк „Прямий зростаючий“, далі півкроку вперед і по чергово на місці виконати стусани, із задньої руки починаючи, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Тичок“, „Джиган“, „Духан“ та „Тичок“.

8. П.П. стійка „Вершник“, далі виконати „Розніжку“ і після приземлення копняк „Тинок внутрішній“, далі „Лошак“, тоді копняк „Прямий зростаючий“ із відтягуванням ноги назад, після чого на місці почергово виконати стусани, починаючи із передньої руки, „Джиган“, „Стрімляк“, „Дуган“, „Тичок“, „Джиган“, „Вохрик“ та „Тузень“.

Присядки

1. П.П. стійка „Вершник“, далі виконати присядку „Брик“ почергово в обидва боки по 10 разів.
2. П.П. стійка „Вершник“, далі виконати присядку „Відсіч“ почергово в обидва боки по 10 разів.
3. П.П. стійка „Мур“, далі виконати копняк „Прямий штовхаючий“, крок „Цофаний“, „крок „Розкрок“, присядку „Брик“, після чого на місці почергово виконати, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Духан“ та „Тузень“.
4. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Стрибунець“ із одночасним виконанням „Тузнів“ передньою і задньою руками, „Пістоль“ передньою ногою, крок „Цофаний“ із одночасним виконанням „Джигана“, крок „Розкрок“, далі виконати присядку „Відсіч“ і на місці почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Духан“ та „Тузень“.

Підсікання

1. П.П. стійка „Ящур“, далі виконати підсікання „Серп“ лівою і правою ногами по 10 разів.
2. П.П. стійка „Вой“, далі виконати „Голубець“, а після приземлення крок „Розкрок“, тоді присісти у стійку „Ящур“ і виконати підсікання „Коса“, після чого швидко встати у стійку „Мур“, зробити копняк „Прямий зростаючий“ задньою ногою і на місці почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Тичок“, „Тузень“ та „Стрімляк“.

Повзунці

У глибокій присядці:

1. П.П. стійка „Раменна“, далі присісти і двадцять разів почергово виконати повзунець „Чіпка“.
2. П.П. стійка „Раменна“, далі присісти і двадцять разів почергово виконати повзунець „Серп“.
3. П.П. стійка „Раменна“, далі присісти і двадцять разів почергово виконати повзунець „Влад“.
4. П.П. стійка „Раменна“, далі, імітуючи падіння, прийняти позицію „Павучок“ і почергово 20 разів виконати повзунець „Шуга“.

5. П.П. стійка „Раменна“, далі прийняти позицію „Павучок“ і почергово 20 разів виконати повзунець „Стрижак“.

6. П.П. „Павучок“, далі 10 разів виконати повзунець „Бивен“.

У позиції „Собачка“:

7. П.П. стійка „Мур“, далі, імітуючи падіння, вже долі прийняти позицію „Собачка“ і 10 разів почергово виконати повзунець „Пин“.

8. П.П. стійка „Вой“, далі прийняти позицію „Собачка“ і 10 разів почергово виконати повзунець „Шпон“.

9. П.П. стійка „Вой“, далі прийняти позицію „Собачка“ і 10 разів почергово виконати повзунець „Пих“.

Перепони руками

„Кряж“, „Їжак“, „Субіч“, „Слуп“, „Шлюз“

1. П.П. стійка „Раменна“, далі зробити крок „Цофаний“ із одночасним виконанням перепони „Кряж“ і відразу ж на місці, починаючи із задньої руки, почергово виконати стусани „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“ та „Тузень“.

2. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Відплиг“, перепону „Їжак“, після чого на місці, починаючи із задньої руки, виконати почергово стусани „Гупан“, „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“ та „Тузень“.

3. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Цофаний“ із одночасним виконанням перепони „Субіч“, після чого виконати „Пістоль“ передньою ногою і на місці, починаючи із задньої руки, почергово виконати стусани „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“ та „Джиган“.

4. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Розкрок“ передньою ногою і одночасно виконати перепону „Слуп“, перейти у стійку „Мур“, після чого на місці, починаючи із передньої руки, виконати стусани „Джиган“, „Гупан“, „Тичок“, „Вохрик“ та „Тузень“.

5. П.П. стійка „Вой“, далі зробити півкрок „Цофаний“ і, ставши у стійку „Вершник“, виконати перепону „Шлюз“, після чого відразу ж виконати копняк „Прямий штовхаючий“ із відведенням ноги назад, далі на місці, починаючи із передньої руки, почергово виконати стусани „Тузень“, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Тичок“, „Духан“.

6. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Припадання“ із одночасним виконанням перепони „Субіч“, після чого зробити „Розкрок“ передньою ногою із одночасним виконанням перепони „Слуп“, копняк „Прямий штовхаючий“ із відтягуванням ноги назад і одночасним виконанням перепони „Шлюз“ і відразу ж „Лошак“, копняк „Тинок внутрішній“, далі „Вихор“ і на місці виконати перепону „Кряж“ і почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Тичок“, „Тузень“ та „Духан“.

„Однотан“

Вої Гопака, які хочуть здобути учнівський ступінь майстерності „Сокіл“, обов'язково повинні скласти змаг „Однотан“.

Змаг „Однотан“ для „соколів“ повинен включати в себе техніку бойового Гопака, яка відповідає вимогам даного рівня майстерності.

„Однотан“, який в середньому оцінено на 70-80 балів, вважається складеним „задовільно“, на 80-90 балів — „добре“, і на 90-100 балів — „відмінно“. Учні, які набрали менше 70 балів, залишаються у групах „жовтяків“ до повторних іспитів. Учні, які склали „Однотан“ із оцінкою „задовільно“, протягом місяця повинні повторити іспит на оцінку „добре“ чи „відмінно“. Якщо ж повторний іспит підтвердив попередню оцінку „задовільно“, то дані учні повертаються назад у групу „жовтяків“ для подальшого вдосконалення.

Тривалість „Однотану“ для „соколів“ — 2 хвилини. При складанні іспиту із „Однотану“ на змаганнях повинні бути присутні не менше 12 пар змагунів.

„Тан-двобій“

Вої Гопака, які хочуть здобути учнівський ступінь майстерності „Сокіл“, обов'язково повинні скласти змаг „Тан-двобій“. Оцінюється „Тан-двобій“ чотою долових суддів. „Тану-двобою“ відповідають ті ж самі вимоги, що були зазначені вище стосовно „Однотану“. Звання „Сокіл“ отримують тільки ті учні, які склали „Тан-двобій“ із оцінками „добре“ чи „відмінно“.

„Забава“

Змаг-двобій „Забава“ є іспитом на володіння технікою бойового Гопака у реальних умовах двообою обмеженого дотику. Крім правильного виконання технічних елементів Гопака учні повинні показати також і свої тактично-стратегічні навички, відтворити танцювальну манеру ведення двообою та вміння контролювати силу і влучність стусанів та копняків.

Оцінюється змаг-двобій „Забава“ роєм суддів згідно „Правил змагань із „Гопака“.

Тривалість змагу „Забава“ під час іспиту на „Сокола“ — 2 хвилини. Для отримання звання „Сокіл“ учень повинен протягом року здобути 12 перемог над „жовтяками“.

„Борня“

Змаг-двобій „Борня“ під час складання даного рівня майстерності на звання „Сокіл“ є обов'язковим іспитом для воїв бойового Гопака і повністю відповідає всім вимогам, які були зазначені вище стосовно змагу-двообою „Забава“.

„Яструб“

Для того, щоб здобути звання „Яструб“, „соколи“ повинні на „відмінно“ скласти такі вимоги:

1. Виконання технічних елементів.
2. „Однотан“.
3. „Тан-двобій“.
4. „Забава“.
5. „Борня“.
6. „Герць“.

Виконання технічних елементів

1. П.П. стійка „Вой“, далі виконати копняк у стрибку „Будуїнський“, після приземлення виконати копняк „Тинок зовнішній“, після нього копняк „Прямий штовхаючий“ задньою ногою, далі на місці стусани, починаючи із задньої руки, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“, „Джиган“, „Стрімляк“ та „Духан“.
2. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Відплиг“, стати у стійку „Шерега“, трохи зігнувши ноги, вистрибнути, зробити „Яструба“, а після приземлення на місці виконати почергово, починаючи із задньої руки, у різні боки стусани „Джиган“ (двічі), „Вохрик“ (двічі), „Тузень“ (двічі).
3. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Відплиг“, стати у стійку „Вершник“, підстрибнути і, розвертаючись у повітрі — на 360°, виконати „Козу“, після приземлення відразу ж виконати копняк „Прямий зростаючий“ передньою ногою, копняк „Бічний штовхаючий“ задньою ногою, після чого на місці почергово виконати у різні боки стусани „Вохрик“, „Джиган“, „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“ та „Духан“.
4. П.П. стійка „Вой“, далі виконати копняк „Прямий штовхаючий“, відтягуючи ногу назад, одночасно зробити крок „Вихилас“, відразу ж копняк „Тинок зовнішній“ передньою ногою, далі виконати „Зміну“, „Голубець“, і після приземлення на місці почергово виконати, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Духан“ та „Тузень“.
5. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Приставний“, після чого виконати копняк „Прямий штовхаючий“ передньою ногою, крок „Зальотний“ із одночасним виконанням затули „Черес“, зробити відбивання ногою „Свірлячок“, далі почерговий копняк „Закрут“, а після приземлення копняк „Тинок зовнішній“ передньою ногою, „Тинок внутрішній“ задньою ногою і, не опускаючи ноги, виконати копняк „Прямий зростаючий“.

далі цією ж ногою зробити півкрок вперед, після чого на місці почергово виконати, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Стрімляк“, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Духан“, „Тузень“.

6. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Стрибунець“ із одночасним виконанням стусанів „Тузнів“ передньою і задньою руками і відразу ж виконати „Пістоль“, „Тинок внутрішній“, „Лошак“, далі копняк „Прямий зростаючий“ і, відтягнувши копаючу ногу назад, виконати на місці, починаючи із передньої руки, стусани „Джиган“, „Вохрик“, „Дуган“, „Духан“, „Стрімляк“ та знову „Джиган“.

7. П.П. стійка „Вой“, далі виконати стусан „Тузень“ передньою рукою, тоді копняк „Прямий штовхаючий“ задньою ногою, двічі зробити крок „Відплиг“, один раз „Розкрок“ і, ставши у стійку „Вершник“, виконати „Щупак“, а після приземлення копняк „Прямий зростаючий“, після чого на місці виконати почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Тичок“, „Джиган“, „Вохрик“, „Дуган“, „Джиган“, „Стрімляк“.

8. П.П. стійка „Вой“, далі виконати копняк „Тинок внутрішній“ задньою ногою, далі „Вихор“, тоді копняк „Прямий штовхаючий“, стусан „Джиган“ задньою рукою, два кроки „Відплиг“, далі півкрок назад і, ставши у стійку „Вершник“, підстрибнути і виконати „Розніжку“, а після приземлення відразу ж виконати копняк „Тинок внутрішній“, „Лошак“, далі копняк „Прямий штовхаючий“ задньою ногою і на місці виконати почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“, „Духан“ та знову „Джиган“.

Присядки

1. П.П. стійка „Вершник“, далі зробити крок „Галоп“, присядку „Ралець“, копняк „Прямий зростаючий“, крок „Зальотний“ із одночасним виконанням перепони „Кряж“ і на місці виконати почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Тичок“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“, „Духан“ та „Тузень“.

2. П.П. стійка „Мур“, далі виконати копняк „Прямий штовхаючий“, далі відтягнути задіану ногу назад і виконати перепону „Іжак“, тоді „Відплиг“, „Розкрок“ із одночасним виконанням перепони „Субіч“, присядку „Іайдук“, підсікання „Млин“, після чого швидко піднятися і зробити копняк „Прямий штовхаючий“, тоді півкрок вперед і на місці почергово виконати, починаючи із передньої руки, стусани „Тузень“, „Джиган“, „Тичок“, „Вохрик“, „Дуган“, „Духан“ та знову „Джиган“.

3. П.П. стійка „Мур“, далі зробити „Розкрок“, присядку „Збуй“, тоді копняк „Вихор“, копняк „Прямий зростаючий“, відвести задіану ногу назад із одночасним виконанням затули

„Черес“, після чого на місці виконати почергово, починаючи із передньої руки, стусани „Тузень“, „Джиган“, „Духан“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“ та знову „Джиган“.

Повзунці

Повзунці із позиції „Павучок“:

1. П.П. „Павучок“, далі виконати повзунець „Вибрик“, після чого відразу ж „Колобок“, підсікання „Млин“, тоді встати у стійку „Мур“ і виконати копняк „Прямий штовхаючий“, потім на місці виконати почергово, починаючи із передньої руки, стусани „Тузень“, „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“ та знову „Тузень“.

2. П.П. „Павучок“, далі змістити руками тіло вбік від бойової лінії і виконати повзунець „Веретено“, після чого копняк „Вихор“ і копняк „Тинок зовнішній“, далі „Прямий зростаючий“ і на місці виконати почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Дуган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тузень“ та „Стрімляк“.

3. П.П. „Павучок“, далі виконати почергово повзунці „Шуга“, „Стрижак“, „Веретено“, „Бивен“ і після приземлення стати у позицію „Собачка“, тоді виконати повзунець „Пих“, беркицьнутися вперед, встати у стійку „Вой“, зробити кроки „Відплиг“ та „Цофаний“ із одночасним виконанням стусана „Джиган“ задньою рукою і на місці продовжити почергово стусани „Стрімляк“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“, „Духан“, „Джиган“ і „Тузень“.

Повзунці із позиції „Собачка“:

1. П.П. „Собачка“, далі виконати повзунець „Рогач“, беркицьнутися вперед, виконати підсікання „Млин“, тоді повзунець „Пин“, встати у стійку „Мур“, зробити копняк „Прямий штовхаючий“, далі крок „Зальотний“ із одночасним виконанням затули „Черес“ і на місці виконати почергово, починаючи із задньої руки, стусани „Тузень“, „Джиган“, „Тичок“, „Вохрик“, „Дуган“, „Духан“ та „Джиган“.

2. П.П. „Собачка“, далі виконати повзунець „Диб“, беркицьнутися через бік, прийняти позицію „Павучок“ і почергово зробити повзунці „Шуга“ і „Веретено“, встати у стійку „Вой“, виконати „Голубець“ і після приземлення на місці почергово виконати, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Стрімляк“, „Дуган“, „Духан“, „Вохрик“, „Джиган“ та „Тичок“.

3. П.П. стійка „Мур“, далі виконати копняк „Прямий штовхаючий“, прийняти стійку „Ящур“ і виконати підсікання „Дзига“, після чого копняк „Тинок внутрішній“, „Вихор“, копняк „Прямий штовхаючий“ і на місці почергово виконати, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Тузень“, „Дуган“, „Вохрик“.

Перепоны ногами

1. П.П. стійка „Вой“, далі відтягнувши передню ногу назад, зробити перепоны „Лелека“, після чого крок „Галоп“, копняк „Тинок зовнішній“ у бік протилежний до напрямку кроку, копняк „Прямий зростаючий“, „Лошак“, копняк „Бічний штовхаючий“ і на місці почергово виконати, починаючи із передньої руки, стусани „Тузень“, „Джиган“, „Духан“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“ та „Джиган“.
2. П.П. стійка „Вой“, далі виконати крок „Розкрок“, присядку „Відсіч“, перепоны „Бусол“, крок „Цофаний“ із одночасним виконанням затули „Крес“ і на місці відбивання „Вій“, далі стусани „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Духан“, „Вохрик“ та знову „Джиган“.
3. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Галоп“, присядку „Брик“, перепоны „Бусол“, крок „Цофаний“ із одночасним виконанням стусана „Джиган“, копняк „Прямий штовхаючий“ і на місці почергово виконати, починаючи із задньої руки, стусани „Джиган“, „Духан“, „Дуган“, „Вохрик“, „Тичок“, „Джиган“ та „Тузень“.

Відбивання руками

1. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Стрибунець“ із одночасним виконанням двох стусанів „Тузнів“, крок „Цофаний“ із одночасним виконанням відбивання „Руб“, після чого на місці виконати два стусани „Вохрик“ і „Дуган“, крок „Відплиг“ із виконанням відбивання „Руб“ лівою і правою руками і на місці почергово виконати, починаючи із передньої руки, стусани „Тузень“, „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Духан“, „Вохрик“ та „Гупан“.
2. П.П. стійка „Мур“, далі зробити перепоны „Лелека“, крок „Цофаний“ із одночасним виконанням відбивання „Руб“ лівою і правою руками і на місці почергово виконати стусани „Джиган“, „Духан“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Стрімляк“ та „Тузень“.
3. П.П. стійка „Вой“, далі зробити півкрок назад із одночасним виконанням відбивання „Стин“ і на місці стусани „Дуган“, „Вохрик“, далі відбивання „Руб“ і стусан „Джиган“, тоді знову „Руб“ і копняк „Тинок внутрішній“, далі „Лошак“, копняк „Прямий штовхаючий“, після чого на місці виконати почергово два відбивання „Руб“ і стусани.
4. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Стрибунець“ із стусанами „Тузнів“, тоді копняк „Прямий штовхаючий“ із відведенням ноги назад і одночасним виконанням відбивання „Зріз“, далі на місці виконати відбивання „Руб“, стусани „Джиган“, „Дуган“, „Духан“, відбивання „Стин“, знову стусани „Вохрик“, „Джиган“, „Стрімляк“, відбивання „Зріз“ і стусан „Дуган“.

5. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Стрибунець“ із одночасним виконанням стусанів „Тузнів“, чередуючи їх із відбиванням „Шунь“, далі зробити крок „Цофаний“ із одночасним виконанням стусанів „Джиганів“ і на місці почергово виконати стусани „Тичок“, „Духан“, „Дуган“, „Вохрик“, „Джиган“, „Гупан“ та „Сікан“.
6. П.П. стійка „Вой“, далі виконати копняк „Прямий штовхаючий“ і, відтягуючи ногу назад, одночасно виконати передньою рукою два відбивання „Руб“ і „Шунь“, після чого почергово виконати, чередуючи із відбиванням „Шунь“, стусани „Джиган“, „Духан“, „Дуган“, „Тичок“, „Вохрик“, „Гупан“ та „Сікан“.
7. П.П. стійка „Мур“, далі зробити крок „Косар“ із одночасним виконанням двох стусанів „Джиган“, чергуючи їх із відбиванням „Шунь“, далі зробити копняк „Прямий штовхаючий“ із півкроком вперед і одночасним виконанням стусана „Джиган“, чергуючи його із відбиванням „Шунь“, і на місці почергово виконати стусани „Тичок“, „Дуган“, „Духан“, „Джиган“, „Вохрик“, „Тузень“, „Стрімляк“.
8. П.П. стійка „Вой“, далі зробити крок „Вихиляс“ з одночасним виконанням затули „Черес“, тоді задньою ногою зробити крок „Розкрок“ із одночасним відбиванням „Вій“, чергуючи його із стусаном „Джиган“, і далі на місці у такій же послідовності виконати відбивання „Вій“ та стусан „Дуган“, відбивання „Руб“ та стусан „Вохрик“, відбивання „Шунь“ та стусан „Тичок“, відбивання „Вій“ та стусан „Стрімляк“, відбивання „Шунь“ та стусан „Духан“, відбивання „Вій“ та стусан „Гупан“.
9. П.П. стійка „Вой“, далі на місці виконати, починаючи із задньої руки, відбивання „Руб“ та стусан „Джиган“, відбивання „Шунь“, стусан „Тичок“ та відбивання „Вій“, стусан „Духан“ та відбивання „Стин“, стусан „Стрімляк“ та відбивання „Шунь“, стусан „Тузень“ та відбивання „Вій“, відбивання „Зріз“, стусан „Дуган“ та відбивання „Шунь“, стусан „Вохрик“ та відбивання „Шунь“, стусан „Джиган“ та відбивання „Вій“, стусан „Тичок“ та відбивання „Шунь“, стусан „Тузень“ та відбивання „Шунь“.
10. П.П. стійка „Мур“, далі на місці виконати, починаючи із задньої руки, відбивання „Руб“ та „Вій“, „Руб“ та „Шунь“, стусани „Джиган“, „Тичок“, „Духан“, „Вохрик“ та „Дуган“.

„Однотан“

Для того, щоб здобути учнівський ступінь майстерності „Яструб“, вой Гупака обов'язково повинен скласти на „добре“ чи „відмінно“ іспит із „Однотану“, який включає в себе всі технічні елементи двох попередніх ступенів майстерності і також ті, які обов'язково повинен знати „Яструб“.

Суддівство „Однотану“ проводиться згідно „Правил змагань із „Гопака“.

Тривалість „Однотану“ для „яструбів“ — 3 хвилини.

„Тан-двобій“

„Тан-двобій“ для „яструбів“ повинен включати в себе той різновид технічних елементів, який відповідає вимогам до даного рівня майстерності.

Суддівство „Тану-двобою“ проводиться згідно „Правил змагань із „Гопака“.

Тривалість „Тану-двобою“ для „яструбів“ — 3 хвилини.

„Забава“

Змаг „Забава“ для „яструбів“ є іспитом на володіння технікою бойового Гопака у реальних умовах двобою обмеженого дотику. Крім досконалого володіння технікою Гопака учні повинні показати свої тактичні здібності і танцювальну манеру ведення двобою, а також вміння контролювати силу та влучність стусанів і копняків.

Суддівство змагу „Забава“ проводиться згідно „Правил змагань із Гопака“.

Тривалість „Забави“ для „яструбів“ — 3 хвилини.

Щоб отримати звання „Яструб“ необхідно протягом року здобути 24 перемоги над „соколами“ або зайняти 1-3 місця на чемпіонаті України серед „соколів“.

„Борня“

Змаг-двобій „Борня“ для „яструбів“ є іспитом на володіння технікою бойового Гопака даного рівня майстерності у реальних умовах двобою легкого дотику, на знання тактики і стратегії, на вміння відтворювати танцювальну манеру двобою, на контроль сили та влучності стусанів і копняків.

Тривалість змагу „Борня“ — 3 хвилини.

Щоб отримати звання „Яструб“ необхідно протягом року здобути 24 перемоги над „соколами“ або зайняти 1-3 місця на чемпіонаті України серед „соколів“.

„Герць“

Змаг-двобій „Герць“ є іспитом на володіння технічними елементами бойового Гопака, а також тактикою та стратегією двобою у реальних умовах справжнього дотику.

Тривалість змагу-двобою „Герць“ — 3 хвилини.

„Джура“

Щоб здобути ступінь майстерності „Джура“ вой Гопака повинен скласти іспити на виконання технічних елементів, а також іспити-змаги:

1. „Однотан“.
2. „Тан-двобій“.
3. „Забава“.
4. „Борня“.
5. „Герць“.

Виконання технічних елементів

1. П.П. стійка „Вой“, далі виконати стрибок „Наплиг“ із одночасним виконанням „Тузень“ передньою рукою, після чого виконати копняк „Тинок внутрішній“ і далі на місці (вкручуючи стегна) стусани „Дуган“ передньою рукою і почергово „Вохрик“, „Джиган“, „Тичок“, „Тузень“.
2. П.П. стійка „Вой“, далі виконати „Наплиг“ вбік-вперед-вправо, одночасно виконуючи „Тинок внутрішній“ передньою ногою, після чого на місці виконати стусани „Джиган“, „Духан“, „Гупан“, „Тичок“, копняк „Тинок внутрішній“ в гузицю.
3. П.П. стійка „Вой“, далі виконати „Наплиг“ вбік-вперед-вліво, одночасно виконуючи „Тинок внутрішній“ задньою ногою (правою), після чого на місці виконати „Дуган“ (лівою), „Вохрик“ (правою) і почергово „Джиган“, „Духан“, „Тузень“.
4. П.П. стійка „Вой“, далі виконати „Наплиг“ вбік-вправо, одночасно виконуючи копняк „Вихор“, після чого на місці стусани „Дуган“ (ліва), „Вохрик“ (права) і почергово „Тичок“, „Джиган“, „Духан“, „Тузень“.
5. П.П. стійка „Щит“, далі виконати „Наплиг“ вбік-вправо, одночасно виконуючи копняк „Лошак“, після чого копняк „Прямий зростаючий“ і на місці стусани „Джиган“, „Тичок“, „Дуган“, „Вохрик“, „Духан“, „Тузень“.
6. П.П. стійка „Вой“, далі виконати „Наплиг“ вбік-вліво, одночасно виконуючи копняк „Бічний штовхаючий“, після чого на місці „Дуган“, „Джиган“, „Духан“, „Стрімляк“, „Джиган“, „Тузень“.
7. П.П. стійка „Щит“, далі виконати „Відплиг“, одночасно виконуючи перепону „Заграда“, після чого нанести копняк „Прямий штовхаючий“ і на місці стусани „Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Вохрик“.
8. П.П. стійка „Вой“, далі виконати „Відплиг“ вбік-вправо, одночасно виконуючи перепону „Їжак“, після чого нанести коп-

- няк "Прямий зростаючий", і на місці, починаючи з задньої руки, "Дуган", "Джиган", "Вохрик", "Тузень".
9. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Відплиг" вбік-вправо (під 45°), одночасно виконуючи затулу "Черес", після чого виконати "Лошак", копняк "Прямий зростаючий" і на місці "Тузень", "Дуган", "Вохрик", "Джиган", "Духан", "Гупан".
10. П.П. стійка "Щит", далі виконати "Відплиг" вбік-вліво (під 45°), одночасно виконуючи перепону "Їжак", після чого виконати (задньою ногою) копняк "Прямий штовхаючий" і далі на місці "Дуган", "Джиган", "Вохрик", "Джиган", "Тузень".
11. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Відплиг" вбік (90°) вліво, одночасно виконуючи перепону "Їжак", після чого виконати (задньою ногою) копняк "Бічний зростаючий", і далі на місці "Тузень", "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
12. П.П. стійка "Щит", далі виконати "Наплиг" вбік (90°) вліво, одночасно виконуючи перепону "Їжак", після чого виконати "Вихор" і далі на місці "Дуган", "Джиган", "Тичок", "Тузень", "Джиган".
13. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Відплиг" вбік (90°) вправо, одночасно виконуючи перепону "Їжак", після чого виконати стусани "Джиган", "Стрімляк", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
14. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Розкрок" задньою ногою, одночасно виконуючи затулу "Завушник" (правою рукою), після чого почергові стусани, починаючи з лівої руки, "Дуган", "Джиган", "Вохрик", "Тузень".
15. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Розкрок" задньою ногою, одночасно виконуючи затулу "Завушник" (лівою рукою), після чого почергові стусани, починаючи з правої руки, "Дуган", "Вохрик", "Джиган", "Стрімляк", "Тузень".
16. П.П. стійка "Щит", далі виконати "Наплиг" вбік-вперед (45°), одночасно виконуючи затулу "Завушник" обидвома руками, після чого почергові стусани "Гупан", "Джиган", "Стрімляк", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
17. П.П. стійка "Щит", далі виконати крок "Зальотний", одночасно виконуючи перепону "Заграда", після чого копняк "Прямий штовхаючий", далі на місці почергові стусани "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
18. П.П. стійка "Вой", далі виконати крок "Цофаний", одночасно виконуючи перепону "Загата" (правий лікоть угорі), після чого на місці почергово стусани "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
19. П.П. стійка "Щит", далі виконати крок "Розкрок" задньою ногою, одночасно виконуючи перепону "Загата" (лівий лікоть угорі), після чого на місці почергово стусани (починаючи з правої руки) "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".

20. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Відплиг" із одночасним виконанням зачепу "Зашморг", далі, натягуючи суперника, виконати стусан "Тузень" і далі на місці почергово "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
21. П.П. стійка "Щит", далі виконати "Відплиг" із одночасним виконанням зачепу "Зашморг", далі натягнути суперника на копняк "Прямий штовхаючий", після чого на місці стусани "Тузень", "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
22. П.П. стійка "Мур", далі виконати крок "Розкрок" передньою ногою із одночасним виконанням зачепу "Лапка" задньою рукою. Захопивши ногу суперника, виконати стусан "Тузень". І, відпустивши ногу, продовжити виконання почергових стусанів "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
23. П.П. стійка "Мур", далі виконати крок "Вихиляс" із одночасним виконанням зачепу "Лапка" передньою рукою. Захопивши ногу, зробити крок "Розкрок" із одночасним виконанням "Джигана" і, відпустивши ногу, почергово на місці "Джиган", "Вохрик", "Джиган", "Тузень".
24. П.П. стійка "Мур", далі виконати крок "Розкрок" передньою ногою, одночасно виконуючи зачеп "Зазуб" (зачеп на задню руку), після чого виконати відбивання "Руб" (передньою) і далі стусани "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".
25. П.П. стійка "Мур", далі виконати крок "Розкрок" задньою ногою, одночасно виконуючи зачеп "Зазуб" (зачеп на передню руку), після чого виконати "Гупан", "Тузень", "Джиган", "Вохрик", "Дуган", "Тузень".
26. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Припадання", зачеп "Силька" передньою рукою, "Тузень" задньою рукою і далі почергово "Джиган", "Вохрик", "Дуган", "Тузень".
27. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Відплиг" із одночасним виконанням зачепу "Силька" задньою рукою, після чого "Тузень" передньою рукою, копняк "Прямий штовхаючий" задньою ногою і далі на місці почергово стусани "Дуган", "Вохрик", "Джиган", "Стрімляк", "Тузень".
28. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Човник". У першій фазі "Наплиг" із одночасним виконанням "Тузеня" передньою рукою, у другій фазі "Човника", підчас виконання "Відплигу" виконати зачеп "Зашморг" задньою рукою, зробити натягування з одночасним виконанням "Тузеня" і далі на місці почергово "Дуган", "Джиган", "Стрімляк", "Тузень".
29. П.П. стійка "Щит", далі виконати "Човник". У першій фазі "Тузень", у другій - копняк "Прямий штовхаючий" задньою ногою, після чого почергово стусани "Джиган", "Стрімляк", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".

30. П.П. стійка "Вой", далі виконати "Човник". У першій фазі "Тузень", у другій - зачіп "Силька" задньою рукою, протягування і у відповідь "Джиган", "Дуган", "Вохрик", "Тузень".

„Однотан“

„Однотан“ для претендента на „Джуру“ повинен включати в себе весь різновид бойової техніки Гопака, від найпростіших елементів до найскладніших, не пропустивши і „Блохи“ та „Чорта“.

Тривалість „Однотану“ — 3 хвилини.

Оцінюється „Однотан“ згідно „Правил змагань із „Гопака“.

„Тан-двобій“

Зазначені вище вимоги до „Однотану“ стосуються і „Тану-двобою“.

„Забава“

Тривалість „Забави“ при складанні іспиту на „Джуру“ 3-5 двобій по 3 хвилини. Оцінюється змаг-двобій „Забава“ згідно „Правил змагань із „Гопака“. Щоб отримати звання „Джура“, вой Гопака протягом року повинен здобути 24 перемоги над „яструбами“ або завоювати 1-3 місця на чемпіонаті України серед „яструбів“.

„Борня“

Зазначені вище вимоги щодо „Забави“ стосуються і змагу-двобою „Борня“.

„Герць“

Те ж саме. Щоб отримати звання „Джура“, вой Гопака протягом року повинен здобути 18 перемог над „яструбами“ або завоювати 1-3 місця на чемпіонаті України серед „яструбів“.

„Козак“

Щоб отримати мистецький рівень майстерності „Козак“, вой Гопака повинен скласти іспити із виконання технічних елементів, а також „Однотану“, „Тану-двобою“, „Забави“, „Борні“ та „Герцю“.

„Однотан“

Тривалість „Однотану“ при іспиті на „Козака“ — 3 хв. Оцінюється „Однотан“ згідно „Правил змагань із Гопака“.

„Тан-двобій“

Те ж саме.

„Забава“

Те ж саме.

„Борня“

Те ж саме.

„Герць“

Те ж саме.

Щоб отримати звання „Козак“, вой Гопака повинен протягом року здобути 24 перемоги над „джурами“ або завоювати 1-3 місця на чемпіонаті України серед „джур“.

„Характерник“

Щоб отримати мистецький рівень майстерності „Характерник“, вой Гопака повинен скласти іспити із „Однотану“, „Однотану“ із використанням холодної зброї, „Тану-двобою“, „Тану-двобою“ із використанням холодної зброї, „Забави“, „Забави“ із використанням холодної зброї, „Борні“, „Борні“ із використанням холодної зброї, „Герцю“, „Герцю“ із використанням холодної зброї.

Тривалість змагів і їхнє суддівство передбачено „Правилами змагань із Гопака“.

Щоб отримати звання „Характерник“, вой Гопака протягом року повинен здобути 24 перемоги над „козаками“ у всіх різновидах змагів-двобій („Забава“, „Борня“, „Герць“), а також завоювати 1-3 місця на чемпіонаті Європи, Азії та світу із бойових видів мистецтв, правила змагань яких наближені до Гопака.

„Волхв“

Щоб отримати мистецький рівень майстерності „Волхв“, вой Гопака повинен скласти іспити із всіх різновидів змагів, що стосуються мистецького рівня „Характерник“, окрім змагу-двобою „Герць“, який відсутній у даному рівні, тому що досконале володіння технікою бойового Гопака і так дає змогу вою-Волхву справжній двобій перетворити у „Забаву“ чи „Борню“, а всеосяжне володіння біоенергетикою дозволяє диктувати власну волю будь-якому супротивнику.

Тривалість змагів для „волхвів“ і їхнє суддівство передбачено „Правилами змагань із Гопака“.

Щоб отримати звання „Волхв“, вой Гопака повинен протягом року здобути 12 перемог у змагах „Забава“ і „Борня“ серед „характерників“.

Пострижини

Після того, як вой Гопак на „відмінно“ здав всі вимоги на рівень відповідної його знанням майстерності, присягнув на вірність Вітчизні, напам'ять прочитав „Заповіді Воя Гопака“ (якщо здає іспити на учнівські ступені майстерності), чи проголосив на всечас свого буття „Присягу Козака“ (якщо здає іспити на мистецькі рівні майстерності), в урочистій обстановці відбувається обряд пострижин.

Згідно вимог до рівнів бойової майстерності кожному гопаківцю належить мати відповідну рівню його знань зачіску. На малюнках зображено різновиди зачісок.

Мал. 256.
Зачіска „Жовтяка“.

Мал. 257.
Зачіска „Сокола“.

Мал. 258.
Зачіска „Яструба“.

Мал. 259.
Зачіска „Джури“.

Мал. 260.
Зачіска „Козака“.

Мал. 261.
Зачіска „Характерника“
і „Волхва“.

Пострижини – це стародавній звичай посвяти, пов'язаний з переходом із молодшого віку в старший, з нижчого стану в вищий, який символізував передачу знань, досвіду і влади від старших до молодших.

Літописні джерела 12-13 ст. по Христі доносять нам відомості, що в стародавній Русі-Україні малих княжичів на третьому році життя підстригали. Врочисті пострижини ознаменовували вступ княжича на шлях бойового вишколу. Обряд пострижин проводився як величне свято. Визначний історик і фольклорист О.Воропай у книжці „Звичаї нашого народу“ пише: „У Лаврентійському літописі записано: „Биша постриги у в.к. Всеволода; того же дня і на конь его всаді; і бисть радість велика в граді Суждалі“.

Обряд пострижин своїм корінням сягає у глибину тисячоліть. У язичницькій Русі-Україні пострижини проводили 14-го вересня на свято первопредка Роду. Це свято супроводжувалося іграми, забавами, змаганнями лицарів, веселими хороводами, співами, розвагами, танцями. Обряд пострижин був настільки сильний, що християнська церква довгий час не могла його збороти. Про це свідчать молитви до св. Семена, які промовляли під час пострижин. У християнських требниках молитви „до пострижин“ видавались аж до середини 17 ст. по Хр. Звісно ж, ані Христос, ані Семен, який не наче перейняв від нього (Христа) владу, не мають ніякого відношення до староукраїнського обряду пострижин. Витоки цього обряду можна знайти у Риг Ведах (хоча Риг Веди були записані на теренах Індії, більшість науковців схильні вважати, що зародились ведичні знання на берегах Дніпра і Чорного моря). У Риг Ведах згадується, що нащадки ведичного мудреця Васіштхи носять одне пасмо волосся посередині голови. Васіштха – син Варуни-Мітри і небесної танцівниці Урвасі, живе в сузір'ї Великої Ведмедиці (на санскриті Велика Ведмедиця називається Саптарші, що означає семеро мудреців). Ім'я Варуна-Мітра, згадуване у Риг Веди, семантично тотожне слов'янському Володимир (Володар Миру).

Арієць Крішна (Кришан) і сак Будда (той, що розбудив), як і всі воїни, вихідці із Протоукраїнської землі, носили чупер на голові.

Лев Силенко у „Мага Вірі“ пише: „У скитів (саків), як і у гіттів був звичай, що цар, всі воєначальники та їхні діти (юнаки) переважно носять косу (чуб). Голова поголена, а на тім ї коса, або як українці кажуть чуб, або ж дехто образливо „оселедець“.

Незвичайна зачіска староукраїнських воїнів – чупер простежується у всіх місцях міграцій наших предків. Згадаймо арійців, гіксосів, гіттів, гетів-хеттів, хаттійців, туарегів, венедів, скитів і т.д. Чупер – відзнаку воїна-царя, носив Київський князь Один і його дружинники, яких скандінави називали вікінгами.

Святослав Завойовник теж носив чупер і про це пише очевидець, грек Лев Диякон: „... брови мав густі, очі сині, ніс короткий,

борода голена, на верхній губі довге волосся, голова зовсім оголена, а з одного боку висів чуб, що визначав приналежність до правлячого роду”.

Звичай носити чупер з правіків був відомий на Україні і довгий час зберігався, незважаючи на зміни влади і віри. Л. Силенко у „Мага Вірі“ пише: „1024 рік, цар Ярослав (і так свідчить літописець) видав наказ: шукати волхвів, ловити і вбивати. „Ярослав перебив волхвів“. Волхви живуть у лісах. Весною молодь іде гуляти у ліси, юнакам волхви кажуть: „Що вартий кравець без голки, вершник без коня, козак без меча“. У лісах молодь гуляє Гопака, летять іскри від мечів, дівчата плещуть у долоні. Волхви з юнака творять косака — голять голову, чуб на маківці залишаючи. І такі косаки вже до Києва не повертаються, хто має чуб козацький — той язичник“ [50, с.492].

Після зруйнування Київської Русі татаро-монгольською ордою стан воїнів безслідно не пропав, а був розпорошений на маленькі Січі. „Святі отці“, за звичкою, схилили голови перед сильним і відправляли молитви у таборах ворогів нашого народу. Про ті далекі часи у „Мага Вірі“ написано: „1262 рік. Перші запорізькі косаки, натхненні волхвами, не вважали себе християнами. Вони дивилися на попів, як на татарських донощиків. Складаючи присягу, казали: „Святій землі кланяюсь, а не попові“. Попи, знаючи, що косаки мають чуби, як у царя Святослава Завойовника, звали їх поганцями. І рекли у церквах: „Прикладання клятої бритви до бороди — вчинок чужий християнському звичаєві, ненависний Ісусові Христові“ [50, с. 666].

Як бачимо, зачіска — чупер виникла задовго до утворення Запорозької Січі, виринає із глибин тисячоліть і у всі часи була відзнакою стану воїнів України.

Князь-лицар Святослав Хоробрий свято беріг заповіти, звичаї, віру і обряди предків. Коли грецькі єреї запропонували йому „охреститись“ і зголити чуб, він розсміявся і відповів: „Та мене ж воїни не зрозуміють і засміють“.

Козаки, вірні заповітам, аж до початку 17 ст. не визнавали рабську віру, завжди боролись із ворогами нашого народу, відстоювали рідний спосіб життя, звичаї, обряди, мову. І навіть після „хрещення“ Січі, аж до самої її ліквідації, козаки голили голови й бороди, чупер і вуса залишаючи. Поряд із силою нав'язаними християнськими догматами на Січі жив дух язичництва. Недарма ж Проспер Меріме про січових священників писав: „Ті священники чесно виконували свої обов'язки і були гідні своєї пастви... до культових відправ додавали добру частку мусульманських та поганських звичаїв. Скажімо, вірили у привиди, віщунів, знахарів“.

Козаки-характерники жили за межами „охрещеної“ Січі, не визнавали чужовір'я і продовжували йти шляхом удосконалення духу

і тіла за язичницькою вірою, через те їх називали чаклунами, відьмаками, знахарями і т.п. Козаки, які хотіли досягнути вершин бойової майстерності і потрапити у стан характерників, зрікалися християнства і посвячувалися у язичницьку (національну) віру.

Церква Христова разом із ворогами нашого народу наполегливо боролась із всіма чинниками, що окреслювали нашу національну окремішність, жорстоко переслідувала продовжувачів, носіїв і охоронців української культури. Зараз навіть дивно стає — до чого опускалися московські окупанти і їхні православні підлабузники: забороняли українцям носити вуса і чуприни.

Дослідник козащини В.Посухов про чуприни писав: „Існувала ця зачіска аж до кінця 18 ст. А потім... Потім не стало козацтва, зникли й „оселедці“. Варто додати, що зникли носії чуперів — косаки і залишився безборонним народ-правонаступник Київської Русі. Московські варвари вкрали в нас нашу історію, найкращі сторінки нашої визвольної боротьби змалювали, як розбійницькі погроми, героїв лицарів перетворили у зборище п'яниць, волоцюг, розбишак і ледарів, а зачіску воя — чупер ганебно прозвали „оселедцем“. Прикро, але ж факт, глумлива назва жива ще й досі.

Щоби хоч трохи внести ясність у розуміння минувшини, пропоную читачеві розглянути походження слів „козак“ і „чуб“.

Зараз існує багато версій щодо походження вищезгаданих слів. Тут не варто згадувати пояснення істориків-окупантів, зайд чи яничар. (Завжди слід пам'ятати, що останні кілька століть нашу історію висвітлювали неправдиво).

На мою думку, досить об'єктивним і правдоподібним твердженням про походження слова „козак“ є версія Є.П.Савельєва. У книжці „История казачества“ він стверджує, що слово „козак“ походить від сполучення слів „кос“ і „сак“. „Кос-сак“ в його розумінні — сак (скит) з косяю.

Частково схожої позиції дотримується Л.Силенко, стверджуючи, що слово „козак“ правильніше вимовляти як „косак“, тобто той, що носить косу.

Яке ж відношення має коса до чупера, чуба чи козака? — питає читач. На мою думку, все стане зрозумілим, якщо звернути увагу читача на стародавню назву кінчика дівочої коси „чубрик“. Не є таємницею те, що козаки заплітали чупер кіскою, аби на вітрі не розпушувався, а пасмом лягав на бік. Частенько у чупер заплітали кутий часничок, яким у бою вражали ворога в очі. Коса і чубрик поняття семантично тотожні, бо однаково означають косу, точніше частину коси. Коса, на відміну від чупера, набагато товща, бо спліталася із всього волосся. Чупер — вузьке пасмо волосся, теж сплітався у кіску і тому частково нагадував чубрик.

Д. Яворницький писав: „Запорожці зодягалися добре, ходили браво, чепурно. Вони, бачте, голови брили: обриє голову та ще й

милом помаже, щоби добре волосся росло. Зоставляли одну тільки чуприну, довгу таку, з аршин мабуть. Та гарну, та кучеряву! Замота на вухо разів два та й повісить, так вона й висить аж до самого плеча. А інший, як візьме вранці, як розпустить, так вона зробиться, як хвіст у вівці. То все на вихвалку".

Славновідомий Олекса Воропай у книзі „Звичаї нашого народу“ пише: „Оселедець“ був прикметою справжнього козака, що вже побував у походах. Молоді козаки, що ще не „нюхали пороху“, не мали права носити „оселедця“.

Отже, чупер-„оселедець“ був відзнакою посвяченого у стан воїнів. Як бачимо, в стан воїнів посвячували тільки тих, хто вже побував у боях із ворогами, „понюхав пороху“ і зарекомендував себе як митець військової справи.

Непосвячені у стан воїнів носили зачіску, яка була найпоширенішою в Україні. Як і більшість європейських народів, українці окрім національного одягу мали зачіску, яка відповідала їхньому соціальному стану, іноді і регіону проживання (згадаймо гуцулів, бойків). Більшість населення України стриглася „під макітру“. Зачіска „під макітру“, як і „чупер“ простежується у всіх місцях міграцій наших предків. Згадаймо Пеласгею і її античну культуру, Етрурію і т.д.

Дуже мало дослідників згадує поширену в Україні зачіску „чуб“ і навіть ототожнюють її з „чупером“. Ще донедавна всіх хлопчиків стригли наголо, залишаючи чубчика. На мою думку, зачіска „чуб“ була проміжною між зачісками „під макітру“ і „чупер“. „Чуб“ відрізняється від „чупера“ тим, що заріст на виголеній голові простягається посередині голови від маківки до чола. Чуби, на відміну від чуперів, були коротшими, звисали над бровами і ніколи не закручувались над вухом. Чупер виростав із кільцем залишеного заросту в центрі виголеної голови.

Якщо розглядати зміну зачісок щодо соціального становища особи, то помічаєш, що цивільні люди, а іноді і городові козаки стриглись „під макітру“. Селяни і ремісники стриглись під велику макітру, так щоб невисоко виголювати потилицю, і зразу ж над вухами і бровами вистригати волосся. Чим більш поважний чоловік, тим меншу макітрочку брав для підстригання.

Шляхтичі вистригали високо волосся над вухами і бровами і високо заголювали потилиці.

Чуби найчастіше носили діти вільних козаків, джури та непосвячені козаки.

Чупер – це відзнака посвяченого у стан лицарів козака. Шлях до посвячення лежав через наполегливий бойовий вишкіл, високий рівень бойової майстерності, неодноразові перевірки у справжніх битвах, багаточисельні жертви, складені з ворогів нашого народу. Довжина і товщина чупера були показником і мірилом бойових заслуг і часу перебування у стані посвячених.

Дослідження зачісок і їхніх змін, пов'язаних із соціальним становищем, а також сильне бажання відродити звичаї нашого народу сприяли опрацюванню і систематизації взаємозв'язку рівнів бойової майстерності і відповідних їм зачісок.

Учні шкіл бойового Гопака, які здали іспити на учнівські ступені майстерності „Жовтяк“, „Сокіл“ і „Яструб“ повинні носити зачіску „під макітру“ чітко дотримуючись відстані виголеного місця від вуха до краю волосся.

Гопаківці, що досягли проміжного рівня бойової майстерності „Джура“ повинні носити зачіску „чуб“.

Вої Гопака, що досягли мистецького рівня бойової майстерності „Козак“, „Характерник“ і „Волхв“ повинні носити зачіску „чупер“.

У Центральній Школі Бойового Гопака здача іспитів і посвята на відповідні рівні майстерності відбуваються урочисто і на все життя карбуються в пам'яті Гопаківця. Сьогодні тисячі юнаків у 12-ти областях з гордістю кажуть: „Я - гопаківець“. Сотні обрали шлях лицаря Світла, Правди, Добра і Любові.

Бачачи відданість Школі і впевненість у досконалості техніки Бойового Гопака в очах своїх учнів, я переконаний, що Бойовий Гопак стане Олімпійським видом спорту, а Школа Бойового Гопака перевершить славу Шаоліню і Кодокану, і прославиться українське лицарство на увесь Світ.

З Богом у серці і всечасній молитві ми здобудемо освячення наших дій і звитяг на благо Святої України!

VIII. Настанови гопаківцям

Гопаківці, усіма фібрами свого ества усвідомте, на який шлях ви стали. Ви — лицарі Світла, Правди, Добра й Любові і тому зобов'язані бути відповідальними за свої слова і дії, бути послідовними, чесними, правдивими; благородними й відважними, дисциплінованими й точними; слівними й жертвними.

1. Будьте відповідальні! Відповідальність — ознака гідності. Ти став на шлях лицаря й тому повинен відповідати за свої слова і дії. Сказав — зроби! Не можеш зробити — не говори! Пообіцяв — виконуй обіцянку. Міра твоєї честі вимірюється узгодженістю між словом і дією. Відповідальність перед родиною, народом і Батьківщиною — це природня відповідальність. Відповідальність перед зайдами й ворогами — це зрада рідного, вона неприродня. Відповідальність перед учителями і Школою Бойового Гопака — є шляхетною і благородною. Відповідальність у боротьбі за утвердження Української Держави в Світі — є священною. Рівень відповідальності між учнями й учителями окреслює якість і швидкість росту до вершин досконалості.

2. Будьте послідовні! Послідовність — це узгодженість між мріями і діями. Послідовність — це наполегливість, стійкість, непохитність, незламність, принциповість, неухильне прямування до поставленої мети. Послідовність — це поважність, статечність, гідність, значимість і благородство твоєї вдачі. У послідовних людей мислення стабільне, дії передбачені, почуття стримані. Послідовність — це вірність переконанням і відданість у здійсненні та досягненні мети. Послідовність — це вміння в найважчих умовах зберегти свою гідність. Чим більше в Школі Бойового Гопака буде послідовних, тим могутнішою буде Школа. Послідовні живуть за гаслом: "Почав справу — доведи до кінця". Почав вивчати Бойовий Гопак — вивчай добре, поступово і планомірно, і твоя праця возвеличить тебе. Вивчаючи Бойовий Гопак, полюби його, знайди в ньому красу, а в своєму вчителі побач Пророка і Творця. Наполегливе прагнення стати досконалим стане твоєю свідомою й підсвідомою звичкою. Живи так, щоб з кожним днем ти ставав кращим; так, щоби тобі завтра хотілося бути ще кращим. Шлях до гармонії духу, розуму й тіла лежить через послідовну, постійну працю над розвитком трьох факторів сили. Зборюй у собі Лінь. Знай: найбільша перемога — це перемога над собою, над своїми недоліками.

Пам'ятай! Переможцям належить світ, тому почни перемогу над собою. Гопаківці, хай послідовність, як основа гідності і щастя, стане кредом вашого життя.

3. Будьте чесні! Чесність — це любов до власної гідності. Чесна людина з любові до своєї гідності ставиться чесно до своїх обов'язків, обіцянок, вчинків, почуттів. Людина, що зрадила чесність, зрадила сама себе. Чесність — це навик доброго виховання в родині і самовиховання на шляху до великої мети. Гопаківці, будьте чесні; зі своїми вчителями і побратимами. Хай чеснота ваша віддасться вам достойним поступом і здобутками.

Бережіть свою честь! Честі без віри в чесне життя не буває. Честь дається людині тільки один раз. Честь дорожча за життя, бо життя без честі — рабство.

4. Будьте правдиві! Правда — це Добро, а неправда — Зло. Ти став на шлях Лицаря Правди, будь чистим у помислах, май на устах достойні слова, знай, кому яку правду можна говорити. Є правда мудра і дурна. Мудра правда є корисна і сильна, тому що вона знає, хто вартий її почути, а хто — ні. Правду треба говорити рідним, учителям і побратимам, а ховати від зайд, чужинців і ворогів, бо не всі вони правдолюбці, швидше переслідують свою користь. Мудра правда стоїть на варті гідності твоєї родини, роду, народу, побратимів, учителів Школи і Батьківщини. Мудра правда стоїть на чатах слави і волі Української Держави. Гопаківці, будьте правдиві між собою. Ніколи не брешіть. У своєму середовищі говоріть правду й тільки правду. Поза межами Школи Бойового Гопака правду говоріть тільки тому, хто достойний її чути. Бережіть себе від дурної правди. Дурна правда гола й безборонна і допомагає людині стільки, скільки мотузка на шиї повішаного. Запам'ятайте: "Справедливість каже — люди не рівні". Злодія із жертвою не порівняєш, гречкосія із козаком і свинопаса із лицарем теж. Є правда лицаря і правда яничара, тож вчіться і моліться, аби мудрість освітлила ваш розум. Хай ваша правда буде доброю. Хай ваші праведні дії возвеличують Україну і знеславляють її ворогів.

5. Будьте відважні! Відвага — це крила волі і мети. Відвага — це слава і героїзм. Сила волі робить людей відважними, бо дає їм потугу і натхнення зборювати в собі страхи й лякливність. Відвага — це ознака щасливої душі і долі. Відважні живуть достойно. Відважні з гордістю зборюють небезпеку і в перемозі черпають наснагу до наступних звитяг. Плекайте в собі відвагу. Навчіться зайдам ставити відважні запитання: "А може досить грабувати Україну?", "Чи не задовго ви загостювались?" Знайте, ваша відвага в боротьбі за утвердження Української Держави сяє благородністю й героїзмом. Хто має хотіння відважно боротися за свій народ, той має приємне життя і славне майбуття. Гопаківці, Україна потребує відважних. Станьте достойними лицарями своєї Батьківщини.

6. Будьте дисципліновані. Дисципліна — мати порядку, ладу, злагоди. Життя вартісне тоді, коли воно впорядковане. Лад є там, де є вміння самого себе дисциплінувати. Злагода є там де відповідальність, точність, дієвість, тактовність упорядковані внутрішнім хотінням розвивати й возвеличувати справу, на шлях якої ти став. Злагода є там, де є єдине розуміння мети, дії, волі, відваги і жертвності. Знайте, сильна дисципліна між усіма структурними ланками Школи Бойового Гопака є запорукою прогресу і зростання потужності Школи. Могутня Школа — могутні й ви. Дисципліна свідомо й легко впроваджується там, де є бажання стати надлюдиною.

7. Будьте точні! Точність — запорука успіху. Гідна людина є точною. Точність у навчанні, у проведенні заходів Школи, у виконанні наказів і вчасному поданні звітів про виконання наказів сприяють прискоренню розбудови Школи Бойового Гопака. Точність — ввічливість королів, то ж будьте достойними лицарями.

8. Будьте жертвні! Жертвність — це самопосвята. Жертвність — це апогей відповідального ставлення до взятих на себе зобов'язань. Жертвність — це самозреченність во ім'я досягнення поставленої мети. Жертвність — це поступальний, послідовний рух до вершин досконалості. Жертвність — відданість і чесність, відважність і самодисципліна на шляху здійснення мрій. Жертвність — це свідоме зречення шкідливих звичок і почувань в ім'я служіння й послуху Школі Бойового Гопака, Ордену Лицарів Сонця, Батьківщини. Жертвність — це свідома відмова (при потребі) від благ і вигод в ім'я ведення Священної Борни за торжество Світла, Правди, Добра й Любові. Жертвне служіння — запорука успіху й перемог.

9. Будьте діяльні! Світ без дії не був би Світом. Життя без дії не було б життям. Людина без дії не стане лицарем. Сила є там, де бажання бути сильним підкріплене дією. Натхненна праця над собою народить у тобі три потужні фактори сили: духовну, розумову, тілесну. Дія — це прогрес, бездіяльність — це регрес. Щастя є тоді, коли ти робиш усе, щоби бути щасливим. Правда є там, де є боротьба за утвердження правди. Воля є там, де є боротьба за волю, там, де є жертвна праця на збереження волі. Школа стане могутньою тоді, коли ти будеш діями своїми робити її могутньою.

10. Будьте багаті! Багатство — це влада. Багатство — це воля. Будьте багаті духом, розумом, силою тіла. Зберіть усі скарби й усе золото світу. Станьте володарями буття і цим ви прославіте Україну. Багатство — це сила і щастя, але знайте міру любові до багатства. Коли ваша любов до багатства перевершить любов до родини, роду, народу, Школи Бойового Гопака і Батьківщини, то ви станете рабом багатства, маловартісною людиною і, врешті-решт, жертвою потужних мафіозних кланів і ворожих Україні держав. Знайте, ваше багатство — це засіб досягнення мети, а не мета.

11. Навчіться тамувати страх! Страх — це природне явище. Є рабський страх і благородний страх. Раби трусливі, бо мають "заячу душу", вони всього бояться й тому живуть за принципами: "моя хата скраю — нічого не знаю", "як би чого не вийшло", "що скажуть сусіди?" Раби люблять возвеличувати силу своїх панів. Схильні до самозалежування. Раби не мають ні гордості, ні честі. Раби бояться довершувати добрі справи, навіть виборювати собі волю. Боягузи — це потенційні раби, вони не мають відваги захистити себе, свою дружину й дітей, родину, не говорячи більше. Боягузи прославляють тих, що їх гноблять. Не мають відваги відстояти свої переконання. Боягуз — це потенційний зрадник, бо не маючи сили збороти свій страх, він славить того, кого боїться. Є благородний страх. Він змушує людину переборювати тваринний страх; він мобілізує людину до захисту і відсікання небезпек. Плекайте в собі вміння переборювати страх. Знайте, зборюючи страх, ви покращуєте властивості свого ества, стаєте відважними й гордими. Чого варте життя без честі? Ніж жити в рабстві — краще смерть. Відважні не бояться смерті, і тому їх називають героями. Тож опануйте свій страх і станьте героями свого народу.

12. Любіть волю! Де немає волі, там неволя. Виборюйте волю. Творіть волю. Воля — це Божа благодать, вона творить — неволя руйнує. Сила волі — творить людину. З доброї волі народжуються добрі душевні якості. Тож натхненно виборюйте собі місце під сонцем. З любов'ю до волі знищуйте ворогів свого народу. Очищуйте Батьківщину від зайшлих лиходіїв.

13. Знищіть у собі заздрощі. Вдосконалюйтеся, багатійте, утверджуйтеся в житті і постійно прагніть бути кращими. Заздрістю ще ніхто себе не ошчасливив і не збагатив. Щастя здобувається дією, нещастя — заздрістю. То ж будьте горді.

14. Не обмовляйте! Обмова — зброя боягуза. Ви — лицарі. Слабі і немічні люди, що мають малий розум, здебільшого мають великі претензії до життя. Обділені розумом і мудрістю, вони користуються покидьками мудрості: обмовленнями, очерненнями, наклепами та інтригами. Лицарі мудрі, тому що мають мудрий шлях життя. Їм не треба обмовляти людину, щоби здобути її честь. Сила лицаря не потребує збоченств мудрості. Гордість не дозволить вдатися до ницості. Обмовники бояться людей сильних і мудрих і тому поза очі їх обмовляють. Наклепи нікчемним приносять ілюзію успіху і створюють враження перемоги, але цей успіх оманливий, небезпечний, тимчасовий і дуже часто приносить їм страждання. Карайте наклепників і обмовників, бо вони того варті, бо через них наше життя перетворюється в пекло.

15. Єднайтеся! Єдність твориться глибокою вірою й розумінням Духу єдиної родини. Єдність — це рівень вашої моральності. Єдності ніхто нікому не дає, вона здобувається наполегливою пра-

цею. Утверджується у спільних діях на шляху до вершин досконалості. Творить велику гопаківську родину. Устійнюйте єдиний дух гопаківської родини. Знайте, ворог сильний не чисельністю, а згуртованістю. Хай ваша любов сприяє побратимському єднанню. В єдності — сила. В єдності незборимість і потуга до майбутніх перемог. Сильна Школа Бойового Гопака — надійно захищене ваше місце під сонцем.

16. Зрада! Антиподом чесності, відданості й любові є зрада. Зрадників у всі віки карали справедливо — на смерть, або в кращому випадку — на вигнання. Зрада — це зневага до посвячення, обіцянки й присяги. Зрада — зло. Зрадою родини, народу, Батьківщини ще ніхто себе не ошчасливив. Зрадою вчителя учень обікрав не тільки себе, а й тих учнів, яким учитель міг би дати більше знань в той час, коли приділяв увагу потенційному зраднику. Зрадник учителя обікрав не тільки вчителя, а і його школу. Хто зрадив Школу Бойового Гопака, той втратив гідність свого "Я". Людина без гідності — раб. Гопаківці, зневажайте зрадників свого вчителя, зрадників вашої гопаківської родини. За вами ж бо Правда Свята.

ІХ. Заповіді воя Гопака

1. Живи для добра Вітчизни.
2. Завжди вдосконалюй свій розум, душу й тіло.
3. Нехай твої розум, душа, тіло, слово, дума, пісня і зброя будуть засобами ведення Священної Війни за утвердження Української нації.
4. Завжди і всюди прославляй і захищай своє рідне — таке твоє призначення.
5. Живи за гаслом — „Україна понад усе“.
6. Нехай любов до рідного народу так щільно заповнить твоє серце, розум і душу, щоб там не залишилося місця жалю до ворогів.
7. Нехтуй тілом своїм у боротьбі за світлі ідеали нації — це твоя Священна Жертва. Знай твердо: душа вічна, а тіло смертне.
8. Поважай воїв, які досягнули більше від тебе, як своїх старших братів, батьків, дідів, прадідів, бо в кожному українцеві тече краплина твоєї крові.
9. Цінуй життя приятеля свого. Витягай його із біди.
10. Люби родичів своїх, бо вони в тобі, а ти в них.
11. Будь відважним. Нехай відвагою твоєю буде служіння нації! Сам наказ твої нехай буде покорою волі народу, бо ти смертний, а Нація Вічна.
12. Всечасно перебувай з Богом, щомиті в молитвах прославляй Творця.
13. Забороняй чужинцям лихословити про твоє рідне. Знай: немає поганих українців — є такі, що повірили займам. Власним прикладом навертай їх на своє, якщо ж вони далі зневажають своє, сприймай їх як ворогів.
14. Запам'ятай, як молитву: „Кожен чужинець, який живе на твоїй землі більше, ніж того дозволяють закони гостинності, не вивчив твоєї мови, та не визнає обрядів, є ворогом твого народу“.
15. Присвяти своє життя служінню і послуху Школі Бойового Гопака, рідному народу, Українській Державі.

Х. Шлях у ірії

*Треба славно – раз судилося вмерти –
перебути вік свій, а не покон.
треба щедро – серцем одним, устами
ледь розпуклими – розпелюстити втіхи гін,
всевіради! Сонце бо йде – за нами.*

В. Стус

„Ніч – хай буде тьмяніша за темну“.

Спокій – побратим впевненості. Потуга впевненості – у вірі в незборимість Правди.

Після припинення дихання і повної зупинки серця душа твоя увійде в тунель і полетить назустріч світлу. У кінці тунелю ти побачиш надзвичайно яскраве світло – пам'ятай: це теперішня твоя свідомість, – це Передвічне Світло Творця. Прагни якнайшвидше злитися із світлом своєї теперішньої свідомості і ти станеш Ним.

Якщо сталося так, що, втративши свідомість, ти не побачив Передвічне світло, не біда, знай – ти прокинешся у Вторинній Ясності. Злившись із Вторинною Ясністю (тобто з незвичайно яскравим світлом), промов: „Боже мій! Слава Тобі, що я злився з Тобою, Всетворцем“.

Затям собі навек: якщо ти злякаєшся Світла Творця, то свідомість твоя буде поглинута силами тьми.

Твердо знай і безсумнівно вір: ти лицар Ордену Бога Сонця. Після смерті тіла ти духом своїм зливаєшся із Сонцем – Творцем. Твоє священне призначення таке: де би ти не був на Землі чи на Сонці, всюди маєш нещадно нищити сили Тьми.

Світло це твоя лицарська суть. Йди сміливо на нього, бо це Материнська Утроба Всесвіту, центр Вселенської Душі. Чим ближче ти підходиш до Творця Всежиття, тим яскравіше світло буде ставати на твоєму шляху. Не бійся його, твердо знай – це рівень чистоти твоєї душі. Запам'ятай навсебік: світло потугою тисяч Сонць – це твоє пристанище, йди до нього впевнено і сміливо. Думка про Творця і його лицарський прояв Перуна утвердять і примножать твої сили. Знай твердо: потуга грому – це суть лицарського ества.

Перебуваючи у Світлі Творця, у Світлі Своєї Свідомості, постійно повторюй: „Я лицар Сонця; Я лицар Святої Борні; Я

спраглий війни і Перуновими Блискавицями лечу у нові битви в ім'я торжества Всетворячого Світла.“

Шалена жага до боротьби відкриє тобі шлях до Вищої Сутності. Ти побачиш світло, рівне з'єднанню тисяч Сонць. Збори страхи і рвись до нього.

На шляху до Вищої Сутності з неймовірно яскравого світла виринатимуть страшні чудовиська. Жодної миті не думаючи, блискавично знищуй їх, бо це твої сумніви, страхи, гріхи і невпевненість.

Коли у відважній боротьбі із чудовиськами ти знищиш всі сумніви, страхи і гріхи, Всесяйне Світло знищить всі твої кармічні нелади, ти станеш Найяскравішим Світлом, тобі буде дано дозвіл народитися знову.

Перед очима твоїми з'явиться чоловік і жінка, які паруються. Наповни світлом Добра і Любові їхні серця. І коли лоно відкривається перед тобою, щоби поглинути тебе, сміливо подивись у нього, аби побачити своє майбутнє. Якщо ти побачиш багатство і спокій, добробут і достаток, відвернись, бо це не твій шлях. Коли ж ти побачиш битви лицарів, йди впевнено і сміливо, там твоє найвище призначення. Найвище щастя для тебе народитися для боротьби, жити війною за торжество Світла, Права і Правди й покласти набуте тіло на вівтар Священої Боротьби із силами Зла і Тьми.

Перебуваючи у лоні матері, постійно думай про Бога. Постійно відроджуй у пам'яті образ і суть ворога, від рук якого ти загинув. Пам'ять про ворога і смерть стократ підсилять твою міць, яка потрібна тобі для помсти. Пам'ятай завжди, що ти лицар Правди, Світла, Добра, твої вороги – вої Підлості, Брехні і Тьми. Плекай у зростаючому тілі свідомість свого Світлоносного Призначення, самовіддану любов до України і її Божественно Чистого Народу. Наповнюй свідомість свою щасливими сонячними днями, безкрайніми пшеничними полями, повноводними ріками, буйними лісами, величними горами і морями своєї Батьківщини. Хай кожна клітинка твого зростаючого тіла наповнюється до країв безмірною любов'ю до рідного Українського Народу.

Лицарю Сонця, знай: допоки у Всесвіті є Всетворяще Світло, а ти його вірний воїн зборюєш сили Тьми – Всесвіт розширюється. Вчасно пам'ятай: допоки у Всесвіті сяйвом веселки виграє агресор української нації – Всесвіт збагачується добротворчою енергією трудолюбивого і чесного народу України.

Тисячократні втілення, Священна Боротьба із силами Тьми, безкінецьні жертви набутих і вишколених тіл в ім'я торжества Всетворячого Світла відкриють тобі ворота вічного перебування у Світлі Творця.

Засторога: коли, перебуваючи у Світлі, ти почуєш милозвучні співи, знай – це сили Тьми ваблять тебе і несуть у собі всю потугу кармічних покарань. Напруж всі сили, зроби усе, аби співи оми-

нули тебе. Твердо знай: ти — Лицар Святої Борні, і тому будь-який кармічний злочин можеш спалити у боротьбі із чудовиськами, що виринають із Світла Всетворця (як страхи, сумніви і т.ін.).

Спокій охопить свідомість, душу і тіло твоє, якщо ти закодуєш себе на вічну, всечасну боротьбу із Злотворними Силами Тьми. Спокій охопить тіло твоє, коли ти наповниш кожну клітину тіла свого свідомістю правоти своїх дій.

Вирій, Ірій, Ірай, Рай, Край, Країна, Україна.

Веселко-Райдуго, еднай народ мій із Богом Всетворцем.

ЗВЕРНЕННЯ Верховного Учителя Бойового Гопака до гопаківців України

Слава сонцесяйним лицарям Бойового Гопака!

15 вересня 2000 року виповниться 15 років з того дня, коли я розпочав роботу над відродженням козацького лицарського мистецтва.

У ті далекі часи радянського застою я навіть не здогадувався, що тюрма народів — ССРСР вже скоро розвалиться. Я не уявляв собі, чим може скінчитися розпочата праця — я просто працював — розкодував рухи, шукав витоків і вірив, що роблю потрібну справу.

У часи "перебудови" активізувалися визвольні процеси. Я і мої учні докладали чимало зусиль до відновлення Української Незалежної Соборної Держави. Ми робили, все, щоби "союз" розпався, і ми врешті отримали волю. Ми допомагали дисидентам, бо вірили — люди, які відбували ув'язнення за свої патріотичні переконання, вміють дотримуватися свого слова, відповідати за свої слова і дії; а тому, прийшовши до влади, будуть послідовно реалізовувати проголошені гасла, утверджувати і розбудовувати нашу Державу. Час — найкращий суддя. Наші сподівання не увітчалися успіхом: обіцянки допомогти розвитку Бойового Гопака десь загубилися, чомусь стерлися з пам'яті можновладців. Отже, перший ешелон українських політиків не виправдав наших надій. Проте надія жевріла, час і віра у свій народ штовхали до дії — ми почали допомагати другим "патріотам". Ці, для годиться, також багато обіцяли, і знову ж таки, обіцянок не дотримали. Можливо, саме за це народ охрестив їх "коритниками". Багато пообіцяла і третя черга депутатів, але ось уже рік вони перебувають у стані ейфорії від перемоги, обживають нові крісла і кабінети, і допомагати розвитку Бойового Гопака не мають часу і можливості. Доведеться чекати — час розсудить, а біблійне — не бреші — поставить оцінку.

Я дуже багато часу витратив на ходіння по високих і не дуже кабінетах державних достойників. Усі гучним хором розхваляють нашу працю, раді залучати нас до показових виступів на різні свята і урочистості, і усі традиційно обіцяють підтримку і допомогу. Усі також потім розводять руками — в державі, мовляв, економічна криза, і допомогти раді б, та нічим, а ще і вибори Президента — немає навіть часу.

Багато гарних слів сказали також і фізкультурники, ствердили, що стоїмо ми на правильному шляху, але допомогти ніхто не наважився, бо, бачте, Бойовий Гопак у нинішньому вигляді не відповідає вимогам, які ставляться до олімпійських видів спорту. Нікого ж не обходить, що для того, щоб виконати ці вимоги, потрібна скоординована праця кількох інститутів, а коштів на фінансування програми такого масштабу виділити ніхто не може, для цього потрібна дієва стратегічна державна програма підтримки національних видів спорту.

Отож, сьогодні ми залишені наодинці зі світом і своїми гопаківськими інтересами. Утверджується в цьому світі в першу чергу той, хто має в собі силу і тверде бажання жити достойно. Я не буду судити, хто розвалив державу і довів народ до зубожіння. Хто і як використав своє депутатське чи міністерське крісло – показав час, а ближче майбутнє розкриє всі їх дії. Чиновники від держави, фізкультури і спорту ще довго не зможуть нам допомогти, бо ми не знаємо, скільки ще триватиме ця "економічна криза".

Між тим, час іде. Ідея Бойового Гопака приваблює все більше і більше активної, національно свідомої молоді. Ми ростемо і розвиваємося. В нас немає часу на ігри в політику і пошук корита. Ми робимо свою велику справу – творимо свою Гопаківську Родину. Наш гопаківський шлях тернистий, але на те ми є лицарі, щоби зборювати труднощі і перешкоди. Надто багато зараз бажаючих паратизувати на ідеї Бойового Гопака, використати її для своїх політичних чи партійних амбіцій. Женіть їх від себе. Ви пам'ятаєте, як розвалили РУХ на Народний і Всенародний Рух і продовжують розвалювати далі. Ви не забули, як розкололи УРП на УРП і УКРП. Знаєте, що з ОУН зробили вже шість різних ОУН, і ви не можете не розуміти, що все це відбувається за однією схемою. Вже зараз є намагання розколоти Бойовий Гопак, відірвати його від Засновника стилю та Центральної Школи Бойового Гопака. Тож будьте пильні! Роз'яснюйте задуреним провокаторами суть Школи, зміцнюйте Гопаківську Родину. Гуртуйтеся докола Учителя. Розбудуйте Школу. Тримайтеся осторонь від партійних і конфесійних чвар. У нас є Бог і Україна. Є ми і є наш світлоносний лицарський шлях. Любіться ж, як брати, бо ви того варті. Про вас скажуть, тоді, коли єдність у вашій Гопаківській Родині буде міцною, як булатна сталь. Світ поважає сильних. Згуртованих в родину бояться і поважають, бо за ними – сила. Ваша сила у ваших руках.

Наша мета – Бойовий Гопак серед Олімпійських видів спорту. Вірю – колись Україна буде обстоювати Бойовий Гопак, як Японія обстоює карате чи Корея – теквондо. Але ми живемо сьогодні, і все, що зробимо зараз, нам віддасться в славі. Тож виборюйте собі місце під сонцем вже зараз. Не чекайте ласки від держави чи багатих добродіїв. Будьте достойними Лицарями Світла, Правди, Добра і Любові.

Хай Господь благословляє ваші дії!

Слава Гопаку!

Лицарі Світла видатними українським поетом Віктором Палінським присвячено Вам поему „Гопак“, щоби утверджували Ви Правду, Добро і Любов тілом, розумом і духом. Воістину великі перемоги перед вами. Хай благословляє Господь всі ваші битви і звитяги!

ГОПАК (гімн духу)

Славним воєм постійно зближатись
Зі Світлом Творця.
І йти до Нього невпинно
Вузькою стежкою.
Мати свою пісню; і свою віру плекати.
І не потурати недолугим зайдам,
Не братися із слабодухими,
Не сприяти пожадливім...

Бойові сокири – не найміцніша зброя
В боротьбі духу.
(Направду, – не конче тримати щоміті
Стиснутими п'ястуки,
Напруженими м'язи,
Оголоною крицеву шаблю).
Найпильніше вдивлятися в те,
Що дано тільки тобі побачити!
Послідовно пройдуть нерозривними лавами
Трипільні, арійці, венеди,
Кельт, скити, сармати,
Алани, етруски, гуни,
Анти, руси. Українці
Нестимуть негасимий смолоскип
Народу.
Найдревнішої раси культів дотримуючись.
Гопак; полум'я д'горі.
Струмить свою енергію
Всевишньому.
Танок воїна. Не забаганка,
Потреба духу.

Навкулачки, навручки,
Навхрест, на раменах, —
Бойова наснага твоя — гідна
Прагнень оновленого тіла.
Володій досконало собою:
Як і помислами, так і ділами,
Приборкаєш розбрухані пристрасті
І порятуєш себе та інших.

Прадавні довголітні війни.
Вої мовчазні; суворі лица.
Міцна статура. Пластика вправних
Відточених рухів.
Шляхетна Слава вже їх зіткнула
Своїм Знаком;
Тільки їм під силу спинити
Чорну хвилю вселенського зла.
Під копитами бистрих коней
Довго гудітимуть терени
Трипільського степу.
А десь у нетрях
Карпатських лісів
Стугоніти будуть могутні серця,
Освячені Клятвою Вічності.
Спромога звільнитися
Від скаралуці,
Відчувши силу нуртуючу
Молодого тіла;
Лише в боротьбі боротьба
Виповнює себе міццю.
Без найменших вагань
Відвойовуй під сонцем простори.
Розтопи свої сумніви
В тиглях здорових бажань.

Приналежність до стану „козаків“,
Витривалих як тятива бойового
лука,
Зобов'язує до Ритуалу
Зцілення й Очищення.
... І будем кресати „Гопак“ саме так —
Аж зашуміла діброва;
Тріскалися від напруги
Очі ворогів,
Які зазіхали на вольную
Волю.

Каста праведних лицарів,
Тверда мов у бою кулак,
Плекала в ядрі своїм силу
Впродовж віків.
Її символ — гордий піднебесний
птах;
Він ніколи не сідає на грішну
землю;
Ретельно стереже обшири
Ойкумени,
Завше готовий завдати удару
нападникові.

Здолано вже не раз чужинецькі
полки.
Та битви продовження ще попереду.
(Допоки ти не станеш у щільні
ряди
Суворих бійців, не зумієш втямити
Їхні гопаківі тренінги).
Коли під могутнім поступом
Тремтять гори і западають доли,
Вражим дітям не заховатись
Навіть у неприступних фортецях.
Вгору. Гору долати.
Горе тому, хто не пізнав себе;
І не прагнув сходження.

Ніколи не ловили дрижаків
Вихованці Сиво-Уса,
Перед грізною навалою орд,
Що насувалися чорною хмарою...
Лише очі воронилися сталю,
Лише руки наливалися міццю,
Лише ноги корінням вросли
У рідну землю,
Лише віра множилася встократ.
І піднесенням духу,
Передчуття лицарського двобою,
Просвітляло склепіння розуму.

Надходить вечірній спокій.
Краплі дощу свинцево важкі,
холодні.

Кремезні чоловіки з чубатими
головами
Звично вслухаються в чистий
Потік Мовчання.
(Обов'язок бути собою
І бути кимось іншим —
Тим, хто ще в дорозі.
Витворювати свою родину,
своє плем'я,
свою расу.
І вздріти, врешті, себе,
Вдосконаливши карму даності).

...А зранку великі сильні птахи
З верхів'їв Священних дерев
Знов зриваються до польоту.
Бо в їхньому просторі
Запалили вогні. —
Це „знак“ захищати Землю.

Зоряний Корсар, войовниче;
Шляхетне твоє обличчя
На фоні глибокого неба,
Серед феєрверку вогняного дощу,
Коли зникають усі сумніви,
Здолано потаємні страхи,
Забуто чужі жалі,
Коли дух гопака бойовий
Вже доскоче твої груди,
Усе ж ти сповнений ЛЮБОВІ,
Бо повертаєшся в СВОЮ ХАТУ —
УКРАЇНУ.
...Літопис, що до нього буде вписуватись
ще багато.

ВІКТОР ПАЛИНСЬКИЙ,
прес-секретар Львівської організації
Спілки письменників України,
член Спілки письменників України,
член Спілки журналістів України

*Лауреат республіканських конкурсів, записаний у Книгу рекордів
Гіннеса за прочитання власних віршів на пам'ять, кавалер трьох
Почесних Орденів України, поет Іван Пазин на лицарську службу
рідній землі, бойовим гопаківцям присвячую.*

Освячені сонцем і сильні любов'ю
Ми йдемо до світлих вершин,
За нашу мету заплатити хоч кров'ю
Готові усі, як один.

В нас душі наткхненні і цілі шляхетні,
В нас вірна і сильна рука.
Ми мрії небесні і справи конкретні
Вкладаєм у стиль Гопака.

Ми Лицарі Гідності, Воїни Світла.
Як йдемо, то вже до кінця.
Для того, щоб наша держава розквітла
свої віддаємо серця.

З містичних глибин українського роду
Звучить гопаківцям приказ:
За правду, за віру, добро і свободу
Стоятиме кожен із нас.

Приспів:
Гопак — це чиста сила і краса,
Гопак — високі, рідні небеса,
Це — вихор степу і могутність гір
Козацька воля та іскристість зір,
Це — сила духу, твердість кулака,
Така вона — стихія Гопака.

*З повагою і вдячністю гопаківцям
поет І. ПАЗИН*

Гонимі — жіноцтво спрагло чоловічої суті. Будьте чоловіками.
Утверджуйтеся оборонцями, господарями і творцями. Виправдайте
надії матерів, сестер, коханих і станьте достойними Лицарями свя-
тої Борні. Вам присвячує вірш-сподівання, вірш-молитву, жінка —
Марія Вульич.

Пошли нам, Боже, нині Богунів,
Щоб зберегли омріяну Державу,
Щоб виростили лицарських синів,
Щоб воскресили розіп'яту славу.

Пошли Нечаїв через триста літ,
Які б за волю стали до загину,
Щоб мужністю потрясли знову світ,
Щоб над усе любили Україну.

Пошли Савурів, Господи, Бандер,
Щоб ворог більше шкури з нас не дер,
Щоб довершити розпочатку справу,
Щоб світ благословив мою Державу.

Пошли нам, Боже, ще раз Чупринку,
А Ольжича для злагоди вкраїнського народу,
І Мельників пішли, щоб в єдності були,
Щоб в них була одна мета —
Й Україна незалежною була.

Щоб не боялись хрест тяжкий нести —
Бо що тоді такі герої варті? —
Щоб не пливли за бізнесом у світ,
А Матір на поталу не лишали.

Та не забули спільного ката,
Щоб не пішли знов на ганябну злуку,
Щоб Україна їм була свята,
Щоб не подали ворогові руку.

Щоб ніжністю торкались серця струни,
А мужністю вражали як спартанці,
Щоб на Вкраїні встали нові Коновальці —
Борилися за неї, як Повстанці.

Марія ВУЛЬЧИЧ

Література

1. Антична культура і вітчизняна філософська думка. — К.: Вид-во Тов. „Знання“, 1990. — 48 с.
2. Аркас М. М. Історія України-Русі. — К.: Вища школа, 1991. — 456 с.
3. Бардо Тедол (Тибетская книга мертвых). — М.: Подиум, 1992. — 94 с.
4. Бокс. Учебник для институтов физической культуры. — М.: ФИС, 1979. — 287 с.
5. Бхагавад-Гита как она есть. — М.: Бхактиведанта Бук Траст, 1990. — 414 с.
6. Василенко Г. К. Велика Скіфія. — К., 1991.
7. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. — К.: Муз. Україна, 1990. — 150 с.
8. Голубенко П. Україна і Росія у світлі культурних взаємин. — К.: Дніпро, 1983. — 447 с.
9. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон, 1966.
10. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. — Львів: Вид-во НТШ, 1991. — 230 с.
11. Законы Ману. — М.: Издательство восточной литературы, 1960. — 360 с.
12. Заставний Ф. Русь, Велика Русь, Мала Русь, Україна, Україна-Русь // Молода Галичина, 1991. — 25 серпня.
13. Знойко О. П. Міфи Київської Землі і події стародавні. — К.: Молодь, 1989.
14. Знойко О. П. Таємниця стародавнього Донбасу // Основа. — 1993. — №3
15. Ігнатович Е. Україна — Terra incognita. — К., 1992.
16. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. — К.: АТ „Обереги“, 1991. — 424 с.
17. Исаева Н. В. Шанкара и индийская философия. — М.: Наука, 1991. — 199 с.
18. Історія українського війська. — Львів: Світ, 1992.

19. Карамзин Н. М. Об истории государства Российского. — М.: Просвещение, 1990. — 384 с.
20. Костомаров Н. И. Две русские народности. — К., 1991. — 72 с.
21. Костомаров Н. И. Исторические произведения. — К.: Лыбидь, 1990. — 736 с.
22. Костомаров М. И. Твори: В 2 т. — К.: Дніпро, 1990.
23. Красусский М. Древность малороссийского языка // Индо-Европа. — 1991.
24. Крип'якевич І. П. Історія України — Львів: Світ, 1990. — 520 с.
25. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта. — М.: Радуга, 1982.
26. Кун М. А. Легенди і міфи Стародавньої Греції. — Тернопіль: МП „Мальви“, 1993. — 416 с.
27. Лукашев М. Н. И были схватки боевые. — М.: РиС, 1990. — 240 с.
28. Медведев А. Н. Кунг-фу: Формы Шоу-дао: Истоки искусства Ниндзэ. — М.: СП „Вся Москва“, 1991. — 168 с.
29. Мифы народов Мира. — М., 1992.
30. Мозолевський Б. М. Скіфський степ. — К.: Наукова думка, 1983. — 198 с.
31. Морозов Г. Уроки профессионального бокса. — М.: Гонг, 1992. — 80 с.
32. Наливайко С. Волинь, ятвяги і давньоіндійські міфи // Молодь України. — 1991.
33. Наливайко С. Рігвенда. Таємниця українських степових пірамід // Всесвіт. — 1991. — №6.
34. Наливайко С. Таври, поляни, русь... Шлях до розгадки // Всесвіт. — 1991. — №3.
35. Нарайан Р. К. Боги, демоны и другие / Перевод с английского Ю. С. Родман. — М.: Главная редакция восточной литературы издательства „Наука“, 1974. — 256 с.
36. На ріках вавілонських: З найдавніших літ. Шумеру, Вавіло-ну, Палестини. — К.: Дніпро, 1991. — 398 с.
37. Новицький Я. П., Сокульський А. Л., Шевченко В. Л. Народна пам'ять про козацтво. — Запоріжжя, 1991.
38. Обряды и верования древнего населения Украины: Сб. научных трудов. / Ан УССР. Ин-т археологии. — К.: Наукова думка, 1990. — 136 с.

39. Паїк В. Велика Скитія — Велика Сколотія // Державність. — 1992. — №№1-2.
40. Паїк В. Корінь безсмертної України і Українського Народу // Державність. — 1992. — №2.
41. Пєпа В. Козацька булава Котигорошка // Україна. — 1991. — №21.
42. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. — К.: Український письменник, 1993.
43. Попеску І. К. Спорт у долях Балканських народів. — Львів, 1991.
44. Фурдуй Р. С., Швайдак Ю. М. Прелесть тайны.— К.: Лыбидь, 1992. — 200 с.
45. Романенко М. І. Бокс. — К.: Вища школа, 1974.
46. Рубан В. Ф. Берегиня. — К.: Український письменник, 1992. — 101 с.
47. Савельев Е. П. История казачества. — Новочеркасск, 1918.
48. Савур-могила. Легенди і перекази Нижньої Наддніпрянини. Упорядник і ав. приміт. В. А. Чабаненко. — К.: Дніпро, 1990. — 261 с.
49. Семчишин М. Тисяча років української культури. — К.: АГ „Друга рука“, 1993.
50. Силенко Л. Мага Віра. — Оріяна, 1979.
51. Січинський В. Чужинці про Україну. — Львів: Слово, 1991. — 96 с.
52. Словник античної міфології / Уклад І. Я. Козовик, О. Д. Пономарів; вступ. стаття А. О. Білецького, відп. ред. А. О. Білецький, 2-е вид. — К.: Наукова думка, 1989. — 240 с.
53. Стус В. С. Під тягарем хреста. — Львів: Каменяр, 1991. — 159 с.
54. Танцювальна веселка / Репертуарний збірник. — К.: Мистецтво, 1975. — 302 с.
55. Таксами Ч. М., Косарев В. Д. Кто вы, Айны? — М.: Мысль, 1990.
56. Українська народність: нариси соціально-економічної та етнополітичної історії. — К.: Наук. думка, 1990. — 560 с.
57. Українці: Народні вірування, повір'я, демонологія. — К.: Лыбидь, 1991. — 640 с.
58. Франко І. Я. Монолог атеїста. — Львів: Каменяр, 1973. — 430 с.

59. Фунакоси Г. Очерки о каратэ. — Токио, 1956.
60. Чепурко Б. Українці: Воскресіння. — Львів: Слово, 1991. — 128 с.
61. Шаян В. Григорій Сковорода — Лицар Святої Борні. — Гамільтон, 1970.
62. Шаян В. Віра предків наших. — Гамільтон, 1987.
63. Шилов Ю. Брама Безсмертя: Аратта — Оратанія — праматерик української культури // Український світ. — 1992. — №2.
64. Шумський С. Вкраїни Символ // За Вільну Україну. — 1991. — 9 лист.
65. Шюре Э. Великие посвященные. — М., 1990.
66. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків. — Львів: Світ, 1990. — 319 с.

Рецензії	5
Передмова.....	13
I. Історія розвитку бойового мистецтва України.....	14
II. Етимологія слова Гопак.....	86
III. Техніка бойового Гопака.....	93
Стійки.....	93
„Свічка“, „Шерега“, „Раменна розкоса“,	
„Раменна зкоса“, „Раменна основна“, „Кут“, „Вой“,	
„Щит“, „Хрест“, „Спас“, „Мур“, „Вежа“, „Вершник“,	
„Ведмідь“, „Журавель“, „Колінна“, „П'яткова“.	
Позиції.....	98
„Жабка“, „Собачка“, „Павучок“	
Бойові кроки.....	99
„Зальотний“, „Розкрок“, „Присувний“, „Схресний“,	
„Цафаний“, „Доріжка“, „Галоп“, „Вихиляс“,	
„Плетіночка“, „Мотузочка“, „Припадання“,	
„Стрибунець“, „Напад“, „Косар“	
Стрибки.....	115
„Наплиги“, „Відплиги“, „Човники“	
Техніка нападу.....	127
Стусани.....	129
„Тузень“, „Джиган“, „Дуган“, „Тичок“, „Духан“,	
„Сікан“, „Вохрик“, „Стрімляк“, „Гупан“,	
Поєднання стусанів.....	143
Подвійні стусани, Потрійні стусани,	
Повторні стусани	
Копняки.....	147
Копняк прямий штовхаючий,	
Копняк прямий зростаючий,	
Копняк прямий спадаючий, Копняк бічний,	
Тинок зовнішній, Тинок внутрішній,	
Копняк „Лошак“, Копняк „Вихор“	
Поєднання копняків.....	156
Повторні копняки, Подвійні копняки,	
Потрійні копняки,	

Поєднання стусанів із копняками.....	160
Поєднання копняків і стусанів із кроками	162
Присядки.....	163
„Ралець“, „Брик“, „Відсіч“, „Збуй“, „Гайдук“, Пересування у присядках, Пластунський крок „Кулик“, Пластунський крок прискороного пересування „Кван“	
Повзунці.....	170
„Чіпка“, „Серп“, „Влад“; Повзунці із позиції „Павучок“ : „Шуга“, „Бивен“, „Стрижак“, „Веретено“ Повзунці із позиції „Собачка“ : „Шпон“, „Пин“, „Пух“, „Рогач“, „Диб“, „Коло“	
Підсікання.....	184
„Коса“, „Млин“, „Дзига“	
Копняки у стрибку.....	187
„Голубець“, „Пістоль“, „Зміна“, „Щупак“, „Розніжка“, „Чорт“, „Блоха“, „Яструб“, „Коза“, Поєднання копняків у стрибку із підсіканнями та повзунцями	
Техніка захисту	198
Затули.....	199
„Рам'я“, „Пуга“, „Черес“, „Крес“, „Завушник“	
Перепони	206
„Кряж“, „Їжак“, „Субіч“, „Слуп“, „Шлюз“ „Лелека“, „Бусол“, „Чорногуз“	
Відбивання.....	218
„Руб“, „Стин“, „Зріз“, „Шунь“, „Вій“	
Зачепи.....	226
„Зашморг“, „Латка“, „Зазуб“, „Силька“	
Поєднання захисних та нападаючих рухів.....	231
IV. Особливості бойового вишколу воїв Гопака.....	232
V. Особливості світогляду воїв Гопака.....	241
Без Бога ні до порога.....	241
Суть ворога (дідусева наука).....	247
Світогляд воя у побуті.....	250
VI. Правила проведення змагань із бойового Гопака.....	252
VII. Вимоги на рівні майстерності	297
„Жовтяк“	299
„Сокіл“	303
„Яструб“	309
„Джура“	315

„Козак“	318
„Характерник“	319
„Волхв“	319
Пострижини	320
VIII. Настанови гопаківцям.....	326
IX. Заповіді воя Гопака.....	331
X. Шлях у ірій.....	332
Звернення Верховного Учителя Бойового Гопака до гопаківців України.....	335
Література.....	343

Центральна Школа Бойового Гопака

**запрошує усіх бажаючих вивчати
прадавнє українське лицарське мистецтво**

Якщо Ти відчуваєш у собі дух воїна,
якщо Ти небайдужий до бойової слави наших предків,
якщо не словом, а справою Ти хочеш утверджувати
рідну лицарську культуру в Україні і в усьому світі —
тоді БОЙОВИЙ ГОПАК — це для ТЕБЕ!

Центральна Школа Бойового Гопака — незалежна, поза-
партійна, позаконфесійна громадська неприбуткова організація,
що має свої осередки в багатьох областях України. До нас при-
ходять молоді люди різної політичної та суспільної орієнтації,
але всіх нас об'єднує прагнення до спільної мети — утверджен-
ня козацького лицарського мистецтва на славу нашого роду і
нашого народу. Приєднуйся до великої гопаківської родини!

Якщо за віком, станом здоров'я чи іншими обставинами
Ви не можете займатися бойовими мистецтвами, але Вас захо-
пила ідея Бойового Гопака — звертайтеся до нас, вступайте
до Співки прихильників Бойового Гопака і Ви зможете бути
причетними до величної загальноукраїнської справи, ставши
меценатом чи популяризатором рідного лицарського мистецтва.

Адреса для листування:

79000, Україна, Львів, вул. Стефаника, 8/10,

Центральна Школа Бойового Гопака,

тел.: (+0322) 74-20-81 — офіс (питати п. Володимира Пилата);

21-72-48 — Олег Проць (дом., до 8.00 або після 23.00)

Почесний Гетьман Українського
Козацтва
Генерал-майор Збройних Сил
України,
Член Української Всесвітньої
Координаційної Ради
Заступник Голови Товариства
зв'язків з Українцями за межами
України
“Україна і Світ”
Володимир МУЛЯВА

передне слово до другого видання книги
“Бойовий Гопак”

Перевидання книги Верховного Учителя Бойового Гопака, головного отамана напрямку бойового мистецтва УК “Бойовий Гопак” п. Володимира Пилата визріла як нагальна потреба подальшого поширення і утвердження даного, винятково важливого національно-патріотичного виду спорту. Книга є цінним методичним посібником не лише для учнів, але і для тренерів та учителів Бойового Гопака та споріднених видів національних бойових мистецтв. Перше видання книги та робота, проведена в Українському Козацтві, привернули до українських національних видів єдиноборств увагу найсерйозніших та найбільш кваліфікованих фахівців східних бойових мистецтв в Україні. Національно свідомі, патріотично спрямовані вчителі і тренери східних єдиноборств зрозуміли, що в Бойовому Гопаку закодований такий могутній духовний, моральний, психологічний і культурологічний потенціал, який на рідному ґрунті перевершує можливості східних бойових мистецтв. Світоглядно і філософськи українські по своїй суті всі національні види бойових мистецтв (Спас, Собор, Сварга, Хрест і т. ін.) в основі своїй походять від Бойового Гопака. Танок же Гопак, нині всесвітньовідомий, історично своїми окремими складовими і вправами був лише

ритуальною підготовкою до практичного застосування бойового мистецтва “Гопак”.

Дослідження орійського походження та ведичної спадщини українського народу дають можливість по іншому глянути та зрозуміти і напрямки східних бойових мистецтв. У зв'язку з цим я б рекомендував читачам дуже уважно проштудіювати в книзі Володимира Пилата розділ “Історія розвитку бойового мистецтва України”, що написаний на рівні висококваліфікованого доктора історичних наук. Високий дослідницький хист і глибоке осмислення власного бойового досвіду Володимир Пилат проявив у розробці всієї, по суті комплексної та інтегративної, системи духовного і фізичного розвитку особистості, у викладі лицарської козацької культури українського народу. Цим пояснюється і загальновиховна ефективність його системи, її оздоровчий вплив на дітей, юнацтво та молодь, на поширення та утвердження здорового способу життя, українських звичаїв, традицій та обрядів.

Орієнтації на Правдоборство за торжество Світла, Добра і Любові, позитивної творчої енергії роблять Бойовий Гопак здатним стати основою загальноосвітньої системи формування високої фізичної і духовної культури та виховання. Особисто я знаю Володимира Пилата з 1985 року, знайомився із методикою занять в експериментальній школі Бойового Гопака, згодом у Центральній Школі та Всеукраїнському постійнодіючому навчально-вишкільному центрі Бойового Гопака, спостерігав за участю вихованців пана Володимира в змаганнях на всестильових та вільного стилю турнірах, фестивалях і переконався, що хоча культурологічна природа рухів у Бойовому Гопакі і наближує його до танцю Гопак, проте це не погіршує його бойові якості, не знижує шанси гопаківців на перемоги у герцях (двобоях повного дотику) із представниками інших стилів. Всі напрямки Бойового Гопака (оздоровчий, фольклорно-мистецький, спортивний та бойовий) усі різновиди змагів у Бойовому Гопакі (однотан, тан-двобій, забава, борня, герць) – високо естетичні. Бойовий Гопак спрямований на повноцінне відродження у свідомості народу божественної сутності Творця на утвердження прадавньої істини “Ми у Богові і Бог у нас”, на виховання лицарів українського народу, Матері-України і всього українства світу.

Система Бойового Гопака настільки гуманна і демократична, що передбачає можливість занять для кожного – від оздоровчих комплексів до бойової підготовки, щоб, залежно від стану здоров'я кожної людини, забезпечити їй доступний шлях до гармонії тіла і духу на рівні її індивідуально особистісного буття. Заняття з Бойового Гопака передбачають вивчення українських народних пісень і танців, проходять у супроводі української музики та української бойової пісні, що не лише підвищує ефективність патріотичного виховання, але і задіює глибинні пласти енергетичного потенціалу бійців-воїв Гопака, уречальнює цим майбутні їх перемоги в міжнародних змаганнях, а коли буде потреба – і у реальній борні за волю українського народу та української держави. Всі сім рівнів майстерності у Бойовому Гопакі – “Жовтяк”, “Сокіл”, “Яструб”, “Джура”, “Козак”, “Характерник” і “Волхв” – немов сходинки в духовному, моральному, вольовому, психологічному і фізичному вдосконаленні людини в процесі її вікового зростання, тілесного та ідейного гарту.

Тож най таланить новому, доповненому та вдосконаленому виданню книги Володимира Пилата “Бойовий Гопак” і нам з Вами, дорогі і любі українці в Україні і поза Україною. Шануймося, бо ми того варті!

Анатолій ПОПОВИЧ,
генерал-осавул Українського
Козацтва, Президент
Всеукраїнської Федерації
бойових мистецтв та
Української професіональної
Ліги контактних єдиноборств,
Заслужений тренер України,
суддя міжнародної категорії,
5-й Дан карате

Слово до читачів.

Ім'я автора вже давно і нероздільно пов'язане з процесами відродження в Україні національних видів бойових мистецтв, сучасна молода сім'я яких включає п'ять основних напрямків. Саме завдяки зусиллям свого головного наставника і дослідника Володимира Пилата Бойовий Гопак на сьогодні здобув найбільше визнання та популярність в різних колах нашого суспільства.

Якими б не були успіхи наших спортсменів на світових аренах в області східних єдиноборств, як досконало не були б у нас збережені та структуризовані ці види, ми мусимо визнати, що вони є ідеологічними носіями чужої культури. Тому, якщо ми хочемо формувати націю, виховувати молоде покоління України в дусі високого патріотизму, то саме національні види бойових мистецтв, в тому числі і Бойовий Гопак, повинні рано чи пізно стати основою системи спеціального фізичного виховання.

Впродовж багатьох років свого знайомства з паном Володимиром я із захопленням спостерігаю його надзвичайно велику працю на користь України. Вихованці його школи останнім часом почали виступати на змаганнях не лише у показовому, культурологічному напрямку, але і в напрямку жорсткого двобою, де, незважаючи на брак досвіду, посідають призові місця, виборюючи їх у своїх вже титулованих та досвідчених колег, які представляють східні види єдиноборств.

Зичу читачам подальшого успіху у пізнанні, розвитку та реалізації школи Бойового Гопака і впевнений, що незабаром цей напрямок займе достойне місце у освітньому та виховному процесі нашої молоді.